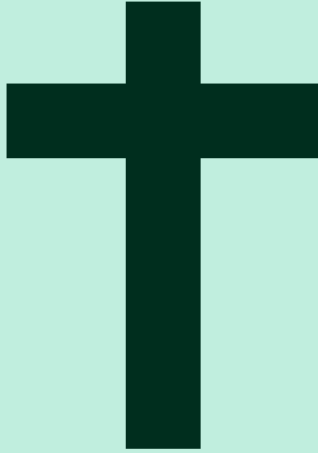

Nek Bible

Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of Papua
New Guinea

Nek Bible
Matthew, Mark, Luk, and John in the Nek Language of Papua New Guinea
Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nek

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023
852e1e2e-4985-5348-9fba-a621d59eb829

Contents

Nek	1
Matayo	2
Maleko	51
Luka	80
Yoane	131

Nek Bible New Testament portions in the Nek language of Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

Nek Bible
New Testament portions in the Nek language of Papua New Guinea

Sampela hap Nupela Testamen long tokples Nek long Niugini

[nif]

Translation: 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Table of Contents

Gĩngit manda kɨndem Matayoli youkuk Ama Wapmañ Yesu indañguk

Yesu en ama wapmañ Devit endok sambat

¹ Anutulɨ Yesu en Mesia * nɨmbɨ taleñguk endok solilok kot sambat wɨn ñɨndɨñ: Yesu endɨ ama wapmañ Devit endok sambat, tɨmbi Devit endɨ Ablaamdok sambat.

² Ablaam wɨn Aisak endok beu, Aisak wɨn Jekop endok beu, tɨmbi Jekop wɨn Juda gɨta dal kwayañii endok besi.

³ Juda wɨn Peles gɨta Sela endok beset. (Menjettok koi Tama.) Tɨmbi Peles wɨn Heslon endok beu, Heslon wɨn Ram endok beu.

⁴ Tɨmbi Ram wɨn Aminadap endok beu, Aminadap wɨn Nason endok beu, Nason wɨn Salmon endok beu.

⁵ Tɨmbi Salmon wɨn Boas endok beu. (Meñlok koi wɨn Rahap.) Tɨmbi Boas wɨn Obet endok beu. (Meñlok koi Rut.) Tɨmbi Obet wɨn Jesilok beu,

⁶ Jesi wɨn ama wapmañ Devit endok beu.

Tɨmbi Devit wɨn Solomon endok beu. (Solomon meñ wɨn dama Ulialok tamɨn pakuk.)

⁷ Tɨmbi Solomon wɨn Reoboam endok beu, Reoboam wɨn Abia endok beu, Abia wɨn Asa endok beu.

⁸ Tɨmbi Asa wɨn Jeosafat endok beu, Jeosafat wɨn Jeolam endok beu, Jeolam wɨn Usia endok beu.

⁹ Tɨmbi Usia wɨn Jotam endok beu, Jotam wɨn Ahas endok beu, Ahas wɨn Hesekia endok beu.

¹⁰ Tɨmbi Hesekia wɨn Manase endok beu, Manase wɨn Amon endok beu, Amon wɨn Josaia endok beu.

¹¹ Tɨmbi Josaia wɨn Jeoiakin gɨta dal kwayañii endok besi. Nain wolonda Babilon nasilɨ Israeɨ amatam kaikan gɨngɨnembɨ, endok kwelan kuñgulok yanañgɨp ñañgɨlɨñ.

¹² Yesulok solii Babilon ña pakɨlɨñ, walinin bɨkap Yesu en indañguk endok kot sambat wɨn ñɨndɨñ: Jeoiakin wɨn Sealtiel endok beu, Sealtiel wɨn Selubabel endok beu.

¹³ Tɨmbi Selubabel wɨn Abiut endok beu, Abiut wɨn Eliakim endok beu, Eliakim wɨn Asol endok beu.

¹⁴ Tɨmbi Asol wɨn Sadok endok beu, Sadok wɨn Akim endok beu, Akim wɨn Eliut endok beu.

¹⁵ Tɨmbi Eliut wɨn Eleasa endok beu, Eleasa wɨn Matan endok beu, Matan wɨn Jekop endok beu,

¹⁶ Jekop wɨn Josep endok beu. Tɨmbi Joseptɨ tamɨn Malia tɨmbɨmbi, Malialɨ wakan Yesu apmɨñguk, koi Mesia kɨtɨañ.

¹⁷ Wɨndɨñda ama sambat Ablaamdok plon kusei kɨmɨpi bɨkap Devittok plon talelak wɨn 14, tɨmbi sambat wɨndɨñgangot Devittok plon kusei kɨmɨpi bɨkap Babilon ñañgɨlɨñ endok plon talelak wɨn 14, tɨmbi walinin ama sambat nombo inda-ta-bɨumbi, Mesia indañguk endok kunakunatsɨ wɨn bo 14got.

Yesu indaindanlok kasat

¹⁸ Yesu Mesia indañguk wolok kasat wɨn ñɨndɨñ. Endok meñ Malia Josepta gɨngɨt wɨlɨmɨñgɨlɨñ. Endɨ gama yakan nɨm kuñɨlɨmbi, Dɨndɨm Woñdɨ kundit tɨmbɨmbi, Malialɨ gwañgwa mɨnjɨp tɨñguk. Wɨndɨñ indañmɨñguk wɨn inda-dakleumbi,

¹⁹ gɨngɨtɨñ Josep endɨ biup nandɨñguk. Gan endɨ ep tɨndɨn kɨndem kuñgukta siñgi mayek nɨm mɨup nandɨñpi, gitakan biup nandɨñguk.

²⁰ Wɨndɨñ tɨmbepi nanandɨ kena tɨ-kuñɨlɨmbi, Wopum Anutulɨ añelo no nɨ-mulɨmbi, lat plon indañmɨmbi nɨñguk. “Josep, ama wapmañ Devit endok kombɨlin, dɨk ñɨndɨñ nandɨ: Malia gwañgwa mɨnjɨp tɨlak wɨn Dɨndɨm Woñ endoññan nanin, wala tɨmbi dɨk en tamga tɨmbep nɨm mɨsɨwɨñ.

²¹ Gwañgwa apmekak en wakan amatamñii yomjɨlok toptop plon nanin epmekak, wala tɨmbi koi Yesu kɨtɨukañ.” Añelolɨ wɨndɨñ nɨñguk.

²²⁻²³ Wopumɨ plofet ama no damañgan kuñguk endok man plon ñɨndɨñ indauktok eñguk,

“Nandañ. Wembe sim ama gɨta gama nɨm douñguk noli gwañgwa mɨnjɨp tɨmbi, gwañgwa apmɨumbi, endok koi Emanuel kɨtɨnekalɨñ.” ✧

* 1:1: Anutulɨ ama wapmañ no amatamñii epmektok nɨ-mulektok e-kwambɨñ da tɨm biñguk. Ama wolok koi Juda amatamdok manda plon wɨn Mesia, tɨmbi Griik manda plon Klisto kɨtɨañ. ✧ 1:22-23: Aisaia 7:14

(Kot wolok kusei w+n n+nd+ñ, 'Anutuli n+n g+ta kulak'). Manda wal+ bien indauktok nepek w+nd+ñ Malialoñ indañm+ñguk.

²⁴ T+mbi Josepti dounan nanin m+lapi, Wopumdok añelol+ molo manda n+ñguk wolok tuop klembi t+ñguk. End+ tam+n Malia nañg+ñm+mbi, ilan nañg+m+ik.

²⁵ T+mbi end+ wapat tamdok kuñgu gama n+m kuñg+m+iknan Malial+ gwañgwa apm+umbi, Josepti gwañgwa wolok koi Yesu k+ñguk.

2

Soliña nand+tale amal+ juda amatamdok ama wapmañ komblin kanepi biñg+ñ

¹ Elotti juda amatamdok ama wapmañ pal+ñ+ñm+mbi, Yesu gwañgwal+ Betleem it kwelan, Judia distrik wand+ñ indañguk. T+mbi soliña nand+tale amal+ maim lamb+lak kandañ nanin b+mbi, Jelusalem it kwelan tombi

² e-nand+mbi eñg+ñ, "Gwañgwa juda amatamdok ama wapmañ kuuktok indak end+ kwet delok patak? N+nd+ endok soliña maim lamb+laknan indaumbi kañbi, 'M+lelem t+ñm+na' embi kle bam+ñ."

³ T+mbi ama wapmañ Elot end+ manda w+n nand+mbi, nandum m+latañguk, t+mbi amatam Jelusalem kuñg+ñ g+ñk end+ bo w+nd+ñgangot t+ñg+ñ.

⁴ T+mbi Elotti tapma ama bies+ ba end+ñe manda nand+tale ama kiti+semum b+umbi e-nand+ t+mbi enguk, "Mesia end+ it kwet delok s+n+k indauktok een?"

⁵ Eumbi tambane n+ñg+ñ, "Betleem it kwelan, Judia distrik kandañ. Neta, plofet ama nol+ Anutuluk manda no n+nd+ñ youp biñguk patak,

⁶ 'Betleem it kwet Judia kwelan, d+kok kandañ telak dama no indambi,

Israel amatamnai yanañg+pi yambi-d+ñeukak,

wala t+mbi d+ik juda it kwet damandama tañ d+w+n endok p+mb+ñ n+m. N+m s+n+k.'" *

⁷ T+mbi Elotti manda w+n nand+mbi, soliña nand+tale ama telak gitak en-tiañeum b+umbi, soliña wal+ dawanda s+n+k indañguk wolok en-nand+ñkiliñ eumbi n+ñdakleñg+ñ. N+ñdakleum nand+mbi,

⁸ Betleem ñanel+ñdok en-mupi eñguk, "S+nd+ ñambi, e-lonj+ t+ñkiliñ embi, gwañgwa w+n t+mbi indanekal+ñ. T+mbi indaumbi, nombo undane b+m nanb+m nand+mbi, nak bo w+nd+ñgangot ñambi, m+lelem t+ñmetat."

⁹ W+nd+ñ eumbi, end+ Jelusalem bimbi, Betleem ñañg+ñ. Telak plon ñañ+pi, soliña maim lamb+laknan kandañ kañg+ñ wal+ b+ñdambo inda-sembi, telak dama t+semum ñambi, Betleem tomg+ñ. Tomb+mbi, soliñañ gwañgwa pakuk it wolok plon ña kwamb+ñ dam pakuk.

¹⁰ Pal+m kañbi, walenj+ k+ndem daumbi, sil+sil+ wopum s+n+k t+mbi,

¹¹ it wolok g+nañnan loñg+ñ. Lombi, gwañgwal+ meñat pal+mbi kañg+ñ. Kañbi m+lelem t+ñ+mbi, nepek kusei kusei tuan loloñ mep b+ñg+ñ w+n jimbi, t+m+ p+sapi, s+mba k+ndemda m+ñg+ñ. W+n gol wak+ñ tuk m+l+ñ k+ndem siñgin plon saplesaplelok, ba nepek m+l+ñ k+ndem sinjilok wandin m+ñg+ñ.

¹² T+mbi Anutuli doulat plon Elottok kandañ n+m undane ñanel+ñdok molo manda enb+mbi, end+ telak tambon nolok isi kuseinan ñanepi ñañg+ñ.

Anutuli Yesu gwañgwa t+ke-kamañguk

¹³ Soliña nand+tale amal+ ña-taleumbi, Wopumdok añelo nol+ doulat plon Joseptoñ indañm+mbi n+ñguk, "Ama wapmañ Elot end+ mik amañi gwañgwa ñ+n lonj+mbi w+l+ k+mnel+ñdok en-mulepi t+lak. Wala t+mbi d+k m+lapi, gwañgwa meñat yanañg+ñm+mbi, Isip kwelan pi ñambi, wand+ñ kunekal+ñ, nak undane b+mb+lak ganbetat wolok tuop."

¹⁴ Eumbi, Josepti m+lapi, gwañgwa meñat yanañg+ñm+mbi, tim Isip kwelan ñanepi ñañg+ñ.

¹⁵ Ñambi, wand+ñ pat-ta-kuumbi, Elotti semb+ñguk.

Wopum+ñ plofet ama nolok man plon n+nd+ñ indauktok eñguk, "N+ñana Isip kwelan kuumbi kiti+ñm+mbi b+ñguk." *

W+n manda wal+ bien indauktok wakan end+ Isip kwelan ña kuñg+ñ.

¹⁶ Elotti soliña nand+tale amal+ julun+ñ t+ñm+ñg+ñ w+n ka-nand+ñm+mbi, gimbit kolan t+mbi, mik ama en-mul+mbi, Betleem it kwelan ba kwet d+w+n ñas+ñgan pakañ wand+ñ ñañg+ñ. Ñambi, gwañgwa gwilat t+pet n+m makleñg+ñ w+n gitik yand+pmum k+m-taleñg+ñ. Neta, soliña nand+tale amal+ Elotta n+nd+ñ n+ñg+ñda t+mbi, "N+nd+ñ soliña w+n ka-ta-b+ñambi, gwilat t+pet t+lak."

17 Nepek wíndíñ indaumbi, plofet Jelemaiálí manda ñíndíñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

18 “Rama it kwelan kwawa indaumbi, mano kwílím wopum tañ.

Wín Resellok kombliníñ endí gwañgwanjii gítík kím tale-síník tañgíñínda kut-blambla eumbi,

binelíñdok en-busumbusuk tí ním ka biañ.” *

19 Ama wapmañ Elottí sembñgukta, Wopumdok añelo nolí Joseptoñ Isip kwelan lat plon indañmímbi nñnguk,

20 “Gwañgwa wílí kímbehtok eñgíñíñ endí ip gítíkkan kím-taleñgíñíñ, wala tímbi dík mílapi, gwañgwa meñat yanañgíñímbi, Israel kwelan undane ñawít.”

21 Eumbi mílapi yanañgípi, Israel kwelan undane bíñguk. Bí tombi,

22 ‘Elottok nñíñ Akelao endí beulok kínjan Judia distriktok ama wapmañ indambi yambí-díkñelak’ gíñgít wín nandímbi, kwet wandíñ ña kuupi mísíñguk. Gan lat plon molo manda nandímbi, Galili distrik wandíñ ñambi,

23 it kwet no koi Nasalet wandíñ ña pat-kuñguk. Plofet amalí Mesiala “Nasalet ama nñekalíñ” eñgíñínda tímbi Joseptí wandíñ ña papi kuñímbi, manda walí bien indañguk.

3

Yoane tuk ii-sem kena tíñguk wín endí Yesulok telak tí-díndímeñmíñguk

1 Yesulí gama Nasalet it kwelan kuñímbi, Yoane amatam tuk i-semíñguk endí Judia distrik wandíñ kwet sílanin kambaññan wandinnan ña kuñípi, amatam gíñgít manda ñíndíñ enguk,

2 “Nain ním ombataumbi, Kunum Molomdí amatam gítík indañgan yambí-díkñeukak, wala tímbi síndí tí-pañgípañgílembi, gíñañjí tambanewít!”

3 Wín Yoanelañgan plofet Aisaialí manda ñíndíñ embi youkuk patak,

“Kwet kambaññan sílaninnan ama nolí ñíndíñ kítílak,

‘Wopumdok telak tí-ñímbi,

tí-díndíme kena tíñmínekalíñ.’” *

4 Yoanelí plofet ama no nomík dasidasin kamel domdí tíndín wín dasimbi, boñgíunan bí gwílap tí tembi pa kulíñguk. Tímbi endok nanañ wín gotak gíta bupit tuk koñgom kílí gíñañ nanin epbi pa nalíñguk.

5 Tímbi Jerusalem it kwet ba Judia distrik ba Jordan tuk tomo tombonan nanin amatam asupgandí endoñ bímbi,

6 yomjí e-jamilaumbi, Jordan tuknan gínan tambatambatok tuk i-semíñguk.

7 Tímbi endí Falisi ba Sadusi ama asup tuk inepi bí-um yambímbi, ñíndíñ enguk, “Síndí ama manjí manbenjí malet upmat nomík. Anutulí kolanjílak tuan ombí-samepi tílak. Síndí nokoñ bímbi, ñíndíñ nandañ ba, ‘Tuk inetamíñda, endok gímbít wílambane-kotnetamíñ?’ Nanandíñjé walí bien ním tílak!

8 Síndí gíñañjé tambaneñgíñínda, wolok tuom ep tíndínjé kíndem wolok bien daut nímumbi kana!

9 Ním kañbí, gíñañjílí manda julúñ ñíndíñ enelíñ, ‘Níndí Ablaamdok sambatta tímbi kolandok kínjan ním tíkenekamíñ.’ Nak sanba nandíwít: Anutulí gumañ eumbi, síndok kínjan kawat ñalí Ablaamdok sambat indanelíñ!

10 Kapinoñgo ípkan komba kuseinan kímíkímíñ patak, wala tímbi kombalí bien kíndem ním pa laliyañ wín gítík jínímbi, komba gíñañ sílok.

11 Amatam díwísílí gíñañjé tambaneñgíñíñ wín sambí-nandínelíñdok nak tukgot i-samlet. Gan ama no síngina kandañ indaukak endí Díndím Woñ gít komba díndín i-samekak. Endí loloñ síník, nak kambak ñandín ñalí kesi gwílap kiundíñmettok tuop ním.

12 Endí amatam kíndem ba kolan ep danbepi tílak, wín amalí plaua nanañ mánjíp gít gwílap ep danbí, bien wísí-kopi, gwílap ba kílíkílíki siu dílak, wíndíñgangot ama walí kíndesí epbi, kolasí komba kímíkím nímnnat gíñañ ep siu dínekalíñ.”

Yoanelí Anutulok Níñañ Yesu tuk íñmíñguk

13 Nain wolonda Yesulí Galili distrik bímbi, Jordan tuknan ña tombi, Yoanelí tuk íñmektok nñnguk.

14 Gan Yoanelí Yesulok kusei ka-nandí-tombi, “Wíndíñ ním” embi, kímísip bímbi nñnguk, “Dík mek nak tuk i-nameñ ñak. Nítekta tímbi nokoñ bílañ?”

* 2:18: Jeremaia 31:15 Damañgan Resel wín Jekoptok tamín kuñguk, Josep gít Benjamin endok meñjet. Juda amatamdí enda nandum endí endok menjé wandín tílak. ✪ 3:3: Aisaia 40:3

¹⁵ Gan Yesulí tambane nîñguk, “Man ñîndîñgî t nandî-nambi, nak elet wîndîñ t! Wîndîñ tîñîpi, Anutulî dîndîm kuñgula elak wî tuopkan kîmî-t-klendetamîk.” Wîndîñ eumbi nandîñîmbi, gînan tambatambattok tuk îñmîñguk.

¹⁶ Îñmî-taleumbi, wolongan tuk pawan lambî ipi kañguk wîñ: kunum tombîmbi, Anutulok Woñdî mambaip wandin endok plon pîumbi kañguk.

¹⁷ Kañîlîmbi, kunum gînañ nanin manda no ñîndîñ kîtîu pîumbi eñguk, “Ñîne nokok nîñana sîñîk. Nak gînañnalî en kasîlembi, nandî-koñgok tîñmîlet.”

4

Satandî Yesu tî-kuyuk tîñmîñguk

¹ Yesulî tuk î-taleumbi, Satandî tî-kuyuk tîñmektok Dîndîm Woñdî en nañgîlîmbi, kwet kambaññan sîlaninnan ñañguk.

² Nambi, tim sandap 40 nanañ gîtîk kîmîsip tî-talembi, nanañ gawat kuñguk.

³ Tîmbi tî-kuyuk amalî endoñ bîmbi nîñguk, “Tîkap dîk Anutulok Nîñañ sîñîk kulañda, kusaka tîmbî dakleuktok kawat ñî pakañ enbîmbi, kîñjan nanañ indawît.”

⁴ Eumbi, mandan wîlambane-kopi tambane nîñguk, “Anutulok mandan ñîndîñ youyoulîñ patak, ‘Nanañîñgot kuñgu nîm mîlak. Nîm. No en Anutulok man mandan kîmî-t-klombi tañgonelakta endî wakan kuñgunat tîlak.’” *

⁵ Wînaña Satandî Yesu nañgîpi, Anutulok it kwet, Jelusalem, wandîñ ñambi, tapma it pendîm malap plon lo kîmîpi

⁶ nîñguk, “Ale. Dîk Anutulok Nîñañ sîñîkta, dîkopi ma pî! Nekta, manda ñîndîñ youyoulîñ patak, ‘Anutulî añelolîi gambî-dîkînenelîñdok enbîmbi, dîkok pîuñda kîsîlî gepmumbi, kawat nolî kesîka no nîm youlekak.’” *

⁷ Eumbi, Yesulî tambane nîñguk, “Nîm. Manda nombo ñîndîñ youyoulîñ patak, ‘Dîk Molomga Anutu endok gembîñ inda-dakleuktok tî-kuyuk nîm tîñmekañ.’”

⁸ Wîndîñda Satandî nombo nañgîpi, kwet jañgîñ ombap sîñîk no wolok plon lo kîmîpi, kwet gîtîk wolok gembîñ ba paman daulîmîñguk.

⁹ Daulîmbi nîñguk, “Tîkap dîk naka mîlelem tî-nambi, nan-wowoñ tîmbetañda, nepenepek kalañ ñîñ gîtîk sîñîk dîkok bî-gametet.”

¹⁰ Eumbi nîñguk, “Satan, dîk nambîmbi ñau! Manda ñîndîñ youyoulîñ patak, ‘Dîk Molomga Anutu en noñganda mîlelem tî-ñîmbi, kuñguñga endok gîñgît wîlîmekañ.’” *

¹¹ Yesulî wîndîñ eumbi, Satandî kak bim ñaumbi, añelolî bîm tîmbî platañgîlîñ.

Yesulî amatam Anutulok kapmalnan kuñgula enî-daut tî-semguk

Yesulî Kunum Molomdok kenan kusei kîmîkuk

¹² ‘Yoane tîkembali, it kwambîñ gînañ kîmîlîm patak’ gîñgît walî Yesulok pawañ gînañ pîumbi, nain wolondañgan endî Judia distrik bîmbi, Galilî distrik undane ñañguk.

¹³ Gan endî il kusei Nasalet wandîñ nîm kuñguk, endî Kapaneam it kwelan pit mîlat tîmbektok wandîñ ñambi kuñguk. It kwet wîñ Galilî tuk guañ balilîñ patak. Kwet wîñ sambat tîpettoñ, wîñ Sebulon gît Naptalî, endok kweset.

¹⁴ Plofet amalî nepek indauktok eñguk wîñ inda-dakleuktok Yesulî Kapaneam ñañguk. Neta, plofet Aisaialî ñîndîñ youkuk,

¹⁵ “Sebulon gîta Naptalî endok kweset, wîñ Galilî kwet, wandîñ amatam asuptî kuañ, Judalok sambat endîñgot nîm.

Kwet wîñ telak Galilî tuk guañnan ñalak wandîñ patak, Jodan tuk tambon kandañ.

Amatam wandîñ kuañ endâ ñîndîñ elet:

¹⁶ amatam yomjîlok kîlîm gînañ kuañ endâ Anutulî enlok kolsalen wopum kolî sale-semguk, tîmbi kîmkîmlok gîñgît kuañ endok kañdañ bo saleñguk.” *

¹⁷ Yesulî wandîñ ña tombi, kusei kîmîpi, gîñgît manda ñîndîñ eu pîñguk, “Nain nîm ombataumbi, Kunum Molomdî amatam gîtîk indañgan yambî-dîkîñeukak, wala tîmbi sîndî tî-pañgîpañgîlembi, gînañjî tambanewît!”

¹⁸ Tîmbi nain nola Yesulî Galilî tuk guañ balilîñnan ñañîpi, pis tiatia ama tîpet, dakwaya yambîñguk, wîñ Simon koi no Petlo, tîm kwayañ Andlu. Endî guañnan pis tiatia lîkset kop palîmbi,

¹⁹ Yesul+ yamb+em enguk, “S+ti b+mbi, nak nep kle-kuumbi, nak ama tiatia kena san-daut ti-sametat.”

²⁰ Eumbi, wolongan likset bimbi, Yesu kle ña en g+ta kuñg+im+k.

²¹ T+mbi Yesul+ yous+ ñañ+pi, ama dakwayañgot t+pet nombo ep t+mbi indañguk, w+in Sebedilok n+ñañiit Yakobo g+it kwayañ Yoane. End+ beset Sebedi g+it k+keñ plon papi, pis tiatia l+ks+ g+il+ne-pak+il+ñ. T+mbi Yesul+ k+ti+semumbi,

²² wolongan beset g+it k+keñ kak bimbi, Yesu kle ña en g+ta kuñg+im+k.

²³ T+mbi Yesul+ Galili distrik tuop kle-g+imbut kuñguk. Kuñ+pi, amatam it kiyaunj+ g+inañ en+ daut ti-sembi, Anutul+ amatam n+tek yamb+ d+ik+ñelak wolok g+ing+it manda k+ndem eu p+umbi, amatam j+mbat kusei kusei inda-semguk ep t+mbi k+ndem dañg+il+ñ.

²⁴ End+ w+ind+ñ t+mb+mbi, koi g+ing+itt+ Silia provins tuop p+ind+ dañguk. T+mbi amatamd+ j+mbats+at g+it+k endoñ yanañg+ipi b+ing+il+ñ, w+in ama j+mbat ba p+ing+ip gawat kusei kusei inda-semguk, ba ama yal kolanj+at, ba ama k+im katap tañg+il+ñ, ba ama kes+it kuñgulok tuop n+im g+it+ikan endoñ yanañg+ip b+umbi, ep t+mbi k+ndem dañg+il+ñ.

²⁵ T+mbi amatam k+im+n wopum Galili nanin, ba Dekapolis, Jelusalem, Judia, ba Jordan tuk tambon kandañ nasi end+ endoñ pa b+mbi kle kuañg+il+ñ.

5

Kunum Molomdi amatam n+tein yamb+d+ik+ñelak?

¹ T+mbi Yesul+ ama k+im+n wopum kle kuñg+il+ñ yamb+mbi, kwet k+im+nnan lombi pipakuk. Pipal+mbi, gwañgwañiil+ endoñ b+im k+im+n t+mb+mbi,

² kusei k+im+pi, ñ+nd+ñ en+ daut ti-sembi enguk,

³ “Amatam Anutulok dainan n+is+la nandum p+imb+ñen t+lak end+ wakan Kunum Molomdi yamb+d+ik+ñelak,

wala t+mbi end+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

⁴ T+blamblae t+mbi mano ti-kuañ

end+ wakan Anutul+ en-busumbusuk ti-semekak,

wala t+mbi end+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

⁵ Kayomb+embi kuañ

end+ wakan Anutul+ kwet g+it+k endok g+ing+it w+sem-taleñguk w+in kas+ilenekal+ñ,

wala t+mbi end+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

⁶ Anutulok dainan d+nd+im kunel+ñdok nand+koñgom wopum tañ

end+ wakan Anutul+ ep t+mb+ plap taumbi, wolok tuop t+nekal+ñ,

wala t+mbi end+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

⁷ Nosilla g+inañ busuk ti-semañ

enda wakan Anutul+ w+ind+ñgot g+inañ busuk ti-semekak,

wala t+mbi end+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

⁸ G+inañj+ Anutulañgot biñmañ

end+ wakan kunum g+inañ ñ+mbi, Anutu kanekal+ñ,

wala t+mbi end+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

⁹ Mik gimbit nain plon kulan busuk t+mb+ indañ

end+ wakan Anutul+ ‘wembe gwañgwanai’ enbekak,

wala t+mbi end+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

¹⁰ Amatam Anutulok man tañgoneañda t+mbi, m+lap kusei kuseil+ inda-semgak

end+ wakan Kunum Molomdi yamb+d+ik+ñelak,

wala t+mbi end+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

¹¹ Kwapme kwapme amatamd+ s+nd+ g+ing+itnai kuañda t+mbi kos+ t+mb+ kolaumbi, m+lap kusei kusei sambi, juluñ+it manda kolan kusei kusei s+ndok plon embi, siñgiñj+ siañ, nain wolonda s+nd+ amatam d+w+in yapma kle-pakañ.

¹² Neta, tuanj+ wopum kunum g+inañ pat-samlak, wala t+mbi walenj+ k+ndem daumbi, s+lis+il+ t+nekal+ñ. Amatamd+ plofet ama damañgan kuñg+il+ñ enda bo w+ind+ñgangot m+lap kusei kusei ti-semmañg+il+ñ.”

Kunum Molomdok kapmainan n+tek kulok?

¹³ Yesul+ yous+mbi, gwañgwañiila ñ+nd+ñ enguk, “Palañd+* kena t+lak wolok tuop s+nd+ amatam g+it+ktok boñg+ps+nan w+ind+ñgangot tañ. Gan palañdok koñgom p+it+aleumbi, nek ñ+la b+ndambo koñgom daw+ik? W+nd+ñ t+nd+lok tuop n+im. Palañ wandin wal+ kena n+mnat, w+in slak kwet plon yal+mul+im ñ+umbi, ama kes+is+il+ yali-pañg+ipmañ.

¹⁴ It kwet no jañg+nnan indañgan pal+mbi, nepek nol+ n+im masipmek. W+nd+ñgangot s+nd+ kwelalok amatam endok kolsalen.

* 5:13: Palañ w+in mon+ik manda plon sol.

15 Ama noli kolsalen p̄ndopi, kambotti tapliw̄k ba? N̄m a. Endi w̄n indañgan k̄m̄il̄mbi, it ḡinañnan pit milat tañ ḡit̄ik enda k̄oli sale-sem̄lak.

16 W̄ndiñgangot s̄ndok kolsalenl̄i amatam k̄oli sale-sem̄sem̄lok. Kusei ñ̄ndiñda w̄ndiñ t̄lok: endi s̄ndok kundits̄i k̄indem ka-nandañda t̄mbi, Beps̄i kunum ḡinañ patak en ni-k̄indem danekal̄iñ.”

17 Yesul̄i yous̄imbi enguk, “S̄ndi naka ñ̄ndiñ n̄m nandi-nambi enekal̄iñ, ‘Anutul̄i endi-k̄ñe manda Moselok kiinan k̄im̄it-n̄mguk, t̄mbi p̄lofet amal̄i manda n̄ni-daut ti-n̄mḡil̄iñ. Yesul̄i manda wakan wialektok indañguk.’ S̄ndi w̄ndiñ n̄m enekal̄iñ. Nak manda w̄n wialettok n̄m indañgut, tambo nak wolok kusei t̄mba inda-dakleuptok indañgut.

18 Nak biañgan s̄nik sanba: kunum kwet patekam̄ik tuop endi-k̄ñe manda youp bimb̄in pakañ wal̄i ḡit̄ik papat kwamb̄iñ patnekal̄iñ. W̄n Anutul̄i nepek indauptok elak w̄n ḡit̄ik gama n̄m indañil̄mbi, endi-k̄ñe manda lakat s̄nik noli bo no n̄m paitnekal̄iñ. N̄m s̄nik.

19 W̄ndiñda t̄ikap s̄ndi endi-k̄ñe manda lakat s̄nik wandin no lap̄ipi, amatamd̄i w̄ndiñgangot t̄neliñdok eni-daut sem ti-semañ, Kunum Molom̄d̄i s̄nda nandum ḡiñḡit̄iilok boñḡips̄inan p̄mb̄iñen s̄lanin s̄nik t̄lak. Gan t̄ikap s̄ndi endi-k̄ñe manda ḡit̄ik tañgonembi, amatamd̄i w̄ndiñgangot t̄neliñdok eni-daut sem ti-semañ, Kunum Molom̄d̄i s̄nda nandum ḡiñḡit̄iilok boñḡips̄inan loloñ t̄lak.”

20 Yesul̄i yous̄imbi enguk, “D̄nd̄im kuñgula nak ñ̄ndiñ sanlet: endi-k̄ñe manda nandi-tale ama ḡit̄ Falisi ama endi endi-k̄ñe manda youyoul̄in patak w̄n ḡit̄ik k̄im̄it-kle-k̄il̄iñ eañ. T̄ikap s̄ndi ama w̄n n̄m yapma klembi, Anutu n̄tek kuneliñdok nand̄ilak w̄ndiñ n̄m kunekal̄iñda, s̄ndi Kunum Molom̄dok ḡiñḡit̄iil̄i n̄m indanekal̄iñ.

21 S̄ndi ama damas̄ila manda ñ̄ndiñ enien̄n w̄n nandi-taleañ, ‘D̄ik ama no n̄m w̄li k̄imbekak. * No en ama no w̄li k̄imbekakta, endi manda plon k̄im̄ittok.’

22 Gan natna ñ̄ndiñ sanlet: no en nolla gim̄bit t̄lakta, en manda plon k̄im̄ittok. Ba no en nol manda winj̄it n̄mbi ni-suambatak, en wakan ka-d̄ik̄ñelok m̄n wopum ḡinañ k̄im̄ittok. Ba no en nol ñ̄ndiñ n̄lak, ‘D̄ik ama kamen s̄nik’, endi j̄imb̄iñdok komba ḡinañ ni-muttok.

23 Wala t̄mbi d̄ik tapma t̄mbepi sisuetnan ña ipi, nokal̄i nandi-kola ti-gamek w̄n nandi-s̄w̄itañda,

24 kak, nepenepeka sisuet kuseinan k̄im̄ipi, d̄ind̄imgan ña noka t̄mb̄i indaumbi, en ḡita manda e-sale t̄mbi, not busuk t̄ndekam̄ik. W̄ndiñ ti-tale-bimek, k̄indem ñambi tapma t̄mbekañ.

25 Ba t̄ikap ama noli manda plon gap̄ilep t̄lakta, s̄iti telak plon yakan ñandem̄ik, wolondañgan plapkan s̄nik tambon ti-d̄ind̄imelok manda en ḡita eum d̄ind̄im eukak. N̄m kañbi, ama wal̄i kañ-dan amalok kiinan gap̄il̄imbi, kañ-danl̄i bo tem dumanlok kiinan gap̄il̄imbi, endi gepmbi, it kwamb̄iñ ḡinañ gap̄ilek.

26 Nak biañgan s̄nik ganba: d̄ik it kwamb̄iñ ḡinañ papi, m̄nem ombi-m̄lok een w̄n ombi-taleumek gambiumbi p̄ukañ.

27 Manda ñ̄ndiñ damañgan een w̄n s̄ndi nandi-taleañ, ‘D̄ik ama nolok tam̄in ḡita telak joñgo n̄m kuukañ.’ *

28 Gan natna ñ̄ndiñ sanlet: ama noli tam no ka-galkta t̄lakta, en wakan ikan enlok ḡinan nanand̄in ḡinañ tam w̄n en ḡita telak joñgo kulak.

29 W̄ndiñda t̄ikap dauka tombonl̄i gep tiañeumbi, yomdok s̄isoñ plon pi p̄w̄iñ ñala dauka w̄n ḡit̄nei kopi, dauka tombongot kuukañ. N̄m kañbi, gw̄lapka ḡit̄ik j̄imb̄iñ gep kol̄im p̄uñ a.

30 Ba t̄ikap k̄ika tombonl̄i gep tiañeumbi, yomdok s̄isoñ plon pi p̄w̄iñ ñala kak domb̄i kopi, k̄ika tombongot kuukañ. N̄m kañbi, gw̄lapka ḡit̄ik j̄imb̄iñ ñauñ a.

31 T̄mbi damañgan ñ̄ndiñ pa eñḡil̄iñ, ‘No endi tam̄in kle-kolep t̄lakta, wolok tuop kundit yout daklembi m̄ukak.’ *

32 Gan natna ñ̄ndiñ sanlet: tam telak joñgo n̄m kuñguk en slakan n̄m kle-kokottok. Neta, ama no en tam̄in wandin kle kol̄imbi, wapai komb̄lin t̄kew̄ikta, ama wal̄i tam̄in wak̄it endok wapai komb̄lin yom plon yap̄il̄imbi, telak joñgo kundem̄ik.

33 S̄ndi ama damas̄ila ñ̄ndiñgangot enien̄n w̄n nandi-taleañ, ‘D̄ik manda e-kwamb̄iñ dañguñ w̄n n̄m maklembi tamb̄ilekañ. D̄ik Wopumdok dainan nepek nek t̄nd̄ilok e-top t̄ñguñ wolok tuop t̄mbekañ.’ *

34-35 Gan natna ñ̄ndiñ sanlet: e-kwamb̄inda manda no n̄m enekal̄iñ, w̄n kunum ba kwet ba Jerusalem wolok plon n̄m enekal̄iñ. Ñ̄ndiñda: kunum ḡinañ Anutul̄i pipapi,

* 5:21: Kisim Bek 20:13 * 5:27: Kisim Bek 20:14 * 5:31: Lo 24:1 * 5:33: Wok Pris 19:12, Namba 30:3, Lo 23:22

amatam yambi-dikñelak, tĩmbi kwetti wĩn kesilok gemañ tĩmbĩmbi, kesi wolok plon kĩmĩtak. Tĩmbi Jelusalem wĩn Ama Wapmañ wopum endok il kwel.

³⁶ Tĩmbi dĩk kumbañga sak bip ba satnin tĩmbi indauktok tuop nĩm, wala tĩmbi kumbañgala bo nĩm e-kwambĩñ daukañ.

³⁷ Ama noli nepek nola san-kaumbi, dĩndĩmgan tambanembi, 'Oñ' ba 'Nĩm' nĩnekalĩñ. Tikap sĩndi mandanjĩ tĩmbi kwambĩñ danelĩñdok nandañ wĩn Kolan Molomdok kandañ nanin bilak."

³⁸ Yesulĩ yousĩmbi enguk, "Sĩndi manda ñĩndĩñ damañgan een wĩn nandi-taleañ, 'No en ama nolok dai tĩmbi kolaukta, endok dai bo tĩmbi kolalok. Ba no en ama nolok man kwandai wĩli gĩloñmekta, endok man kwandai bo wĩli gĩloñmĩlok.' ^{*}

³⁹ Gan natna ñĩndĩñ sanlet: ama no kolan ti-samumbi, tambon nĩm ombĩñmĩnekalĩñ. Nĩm sĩnik. Tambon sĩndi ñĩndĩñ tĩnekalĩñ: tĩkap ama noli bunga tombon wĩlektta, tombon wĩndĩñgot wĩlektok tambaneñmekañ.

⁴⁰ Ba tĩkap ama noli kiupĩñga kasĩleuktok manda plon gapĩlepi nandĩlakta, sauloñga wĩndĩñgot biñmekañ.

⁴¹ Ba tĩkap ama noli kaikan gan-gĩngĩnembĩ, nepenepeli wĩn kwet kĩmĩn noñgan † wolok tuop bembĩ ñañmeñdok elakta, dĩk kwet kĩmĩn tĩpet wolok tuop bembĩ ñañmekañ.

⁴² Ba tĩkap ama noli nepek nola gan-nandi tĩlakta mĩukañ, ba nepeka no nain dumangot tĩke-kuup ganlakta nandĩñmekañ.

⁴³ Sĩndi damañgan ñĩndĩñ een wĩn nandi-taleañ, 'Dĩk nokala gĩnañ kĩndem tĩñmekañ, tĩmbi kanjĩkkala nandi-kola tĩñmekañ.' ^{*}

⁴⁴ Gan natna ñĩndĩñ sanlet: kanjĩksĩlla gĩnañ kĩndem tĩ-semnekalĩñ, ba ama mĩlap kusei kusei tĩ-samañ enda Anutulĩ gwĩlam tĩ-semektok nĩmolo tĩ-semnekalĩñ.

⁴⁵ Wĩndĩñ tĩñĩpi, sĩndi kunum Bepsĩlok wembe gwañgwa kuañ wĩn inda-dakleukak. Neta, endi ama gĩtĩkkan, wĩn ama kĩndem mandan kĩmĩt-kleañ wakĩt ama kolan mandan wĩkañ enda gĩtik maim koli sale-sembi, gwĩ nĩ-mut-semlak.

⁴⁶ Tĩkap sĩndi ama gĩnañ kĩndem tĩ-samañ endañgot gĩnañ kĩndem tĩ-semnelĩnda, nektok kuseila Anutulĩ tambon ombĩ-samek? Wĩn takis epep ama kolan ‡ endi bo telak wakangot kleañ wĩn!

⁴⁷ Ba tĩkap sĩndi nosĩllañgot not tĩ-semañda, kunditsi walĩ amatam dĩwĩn endok kunditsi nĩtek maklewĩk? Amatam Anutu nĩm nandĩñmañ endi bo wĩndĩñ nĩm tañ ba?"

⁴⁸ Yesulĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi, dĩndĩm kuñgula manda eñguk wolok bien wĩn ñĩndĩñ enguk, "Kunum Bepsĩlok gĩnan nanandĩn ba ep tĩndĩn wĩn gĩtik kĩndem ba dĩndĩm sĩnikgot. Wĩndĩnda tĩmbi sĩndok gĩnañ nanandĩnji ba ep tĩndĩñji bo gĩtik kĩndem ba dĩndĩm sĩnikgot palekak."

6

Gĩnañ tiptok kena nĩtek tĩlok

¹ Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañĩlla enguk, "Sĩndi gĩnañji tiptok kena tĩñĩpi ka-kĩlĩñ embi, amatamdok dausĩnan ep tĩndĩnji sambĩ-daklenelĩñdok nĩm tĩnekalĩñ. Nĩm kañbi, Besi kunum gĩnañ patak endi tuanjĩ tambon nĩm ombĩ-samek.

² Ama manji manbenji malet nomĩk endi it kiyau gĩnañ ba ipaka boñgĩpnan gĩngĩli wopungam tĩñĩpi, mĩnem nepenepok ama pĩmbĩñesĩlla emañ, wĩn amatamdĩ kosĩ gĩngĩt tĩke-lonelĩñdok wĩndĩñ tañ. Nak biañgan sanba: endi tuanjĩ ikan kasĩle-taleañ. Wala tĩmbi nain nola ba nola dĩk plap kena tĩñĩpi, wĩndĩñ nĩm tĩmbekañ.

³⁻⁴ Dĩk ama pĩmbĩñesĩ ep kĩmĩlĩñĩpi, plap kenañga tĩlañ walĩ dausĩnan sembĩn palektok dĩk kĩka dĩndĩndĩ nek tĩlak wĩn kĩka kepma nain nĩmbekañ. Tĩmbi Bepkalĩ nepek dausĩnan sembĩn indalak wĩn kalakta endi tuan ombĩ-gamekak.

⁵ Ama manji manbenji malet nomĩk endi it kiyau gĩnañ ba telak balambalak ba pañga indanan ipi, nĩmolo tĩnepi nandañ, wĩn amatamdĩ yambĩ-daklenelĩñdok wĩndĩñ tañ. Nak biañgan sanba: endi tuanjĩ ikan kasĩle-taleañ. Wala tĩmbi nain nola ba nola dĩk nĩmolo tĩñĩpi, wĩndĩñ nĩm tĩmbekañ.

⁶ Dĩk nĩmolo tĩmbepi, dĩtñañgan doundou ika gĩnañ lombi, yamañga sipbi, Bepka kwet sembĩn patak enda nĩmolo tĩñmekañ. Tĩmbi Bepkalĩ nepek dausĩnan sembĩn indalak wĩn kalakta endi tuan ombĩ-gamekak.

⁷ Amatam anutu julũñgan nĩmolo tĩ-semañ endi manda sĩlanin asup pinapi, 'Nĩmolo ombapnĩla nandĩ-nĩmetak' wĩndĩñ nandĩñĩpi pa tañ. Gan sĩndi nĩmolo tĩnepi,

^{*} 5:38: Kisim Bek 21:24, Wok Pris 24:20, Lo 19:21 † 5:41: Grik manda kesĩk yali ñañañ 1,000ndok tuop elak, wĩn Roma amalok mail noñgan ba 1.5 kilomita netepep. ^{*} 5:43: Wok Pris 19:18 ‡ 5:46: Juda amalĩ takis epep amala nandum endi takis epĩpi, amatam julũñtĩ tĩ-sembi, Judalok kanjĩksi, wĩn Roma ama, not tĩ-semañ, wala tĩmbi endi Anutulok dainan ñanelĩñdok tuop nĩm.

8 endok nîmolonjîlok telal nîm klenekalîñ. Sîndî Bepsîla nepek nola gamañ nîm nî-nandîñîmbi, nekta lonjîañ wîn endî ikan nandî-talelak.

9 Wîndîñda nîmolo ñîndîñ tînekalîñ,
'Kunum Bepnî, dîkok koka wîn giñgiñgan tî-gamlok.

10 Dîk amatam gîtk nîp tîmbî gîñgîtgai indambi,
kunum gînañ kuañdî mañga tañgoneañ
wîndîñgangot nîndî kwelan ñolok tañgoneneñ.

11 Dîk nanañ sandap ñolok tuop nîmîñ.

12 Nîndî amatamdî yom tî-nîmañ wîn bi-semamîñ,
wîndîñgangot dîk yomnî bi-nîmîñ.

13 Dîk tî-kuyuk plon nîm nîmbiwîñ,
tambo kolandok kiinan nanin nîpmîñ.'

14 Nandañ. Sîndî amatam ep tîndînjî kolan wîn bi-semnelîñda, Bepsî kunum gînañ patak endî bo sîndok yomjî bi-samekak.

15 Gan, tîkap sîndî amatam ep tîndînjî kolan nîm bi-semnelîñda, Bepsî endî bo ep tîndînjî kolan nîm bi-samekak."

16 Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, "Ama man manbenjî malet nomîk endî nanañ gîtk kîmîsip tîñîpi, dei blamblae ba tî-kolakola embi, nanañ kîmîsip tañ wîn amatam dausînan inda-daklenelîñdok. Nak biañgan sanlet: endî tuanjî ikan kasîle-taleañ. Wala tîmbi nain nola ba nola sîndî nanañ gîtk kîmîsip tîndîlok telak kîmît-kleñîpi, wîndîñ nîm tînekalîñ.

17 Dîk nanañ gîtk kîmîsip tîñîpi, tuk imbi, kumbañga sak youlekañ.

18 Wîndîñ tîmbeñda, dîk nanañ kîmîsip tîlañ wîn Bepka kwet sembînan patak en noñganlañgot inda-daklewîñ, amatamda nîm. Tîmbi Bepkalî nepek dausînan sembînan indalak wîn kalakta endî tuan ombî-gamekak."

19 Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, "Kwelan ñolok kwînakam ba bapaptî nepenepek tîmbî kolalak, tîmbi kumbu amalî tî wiapi, kumbu tañ. Wala tîmbi sîndî gwîlaptok kenañgot tîmbi, nepenepesî tuan wopum kwelan ñolok pat-samektok nîm tî-jumît tînekalîñ.

20 Tambon sîndî tuanjî kîndem wîn kunum gînañ pat-samektok tî-jumît tînekalîñ. Wîn kunum gînañ kwînakam ba bapaptî nepek no nîm tîmbî kolalak, tîmbi kumbu amalî bo tî wiapi, kumbu nîm tîañ, wala tîmbi tuanjî nîm pailekak.

21 Kusei ñîndîñda tîmbi wîndîñ tîndîlok sanlet: nepek nekta sînk nandum loloñ tîlak walañgot gînañ nanandînjîlî pat-samlak.

22 Daut endî tipala nomîk, endî piñgîpnîlok kolsalen. Tîkap daukalî kîndem patakta, kolsalenlî piñgîpka gînañ gîtk kolî salelak.

23 Gan, tîkap dauka kolanla, piñgîpka gînañ gîtk kîlîme-patak. Wîndîñda tîmbi, tîkap nepek gep kolî salelok walî kîlîm indañgukta, biañgan kîlîm mulum gînañ kulañ."

Anutu en noñganla kena tîñîmîlok

24 Tîmbi Yesulî yousîmbi, gwañgwañîla enguk, "Kena gwañgwa sîlanin endî molom tîpettok kena tî-semektok tuop nîm. Wîndîñ tîmbekta, molomînan nola notî tîñîmbi tîke-kwambîñ dambi, molomînan nola nandî-kunjît tîmbi, siñgi wîlîmek. Wîndîñgangot sîndî nepek tîpelat, wîn Anutu gît mînem kwîlîkwîlî, endok kena tînelîñdok tuop nîm.

25 Wala tîmbi ñîndîñ sanba nandîwît: sîndî kuñgunjîla ba gwîlapsîla nandîmbi, nanañ tuk ba dasindasinjî tuop pat-samlak wala nandî-bendî nîm tînekalîñ. Biañgan sînk: nepek nek ñalî bien sînk? Wîn kuñgunjîlî nanañ maklelak, tîmbi gwîlapsîlî dasindasinjî maklelak.

26 Sîndî monîk yambî nandîwît: endî nanañ tîpîmbi met-na wîsî-kot wîndîñ nîm tañ, gan sîndok Bepsî kunum gînañ patak endî ep towilak. Tîmbi nîtek? Sîndî monîk endok pîmbîñ ba? Nîm a! Sîndî endok loloñ sînk, wala tîmbi endî wîndîñgangot sep towilak.

27 Ba sîndoñnan nanin ama nin ñalî sînk kuñgunla nandî-bendî wopum tîñîpi, kuñgun lakat nombo guma yousum ombatawîk?

28 Tîmbi dasindasinjîla nekta nandî-bendî wopum tañ? Sîndî pepekañgolalok paman klinan indambi pakañ wîn ka nandîwît: endî dasindasinjîlok kena nîm tañ,

29 gan pamanjî wîn kîndem bien sînk. Nak wala ñîndîñ sanlet: ama wapmañ Solomon endî dasindasin pamanat dasîñguk, gan endok pama wîn kli wolok paman nîm makleñguk.

30 Kli nepek pamanjî mangan indambi, desa yañetambi bîndîp pîlak wîn bo Anutu en dasindasinjî emlakta, nîtek tîmbi endî dasindasinjî nîm tîmbî inda-samek? Nanandî-kîlîktînjî lakat nîm pat-samlak ba?

31 Wîndîñda sîndî nandî-bendî tîmbi, ñîndîñ nîm enekalîñ, 'Nîndî nanañ tuk nek ep na tînekamîñ?' ba 'Nîndî dasindasin nek dasî kunekamîñ?'

³² Ama nindi Anutu binañgan en nım nandıñmañ endok gınañji ba nanandıñjılı nepenepek gıtık wandındogot pat-semalak. Tımbi kunum Bepsılı ñındıñ nandı-sam-talelak: sındi nepek gıtık wın nım pat-samekta guma nım kunelıñ, wala tımbi nepek wala nandı-bendı wopum nım tınekalıñ.

³³ Sındi gınañ nanandıñjılı dama nepek ñala kımilim pat-samekak: sındi Anutulok gıñgıtılı indam kumbi, dıñdım kuñgu kunekalıñ. Wıñdıñ tınekalıñda, nepek dıwın gıtık wandin walı bo inda-samekak.

³⁴ Wala tımbi sındi desa nek indauk wolok man nandı-bendı wopum nım tınekalıñ, wın desalok gıñgıt. Sandap nolok mılap wın sandap wolok tuop. Nım kañbi, yousımbi e-ta-ñaumbi mlatauk.”

7

Sındi amatamdı nek tı-sammeliñdok nandañ, wıñdıñgangot enda tı-semnekalıñ

¹ Yesulı manda yousımbi ñındıñ enguk, “Sındi amatamdok ep tıñdınjı kañ-danı, endı kolası wıñdıñ nım enekalıñ. Nım kañbi, Anutulı sında wıñdıñgangot tı-samek.

² Nekta, telak nıtek plon sındi amatam yambı-dan tı-semañ, wıñdıñgangot Anutulı bo sambı-dan tı-samekak. Tımbi kusei nıtektok tuop sındi amatam yambı-dan tı-semañ, kusei wolok tuopkan Anutulı bo sambı-dan tı-samekak.

³ Dık nıtek tımbi nokalok dainan kılıkılık mınam wın kalañ, gan dıtnalok dauka gınañ komba bem pakamlak wın nım ka-daklelañ?

⁴ Dıtnalok dauka gınañ komba bem wıñdıñ patakta, nıtek nokala ñındıñ tuop nımbeñ, ‘Notna, nak dauka gınañ kılıkılık patak wın klewa lambı-gamek.’

⁵ Dık ama juluñgangot. Dama dıtnalok dauka gınañ komba bem patak wın kle-kopmek, sıñgi kındem dei-kılıñ embi, nokalok dai gınañ kılıkılık mınam patak wın kle-kolekañ.

⁶ Sındi nepek no Anutulok gıñgıt wıñmıñmın wın tıkembı, kamotta nım emnekalıñ. Nım kañbi, kamottı undanembı, sıñla sep sainelıñ. Ba sındi sıñlok kokomjı tuan lolon wın bıtta nım emnekalıñ. Nım kañbi, bıt kesısılı yalı mına dam kotnelıñ.” *

⁷ Yesulı yousımbi, nımolo tıñdıla ñındıñ enguk, “Sındi nepek nola tıpıkañ wala nı-nandı tınekalıñ, tımbımbi nandı-samekak. Sındi nepek nola lonjımbi tıpıkañ wala lolonjı tınekalıñ, tımbımbi nepek wolok bien kanekalıñ. Sındi yaman wıwıt tınekalıñ, tımbımbi Anutulı pısat-sambı sep plaptaukak.

⁸ Wın kusei ñındıñda: nı-nandıañ tuop nandı-semalak. Lonjıañ tuop bien kañ. Yama wıkañ tuop yama pısat-semekak.

⁹ Sıñdoñnan nanın nındı nıñañ nanañla eumbi kawat mıwık? Nimbek nolı tuop nım.

¹⁰ Ba pısla eumbi, malet no nım nanalok kındem mıwık ba? Wın bo tuop nım.

¹¹ Sındi ama yomat, gan nepenepek kındem gwañgwa bıatsıla emnelıñdok nandı-kılıñ eañ. Wıñdıñda tımbi, sındi ñındıñ sıñk nandıwıt: Bepsı kunum gınañ patak endı mek sapma klembi, nepenepek kındem ama nındı enda nı-nandañ enda guma emekak.

¹² Sındi amatamdı nek tı-sammeliñdok nandı-koñgom tañ, wıñdıñgangot enda tı-semnekalıñ. Manda walı wakan endıkıñe manda Moselı kımıt-nımguk ba manda plofet amalı nıñı-daut tı-nımgılıñ wolok kusei tımbı inda-daklelak.

¹³ Sındi yama gık wıñdıñ lonekalıñ. Jımbıñ ñañalok yama wın wopum, tımbi telak jımbıñ kandañ ñalok wın basakñanen, ba kesıtı ñañalok pañgıtın, wala tımbi amatam asupgandı telak wın kleañ.

¹⁴ Gan kuñgu kwambıñ ñañalok yama wın gık sıñk, tımbi kuñgu wıñdıñ ñañalok telak wın bo tı tımbi gıñgılıñnat. Wala tımbi ama noñgan noñgandıñgot telak yama wın kañbi, gınañ loañ.”

Ep tıñdınjılok bien walı kusası tımbi daklelak

¹⁵ Yesulı yousımbi enguk, “Plofet ama julunjuluñ enda yambı-kılıñ embi kunekalıñ. Endı sıpsıp busukñanen wandin nomık sıñdoñ bañ, gan gınañ nanandıñjı wın kamot moyen sañan wandin: endı sep tımbi kolanelıñdok nandıañ.

¹⁶ Sındi endok ep tıñdınjı ba kenanjılok bien kañbi, kusası ka-dıñdım enekalıñ. Kuañgımdı mandañ bien nanalok lalılak ba? Ba gıñjattı gıp bien nanalok lalılak ba? Nım a.

¹⁷ Komba tıpitıpin kındem endı bien kındemgot lalılak, komba kolan endı bien kolan lalılak.

¹⁸ Komba kındem endı bien kolan lalılalı wın nım patak, ba komba kolan endı bien kındem lalılalı wın bo nım patak.

¹⁹ Tımbi komba no bien kındem nım lalıumbı jıñbım gıloumbı, komba gınañ silok.

* 7:6: Yesulı e-yout manda wıñdıñ eñguk wın endı Anutulok gıñgıt manda kındem wala nandum tılak ama wandısı wala nım enendok eñguk.

20 Wɨndɨŋgangot sɨndɨ plofet ama julunjuluaŋ endok ep tɨndɨnɨjɨ kaŋbi, kɨndem kusasɨ ka-daklenekaliŋ.

21 Amatam ‘Wopumna, Wopumna’ pa nanaɨaŋ endɨ gɨtɨkkandɨ Kunum Molomdok gɨŋgɨt nɨm indambi kunekaliŋ. Wɨn Bepna kunum gɨnaŋ patak endok man mandan taŋgoneaŋ endɨŋgot kunum gɨnaŋ lonekaliŋ.

22 Kunum Molomdɨ amatam yambi-danbekak wolonda asuptɨ ŋɨndɨŋ nanɨnekalɨŋ, ‘Wopum, wɨn dɨkok kokala nɨndɨ plofet manda eŋgɨmɨŋ, yal kolan ep kle-semgɨmɨŋ, tɨmbi kundit gembɨnat engano asup tɨŋgɨmɨŋ yaŋ!’

23 Wɨndɨŋ eumbi, ŋɨndɨŋ e-daklembi enbetat, ‘Sɨndɨ Anutulok endɨkŋe manda makleŋgɨlɨŋ. Nak nɨm nandɨ-samlet. Sɨndɨ nambimbi ŋawɨt!’ ”

24 Yesulɨ yousɨmbi enguk, “No en manda gɨtɨk ŋɨn san-talelet wɨn tɨke-kulakta, endɨ ama nanandɨnat ŋandɨn: endɨ il kɨndilɨpi, ita mambi ilɨmbi, kawat ta kusei gɨnaŋ melɨ pɨumbi, gembɨnatkan youlɨ gɨlɨm da-taleŋguk. Wɨndɨŋ tɨmbi, il kɨndit-talem palɨmbi,

25 nain nola gwi gwam wopum sɨnɨk it plon suaŋguk, tɨm sasalelɨ bo it pendɨt-tɨlalɨmbi, dɨŋdam pakuk. Nekta, kawat ta kusei gɨnaŋ melɨ pɨumbi youlɨ gɨlɨm daŋgukta nɨm gɨloŋguk.

26 Gan no en manda gɨtɨk ŋɨn san-talelet wɨn nandɨmbi nandɨ-kɨmkɨmmelakta, endɨ ama kamen ŋandɨn: endɨ il kɨndilɨpi, ita kenanjat sɨlanin plon mambi ikuk. It kɨndit-talem palɨmbi,

27 gwi gwam wopum sɨnɨk it plon suambi, kɨnanjat kɨndilɨmbi, sasalelɨ bo it pendɨp yout mɨnjulɨmbi gɨlom pɨmbi, lɨlɨme-taleŋguk.”

28-29 Yesulɨ amatam kɨmɨn wopum nanandɨ enguk, wɨn endɨ endɨkŋe nandɨ-tale amanjɨlɨ enɨ-daut tɨ-semmaŋgɨlɨŋ wolok tuop nɨm tɨŋguk. Nɨm, endɨ enlok man ba gembɨn plon enɨ-daut tɨ-sem tɨ-kuŋguk, wala tɨmbi manda eu taleumbi amatamdɨ nandɨ-gɨtɨŋgɨtɨk tɨmbi, dambenɨjɨ pɨumbi pakɨlɨŋ.

Ama Wapmaŋlɨ gembɨn Juda amatamda daut semguk

8

Yesulɨ amatam asup ep tɨmbi kɨndem daŋguk

1 Yesulɨ kwet jaŋgɨnnan nanin pɨ ŋaumbi, amatam kɨmɨn wopumdɨ en kle ŋaŋgɨlɨŋ.

2 Tɨmbi ama no wanda kwambɨŋnat endɨ Yesuloŋ bɨmbi, mɨlelem tɨ-ŋɨmbi nɨŋguk, “Wopum, tɨkap dɨk nep kɨmɨlep nandɨlaŋda, guma jimbatna tɨmbi taleumbi, kɨndem dawa.” *

3 Eumbi, kii kot-suapi, ama wɨn tɨke-kambi nɨŋguk, “Nak nandɨ-gamlet. Dɨk kɨndem da” eumbi, wolongan wanda kwambɨŋ walɨ pailɨmbi kɨndem daŋguk.

4 Tɨmbi Yesulɨ ŋɨndɨŋ nɨŋguk, “Nandɨlaŋ. Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola nɨm tɨ-semekaŋ. Nɨm. Dɨk ŋambi, gwɨlapka tapma amala daulɨmɨmbi, jimbatka talelak wɨn gambɨ-dakleukak. Tɨmbi dɨk amatamdɨ wandaŋga biaŋgan ip talek wɨn gambɨ-nandɨnelɨndok Moselɨ endɨkŋe manda kɨmɨt-nɨnguk wolok tuop tapma tɨmbekaŋ.”

5 Tɨmbi Yesulɨ Kapaneam it kwelan ŋaŋguk. Ŋa tombɨmbi, Romalok mik ama 100 endok telak damanjɨ endɨ Yesuloŋ bɨmbi nɨ-gɨŋgɨnembɨ

6 eŋguk, “Wopum, kena gwaŋgwana jimbat wopum indaŋmumbi, kii kesi dalandaumbi, pɨŋgɨp gawat wopum nandɨmbi, ilan patak.”

7 Eumbi nɨŋguk, “Ale, nak ŋa tɨmba kɨndem dautak.”

8 Gan mik amalok telak damanjɨlɨ tambanembɨ nɨŋguk, “Wopum, nak ama pɨmbɨŋenen, nɨtek dɨk nokoŋ ilan bɨwɨŋ? Dɨk mandaŋgot eumbi, kena gwaŋgwana kɨndem dawɨn.

9 Kusei ŋɨndɨŋda wɨndɨŋ elet: lolonalok kapmalnan wɨn natna kulet, tɨmbi nokok kapmalnan mik ama dɨwɨn nolɨ kuaŋ. Tɨmbi nak nola ‘Dɨk ŋau!’ nɨmbambi ŋalak, ba nola ‘Dɨk bo!’ nɨmbambi bɨlak, tɨmbi kena gwaŋgwanala ‘Kena ŋɨn tɨ!’ nɨmbambi, kena wɨn tɨlak.”

10 Yesulɨ manda wɨn nandɨmbi nandɨ sɨlɨkŋembɨ, amatam en kle ŋaŋgɨlɨŋ endɨ ŋɨndɨŋ enguk, “Yakŋesɨ! Sɨndɨ ama ŋɨn kawɨt! Biaŋgan sanlet: endɨ Juda ama nɨm, gan endɨ nanandɨ-kɨlɨktɨ wopumnat! Nak Israel sɨndok boŋgɨpsɨnan nanandɨ-kɨlɨktɨ wandin nɨm kaŋgut.

11 Nak ŋɨndɨŋ sanba: Kunum Molomdɨ kusei kɨmɨpi, amatamɨi indaŋgan yambi-dɨkŋembɨ, nanaŋ sina wopum tɨ-semekak, wolonda amatam asup kwet tuopnan nanin endɨ bɨmbi, Ablaam, Aisak gɨtɨ Jepok en gɨta nanaŋ nanekaliŋ.

* 8:2: Juda amalok nanandɨ-kɨlɨktɨnɨjɨ ŋɨndɨŋ pakuk: jimbat ba ep tɨndɨn dɨwɨn walɨ ama ep tɨmbi kolaumbi, Anutulok dainan ba amalok ŋasɨŋgan ŋanelɨndok tuop nɨm.

¹² Gan Anutulı́ Juda amatam dama gı̄ngı̄tñii ep kası̄leñguk wın asup ep kleumbi, kılım gınañ pımbi, wandı̄ñ mano kwılım tımbi, manjı̄ sı̄-gılım danekalı̄ñ.”

¹³ Tımbi Yesulı̄ mik amalok telak dama nımbi eñguk, “Dık ñau. Nanandı-kılıktı̄ tılañ wolok tuop inda-gametak.” Eumbi, wolongan sı̄nik telak damalok kena gwañgwa jımbalı̄ taleumbi kındem dañguk.

¹⁴ Tımbi Yesulı̄ Petloloñ ilan ña loñguk. Lombi kañguk wın: Petlolok yapman tam pıñgu komba dıumbi, ipat plon dou-pakuk.

¹⁵ Tımbi Yesulı̄ kii plon tıke-kaumbi, jımbalı̄ taleumbi, tam walı̄ mılapi, nanañ tuk tımbi plaptañguk.

¹⁶ Maim pıumbi, ama yal kolanjı̄at asup yanañgı̄pi, Yesuloñ bı̄ngı̄lı̄ñ. Bıumbi, man mandalı̄ngot yal ep kle-kopi, amatam jımbatsı̄at gı̄tik ep tımbi kındem dañgı̄lı̄ñ.

¹⁷ Wı̄ndı̄ñ tıñgukta, endı̄ plofet Aisaialı̄ kundit indauktok eñguk wolok tuop tıñguk, wın ñı̄ndı̄ñ,

“Endı̄ jımbat ba pı̄ngı̄p gawatnii nı̄pma tı̄kembali bem-nı̄mguk.” ✧

Yesulı̄ en kle-kuñgukol manda enguk

¹⁸ Amatam asuptı̄ Yesu kle-gı̄mbup palım yambımbi, gwañgwañı̄lı̄ tuk guañ tambon kandañ ñañalok enı̄-dı̄kñeñguk.

¹⁹ Tımbi endı̄kñe manda nandı-tale ama nolı̄ Yesuloñ bımbi nı̄nguk, “Endaut. Dembek dembek ñaukañ tuop nak gep kle-kuutat.”

²⁰ Eumbi tambane nı̄nguk, “Kamot moyen klinalok endı̄ kwet tombañjı̄at, tımbi monı̄k endı̄ bo isı̄at, gan Amalok Nı̄ñañ en il no nı̄m palmı̄lak.”

²¹ Tımbi gwañgwañı̄loñ nanin ama nolı̄ Yesu ñı̄ndı̄ñ nı̄nguk, “Wopum, nandı-namumbi, dama ña bepna kındit taplı-bimek bı̄m gep kle-kuutat.”

²² Gan Yesulı̄ nı̄nguk, “Nım a. Ama gınañjı̄ tip kım-kımın endı̄ kındem nosı̄ tı̄ke kımı̄pi kınditnelı̄ñ. Dı̄kta bı̄m, nep kle.”

Yesulı̄ sasale wopumda manda nı̄mbımbi bı̄nguk

²³ Tımbi Yesulı̄ kikeñ plon loumbi, gwañgwañı̄lı̄ en kle ñambi loñgı̄lı̄ñ.

²⁴ Tımbi tuk guañ plon ñañı̄lı̄mbi, sasale wopum plapkan sı̄nik pendı̄pi, tuk munjulı̄mbi, kikeñ kot taplıupi tıñguk. Gan Yesu enla dou kamalam pakuk.

²⁵ Tımbi gwañgwalı̄ Yesu tımbı̄ sı̄lı̄kñeumbi nı̄ngı̄lı̄ñ, “Wopum, nı̄pmı̄ plata! Kuñgunı̄ taleupi tı̄lak.”

²⁶ Eumbi enguk, “Nekta gembı̄njı̄ pıumbi mı̄sañ? Nanandı-kılıktı̄njı̄ lakat nı̄m pat-samlak ba?” Wı̄ndı̄ñ embi mılapi, sasale gı̄t tuk enombı̄umbi, sasaleı̄ bıumbi, tuktı̄ busukñanen douñguk.

²⁷ Tımbi ama Yesu gı̄ta pakı̄lı̄ñ endı̄ ka sı̄lı̄kñeumbi eñgı̄lı̄ñ, “Ama ñın nı̄teın sı̄nik, ñala sasale gı̄t tuktı̄ mandan tañgoneamı̄k?”

Yesulı̄ ama tı̄pet endok yal kolan kle-semguk

²⁸ Galılı̄ tuk guañ tambon kandañ, Gadala nasilok kwelan, ama tı̄pet yal kolanjı̄at endı̄ sumnan pa kuñgı̄mı̄k. Endı̄ ama sañası̄t sı̄nikta tımbi ama nolı̄ endı̄ kuñgı̄mı̄knan kandañ ñañambı̄t tı̄ndı̄lok tuop nı̄m. Yesulı̄ wolok ña tombı̄mbi, ama tı̄pet endı̄ sumnan nanin pımbi, en tımbı̄ indambı̄

²⁹ Kıtımbi nı̄ngı̄mı̄k, “Anutulok Nı̄ñañ, dık nekta nı̄ndoñ bı̄lañ? Kwelan kuñgukol nainnı̄ gama nı̄m dumalañı̄lı̄mbi, kena gı̄m nı̄mepi bı̄lañ ba?”

³⁰ Bıt kımın wopum no kambak mayañgan kuñı̄pi, kwet minañ-pakı̄lı̄ñ.

³¹ Tımbi yal kolan endı̄ Yesulı̄ nandı-semektok nı̄-gı̄ngı̄nembı̄ eñgı̄lı̄ñ, “Tıkap dık nı̄p kleup tı̄lañda nandı-nı̄mumbi, bı̄t kımın da pakañ endok gınañjı̄ gınañ ña pına.”

³² Eumbi enguk, “Ale, pım ñawıtı̄!” Tımbi wolongan yal kolan endı̄ ama tı̄pet yambı̄k bımbi, bı̄t asup endok gınañjı̄ gınañ ña pı̄ngı̄lı̄ñ. Pıumbi, bı̄t gı̄tik endı̄ gembı̄nat woñepi, kwet yalıup jı̄lopi, jı̄mbı̄ñ pımbi, tuk guañ gınañ tuk nañbi kım-taleñgı̄lı̄ñ.

³³ Tımbi bı̄t ka-dı̄kñe ama endı̄ pim ñambi, it kwet wopumnan ña tombi, bı̄ttok kasat ba ama tı̄pet yal kolanjı̄at kuñgı̄mı̄k endok kasat gı̄tik amatamda tı̄-semgı̄lı̄ñ.

³⁴ Wı̄ndı̄ñda tımbi amatam it kwet wopumnan kuñgı̄lı̄ñ gı̄tik endı̄ Yesu bı̄ kañbi, kwesı̄ bı̄m ñauktok nı̄-nandumbi nandı-semguk.

9

Yesulı̄ ama no kii kesi dalandan endok yomın bımbi, tımbi kındem dañguk

¹ Tımbi Yesulı̄ kikeñ plon lombi, tuk guañ tombo kandañ undane ñambi, enlok il kwelnan tomguk.

2 Tĩmbi ama dĩwĩndĩ ama no kii kesi dalandan taĩgonembi, endoñ bĩĩgĩlĩĩ. Bũ yambĩmbi, nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩlok kusei ka-nandĩ-tombi, ama taĩgo plon pakuk enda ñĩndĩñ nĩĩgũk, “Notna, waleĩga busukĩeun: nak yomga gĩtik bi-gamlet.”

3 Wĩndĩñ eumbi, endĩkĩe manda nandĩ-tale ama dĩwĩndĩ wala nandum pĩumbi, nĩsĩĩgan ñĩndĩñ eĩgĩlĩĩ, “Ama ñalĩ yom biĩmektok elak endĩ Anutula en wandin eĩĩpi nĩ-lakatalak yaĩ!”

4 Yesulĩ gĩnañ nanandĩnjĩ ka-daklembi enguk, “Nekta gĩnañjĩ gĩnañ nanandĩ kolan wandin tĩ-namañ?”

5 Anutulĩ gembĩn nĩm namumda, nak ama ñala ‘Yomga bi-gamlet’ ba ‘Dĩk mĩlapi, kesĩttĩ ñau!’ wĩndĩñ nĩmbambi, bien kĩndem indauk ba? Nĩm a!

6 Wĩndĩñda Amalok Nĩñañ kwelan ñolok yom bimbilok gembĩn palmĩlak wĩn nak ñĩndĩñ dau sametet.” Yesulĩ wĩndĩñ embi, ama kii kesi dalandanla nĩĩgũk, “Dĩk mĩlapi, ipaka tĩkembali, ikanan ñau!”

7 Eumbi, wolongan mĩlap ipi, ipal tĩkembali, ilnan ñaĩgũk.

8 Tĩmbi amatam kundit wĩn kaĩgĩlĩĩ endĩ mĩsĩmbi, Anutulĩ gembĩ wandin amala enguk wala nĩ-kĩndem daĩgĩlĩĩ.

Yesulĩ yom ama gĩta yakan nanañ naĩgũk

9 Tĩmbi Yesulĩ walinin pĩ ñaĩĩpi, ama no koi Matayo takis epep ilan kena tĩ-palĩmbi kañbi nĩĩgũk, “Dĩk bĩmbi nep kle-kuukañ.” Nĩmbĩmbi, wolongan mĩlapi kle ñaĩgũk.

10 Tĩmbi Yesu gĩt gwaĩgwaĩnĩ endĩ it gĩnañ lo pipapi, nanañ naĩgĩlĩĩ. Naĩĩlĩmbi, takis epep ama ba ‘yom ama’ * asup dĩwĩndĩ bĩ yousĩmbi, en gĩta nanañ yakan na-pakĩlĩĩ. Na-palĩĩlĩmbi,

11 Falisi ama dĩwĩndĩ wĩn kañbi, nandum pĩ-sĩnĩk taumbi, Yesulok gwaĩgwaĩnĩ en-nandĩmbi eĩgĩlĩĩ, “Sandautsĩ endĩ neta takis epep ba yom ama en gĩta nanañ nalak?”

12 Yesulĩ manda wĩn nandĩmbi enguk, “Kĩndesĩ endĩ gwasap amalooñ nĩm ñaĩ. Wĩn jĩmbatsĩat endĩĩgot gwasap amalooñ ñaĩ.

13 Sĩndĩ ñambi, Anutulok mandan ñĩndĩñ youyoulĩn patak wĩn pinapi, bien kadaklenekalĩĩ, ‘Nak ama gĩnañ busuk tĩ-semnelĩĩndok nandĩlet, tapma tĩ-namañ wala nĩm.’ * Wĩndĩñda nak yom ama en-tiaĩeuttok indaĩgut, ama nĩsĩla nandum dĩndĩm sĩnĩk tĩlak enda nĩm.”

Yesulok endaut manda komblin wakĩt ep tĩndĩn damanin wĩn nĩm kiuttok

14 Nain wolonda Yoane tuk ii-sem kena tĩĩgũk endok gwaĩgwaĩnĩlĩ Yesulooñ bĩmbi nĩ-nandĩmbi eĩgĩlĩĩ, “Falisi ama gĩta nĩndĩ nanañ kĩmĩsip pa tamĩñ, gan nĩtekte dĩkok gwaĩgwaĩngailĩ wĩndĩñ nĩm pa tañ?”

15 Eumbi, Yesulĩ gwaĩgwaĩnĩlĩ kusei nekta ep tĩndĩn damanin nĩm kĩmĩt-kleĩgĩlĩĩ wĩn eu dakleuktok eyout manda dĩwĩn eĩgũk. Eĩĩpi, enla ba gwaĩgwaĩnĩlok plon ñĩndĩñ embi enguk, “Ama nolĩ tamĩn tĩlakta tĩmbi, sina mĩn na-sĩlĩsĩlĩlok nain indaumbi, nolĩlĩ kĩndem blandok telak kleñĩpi, nanañ kĩmĩsip tĩnelĩñ ba? Wolok tuop nĩm. Gan ama wĩn nolĩlĩlok boĩgĩpĩsanin nanin yapma tĩke-ñaumek, nolĩlĩ blandok telak klenepi, nanañ kĩmĩsip pa tĩnekalĩñ.”

16 Yesulĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi enguk, “Ama nolĩ dasindasin damanin dĩkĩendĩkĩen mambupmeupi sandum kusip komblin nĩm tĩkelak. Wĩndĩñ tĩmbekta, dasindasin wĩlĩlĩmbi, sandum kusip komblin walĩ ña tĩtambi, dasindasin damanin tiaĩeum blaĩganeumbi, gĩnañ wopumgan sĩnĩk indauk.

17 Tĩmbi wain tul komblin bo meme gwĩlap kawai gĩnañ nĩm wĩlĩ gĩlolo. Wĩndĩñ tĩmbekta, wain tullĩ bendĩ wopum dambi, meme gwĩlap kawai tĩmbĩ tawa kolaumbi, wain kwelan lamĩt pĩ-talewĩk. Wala tĩmbi wain tul komblin wĩn gwĩlap komblin gĩnañ pa wĩlĩ gĩlolo, tĩmbi nĩset tĩpelat kĩndemgot patemĩk.”

Yesulĩ tam jĩmbalat no gembĩnĩlĩ tĩmbĩ kĩndem daumbi, wembe sembĩsembĩn no tĩmbĩ mĩlakuk

18 Yesulĩ wĩndĩñ eĩĩlĩmbi, ka-dĩkĩe ama nolĩ endoñ bĩmbi, kuañ kuseinan mĩlelem tĩĩpi nĩĩgũk, “Wembana kombĩkan sĩnĩk sembĩlak. Gan wandingan dĩk bĩmbi, kĩka endok plon kĩmĩlĩmbi, kuĩgun nombo indaĩmun.”

19 Eumbi, Yesulĩ mĩlapi, gwaĩgwaĩnĩ gĩta ka-dĩkĩe ama klem ilnan ñanepi ñaĩgĩlĩĩ.

20-21 Tĩmbi tam no tam jĩmbat † indaĩmĩ palĩmbi, gwĩlat 12 taleĩgũk endĩ enla ñĩndĩñ e-nandĩĩgũk, “Nak Yesulok dasindasingot tĩke-kautatta, kĩndem dauat.” Wĩndĩñ eĩĩpi, endok sĩĩgi kandañ ñambi, dasindasin kusipgot tĩke-kaĩgũk.

* 9:10: Falisi amalĩ amatam dĩwĩndĩ endĩkĩe manda nĩm kĩmĩt-kle-kĩlĩĩ eañgĩlĩĩ enda nandum yom ama tĩĩgĩlĩĩ.
† 9:13: Hosea 6:6 † 9:20-21: Juda amatam dĩ nandum jĩmbat walĩ tam ep tĩmbĩ kolaumbi, Anutulok dainan ba amalok ñasĩĩgan ñanelĩĩndok tuop nĩm.

²² Tike-kaumbi, undanem tam kañbi nñnguk, “Wembe, waleñga kindem dawin. Nanandi-kiliktñngal gep tĩmbi kindem dalañ.” Tĩmbi nain wolondañgan tam wali kindem dañguk.

²³ Tĩmbi Yesuli ka-dikñe ama endok ilnan ña tombi yambiñguk wñ: amatam asup kimin ti-palĩmbi, diwisiñ blandok kap pakñuakti pendilĩmbi, diwisiñ mano tĩmbi, losala wopungan tiñgĩliñ. Ti-palim yambiñbi

²⁴ enguk, “Sindi mlapi ña-talewit. Wembe tip endi nim sembiik. Endi slak dou-patak.” Eumbi ka-kwalepgĩliñ.

²⁵ Gan amatam ep kleum pawan pi-taleumbi, Yesuli wembe pakuknan lombi, kii plon tikeum mlakuk.

²⁶ Tĩmbi kundit wolok giñgĩtti kwet wolok tuop sapakñeñguk.

Yesuli ama tĩpet daset sipmĩsipmĩn gĩt ama no man sipmĩsipmĩn ep tĩmbi kindem dañgĩliñ

²⁷ Yesuli walinangan pi ñañilĩmbi, ama tĩpet daset sisipmĩn endi siñgi kandañ klembi kitiñmĩm eñgĩmĩk, “Devittok Komblin, dik nita blan ti-nĩmĩñ.”

²⁸ Yesuli it gĩnañ lo palĩmbi, ama tĩpet walĩ endoñ biñgĩmĩk. Bĩmbi en-nandiñbi eñguk, “Nak gumañ sep tĩmba kindem dandemik wñ siti nandi-kilikti ti-namamĩk ba?” Eumbi nñngĩmĩk, “Oñ, Wopum, wĩndĩngan.”

²⁹ Eumbi, kilil daset tike-kambi enguk, “Nĩtek nandi-kilikti ti-namamĩk wolok tuop inda-samun.”

³⁰ Eumbi, dautset tombĩmbi, kimĩsip manda kwambĩñ ñĩndĩñ enbi eñguk, “Siti nepek ñĩn inda-samlak wñ ama diwĩn nola nim enĩndekamĩk.”

³¹ Wĩndĩñ eñguk, gan endi ñambi, Yesulok giñgĩt wñ kwet wolok tuop e-sapakñeñgĩmĩk.

³² Ama tĩpet wali walinin pi ñañilĩmbi, amatamdi ama no yal kolanli man tĩmbi sipmĩñguk wñ Yesuloñ nañgĩp biñgĩliñ. Nañgĩp bĩmbi,

³³ yal kolan kleñmĩmbi, man sisipmĩn endi kusei kimĩpi, manda eñguk. Tĩmbi amatamdi wñ ka silĩkñembi eñgĩliñ, “Dama Islael kwelan nepek ñandin no nim indañguk.”

³⁴ Gan Falisi amalĩ ñĩndĩñ pa nãañgĩliñ, “Yal kolandok telak damanjilĩ gembĩ mĩmbi, yal kolan pa ep kle-semalak.”

Ama Wapmañli kena gwañgwañii molo manda enguk

Yesuli kena gwañgwa 12 en-tiañembi, kena tĩnelĩñdok molo manda enbi en-mukok

³⁵ Tĩmbi Yesuli it kwet wopum ba tip gĩtik kle-gĩmbulepi ñañguk. Ñañipi, amatam it kiyauñjĩ gĩnañ eni-daut ti-sembi, Anutulĩ amatam yambi-dĩkñelak wolok plon giñgĩt manda kindem eu piñmbi, amatam jĩmbat kusei kusei inda-semguk ep tĩmbi kindem dañgĩliñ.

³⁶ Tĩmbi endi ama kimĩn wopum yambiñguk wñ endi sipsip ka-dikñenji nĩmnat ba ti-plaplaenji nĩmnat nomĩk kuumbi yambum mlataumbi blan ti-semguk. Blan ti-sembi,

³⁷ gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Nanañ bien mepmettok asupgan pakañ, gan kena ama wñ lakatgot.

³⁸ Wala tĩmbi sindi Anutu kena molom nĩmolo tĩñmumbi, kena ama ep tĩmbi indaumbi, kenan gĩnañ en-mulim ñambi, bien ep kimĩn kotnekalĩñ.”

10

¹ Tĩmbi endi gwañgwañii 12 kiti-semum bĩmbi, yal kolan ep kle-semnelĩñdok ba jĩmbat kusei kusei ep tĩmbi kindem danelĩñdok gembĩ emguk.

² Ama ennumulĩn 12 endok kosĩ ñĩndĩñ: dama Simon koi no Petlo, tĩmbi kwayañ Andlu, gĩt Sebedilok nĩñañiit Yakobo gĩta kwayañ Yoane,

³ Filip gĩt Batlomio, tĩmbi Tomas gĩt Matayo takis epep ama, tĩmbi Yakobo Alifalialok nĩñañ gĩt Tadaio.

⁴ Tĩmbi Simon Selot * gĩt Judas Iskaliot en Yesu bola tĩñmĩnguk.

⁵⁻⁶ Tĩmbi Yesuli gwañgwa 12 wala wakan en-mupi, molo manda embi enguk, “Islael amatam endi sipsip pait-pakañ wandin, wala tĩmbi sindi endoñgot ña yambiñekalĩñ. Sindi Samalia amatam endok isi kwesinan nĩm lonekalĩñ, ba amatam Judalok sambat nĩm endoñ nĩm ñanekalĩñ, Juda amatamdoñgot ñanekalĩñ.

⁷ Ñañipi, giñgĩt manda ñĩndĩñ enĩnekalĩñ, ‘Kunum Molomdi amatamñii yambi-dĩkñelak wñ inda-dakleup tĩlak.’

* **10:4:** Selot ama endi Roma nasili Juda amatam yambi-dikñeñgĩliñ wñ endok kwelan ep kle ñanelĩñdok nandiñbi, mik ti-semgĩliñ.

⁸ Tĩmbi jĩmbatsiat ep tĩmbi kĩndem danekaliñ, ba kĩmkĩmĩn ep tĩmbi mĩlatnekalĩñ. Wanda kwambĩñjĩat ep tĩmbi gĩlĩta-semnekalĩñ, ba yal kolanjĩat ep kle-kot-semnekalĩñ. Gembĩ samsamĩn wĩn tuan nĩmĩnat, wala tĩmbi sĩndĩ kena tuan nĩmĩnat kenane-semnekalĩñ.

⁹⁻¹⁰ Ama kena tĩlak enda tuan mĩlok, wala tĩmbi sĩndĩ ñanepi, mĩnem gĩmĩn ba satnĩn nĩm mep ñanekaliñ. Sĩndĩ lĩksĩ nĩm tañgĩnekalĩñ. Tĩmbi kiupĩ tĩpet wakĩt kesĩsĩ gwĩlap ba toña youtilok nĩm mep ñanekaliñ.

¹¹ Sĩndĩ it kwet wopum ba tip nolok ba nolok lonekalĩñ, wolonda ama kĩndem nolĩ not tĩ-samektok e-lonjĩmbi en-nandĩ tĩnekalĩñ. En-nandĩ tĩmbĩmbi, nĩsĩ inda-dakleumbi, en gĩta ñambi, wandĩñ patnekalĩñ tuop endok ilnangot dou mĩlat tĩnekalĩñ.

¹² Endok ilnan loñĩpi, amatam ñĩndĩñ enĩnekalĩñ, ‘Busuk sĩndok kandañ palekak.’

¹³ Tĩkap it wolok gĩnañ pakañ endĩ not tĩ-samnekalĩñda, busuk walĩ endok kandañ palekak. Nĩnda, Anutu nĩ-nandumbi, busuk wĩn yapma tĩkeukak.

¹⁴ Tĩkap it ba it kwet nolok ama nolĩ not no nĩm tĩ-samnelĩñda ba mandanjĩ no nĩm nandĩnelĩñda, yambinekalĩñ. Yambinep tĩñĩpi, dausĩnan kesĩsĩ plon kwilĩñ sapak wĩt sapleum pĩmbi, ‘Anutulĩ siñgi wĩt-nĩmlak’ wĩndĩñ sambĩ-nandĩ-daklenekalĩñ.

¹⁵ Nak biañgan sanba nandĩwĩt: Anutulĩ amatam yambi-danbekak wolonda it kwet sĩnda siñgi wĩt-samnekalĩñ endok kolanjĩ wolok tuan walĩ amatam kolan papait nĩndĩ damañgan Sodom gĩt Gomola it kwelan kuñgĩlĩñ endok kolanjĩlok tuan makleukak.” †

Yesulok gwañgwañii endĩ amatam yambĩ-kĩliñ embi kulok

¹⁶ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Nandañ. Nak amatamdoñ san-mulam ñambi, kanjĩknailok boñgĩpsĩnan kunekaliñ. Endĩ kamot moyen sañan wandĩn, tĩmbi sĩndĩ sipsip gembĩnjĩ nĩmĩnat wandĩn. Endĩ sep tĩmbi kolanelĩñdok nandañ, wala tĩmbi sĩndĩ nandĩ-kĩliñ tĩmbi kuñĩpi, yom nĩm tĩnekalĩñ. ‡

¹⁷ Sĩndĩ ama yambĩ-kĩliñ embi kunekaliñ. Endĩ manda plon sep kĩmĩtnelĩñdok ama biesĩlok kĩsĩnan sapĩlĩmbi, it kiyaunjĩ gĩnañ sep waĩpnekalĩñ.

¹⁸ Endĩ naka tĩmbi ama wapmañ ba ka-dĩkñe ama endoñ mandala sanañgĩlĩmbi, telak inda-samumbi, gĩñgĩt manda kĩndem en ba dĩwĩn Juda ama nĩm enda bo enĩnekalĩñ.

¹⁹ Mandala sep ñañĩlĩmbi, ‘Nek enetamĩñ, ba manda telal nĩtek plon enetamĩñ’ wala nandĩ bendĩ wopum nĩm tĩnekalĩñ. Neta, manda plon ilĩmbi, wolongan Anutulĩ manda eelok daut samumbi enekaliñ.

²⁰ Manda enekaliñ wĩn sĩnlok nĩm. Wĩn Bepsĩ enlok Dĩndĩm Woñ endĩ sep tĩmbi pañgĩtaumbi enekaliñ.

²¹ Ama dĩwĩn nak nĩm nep kleañ endĩ dasii ba kwayañjii nandĩ-kĩlĩktĩ namañ wĩn kanjĩknailok kĩsĩnan yapĩpi, yandĩpmĩ kĩmnelĩñdok. Ba besii dĩwĩndĩ gwañgwañjĩ bĩsat wĩndĩñgangot tĩ-semnekalĩñ. Tĩmbi wembe gwañgwalĩ menjĩ bepsĩla wĩndĩñgot kanjĩk tĩ-sembi, amalĩ yandĩpmĩ kĩmnelĩñdok enekaliñ.

²² Tĩmbi nokok gĩñgĩtnaĩ kuañda tĩmbi amatam gĩtĩktĩ nandĩ-kunjĩta wopumgan tĩsam tĩ-kunekaliñ. Gan no en mĩlap wandĩn indañmekak tuop nep kwambĩñ dambi nĩm nambiukak, endĩ wakan Anutulĩ kuñgu taletalen nĩmĩnatnatan tĩke-kĩmĩlekak.

²³ Tĩmbi it kwet nolok nasilĩ mĩlap kusei kusei samnekalĩñda, it kwet nolok pĩmbi ñanekaliñ. Nak biañgan sanba: sĩndĩ Isralael it kwet patak tuop kenanjĩ gama nĩm tĩmbi taleñĩlĩmbi, Amalok Nĩñañ en bĩ tombekak.”

Yesulok gwañgwañii endĩ Anutu en noñganla mĩsĩ-ñĩmlak

²⁴ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Mĩlaptok kandañ nak ñĩndĩñ sanlet: gwañgwalĩ nĩndaulin nĩm makle-patak, tĩmbi kena gwañgwa sĩlanin endĩ molomĩn nĩm makle-patak.

²⁵ Wala tĩmbi amalĩ nĩndaunt ba molom mĩlap nĩtek tĩ-semnekalĩñ, wĩndĩñgangot gwañgwan ba kena gwañgwanla tĩ-semnekalĩñda, wala endĩ manda nĩmĩnat. Endĩ naka Belsebul nangĩlĩñ, wĩn Satan. Sambatsĩlok kumbamla wĩndĩñ nĩñgĩlĩñda, nĩtek tĩmbi sambatnai nĩm san-kolakolae sĩnĩk tĩ-samnelĩñ?

²⁶ Gan amala nĩm mĩsĩnekalĩñ. Nepek sembĩn patak wĩn sĩndĩ amatam enbĩ tawaumbi, ba manda sembĩn gĩtĩk wĩn eu inda-dakleukak.

²⁷ Manda tim sĩnlañgan sansanĩn wĩn maim plon amatam gĩtĩk enĩ-dakle-semnekalĩñ, ba manda janjat sanlet wĩn indañgan e-kolĩ piukak.

²⁸ Sĩndĩ amatamda nĩm mĩsĩnekalĩñ. Endĩ gwĩlapsĩñgot wĩpi, gĩnañjĩ tip wĩwĩttok gembĩ nĩm pat-semllak. Gan Anutu endĩ gwĩlap gĩt gĩnañ tip nĩsep tĩpelatkan ep munjulĩm jĩmbĩñ pĩndemĩktok gembĩ palĩmlak endañgot mĩsĩnekalĩñ.

† **10:15:** Sodom gĩt Gomola nasĩlok tĩmĩpmĩle wandĩn wala Anutulĩ ep sũ dĩñguk. (Stat 18:17–19:29) ‡ **10:16:** Grik manda plon Matayolĩ manda wĩn ñĩndĩñ youkuk, “Sĩndĩ malet nandĩ-daklenat ba mambaip yom nĩmĩnat wandĩn kunekaliñ.”

²⁹ Monik tipnam tipet minem kwandai gimin noñganliñgot tuatuan, gan noñgan piulekta, sindok Bepsili w+n nandi-talelak. Endi monik kambak wandin yambi-dikñelakta,

³⁰ sindi bo sambi-dikñelak, timbi kumbanj saktok kunakunat w+n bo nandi-talelak.

³¹ Sindi Anutuluk dainan loloñ s+n+k, monik tiptip asupgan yapma kleañ, wala timbi amatamda n+m misinekaliñ.

³² Sindi amalok dausinan 'Nak Yesulok giñgot kulet' w+ndiñ e-dakleañ, nak bo w+ndiñgangot kunum Bepnalok dainan sinda ni-dakleutat.

³³ Gan sindi naka amalok dausinan 'Nak n+m nandiñmilet' eañ, nak bo w+ndiñgangot kunum Bepnalok dainan sinda 'Nak n+m nandi-semlet' eutat."

Yesulok sambaliil mi lap bembimbi, no en emi plap taukak enda tuan palmekak

³⁴ Yesuli yousimbi, gwañgwañiila n+ndiñ enguk, "Sindi n+ndiñ n+m nandi-namnekaliñ, 'Endi kwelاندok mik giñgot timbi taleupi indañguk'. Nak mik timba taleuktok n+m indañgut. N+m. Nak kakit nomik

³⁵ amatam ep tambileptok indañgut. W+ndiñda ama noli beula kanjik tñmumbi, wiuli meñla kanjik tñmum, tam+nli namb+n tamla kanjik tñmekak,

³⁶ w+n ama nolok sambalii endi endok kanjikñii tñnekalñ. *

³⁷ Nandañ. Ama no en ginañli nak nep kasilelak, gan ginañli meñ ba beu ep kasile-sinik talakta, nandiñmam tuop n+m ti-namlak. Timbi ama no ginañli nak nep kasilelak, gan ginañli wemben ba gwañgan kasile-sinik talakta, nandiñmam tuop n+m ti-namlak.

³⁸ Timbi ama no kloñbali n+m bembu nep kle-kulakta, enda bo nandiñmam tuop n+m ti-namlak.

³⁹ Ama no kuñgun enlok biñmilak, endok kuñgun pailmekak. Gan ama no naka timbi kuñgun bi-namlakta, endi kuñgun taletalen n+mmat indañmekak."

⁴⁰ Yesuli yousimbi enguk, "No en sinda not ti-samlak, endi naka not ti-namlak, timbi no en naka not ti-namlak, endi Anutu nan-mukuk enda not tñmilak.

⁴¹ No en plofet ama no endok kenanla timbi not tñmilak, enda Anutuli plofeta tuan kindem milak w+ndiñgangot miukak. Timbi no en ama d+ndi no endok d+ndi kuñgun timbi not tñmilak, enda Anutuli ama d+ndi mla tuan kindem milak w+ndiñgangot miukak.

⁴² Sindi giñgotnai kos+ n+mmat n+n endoñnan nanin no ka-nandiwt. Nak biañgan n+ndiñ sanlet: no en ama wolok kusei ka-daklembi, plap tñmilak ba tukgot g+pi milak endok tuan w+n biañgan Anutuli k+m+l+m palmekak."

11

¹ Yesuli gwañgwañii 12 w+ndiñ eni-dikñe-sem-talembi, walinin p+ nambi, Juda amatam eni-daut ti-sembi, giñgot manda kindem enbektok it kwet pakliñnan ñañguk.

Yesu en Juda amalok ama wapmañ ba n+m wala ginañ tipet tñgilañ

Yoane tuk ii-sem endi Yesulok telak dama tñm+ñguk

² Timbi Yoane tuk ii-sem kena tñguk en it kwamb+ñ ginañ k+m+l+m pakuk. Papi, Yesu Mesiali kundit kusei kusei tñguk wolok giñgot nandiñgukta, gwañgwañii d+w+n en-mul+m Yesuloñ nambi,

³ n+ndiñ n+kañbi eñgilañ, "Anutuli ama n+mul+m bi-n+mektok een w+n dik wakan ba? Ba nola mand+ta-kunekam+ñ?"

⁴ Eumbi, Yesuli tambanem enguk, "Sindi undane nambi, kunditna dausi+ kañ ba pawanjil nandañ wolok kasat Yoanela n+ndiñ tñm+nekalñ:

⁵ dausi sipsipm+n endi deiañ, kesit n+m kuañ endi kesit kuañ, wanda kwamb+ñjat endi wandanj gilañtalak. Pawanj kamalañguk endi manda nandañ, k+mgilañ endi nombo ep timba m+lap kaik pakañ, ba p+mb+ñen enda giñgot manda kindem enba nandañ.

⁶ Timbi no en kusatna ka-nandumbi, nanandi-k+likt+n n+m pip+lak, endi amatam d+w+n yapma kle-patak."

⁷ Timbi Yoanelok gwañgwañiil Yesu kañbim ñañli+mbi, Yesuli amatam k+m+n ti-pakliñda Yoanela n+ndiñ enguk, "Sindi kwet kambañnan s+laninnan ñañgilañ, w+n nek kanepi ñañgilañ? W+n klinandok kundit no sasaleli pendli+mbi ña-b+ti timb+m kanepi ñañgilañ ba?"

⁸ T+kap n+mda, sindi nek kanepi ñañgilañ? Ama no dasidasin kindem pamanat kanepi ñañgilañ ba? Nandañ: ama wandis+ endi ama wapmañdok is+nan pipat mlat ti-kuañ.

⁹ Wíndíñda nek kanepi ñaŋgíliñ? Plofet ama no ba? Biañgan. Gan plofet ama kañgíliñ walí plofet sílanin no ním. Nak ñíndíñ sanlet: Yoane endí engano.

¹⁰ Endí Anutulok gíñgít ee ama, wín enda wakan manda ñíndíñ youp bimbín patak, 'Nandílañ, nak gíñgít ee amana no ní-mulambi, telak dama tí-gambi, telak tí-díndíme kena tí-gamekak.' * Wín Yoanela manda wíndíñ youp bimbín patak.

¹¹ Nak biañgan sanba: Yoanelí amatam gítik dama kuñgíliñ ba man ñíndíñgít kuañ endok loloñ síník yañ, gan ama pímbíñesí gítik Kunum Molomdok gíñgítíñ kuañ endí bo Yoane makleañ.

¹² Yoanelí tuk íi-sem kena kusei kímpí tíñguk walinín bíkap man ñíndíñgít nepek ñándín indalak: ama kolan ba sañan endí Kunum Molomdí amatamíñ nítek yambí-díkñelak wolok endaut manda wín mik tí-ñímbi, tímbí kolanelíñdok gíñgíne kena tañ.

¹³ Yoanelí kenan gama ním kusei kímpíliñlímbi, Mose gíta plofet ama gítik endí Kunum Molomdí amatamíñ telak nítek yambí-díkñeukak wolok plon manda youkíliñ.

¹⁴ Tíkap síndí manda ñín tíke-dasineliñdok tuopta wín ñíndíñ: plofet amalí Elia Mesialok telak dama indauptok eñgíliñ wín Yoane wakan.

¹⁵ No en pawañnat endí mandana nandímbi nandí-kíliñ eukak."

Amatamdí Yesulok kenanla nandum tlal tíñgukta enombíñguk

¹⁶ Yesulí yousímbi enguk, "Nak amatam man ñíndíñgít kuañ sínda nítek ewít? Síndí wembe gwañgwa wandin ípakanan pípapi, nosiila ñíndíñ kí-tí-semañ,

¹⁷ 'Pakñuak pendítnambi, síndí kap ním tíliñ. Ba nándí kap blan tinambi, mano ním tíliñ.'

¹⁸ Kusei ñíndíñda tímbi sínda wembe gwañgwa sanlet: Yoanelí indambi, nanañ gítik kímpímbi, wain tuk no ním pa nalak, tímbi síndí 'Yal kolanlí píñmílak' pa níañ.

¹⁹ Tímbi Amalok Níñañ endí indambi, nanañ gít wain tuk pa nalak, tímbi síndí ñíndíñ pa níañ, 'Wá kawít! Endí nanañ gít wain tuk nana molom, takis epep ba yom ama not tí-semلاك! Gan amatam Anutulok nanandí kleñpí kundít kíndem tañ endí nanandí wín dándím síník tímbi dakleañ.'" Yesulí wíndíñ eñguk.

²⁰ Endí dama it kwet díwínnan kundít engano gembínat síník asupgan tíñguk, gangan wínasilí gíñañjí ním tambaneñgíliñ, wala tímbi endí kusei kímpí, it kwet wín enombímbi eñguk,

²¹ "Kolasín gít Betsaida nasi síndí kilañmet! Anutulí mek salamílekak! Nak kundít engano gembínat asup síndok kandañ tíñguk, gan síndí gíñañjí ním tambaneñgíliñ. Kundít wín Tilo ba Sidon it kwelan indaumda, endí gínanjí tambaneañ wín indadaklenepi blandok dasindasin dasímbi, kwíliñ plon pípatnelíñ. *

²² Wíndíñda sanba nandíwít: Anutulí amatam sambí-danbekak wolonda síndok kolanjílak tambon walí Tilo gít Sidon nasílok tambon wín makleukak.

²³ Tímbi Kapaneam nasi, síndí 'Anutulí kunum gíñañ níp loukak' wíndíñ ním nandínekalíñ! Ním síník, síndí jímbíñ sep kolí pímbíloggot. Nekta, nak kundít engano gembínat asup síndok kandañ tíñguk, gan síndí gíñañjí ním tambaneñgíliñ. Kundít wín Sodom kwelan indaumda, wínasilí gíñañjí tambaneumbi, Anutulí it kwet wín ním tímbi kolaumbi, ñíndíñgít guma palek.

²⁴ Wíndíñda sanba nandíwít: Anutulí amatam sambí-danbekak síndok kolanjílak tambon walí Sodom nasílok tambon wín makleukak."

Amatamdí Yesu enloñ bínelíñdok enguk

²⁵ Nain wolonda Yesulí ñíndíñ eñguk, "Bep, kunum kwet molom, nak ñíndíñda gan-kíndem dalet: dík nanandíñga díwín ama nanandíñjat ba nandí-daklenjat enda kímpísembíñguñ, gan nanandí sembín wín amatam nanandíñjé nímnat enda tímbí daklesemguñ.

²⁶ Bep, biañgan síník, dík wíndíñ indauptok nandíñguñ."

²⁷ Eñpí yousímbi, amatamda enguk, "Bepnalí gembín nanandín gítik wín naka nam-taleñguk, tímbi en noñganlíñgot Níñañ nandí-namlak. Tímbi Bep wín nindí nandíñmañ? Wín Níñañ en ba ama nín endí epmbi, Bep daut semlak endíñgot Bep nandíñmañ.

²⁸ Kena gím tímbi mílap bemañ síndí gítik nokoññan bí-talewít. Bíumbi, nak pat-nandí samambi, símbasi busukñewín.

²⁹ Nak kulan busuk molom, natnala ním ewa lolak, wala tímbi síndí nambium sanañgímbi, manda san-daut tí-samlet wín tañgonenekalíñ. Wíndíñ tí-kuñpí, gíñañjílí busukñaneukak. Tañgotaño nak tañgonenekalíñdok samlet wín tíkembí tañgonenekalíñ.

³⁰ Wín mílap ním, wín pañgítninga n."

* **11:10:** Kisim Bek 23:20, Malakai 3:1 * **11:21:** Kolasín gít Betsaida nasi endí Juda amatam, Tilo gít Sidon nasi endí Juladol sambat ním.

12

Yesulok mandalí endíkñe manda damañgan youkilíñ wín maklelak

¹ Sabat pat-nandí nain nola Yesulí plaua nanañ kena boñgipnan ñañlímbi, gwañgwañii en kle-ñañgíliñ endí nanañjila tímbe, kusei kímípi, plaua mánjip mep nañgíliñ.

² Tímbe Falisi ama díwíndí wín kañbi, Yesu nímbe eñgíliñ, “Wí ka. Gwañgwañgailí Sabat pat-nandí naindok endíkñe manda maklembi, kena tañ.”

³ Eumbi enguk, “Devit gít nolii en gíta pakíliñ endí nanañ gawat inda-semgukta Devitti nítek tínguk? Síndí kasat wín pinapi nandañ, gan nandí-kamalañ bek?”

⁴ Endí Anutulok sel it gíñañ lombi, plaua nanañ simbi, Anutula tapma tíñmímín wín mep púmbi, sambalii gíta nañgíliñ. Plaua wín tapma ama endíngot nanalok, gan Devit gít nolii endí kímísip manda maklembi nañgíliñ.

⁵ Tímbe endíkñe manda Moselí youkuk walí ñíndíñ níní-daut nímلاك wín síndí wíndíngangot pinat nandímbe kamalañ bek: Sabat pat-nandí nainnan tapma amalí tapma it gíñañ kena tíñpi, Sabattok endíkñe manda makleañ, gan walí Anutulok dainan yom ním indalak.

⁶ Tapma ittok kandañ nak ñíndíñ sanlet: nepek ñí patak wolok loloñlí tapma it maklelak.

⁷ Tímbe Anutulok mandalí ñíndíñ elak, ‘Nak ama gíñañ busuk tí-semnelíñdok nandílet, tapma tí-namañ wala ním.’ Síndí manda wolok kusei nandí-kíliñeumda, ama yom ním tañ en yom plon ním yapítnelíñ.

⁸ Nekta, Amalok Níñañ Anutulí ní-mukuk endí Sabat pat-nandí nain wolok molom.”

⁹ Yesulí walingana yousím ñambi, it kíyaunjinan loñguk.

¹⁰ Tímbe ama no kii tombon dalandan endí wolok bím pakuk. Wíndíñda ama díwísíli Yesu manda plon kímítnepi ní-nandímbe eñgíliñ, “Dík nítek nandílañ? Ama nolí Sabatta ep tímbe kíndem da wín kíndem tímbe ba ním?”

¹¹ Eumbi enguk, “Síndoññan nanin no endok sipsip noñgangot palmek walí Sabat nainnan ban gíñañ púmbi, endí nítek tímbe? Endí sipsip wín tíke tiañeumbi lambúk bek.

¹² Gan amalí loloñ sínik, sipsip maklelak yañ! Wala tímbe Sabat nainnan kundit kíndem tí-semeñ wín kíndem.”

¹³ Eñípi, ama wala ñíndíñ nínguk, “Kíka kot-suat” eumbi, amalí wíndíñ tímbe, kiili bínda kíndem dambi, tombon wandin tínguk.

¹⁴ Gan Falisi amalí mílapi pí ñambi, kímín tímbe, telak nítek plon Yesu wíli kímnelíñdok manda e-lonjí tíngíliñ.

¹⁵ Yesulí wín nandí-daklembi, walinin píñ ñañguk.

Yesu en nindok kena ama?

Tímbe amatam asuptí Yesu kle ñaumbi, jimbatsíat gítik ep tímbe kíndem daumbi,

¹⁶ kena tínguk wolok gíngít joñgo ním eu satauktok e-kímísip tí-semguk.

¹⁷ Endí wíndíñ tímbe, Anutulí plofet Aisaialok man plon Mesialok manda ñíndíñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

¹⁸ “Ñín nokok kena gwañgwa nak en natnalok kasleñgut.

En wakan nak gíñañnalí kasílembi, nandí-koñgom tí-ñímbe, endoññan Woñna kímímetat.

Tímbe nak telak nítek plon amatam ep tímbe díndímenekalíñ wín endí kwelalok amatamda ení-dakle-semekak.

¹⁹ Endí gimbít ba manda kwambíñlok ním, tímbe endí pañga indanan manda ním eu píukak.

²⁰ Endí klinandok kundít gembín nímnat gíloup tílak wandin no ním ombekak, ba típalalok kolsalen duat pítpít tílak wandin no ním pendílim kímbebak.

Endí kenane-palímbe, amatam díndím indanelíñdok telak walí inda-dakleukak wolok tuop.

²¹ Tímbe kwet tuop ama walí bímbe epmektok en mandí-patnekalíñ.” ✧

²² Nain wolonda ama no Yesulí nañgíp bíngíliñ, wín yal kolani píñmíngukta tímbe man ba dai típelatkan sipgímik. Tímbe Yesulí tímbe kíndem daumbi, nepenepek kañbi manlí manda eelok salaktañmínguk.

²³ Tímbe amatam gítíktí kundit wín ka sílíkñembi, nísíñgan e-nandí tímbe pa eñgíliñ, “Ama Wapmañ Devittok Komblin bímbílok e-ta-bañ wín ñakan bek?”

²⁴ Gan Falisi amalí manda wín nandíngíliñda tímbe Yesula ñíndíñ eñgíliñ, “Wín yal kolandok telak damanjí Belsebul endok gembíñlañgot yal kolan ep kle-semلاك.”

²⁵ Yesulí nanand+njé ka-nand+njúkta ñ+ndiñ enguk, “Ama wapmañ nolok g+njé+tñiilí tambipi nisñgan miañ endí kola s+ník tañ. Ba it kwet ba sambat nolí w+ndiñgangot tañ endí n+m diñdam patneliñ.

²⁶ W+ndiñgangot Satandok g+njé+t nolí enlok nol no kle kolimda, Satandi enla mik tñmumbi, endok ka-dikñenli plakan talewik.

²⁷ S+ndi ‘Ama walí Belsebullok gemb+la yal kolan ep kle-kot pa t+lak’ w+ndiñ naka nani+añ. Manda w+n bien t+mbekta, nindi s+ndok gwañgwanji gemb+ emumbi, yal kolan ep kle-kot pa tañ? Belsebul ba? N+mnda, manda nokok gemb+nalok kuseila eañ wolok bien n+m inda-daklelak yañ.

²⁸ W+n Anutu enlok Woñd+ nep plataumbi, yal kolan ep kle kotet, Belsebull+ n+m. W+ndiñda ñ+ndiñ inda-daklelak: Anutuli ikan s+ndok boñg+psinan amatam yambi-dikñelak.

²⁹ Ba ama nolí ama gemb+nat nolok it g+nañnan slak lombi, g+njé+tñii joñgoñgan epmektok tuop ba? N+m ya! Dama endí ama gemb+nat w+n t+kembi, toal+ ap imbi bium palmek, nepek nek it g+nañ pakañ w+n gumañ ep talewik.

³⁰ Ama no nak not n+m t+namlakta, endí kanjik t+namlak. T+mbi ama no nak n+m nep platambi, Anutuloñ amatam n+m ep k+m+n t+lakta, endí ep kleum papuseneañ.

³¹ W+ndiñda ñ+ndiñ sanlet: amatam yom tañ ba Anutu n+kolayañ, endok yomj+ g+itk Anutuli gumañ bi-semekak, gan ama no D+nd+m Woñ n+kolalakta, endok yom+n Anutuli n+m biñmekak.

³² T+mbi ama no Amalok N+ñañ enda manda kolan elakta, endok yom+n Anutuli gumañ biñmekak, gan ama no D+nd+m Woñ gemb+n namlak, enda manda kolan elakta, endok yom+n Anutuli man ñ+ndiñg+it ba nain taletalenan bo n+m biñmekak. W+ndiñda kusatnala g+nañ t+pet nombó n+m t+nekalíñ.

³³ Komba no k+ndemda, endí bien k+ndemgot pa lalilak, t+mbi komba no kolanda, endí bien kolangot pa lalilak. W+n komba walí kolan ba k+ndem w+n bienl+ mek daut samlak.

³⁴ S+ndi manj+ manbenj+ malet upmat nomík. Ama kolanda, n+tek t+mbi manda k+ndem eneliñ? Nepek kusei kusei ama nolok g+nañnan tokñelakta, wakan eu lamb+lak.

³⁵ Ama k+ndem nepek k+nde k+ndem g+nan g+nañ pa w+si-kotak, endí nepek k+ndemgot pa t+lak, t+mbi ama kolan nepek kola kolan g+nan g+nañ pa w+si-kotak, endí nepek kolangot pa t+lak.

³⁶ Nak ñ+ndiñ sanba: Anutuli amatam samb+danbekak nain wolonda endí manda kolan g+itk eñg+ilíñ wolok kusei e-dakleneliñdok sanbekak.

³⁷ Neta, Anutuli mandaña kañ-danbi, wolok tuop dik ama d+nd+m ba ama kolan ganb+ indaukak.”

Yesu en enlok kusai t+mb+ dakleuptok kundit engano no t+mb+m kaneliñdok n+ñg+ilíñ

³⁸ T+mbi endí+kñe manda nandi-tale ama g+ta Falisi ama endoññan nanin diw+ndí Yesu n+ñg+ilíñ, “Endaut, dik nandi+n+mbi, kundit engano s+ník no t+mb+mbi kanetam+ñ.”

³⁹ Gan endí ñ+ndiñ tambane enguk, “Amatam man ñ+ndiñg+it kuañ s+ndí kolan t+mbi, Anutu bi-s+ník tañ. S+ndí kundit no kanepi pa nandañ, gan plofet Yonalok kundil+ñgot daut samum kanekaliñ.

⁴⁰ Yonalí tim sandap t+pet g+it no tuk gaut wopumdok m+nj+p g+nañ pakuk. ✧ W+ndiñgangot Amalok N+ñañ endí bo maim t+pet g+it no kwet g+nañ palekak kanekaliñ.

⁴¹ Nandañ: Anutuli amatam manda plon yap+lekak nain wolonda Niniwe nasi Yonalok molo manda nand+ñg+ilíñ endí amatam man ñ+ndiñg+it kuañ s+n g+ta yakan mlapi, s+ndok kusasi t+mb+ dakleukak. Neta, endí+la Yonalok mandala g+nañj+ tambaneñg+ilíñ, gan s+ndí+la ama nin Yona maklelak endok manda nand+mbi, g+nañj+ n+m tambaneñg+ilíñ.

⁴² W+ndiñgangot Anutuli amatam manda plon yap+lekak nain wolonda kwet koi Siba wolok tam wapma endí bo amatam man ñ+ndiñg+it kuañ s+n g+ta yakan mlapi, s+ndok kusasi t+mb+ dakleukak: endí+la ama wapmañ Solomondok nanandí k+ndem nand+uktok kwet mayañgan nanin s+ník walí endoñ b+ñguk, gan s+ndí+la ama Solomon maklelak endok mandan nandi+k+mneñg+ilíñ.”

⁴³ Yesuli yous+mbi enguk, “Yal kolan nolí ama no ka-m+sim poñawikta, endí kwet kasatnan ña b+it t+mbi, pipapat kombilin lonj+w+ik. Lonj+m n+m kañbi,

⁴⁴ enla ñ+ndiñ ew+ik, ‘Nak b+ndambo undane it dama pakutnan ñawa’. Embi ña kaw+ik w+n: it w+n jamimbi t+klíñem biumbi, itgot palek.

⁴⁵ Kañbi p+ ñambi, yal kolan k+it tambon tambon t+pet endok gemb+nj+ilí en makleañ ep t+mb+ indambi yanañg+ilím, it wolok g+nañ lombi pí pat m+lak t+neliñ. W+ndiñda t+mbi damañgan ama wala mlap lakat indañm+ñguk, gan man mlap wopum s+ník indañmek.

Enda indañmñnguk, wñndiñngangot amatam man ññndiñngit kolan ti-kuañ sñndoñ inda-samekak.”

Yesulok sambalii wñ nin?

⁴⁶ Yesulñ amatam manda en-palññlñmbi, meñ gñt kwayaññi endñ bñ tombi, pawan ipi, en gñta manda e-nandñ tñneliññdok eñgñlññ.

⁴⁷ Tñmbi ama nolñ Yesu nñmbi eñguk, “Nandñlañ. Meñga kwayañgai pawan bñ ipi, dñkñta manda e-nandñ tñnepi nandañ.”

⁴⁸ Gan Yesulñ ama wala ññndiññ tambane nñnguk, “Mena kwayanai wñ nin?”

⁴⁹ Eññpi, gwañgwaññila kñt yout ti-sembi nñnguk, “Ññ ka: mena kwayanai ññ pakañ.

⁵⁰ Neta, no en Bepna kunum gñnañ patak endok man tañgonelakta, endñ wakan nokok mena, kwayanai, ba witnai biañgan t añ.”

Ama Wapmaññi amatamññi nñtek yambi-dñkñelak wala Yesulñ e-yout manda enguk

13

Gñngit manda kñndem wñ nanañ mñnjip ama nolñ kena gñnañ kokuk wandñ

¹ Sandap wolonda Yesulñ it bimbi, tuk gwañnan ñambi, amatam enñ-daut ti-semepi tuk balliññan ña pipakuk.

² Tñmbi amatam asuptñ endoñ bñ kñmñn tññgñlññda tñmbi, endñ kñkeñ nolok plon lombi pipakuk. Pipalñmbi, amatam kñmñn wopum endñ tuk pawan ilñmbi,

³ e-yout mandalñ nepek asuptok plon enñ-daut ti-semguk.

Ti-semññpi ññndiññ enguk, “Nandañ. Ama nolñ nanañ mñnjip kokotta kenañ gñnañ ñañguk.

⁴ Ñambi, mñnjip kot-ti-kot-ti-ñaññilñmbi, mñnjip dñwñn telak plon pñumbi, monñktñ bñm na-taleñgñlññ.

⁵ Tñmbi mñnjip dñwñndñ kawattñ salaiumbi kwet lakatgot pakuknan pññgñlññ. Mñnjip kwet plongot pakñlññda tñmbi mindin plakan tawa lambññgñlññ.

⁶ Gan kakailñ sua embi, kwet nñm tñke gembñlaumbi, maimdñ lambñ ep dñumbi, yañetambi kñm-taleñgñlññ.

⁷ Mñnjip dñwñndñ kwet koselek mñnjip pakuknan pññgñlññ endñ yakayakan tawa lambumbi, koselektñ bendñmbi ep tapliumbi kñm-taleñgñlññ.

⁸ Mñnjip dñwñndñ kwet galk gñnañ pññgñlññ walñ lambñm wopum dambi, bien laliñgñlññ. Kusei dñwñndñ bien 100 100 laliñgñlññ, dñwñndñ bien 60 60 laliñgñlññ, tñmbi dñwñndñ bien 30 30 wñndññ lali-ta-ñañgñlññ.

⁹ No en pawañnat endñ mandana nandñmbi nandñ-kñliññ eukak.”

¹⁰ Papalembi, Yesulok gwañgwaññilñ endoñ bñmbi nñ-nandñmbi eñgñlññ, “Amatam manda enlañ wñ kusei nñtekta tñmbi e-yout manda gñta pa enlañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Kunum Molomdñ amatam telak nñtek yambi-dñkñelak wñ damañgan pat-semññn pakuk. Nepek wñn endñ sñnda sanbñ dakle-talelak, gan amatam dñwñnda nñm.

¹² Neta, no en nepek palmñlak wñn tñke-kuumbi, enda nombo yousi-mñumbi, asupgan palmekak. Gan no en nepek palmñlak wala nandum tñlakta endok nepek lakat palmñlak wñn apma tñkeññmñmbi, slak palekak.

¹³ Ama wandisñ walñ dautsñlñ kañ, gan nñm ka-dñndñm eañ, ba pawanjñ kñmñkañ, gan nñm nandañ ba nñm nandñ-dakleañ, wala tñmbi nak manda e-yout manda gñt pa enlet.

¹⁴ Plofet Aisaialñ nek indauktok eñguk wñn man ññndiñngit amatam wandisñloñ inda-semllak. Endñ Anutulok mandan ññndiññ eñguk, ‘Amatam ñalñ manda nandñnekalññ, gan nñm nandñ-daklenekalññ, ba dautsñlñ kanekalññ, gan nek kañ wñn nñm ka-nandñ-tomnekalññ.

¹⁵ Nekta, endok gñnañ nanandññjñlñ kwambññ dañgukta, pawanjñlñ manda nandñnepi kunjñt tañ, ba dautsñlñ nñm kanelññdok masipmañ. Wñndññ nñm tñmbñmda, endñ dautsñlñ kañbi, pawanjñlñ nandñmbi, gñnaññlñ nandñ-tombi, gñnaññjñ tambaneumbi, nak ep tñmba kñndem danelññdok nokoññan bñnelññ.’ * Anutulñ amatamdok plon manda wñndññ eñguk.

¹⁶ Gan sñndñla dautsñlñ kñndem kañ, tñmbi pawanjñlñ guma nandañ, wala tñmbi amatam dñwñn yapma kle-pakañ.

¹⁷ Nak biañgan sñnk sanba: plofet ama gñta ama dñndñm damañgan kuñgñlññ endñ nepek sñndñ kañ wñn kanepi nandñ-koñgom tññgñlññ, gan nñm kañgñlññ, ba manda sñndñ nandañ wñn nandñnepi nandñ-koñgom tññgñlññ, gan nñm nandññgñlññ.”

* 13:15: Aisaia 6:9-10

18 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Sĩndĩ pawanjĩ kĩmĩpi, mĩnjĩp kokottok e-yout manda sanĩt wolok kusei san-daklewambi nandĩwĩt.

19 Nanañ mĩnjĩp telak plon pĩñguk manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: amalĩ Anutulĩ amatamĩii nĩtek yambĩ-dĩkĩelak wolok gĩñgĩt manda nandĩmbi nĩm tĩke-kulak, tĩmbi kolan molomdĩ bĩmbi, manda gĩnañnan kokolĩn wĩn apma tĩkeñmĩlak.

20 Mĩnjĩp kawat plon pĩñguk manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: amalĩ gĩñgĩt manda silĩsilĩnat nandĩmbi, plakan gĩnan gĩnañ dasilak,

21 gan manda gĩnan gĩnañ pĩlak walĩ nĩm pa kwambĩñ dalak. Nĩm, walĩ nain dumangot papi pailĩmlak. Wĩn kuñgunlok plon mĩlap indañmĩlak, ba Anutulok manda tĩke-kuañ endok plon mĩlap kusei kusei inda-semum yambĩlak, nain wolongan nanandĩ-kĩlĩktĩn pi pĩlak.

22 Ba mĩnjĩp kwet koselek mĩnjĩp pakuknan pĩñguk manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: amalĩ gĩñgĩt manda wĩn nandĩlak, gan kwelalok mĩlap ba mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ wolok nandĩ-koñgomĩ gĩnañ tĩmbĩ pailĩmbi, manda nandĩlak wolok bien nĩm indañmĩlak.

23 Mĩnjĩp kwet galk gĩnañ pĩñgĩlĩñ manda wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: amalĩ gĩñgĩt manda wĩn nandĩmbi nandĩ-kĩlĩñ embi, kĩmĩt kle kuañ. Endok bien wĩn 100 ba 60 ba 30 wolok tuop indalak.”

Kunum Molomdok ka-dĩkĩe kena kanjĩk nat, gan wandĩngan embi sapakĩelak

24 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, e-yout manda no amatamda ñĩndĩñ enguk, “Kunum Molomdĩ gĩñgĩtĩii yambĩ-dĩkĩelak wĩn ñĩndĩñ: ama nolĩ kenan gĩnañ nanañ kĩndemlok mĩnjĩp kokuk,

25 gan tim boñgĩpnan ama gĩtĩktĩ dou-palĩñĩlĩmbi kanjĩkĩlĩ kena wolok ñambi, kli kolandok mĩnjĩp kopi pi ñañguk.

26 Pakapi, mindĩn tawa lambĩmbi, bien indaup tĩmbĩmbi, kli kolandĩ bo inda-dakleñgĩlĩñ.

27 Inda-dakleumbi, ama wolok kena gwañgwañiilĩ wĩn kañbi, molomloñ ñambi nĩñgĩlĩñ, ‘Wopum, dĩk kenañga gĩnañ mĩnjĩp kĩndemgot kokuñ. Gan nĩtek tĩmbi, kli kolanĩ indalak?’

28 Wĩndĩñ nĩ-nandumbi enguk, ‘Wĩn kanjĩkna nolĩ kolĩmbi lambĩlak.’ Eumbi nĩ-nandĩmbi eñgĩlĩñ, ‘Wĩndĩñda nĩndĩ ña kli wĩn tamat kotnetamĩñ ba?’

29 Eumbi enguk, ‘Wĩndĩñ nĩm. Kak biu palen. Nĩm kañbi, kli tamat kokamĩñ embi, nanañ wakĩt tamatnelĩñ a.

30 Biumbi, nanañ gĩta kli nĩset tĩpelatkan lambĩndekamĩk. Tĩmbi nanañ mepmettok nain indaumek, nak kena ama enbambi, dama kli moyen tamap imbi, komba gĩnañ sium dũukak. Tĩmbi nanañ bien wĩn wisĩkot itna gĩnañ ep wisĩ-kolĩm palekak.’”

31 Yesulĩ e-yout manda no ñĩndĩñ enguk, “Kunum Molomdok kaundĩkĩe kena wĩn mastat mĩnjĩp * ama nolĩ kenan gĩnañ kokuk wandĩn.

32 Mastat mĩnjĩp wĩn yaya mĩnjĩp tip mĩnam sĩnĩk yañ, gan tawa lambĩlak wolonda yaya walĩ dĩwĩn yapma klembi, komba nomĩk wopum dalak, wala tĩmbi yaya wolok gayam plon monĩktĩ bĩmbi, isĩ tañ.”

33 Yesulĩ yousĩmbi, e-yout manda no ñĩndĩñ enguk, “Kunum Molomdok kaundĩkĩe kena wĩn ñĩndĩñ: tam nolĩ kĩmĩlĩ bendĩ lakatgot tĩkembĩ, plaua kwĩlan wopumgan wakĩt tambanembi, papalem kaumbi, plaua walĩ gĩtĩk bendĩmbi lambĩlak.”

34 Yesulĩ amatam kĩmĩn wopumda manda gĩtĩngĩtĩk enguk wĩn endĩ telal no gĩt nĩm eñguk, endĩ e-yout mandalĩñgot enguk.

35 Endĩ wĩndĩñ tĩmbĩmbi, plofet ama nolĩ manda ñĩndĩñ eñguk wolok bien inda-dakleñguk,

“Nak e-yout mandalĩñgot manda enbi,

nanandĩ sembĩn kwet kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan nanĩn pat-ta-bañ wĩn enba dakleutat.” *

36 Tĩmbi Yesulĩ amatam kĩmĩn wopum yambĩk bĩmbi, gwañgwañiilĩ gĩt ilan ñañguk. Ña palĩñĩlĩmbi, gwañgwañiilĩ endoñ bĩmbi nĩkañbi eñgĩlĩñ, “Dĩk e-yout manda eñañ wĩn - kli moyen kena gĩnañ lambĩlak - wolok kusei nĩtek? Wĩn nĩnĩmbĩ nandĩna.”

37 Eumbi enguk, “Ama mĩnjĩp kokuk wĩn Amalok Nĩñañ en wakan.

38 Kena wĩn kwet ñĩn man pakamĩñ wolok walan, tĩmbi nanañ mĩnjĩp wĩn Kunum Molomdok gĩñgĩtĩii. Tĩmbi kli kolan wĩn kolan molomdok gĩñgĩtĩii,

39 tĩmbi kanjĩk kli kolan mĩnjĩp ep kokuk wĩn kolan molom Satan en. Mĩnjĩp bien mepmet wĩn kwet nain taletalenan wolonda indaukak, tĩmbi kena tĩndĩ ama wĩn Anutulok añelofii.

* 13:31: Mastat mĩnjĩp wĩn wambĩñ mĩnjĩp wandĩn. ✧ 13:35: Kap 78:2

⁴⁰ Kli kolan tamap wip siañ wíndíñgangot nain taletalenan kolan molomdok gíñgítñii enda inda-semekak.

⁴¹ Nain wolonda Amalok Níñañ endí añeloñii en-mulímbi, kwet tuop gíñgítñii endoññan nanin ama kolan tañ en ba díwín no ep tiañeumbi yom tañ endí wakít ep kímín tímbi,

⁴² jímbíñdok komba kwambíñ gíñañ ep kolí pínekaliñ. Wandíñ endí mano kwílm tímbi, manjí si-gílm danekaliñ.

⁴³ Gan amatam Bepsílok man tañgoneñgíliñ endí kunum gíñañ lombi, maim duatak wíndíñ duapi, indañgan endok kapmainan kuumbi yambí-díkñeukak. No en pawañnat endí mandana nandímbi nandí-kíliñ eukak.”

Kunum Molomdok kaundíkñe kenala Yesulí e-yout manda díwín no enguk

⁴⁴ Yesulí yousímbi, e-yout manda enguk, “Kunum Molomdok kaundíkñe kena wolok walan wín nepek tuan wopungan síník kena gíñañ kímísembu pakuk wandin. Ama nolí nepek wín tímbi indambi, taplim biu pakuk. Tímbi sílísíli wopum indañmíñgukta endí nepenepelí gítík ña tuatualok kímílm tua-taleumbi, míñem walinin tíkembí, nepek tuan wopum wín endok indañmektok kwet wín ña tua kleñguk.

⁴⁵ Tímbi Kunum Molomdok kaundíkñe kena wolok walan no kawat tuan wopum wandin: ama nolí kawat tuan wopumgot wín tuaup yolonjíñguk. Yolonjímbi,

⁴⁶ kawat kíndem síník no kañbí, ña nepenepelí gítík tuatualok kímílm tua-taleumbi, míñem walinin tíkembí, kawat wín ña tuañguk.

⁴⁷ Tímbi Kunum Molomdok kaundíkñe kena wolok walan no wín ñíndíñ: pis tiatia lík wopum tuk gíñañ kolí píumbi, pis kusei kusei epgíliñ.

⁴⁸ Lík tokñeumbi tiañe pawan lambí pipapi, pis kañ-dan tíñgíliñ, wín pis nanalok kíndem kambot gíñañ ep kímípi, pis kolan wín ep kokíliñ.

⁴⁹ Kwet nain taletalenan wíndíñ wakan indaukak: Anutulí añeloñii en-mulímbi, ama Anutulok man tañgoneañ endok boñgípsínan nanin ama kolan epbí,

⁵⁰ jímbíñdok komba kwambíñ gíñañ ep kolí pínekaliñ. Wandíñ mano kwílm tímbi, manjí si-gílm danekaliñ.”

⁵¹ Yesulí e-yout manda eu taleumbi, gwañgwañii en-nandímbi eñguk, “Síndí e-yout manda gítík sanlet wolok kusei nandí-dakleañ ba?” Enbímbi, endí “Oñ, nandamíñ” níñgíliñ.

⁵² Eumbi enguk, “Wíndíñda endíkñe manda nandí-tale amalí Kunum Molomdok gíñgít indambi kuañ endí ama nepek kíndem wískot isínan kímílm patakñan nanin epmañ wandin: endí Anutulí nanandí damañgan eñguk ba man elak wín nandí-daklembi, wolok tuop amatam ení-daut tí-semañ.”

Yesulí en Ama Wapmañ engano wín Juda amala daut semguk

Yesulok il kuseinan nasilí síngi wílmíngíliñ

⁵³ Yesulí e-yout manda wín eu taleumbi, walinin píñambi,

⁵⁴ il kuseinan ña tomguk. Tombi, it kiyaunjí gíñañ lombi, amatam ení-daut tí-semguk. Tímbi amatam mandan nandíñgíliñ endí nandí-gítíñgítík embi, nísíngan ñíndíñ eñgíliñ, “Ama ñalí nanandí wandin ba kundit engano síník tíndílok gembí wín denanin tíkeñguk?”

⁵⁵ Níndí endok kusei nandamíñ yañ! Endíla it kíndíkíndit ama endok níñañgot. Meñlok koi wín Malia, kwayañii wín Jekop, Josep, Simon gít Judas,

⁵⁶ tímbi endok wíwii wín nín gíta yakan kuamíñ. Wíndíñda nanandín gít gembín wandin wín nindí daulmíñguk?”

⁵⁷ Wíndíñ eñípi, endok mandan ba ep tíndín wala nandum tlal tíñguk. Tímbi Yesulí enguk, “Amatam díwíndí plofet ama gíñgíngan tíñmañ, gan enloñ nasií ba nolililí wíndíñ ním tíñmañ.”

⁵⁸ Wíndíñ embi, ním nandí-kílíktí tíñmíñgíliñda tímbi kundit engano asup wandíñ kandañ ním tíñguk .

14

Elottí Yesula nandum en Yoane kímnan nanin mílakuk wíndíñ tíñguk

¹ Nain wolonda Galilí distriktok ama wapmañ Elot endí Yesu koi gíñgít nandímbi,

² kena amañii ñíndíñ enguk, “Endí Yoane tuk íi-sem en wakan. Kímnan nanin mílakukta tímbi kundit engano tímbektok gembín wopungan palmílak.”

³⁻⁴ Kusei níndíñda Elottí wíndíñ nandíñmíñguk: damañgan endí enlok kwayañ Filip endok tamín Elodia apma tíkeñguk. Apma tíkeumbi, Yoanelí níndíñ pa nílíñguk, “Dík

Elodia tamga tikeñguñ wɪn nɪndok endikne manda maklelañ.” * Wɪndiñda Elotti eumbi, Yoane tike imbi, it kwambɪñ gɪnañ kɪmɪkɪlɪñ.

⁵ Elotti Yoane wɪlɪ kɪmbektok nandɪñguk, gan amatamda mɪsɪñgukta wɪndiñ nɪm tɪñguk. Neta, Juda amalɪ Yoanela nandum plofet no tɪñgukta tɪmbi.

⁶ Gan wɪnaña ñɪndɪñ indañguk: Elottok indaında nain indaumbi, yokñiilok nanañ sinat tɪ-semumbi, Elodialok wembanlɪ bɪ endok dausɪnan kap tɪñguk. Kap tɪumbi, Elotti wembe wolok kapta nandɪ-koñgom tɪñgukta tɪmbi,

⁷ manda ñɪndiñ e-kwambɪñ dambi nɪñguk, “Biañgan sɪnɪk. Dɪk nepek nola ba nola nan-kautañ wolok tuop gametet.”

⁸ Wɪndiñ eumbi, meñloñ ñaumbi, nanandɪ ñɪndiñ mɪumbi, Elottoñ undane ñambi nɪñguk, “Dɪk eumbi, Yoane tuk ii-sem endok bim dombɪmbi, kumbam jawañ plon kɪmɪpi bɪ namɪt.”

⁹ Ama wapmañdɪ manda wɪn nandɪmbi nandum mɪlatañguk. Gan manda yokñiilok dausɪnan e-kwambɪñ dañgukta tɪmbi endɪ nandɪñmɪmbi, wembelɪ eñguk wolok tuopkan tɪnelɪñdok eñguk.

¹⁰ Tɪmbi it kwambɪñ gɪnañ ñambi, Yoanelok bim dombɪmbi,

¹¹ kumbam jawañ plon kɪmɪpi bɪm wembe mɪumbi, meñloñ tɪke ñañguk.

¹² Tɪmbi Yoanelok gwañgwañiilɪ bɪm dalandan bem ña kɪndikɪlɪñ. Wɪndiñ tɪ-talembi, siñgi ña Yesu kasat tɪñmumbi nandɪñguk.

Yesulɪ ama 5,000 gɪta tam gwañgwanjii nanañ ep towiñguk

¹³ Yoane wɪlɪ kɪmɪñguk wolok gɪñgɪt Yesulɪ nandɪñgukta endɪ gwañgwañii gɪt walinin pɪ ñanelɪñdok kɪkeñ nolok plon lombi, kwet ama nɪmnatnan nɪsɪñgan kunepi ñañgɪlɪñ. Ñaumbi, amatamdɪ gɪñgɪt wɪn nandɪmbi, isɪ kwesɪ bɪmbi, kesɪttɪ en klem, tuk baliliñ ñañgɪlɪñ. Ñakap, Yesulɪ ñaupi nandɪñguknan ña tomgɪlɪñ.

¹⁴ Tɪmbi Yesulɪ kɪkeñ plon nanin pɪñɪpi, amatam kɪmɪn wopum yambɪñguk. Yambɪmbi, blan tɪ-sembi, jɪmbatsɪat ep tɪmbi kɪndem dañguk.

¹⁵ Kwet timlala tɪmbɪmbi, gwañgwañiilɪ Yesuloñ bɪmbi nɪñgɪlɪñ, “Kwet kɪlɪm elak. Tɪmbi ñɪn kwet ama nɪmnatnan pakamɪñ, wɪndiñda dɪk amatam en-mulɪmbi, it kwelan ñambi, nanañjɪ tua nambɪt.”

¹⁶ Eumbi enguk, “Nekta ñanelɪñdok eañ? Sɪn nanañ ep towiwɪt.”

¹⁷ Eumbi, jip jup tɪmbi nɪñgɪlɪñ, “Nɪndok plaua nanañ kɪt tombon gɪt pis tɪpet walɪñgot pat-nɪmlak.”

¹⁸ Eumbi enguk, “Wɪn nokoññan mep bɪwɪt.”

¹⁹ Wɪndiñ embi, amatam enbɪmbi, kli yali gɪmbañ dambi pipakɪlɪñ. Tɪmbi Yesulɪ plaua nanañ kɪt tombon gɪt pis tɪpet wɪn epbi, kunum plon deium loumbi, Anutu weñmɪmbi, plaua wɪn ombɪmbi, gwañgwañiila emguk. Emumbi, endɪ ep papusenembi, amatam em-talembi,

²⁰ gɪtɪktɪ nambi na-tokne tɪñgɪlɪñ. Tɪmbɪmbi, dɪp pakuk wɪn gwañgwañiilɪ epmbi, sandɪñ lik 12 wolok gɪnañnan dasium tokneñguk.

²¹ Nanañ nañgɪlɪñ wɪn ama 5,000 nɪtepek, gan tam gɪt wembe gwañgwa nɪm ep kunakɪlɪñ.

Yesulɪ tuk guañ plon yaliyali ñañguk

²² Ama kɪmɪn gɪtɪktɪ nanañ nambi taleumbi, Yesulɪ gwañgwañii en-gɪñgɪnembɪ, nɪsɪngan kɪkeñ plon lombi, tuk guañ tambon kandañ damandama ñanelɪñdok en-mukuk. En-mulɪm ñañɪlɪmbi, amatam kɪmɪn gɪtɪk isɪnan en-mulepi pakuk.

²³ Papi, amatam en-mulɪm ña-taleumbi, Yesu en engan nɪmolo tɪmbepi jañgɪnnan lo pakuk. Kwet kɪlɪm eumbi, jañgɪnnan engan palɪmbi,

²⁴ gwañgwañiilok kɪkeñdɪ ña tuk guañ boñgɪpnan tomguk. Tombɪmbi, sasalelɪ ñañgɪlɪñ kandañnan bɪñgukta, tukttɪ kɪkeñ munjupi, tɪke lombi pɪmbi tɪñguk.

²⁵ Kwet gama nɪm salañɪlɪmbi, Yesulɪ guañ plon yali ta-ñakap gwañgwañii ep tɪmbɪ dumalañguk.

²⁶ Tɪmbi gwañgwañiilɪ tuk plon yaliyali bɪumbi kañbi, “Asilɪ bɪlak!” embi, gembɪnjɪ pɪumbi, mɪsɪmbi kwawa tɪñgɪlɪñ.

²⁷ Tɪmbi wolongan Yesulɪ enɪ-daklembi eñguk, “Nɪm mɪsɪwɪt, natna bɪlet, walenjɪ busukñewɪn.”

²⁸ Tɪmbi Petlolɪ nɪñguk, “Wopum, biañgan dɪtna bɪlañda, nanbɪmbi, tuk plon yalim dɪkoñan bɪwa.”

* **14:3-4:** Endikne mandalɪ amalɪ enlok dal ba kwayañlok tamɪn tɪkeuktok kɪmɪsip tɪñmɪlak. Dal ba kwayañ endɪ yamɪn pap sembiñguk wolondañgot kɪndem wɪndiñ tɪmbek. (Wok Pris 18:16, 20:21, Lo 25:5-6)

²⁹ Eumbi nāñguk, “Natna ya, bo!” Nimb+mbi, kikeñ plon nanin pi tuk plon yalimbi, Yesuloñ ñañguk.

³⁰ Ñañipi, sasale wopum wükukta tuk mlakuk win kañbi, misimis+ ñakap tuk ginañ piup timbi, kitimbi eñguk, “Wopum, nepm+ñ.”

³¹ Eumbi, wolongan Yesul+ kii kot-suap tkembali nñguk, “Nanandi-kil+kt+ñga lakat pakamlak. Nekta ginañ tìpet tilañ?”

³² Wñndiñ eñipi, Petlo nañgñimbi, kikeñ plon loññimbi, sasale+ kilp eñguk.

³³ Timbi gwañgwa kikeñ plon pak+liñ endi Yesuloñ m+lelem timbi nñgñilñ, “Biañgan dik Anutuluk Nñañ.”

³⁴ Tuk guañ dikñe-talembi, Genesalet it kwet kandañ lo suañgñilñ.

³⁵ Suaumbi, winasili Yesu ka-daklembi, manda kim+imbi, kwet wolok tuopkan ñañguk. Ñaumbi, amatamdi ama jimbatsiat gitik yanañgip endoñ bññgñilñ. Bimbi,

³⁶ Yesu dasindasin kusipgot tike-kanelñdok ni-nandi+ tññgñilñ. Ni-nandumbi nandi+semumbi, tike-kañgñilñ tuop kñnde m dañgñil?

15

Anutuluk dainan nek ñali ama timbi kolalak win Yesuli en+daut ti-semguk

¹ Timbi Falisi ama git endikñe manda nandi-tale ama diwñndi Jerusalem bimbi, Yesuloñ bññgñilñ. Bimbi, ññndiñ ni-nandiññgñilñ,

² “Nitek timbi, gwañgwañgaili bep pañniilok telak ñin makleañ? Endi nanañ nanepi, telak nñni+daut ti-nñngñilñ wolok tuop kis+ nñm wñipi pa nañ.”

³ Eumbi tambane enguk, “Nitek timbi, sindi sñnlok ep tñndiñ klenelñdok Anutuluk endikñe manda makleañ?”

⁴ Neta, Anutu en endikñe manda tìpet ññndiñ kim+it-nñnguk, ‘Dik meñga beka giñgñigan ti-semekañ’, timbi ‘Ama no meñ ba beu en-kolalakta en wñli kimlok.’ *

⁵ Gan sindi endikñe manda tìpet win maklembi, amatam ññndiñ en+daut pa ti-semañ: tìkap ama no meñ ba beu epm+u plaptauktok nepek no palm+lak, gan ‘Nak nepek win ikan Anutuluk giñgit wñim+ñgut’ wñndiñ enlakta,

⁶ endi kñndem beu nñm nandi-ññmbi, nñm timbi plaptalak. Wñndiñ tññipi, endi beu giñgñigan nñm ti-ññmbi, endikñe manda maklelak. Wñndiñda sindi sñnlok ep tñndiñ klenelñdok Anutuluk endikñe manda timbi lakatalak.

⁷ Yakñesi! Sñndok manji manbenji malet nomik! Anutuli plofet Aisaijalok man plon ññndiñ embi, sñndok kolanjñlok walan e-kñliñ eñguk,

⁸ ‘Amatam ñali manjñilñgot kotna giñgit e-tike-loañ, gan ginañ nanandñjñil mayañgan sñnik pat-semalak.

⁹ Endi amalok nanandi win nokok endikñe manda wandin eni+daut ti-semañ, wala timbi endi nan-wowoñ tañ win sñlaningot.’ *

¹⁰ Timbi Yesul+ amatam kim+n gitik kiti-semum bimbi enguk, “Sindi pawanj+ kim+pi nandi-kñliñ ewit.

¹¹ Nepek nek ñali ama timbi+mbi, Anutuluk dainan dñndim palektok tuop nñm? Win nepek nanambi, mñnj+pn+ ginañ pñlak wal+ nñm. Win nepek kolan ginaññ+ ginañ papi, man+ plon lamb+ pñlak wal+ mek ama timbi kolalak.”

¹² Papalembi, Yesu gwañgwaññil endoñ bimbi nññgñilñ, “Ba dik Falisi amali mandañga win nandimbi, nandi-kola ti-gamliñ win nandñlañ ba?”

¹³ Eumbi tambane enguk, “Falisi ama endi kli kolan kena ginañ nis+ lambañ wandin. Timbi Bepna kunum ginañ patak endi kenan ginañ nepek nñm tñpiñguk win kakasiat gitik ep tamat-taleukak.

¹⁴ Sindi yambium patnelñ. Ama dautsi sipsipm+n endi nosii telak daut semnepi pa tañ. Timbi dai sipsipm+n noli dai sipsipm+n no telak daul+mekta, nñset tìpelatkan dñmat ginañ pñndemik.”

¹⁵ Timbi Petlol+ Yesu nñguk, “Dik e-yout manda manñlok plon eñañ wolok kusei kñndem nñnb+ dakleutak.”

¹⁶ Eumbi enguk, “Gwañgwanai sindi bo nitek timbi nandi-daklenelñdok gamañgot tñpikañ?”

¹⁷ Sindi ññn nñm nandi-dakleañ ba? Nepek man+ ginañ pñlak wal+ tem meñ ginañ pñmbi, temdok telak plon ññmbi, tem koñ ginañ pñlak.

¹⁸ Gan nepek man+ ginañnan nanin lamb+mbi pñlak wal+ ginaññ+ ginañ nanin lamb+lak. Timbi wal+ mek biañgan ama Anutuluk dainan timbi kolalak.

¹⁹ Nak nepek ñandinda elet: wïn ama gïnañji gïnañ nanandï kolan kusei kusei indaumbi tañ wïn ñïndïñ: ama wïl kïm tañ, ba nolok wapai ba tamïn kumbu tañ, ba telak joñgo kuañ, ba nepek kumbu tañ, ba ama nolok siñgin joñgoñgan siañ, ba kosï eu kolayañ.

²⁰ Kundit wandin walï mek tïmbïmbi, amalï Anutulok dainan dïndïm patnelïñdok tuop nïm. Gan endï Falisi amalok ep tïndïñji nïm kïmït klembi, kïsi nïm wïlïpi ep na-tañ walï nïm ep tïmbi kolalak.”

Yesulï kwet dïwïndok amatam gembïn daut semguk

Yesulï Kenan tam no endok wemban yal kolannat tïmbï kïndem dañguk

²¹ Tïmbi Yesulï gwañgwañii gït walinin pi ñambi, Tilo gït Sidon it kwet tïpet pakamïkñan ñañguk.

²² Ña tombïmbi, Kenan tam no kwet wandïñ kuñguk endï endoñ bïmbi, kïtïñmi-gïñgïnembï nïñguk, “Wopum, Devittok Komblin, dïk blan tïmbi, mandana nandï-namïñ. Yal kolandï wembanalok gïnan gïnañ pïumbi, kola-sïnik talak.”

²³ Eumbi, Yesulï nandï-kïmnembï ñañguk. Tïmbi gwañgwañiilï Yesuloñ bïmbi nï-gïñgïnembï eñgïlïñ, “Tam walï kïtï kïtïñïpi nïp klelak, wala tïmbi dïk kak nï-mulïm ñaun.”

²⁴ Nïmbïmbi enguk, “Nak Islael amatam sipsip pait-pakañ wandin endañgot nan-mulïm bï indañgut.”

²⁵ Yesulï wïndïñ eñguk, gan tam walï endoñ bïmbi, kesïnan mïlelem tïmbi nïñguk, “Wopum, nep kïmït.”

²⁶ Wïndïñ eumbi nïñguk, “Wembe gwañgwalok nanañji yapma tïkembï, kamotta emem wïn tuop nïm.”

²⁷ Eumbi nïñguk, “Wopum, wïn kïndem elañ, gan molomjilï nanañ nambïmbi dïp pïlak wïn kamottï wakan pa nañ wïn.”

²⁸ Wïndïñ eumbi nïmbi eñguk, “Tam, nanandï-kïlïktïñga wïn wopum. Nandïlañ, wolok tuop inda-gamïn.” Eumbi, wolongan wemban kïndem dañguk.

Yesulï amatam jïmbatsïat asup ep tïmbï kïndem dañgïlïñ

²⁹ Tïmbi Yesulï walinin pïm ñam Galili distrik tombi, tuk guañ baliliñ ñam kwet kïmïn no wolok lombi pi pakuk.

³⁰ Tïmbi amatam asupgandï endoñ bïñïpi, amatam jïmbatsïat yanañgïp bïñgïlïñ, wïn ama kesïk nïm kuañ wakït ama kïsi ba kesïsi dalandan, ba dausi sipsipmïn ba manji sipsipmïn, ba jïmbat dïwïn nolï epmï epmïn wakït asup yanañgïp bïmbi, Yesulok kuañ kuseinan ep bï kïmïn kolïmbi, ep tïmbï kïndem dañguk.

³¹ Ep tïmbï kïndem daumbi, amatamdï yambïñgïlïñ wïn: ama manji sipmïn kuñgïlïñ endï manda eñgïlïñ, ama kïsi ba kesïsi dalandan endï kïndem dañgïlïñ, ama kesïttï nïm kuñgïlïñ endï kesïttï kuñgïlïñ, tïmbi ama dausi sipsipmïn endï deingïlïñ. Wïn yambïmbi yambï silïkñembï, Islael amatamdï Anutu nï-wowoñ tïñmañ en nï-kïndem dañgïlïñ.

Yesulï ama 4,000 gïta tam gwañgwanjii nanañ ep towiñguk

³² Yesulï gwañgwañii kïtï-semum bïmbi enguk, “Amatam ñalï sandap tïpet gït no nakïta palïmbi, nanañji talelak, wala tïmbi nak blan tï-sembi, slak en-mulam ñanelïñdok nïm nandïlet. Nïm kañbi, telak plon dautsi kolïmbi, katap tïnelïñ.”

³³ Eumbi, gwañgwañiilï nïñgïlïñ, “Ñolok it kwet no nïm pakañ, wala tïmbi nïndï nanañ denanin ep bïmbi, amatam kïmïn wopum ñïn ep towinambi, tuop tï-semek?”

³⁴ Eumbi, Yesulï en-nandïmbi eñguk, “Sïnlök plaua nanañ nïtek pat-samlak?” Tïmbi endï eñgïlïñ, “Plaua kït dïwïn tïpetgot, tïmbi pis titip lakat sïnik pat-nïmlak.”

³⁵ Wïndïñ eumbi, Yesulï amatam enbïm nandïmbi, kwelan pipakïlïñ.

³⁶ Tïmbi endï plaua nanañ kït tombon tïpet wakït pis wïn epmbi, Anutu weñmïmbi ombïmbi, gwañgwañiila emumbi, amatam em-ta-ñañgïlïñ.

³⁷ Tïmbi endï gïtik nanañ wïn nañbi na tokñeñgïlïñ. Na tokñeumbi, dïp pakuk wïn gwañgwañiilï ep dasiumbi, sandïñ lïk wopum kït tombon tïpet tokñeñguk.

³⁸ Wïn ama 4,000 nïtepek endï nanañ nañgïlïñ, gan tam ba wembe gwañgwa endok kunakunatsï nïm epgïlïñ.

³⁹ Yesulï wïndïñ tï-talembi, amatam en-mulïm ñaumbi, en kïkeñ plon lombi, gwañgwañii gït Magadan ka ndañ ñañgu k.

Yesu enlok kusei inda-dakleñguk

¹ Tĩmbi Falisi gĩt Sadusi ama dĩwĩn Yesuloĩ bĩngĩlĩn endĩ sĩsoĩ tĩĩmĩnelĩndok ñĩndĩn nĩngĩlĩn, “Kunum Molomdok gembĩn pakamlakta wĩn nĩnda daut nĩmeĩndok dĩk kundit engano sĩnĩk no tĩmbĩmbi kana.”

² Eumbi tambane enguk, “Maimdĩ pĩ sembep tĩmbĩmbi, kunum gĩm daumbi, sĩndĩ ñĩndĩn pa eaĩ, ‘Desa nain kĩndem indaukak.’”

³ Kwet salaumbi, mulukualĩ kunum masipmĩlak wala sĩndĩ ñĩndĩn pa eaĩ, ‘Gwi sasale inda-nĩmetak.’ Wĩndĩnda sĩndĩ kunum kaĩbi, maim iletak ba gwi wiletak wĩn kĩndem ka-dakleaĩ. Gan sĩndĩ man ñĩndĩngĩt nepek nek indalak wĩn kaĩbi, wolok kusei nĩm ka-nandĩ-dakleaĩ.

⁴ Nĩtek tĩmbi ama man ñĩndĩngĩt kuaĩ sĩndĩ kolan tĩmbi, Anutu bi-sĩnĩk taĩpi, kundit engano kanep kĩtĩ-nandaĩ? Gan kundit no nĩm daut samum kanekalĩn. Nĩm. Nĩn noĩngangot kanekalĩn: wĩn plofet Yona indaĩmĩnguk wĩndĩngangot inda-namekak.” Yesulĩ wĩndĩn embi yambimbĩ pĩm ñaĩnguk.

⁵ Tuk guaĩ tambon kandaĩ tĩmbi dumalanelĩndok ñaĩpi, gwaĩngwaĩiilĩ kamalambi, plaua nanaĩ no nĩm ep ñaĩngĩlĩn.

⁶ Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Sĩndĩ Falisi gĩta Sadusi endok plaua kĩmĩlĩ bendĩla ka-kĩliĩ enekalĩn.” *

⁷ Wĩndĩn eumbi, nĩsĩngan e-nandĩ tĩmbi eĩngĩlĩn, “Plaua nanaĩ nĩm tĩke-bĩmĩn wala elak bek.”

⁸ Yesulĩ wĩn yambi-nandĩmbi enguk, “Nekta sĩngan ‘Plaua nĩm pat-nĩmlak’ wĩndĩn e-nandĩ-taĩ? Bĩaĩngan nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ wĩn lakat sĩnĩk pat-samlak.”

⁹ Kusatna gama nĩm nandĩ-dakleaĩ bek? Nak plaua nanaĩ kĩt dĩwĩngot wĩn tambĩpi, ama 5,000 ep towiwambi, sĩndĩ dĩp palĩmbi, sandĩn lĩk 12 dasium tokĩeĩnguk wĩn sĩndĩ nĩm nandĩ-tomaĩ ba?

¹⁰ Ba plaua kĩt tambon tĩpet walĩ ama 4,000 ep towiwambi, dĩp palĩmbi, sandĩn lĩk wopum nĩtek dasĩngĩlĩn?

¹¹ Nĩteka tĩmbi, sĩndĩ mandana nĩm nandĩ-dakleaĩ? Nak plaua nanaĩla nĩm et, wĩn nak Falisi gĩt Sadusi endok plaua kĩmĩlĩ bendĩla ka-kĩliĩ enelĩndok sanĩt.”

¹² Wĩndĩn eumbi, kombĩkmek ñĩndĩn nandĩ-dakleĩngĩlĩn: endĩ nanandĩ Falisi gĩt Sadusilĩ amatam emañ wala ka-kĩliĩ enelĩndok enguk, plaua kĩmĩlĩ bendĩ wala nĩm.

Yesu en nin sĩnĩk wĩn Petlolĩ e-dakleĩnguk

¹³ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwaĩiilĩ gĩt it kwet no koi Sisalia Filipai wandĩn kandaĩ ñaĩnguk. Ña tombi, gwaĩngwaĩiila en-nandĩ tĩmbi eĩnguk, “Amatamdĩ Amalok Nĩñaĩ endĩ nin sĩnĩk pa eaĩ?”

¹⁴ Eumbi nĩngĩlĩn, “Dĩwĩndĩ Yoane tuk ii-sem eumbi, dĩwĩndĩ plofet Elia nombo indauptok een ip wakan bek eumbi, dĩwĩndĩ plofet Jelemaia ba plofet no damaĩngan kuĩnguk en wĩndĩn pa ganiĩn.”

¹⁵ Wĩndĩn eumbi enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Tĩmbi sĩnĩla naka nin sĩnĩk pa nanaĩ?”

¹⁶ Enĩ-nandumbi, Simon Petlolĩ nĩnguk, “Dĩk Mesia, Anutu kuĩngu molom endok Nĩñaĩ.”

¹⁷ Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Simon Yoanelok nĩñaĩ, dĩk amatam dĩwĩn yapma kle-pataĩ. Nanandĩ wĩn amalok nanin nĩm. Bepna kunum gĩnaĩ patak endĩ ganbĩm dakleĩnguk.”

¹⁸ Wĩndĩnda nak ñĩndĩn ganlet: koka kombĩlin Petlo kĩtĩlet, wĩn Kawat. Tĩmbi nak kawat wolok plon kĩkesĩmĩnnai yapĩlam gembĩlambi bendĩ wopum danekalĩn. Bendĩ wopum daumbi, kĩndok gembĩnĩ bo kĩkesĩmĩnnai ep tĩmbĩ pũktok tuop nĩm.

¹⁹ Tĩmbi Kunum Molomdok amatamĩi yambĩ-dĩkĩewĩndok nak gembĩ gamlet. † Dĩk nepek nola kwelan e-wiat tĩ-semumbi, Kunum Molomdok dainan wĩndĩngot wiawiat indaukak, tĩmbi dĩk nepek nola e-wiat nĩm tĩ-semumbi, Kunum Molomdok dainan wĩndĩngot gama pat-semekak.”

²⁰ Wĩndĩn eĩpi, kĩmĩsip kwambĩn tĩ-sembi, enla en Mesia, Anutulĩ ama wapmaĩ nĩmulektok e-kwambĩn daĩnguk wĩn joĩngo nĩm eelok enguk.

Yesu en mĩlap bembĩ kĩmbekak wala gwaĩngwaĩiila enguk

²¹ Nain wolonda Yesulĩ kusei kĩmĩpi, nepek indaĩmekak wala gwaĩngwaĩiila ñĩndĩn en-sĩwĩkuk: endĩ Anutulok man taĩgoneuptok Jelusalem it kwelan loumbi, Juda ama

* **16:6:** Juda amatam endok nanandĩnjĩ gĩnaĩ ‘kĩmĩlĩ bendĩ’ wĩn nepek no walĩ dĩwĩn tĩmbi tambane wolok walan. Yesulĩ ñolok kĩmĩlĩ bendĩla eĩnguk endĩ Falisi gĩt Sadusi amalĩ amatam endaut manda juluĩngan enbĩmbi nanandĩnjĩ kamalaĩnguk wolok plon e-yout tĩnguk. † **16:19:** Grik manda plon Matayolĩ ñĩndĩn youkuk, “Nak Kunum Molomdok yama kii gametat.” Manda wolok walan wĩn ñĩndĩn: Petlo gĩt kĩkesĩmĩn endĩ Anutulok man tĩkembĩ, kwelan ñolok amatamdok yomjĩ e-wiat tĩ-semaĩ ba kĩmĩlim pat-semektok eaĩ.

biesi gita tapma ama biesi ba endikne manda nandi-tale ama endi m-lap kusei kusei tñim-nekaliñ. Tñimumbi, Roma amal wilm kimbmbi, sandap tpet get no tmbmbi, Anutuli tmbi mlalekak.

²² Wndin eumbi, Petlo engan Yesu nañgpi, ña ni-ñombmbi ni-kimsip tñipi, Anutuli kamaiuktok embi nñguk, "Wopum, m-lap wandin s-nik bo n-m inda-gamekak."

²³ Eumbi tambanem, Petlola ñndin nñguk, "Satan, dik wi! Dik Anutulok nanandi n-m klelañ. N-m. Dik amalok nanandi klembi, telak masip ti-namlañ."

²⁴ Wndin embi, gwañgwañii g-tikta enbi eñguk, "Ama no en nak nep kle kuup nandilakta, endi enlok nanandinla nandum t-lal tmbmbi, endi kloñbatli tike bemi, nep kle kuuktok sanlet.

²⁵ Neta, no en kuñgun enlok kasileupi nandilakta, endok kuñgun pailmekak, gan no en naka tmbi kuñgun bi-namlakta, endi kuñgun taletalen n-mnat indañmekak.

²⁶ Tikap ama noli kwelalok nepenepek g-tik kasilewik, gan siñgi en jmbin p-wik, nain wolonda nepek wali ntek tike-k-m-lek? Tmbi kuñgun taletalen n-mnat w-n b-ndambo ntek kasilewik? W-n tuop n-m.

²⁷ Kusei ñndinda wndin elet: Amalok Nññañ endi Beulok gemb-n walalannat añeloñii yanañgpi undane b-upi t-lak. Undane b-mek, amatam g-tikt ep t-ndinj nek tñg-ilñi wok tuopkan tuanji emekak.

²⁸ Nak biañgan s-nik sanba: ama ñi pakañ s-dok boñg-psinan nanin d-wndi gamañgot kwelan kuñlmbi, Amalok Nññañ amatam yamb-d-kñeuktok b- indaumbi kanekaliñ."

17

Yesulok kusei w-n plofet ama git Anutu endi e-kwambiñ dañgilñ

¹ Maim kit tambon noñgan taleumbi, Yesuli gwañgwañii tpet git no, w-n Petlo, Yakobo gita kwayañ Yoane, yanañgilmbi, kwet jañg-n ombap no wolok lombi, n-siñgan pakilñ.

² Pakapi, gwañgwañiil kañlmbi, Yesulok pñg-u walan engano tkileñguk, w-n timan dai maim daut wandin, tmbi dasindasin w-n kolsalen walalan s-nik saleñguk.

³ Tmbi platik s-nik plofet ama tpet damañgan kuñgimik, w-n Mose git Elia, endi gwañgwañiiloñ indambi, Yesu git manda e-nandi tñgilñ.

⁴ Wndin tmbmbi, Petlol Yesula nñguk, "Wopum. Nndi ñi pakamñ w-n kindem s-nik. Wala tmbi dik ñndin nandiwñda, nak it jala tpet git no kindiletet, w-n no dikok, no Moselok, no Elialok."

⁵ Petlol manda wndin eñlmbi, mulukua walalan s-nik wali platik s-nik ep t-milmbi, mulukua g-nañ nanin manda no ñndin kitu p-umbi eñguk, "Ñ-ne nokok nñana s-nik. Nak g-nañnal en kasilembi, enda wale kindem tñmilet, wala tmbi sindi endok mandan nandimbi kim-t-klenekaliñ."

⁶ Tmbi gwañgwañiil manda w-n nandimbi, gemb-nj p-umbi, gapok p-umbi, timanj daut kwelan pñgilñ.

⁷ Gan Yesuli endoñ ñambi, ep kañbi enguk, "M-lalet! Sndi n-m m-sinelñ."

⁸ Wndin enbmbi, endi deimbi kañgilñ w-n: Yesu en noñgan ilmbi kañgilñ.

⁹ Walinin kwet jañg-n plon nanin pñipi, Yesuli gwañgwañii e-kimsip ti-sembe enguk, "Nepk ñ-n kalñ wok kasat ama nimbek nola n-m en-nekaliñ. Gamamek, Amalok Nññañ endi k-mnan nanin mlalekak, wolondamek kindem en-nekaliñ."

¹⁰ Tmbi gwañgwañiil ni-nandimbi eñgilñ, "Wñndinda kusei nekta endikne manda nand-tale amal ñndin pa eañ, 'Plofet Elial Mesialok telak dama tmbi b-ukak?'"

¹¹ Eumbi enguk, "Biañgan Elial dama undane bmbi, amatam ti-pañg-pañgile ti-semekak.

¹² Gan natna ñndin sanlet: plofet no Elia wandin endi ikan bñguk, gan amal endok kusei gama n-m ka-nandi-dakleñgilñ. Endi n-silok nanandinj klembi, kundit kolan kusei kusei tñmñgilñ. Tmbi Amalok Nññañla kolan wndinngangot tñm-nekaliñ."

¹³ Wndin eumbi, gwañgwañiil Yesuli Yoane tuk ii-sem ti-kuñguk endok plon e-yout tmbi eñguk w-n nandi-tomgilñ.

Yesuli nanandi-kiliktila nepk bien s-nik enguk

¹⁴ Yesu git gwañgwañii tpet git no endi amatam asupti kim-n ti-pakilñnan p-ombmbi, ama noli Yesuloñ bmbi, kesiinan m-lemlele ti-ñmbi nñguk,

¹⁵ "Wopum, dik nñanala blan tñmñ. Gwañgwa ñal kwapmeñgan ginañ kamalalak nain w-n t-keumbi, kim katap tmbi, komba ginañ ba tuk ginañ pa p-umbi, pñg-u kola s-nik talak.

¹⁶ Nak gwañgwañiil tmbi kindem danelñdok nañgpi biñat, gan endi ti-tlap bium patak."

17 Wíndíñ eumbi, Yesulí tambane eñguk, “Amatam man ñíndíñgít kuañ síndí nanandí-kílikítñjí ním pat-samumbi, kamakama tañ. Nak sín gíta papata kunjít títlet! Nain níték síník sín gíta gamañgot kuwambi, nandí-kílikítí namnekalíñ?” Wíndíñ embi, “Gwañgwa wín nokoñ nañgíp bíwít!” enguk.

18 Nañgíp bíumbi, Yesulí yal kolan gwañgwalok gínannan pakuk wín ní-ñombíumbi poñañguk. Poñaumbi, wolongan gwañgwa walí kíndem dañguk.

19 Nísíñgan palíñípi, gwañgwañíilí Yesuloñ bímbi ní-nandímbi eñgíñíñ, “Kusei nítékta tímbi níndí yal kolan wín kle-kotneñdok típíkamíñ?”

20-21 Eumbi enguk, “Nanandí-kílikítñjí lakat síník walí tuop ním. Nak biañgan síník sanba: nanandí-kílikítñjí wambíñ mññjíp típ mñnam wandin pat-samekta, kundít gítík tínep nandañ wín kíndem eumbi indauk, wín kwet jañgín ñála bo kíndem nínelíñ, ‘Dík mílapi da wolok ñau!’ nímbímbi, wolok tuop tímbeke.” *

Yesulí enlok kuseila gwañgwañíila en-kaikta tí-semguk

22 Yesulok gwañgwañíilí gítík endí Galilí distrik kímín tí-palímbi, ñíndíñ enguk, “Nain ním ombataumbi, Amalok Níñañ kanjíkñíilok kísinan kímíñímbi,

23 wíli kímímbi, sandap típet gít no ñaumbi, Anutulí kímnan nanin tímbi mílalekak.” Wíndíñ eu nandímbi, gíñañjí mílata síník tañguk.

24 Tímbi Yesu gíta gwañgwañíilí endí Kapaneam it kwelan ña tomgíñíñ. Tombímbi, ama mñnem tapma it tí-díndím eelok epmañgíñíñ endí Petloloñ bímbi ní-nandímbi eñgíñíñ, “Endautsí endí tapma ittok takis mñnem pa kímítak ba ním?”

25 Eumbi níñguk, “Ba! Kímítak ñak.” Wíndíñ embi, it gíñañ loñguk. Lombi, manda gama ním eñíñímbi, Yesulí ní-nandímbi eñguk, “Simon, dík níték nandíñ? Kwelalok ama wapmañdí kena kusei kuseilok mñnem pa mekañ wín denanin? Wín níñañjíilóñ nanin mekañ ba ama díwísíloñ?”

26 Eumbi, Petlolí eñguk, “Ama díwísíloñ.” Eumbi níñguk, “Wíndíñda níñañjíilí slak papi, takis mñnem ním pa kímíkañ.

27 Gan ním kañbi, gíñañjí tínda kolaumbi, gímbit tí-nímnelíñ. Wíndíñda dík ñambi, tuk guañnan pís tíatía toa no kolím píwín. Tímbi pís dama tíañeutañ endok man tambípi, mñnem kwandai no man gíñañ paletak kautañ wín tíke bímbi, enda emekañ. Mñnem walí níttetok takislok tuop tímbeke.”

Yesulí Ama Wapmañlok kapmalnan kuñgula gwañgwañíilí ení-daut tí-semguk

18

Kunum Molomdok gíñgítñíilí pakañ endok boñgípsínan nindí loloñ síník yañ?

1 Nain wolonda gwañgwalí Yesuloñ bímbi ní-nandímbi eñgíñíñ, “Kunum Molomdok gíñgít boñgípsínan nindí loloñ síník yañ?”

2 Eumbi, Yesulí gwañgwa típ no kíñíñmum bíumbi, boñgípsínan kímípi

3 enguk, “Nak biañgan síník sanba: tíkap síndí gíñañ nanandíñjí ním tambanembi, gwañgwa bísat nomík ním indanelíñda, síndí Kunum Molomdok gíñgítñíilí ním indanekalíñ.

4 No en kayombíñembi, gwañgwa típ ñandin indalakta, en wakan Kunum Molomdok gíñgítñíilok boñgípsínan loloñ síník patak yañ.

5 No en naka nandímbi, gwañgwa ñandin nola not tíñmílakta endí wakan naka not tí-namlak.

6 Gan no en gwañgwa koi nímnnat ñandin ñalí nandí-kílikítí tí-namlak wandin no ní-tíañeumbi, yom plon píplakta ama walí blangandok. Neta, Anutulí mílap wopungan míkukta tímbi. Endí kundít wandin gama ním tíñíñímbi, kawat wopum no bím plon topmbi, tíke kolím tuk kímíñ gíñañ píumda walí mílap lakat indañmek.

7 Kwelalok amatam endí blasíñgandok. Neta, nain tuop nepek kusei kuseilí yom plon ep tíañenepi inda-semañ. Gan nepek wandin wín nindí tímbi inda-semalak en Anutulí mek tí-lamílekak.

8 Wíndíñda dík kíkka ba kesíkka tombonlí yomdok sísoñ plon gapíñm píplañda, kak dombí kolím ñaumbi, kíkka ba kesíkka tombogot kumbi, kuñgu taletalen nímmnatnan loukañ. Ním kañbi, kíkka ba kesíkka típelatkan kukapi, komba ním pa kímílaknan wandíñ gep kolím píuñ a.

* 17:20-21: Nandí-tale ama díwíndí manda kusip no gamañgot patak eañ. Wín ñíndíñ, “Ama nanañ gítík kímísisp tíñípi, nímoló tañ endíñgot yal kolan ñandísí gumañ ep kle-semnelíñdok, telak no ním patak.”

9 Ba dɪk dauka tomonlɪ yomdok sɪsoŋ plon gapɪlɪm pipɪlaŋda, dauka wɪn gɪtnei kolɪ ŋaumbɪ, dauka tombongot kumbɪ, kuŋgu taletalen nɪmnatnan loukaŋ. Nɪm kaŋbi, dauka tɪpelatkan kukapɪ, jɪmbɪŋdɔk komba galk gɪnaŋ gep kolɪm pɪuŋ a.

10-11 Sɪndɪ kuŋgunjɪ ka-kɪlɪŋ enekalɪŋ. Nɪm kaŋbi, gwaŋgwa kosɪ nɪmnat wandin endoŋnan nanin nola nandum tɪal tɪmbɪmbɪ, en tɪmbɪ kolanelɪŋ. Neta, nak ŋɪndɪŋ sanba: aŋelo gwaŋgwa wandin yambɪ-dɪkŋealɪ endɪ kunum gɪnaŋ kumbɪ, enda tɪmbɪ kwapmeŋgan Bepna kunum gɪnaŋ patak endoŋnan kɪndem ŋa indaŋ. *

12 Sɪndɪ nɪtek nandaŋ? Tɪkap ama nolok sipsip 100 palmek, tɪmbɪ noŋgan no pailɪm kak biwɪk ba? Nɪm a. Endɪ 99 yambium kwet jaŋgɪnnan palɪmbɪ, ŋa noŋgan no pait-patak wɪn lonjɪwɪk.

13 Nak biaŋgan sanba: endɪ sipsip 99 enda sɪlɪsɪlɪ tɪlak, gan noŋgan pailɪm tɪmbɪ indalak enda sɪlɪsɪlɪ wopum sɪnɪk tɪlak.

14 Wɪndɪŋgangot Bepɪ kunum gɪnaŋ patak endɪ gwaŋgwa koi nɪmnat wandin endoŋ nanin no nɪm pailektok nandɪlak.”

Sambatnii gɪt manda tɪ-dɪndɪm eelok telak

15 Yesulɪ yousɪmbɪ enguk, “Nok sambatnai sɪndoŋ nanin nolɪ yom tɪ-gamumbɪ, dɪk ŋam sɪtekan papi, kuseɪ daulmekalɪ. Tɪmbɪ endɪ mandaŋga nandɪm tɪke-kɪlɪŋ elakta, endɪ bɪndambo not tɪ-gambi, dɪkok sambat indaukak.

16 Ba endɪ mandaŋga wɪleka, ama noŋgan ba tɪpet yanaŋgɪlɪmbɪ endoŋ ŋanekalɪŋ. Tɪmbɪ nokaɪlɪ manda gɪtɪk ama wolok plon kɪt yout tɪlaŋ wɪn e-gembɪlanekalɪŋ, endɪkŋe mandalɪ molo manda elak wolok tuop. *

17 Ba endɪ mandanjɪ wɪt kak kolekta, ama wɪn kɪkesɪmɪndok kɪsɪnan kɪmɪlekaŋ. Kɪkesmɪndok manda wɪndɪŋgangot wɪt kak kolekta, enda nandɪŋmɪumbɪ, endɪ takis epep ama ba ama Anutu nɪm nandɪ-kɪlɪktɪ tɪŋmaŋ endok tuop tɪmbekak.

18 Nak biaŋgan sanba: sɪndɪ nepek nola kwelan e-wiat tɪ-semumbɪ, Kunum Molomdok dainan wɪndɪŋgot wiawiat indaukak, tɪmbɪ sɪndɪ nepek nola e-wiat nɪm tɪ-semumbɪ, Kunum Molomdok dainan wɪndɪŋgot gama pat-semekak.

19-20 Tɪmbɪ nak yousɪmbɪ ŋɪndɪŋ sanba: ama tɪpet ba tɪpet gɪt no endɪ nokok kotna plon kɪmɪn taŋda, nak en gɪta patet, wala tɪmbɪ sɪndoŋ nanin ama tɪpet endɪ kwelan ŋolok gɪnaŋjet kiulɪm noŋgan tɪmbɪm, nepek nola ba nola nɪmolo tɪmbɪmbɪ, Bepna kunum gɪnaŋ patak endɪ nandɪ-semekak.”

Notniilok yomjɪ nain tuop bi-semlok

21 Tɪmbɪ Pefolɪ Yesuloŋ bɪmbɪ nɪkaŋbi eŋguk, “Wopum. Notna nolɪ yom pa tɪ-namumbɪ, nain nɪtek yomɪn biŋmetat? Nain 7got biŋmet walɪ tuop ba?”

22 Eumbɪ nɪŋguk, “Nain 7got nɪm a. Dɪk 70 im 7 biŋmɪ-ta-ŋaukaŋ, wɪn yom bimbɪ tɪŋɪpi nɪm kunakunattok elet.

23 Kuseɪ ŋɪndɪŋda tɪmbɪ wɪndɪŋ elet: ama wapmaŋ nolɪ nepek tɪŋguk wɪndɪŋgangot Kunum Molomdɪ gɪŋgɪtɪnii yambɪ-dɪkŋelak. Ama wapmaŋ walɪ kena amafɪilɪ nepek slak epgɪlɪŋ wolok kɪnjan ombɪŋmɪnelɪŋdɔk en-tiaŋeŋguk.

24 En-tiaŋembi, kena kuseɪ kɪmɪlɪmbɪ, ama no naŋgɪp bɪŋgɪlɪŋ endoŋnan kɪnjan ombɪŋmektok palmɪŋguk wɪn mɪnem 45 milion. †

25 Endɪ mɪnem wɪn ombɪŋmektok tuop nɪm, wala tɪmbɪ ama wapmaŋdɪ mɪnem dɪwɪn epmektok nandɪŋɪpi, kena gwaŋgwaŋii ŋɪndɪŋ tɪnelɪŋdɔk enguk: endɪ ama en wakɪt tam gwaŋgwaŋii ba nepenepek gɪtɪk palmɪlak wɪn epbi, tualok kɪmɪtnelɪŋdɔk enguk.

26 Wɪndɪŋ eumbɪ, kena ama walɪ ama wapmaŋdɔk kesɪnan mɪlelem tɪmbɪ, ŋɪndɪŋ nɪ-blambɪ eŋguk, ‘Ama wapmaŋna, blan tɪ-nambi, naingot namumbɪ, nak kɪnjan tuopkan ombɪ-gam-taleutat.’

27 Tɪmbɪ ama wapmaŋdɪ ama wala blan tɪ-ŋɪmbɪ, kɪnjan wopum palmɪŋguk wɪn gɪtɪk biŋmɪmbɪ, kak slak bium ŋaŋguk.

28 It gɪnaŋ nanin pɪ ŋaŋɪpi, kena gwaŋgwa nol no tɪmbɪ indaŋguk, endoŋnan kɪnjan ombɪŋmektok palmɪŋguk wɪn mɪnem 100. ‡ En wakan tɪmbɪ indambi, bim plon tɪke kandipi nɪŋguk, ‘Dɪk mɪnem slak tɪkeŋguŋ wɪn ŋɪndɪŋgɪtaŋgan ombɪ-namɪŋ!’

29 Tɪmbɪ nolɪ kesɪnan mɪlelem tɪ-ŋɪmbɪ, ŋɪndɪŋ nɪ-blambɪ eŋguk, ‘Dɪk nandɪ-nambi, nain namumbɪ, nak kɪnjan ombɪ-gametat.’

30 Eumbɪ nandɪ-kɪmneɪmbɪ, it kwambɪŋ gɪnaŋ naŋgɪp ŋa kɪmɪpi ŋɪndɪŋ nɪŋguk, ‘Kɪnjan ombɪ-tale-namumek gep pɪsattok’.

* **18:10-11:** Nandɪ-tale ama dɪwɪndɪ manda kusip no gamaŋgot patak eaŋ. Wɪn ŋɪndɪŋ, “Neta, Amalok Nɪŋaŋ endɪ amatam yomjɪla tɪmbɪ pait-pakaŋ epmektok indaŋguk.” ✪ **18:16:** Lo 19:15 † **18:24:** Yesulɪ mɪnem kunakunat eŋguk wɪn wopum sɪnɪk. Mɪnem walɪ ama 10,000 endɪ gwɪlat 15 gɪtɪk kena tɪŋgɪlɪŋ endok tuanjɪ. ‡ **18:28:** Yesulɪ mɪnem kunakunat eŋguk wɪn lakat sɪnɪk, sandap 100 wolok kenalok tuangot.

³¹ Tĩmbi noliilĩ kundit wĩn ka-nandĩmbi, gĩnaĩjĩ biaĩngan mĩlataumbi ña ama wapmañ kasat tĩñmĩ-taleĩngĩlĩñ.

³² Tĩñmĩ-taleum nandĩmbi, kena ama wĩn bĩndambo nĩ-tiaĩnemi ñĩndĩñ nĩĩnguk, ‘Ama kolan papait, dĩk nan-blambla eumbi, nak blan tĩ-gambi, kĩnjanna wopum wĩn kak bi-gamĩt.

³³ Nĩtek tĩmbi, nak bi-gamĩt, gan dĩk wĩndĩĩngangot nokala blan nĩm tĩmbi biĩmĩ-ñañ?’

³⁴ Wĩndĩñ embi, gĩnañ komba dũmbi, mik amaloiñ naĩngĩp ñambi enguk, ‘Sĩndĩ nain tuop kena gĩm mũmbi, endĩ kĩnjanna wopum wĩn ombĩ-nam-taleumek, wolonda sĩndĩ kaĩbiumbi pĩukak.’”

³⁵ Yesulĩ e-yout manda wĩndĩñ en-talembi eĩnguk, “Sĩndĩ noĩngan noĩnganĩ gĩnaĩjĩ gĩtĩktĩ nosiilok yomjĩ nĩm bi-sem-talenelĩñda, Bepna kunum gĩnañ patak endĩ wĩndĩĩngangot noĩngan noĩngan sĩndok yomjĩ nĩm bi-sameka k.”

19

¹ Yesulĩ manda wĩndĩñ e-talembi, Galili distrik bimbĩ, Juda amatamdok kwelan Jodan tuk dat kandañ patak wandĩñ ñaĩnguk.

² Tĩmbi amatam asupgangĩ en kle ñaumbi, jĩmbatsĩat ep tĩmbĩ kĩndem daĩngĩlĩñ.

Wapatom Anutulĩ ep kiukuk wĩn amalĩ nĩm tambĩktok

³ Tĩmbi Falisi ama dĩwĩndĩ Yesuloĩ bĩmbi, tĩ-kuyuk tĩñmĩnepi nĩ-nandĩmbi eĩngĩlĩñ, “Dĩk nĩtek nandĩlañ? Damaĩngan Moselĩ endĩkĩne manda kĩmĩt-nĩnguk wolok tuop ama nolĩ enlok nanandĩnla nepek kusei wala ba wala tamĩn kle-kolek ba nĩm?”

⁴ Eumbi tambane enguk, “Manda youyoulĩn ñĩn patak wĩn sĩndĩ pinat nandĩmbi kamalañ bek. Nain kusei kĩmĩkĩmĩlan Anutulĩ ama ep tĩmbĩ indaĩnguk wolonda endĩ ama gĩt tamĩn ep tĩmbĩ indaĩngĩmĩk. *

⁵ Tĩmbi ñĩndĩñ eĩnguk, ‘Kusei wĩndĩñda amalĩ meñ beu yambimbĩ, tamĩnnat gali-kwambĩn daumbi, piĩngĩpset noĩngan indayamĩk.’ *

⁶ Wĩndĩñda nak ñĩndĩñ sanlet: endĩ piĩngĩp noĩngan indambi, nombu tĩpet nĩm tamĩk. Wala tĩmbi wapatom Anutulĩ ep kiukuk wĩn amalĩ nĩm tambĩktok.”

⁷ Tĩmbi Falisi amalĩ ñĩndĩñ nĩĩngĩlĩñ, “Tĩkap wĩndĩñda, nĩtek tĩmbi Moselĩ endĩkĩne manda ñĩndĩñ kĩmĩkuk: ama no tamĩn kle-kolektok nandĩlakta, endĩ manda no wolok tuop youp mĩmbi kleum ñaukak?” *

⁸ Eumbi enguk, “Sĩn bamba bep paĩjĩilok gĩnañ kwambĩndanjĩla tĩmbi Moselĩ nandĩ-sambi, tam kĩndem ep klenelĩñdok eĩnguk. Gan nain kusai kĩmĩkĩmĩlan wĩn wĩndĩñ nĩm pakuk.

⁹ Wĩndĩñda tĩmbi nak ñĩndĩñ sanba: ama no tamĩn telak joĩngo nĩm kuĩnguk wĩn kleum ñaumbi, kombliĩn tĩlak endĩ telak joĩngo kulak.”

¹⁰ Tĩmbi gwaĩngwaĩilĩ tam kle-kokottok plon Yesu ñĩndĩñ nĩmbi eĩngĩlĩñ, “Tĩkap wĩndĩñda, amalĩ tam nĩm tĩmbi slak palekta wĩn kĩndem.”

¹¹ Eumbi enguk, “Ama Anutulĩ ep tĩmbĩ paĩngĩtalak endĩĩngot manda wĩn guma tĩkeañ, ama gĩtĩkkandĩ nĩm.

¹² Nandañ. Kusei ñĩndĩñda ama dĩwĩsĩlĩ tam nĩm epmañ: wĩn dĩwĩn nolok piĩngĩpsĩ kolan indaĩngĩlĩñda tĩmbi slak pakañ. Tĩmbi dĩwĩn nolok piĩngĩpsĩ kombliĩn inda-satalok gembĩn wĩn ama nĩsĩ dombu kokĩlĩñ, wala tĩmbi tam nĩm tĩkem slak kuañ. Tĩmbi ama dĩwĩn nolĩ Kunum Molomdok kenan tĩnelĩñdok tam nĩm tĩmbi slak pakañ. No en manda ñĩn nandĩ-daklelakta endĩ tĩkeukak.”

Kunum Molomdok gĩĩngĩt wĩn nin?

¹³ Tĩmbi amatamdĩ gwaĩngwa bĩsat Yesulĩ kii endok plon kĩmĩpi nĩmolo tĩ-semektok endoĩ yanaĩngĩp bĩngĩlĩñ. Bũmbi, gwaĩngwaĩilĩ enombĩngĩlĩñ,

¹⁴ gan Yesulĩ ñĩndĩñ enguk, “Kunum Molomdĩ ama ñandĩsĩ enlok gĩĩngĩtĩi yambĩ-dĩkĩnelak, wala tĩmbi gwaĩngwa bĩsat yambiumbĩ nokoĩ bĩwĩt, telak masĩp nĩm tĩ-semnelĩñ.”

¹⁵ Wĩndĩñ embi, kii gwaĩngwa bĩsattok plon kĩmĩpi, gwĩlam tĩ-sem-talembi, walĩnĩn piĩm ñaĩnguk.

¹⁶ Tĩmbi ama nolĩ Yesuloĩ bĩmbi nĩĩnguk, “Endaut, nak kuĩngu taletalen nĩmĩnat kasĩleuttok ep tĩndĩn kĩndem nek tĩmbettok nandĩlañ?”

¹⁷ Eumbi nĩĩnguk, “Kusei nekta dĩk nokoĩ bĩmbi, nepek nek ñalĩ kĩndem sĩnĩk wala nankalañ? Anutu en noĩngangot endĩ kĩndem, wala tĩmbi dĩk en gĩta nain taletalen nĩmĩnat kuũĩndok nandĩlañda, endĩkĩne mandan taĩngonemi kleukañ.”

¹⁸ Eumbi, ama walí Yesu ñíndíñ ní-nandíñguk, “Dík endíkñe manda dek ñala síník elañ?” Eumbi níñguk, “Endíkñe manda ñala elet: dík ama níñ wíli kímbekek, telak jóñgo níñ kuukañ, kumbu níñ tímbekañ, ama no manda plon patak endok síñgin jóñgo níñ siukañ,

¹⁹ meñga beka giñgiñgan tí-semekañ, tímbe dítnala nandílañ wíndíñgangot nokaila nandukañ.” ✧

²⁰ Eumbi, ama sim endí níñguk, “Endíkñe manda gítík wín nak ikan tañgonembi kle-talelet. Gan nepek nek wala síník gamañ típíkalet?”

²¹ Eumbi níñguk, “Tíkáp dík Anutulok nanandín gítík kle-taleup nandílañda, dík ña nepenepeka gítík tuatualok kímílim tua-taleumbi, mñem wín epmbi, ama pímbañesíla em-taleumbi, tuañga kunum gíñañ inda-gamekak. Wíndíñ tí-talembi, bí nep kle kuukañ.”

²² Ama simdí manda wín nandímbe, nepenepeka asup palmíñgukta tímbe gíñañ kolaumbi gwíñlambí bím ñañguk.

²³ Tímbe Yesulí gwañgwañíla enguk, “Nak biañgan síník sanba: ama mñem kwílikwílinat nolí Kunum Molomdok gíñgít indauktok nandílakta endí gliñgliñnat.

²⁴ Nak bíndambo ñíndíñ sanba: kamel nolí lík bemdok gíñañ gik wolok ña tombepe nandíwíktá endí kena kwambíñ tímbekek. Tímbe ama kwílikwílinat no Anutulok gíñgít indaup nandílakta endí wíndíñgangot kena kwambíñ tímbekek, gan endok kenan wín kamellok kenan maklelak.”

²⁵ Gwañgwañíli manda wín nandímbe, kolan síník sílíkñembi eñgíliñ, “Tíkáp wíndíñda, níndí Anutulok gíñgít tuop indauk?”

²⁶ Wíndíñ eumbi, Yesulí díndímngan yambímbe enguk, “Amalí wíndíñ tíndílok tuop níñ, gan Anutulí nepek gítík wín tuop tí-taleuk.”

²⁷ Tímbe Petlolí tambanembi níñguk, “Kalañ. Níndí nepenepekní gítík bí-talembi bímbi, dík gep kle kuamíñ, wala tímbe níndí tuan nek tíkenekamíñ?”

²⁸ Eumbi enguk, “Nak biañgan síník sanba: Anutulí nepek gítík tímbe kaitaumek, Amalok Níñañ endí ama wapmañdok pipapípat plon pipapí, kusei kímípi, amatam gítík yambí-díkñeukak. Wolonda ama 12 nep kle kuañ síndí bo ama wapmañdok pipapípat plon pipapí, Ísrael ama sambat 12 yambí-díkñenekalíñ.

²⁹ Tímbe no en naka tímbe íl ba dal kwayañí ba wíwí ba meñ beu ba gwañgwa bísalí ba nanañ kenan ba nepek wín gítík bí-taleñgukta, Anutulí wolok tambon nain asupgan yousíñmí-ta-ñambi, kuñgu taletalen nímmat wakít míkukak.”

Kunum Molomdí gíñgítñíi síloñ tí-semalak

³⁰ Yesulí yousímbe enguk, “Nain taletalenan ñíndíñ indaukak: ama asup níñ endí man ñíndíñgít ama díwísílok dausínan damandama tañ endí síñgi síník itnekalíñ, tímbe síñgi síník bañ endí d amandama itnekal íñ.

20

¹ Nekta, Kunum Molom wín endí wain kena molom nolí kena gwañgwañí en-tiañembi yambí-díkñeñguk wandín. Kwet salaumbi, kena molom walí kímín kwelan ñambi, kena gwañgwa díwín epmepi,

² kena nain noñgan wolok tuan en-indaumbi nandum tuop tímbeímbe, kena gíñañ en-mulím ñañgíliñ.

³ Tímbe kwet íp sala-síník taumbi, ama walí nombo ñambi, ama díwín kenala níñ ñañañ kímín kwelan slak palímbe yambímbe,

⁴ ñíndíñ enguk, ‘Síndí bo ña wain kenana tímbeímbe, kena tínetañ wolok tuan sametet.’ Wíndíñ eumbi, wain kena tíndíla ñañgíliñ.

⁵ Tímbe maim boñgíp palímbe, kena molomdí bíndambo ña ama díwín kena tíñmínelíñdok en-mukuk. Tímbe maimdí gama níñ pí-sembeñíliímbe endí wíndíñgangot tíñguk.

⁶ Tímbe kwet kílímekíliímelok tímbeímbe, bíndambo ñambi, ama díwín kena níñ tíndín slak pakíliñ ep tímbe indaumbi enguk, ‘Síndí nekta sandap ombap kena níñ tímbe slak palímbe, tímlala tílak?’

⁷ Eumbi níñgíliñ, ‘Nímbe nolí kena no níñ níñík.’ Eumbi en-mupí enguk, ‘Ale, síndí bo ñambi, wain kenana gíñañ kena tímbeít.’

⁸ Kwet kílim eumbi, wain kena molomdí kena ka-díkñe amala nímbi eñguk, ‘Dík kena gwañgwa kí-tí-semum bíumbi, tuanjí emíñ. Emepi, síñgi bílíñ endoñan kusei kímípi em ta-ña, dama bílíñ enda síñgi emu talewín.’

9 Tĩmbi kena ka-dĩkĩnelĩ ama kwet bipmem tĩmbĩmbi, kena kusei kĩmĩkĩlĩ enbĩm bĩmbi, kena nain noĩngandok tuan em-taleĩnguk.

10 Emumbi, dama bĩĩngĩlĩ endĩ ‘Tuan tĩke lo nĩmetak bek’ em nandĩngĩlĩ, gan ka-dĩkĩnelĩ ama noĩngan noĩngan enda bo kena nain noĩngandok tuan enguk.

11 Tuanjĩ tĩkeĩpi, kusei kĩmĩpi, kena molomda em balep tĩ-nĩmbi

12 eĩngĩlĩ, ‘Siĩngi bĩlĩ endĩ kena nain dumangot tĩlĩ, gan nĩndĩ sandap ombap maim kwambĩ gĩnaĩ kena pĩĩngip gawalat tĩ-patnambi kĩlĩm elak. Nekta sĩnĩk siĩngi bĩlĩ en gĩta tuan walan noĩngangot nĩmlaĩ?’

13 Wĩndĩ eumbi, kena molomdĩ endoĩnĩnan nanin nola nĩndĩ nĩnguk, ‘Notna, nak kolan nĩm tĩ-gamlet. Dĩk kena nain noĩngandok tuanla gan-nandĩwambi, nandum tuop tĩk wĩn.

14 Wala tĩmbi mĩnemga tĩkembĩ ñau. Nak mĩnem gamĩt, wĩndĩngan siĩngi bĩlĩ emepi nandĩt.

15 Nak natnalok mĩnem wĩndĩ ba wĩndĩ tĩmbep nandĩmbi, kĩndem tĩmbet. Nak gĩnaĩ sĩloĩ tĩ-semlet, wala dĩa nĩsĩlok taĩngan yambĩ-gimbĩt tĩlaĩ ba?’

16 Yesulĩ e-yout manda wĩndĩ embi enguk, ‘Wĩndĩnda ama man nĩndĩngĩt siĩngi sĩnĩk baĩ endĩ damandaman itnekalĩ, tĩmbi damandaman baĩ endĩ siĩngi sĩnĩk itnekalĩ.’

Ama Wapmaĩ Yesulĩ indaĩngan il kwelnan Jerusalem loĩnguk

Ama Wapmaĩ Yesu endĩ kena nek tĩmbektok indaĩnguk?

17 Tĩmbi Yesulĩ Jerusalem lo ñaupi, gwaĩngwaĩii 12 kĩtĩ-semum bĩmbi, nĩsĩngan telak telak ñaĩpi enguk,

18 ‘Nandaĩ! Nĩndĩ lokap, Jerusalem tomnambi, Amalok Nĩñaĩ tĩkembĩ, tapma ama biesĩ ba endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endok kĩsĩ plon kĩmĩlĩm loukak. Tĩmbi endĩ manda plon kĩmĩpi, wĩlĩ kĩmbektok manda embi,

19 Roma amalok kĩsĩ plon kĩmĩlĩmbi, endĩ Amalok Nĩñaĩ endok plon nĩ-sasale manda embi waĩpmbi, tĩkem kloĩbat plon wĩlĩm kĩmbekak. Tĩmbi maim tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, Anutulĩ en kĩmnan nanin tĩmbĩ mĩlalekak.’

20 Tĩmbi Yesulĩ kĩmbektok en-taleumbi, Sebedĩlok tamĩn endĩ nĩñaĩnĩt tĩpet, wĩn Yakobo gĩt Yoane, en gĩta Yesuloĩ bĩmbi, mĩlelem tĩ-nĩmbi, nepek no nandĩnĩmektok nĩnguk.

21 Tĩmbi Yesulĩ nĩ-nandĩmbi eĩnguk, ‘Dĩk nekta nandĩlaĩ?’ Eumbi nĩnguk, ‘Dĩk ama wapmaĩ indambi, amatam yambĩ-dĩkĩeukaĩ nain wolonda nandĩ-nambi, nĩñaĩnĩt tĩpet ñalĩ bo ama wapmaĩ indambi, kĩka dĩndĩm ba kepmanan pipatemĩktok nandĩlet.’

22 Eumbi, Yesulĩ nĩñaĩnĩt nĩndĩnguk, ‘Sĩtĩ nĩtektak eamĩk wĩn nĩm nandĩ-dakleamĩk. Nak mĩlap bemetat * wĩn sĩtĩ tuop bemdekamĩk ba?’ Eumbi nĩngĩmĩk, ‘Nĩtĩ tuop.’

23 Wĩndĩ eumbi enguk, ‘Sĩtĩ bĩaĩngan nokok mĩlap bemdekamĩk, gan nĩndĩ kĩtna dĩndĩm ba kepma kandaĩ pilekak wĩn natna ewa taleuktok tuop nĩm. Pipapat wĩn Betnalĩ ama dek endĩ engan epmep nandĩlak enda tĩ-wĩlĩ dĩa tĩ-semguk.’

24 Tĩmbi gwaĩngwaĩii 10 endĩ manda wĩn nandĩngĩlĩnda, dakwaya tĩpetta gĩnaĩjĩ komba dĩnguk.

25 Gan Yesulĩ gwaĩngwaĩii gĩtĩk kĩtĩ-semum bĩmbi enguk, ‘Sĩndĩ kwelalok yambĩ-dĩkĩne ama endok ep tĩndĩnjĩ nandĩ-taleaĩ: amatamdok kuĩngun ba kĩm wĩn ama wapmaĩjĩlok kĩaĩnan patak, tĩmbi ama loloĩndĩ pĩmbĩnĩesĩla endĩkĩne mandanjĩ kwambĩ enbi, taĩngonem klenelĩndok gĩngĩneaĩ.

26 Gan sĩndok boĩngĩpsĩnan wĩndĩ nĩm tĩlok. Nĩm sĩnĩk. Sĩndoĩnĩnan nanin no en wopum kuuktok nandĩlakta, endĩ nolĩlok tĩplaplaenjĩ kuukak.

27 Tĩmbi no en sĩndok telak damanjĩ kuuktok nandĩlakta, endĩ kena gwaĩngwaĩjĩ sĩlanin kumbi,

28 Amalok Nĩñaĩ tĩnguk wolok tuop tĩmbekak. Endĩ amatam asup ep tĩmbĩ platambi, endok kĩnjan kĩmbektok ama sĩnĩk indaĩnguk, endĩ en tĩmbĩ platanelĩndok nĩm.’

Ama tĩpet dauset sisipmĩn endĩ Yesu en ama wapmaĩ wĩn nandĩ-dakleĩngĩmĩk

29 Yesulĩ gwaĩngwaĩii gĩt Jeliko it kwet bim ñaĩlĩmbi, amatam kĩmĩn wopumdĩ en kle ñaĩngĩlĩ.

30 Tĩmbi ama tĩpet dauset sisipmĩn endĩ telak pawan pi pakĩmĩk. Endĩ Yesulĩ yapma kleup tĩmbĩm nandĩmbi, wolongan kĩtĩmbi nĩngĩmĩk, ‘Devittok Komblin, dĩa nĩta blan tĩ-nĩmĩn.’

31 Endĩ wĩndĩ kĩtĩmbi, amatam asuptĩ enombĩmbi, en-kĩmĩsip tĩngĩlĩ, gan endĩ wopumgan kĩtĩmbi nĩngĩmĩk, ‘Wopum, dĩa Devittok Komblin, nĩta blan tĩ-nĩmĩn.’

* 20:22: Yesulĩ mĩlap bembemla eĩnguk wĩn endĩ Grik manda plon nĩndĩnguk, ‘Nak tuk wĩtna tĩke lombi nambetat wĩn sĩtĩ tuop tĩke lombi nandekamĩk ba?’

³² Eumbi, Yesul⁺ w⁺ñga ipi k⁺t⁺i-sembi enguk, “S⁺it⁺ n⁺itek ti-samettok nandam⁺ik?”

³³ Eumbi n⁺ñg⁺m⁺ik, “Wopum, n⁺it⁺ d⁺ik dautnet t⁺mbi tom-n⁺imeñdok nandam⁺ik.”

³⁴ T⁺mbi Yesul⁺ blan t⁺i-sembi, dauset kiili t⁺ike-kaumbi, wolongan dauset tomb⁺mbi, nepenepek kañbi, Yesu kle ñañg⁺m⁺ ik.

21

Yesul⁺ ama wapmañ nom⁺ik Jerusalem loñguk

¹ Yesu g⁺it gwañgwañii end⁺ Jerusalem it kwet t⁺mbi dumalaumbi, Oliv kwet jañg⁺n⁺nan lombi, Betfage it kwelan tomg⁺il⁺ñ. Tomñ⁺il⁺mbi, Yesul⁺ gwañgwañiit t⁺pet en-mupi

² enguk, “S⁺it⁺ it kwet da patak wolok ñandekam⁺ik! Ñam tombi, wolongan doñki n⁺ñaññat toal⁺ ep top yambiyambin kandetam⁺ik. Kañbi p⁺isap yanañg⁺ipi b⁺wit!

³ T⁺ikap n⁺ibek nol⁺ samb⁺mbi san-kaumbi, ñ⁺nd⁺ñ n⁺ndekam⁺ik, ‘Molomd⁺ doñki kena emektok nand⁺ilak. T⁺mbi platik s⁺n⁺ik yambiumbi yanañg⁺il⁺mbi b⁺ndetam⁺ik.’ ”

⁴ Yesul⁺ doñkila eñguk w⁺n end⁺ plofet ama nol⁺ damañgan kumbi manda eñguk wal⁺ bien inda-dakleuktok t⁺ñguk. Manda w⁺n ñ⁺nd⁺ñ,

⁵ “Saiondok * amatam ñ⁺nd⁺ñ enb⁺m nand⁺w⁺t: Ama wapmañj⁺ end⁺ s⁺nd⁺ sepmektok b⁺i-samlak. End⁺ kayomb⁺nembi, doñki plon pipatak,

w⁺n doñki sim wolok plon pipapi b⁺ilak.” *

⁶ T⁺mbi gwañgwa t⁺pet end⁺ ñambi, Yesul⁺ kena manda enguk wolok tuop t⁺mbi,

⁷ doñki me n⁺ñañ yanañg⁺ipi, Yesuloñ b⁺ñg⁺m⁺ik. B⁺mbi, sauloñjet kiundepi, doñki plon k⁺m⁺il⁺mbi, Yesul⁺ wolok plon lo pipapi ñañguk.

⁸ T⁺mbi amatam k⁺m⁺n wopum endoññan nanin asupgand⁺ endok koi g⁺ñg⁺it t⁺ke-lonel⁺ñdok sauloñj⁺ telak plon samba eñ⁺il⁺mbi, d⁺w⁺nd⁺ komba sak kiyat domb⁺mbi mep b⁺m, w⁺nd⁺ñgot telak plon ipane-ta-ñañg⁺il⁺ñ.

⁹ T⁺mbi amatam Yesu siñgi dama t⁺mbi kleñg⁺il⁺ñ end⁺ enda Mesia n⁺mbi, ñ⁺nd⁺ñ yous⁺yous⁺ñgan k⁺t⁺mbi eñg⁺il⁺ñ,

“Ama wapmañ Devit endok Komblin b⁺ilak, koi t⁺ike-low⁺t!

Molomd⁺ ama ñ⁺n ama wapmañn⁺ kuuktok n⁺-mukuk en wakan gw⁺lam t⁺ñmen! Anutu kunum g⁺nañ patak endok koi t⁺ike-lona!” *

¹⁰ Yesul⁺ Jerusalem it kwelan ama wapmañ nom⁺ik lo tomb⁺mbi, w⁺nasi g⁺it⁺kt⁺ w⁺n ka sil⁺kñembi, “W⁺n nin?” e-nand⁺ñg⁺il⁺ñ. E-nandumbi,

¹¹ amatam k⁺m⁺n wopumd⁺ tambane e-ta-ñañg⁺il⁺ñ, “Ñ⁺n plofet Yesu en Nasalet it kwet, Galili distrik nanin.”

Yesul⁺ tapma ilan gemb⁺n daut semguk

¹² T⁺mbi Yesul⁺ tapma it sañ jimba g⁺nañ lombi, k⁺m⁺il⁺ tua t⁺mbi, m⁺nem kena t⁺-pak⁺il⁺ lo yamb⁺mbi, nandum tuop n⁺m t⁺ñguk. W⁺nd⁺ñda end⁺ ama tapma t⁺nd⁺lok nepenepek k⁺m⁺il⁺m tuañg⁺il⁺ñ g⁺it⁺ik ep klembi, ama m⁺nem tambu m⁺ñ kena t⁺ñg⁺il⁺ñ endok k⁺m⁺ik⁺m⁺ts⁺ wak⁺t⁺ mon⁺ik tuatualok k⁺m⁺ik⁺il⁺ñ endok pipapats⁺ w⁺il⁺ tombol⁺mbi,

¹³ ñ⁺nd⁺ñ enguk, “Anutulok manda no ñ⁺nd⁺ñ youyoul⁺n patak, ‘Nokok itna w⁺n nan-wowoñ t⁺nd⁺lok it een’. * Gan k⁺m⁺il⁺ tua ama s⁺nd⁺ it ñ⁺n t⁺mb⁺m kumbu amalok pat-sembe it nom⁺ik t⁺lak.”

¹⁴ Yesul⁺ tapma it sañ jimba g⁺nañnan pal⁺ñ⁺il⁺mbi, ama kes⁺t n⁺m kuñg⁺il⁺ñ g⁺it ama daus⁺ sipm⁺sipm⁺n end⁺ endoñ b⁺umbi, ep t⁺mb⁺ k⁺ndem dañguk.

¹⁵ T⁺mbi wembe gwañgwa wand⁺ñ pak⁺il⁺ñ end⁺ ñ⁺nd⁺ñ k⁺t⁺ñg⁺il⁺ñ, “Ama wapmañ Devittok Komblin endok koi t⁺ike-low⁺t!” Tapma ama bies⁺ g⁺it end⁺ikñe nand⁺-tale ama end⁺ manda w⁺n nand⁺mbi, Yesu kundit k⁺ndem engano asup t⁺ñguk w⁺n kañbi, g⁺nañj⁺ komba d⁺umbi,

¹⁶ ñ⁺nd⁺ñ n⁺-nand⁺ñg⁺il⁺ñ, “End⁺ Mesia ganañ w⁺n d⁺ik nand⁺lañ ba?” Eumbi tambane enguk, “Ba w⁺n nand⁺let ñak. Gan s⁺nd⁺ila Ama Wapmañ Devitt⁺ Wopumla ñ⁺nd⁺ñ n⁺ñguk w⁺n pinapi nand⁺-kamalañ bek, ‘D⁺ik wembe gwañgwa tip ba wopum ep t⁺mb⁺ pañg⁺taumbi, gan-t⁺ike-loumbi k⁺ndem dalak.’ ” *

¹⁷ W⁺nd⁺ñ embi, ama bies⁺ yambimbi, Jerusalem nanin Betani it kwelan ñambi, wand⁺ñ douñguk.

Yesul⁺ komba fik no n⁺-suambal⁺mbi yañetañguk

¹⁸ Kwet salaumbi, Yesul⁺ Jerusalem undane ñañ⁺pi, nanañ gawat t⁺ñguk.

* **21:5:** Jerusalem it kwet koi no w⁺n Saion. Plofetti ‘Saiondok amatamla’ eñguk end⁺ Jerusalem nasi ba Israel amatam g⁺it⁺ik endok plon ep yout t⁺ñguk. * **21:5:** Aisaia 62:11, Sekeraia 9:9 * **21:9:** Kap 118:25-26 * **21:13:** Aisaia 56:7 * **21:16:** Kap 8:3

¹⁹ Tĩmbi deium ñaumbi, komba fik no telak pawan palĩmbi kañguk. Kañbi, ñasiñgan kuseinan ña bienla deium loubi, lonjĩ ka-tĩlapi, sakgot kañguk. Kañbi, komba fik nĩ-suambapi eñguk, “Dĩk bienga nombo nĩm laliukañ, nĩm sĩnĩk.” Eumbi, wolongan komba fik walĩ yañetambi kĩmĩnguk.

²⁰ Gwañgwañiilĩ wĩn ka sĩlĩkĩmbi eñgĩlĩñ, “Nĩtek tĩmbi, komba fik ñalĩ platik sĩnĩk kĩmbi yañetalak?”

²¹ Eumbi, Yesulĩ tambanembi enguk, “Nak biañgan sĩnĩk sanba: tĩkap sĩndĩ gĩnañ tĩpet nĩm tĩmbi, Anutu biañgan nandĩ-kĩlĩktĩ tĩñmĩ-kunelĩñda, nak kundit komba fik ñala tĩt wĩndĩñgangot sĩndĩ bo tĩnelĩñ. Tĩmbi wakangot nĩm ya. Tĩkap sĩndĩ kwet jañgĩn ñala ‘Mĩlapi, tuk kimbĩñ gĩnañ pĩ!’ nĩmbĩmbi, gumañ wolok tuop indawĩk.

²² Sĩndĩ Anutula nepek no ba no tĩmbektok nĩmolo tĩ-ñĩmbi, nandĩ-samektok nandĩ-kĩlĩktĩ tañda, wĩndĩñ inda-samekak.”

Yesulĩ nindok manla kena pa tĩnguk wala nĩ-nandĩngĩlĩñ

²³ Yesulĩ tapma it sañ jimba gĩnañ lombi, amatam enĩ-daut tĩ-semguk. Enĩ-daut tĩ-sem-palĩñĩlĩmbi, tapma ama biesĩ gĩta Israel amalok ama biesĩ endĩ endoñ bĩmbi, nĩ-kañbi eñgĩlĩñ, “Nĩndĩ ganbĩmbi, kundit ñandin pa tĩlañ? Ba nindok mandanla ba gembĩnla wĩndĩñ pa tĩlañ?”

²⁴ Eumbi tambane enguk, “Nak bo nepek nola san-nandutet. Dĩndĩm tambane nanĩnetañda, nak bo nindok mandala kundit wandin sĩnĩk pa tĩlet wĩn sanbetet.

²⁵ Nĩndĩ Yoane nĩmbĩmbi, amatam tuk i-semguk? Wĩn Kunum Molomdĩ ba ama nolĩ?” Wĩndĩñ eumbi, kusei kĩmĩpi, nĩsĩñgan dombĩ tañan tĩmbi eñgĩlĩñ, “Nĩndĩ ‘Kunum Molomdĩ’ wĩndĩñ eneñda, endĩ ñĩndĩñ nĩnĩ-nandutak, ‘Wĩndĩñda sĩndĩ nekta Yoanelok mandan nĩm nandĩ-dasiñgĩlĩñ?’

²⁶ Gan nĩndĩ ‘Ama nolĩ Yoane nĩmbĩm kena tĩnguk’ wĩndĩñ eneñda, amatam kĩmĩn wopum Yoanela plofet nandĩñmañ endĩ nĩtek tĩ-nĩmnelĩñ walañgot mĩsĩnetamĩñ.”

²⁷ Wĩndĩñda endĩ Yesu ñĩndĩñ tambane nĩngĩlĩñ, “Nĩndĩ Yoane nĩmbĩmbi, tuk i-semguk wĩn nĩndĩ nĩm nandamĩñ.” Eumbi enguk, “Ale, wĩndĩñda nak bo nĩndĩ nanbĩmbi, kundit pa tĩlet wĩn nĩm sanbetet.”

Yesulĩ juda ama biesĩlok gĩnañ kwambĩñjĩ e-dakleñguk

²⁸ Yesulĩ yousĩmbi, Juda ama biesĩla enbi eñguk, “Sĩndĩ kasat ñala nĩtek nandañ? Ama nolok nĩñañiit tĩpet kuñgĩmĩk. Tĩmbi tualoñ ña ñĩndĩñ nĩnguk, ‘Tua, dĩk man ñambi, wain kena tĩ!’

²⁹ Eumbi, jip jup tĩnguk, gan siñgimek endĩ gĩnañ tambaneumbi, ña kena tĩnguk.

³⁰ Tĩmbi besettĩ monaloñ ña wĩndĩñgangot nĩmbĩmbi, beula nĩnguk, ‘Ale, ñautet.’ Endĩ wĩndĩñ eñguk, gan nĩm ñañguk.

³¹ Sĩndĩ nĩtek nandañ, gwañgwa nĩndĩ beulok man tañgoneñguk?” Eumbi, endĩ eñgĩlĩñ, “Tualĩ.”

Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Nak biañgan sanba: takis epep ama ba tam telak joñgolok endĩ sĩndok kwesĩ kĩnjannan Anutu enlok gĩngĩt indaumbi yambi-dĩkĩnelak.

³² Kusei ñĩndĩñda tĩmbi wĩndĩñ indalak: Yoanelĩ bĩmbi, dĩndĩm kuñgulok telak daut samumbi, sĩndĩla mandan nandum tĩl tĩnguk, gan takis epep ama gĩt tam telak joñgolok endĩla mandan wĩn nandĩmbi tĩke-kĩlĩñ eñgĩlĩñ. Sĩndĩ nepek wĩn kañgĩlĩñ, gan gĩnañjĩ nĩm tambanembi, Yoanelok mandan nandĩmbi nĩm tĩke-kĩlĩñ eñgĩlĩñ.”

Yesulĩ tapma ama biesĩ gĩt Falisi ama endĩ wain kena ka-dĩkĩne ama kolasĩ wandin eñguk

³³ Yesulĩ yousĩmbi, tapma ama biesĩ ba Falisi amala enbi eñguk, “Nak e-yout manda no sanbambi nandĩwĩt. Kena molom nolĩ wain kap kwet nolok tĩpiñguk. Tĩpi-talembi, sañ im gĩmbunembi, wain tul wĩsĩ-dottok kwet no kĩndipi, kena ka-dĩkĩnelok it ombap kloñ no kawattĩ kĩndilĩm ikuk. Wĩndĩñ tĩ-talembi, kenan wĩn ka-dĩkĩnelok kĩsĩ plon kĩmĩpi, kwet mayañgan nolok ñañguk.

³⁴ Ña kuñĩlĩmbi, bien mepmettok nain indaumbi, kena gwañgwañi dĩwĩndĩ wain bien enlok mepmettok ka-dĩkĩneloñ en-mulĩm bĩmbi, wain kena gĩnañ tomgĩlĩñ.

³⁵ Tĩmbi ka-dĩkĩne endĩ gwañgwa en-mumulĩn wĩn epmbi, no wĩpi, no wĩlĩ kĩmbĩmbi, no kawattĩ wĩkĩlĩñ.

³⁶ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, kena molomdĩ gwañgwa dĩwĩn nombo en-mukuk. Kunakunatsĩ wĩn gwañgwa dama en-mukuk yapma klembi, asup en-mulĩmbi bĩ tombĩmbi, kundit wĩndĩñgangot tĩ-semgĩlĩñ.

³⁷ Siñgi sĩnĩk endĩ enlok nĩñañ sĩnĩk nĩ-mupi, ñĩndĩñ nandĩnguk, ‘Nĩñanalĩ ña tombĩmbi kañbi, giñgiñgan tĩñmĩnekalĩñ.’

³⁸ Tĩmbi ka-dĩkĩnelĩ nĩñañ wĩn kañbi, nĩsĩñgan ñĩndĩñ eñgĩlĩñ, ‘Gamanda endĩ wakan kena ñolok molom tĩmbekak, wala tĩmbi nĩndĩ en wĩpi, kenan ñĩn nĩnlok gĩngĩt kasĩlena.’

³⁹ Wɨndɨñ embi tɨkeñpi, kena gɨnañ nanin munjut munjut ñakap, kena pawan wɨlɨ kɨmguk.”

⁴⁰ Yesulɨ wɨndɨñ embi en-nandɨmbi eñguk, “Wain kena molomdi undane bɨmek, ka-dikñe wɨn nɨtek tɨ-semekak?”

⁴¹ Eumbi nɨñgɨlɨñ, “Nepek kolan sɨnɨk tɨñgɨlɨñda tɨmbi endɨ bo kolan sɨnɨk yandɨpmum kɨm-talenekalɨñ. Tɨmbi endɨ kena ka-dikñe kombɨn kɨndem ep kasɨlembi, kenan endok kɨsɨnan kɨmɨlɨmbi, wain bien mepmettok nain indaumbi, nain tuop endɨ bien dɨwɨn enlok melɨm tɨ-kunekalɨñ.”

⁴² Tɨmbi Yesulɨ enla manda embi enguk, “Anutulok manda youyoulɨn patak ñɨn sɨndɨ pinat nandɨmbi kamalañ bek,

‘Molom en ñɨndɨñ tɨmbi indañguk:

it kɨndikɨndit amalɨ ita kawattɨ tɨndɨn nola kena nɨmnat embi siñgi wɨlɨmgɨlɨñ, gan kawat walɨ ta dɨwɨn gɨtik yapma klelak.

Nɨndɨ wɨn kanambi, kundit gɨtikñin tɨlak.’ ✧

⁴³ Manda wolok tuop it kɨndikɨndit amalɨ kawat wɨn siñgi wɨlɨmgɨlɨñ, wɨndɨñgan sɨndɨ nak siñgi wɨt-namgɨlɨñ, wala tɨmbi nak ñɨndɨñ sanba nandɨwɨt: Sɨndɨ Anutulok gɨñgɨtñii ku-ta-bañ, gan endɨ pipapipat wɨn sapma tɨkembali, amatam no nɨndɨ endok manda tañgonembi bien tɨmbɨ indañ enda emekak.

⁴⁴ Ama nolɨ kawat wolok plon pi wɨlektɨ en wɨlɨ mɨnanda taleuk. Ba kawat walɨ ama nolok plon pɨwikta, kawat walɨ ama wɨn wɨlɨ galkñe-taleuk.” †

⁴⁵ Tapma ama biesɨ gɨt Falisi ama endɨ Yesulɨ e-yout manda eñguk wɨn nandɨmbi, “Nɨndañgan elak” wɨndɨñ nandɨmbi,

⁴⁶ tɨkenepi nandɨñgɨlɨñ. Gan amatam kɨmɨn wopum endɨ Yesula plofet no wɨndɨñ nandɨñmɨñgɨlɨñ, wala tɨmbi Falisi amalɨ amatamdɨ mik tɨ-semnelɨñ wala mɨsɨmbi, nɨm tɨkeñgɨlɨñ.

22

Kunum Molomdi en-tiañelak wɨn Yesulɨ nɨm nandɨ-kɨmkɨmnelɨñdok eñguk

¹ Yesulɨ yousɨmbi, nombo ama biesɨla e-yout mandalɨ manda enɨñpi, ñɨndɨñ eñguk,

² “Kunum Molomdi gɨñgɨtñii yambɨ-dɨkñelak wɨn ñɨndɨñ: ama wapmañ nolok nɨñañlɨ tamɨn tɨkeup tɨmbɨmbi, wapmalɨ kena gwañgwañiilɨ nanañ sina wopum tɨñmɨnelɨñdok embi,

³ manda kɨmɨpi, yoktɨ nanañ wɨn nanelɨñdok en-tiañeñguk. Tɨmbi nanañ nanalok nain indaumbi, yokñiilɨ bɨnelɨñdok kena gwañgwañiilɨ en-mulɨmbi ñañgɨlɨñ. Gan yokñiilɨ bɨmbɨla kunjɨt tambɨ, nɨm embi gɨñgɨnem pakɨlɨñ.

⁴ Tɨmbi ama wapmañdɨ bɨndambo kena gwañgwa dɨwɨn bo en-mupi, yokñii ep tiañeñguk endɨ ñɨndɨñ enɨnelɨñdok enguk, ‘Nandañ. Nak nanañna ip tɨ-wɨlɨ dikñet. Nokok bulmakau wapai sim ba nɨñañ dɨwɨn no gwok galkñat yandɨp sɨ-talembi, nepek gɨtik tɨ-jumɨt tɨ-sam-talemɨñ. Sɨndɨ bɨumbi, nɨñanali tam tɨmbetak en gɨta na sɨlɨsɨlɨ tɨnal.’

⁵ En-mulɨmbi, kena gwañgwañiilɨ ña manda eñguk wɨndɨñ engɨlɨñ, gan yokñiilɨ mandanjɨ nandɨ-kɨmnelɨmbi ñañgɨlɨñ. Dɨwɨndɨ nanañ kenanjɨnan ñañgɨlɨñ, dɨwɨndɨ mɨnem kenanjɨla ñañgɨlɨñ.

⁶ Tɨmbi dɨwɨndɨ ama wapmañdok kena gwañgwa wɨn epbi kolan tɨ-sembi yandɨp kɨmgɨlɨñ.

⁷ Wɨndɨñ tɨmbɨmbi, ama wapmañdɨ gɨnañ komba dɨumbi, mik amañii en-mulɨmbi ña ama kena gwañgwa yandɨpgɨlɨñ wɨn yandɨp talembi, isɨ kwesɨ wakɨt sium dɨñguk.

⁸ Tɨmbɨmbi ama wapmañdɨ kena gwañgwañii dɨwɨnda ñɨndɨñ enguk, ‘Yoknailok nanañ sina tɨ-sem-talet, gan ama nak en-tiañeñgut endɨ kɨndesɨ nɨm.

⁹ Wɨndɨñda sɨndɨ telak mannan ñambi, amatam yambɨnetañ tuop en-tiañeum bɨmbi, wapatamdok sina dum nanañ nambɨt.’

¹⁰ Eumbi, kena gwañgwañiilɨ enguk tuop telak man tuop ñambi, amatam kɨndesɨ ba kolasɨ yambɨñgɨlɨñ gɨtik ep kɨmɨn tɨmbi yanañgɨlɨmbi, nanañ nanala bɨmbi, it gɨnañ tokñeñgɨlɨñ.

¹¹ Amatam it gɨnañnan lo pi palɨñlɨmbi, ama wapmañdɨ yambep loñguk. Lombi yambɨñpi kañguk wɨn: ama nolɨ dasindasin nain wolok dɨndɨm sɨnɨk yokñiila emgɨlɨñ wɨn nɨm dasimbi, bɨ pipalɨm kañbi

¹² nɨ-nandɨñguk, ‘Notna, nɨtek tɨmbi dɨk dasindasin gamɨt wɨn nɨm dasimbi bɨñ?’ Eumbi, ama walɨ manda nɨmnat palɨmbi,

✧ 21:42: Kap 118:22-23 † 21:44: Nandi-tale ama dɨwɨndɨ ñɨndɨñ eañ: Matayo en sambat wɨn nɨm youkuk.

¹³ ama wapmañdî kena gwañgwañii enbi eñguk, ‘Sîndî kii kesi toalî topbi, pawan kolî pîmbi, kîlîm gînañ palen.’” Yesulî e-yout manda wandin embi yousîmbi eñguk, “Kîlîm gînañ amalî mano kwîlîm tîmbi, manjî si-gîlîm danekalîñ.

¹⁴ Nandañ. Kunum Molomdî amatam asup en-tiañelak, gan noñgan noñgan mandan nandîmbi bañ endîñgot ep kasîlelak.”

Falisi amalî Yesu sîsoñ tîñmînep nandîmbi, takis mînem kîmikîmittok plon nî-nandîñgîlîñ

¹⁵ Tîmbi Falisi amalî Yesu manda plon kîmîtnelîñdok nandîmbi, ña kîmîm tîmbi, mandalî sîsoñ tîñmînepi e-sambat tîñgîlîñ. Tî-talembi,

¹⁶ nîsîlok gwañgwanjii dîwîm gît ama wapmañ Elot endok sambalîi dîwîm * en-mulîmbi ñambi nîñgîlîñ, “Endaut, nîndî dîkok kusaka nandamîñ, dîk julûñ manda nîm embi, biañgangot pa elañ, Anutulî nîndî nîtek kuneñdok nandîlak wîm lolon ba pîmbîm gîtîk mîsîmîsî nîmnat tuopkan nîndî-daut nîm tî-nîmlañ.

¹⁷ Wala tîmbi gan-nandîmbi nînbekañ: Romalok ama wapmañ Sisa enda takis mînem mamîñ wala nandum dîndîm elak ba nîtek?”

¹⁸ Wîndîñ eumbi, Yesulî kolan tîñmînepi nandîñgîlîñ wîm ka-nandîmbi enguk, “Sîndî ama manjî manbenjî malet nomîk, mandalî sîsoñ tî-namnepi bañ ba?”

¹⁹ Takis mînem pa kîmîkamîñ mînem wîm no daut namît” eumbi, mînem kwandai satnî no ña tîke bî daulmîñgîlîñ.

²⁰ Tîmbi Yesulî en-nandîmbi eñguk, “Mînem plon ama walan gît kot kundit wîm nîndoñ?”

²¹ Eumbi nîñgîlîñ, “Wîm Sisaloñ”. Wîndîñ eumbi enguk, “Ale, Sisalok gîñgît wîm Sisala tambane mînekalîñ, tîmbi Anutulok gîñgît wîm Anutula tambane mînekalîñ.”

²² Wîndîñ eumbi, nandî piast tîmbi bîmbi pî ñañgîlîñ.

Sadusi amalî Yesu sîsoñ tîñmînep nandîmbi, kîmnan nanin mîlamîlattok plon nî-nandîñgîlîñ

²³ Sandap wolondañgan Sadusi ama dîwîm endî Yesuloñ bîñgîlîñ. (Ama walî ‘Ama sembañ endî nîm mîlamîlattok’ wîndîñ pa eañ.) Endî Yesuloñ bîmbi, ñîndîñ nî-nandîmbi

²⁴ eñgîlîñ, “Endaut. Endîkîne manda Moselî kîmît-nîmguk walî ñîndîñ elak: ama nolî yamîm pap sembilakta, endok sambat nîm talenelîñdok kwayañlî endok tamîm kanjalî tîkembî, dallok kînjan gwañgwa bîsat ep tîmbî indanekalîñ. *

²⁵ Wîndîñda, dakwaya kît tambon tîpet endî ñîlok kuñgîlîñ. Tîmbi tualî tam no tîkembî kukap, komblîm nîmnat yamîm papi sembîñguk. Sembumbi, monalî tam wakangot tîkeñguk.

²⁶ Tîkembî, endî bo wîndîñgangot yamîm papi sembîñguk. Tîmbi gwîk endî bo wîndîñgangot tîñguk. Tîmbîm ña gwîk konjok endok plon taleñguk.

²⁷ Endî gîtîkkandî sembî-taleumbi, siñgi sînik tam walî bo sembîñguk.

²⁸ Ale, dîk eumbi nandîna: dakwaya endî gîtîktî tam wîm tîkeñgîlîñ, wala tîmbi ama sembîñgîlîñ endî mîlamîlat nainnan mîlalîmbi, ama kît tombon tîpet endoñ nanin ama nîndî sînik tam wîm tîkeukak?”

²⁹ Eumbi tambane enguk, “Sîndî Anutulok mandan youyoulîm patak wolok kusei ba endok gembîm nîm nandî-dakleañ, wala tîmbi mîlamîlatta nandumbi kamalalak.

³⁰ Amatamdî kîmnan nanin mîlatmek endî kunumdok añelo nomîk wapatam nîm pa tînekalîñ.

³¹ Tîmbi ama sembîmbi mîlatnekalîñ wolok kandañ Anutulî manda ñîndîñ sanguk wîm sîndî pinat nandîmbi kamalañ bek,

³² ‘Natna Anutu wakan Abilaam wakît Aisak ba Jekop endî nan-wowoñ tî-namañ.’ * Endî bep pañnîi kwelan nombor nîm kuañ endok plon wîndîñ eñguk. Tîmbi ama kaik kuañ endîñgot Anutu nî-wowoñ tañ, ama sembîsembîm endî nîm.”

³³ Amatamdî Yesulî nanandî emguk wîm nandîmbi, nandî-gîtîñgîtîk e tîñgîlîñ.

Falisi amalî Anutulok mandan plon Yesu sîsoñ tîñmînepi tî-tîlakîlîñ

³⁴ Yesulî Sadusi amalok manjî masipmîñgukta, Falisi amalî wîm nandîmbi, bî kîmîm tîmbi, Yesuloñ bîñgîlîñ.

³⁵ Endoñnan nanin no endî endîkîne manda nandî-tale ama. Endî Yesu sîsoñ tîñmep nî-nandîmbi eñguk,

³⁶ “Endaut. Endîkîne manda nek ñalî sînik dama tîmbi, loloñ sînik tîlak yañ?”

* **22:16:** Falisi amalî takis mînem Roma ama wapmañda mîmîm wala nandum pîmbi, Elottok sambalîi wala nandum kîndem dañguk. ✧ **22:24:** Lo 25:5, Stat 38:8 ✧ **22:32:** Kisim Bek 3:6,15,16

³⁷ Eumbi nãnguk, “Sindì ginañji wakít ginañji tip ba nanandñnjì gítik Wopum Anutunji endok biñmñnekalññ.” *

³⁸ Endìkñe manda walì dama sìnìk tìmbi, loloñ sìnìk yañ.

³⁹ Tìmbi endìkñe wandìngangot no wìn ñìndìñ, ‘Dìk dìnala nandìlañ, wìndìngangot nokala nandìñmekañ.’ *

⁴⁰ Moselì endìkñe manda gítik kìmìt-nìmguk ba plofet amalì nanandì nìmgìlìñ wolok bien endìkñe tìpet walì nìnì-dakleamìk.”

⁴¹ Falisi amalì kìmìn tì-palìñlìmbi, Yesulì ñìndìñ en-nandìmbi

⁴² eñguk, “Mesia Anutulì amatamñii epeplok nìmbi taleñguk wìn sindì enda nìtek nandañ? En nindok komblin?” Eumbi nãngìlìñ, “Endì ama wapmañ Devit endok komblin.”

⁴³ Eumbi enguk, “Wìndìñda kusei nìtektok Dìndìm Woñdì Devittok gìnana nanandìn tìmbi daklembi, enlok komblin wìn ‘Wopumna’ kìtìmbi, ñìndìñ eñguk,

⁴⁴ ‘Wopum Anutulì Wopumnala ñìndìñ nãnguk, Dìk kìtna dìndìm kandañ pipalìmbi, nak kanjìkkai dìkok kapmainan yapìlambi patnekalìñ wolok tuop.’ *

⁴⁵ Manda wolok tuop Devittì Mesiala ‘Wopumna’ kìtìnguk, wala tìmbi Mesialì nìtek Devittok kombìngot tìmbek?”

⁴⁶ Eumbi, ama biesì gítìktì manda tambon no tambane nìnèlìñdok tuop nìm. Tìmbi nain wolondañgan kusei kìmìpi, mandalì sisoñ tìñmìnepi ekaeka dìwìn tìnep mìnìmbi kak biñgìlìñ.

23

Yesulì Falisi gita endìkñe manda nandì-tale amalok ep tìndìnjì julunñgan wìn e-dakleñguk

¹ Tìmbi Yesulì gwañgwañii gita ama kìmìn wopum tì-pakìlìñ enda ñìndìñ enguk,

² “Falisi gít endìkñe manda nandì-tale ama endì Moselok kìnjan ipi, endìkñe manda san-daut tì-samañ.

³ Wala tìmbi manda sanañ wìn gítik tìke-kunekalìñ, gan ep tìndìnjì nìtek tañ wìn nìm kìmìt-klembi tìnekalìñ. Nekta, endì endìkñe manda san-daut tì-samañ, gan nìsì manda wìn nìm tìke-kuañda tìmbi.

⁴ Endìkñe manda sìnì san-daut tì-samañ wìn nepek mìlap wìn sìnìngot tañgonelìñdok samañ wandìn. Gan nìsì sep tìmbi pañgìtanelìñdok kít kìmìt no tìnepi nìm nandañ.

⁵ Nepek tañ gítik wìn endì amalì yambìmbi e-kìndem da tì-semnelìñdokgot pa tañ. Sindì Falisi gít endìkñe nandì-tale ama endok kama besañ ba dama immìsì wìn kañ ba? * Wìn wopum sìnìk! Tìmbi kuñgunjì Anutu biñmañ wìn inda-dakleuptok endì dasìndasinjì kusip blemblemat ombaplì tìndìn wìn pa dasiañ.

⁶ Tìmbi sina wopum indalaknan ba it kiyau ginañ endì pipapat damandama pakañ wolokgot pipatnepi nandañ,

⁷ tìmbi amatam kìmìn kwelan yambañ endì we sembi giñgìngan tì-semnelìñdok ba kosì eu loubi, ‘endaut’ pa enìnelìñdok nandañ.

⁸ Nandìwìt: ama noñgan endìngot sìnì dok sandautsì sìnìk, tìmbi sìnì gítik dakwayañgot, wala tìmbi amatamdì sìnì dok kosì eu lonelìñdok ‘nìnìndaut’ wìndìñ nìm sanìnekalìñ.

⁹ Wìndìngangot sìnì kwelan ñìlok ama nola ‘Bepnì’ nìm kìtìnekalìñ. Bepsì noñgangot endì kunum ginañ patak.

¹⁰ Tìmbi bo amatamdì sìnì ‘telak damanì’ nìm sanìnekalìñ. Nìm. Sìnì dok telak damanjì wìn noñgan endìngot, wìn Mesia Anutulì en sepmektok nì-mukuk en wakan.

¹¹ Sìnì dok ama lolonjìlì sìnì dok kena gwañgwanjì kuukak.

¹² No en enlok koi tìke lolakta, Anutulì endok koi tìke pìukak. Tìmbi no en kayombìnembi kulakta, Anutulì endok koi tìke loukak.”

¹³⁻¹⁴ Yesulì yousìmbi enguk, “Endìkñe manda nandì-tale gita Falisi ama sìnì kilañmet! Ama manjì manbenjì malet nomìk sìnì amatam kunumdok yama sip semañ, wìn sìnì

* 22:37: Lo 6:5 * 22:39: Wok Pris 19:18 * 22:44: Kap 110:1 * 23:5: Juda amalì kama besañ ba dama immìsì bít gwìlaptì tìmbi, Anutulok manda dìwìn (Kisim Bek 13:1-10, 13:11-16, Lo 6:4-9, 11:13-21) pepa plon youpi, wolok ginañ dasimbi, nìmolo tìndìlok nainnan dasiañgìlìñ.

Kunum Molomdok gñgñt nñm indañ, gan amatamdi endok gñgñt indanep nandañ wñn telak masip ti-semañ, wala tñmbi Anutu en mek sambekak. †

15 Endikñe nandi-tale gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi gwañgwañji noñgangot tñmbi indanelññdok kwet tuop ba tuk kimbññ dikñembi ku-taleañ. Sñndi kalandok gñgñt tañ, tñmbi ama noli gwañgwañji indambi, nanandññji gñt ep tñndññji kñmñt-kle-talelak sñndi en tñmbim kolandok gñgñt tññipi, sapma klembi, kola sñnik talak.

16 Ama dautsi sisipmñn nosiila telak daut semañ sñndi kilañmet! Sñndi ññndññ eni-daut ti-sembe tañ: tñkap ama noli ññndññ eup nandñlak, 'Nak Anutulok dainan wñndññ ba wñndññ tñmbettok e-kwambññ da tñlet', gan endi Anutulok koi kñtup misimbi, tapma ittok plon e-gembñlakta, endi manda wñn kñndem lapilektok tuop. Gan tñkap endi nepenepek gollñ tñndññ tapma ilan pakañ wolok plon manda e-kwambññ dalakta, endi manda wñn lapilektok tuop nñm. Sñndi wñndññ pa eni-daut ti-semañ.

17 Sñndi ama dautsi sisipmñn gñta kamasñ! Anutulok dainan nek ññli loloñ sñnik? Wñn nepek gollñ tñndññ wali loloñ sñnik, ba tapma it wali loloñ sñnik? Nepek gollñ tñndññ wali tapma ilnan nñm palñmda, wali loloñ nñm tñmbek yañ.

18 Tñmbi bo ññndññ eni-daut ti-semañ, 'Amalñ sisuet plon manda e-kwambññ dalak, endi manda wñn kñndem lapilektok tuop. Gan tñkap endi tapma no sisuettok plon kñmñlñm patak wolok plon manda e-kwambññ dalakta, endi manda wñn lapilektok tuop nñm'.

19 Sñndi dautsi sipmñn. Anutulok dainan nek ññli loloñ sñnik? Wñn tapma wali loloñ sñnik, ba sisuet wali loloñ sñnik? Tapma wñn sisuettok plon nñm kñmñlñm palñmda, wali loloñ nñm tñmbek yañ.

20 Wala tñmbi no en sisuettok plon manda e-kwambññ dalakta, endi sisuet wakñt nepek gñtñk wolok plon kñmñlñm pakañ nepek wolok plon mandan e-kwambññ dalak.

21 Tñmbi no en tapma ittok plon manda e-kwambññ dalakta, endi tapma it wakñt Anutu en wolok kulak endok plon manda e-kwambññ dalak.

22 Tñmbi no en kunumdok plon manda e-kwambññ dalakta, endi kwet wolok Anutuli pipapi, kunum kwet yambi-dikñelak wakñt Anutu enlok plon manda e-kwambññ dalak.

23 Endikñe nandi-tale ama gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Anutu en mek sambekak. Ama manji manbenji malet nomik sñndi nepek gñtñk kasñleañ wñn danbñm, kñt tambon tambon tñmbimbi, tambon noñgan Anutulok pa mañ, wñn nepek tipnam gwasap wandin tuan wopum nñmñat wñn bo sñndi nñm kamalañ. Wñndññgan sñndi endikñe manda wandin kambak kñmñt-kleañ, gan endikñe manda Anutu enlok dainan loloñ sñnik wñn pa lapñkañ. Endikñe manda loloñ sñnik wali nosii kundit dñndñm ba mamasa ti-semnelññdok, tñmbi Anutu tñke-kwambññ danelññdok pa sanañ. Wñndñda sñndi gembñ kopi, endikñe manda loloñ wñn kñmñt-klenekalñ. Tññipi, endikñe manda dñwñn gñtñk wñn bo nñm nandi-kñmnenekalñ.

24 Sñndi ama dautsi sisipmñn wandin wali nosiila telak daut sembi, ññndññ tañ: sñndi endikñe manda tip mñnam wñn ka-kñlññ em kleañ, gan endikñe manda bien wopum sñnik wñn nñm pa ka-nandi-dakleañ. Wñndññda sñndi ama noli kwñnakam tip mñnam sñnik tuk wñna gñnañ nanin tñke kotak, gan kamel wopum wolok patak wñn nñm kañbi, tuk tñke lombi, wakñtañgan kñmo elak en wandin!

25 Endikñe nandi-tale ama gñt Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi jawañ ba kambot pawañgot wñlñt-kñlññ tñndññ wandin, gan nepek kolan kusei kusei gñnañji gñnañ tokñe-patak, wñn sñndi ep tñndññji kñndem wolok walan pa tañ, gan ama piñpiñen sñndi gñnañji gñnañ sñnñlañgot pa nandañ.

26 Falisi dautsi sisipmñn sñndi dama gñnañji kambot gñnañ nomik wñn wñlñlñmek, wolondamek pawan kñndem daukak.

27 Endikñe nandi-tale ama gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi ama sum no kawattñ masipbi, pama satñn wali sapleñgñlññ wandin. Pawan ka kñndem danat, gan wolok gñnañ ama kwandat gñt nepek dañgalan wali tokñe-patak.

28 Wñndññgangot sñndi amalok dausñnan ep tñndññji dñndñm walan tañ, gan ep tñndññji jululñ ba tñmñpmñleli gñnañji gñnañ tokñe-patak.

29 Endikñe nandi-tale ama gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi plofet ama damanin ba ama Anutulok dainan dñndñm kuñgñlññ endok sum wñn tñ-kñndem dam ti-jamilambi, sumnan pama kñndem kñndem kñmñpi,

† 23:13-14: Nandi-tale ama dñwñndñ manda kusip no gamañgot patak eañ. Wñn ññndññ, "Endikñe manda nandi-tale gñta Falisi ama sñndi kilañmet! Ama manji manbenji malet nomik sñndi nñmolo ombap amalñ sambñ-nandi tñnelññdok tañ, gan tam kanjak jululññ ti-sembe, isi yapma tñkeañ, wala tñmbi kolanjñlok tuan ombñ-tñkenekalñ wñn ama dñwñndok tuan makleukak."

³⁰ Juluñgan ñîndîñ pa eañ, 'Bep pañnielok nainnan kunemda, ñîñî ep tîmbî platambi, plofet ama ñîm yandîp kîmneñ.'

³¹ Manda wîndîñ pa eañ wîñ ñîndîñ inda-daklelak: bep pañjiilî plofet yandîpgîlîñ, tîmbî endok komblijî sîndî enîsî nomîk kuañ.

³² Wala tîmbî kîndem a, bep pañjiilî plofet yandîp kîm kena kusei kîmîkîlîñ wîñ yousîmbi, sîndî ña tîmbî talek!

³³ Sîndî malet upmat wandin! Anutulî manda plon sep kîmîlîmbi, jîmbîñdok gîñgî tînekalîñ wîñ sîndî ñitek maklenekalîñ? Wali tuop ñîm.

³⁴ Wîndîñda ñîndîñ sanba: nak plofet ama wakît ama nanandîñjat ba ama Anutulok telak san-daut tañ sîndoñ en-mulambi bañ. Gan sîndî dîwîñ yandîp kîmbi, dîwîñ kloñbat plon yandîp kîmnekalîñ. Dîwîñ it kiyaunji gînañ ep waipbi, dîwîñ it kwet ñanekalîñ tuop ep klem gîmgîm embi, yandîp kîmnelîñdok. Sîndî kolan wîndîñ pa tî-semnekalîñ,

³⁵ wala tîmbî damasîlî ama dîndîm gîtik yandîpmîtu kîmgîlîñ wolok tuan wîñ sîndî ombî-tîkenekalîñ. Ama yom ñîmnat damandama wîlî kîmguk wîñ Abel. Tîmbî siñgi endî ama dîndîm asup yandîp-ta-ñambi, siñgi sîñk endî Sekalaia Belekialok ñîñî tapma it wakît sisuet wolok boñgîpsetnan wîlî kîmguk.

³⁶ Nak biañgan sîñk sanba: yandîpmîtu kîmgîlîñ wolok tuan wîñ amatam man ñîndîñgîta kuañ sîndî ombî-tîkenekalîñ."

³⁷ Yesulî yousîmbi eñguk, "Jelusalem Jelusalem amatam sîndî plofet ama yandîp kîmañ, tîmbî ama Anutulî sîndoñ en-mulîm bañ wîñ kawattî yandîp kîm pa tî-semañ. Puput meñlî ñîñîñî ep kamailak, wîndîñgangot nak nain asupgan sep kamaiuttok nandîñgut, gan sîndî ñîm nandî-tale-namgîlîñ.

³⁸ Nandañ: Anutulî tapma isî biumbi, itgot pat-samekak.

³⁹ Nak ñîndîñ sanlet: sîndî ñîndîñ nanînekalîñ, 'Molomdî ama ñîñî ama wapmañî kuuktok ñî-mukok en wakan gwîlam tîñmen!' ✧ wîndîñ nanînekalîñ, wolondam ek nombo nambînekalîñ, damala ñîm."

Kwet nain taletalenan Ama Wapmañ Yesulî undane tombekak

24

Kwettok nain taleupi tîlak wîñ ñitek ka-nandîlok?

¹ Yesulî tapma it bîmbi, pî ñañîlîmbi, gwañgwañiilî endoñ bîmbi, it gîtik tapma it sañ jîmba gînañ pakîlîñ wîñ kauktok ñîñgîlîñ.

² Eumbi enguk, "Ale. Nîndî it kîndem ñîñî gîtik kana. Nak biañgan sîñk sanba: nain indaumbi, it gîtik kawat wopumîdî tîndîñ ñîñî ep wialîmbi, kawat papuseneumbi, kawat nolî nolok plon no ñîm gâlî-palekak."

³ Tîmbi Yesulî Oliv kwet jañgin wolok lom pipalîmbi, gwañgwañiilî enîsingan endoñ bîmbi ñî-nandîmbi eñgîlîñ, "Nain nekta sîñk wîndîñ indaukak wîñ ñîñîmbîm nandîna. Tîmbi nek kundit no indaumek wîñ ñîndîñ ka-nandînekamîñ: dîkok undane tomtom nainga indaumbi, kwettok nain taleup tîlak?"

⁴ Eumbi, Yesulî tambanembi enguk, "Sîndî ka-kîlîñ embi kunekalîñ. ñîm kañbi, ama nolî sînda julûñît tî-samek.

⁵ Neta, ama asuptî nokok kotna plon bî indambi, 'Natna Mesia Anutulî nan-mulektok e-kwambîñ dañguk wîñ nak ñakan' wîndîñ embi, amatam asup julûñît tî-semnekalîñ.

⁶ Nain wolonda sîndî mik ñasîñgan tañ wolok gîñgîlî wakît mik mayañgan tañ wolok gîñgît nandînekalîñ, gan ñîm mîsînekalîñ. Nepek wîñ gîtik indaindalok elet, gan kwet taletalelok nain wîñ gamamek indaukak.

⁷ Ama sambat nolî sambat no gît mik minekalîñ, ba ama wapmañ nolî ama wapmañ no gît mik minekalîñ, ba kwet nolok ba nolok nanañ map wopum indaukak, ba kwet mîñjamîñjat tîmbekak.

⁸ Gan nepek wîñ gîtik indaukak wîñ tamdî gwañgwa tîkenepi dama siñgin gawat lakalakat nandañ wandin. Siñgin gawat wopumgan wîñ siñgimek indaukak.

⁹ Nain wolonda sîndî gwañgwanai kuañda tîmbi amatam gîtikît nandî-kunjît wopumgan tî-sambi sepmbi, kanjîksilok kîsînan sapîlîmbi, dîwîñ kena gîm samnekalîñ, dîwîñ sandîp kîmnekalîñ. Wîndîñ tî-sam tî-kuumbi,

¹⁰ sîndoñnan nasî asuptî nanandî-kîlîktîñjî biu pîmbi, tambon tambon bola tî-sembi, nandî-kunjît wopumgan tî-sem-kunekalîñ.

¹¹ Tîmbi plofet julunjulûñ asuptî indambi, amatam asup julûñît tî-semnekalîñ.

¹² Tîmbi amatamîdî tîmîpmîle wopumgan sîñk tînekalîñda tîmbi asupgandî nosiila gînañjî tomo mî tañ wîñ nombo ñîm tînekalîñ.

¹³ Gan no en wandingan embi giñgñembi, dññindam palekak, en wakan Anutuli nain taletalen indaumbi enlok tike-kimlelak.

¹⁴ Tĩmbi amatam giñk Anutuli yamb-dikñeukak wñ nand-dakleneliñdok endi giñgñit manda kindem ññ kwet tuop eu sapakñelok nandilak. Sapakñe-taleumek, nain taletalen wñ indaukak.”

Milap wopum sinik indaukak

¹⁵ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Nepek kolan papait tapma it tĩmbi kolaukuk wolok plon plofet Danieliĩ manda no youp biñguk patak. ✽ (No en manda youtet ññ pinalekak endi wolok kusei nand-kiliñ ewñ.) Wñdñda sñdñ nepek kolan wñ Anutulok ilnan kwel kinjannan ilĩm kanekaliñ,

¹⁶ Judia distrik pakañ endi kwet jañgñnann pi ñaneliñdok elet.

¹⁷ Tĩmbi kwet plon pakañ endi nepenepesii metnepi isi giñnañnan nĩm loneliñ,

¹⁸ ba kena giñnañ pakañ endi saulonji tĩkenepi isñnan nĩm undane ñaneliñ.

¹⁹ Tĩmbi nain wolonda tam mñjĩpsat ba gwañgwa num pa emañ endi blasñgandok.

²⁰⁻²¹ Nain wolonda amatamĩ mĩlap wopum sinik bemnekalĩñ, wala tĩmbi sñdñ nain wolokta nĩmolo pa tĩnekalĩñ. Nĩm kañbi, mĩlap wñ gwĩ sasale ba Sabat pat-nandñ nainnan inda-samumbi, pi ñañalok telak kĩmĩsip tĩ-samek, ñala. Mĩlap wandin wñ kwet kusei kĩmĩkĩmĩlñnan nanin bĩkap man ññdññgĩta no nĩm indaindan, giñkñin sññk indaukak. Tĩmbi wolok siñgi kandañ bo mĩlap wandin nombu nĩm indaukak.

²² Tĩkap Anutuli nain wñ ikan nĩm tĩmbi dumalaumda, amatam giñkñit taleneliñ. Gan endi amatam ep danbi enlok giñgñit kasileñguk endi tĩmbi nain wñ tĩmbi dumalaukak.

²³⁻²⁴ Nain wolonda Mesia julunñan ba plofet julunñan endi indambi, nĩsĩlok kusasi tĩmbi dakle-semneliñdok amatam dausñnan kundit gembñat engano sinik tĩmbi, julunñit tĩ-semnekalĩñ. Tĩkap ama wandisĩ endi tuopta, endi amatam Anutuli ep danbi enlok giñgñit kasileñguk endi bo julunñit tĩ-semneliñdok nandĩnekalĩñ. Wñdñda tĩkap ama nolĩ ññdññ sanbekta, ‘Yakñesi! Mesiali ññ patak!’, ba ‘Wĩ kawit! Endi da patak’ wñdññ sanbĩmbi, manda wala nandum tlal tĩmbekak.

²⁵ Nandañ. Nak nepek wandin indaukak wñ itañgan san-talelet,

²⁶ wala tĩmbi tĩkap endi ‘Yakñesi! Mesiali kwet kambaññan sñlaninnan bĩ patak’ wñdññ sanĩnekalĩñda, wandññ nĩm ñaneliñ. Ba ‘Endi it ñolok giñnañ patak’ wñdññ sanbĩmbi, mandanjĩ nandum tlal tĩmbekak.

²⁷ Kusei ññdññda wñdññ sanlet: Amalok Nĩñañ endok tomtom wñ pĩsapĩsat wandin, wala tĩmbi kwet kĩmĩlĩ taleñguknan amatam giñkñkandĩ wñ kanekaliñ.”

²⁸ Yesulĩ wñdññ embi, e-youet manda no ññdññ eñguk, “Nepek wĩlĩ kĩmguk patakñan klekakaktĩ kĩmĩn tĩmbĩmbi, delok patak wñ inda-daklelak.”

Amalok Nĩñañ endi indañgan tombekak

²⁹ Yesulĩ yousĩmbi eñguk, “Mĩlap wopum nain wolonda indaukak walĩ taleumek, maimdĩ bipmĩmbi, yakĩptĩ nĩm saleukak, tĩmbi domboñgĩptĩ kwesi bĩmbi bululup em pĩnekalĩñ. Tĩmbi nepek kwambññ dñwñ bamup sñlaninnan pakañ ep mññjalĩmbi jĩlop talenekaliñ.

³⁰ Wolongan nepek dñwñ no kunum plon indambi, Amalok Nĩñañĩ tombepi tĩlak wñ tĩmbi dakleukak. Indaumek, kwelalok amatam giñkñkandĩ wñ kañbi, mĩsĩm mano tĩmbi kanekaliñ wñ: Amalok Nĩñañ en Anutulok gembñ ba kolsalen wopumnat mulukua plon pĩmbi tombekak. ✽

³¹ Tĩmbi mumumlĩ wopungan pendĩlĩm kĩtĩmbi, endi añelofii en-mulĩm ñambi, kunum kwet kĩmĩlĩ taleñguknan amatam enlok giñgñit ep danbi kasileñguk wñ ep kiut-talenekaliñ.

³² Sñdñ komba konelok plon nanandñ ññ epnekalĩñ: endi sak kawai pĩ-taleumbi pakap, kii gayamdĩ tukñat tĩmbi, sak kaik indaum kañbi, wolonda maim nain indaupi tĩlak wñdññ nandañ.

³³ Wñdññgangot sñdñla nepenepek giñk sanĩ walĩ indaum kañmek, Amalok Nĩñañĩ yamanan papi tombepi tĩlak wñdññ ka-nandĩnekalĩñ.

³⁴ Nak biañgan sinik sanba: ama sambat ññdññgĩta kuañ endi gama nĩm sembĩ-taleñlĩmbi, nepek giñk walĩ indaukak.

³⁵ Kunum kwet paitekamĩk, gan mandanalĩ nĩm paipi, papat kwambññ palekak.”

Amalok Nĩñañ endok tomtomñila tĩ-pañgĩpañgĩle kena tĩ-kuñgunlok

³⁶ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Nepek wñ dawanda sññk indaukak wñ ama nolĩ nĩm nandilak. Kunumdok añelo gĩta Anutu enlok Nĩñañ endi bo wñ nĩm nandañ, wñ Bep en noñgandññgot nain wñ nandilak.

37 Amalok Nññañ endok tomtom nainnan nepek nek indaukak wñ nepek Noalok nainnan indañguk wandin.

38 Tuk gwam gama nñm indaññlñmbi, amatamdñ nanañ tuk sina tñmbi, wapa tam pa tññgñlññ. Wñndññ tñ-kuññlñmbi ñakap, Noa en kñkeñ wopum kñndikuknan loñguk.

39 Loumbi, gwam wopum suambi, amatam gñttk ep walaiñguk nain wolondañgangot endñ nek inda-semguk wñ ka-nandñ-tomgñlññ. Wñndññgangot Amalok Nññañ endok tomtom naindñ amatam nñm mandñ-palñmbi kaikan inda-semekak.

40 Nain wolonda ama tñpet endñ kena gñnañ yakan palññlñmbi, no bimbi, no matñkeukak.

41 Tñmbi tam tñpet endñ yakan nanañ mñndñ-palññlñmbi, no bimbi, no matñkeukak.

42 Sñndñ Wopumjñlñ nain nekta sññk bñ tombekak wñ nñm nandañ, wala tñmbi ka-kñlññ embi kunekalññ.

43 Sñndñ manda ññn nñm nandñ-kamalanekalññ: it molomdñ kumbu amalñ tim nain nekta sññk bñup eñguk wñ nandñ-wñmda, endñ kaik papi, kumbu ama mandñ-palñmbi, endñ bñm il wñlñ blañganeumbi, gñnañ louktok tuop nñm.

44 Nñm kañbi, sñndñ nain no 'Endñ nñm bñtak bek' wñndññ nandññlñmbi, wolondamek en bñ tombek, wala tñmbi sñndñ nain tuop endok tomtomññla tñ-pañgñpañgñle tñ-ta-kunekalññ."

45 Yesulñ yousñmbi enguk, "Sñndñ kena gwañgwa nanandñ kñndem ba matañgotañgonat wandin kunekalññ. Molomdñ kena gwañgwa wandin nola kena gwañgwa dñwñn yambi-dñkñneuktok kñmñpi, nanañ dandan nainnan sññk nanañ dan-semektok nñmbi, molom en kwet nolok ñawñk.

46 Ña kukap, ilnan undane bñmek kawñk wñn: kena gwañgwa walñ molomdñ nññguk wolok tuop tñmbñmbi kaumbi, kñndem dañmek.

47 Nak biañgan sññk sanba: molomdñ kena gwañgwa wñn enlok nepenepelñ gñttk ka-dñkñneuktok nñmbñ taleukak.

48 Gan tñkap kena gwañgwa walñ ama kolanda, endñ gñnañlññ 'Molomna plakan nñm undane bñukak' wñndññ nandñmbi,

49 kusei kñmñpi, kena gwañgwa nolii yandñpmek, tñmbi ama tuk sañan nanalok en gñta nanañ tuk nambek.

50 Endñ molom nain nekta sññk undane bñukak wñn nñm nandñlakta, endñ nñm mandñ-palñmbi, kaikan bñ tombekak. Tombi,

51 kena gwañgwa wñn tñ-lamñpi, ama Anutulok manda julunjuluñ tañgoneañ en gñta kñmñlñmbi, mano kwñlñm tñmbi, man sñ-gñlñm daukak."

25

1 Yesulñ yousñmbi enguk, "Amalok Nññañ tombekak wolonda Anutulñ amatam yambi-dñkñneukak wolok walan no ññndññ: ama no tam tñndñlok nain tombñmbi, tam sim kñt tombon tombon endñ tñpalanjñ tñkembñ, tam nosñ wapai tñmbepñ tññguk endok ilan ñañgñlññ. Ñam papi, wapaiñ bñm enlok ilnan yanañgñlektok mandññgñlññ.

2-4 Tam sim kñt tombon endñ kamasñla tñmbi, tñpalanjññgot tñkembñ, tul wñlññgñlo gñnañ no nñm wñpi tñkeñgñlññ. Tñmbi tam sim kñt tombon endñ nanandññjat, wala tñmbi tñpalanjñ tñkembñ, tul wakñt wñlññgñlo gñnañ wñpi tñkeñgñlññ.

5 Tñmbi endñ ama wñn mandñ ka-tñlapi, gwasae m douñgñlññ.

6 Dou-palññlñmbi, tim bomup tñmbñmbi, kñttkñttñ no ññndññ indañguk, 'Ama bñmbñlok een en ip tamñn nañgñp, ilan ñauktok bñlak, ipa mñlap pñm bñmbi tñmbi indawñt!'

7 Tñmbi tam sim endñ nandñ sñlñkñnem mñlapi, tñpalanjñ tñkembñ tñ-dñndñm tññgñlññ.

8 Tñmbi kamasñlñ nanandññjat enda ññndññ engñlññ, 'Nñndok tñpalanjñ kñmlak, wala tñmbi sñndñ tul kambak wñt-nñmñt.'

9 Eumbi, nanandññjat endñ ññndññ engñlññ, 'Wñn nñtek tñneñ? Nñndok tñpala tul wñn tñpala tñpettok tuop nñm, wala tñmbi sñndñ tuatua ilan ñam sñnlok tuawñt.'

10 Tñmbi endñ tul tuane p ñaññlñmbi, ama walñ tam gññgñt wñlñmññgñlññ endñ bñ tombi, tamñn wakñt tam sim tñ-jumñt tñ-pakñlññ wñn enlok ilan yanañgñlñmbi ñañgñlññ. Ña amalñ tam tñmbepñ nanañ sñ-jumñt tññguknan it wolok loum, yama sipmu kwambññ daumbi, nanañ tuk na-pakñlññ.

11 Palññlñmbi, tam kamasñ kñt tombon endñ bo bñmbi kñttñmbi, ññndññ eñgñlññ, 'Ama wopum, ama wopum, yama pñsat-nñmññ.'

12 Kñttñmbi enguk, 'Nak biañgan sanba: nak sñndñ nñm nandñ-samlet.'

13 Yesulñ e-yout manda wñndññ embi yousñmbi enguk, "Sñndñ Amalok Nññañ endñ dawanda sññk bñ tombekak wñn nñm nandñañda tñmbi ka-kñlñññ embi mandñ-kunekalññ."

Amalok Nññañlñ gamañ nñm tomññlñmbi, kenangot tñ-kulok

¹⁴ Yesulí yousímbe, Amalok Níñañlí tombekak nain wolok plon e-yout manda no ñíndíñ enbí eñguk, “Ama nolí kwet nolok ñaupí, kena gwañgwañii en-tiañeum bíumbi, nepenepelí tambípi, ka-díkñeñmínelíñdok emguk.

¹⁵ Tíñípi, ama nola míñem kwandai 5,000 míñguk, nola 2,000 míñguk, tímbe nola 1,000 míñguk, wín kena tañ gembíñjí yambí-nandílak wolok tuop ka-díkñeñmínelíñdok emguk. Em-talembi, en yambimbi ñáñguk.

¹⁶ Ñañímbi, ama míñem 5,000 epguk endí wolongan kusei kímípi, míñem kena míumbi yousímímbi, míñem 5,000 nombo indaímíñguk.

¹⁷ Nollí no míñem 2,000 epguk endí bo míñem kena míumbi, míñem 2,000 nombo indaímíñguk.

¹⁸ Gan ama míñem 1,000 epguk endí wíne molomlok míñem wín ep ñambi, kwet gíñañ kíndit taplium pakuk.

¹⁹ Tímbe molomdí nain ombap kukap undanem bíñguk. Bímbi, kena gwañgwañii míñem emguk wala ep kímín tíñguk.

²⁰ Tímbe ama míñem 5,000 mímín endí bímbi, míñem 10,000 daulmímbe eñguk, ‘Molom, dík míñem 5,000 namguñ. Tímbe nak wín epbí, kena míwambi nombo yousumbi, 5,000 nombo indaímíñguk.’

²¹ Eumbi, molomñílí ñíndíñ níñguk, ‘Dík kena gwañgwa kíndem matañgotañgoñganat. Dík nepek lakattok ka-díkñe kíndem kuñguñda tímbe, nak nepek asup gamambi ka-díkñeukañ. Wala tímbe dík bíumbi, sílísílí tína!’

²² Wíndíñ eumbi, kena gwañgwa míñem 2,000 mímín endí bo bí tombi, míñem daulmímbe níñguk, ‘Molom, dík míñem 2,000 namguñ, tímbe nak míñem wín kena míwambi yousumbi, míñem 2,000 nombo indaímíñguk.’

²³ Eumbi, molomñílí ñíndíñ níñguk, ‘Dík kena gwañgwa kíndem matañgotañgoñganat. Dík nepek lakattok ka-díkñe kíndem kuñguñda tímbe nak nepek asup gamambi ka-díkñeukañ. Wala tímbe dík bíumbi, sílísílí tína!’

²⁴ Tímbe ama míñem 1,000 mímín endí bo bí tombi eñguk, ‘Molom, nak kusaka ñíndíñ íp nandílet: dík ama kunduwat. Dík nanañga ním típi nalañ, amalí tímbe indaumbi gamnelíñdok pa elañ. Tíñípi, amalí kwet nolok nanañ típium indalak wín yapma tíkelañ.

²⁵ Wala tímbe nak díkok míñemga ním kañbí pailek wala mísímbe, kwet kíndípi, taplí sembam pakuk ñín tíke gam bílet.’

²⁶ Wíndíñ eumbi, molomñílí manda ñíndíñ tambane níñguk, ‘Dík kena gwañgwa kolan ba kunjítan! Dík kusatna ñándín bek wín nandílañ: nak nanañga ním típi nalet, amalí tímbe indaumbi namnelíñdok pa elet. Tíñípi, kwet nolok amalí nanañ típium indalak wín yapma tíkelet.

²⁷ Wíndíñda nítek tímbe míñemna wín míñem ít gíñañ ním kímíkuñ? Wandíñ kímíímda, nak bímbi, míñemna wín míñem ít gíñañ nanín epmep ewambi, lakat yousínammelíñ.’

Molomlí wíndíñ embi,

²⁸⁻²⁹ kena gwañgwa díwísíla ñíndíñ enguk, ‘Ama gítík nepek díwín pat-semíak wín tíke-kuañ, enda nombo yousím emambi, asupgan pat-seméak. Gan ama no nepek palmílak wala nandum tál tímbeímbe ním tíke-kulakta, nepek lakat palmílak wín apma tíkeñmambi slak palekak. Wala tímbe síndí míñem 1,000 ñín apma tíkembí, ama míñem 10,000 ep patak enda míwít.

³⁰ Tímbe kena gwañgwa kena nímnat ñín tíke kolím pawan kílím gíñañ píwín. Wandíñ amalí mano kwílim tímbe, manjí sí-gílim danekalíñ.’”

Amalok Níñañ endí nain taletalenan amatam gítík ep danbekak

³¹ Yesulí yousímbe enguk, “Amalok Níñañlí añeloñii gítík en gíta bí tombi, ama wapmañ gembín walalannat inda-dakleumek, endí amatam gítík ep danbektok ama wapmañ pipapat plon pipalekak.

³² Tímbe añelolí amatam kwelan damañgan kuñgíllíñ ba man ñíndíñgít kuañ gítík wín endok dainan kímín tímbeímbe yambí-danbí, sambat típet ep samba eukak. Meme sípsip yambí-díkñe amalí tañ wíndíñ ep danbí,

³³ amatam díndím kíť díndímnan yambimbi, díwín kíť kepmanan yambiumbi patnekalíñ.

³⁴ Tímbe amatam kíť díndímnan patnekalíñ enda ñíndíñ enbekak, ‘Bepnalok gwílam síndok plon patak síndí bímbi, kuñgu kíndem kasílewít! Kuñgu wín Anutulí kunum kwet kusei kímíkuknan tí-jumít tí-sam-taleñguk.

³⁵ Kusei ñíndíñda síndí kuñgu wín kasílenekalíñ: nak nanañnala map palambi, síndí nanañ namgíllíñ. Ba tuknala kímíbambi, tuk namgíllíñ. Nak nosí ním, gan síndí not tí-nambi, ísñan nanañgóp ñáñgíllíñ.

³⁶ Sandumna n̄mnat t̄mbambi, s̄ndi sandum namḡil̄ñ. J̄mbat inda-namumbi namb̄-d̄k̄ñeñḡil̄ñ. It kwambiñ ḡinañ palambi b̄i namb̄iñḡil̄ñ.

³⁷ Amatam d̄nd̄m end̄i manda w̄n nand̄mbi, tambon ñ̄nd̄ñ n̄nekal̄ñ, ‘Wopum, dawanda nanañgala pal̄mbi gamb̄mbi, nanañ gamḡim̄ñ? Ba dawanda tukkala k̄mb̄mbi, tuk gamḡim̄ñ?’

³⁸ Dawanda d̄k̄ notn̄i n̄m, gan not t̄-gambi, itn̄nan ganañḡip ñ̄añḡim̄ñ? Ba sandumga n̄mnat gamb̄mbi, sandum gamḡim̄ñ?

³⁹ Dawanda j̄mbat t̄ñguñ ba it kwambiñ ḡinañ pakuñ, t̄mbi ñ̄a gamb̄iñḡim̄ñ?’

⁴⁰ Eumbi, Ama Wapmañl̄ ñ̄nd̄ñ tambane enbekak, ‘Nak biañgan s̄n̄k sanba: s̄nd̄i nepek no nokok notnai kos̄i ḡiñḡil̄ n̄mnat endoññan nanin nola t̄ñm̄iñḡil̄ñ w̄n wakan naka t̄-namḡil̄ñ t̄lak.’

⁴¹ W̄nd̄ñ eñ̄pi, amatam kii kepmanan ñ̄nd̄ñ enbekak, ‘Anutulok yala s̄ndok plon patak s̄nd̄i w̄-nambi, komba galk ḡinañ ñ̄a-talew̄t. Komba taletalen n̄mnat w̄n Anutul̄i Satan ḡit endok añeloñiñlok t̄-jum̄it-semguk.

⁴² Kusei ñ̄nd̄ñda s̄nd̄i komba galk ḡinañ ñ̄nekal̄ñ: nak nanañ map palambi, s̄nd̄i nanañ n̄m namḡil̄ñ. Tuknala k̄mbambi, tuk n̄m namḡil̄ñ.

⁴³ Nak nos̄i n̄m, t̄mbi s̄nd̄i not n̄m t̄-nambi, Is̄nan n̄m nanañḡip ñ̄añḡil̄ñ. Sandum n̄mnat palambi, s̄nd̄i sandum no n̄m namḡil̄ñ. J̄mbat t̄-palambi ba it kwambiñ ḡinañ palambi, s̄nd̄i n̄m b̄i namb̄iñḡil̄ñ.

⁴⁴ T̄mbi end̄i bo tambane ñ̄nd̄ñ n̄nekal̄ñ, ‘Wopum, dawanda n̄nd̄i gamb̄nambi, d̄k̄ nanañgala ba tukkala pakuñ, ba d̄k̄ notn̄i n̄m, ba sandumga n̄mnat pakuñ, ba j̄mbat t̄-pakuñ, ba it kwambiñ ḡinañ pakuñ, t̄mbi n̄nd̄i plap n̄m t̄-gamḡim̄ñ?’

⁴⁵ T̄mbi end̄i bo ñ̄nd̄ñ tambane enbekak, ‘Nak biañgan s̄n̄k sanba: s̄nd̄i ama kos̄i n̄mnat ñ̄n̄ endoññan nanin ama no plap n̄m t̄ñm̄iñḡil̄ñ w̄n wakan nak t̄-namḡil̄ñ t̄lak.’”

⁴⁶ Yesul̄i w̄nd̄ñ embi yous̄mbi enguk, “Ama w̄nd̄ñ t̄ñḡil̄ñ end̄i la p̄i ñ̄ambi, kuñgu kolan taletalen n̄mnat t̄keumbi, p̄iñḡip gawat papat kwambiñ inda-semekak. Gan amatam d̄nd̄m end̄i la kuñgu k̄ndem taletalen n̄mnat kas ñ̄lembi, Ama Wapmañ en nakan kunekal̄ñ.”

Ama Wapmañ Yesu w̄l̄i k̄mbi, k̄mnan nanin m̄lakuk

26

Yesu k̄m̄k̄m̄lok t̄-pañḡipañḡile t̄ñm̄iñḡil̄ñ

¹ Yesul̄i manda w̄n ḡit̄k̄ eu taleumbi, gwañgwañiila ñ̄nd̄ñ enguk,

² “Sandap t̄pet t̄mb̄mbi, kamaikamai gw̄lat * indaukak w̄n s̄nd̄i nand̄i-taleañ. Nain wolonda Amalok N̄ñañ kanj̄k̄ñiñlok k̄s̄nan k̄m̄l̄mbi, kloñbat plon w̄l̄i k̄mbekak.”

³ Yesul̄i w̄nd̄ñ eñ̄l̄mbi, tapma ama bies̄i ḡit̄ Juda ama bies̄i end̄i tapma amalok telak damanj̄i koi Kaiapas endok ilan k̄m̄n̄ t̄mbi,

⁴ Yesu telak gitak t̄kembali w̄l̄i k̄mbektok e-sambat t̄ñḡil̄ñ.

⁵ T̄ñ̄pi, ñ̄nd̄ñ pa eñḡil̄ñ, “N̄nd̄i gw̄lat ḡinañ w̄nd̄ñ n̄m t̄na. N̄m kañbi, amatamd̄i n̄mb̄-nand̄mbi, ḡimb̄it̄ t̄m̄ m̄k̄ t̄-n̄mnel̄ñ.”

⁶ Yesul̄i Betani it kwelan ñ̄ambi, Saimon dama wanda kwambiñ indañm̄iñguk endok ilan ñ̄a pakuk.

⁷ End̄i nanañ na-pal̄ñl̄mbi, tam nol̄i tuk m̄l̄ñ k̄ndem tuan wopum s̄n̄k w̄n t̄kem endoñ ñ̄a indambi, kumbam plon yal̄mukuk.

⁸ Gwañgwañiil̄i w̄n kañbi, ḡinañj̄i komba d̄umbi eñḡil̄ñ, “Tuk tuan wopum wandin nekta t̄mb̄i kolalak?”

⁹ N̄nd̄i tuk w̄n k̄ndem tualok k̄m̄t̄namda, m̄nem walinin t̄kembali, ama p̄mb̄ñes̄ila emneñ.”

¹⁰ Yesul̄i mandanj̄i nand̄i-daklembi enguk, “Tam ñ̄ala m̄lap nekta mañ? End̄i nepek k̄ndem s̄n̄k t̄-namlak ee.

¹¹ Ama p̄mb̄ñes̄il̄i nain tuop s̄n̄ ḡitañgan kunekal̄ñ, gan natna s̄n̄ ḡita nain tuop n̄m kuutat.

¹² Tam ñ̄al̄i tuk m̄l̄ñnat i-namlak w̄n nak k̄mbambi nep k̄nditnekal̄ñ wolok itañgan p̄ñḡipna t̄-pañḡipañḡile t̄-namlak.

* **26:2**: Kamaikamai gw̄lat wolok kusei w̄n ñ̄nd̄ñ: damañgan Is̄lael amatam end̄i Isip kwelan kena gwañgwa s̄lanin kuñḡil̄ñ. Kuumbi, amatamñi Isip ama wapmañdok kiinan nanin yapma epmektok Anutul̄i añelo no n̄-mul̄mbi, Is̄lael amatam sipsip n̄ñañdok wekai yamanj̄inan sapleñḡil̄ñ yapma klembi, Isip amatamdok gwañgwa telak damanj̄i yand̄ip k̄m̄-taleñḡil̄ñ. (Kisim Bek 12).

¹³ Nak biañgan sanba: amali dembek dembek ñambi, Anutulok kaundikñelok plon gñgñt manda kñndem ñin kwet tuop enekaliñ, wandiñ endi tam ñali nepek ti-namguk wolok kasat wakit ti-semumbi, tam ñin nandi-siwitnekalin.”

¹⁴ Tĩmbi gwañgwa 12 endoñnan nanin no koi Judas Iskalot endi tapma ama biesiloñ ñambi,

¹⁵ eni-nandĩmbi eñguk, “Tikap nak Yesu sindok kisinan kimiletta, sindi nek naneliñ?” Eumbi, wolongan minem kwandai satnin 30 mñgĩliñ. †

¹⁶ Mĩmbi, kusei kimipi, Yesu bola tĩmektok nain kñndem dawan indauktok wala kimit-nandi tĩnguk.

Yesu ki kimbepi, gwañgwañii ti-pañgipañgile ti-semguk

¹⁷ Plaua nanañ kimili bendi nĩmnat nanalok gwilat kusei kimilĩmbi, gwañgwañiil Yesuloñ bĩmbi nĩngĩliñ, “Dik gwilattok nanañ delok ti-jumit ti-gamnambi nambep nandilañ?”

¹⁸ Eumbi, Yesu ama nolok koi embi enguk, “Jerusalem lombi, endoñ ñam ñindiñ nĩnekalin, ‘Nĩndautti dika ñindiñ elak, nokok nainnalĩ indalak, wala tĩmbi nak gwañgwanai gĩta dikoñ ilan bĩmbi, gwilattok nanañ nanetamĩñ.’”

¹⁹ Tĩmbi gwañgwalĩ Yesu eñguk wolok tuop tĩmbi, gwilattok nanañ tuk ti-jumikiliñ.

²⁰ Kwet kilim eumbi, Yesu gĩt gwañgwañii 12 endi nanañ nanepi pi pakiliñ.

²¹ Nanañ na-palĩmbi Yesu eñguk, “Nak biañgan sñnk sanba: sindoñ nanin noli kanjiknailok kisinan napiletak.”

²² Wĩndiñ eu nandĩmbi, gĩnañji kola sñnk taumbi, kusei kimipi, noñgan noñganĩ Yesu ni-nandĩmbi eñgĩliñ, “Wopum, nakta nĩm bek?”

²³ Eumbi tambane enguk, “Ama no nakita yakayakan nanañ tkendepi, kitnet jawañ gĩnañ kot-suakamĩk endi napiletak.

²⁴ Amalok Nĩñandĩ Anutulok mandalĩ telak nittek kimbektok elak wĩndiñgan kimbekak. Gan ama nin en bola tĩfmetak endi blangandok. Anutu en mek kaukak. Meñdi nĩm apmũmda, wĩn kñndem dañmek.”

²⁵ Eumbi, bola tĩndi ama Judasĩ Yesu ni-nandĩmbi eñguk, “Nĩndaut, nakta nĩm bek?” Eumbi nĩnguk, “Dĩtna elañ wĩndiñgan.”

²⁶ Nanañ na-palĩñĩmbi, Yesu plaua nanañ no tkembi, Anutula weñmĩmbi ombim gwañgwañiila plaua wĩn embi enguk, “Sindi tĩke nambit. Nĩn nokoñ pĩngĩpna.” Nambĩmbi,

²⁷ wain wĩtna no tkembi, Anutu weñmĩmbi, wain wĩn embi enguk, “Sindi gĩtikandi ñin nambit.

²⁸ Wain tuk ñin nokoñ wekatna. Amatam asup endok yomji bi-sem-bi-semlok nak wĩn lamit-semlet. Toptop ñin Anutulĩ amatamĩi gĩt tĩlak wĩn wekatnalĩ tĩmbi kwambĩñ dalak.

²⁹ Nak ñĩndiñ sanba: nak wain tuk kwelan ñolok nombo nĩm nambetat. Nĩm sñnk. Pakapmek Bepnalok kunum nĩñĩn gĩnañ nak wain tuk wĩn komblin sñn gĩta yakayakan nanekamĩñ.”

³⁰ Tĩmbi Yesu gĩt gwañgwañii endi kap no tĩngĩliñ. Tiu taleumbi, walinin pi ñambi, Oliv kwet jañgĩnnan lonepi ñañgĩliñ.

³¹ Nĩñĩmbi, Yesu gwañgwañii enguk, “Anutulok manda no ñĩndiñ youyoulin patak, ‘Nak sipsip ka-dikñe ama wĩlambi, kĩkesimĩn gĩnañ kuañ endi papusenekalin.’” * Nepek inda-nametakta tĩmbi manda wolok tuop sindi gĩtik tim ñolondañgan nanandi-kĩlĩktĩnjĩ pi pĩutak.

³² Gan Anutulĩ nak kimnan nanin nepmĩm mĩlatmek, nak dama Galili kwelan ñawambi, sindi siñgi bĩ nambĩnekalin.”

³³ Eumbi, Petlolĩ tambane nĩnguk, “Nepek inda-gametakta tĩmbi dĩwĩndi nanandi-kĩlĩktĩnjĩ pi pĩmbi gambinetañ bek, gan nakta nĩm sñnk.”

³⁴ Eumbi nĩnguk, “Nak biañgan ganlet: man tim ñolok gĩnañngan puputti gama nĩm kitĩñĩmbi, dik nain tĩpet gĩt no ‘En nĩm nandĩñmilet’ wĩndiñ eutañ.”

³⁵ Tĩmbi Petlolĩ nĩnguk, “Tikap endi dikita nĩnttlok nani-nandĩnelĩnda, ‘Nak nĩm nandĩñmilet’ wĩndiñ nĩm eutet. Nĩm sñnk.” Tĩmbi gwañgwa dĩwĩn gĩtik endi bo wĩndiñgan e-taleñgĩliñ.

Yesu en kimbepi nĩmolo tĩmbi ti-pañgipañgile tĩnguk

³⁶ Tĩmbi Yesu gwañgwañii gĩt kwet no koi Getsemane wandiñ ñañguk. Nĩna tombi, ñĩndiñ enguk, “Sindi ñolok pi palit, tĩmbi nak dakdan ñambi, nĩmolo tĩmbetet.”

† 26:15: Minem kwandai satnin 30 wĩn kena nain 120 wolok tuan.

* 26:31: Sekeraia 13:7

³⁷ Wɪndɪñ embi, Petlo gɪta Sebedilok nɪñañiit tɪpet yanañgɪpi ñañguk. Ñañɪpi, walen kolaumbi, gɪnan mɪlataum

³⁸ enguk, “Walena kola sɪnɪk taumbi, kɪmbepi nandɪlet. Sɪndɪ nakɪta ñɪñgan kaik palɪt.”

³⁹ Eñɪpi, lakat ñañña embi, gapok pɪmbi, nɪmolo ñɪndɪñ tɪñguk, “Ambep, tɪkap dɪk tuopta, nandɪ-nambi, mɪlap ñɪn napma tɪke. Gan dɪk dɪtnalok nanandɪñgãñgot kɪmɪt-kle, nokoñ nɪm.”

⁴⁰ Nɪmolo tɪ-talembi, gwañgwañii tɪpet gɪt no endoñ undane ñambi, yambum endɪ dou-palɪmbi, Petlo ñɪndɪñ nɪ-nandɪñguk, “Nɪtekte tɪmbi, sɪndɪ nain duman ñɪn nakɪta kaik patnelɪñdok tuop nɪm?

⁴¹ Sɪndɪ kaik papi, nɪmolo tɪ-palɪt. Nɪm kañbi, tɪ-kuyuk inda-samumbi pi pɪnelɪñ. Biañganak. Gɪnañjɪlɪ kundit kɪndem tɪndɪlok nandɪlak, gan pɪñgɪpsɪlɪ mɪlatalak.”

⁴² Wɪndɪñ embi, nombo ñam nɪmolo ñɪndɪñ tɪñguk, “Bepna. Mɪlap ñɪn napma kleuktok telal no nɪm patakta, nak mɪlap wɪn bemettok nandɪlañ, wɪndɪñgan inda-namen.” Nɪmolo tɪ-talembi,

⁴³ nombo undane gwañgwañiiloñ ña yambɪñguk wɪn: dausɪ mɪlataumbi dou-pakɪlɪñ. Wɪndɪñ yambɪmbi,

⁴⁴ bɪndambo yambim ñambi, nɪmolo dama tɪñguk wakangot nombo tɪmbɪmbi, nain tɪpet gɪt no tɪñguk.

⁴⁵ Tɪmbi nombo undane ñam yambum dou-palɪmbi, ñɪndɪñ enguk, “Sɪndɪ gamañgot dombi, pat-nandɪ tɪ-pakañ ba? Yakñesɪ. Amalok Nɪñña bola tɪñmumbi, yom amalok kɪsɪnan pɪuktok nain inda-talelak.

⁴⁶ Mɪlalɪmbi ñana. Da kawɪt: ama bola tɪ-namnamlok ip ñasɪñgan bɪlak.”

Yesu tɪkeñgɪlɪñ

⁴⁷ Yesulɪ wɪndɪñ eñɪlɪmbi, gwañgwañii 12 endoññan nanin ama no koi Judas endɪ bɪñguk. Tɪmbi tapma ama biesɪ ba Juda ama biesɪ endɪ ama kɪmɪn wopum no en-mulɪmbi, endɪ kakit ba dimbanjɪ epmbi, Judas gɪta bɪñgɪlɪñ.

⁴⁸ Endɪ gama nɪm bɪñɪlɪmbi, bola tɪndɪ ama walɪ kundit no daut semepi ñɪndɪñ enguk, “Ama nak nandɪ-koñgom tɪ-ñɪmbi weñmetet † wɪn ama sɪndɪ lonjɪañ en wakan. En tɪkenekalɪñ!”

⁴⁹ Judasɪ bɪ tombi, wolongan Yesuloñ bɪmbi, “Nɪnɪndaut, we gamlet!” nɪmbi, nandɪ-koñgom tɪ-ñɪm weñmɪñguk.

⁵⁰ Tɪmbɪmbi Yesulɪ nɪñguk, “Notna, nek tɪmbeñdok nandɪlañ wɪn platik tɪ.” † Eumbi, amalɪ Yesuloñ bɪm kɪsɪ kot-suapi tɪkembali, tɪke-kwambɪñ dañgɪlɪñ.

⁵¹ Wolongan ama Yesu gɪt pakɪlɪñ endoññan nanin nolɪ kakil ombap tiañemi, tapma amalok telak damanjɪ endok kena gwañgwa sɪlanin nolok pawan wɪlalɪm dɪkñe pɪñguk.

⁵² Wɪndɪñ tɪmbɪmbi, Yesulɪ nɪñguk, “No en kakittɪ mik tɪlakta, en bo kakittɪ wɪlɪ kɪmbekak, wala tɪmbi kakitka il gɪnañ kɪmɪlɪ ñawɪn.

⁵³ Nak guma Bepna kɪtɪñmambi, wolongan añelo kunakunatsɪ nɪmnat endɪ nep tɪmbi platanelɪñdok en-mulek wɪn dɪk nɪm nandɪlañ ba?

⁵⁴ Gan wɪndɪñ indaukta, nepek gɪtɪk Anutulok mandalɪ natnala inda-namektok elak walɪ bien nɪm indawɪk.”

⁵⁵ Tɪmbi Yesulɪ yousɪmbi, ama kɪmɪn en tɪkenepi bɪñgɪlɪñ endɪ ñɪndɪñ enguk, “Nɪtek tɪmbi sɪndɪ kakit ba dimba mepi nepnepi bañ? Nak ama piñpiñen no ba? Sandap tuop nak tapma it sañ jɪmba gɪnañ pipapi, amatam enɪ-daut tɪ-sem tɪmbambi, sɪndɪ nɪm nepgɪlɪñ.

⁵⁶ Gan plofet amalɪ manda youkɪlɪñ wolok bien indauktok nepek gɪtɪk ñɪn inda-talelak.” Tɪmbi gwañgwañii gɪtɪktɪ Yesu bɪmbi, pi ña-tɪlɪñgɪlɪñ.

Yesu manda plon kɪmɪkɪlɪñ

⁵⁷ Tɪmbi ama Yesu tɪkeñgɪlɪñ endɪ en nañgɪpi, tapma ama telak damanjɪ Kaiapas endok ilnan ñañgɪlɪñ. (It wolok gɪnañ endɪkñe manda nandɪ-tale ama gɪt Juda ama biesɪ endɪ kɪmɪn tɪ-pakɪlɪñ.)

⁵⁸ Ñañɪlɪmbi, Petlolɪ siñgi kandañ giñgiñgan ep kle ñambi, tapma ama telak damanjɪ endok it sañ jɪmba gɪnañ loñgɪlɪñ wolok ñambi loñguk. Lombi, Yesu nek indañmetak wɪn kaup nandɪmbi, mik ama gɪta pi pakuk.

⁵⁹ Tapma ama biesɪ gɪt juda ama biesɪ dɪwɪn endɪ gɪtɪktɪ Yesu wɪlɪ kɪmmelɪñdok nandɪñgɪlɪñda tɪmbi, ama nindɪ Yesulok siñgin joñgo simbi, kusei juluñgan eu indauktok yolonjɪñgɪlɪñ.

⁶⁰ Tɪmbi ama asup endɪ bɪmbi, manda juluñgan embi youkɪlɪñ, gan endɪ wɪlɪ kɪmkɪmlok yom bien no nɪm eu indañgɪlɪñ. Siñgimek ama tɪpet no endɪ bɪmbi

† 26:48: Wɪn Juda amatamdɪ nosɪ we semɪñpi sɪmumu tɪ-semañ.

‡ 26:50: Nandɪ-tale ama dɪwɪndɪ Grik manda ñolok walan wɪn ñɪndɪñ nandañ, “Notna, nekta ñolok bɪlañ?”

⁶¹ eñgimik, “Ama ñalí manda no ñíndíñ eñguk, ‘Nak guma Anutulok it wiapi, sandap típet gít no wolok gíñañnan bíndambo tímba kaitam mílalekak.’”

⁶² Wíndíñ eumbi, tapma amalok telak damanjí endí mílap ipi, Yesu ní-nandímbi eñguk, “Nítek? Mandalí gep youkamík wín biañgan ba juluíngan? Ba dík manda no tambane ewíñdok tuop nímba?” Endí wíndíñ eumbi,

⁶³ Yesulí yom nímnat, gan wandangan embi, manda tambon no nímba nínguk. Tímbi telak damanjí nínguk, “Anutu kuñgu molom endok dainan manda biañgan eumbi nandíña: Mesia wín Anutulí ní-mulímbi, bí-nímektok een wín dík wakan ba? Dík Anutulok Níñañ sínik ba?”

⁶⁴ Eumbi nínguk, “Elañ wakan. Gan nak ñíndíñ sanba: gamanda síndí kanekalíñ wín: Amalok Níñañ endí Anutu Gembí Molom endok kii díndímnan pipapi, kunum gíñañ nanin mulukua plon píukak.” ✧

Yesulí en Anutulok tuop sínik wíndíñ eñgukta tímbi,
⁶⁵ tapma amalok telak damanjí endí gíñañ komba díumbi, kiupín blañganembi eñguk, “Endí Anutu ní-tíke-pím yalilak yañ! Ama sílanin ñalí Anutu ní-suambatak wín síndí ip ka nandañ, wala tímbi ama nolí ama wolok kusei eu indauktok nombo nímba típíkamíñ.

⁶⁶ Síndí enda nítek tíñmílok nandañ?” Eumbi tambane níngílíñ, “Yomínla tímbi kímímdok nandamíñ.”

⁶⁷ Wíndíñ eumbi, ama díwíndí timan dai plon manjí iwít suambapi, kíť ombímbi wíkilíñ, tímbi díwíndí kíť píndímdí wípi

⁶⁸ níngílíñ, “Dík Mesia sínikta, plofet manda embi, wín nindí gwítak wín nínbí nandíña!”

Petlolí Yesula ‘Nak en nímba nandíñmílet’ eñguk

⁶⁹ Yesu manda plon kímílíñlímbi, Petlolí sañ jímba gíñañ it pawan pipakuk. Pipalímbi, kena wembe nolí endóñ bímbi nínguk, “Dík bo Yesu Galili nanin endok sambat.”

⁷⁰ Gan Petlolí ama gítík endok dausínan e-sembímbi nínguk, “Nak dík manda elañ wín nímba nandíñlet.”

⁷¹ Wíndíñ embi mílapi, sañ jímbalok yamanan ñaumbi, kena wembe nolí kañbi, wí pakílíñ enda ñíndíñ enguk, “Ama ñín Yesu Nasalet nanin endok nol no.”

⁷² Eumbi, Petlolí nombo e-kímísembímbi eñguk, “Anutulok dainan biañgan elet. Nak ama wín en nímba nandíñmílet.”

⁷³ Nain nímba ombataumbi, wolok ikílíndí Petloloñ bímbi níngílíñ, “Biañgan sínik, dík endok sambat. Mañga malaptí e-daklelak.”

⁷⁴ Eumbi, Petlolí manda kwambíñgan embi, ñíndíñ enguk, “Biañgan sínik, nak en nímba nandíñmílet. Juluíngan eletta, Anutulí kíndem nep tímba kolawín.” Endí wíndíñ eu taleumbi, wolongan puputtí kíťínguk. Kíťíumbi,

⁷⁵ Yesulí Petlo manda ñín nínguk wín nandí-síwíkwuk, “Puputtí gama nímba kíťíñlímbi, dík nain típet gít no ‘Nak en nímba nandíñmílet’ eutañ.” Wín nandí-síwípi, pawan pí ñambi, símba gawat wopum tímbi kukuk.

27

Yesu Pilatoloñ nañgíp ñaumbi, Judaslí toa topmbi kímnguk

¹ Kwet salaumbi, tapma ama biesí gítík gíta Juda amalok ama biesí endí Yesu wíli kímbehtok e-sambat tím,

² Yesu toalí top nañgíp ñambi, Pilato wín Roma amalí Judia distrik ka-díkñeuktok nímba taleñgílíñ endok kínan kímíkilíñ.

³ Judas Yesu bola tíñmínguk endí ama biesílí Yesu manda plon kímípi, wíli kímbehtok eu taleñgílíñ wín yambínguk. Yambímbi, nepek tínguk wala nandum mílataumbi, míñem kwandai satnín 30 tapma ama biesí gíta ama biesí díwín endí míngílíñ wín epbi, bíndambo tambane emepi ñañguk. Ñam tombi

⁴ enguk, “Nak yom tímbi, ama yomín nímnat síndok kísinan kímílatta tímbi en ip wíli kímnepi tañ.” Wíndíñ eumbi níngílíñ, “Wín níndok nepek nímba. Wín dítnalok nepek yañ.”

⁵ Wíndíñ eumbi, Judaslí míñem kwandai satnín wín tapma it sañ jímba gíñañ kolí píumbi, en walínin pímba ñambi, toa topmbi kímnguk.

⁶ Tímbi tapma ama biesílí Judaslí míñem kolí pínguk wín gamapi eñgílíñ, “Míñem ñín ama wíli kímbehtok endok wekailok tuan. Tapma íttok míñem gít yousínetamínda, endíkñe manda maklenetamíñ.”

⁷ Wala tɪmbi endɪ manda e-topmbi, mɪnem walɪ ama no kwet kambot pa tɪlɪŋguk endok kwet no tuambi, ama mayaŋgan nasi nindɪ Jelusalem pap sembɪnekalɪŋ endok amasum palektok eu taleŋguk.

⁸ Endɪ kwet wɪn Yesu kɪmkɪmlok tuanlɪ tuaŋgɪlɪŋda tɪmbi, amatamdɪ kwet wolok koi Kwet Wekaiat wɪndɪŋ kɪtɪŋgɪlɪŋ, wɪn ŋɪndɪŋgɪt gamaŋgot pa kɪtaŋ.

⁹⁻¹⁰ Tapma ama biesɪlɪ wɪndɪŋ tɪŋgɪlɪŋ, wɪn plofet Jelemalɪ indauktok eŋguk wolok tuop indaŋguk. Endɪ Mesialok plon ŋɪndɪŋ embi youp biŋguk patak, "Israel amalɪ mɪnem kwardai satnɪn 30 walɪŋgot ama wɪn tuanep e-topmɪumbi, mɪnem walɪŋgan epbi, kwet kambot tɪndɪ amalok kwet no tuaŋgɪlɪŋ, wɪn Wopum Anutulɪ molo manda nanguk wolok tuopkan tɪŋgɪlɪŋ." *

Pilatolɪ Yesu manda plon kɪmɪpi, kloŋbat plon wɪlɪ kɪmbektok eŋguk

¹¹ Tɪmbi Yesulɪ ka-dɪkŋe ama Pilato endok damanan ilɪmbi, ka-dɪkŋelɪ nɪ-nandɪmbi eŋguk, "Juda ama endok Ama Wapmaŋ dɪk ŋakan ba?" Wɪndɪŋ eumbi nɪŋguk, "Ip elañ wɪndɪŋgan."

¹² Gan tapma ama biesɪ gɪt Juda ama biesɪ dɪwɪndɪ manda kusei kusei nɪ-youkɪlɪŋ, wolonda Yesulɪ manda tambon no nɪm tambanem enguk.

¹³ Tɪmbi Pilatolɪ nɪ-nandɪmbi eŋguk, "Manda gɪtɪk gep youpi eañ wɪn dɪk nɪm nandɪlaŋ ba?"

¹⁴ Gan endɪ man galɪ kwambɪŋ dambi, nepek nola manda tambon no nɪm tambane nɪŋguk. Wɪndɪŋ tɪŋgukta, Pilatolɪ sɪlɪkŋembi, nandɪ-gɪtɪŋgɪtɪkŋe tɪŋguk.

¹⁵ Kamaikamai gwɪlat nain tuop ka-dɪkŋelɪ ŋɪndɪŋ pa tɪŋguk: endɪ amatam kɪmɪn wopum nandɪ-sembi, ama nolok koi kɪtɪaŋgɪlɪŋ en wakan it kwambɪŋ gɪnaŋ nanin pɪsat-semliŋguk.

¹⁶ Nain wolonda ama kolan no koi gɪŋgɪlat it kwambɪŋ gɪnaŋ kɪmɪlɪm pakuk, koi Balabas.

¹⁷ Wɪndɪŋda amatam asuptɪ kɪmɪn tɪ-taleumbi, Pilatolɪ enɪ-nandɪmbi eŋguk, "Sɪndɪ ama ninda nak pɪsat-samettok eañ, Balabas ba Yesu Mesia nɪnɪn enda eañ?"

¹⁸ Kusei ŋɪndɪŋda endɪ wɪndɪŋ eŋguk: amatamdɪ Yesu ka-galkta tɪŋgɪlɪŋda tɪmbi, ama biesɪlɪ en ka-gimbɪt tɪŋpi tɪkembɪ, ka-dɪkŋelok kiinan kɪmɪlɪmbi, kusasɪ yambɪ-daklembi, wɪndɪŋ eŋguk.

¹⁹ Tɪmbi endok kusei no ŋɪndɪŋ: endɪ ama yambɪ-dan kena pa tɪlɪŋguk wolok pipalɪŋlɪmbi, tamɪnlɪ manda ŋɪndɪŋ kɪmɪlɪm endoŋ loumbi eŋguk, "Dɪk ama ŋɪn kolan no nɪm tɪŋguk wɪn biu palen. Nak tim en ip lat kolan plon kaŋbi, nandɪwam mɪlatak." Pilatolok tamɪnlɪ wɪndɪŋ eŋguk,

²⁰ gan tapma ama biesɪ ba Juda ama biesɪ dɪwɪn endɪ amatamda engɪlɪŋ, "Sɪndɪ Pilatola ŋɪndɪŋ nɪnekalɪŋ, 'Dɪk Balabas kak bɪmbi, Yesu wɪwɪttok eukaŋ!' " Wɪndɪŋ embi, enɪ-gɪŋgɪneumbi, wolok tuop nɪŋgɪlɪŋ.

²¹ Tɪmbi ka-dɪkŋelɪ amatam nombɪ en-nandɪmbi eŋguk, "Ama tɪpet endoŋnan nanin nin pɪsalɪmettok eañ?" Eumbi, "Balabas" nɪŋgɪlɪŋ.

²² Eumbi enguk, "Tɪmbi Yesu Mesia nɪnɪn enda nɪtek tɪŋmetet?" Eumbi, gɪtɪkkandɪ kɪtɪmbi nɪŋgɪlɪŋ, "Kloŋbat plon lowɪn!"

²³ Tɪmbi Pilatolɪ enguk, "Nɪtekta? Endɪ kolan nek tɪŋguk?" Eumbi, wopungan kɪtɪmbi, nain asupgan ŋɪndɪŋ eŋgɪlɪŋ, "Kloŋbat plon lowɪn! Kloŋbat plon lowɪn!"

²⁴ Wɪndɪŋ tɪmbɪmbi, Pilatolɪ ka-nandɪŋguk wɪn: en Yesu nepek no tɪŋmɪlok tuop nɪm. Tombon amatamdɪ gimbɪt tɪmbi, mik tɪnepi tɪŋgɪlɪŋ. Wɪndɪŋda Yesulok kɪmkɪm wɪn Pilatolok yomɪn nɪm indauktok endɪ ŋɪndɪŋ tɪŋguk: endɪ Juda amalok ep tɪndɪŋ no klembi, tukta eumbi, tuk tɪke bɪ mɪumbi, dausɪnan kii wɪlɪpi enguk, "Ama endok kɪmkɪmlok mɪlap walɪ nokok plon nɪm loukak, wɪn sɪnlok nepek."

²⁵ Eumbi, amatam gɪtɪk endɪ manjɪ noŋgan kɪtɪ kolɪ ŋaumbi nɪŋgɪlɪŋ, "Kɪm wɪn nɪndɪ ba kombliinnɪ nɪndok plon loukak!"

²⁶ Tɪmbi Pilatolɪ amatamdok manda kɪmɪt-klembi, Balabas pɪsat-sembi, Yesu waipnelɪndok eŋguk. Eumbi, wɪndɪŋ tɪmbɪ taleumbi, mik amalɪ kloŋbat plon wɪtnelɪndok kɪsɪnan kɪmɪkuk.

Mik amalɪ Yesu nɪ-lakalakaɪ tɪ-ŋɪmbi, kloŋbat plon wɪkɪlɪŋ

²⁷ Tɪmbi ka-dɪkŋelok mik amalɪ Yesu naŋgɪp pɪmbi, ka-dɪkŋelok ilan ŋam nɪsɪ kuŋgɪlɪŋnan wandɪŋ lombi, nosii gɪtɪk en gɪta kɪmɪn kokɪlɪŋ.

²⁸ Tɪŋɪpi, Yesu enlok dasindasin kiundɪpi, mik amalok sauloŋ gɪmɪn no dasi-mɪmbi, *

* 27:9-10: Sekeraia 11:12-13, Jeremaia 32:6-9 * 27:28: Ama wapmaŋ endɪ bo sauloŋ gɪmɪn dasiaŋgɪlɪŋ, wala tɪmbi mik amalɪ Yesu en ama wapmaŋ sɪnɪk wolok walan juluŋgan tɪnelɪndok mik amalok sauloŋ gɪmɪn dasi-mɪŋgɪlɪŋ.

²⁹ toa pisikñat bondinombi, kumbam plon dasi-mambi, toña no kii dindim kandañ kímilimñgilñ. Wíndiñ tñipi, ña mñelem tñmbi, ni-lakalake ti-ñmbi eñgilñ, “We, Juda amalok ama wapma!”

³⁰ Eñipi, iwít endok plon suambapi, toña lom tñkembali, walñngan kumbam plon nombo nombo wikilñ.

³¹ Nepek kusei kusei wíndiñ tñm-talembi, mik amalok sauloñ kiundiipi, enloñ dasindasin nombo dasi-m+m piumbi, kloñbat plon wítnepi nañgip pi ñañgilñ.

³² Pi ñañipi, telak plon ama no Sailini nanin koi Simon ña tñmbi indañgilñ. Tñmbi indambi, en ni-gñgineum Yesulok kloñbat bembimbi ñañgilñ. Ñambi,

³³ kwet no koi Golgata wandiñ ña tomgilñ. (Kot walan ñandñ, ‘Kumba Kwandat Kwet’.)

³⁴ Ña tombi, wain tuk gita gwasap kimbñ wakít ep kiukiulñ wñ tñke mñum nandñmbi, kunjitam biñguk.

³⁵ Tñmbi kloñbat plon wíli taleumbi, dasindasin tñkenepi satu sañala kopi, dasindasin danbi epgilñ.

³⁶ Wíndiñ tñmbi, pipapi ka-dikñe-pakilñ.

³⁷ Tñmbi kumbam mindin plon kusei neta wikilñ wolok manda ñandñ youp kímikilñ, “Ñññ Yesu, Juda amalok Ama Wapmañji.”

³⁸ Tñmbi ama piñpiñen tñpet en gita yakan yandipbi, no tombon no tombon ep mambñ ikímik.

³⁹ Tñmbi ama wandiñ ñañambit tñngilñ endi Yesula kumbanjñ dñngunepi ni-suambapi

⁴⁰ nñngilñ, “Nñteka? Dik tapma it wiapi, nain tñpet gít no wolok gñañngan tñmbi kaitauktok eñguñ wñ. Nñtek tñmbi dñnalok piñgipka nñm tñke-kím+tañ? Dik Anutulok Nñññ sññkta, kloñbat plon nanin pi!”

⁴¹ Tñmbi tapma ama biesi wakít endikñe nandñ-tale ama ba Juda ama biesi dñwñ endi bo wíndiñgot ni-kolakola embi eñgilñ,

⁴² “Ama dñwisi ikan ep kímikuk, gan enlok piñgñu tñke-kímilektok tuop nñm. En Isael ama nñndok ama wapmañ sññkta, kloñbat plon nanin piwñ! Piwñmek, endi Mesia bñmbñndok een ip wakan wñ nandñ-kilñktñ tññmñnetamññ.

⁴³ Endi Anutulok plon panjañganembi, endok Nñññ sññk wíndiñ elak. Tñkap wíndiñda, papa kana: Anutulñ tñke-kímilektok nandñlak ba nñm.”

⁴⁴ Ama piñdasñ tñpet Yesu gít yandipgilñ endi bo wíndiñgot nñmbñ kolañgñmñk.

Yesu kímññguk

⁴⁵ Kwet nain boñgip tñmbimbi, kwet tuop kilñm indañguk. Inda-palñmbi ñakap, 3 kilok tññguk.

⁴⁶ Wolongan Yesulñ wopumgan kítimbi eñguk, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Wññ ñandññ, “Anutuna, Anutuna, nekta nambilañ?” ✱

⁴⁷ Tñmbi wandiñ pakilñ endoññan nanin dñwñndiñ manda wññ nandñmbi eñgilñ, “Endi pofet Elia kítññmñlak.”

⁴⁸ Wolongan mik ama nolñ woñep ñambi, nepek busukññanen walñ tuk kñndem tiañewñk no tñke bñmbi, wain tuk kimbññ gññañ wñsñmbi, komba bem kusip plon topbi, Yesulñ nanalok mññguk.

⁴⁹ Gan dñwisiñ eñgilñ, “Biukññ, Elialñ tñke-kímñlepi bñutak bek, wññ kañmek.”

⁵⁰ Tñmbi Yesulñ nombo wopumgan kítimbi, engan kímñt nandum, woñ poñaumbi kímññguk.

⁵¹ Wolongan nepek ñandññ indañguk: tapma ilan sandum masipmasip wopum tññgilñ wññ boñgipgan tawam blañganembi, gwat nanin pi lap taleñguk, tñmbi kwet mññjat mññjat tñmbimbi, kawat jññgññ dñwññ tawa piñgilñ.

⁵² Tñmbi sumlok yama piñalñmbi, Anutulok gññgít damañgan kím-taleñgilñ asupti mñlapi,

⁵³ sumññ biñgilñ. Bimbi, Yesulñ kímñnan nanin mñlalñmbi, wolonda endi Anutulok it kwet dñndñm engano, wññ Jelusalem, wandiñ lombi, amatam asuptoñ inda-semgilñ.

⁵⁴ Mik amalok telak dama gít amañññ Yesu ka-dikñe-pakilñ endi mññjamññjat ba nepek kusei kusei indañguk wññ kañgilñ endi kolan mñsñmbi eñgilñ, “Biañganak. Nññe Anutulok Nññññ sññk.”

⁵⁵ Yesulñ Galili distrik nanin Jelusalem bññgukñnan tam asupti en gita yakan bñmbi, tñmbi plata pa ti-ta-kuñgilñ. Yesu wíli kímñguk sandap wolondañgan endi bo Golgata bñ pakilñ, gan endi mayañgan ipi, dei posnembi kañgilñ.

⁵⁶ Wⁱⁿ endoñ nanin no koi Malia Makdala nanin. T^{im}bi Malia no, Jekop g^{it} Josep endok menjet. T^m no wⁱⁿ Sebedilok n^{inañiit} endok menjet.

Yesu kindikilñ

⁵⁷ Ama m^{inemmat} no Alimatia nanin endⁱ bo Yesulok gwañgwa no, koi Josep. Maim p^{up} t^{im}bⁱm^{bi},

⁵⁸ endⁱ Pilatoloñ ñambi, Yesulok dalandanda eñguk. Eumbi, Pilatolⁱ nand^{iñm}i^mbi, tⁱke m^{inel}iñdok enguk. Eumbi, wolok tuop mⁱumbi tⁱkeñguk.

⁵⁹ Tⁱkembi, sandum satnin bamblum n^{imnat} walⁱ t^mi^pi,

⁶⁰ tⁱke ñambi, enlok sum g^{inañnan} k^mi^mikuk. Sum wⁱⁿ komblin sⁿik, kawat g^{inañ} wⁱⁿ Josep enlok kulup bimbⁿ. Joseptⁱ Yesulok dalandan wolok k^mi^mi^pi, kawat wopum no munjul^m bⁱ yama masip^miñguk. W^{ind}iñ tⁱ-talembi, walinin pⁱ ñañguk.

⁶¹ Joseptⁱ dalandan sumnan k^mi^mi^{ñiñ}i^mbi, Malia Makdala nanin en g^{ita} Malia no endⁱ sum dat kandañ pipapi ka-tuak^mik.

⁶² Kwet salaum Sabat patnandⁱ nain t^{im}bⁱm^{bi}, tapma ama biesⁱ g^{it} Falisi ama endⁱ yakan Pilatoloñ ñam

⁶³ n^{im}bi, Yesulok plon ñ^{ind}iñ eñg^{il}iñ, “Ama wopum, n^{ind}i ama julunjuluñdok walⁱ gama kaik kuñⁱpi, manda no eñguk wⁱⁿ nand^{ina} s^witak. Endⁱ ñ^{ind}iñ eñguk, ‘Nain tⁱpet g^{it} no ñaume^k, k^mimnan nanin m^haletat.’

⁶⁴ Wala t^{im}bi d^{ik} eumbi, sum wⁱⁿ ka-d^{ikñe}-k^{ilñ} e-pal^mbi, nain tⁱpet g^{it} no wⁱⁿ taleukak. N^m kañbi, gwañgwañiilⁱ ña dalandan kumbu t^m tⁱke ñambi, amatamda juluñgan ñ^{ind}iñ en^{inel}iñ a, ‘Yesu en ip k^mimnan nanin m^halakuk.’ W^{ind}iñ enel^{iñ}da, juluñt^m manda komblin walⁱ Yesulⁱ juluñt^m manda eñguk wⁱⁿ maklew^{ik}.”

⁶⁵ Eumbi, Pilatolⁱ nandⁱ-sembi enguk, “K^{indem} a. S^{ind}i mik ama d^win epmbi, sumnan yanañgⁱp ñaum, sum masip kwamb^{iñ} danel^{iñ}dok n^{itek} t^{inep} nandañ wolok tuop t^{inekal}iñ.”

⁶⁶ W^{ind}iñ eumbi, sumnan ñam, sum masip kwamb^{iñ} danel^{iñ}dok kawattⁱ sum dai masip^miñguk wolok plon n^{is}lok k^mi^{isip} no k^mi^mi^pi, ka-d^{ikñe} nel^{iñ}dok mik ama wand^{iñ} yambium pak^{iñ}.

28

Yesulⁱ k^mimnan nanin m^halakuk

¹ Sabat patnandⁱ nain taleumbi, kena nain kusei k^mi^mik^mi^ñan kwet salawa salawa t^{im}bⁱm^{bi}, Malia Makdala nanin g^{it} Malia nolⁱ endⁱ Yesulok sum kandepi ñañg^mik.

² T^{im}bi platik sⁿik kwet mⁿjamⁿjat wopum sⁿik mⁿjal^mbi, wolonda Wopumdok añelo nolⁱ kunum g^{inañ} nanin p^mbi, kawat sum masip^miñguk wⁱⁿ manjaneum ñaumbi, kawat wolok plon pipakuk.

³ Endok walan wⁱⁿ pisap^{isat} walalan wandin, t^{im}bi dasindasin wⁱⁿ satnin sⁿik.

⁴ T^{im}bi ama sum ka-d^{ikñe}-pak^{iñ} endⁱ en kañbi, kolan m^{is}iñg^{iñ}da t^{im}bi k^{is}i kes^{is}i blañblañ t^{im}bⁱm^{bi}, amalⁱ k^{imañ} wandin kwelan pⁱ pak^{iñ}.

⁵ T^{im}bi añelolⁱ tam tⁱpetta enguk, “N^m m^{is}indem^{ik}. Nak nandⁱlet sⁱtⁱ Yesu kloñbat plon w^{ik}iñ en kandepi bam^{ik}.

⁶ Gan endⁱ ñⁱ n^m patak. Endⁱ damañgan manda sanguk wolok tuop Anutulⁱ t^{im}bⁱ m^halak. Kwel kⁿjangot ñⁱ bⁱ kaw^{it}.

⁷ T^{im}bi sⁱtⁱ plapkan ñambi, gwañgwañiila ñ^{ind}iñ enb^{it}, ‘Endⁱ k^mimnan nanin ikan m^halak, man ñ^{ind}iñg^{it} dama Galili kwelan ñaumbi, s^{ind}i wand^{iñ} ña kanekal^{iñ}.’ Manda ip wakan sanlet.”

⁸ W^{ind}iñ eumbi, endⁱ m^{is}iñg^mik, gan s^{is}ilⁱ wopumdⁱ g^{inañ}jet g^{inañ} tokñeumbi, platikan sum bimbⁱ, g^{iñg}it manda gwañgwañiila endepi woñep ñañg^mik.

⁹ Ñañ^lm^{bi}, platik sⁿik Yesulⁱ ep t^{im}bⁱ indam we semumbi, endⁱ endoñ kesinan ña m^{ilelem} t^{im}bi, tⁱke-kañⁱpi nⁱ-wowoñe t^{iñg}m^{ik}.

¹⁰ T^{im}bi Yesulⁱ enguk, “N^m m^{is}indem^{ik}, ña notnai Galili ñanel^{iñ}dok enbⁱm^{bi}, wand^{iñ} ñam nambⁱnekal^{iñ}.”

¹¹ Tam tⁱpet endⁱ gwañgwañiiloñ ñañ^lm^{bi}, mik ama sum ka-d^{ikñeñg}iñ endoñnan nanin d^windⁱ it kwelan undane ñambi, nepek g^{it}ik sumnan indañguk wolok kasat wⁱⁿ tapma ama bies^{ila} tⁱ-semg^{iñ}.

¹² T^{im}bi tapma ama bies^{il} Juda ama biesⁱ d^win en g^{ita} k^mmⁿ t^{im}bi, ñ^{ind}iñ t^{inel}ñdok e-topbi, wolok tuop t^{iñg}iñ: endⁱ m^{inem} asupgan mik amala embi

¹³ eng^{il}iñ, “S^{ind}i amatamda ñ^{ind}iñ en^{inekal}iñ, ‘N^{ind}i dou-patnambi, gwañgwañiilⁱ tim bⁱm^{bi}, dalandan kumbu tⁱkembi ñal^{iñ}.’ W^{ind}iñ enekal^{iñ}.”

¹⁴ Tɪkap manda wɪn Pilatolok pawan gɪnañ pɪukta, nɪndɪ mek ñam kambɪ, nepek ñɪn tɪ-dɪndɪm enambi, mɪlap no nɪm inda-samekak.” *

¹⁵ Eumbɪ, mik amalɪ mɪnem wopum wɪn ep ñambi, ama biesɪɪɪ manda eñgɪɪɪñ wolok tuop tɪñgɪɪñ. Tɪmbɪ manda walɪ Juda amatamdok boñgɪpsɪnan eu sapañe-tɪke-bɪñguk.

Yesulɪ gwañgwañiiloñ inda-semɪ, kena tɪnelɪñdɪ dok enguk

¹⁶ Tɪmbɪ Yesulok gwañgwañi 11 endɪ Galili distrik ñambi, damañgan endɪ molo manda no enguk kwet jañgɪn wolok loñgɪɪñ.

¹⁷ Loumbɪ, Yesulɪ wandɪñgan inda-semum kañbi mɪlelem tɪñmɪñgɪɪñ. Gan dɪwɪsɪɪɪ “Yesu en kamɪñ ba?” embɪ, gɪnañ tɪpet tɪñgɪɪñ.

¹⁸ Tɪmbɪ Yesulɪ gwañgwañiiloñ ñasɪñgan ñambi enguk, “Bep Anutulɪ kunum kwet yambɪ-dɪkñeuttok gembɪ gɪtɪk wɪn naka nam-taleñguk.

¹⁹ Wala tɪmbɪ sɪndɪ kwet tuop ñambi, amatam gɪtɪk nokok gwañgwanai ep tɪmbɪ indanekalɪñ, wɪn Bep, Nɪñañ gɪt Dɪndɪm Woñ endok kosɪ plon yatnañ tuk i-semɪ,

²⁰ endɪkñe manda san-daut tɪ-sam-kuñgut wɪn gɪtɪk enɪ-daut tɪ-semumbɪ tañgone-talenekalɪñ. Nandañ: nak nain tuop sɪn gɪta ku-ta-ñawambi, kwettok nain taleukak wolok tuop.”

* **28:14:** Mik ama kena tɪñpi douañgɪɪñ wɪn yandɪpmɪ kɪmyañgɪɪñ.

Gĩngĩt manda kĩndem Malekolĩ youkuk Mesialĩ indaĩguk

*Yoaneli Mesialok * telak tĩ-dĩndĩm e kena tĩĩguk*

1 Yesu endĩ Mesia, Yambattok nĩĩnĩ. Gĩngĩt manda kĩndem endok plon nĩndĩnĩ kusei kĩmĩtak.

2 Manda no Yambattĩ Mesiala nĩĩguk wĩn plofet Aisaialĩ nĩndĩnĩ youp biĩguk patak, “Nandĩlaĩ! Nak tĩplaplatna no kĩmĩlam nĩmbi, dĩkok telak dama tĩmbi, telak tĩ-dĩndĩm e-gamekak.

3 Ama no kwet ama nĩmnatnan nĩndĩnĩ kĩtĩ-kolĩ ñalak,

“Wopumdok telak tĩ-dĩndĩm tĩ-ñĩmĩt!

Telak kelam tĩ-dĩndĩm tĩ-ñĩmnekalĩn!”

4 Tĩmbi manda wolok tuop ama no miti tuk i-sem-i-sem tĩĩguk, koi Yoane, endĩ kwet ama nĩmnatnan ña-indaĩguk. Indambi, nĩndĩnĩ eu pĩumbi enĩ-ta-kuĩguk, “Sĩndĩ gĩnanjĩ tambanembi, kuĩgu kolan bi-talembi, miti tuk inekalĩn. Wolondamek Yambattĩ yomjĩ bi-samekak.”

5 Tĩmbi amatam Judia kwelan ba Jelusalem it kwelan pakĩlĩn endĩ gĩtĩkkandĩ isĩ kwesi bĩmbi, Yoaneloĩ ña indambi, yomjĩ e-jamilaumbi, Joldan tuk gĩnaĩ miti tuk i-sem-ta-kuĩguk.

6 Yoanelok dasindasin wĩn plofet amalok dasindasinjĩ wandĩn, wĩn kamel domdĩ tĩndĩn, tĩmbi endĩ boĩgĩunan bĩt gwĩlaptĩ tem kulĩĩguk. Nanaĩ tuk wĩn gotak gĩt bupit mĩnjĩp tuk koĩgom kli gĩnaĩ nanĩn na-kulĩĩguk.

7 Tĩmbi endĩ nĩndĩnĩ eu pĩumbi, amatam enĩ-ta-kuĩguk, “Ama no nokok siĩgĩna kandaĩ indaup tĩlak endĩ nak nomĩk nĩm, endĩ ama loloĩ sĩnĩk. Ama pĩmbĩnen, nak kambak nĩndĩn ñalĩ nepek no tuop nĩm tĩ-ñĩmet.

8 Nak tuk sĩlaningot i-sam-ta-kulet, gan endĩ Dĩndĩm Yallĩ i-samekak.”

Yesu en Mesia inda-dakleĩguk

9 Yoanelĩ kena kusei kĩmĩlĩnĩmbi, Yesulĩ Nasalet it kwet Galili provins gĩnaĩ pakuk. Pakapi, il kusei bĩmbi, Joldan tuknan ña-tombĩmbi, Yoanelĩ tuk i-ñĩmĩĩguk.

10 Tuk i-ñĩm-taleumbi, Yesulĩ tuk pawañ loĩĩpi dei loumbi kaĩguk wĩn: kunum pĩsalĩmbi, Dĩndĩm Yallĩ monĩk koi mambaip wandĩn walĩ endok plon pĩĩguk.

11 Pĩñĩlĩmbi, kunum gĩnaĩ nanĩn manda no nĩndĩnĩ kĩtũ pĩĩguk, “Dĩk nĩĩnana noĩgan sĩnĩk. Nak gambĩ-galk tambi, nandĩ-koĩgom tĩ-gamlet.”

12 Tĩmbi wolondaĩgan Dĩndĩm Yallĩ Yesu kwet sĩlaninnan nĩ-mulĩmbi ñaĩguk.

13 Kwet wandĩn ama nĩmnat, gaut moyendĩngot kuĩgĩlĩn. Yesulĩ wandĩn nĩmbi, tim sandap 40 pakuk. Palĩñĩlĩmbi, Sataĩndĩ endoĩn bĩmbi, tue-kaĩbi tĩ-ñĩm-ta-ku wĩt nĩm kaĩbi bim ñaĩguk. Tĩmbi añelolĩ bĩmbi, Yesu tĩmbĩ plataĩgĩlĩn.

14 Yoane it kwambĩn gĩnaĩ kĩmĩkĩlĩn wolok siĩgĩ kandaĩ Yesulĩ Galili kwelan undane-ñambĩ, Yambattok gĩngĩt manda kĩndem eu pĩumbi,

15 nĩndĩnĩ enĩ-ta-ñĩĩguk, “Yambattĩ nain wopum amatamĩnii yambĩ-dĩkĩeuktok kĩmĩkuk. Nain wĩn ip indalak, wala tĩmbi sĩndĩ gĩnanjĩ tambanembi, kuĩgu kolan bĩmbi, gĩngĩt manda kĩndem nĩn nandĩ-kwambĩn danekalĩn!”

Yesulĩ gembĩn Juda amatam daut semguk

Yesulĩ gwaĩngwaĩnii tĩpet tĩpet kĩtĩ-semguk

16 Tĩmbi Yesulĩ Galili tuk guaĩ balilĩnĩ ñaĩĩpi, Simon gĩt kwayaĩ Andlu yambĩĩguk: endĩ tuk guaĩ gĩnaĩ ipi, pis lĩk molom molom kop tiaĩe tĩngĩmĩk. Pis epep kena wĩn endok mĩnemjet kena wakan.

17 Yesulĩ yambĩmbi kĩtĩ-sembi eĩguk, “Sĩtĩ bĩwĩt!” embi enguk, “Sĩtĩ pis epep kena tĩ-ta-bamĩk. Kena wĩn bĩmbi bĩm, nak nep kle-kuumek, nak sep tĩmba paĩngĩtaumbi, Yambattok amatam epep kena tĩ-kundekamĩk.”

18 Endĩmbi, platik sĩnĩk pis ba pĩslĩk bĩmbi, wolongan kusei kĩmĩpi, Yesu kle-ñĩngĩmĩk.

19 Tĩmbi Yesulĩ kambak jĩlop ñaĩĩpi, dakwaya tĩpet, Sebedilok nĩĩnĩnĩt Yakobo gĩt Yoane, yambĩĩguk: endĩ nosiit gĩta kĩkeĩn plon papi, pis lĩk wopumjĩ tĩ-dĩndĩm e kena tĩngĩmĩk.

* 1:: Damaĩngan Yambattĩ Israel amatam nĩndĩnĩ enĩ-kwambĩn daĩguk: endĩ ama no amatamĩnii ep mektok nĩ-mulekak. Juda amalĩ ama wolok koi Mesia kĩtĩmbi, endok indainda nain mandĩ-ta-kuĩngĩlĩn.

²⁰ Yesulⁱ yambⁱmⁱ, wolongan en kle-kundemⁱktok kⁱtⁱ-semumbi, beset Sebedi gⁱt kena gwañgwañii kⁱkeñ plon yambimbi, Yesu kle-ñañgⁱmⁱk.

Yesulⁱ yal kolan no kle-kokuk

²¹ Tⁱm^bi Yesulⁱ gwañgwañii gⁱt Kapaneam it kwelan ña-kuñguk. Tⁱm^bi Sabat patnandⁱ nain indaumbi, it kiyau gⁱnañ lombi, kusei kⁱmⁱpi, amatamda enⁱ-daut tⁱ-sembi, nanandⁱ emguk.

²² Endⁱ endⁱkñe manda nandⁱ-tale amalⁱ enⁱ-daut tⁱ-semmañgⁱlⁱñ wⁱndⁱñ nⁱm tⁱñguk. Endⁱ ama kosⁱ gⁱñgⁱlat nomⁱk manda gembⁱnat sⁱnⁱk eñguk, wala tⁱm^bi amatam mandan nandⁱñgⁱlⁱñ endⁱ nandⁱ-silⁱkñe-tⁱñgⁱlⁱñ.

²³ Tⁱm^bi ama no yal kolannat it kiyau gⁱnan pakuk

²⁴ endⁱ Yesula kⁱtⁱ-ñⁱm^bi eñguk, “Yesu Nasalet nanin, dⁱk nekta nⁱndok kandañ bⁱñ? Dⁱk nⁱp tⁱm^bi kolaneñdok bⁱñ ba? Nak dⁱk nandⁱ-gamlet: dⁱk ama dⁱndⁱm Yambattoñ nanin.”

²⁵ Wⁱndⁱñ eumbi, Yesulⁱ yal kolan nⁱ-ñombⁱm^bi nⁱñguk, “Mañga galⁱm^bi, ama ñⁱn kañbimbi poñau!”

²⁶ Nⁱm^bi m^bi, yal kolandⁱ ama mⁱnjamⁱnjat tⁱñⁱpi, kwawa wopungan tⁱm^bi, amalok gⁱnañ nanin ka-mⁱsⁱm poñañguk.

²⁷ Wⁱndⁱñ tⁱm^bi m^bi, amatam gⁱtⁱktⁱ ka-silⁱkñembi mⁱsⁱñⁱpi, nⁱsⁱñgan ñⁱndⁱñ e-nandⁱ-tⁱñgⁱlⁱñ. “Nepek nek ñⁱandin indalak? Nandⁱnandⁱ ñⁱn gⁱtⁱkñin ba gembⁱnat bien! Endⁱ yal kolan wakⁱt manda kwambⁱm enbⁱm^bi, mandan nandⁱm^bi tañgoneañ.”

²⁸ Tⁱm^bi Yesulok koi gⁱñgⁱt platik sⁱnⁱk Galili kwet tuop eu satañguk.

Yesulⁱ amatam asup ep tⁱm^bi kⁱndem daumbi, Galili kwelan gⁱñgⁱt manda enguk

²⁹ Tⁱm^bi Yesu gⁱt gwañgwañii endⁱ it kiyau bimbi, pawañ pⁱ-ñañgⁱlⁱñ. Pⁱ-ñaumbi, wolongan Simon gⁱt Andlu endⁱ Yesu, Yakobo gⁱt Yoane yanañgⁱlⁱm ñambi, isetnan loñgⁱlⁱñ.

³⁰ Lo-tombⁱm^bi Yesu nⁱñgⁱlⁱñ, “Simon yapman tam jⁱmbat pⁱñgⁱu kunduwat sⁱnⁱk walⁱ tⁱkeumbi dou-patak.” Wⁱndⁱñ nⁱm^bi m^bi,

³¹ endoñ ñañguk. Ñambi, kii plon tikem tⁱm^bi mⁱlⁱalⁱm^bi, jⁱmbalⁱ wolongan taleumbi, nana tuk emguk.

³² Tⁱm^bi maim daut pⁱ-sembumbi, patnandⁱ nain taleumbi, amatam jⁱmbasiat gⁱt ama yal kolanjat gⁱtⁱk Yesuloñ yousⁱyou^sñgan yanañgⁱpi bⁱñgⁱlⁱñ.

³³ Tⁱm^bi Kapaneam nasⁱ gⁱtⁱkkandⁱ it yamanan kⁱmⁱn tⁱñgⁱlⁱñ.

³⁴ Tⁱm^bi Yesulⁱ amatam jⁱmbat kusei kuseilⁱ ep mⁱñguk asupgan ep tⁱm^bi kⁱndem daumbi, yal kolan wakⁱt kle-kot-semguk. Wⁱndⁱñ tⁱm^bi m^bi, yal endⁱ en nin wⁱn nandⁱ-dakle-ñⁱm^bi, manda nⁱm enelⁱñdok e-kⁱmⁱsip tⁱ-semguk.

³⁵ Tⁱm^bi Yesulⁱ kⁱlⁱm mulum gⁱnañ mⁱlapi, kwet ama nⁱmⁿatnan pⁱ-ñambi, wandⁱñ nⁱmolo tⁱñguk.

³⁶ Nⁱmolo tⁱ-palⁱm^bi, Simon gⁱta noliilⁱ mⁱlapi, Yesu lonjⁱm^bi, lonji-ta-ñakap

³⁷ tⁱm^bi indaumbi nⁱñgⁱlⁱñ, “Kapaneam amatam gⁱtⁱktⁱ gambⁱne eñⁱpi gep lonjañ!”

³⁸ Nⁱm^bi m^bi enguk, “Nandⁱlet. Gan nak gⁱñgⁱt manda kⁱndem ewa pⁱuptok sⁱnⁱk indañgut, wala tⁱm^bi it kwet dⁱwⁱn ñasiñgan pakañ wandⁱñ ñana.”

³⁹ Wⁱndⁱñ embi, Galili kwet tuop kuñⁱpi, it kiyausⁱ gⁱnañ gⁱñgⁱt manda enⁱ-enⁱ kena tⁱñⁱpi, yal kolan wakⁱt ep kle-kot-tⁱ-sem-ta-kuñguk.

Yesulⁱ ama wanda kwambⁱñnat no tⁱm^bi kⁱndem dañguk

⁴⁰ Tⁱm^bi ama no wanda kwambⁱñnat endⁱ Yesuloñ bⁱm^bi kakukule-eñⁱpi, mⁱlelem tⁱ-ñⁱm^bi, kumbam dⁱñgunembi nⁱñguk, “Tⁱkap dⁱk nep tⁱm^bi kⁱndem dawⁱttok nandⁱñaña, dⁱk tuop.”

⁴¹ Eumbi, Yesulⁱ enda blan wopum tⁱ-ñⁱm^bi, kii kosuap tⁱ-keñⁱpi nⁱñguk, “Nak nandⁱ-gamlet, dⁱk nombⁱ kⁱndem da!”

⁴² Nⁱm^bi m^bi, platik sⁱnⁱk wandan kwambⁱñ pailⁱm^bi, kⁱndem dañguk.

⁴³⁻⁴⁴ Tⁱm^bi Yesulⁱ nⁱ-kⁱmⁱsip kwambⁱñ tⁱ-ñⁱm^bi nⁱñguk, “Nandⁱlañ. Dⁱk nimbek nola nepek inda-gamⁱk wolok kasat joñgo nⁱm enbekañ. Nⁱm sⁱnⁱk. Dⁱk ñambi, pⁱñgⁱpka tapma ama daulⁱmⁱumbi, kⁱndem dañ wⁱn gambⁱ-nandukak. Tⁱm^bi Moselⁱ endⁱkñe manda eñguk wolok tuop dⁱk tapma tⁱm^bi m^bi, amatam gⁱtⁱktⁱ jimbⁱbatka talelak wⁱn gambⁱ-nandⁱnekalⁱñ.” Yesulⁱ manda wⁱndⁱñ embi, dⁱndⁱngan nⁱ-mulⁱm^bi

⁴⁵ ñañguk. Gan endⁱ kusei kⁱmⁱpi, kundit nek endok plon inda-ñⁱmⁱñguk wolok kasat amatamda tⁱ-sem-ta-kuñⁱpi eu satañguk. Wⁱndⁱnda tⁱm^bi Yesulⁱ it kwelan indañgan ñañala nandum mⁱlataumbi, kwet ama nⁱmⁿatnan ña-pakuk. Ña-palⁱñⁱm^bi, amatam kwet tuop endoñ bⁱ-teleñgⁱlⁱñ.

2

Yesuli yom bimbilok gembí palmílak

¹ Sandap díwín taleumbi, Yesulí bándambo Kapaneam it kwelan ña-tomguk. Tímbi amatam díwíndí “Endí bík, ilan patak” eu sataumbi,

² amatam asupgandí endoñ bíngílíñ. Bímbe, it gínañ lo-pílí tokñeumbi, yamanan wakít pipap masip mímbe, gíngít manda enguk.

³ Gíngít eñímbi, ama díwín nolí endoñ bíngílíñ, endoñnan nanin ama típet gít típet endí nosí no kii kesi dalandan tañgo plon bembí bíngílíñ.

⁴ Bímbe, Yesulok kuseinan kímítnelíñdok ama kímín gínañ ñam wít ním kañbi, it pendím bat plon loñgílíñ. Lombi, Yesulok kumbaman kandañ pendím gínañ tímbi tombímbe, ama kii kesi dalandandok tañgo plon toalí topbi, it pendím plon nanin kímílm pñguk.

⁵ Wíndíñ tímbímbe, Yesulí nanandí kílíktínjilok kusei ka-nandí-tombi, ama kii kesi dalandanla nímbe eñguk, “Notna, yomga bi-gamlet.”

⁶ Tímbe endíkñe manda nandí-tale ama díwín wíngan pipakílíñ endí gínanjí gínañ ñíndíñ kímít-nandíngílíñ,

⁷ “Nekta ama sílanin ñalí ‘Yomga bi-gamlet’ embi, Yambat ní-tíke-pí-yalílak? Yom bimbilok gembí wín Yambattoñgot palímlak.”

⁸ Wíndíñ kímít-nandíñímbi, Yesulí wí ipkan gínañlí yambí-nandí-daklembe enguk, “Gínanjí neta wíndíñ nandí-kunakunaeañ?

⁹ Tíkap nak ama ñala ‘Mílapí, ípatka tíkembí ñau!’ nímambí, kíndem dawíkta, nak ‘Yom bi-gamlet’ ní walí wíndíngot kíndem indañmek.

¹⁰ Wíndíñda kwelan ñolok yom bimbilok gembí wín Ama Sísiníkoñ palmílak wín daut samettok

¹¹ nak ama kii kesi dalandan ñala ñíndíñ nílet, ‘Mílapí, ípatka tíkembí, íkanaan ñau!’ ”

¹² Yesulí wíndíñ nímímbe, ama walí mílapí, wolongan ípal tíkembí, amatam dausínangan poñañguk. Tímbe amatam gítíktí ka-gítíp gítíp tímbe, Yambat ní-kíndem dambí eñgílíñ, “Nepek ñandin damañgan no ním kañgímíñ.”

Yesulok nanandínlí amalok nanandínjí maklelak

¹³ Tímbe Yesulí bándambo tuk guañ balílíñnan pí-ñañguk. Ñaumbi, amatam kímín wopumgandí endoñ bímbi ení-daut tí-semguk.

¹⁴ Tímbe walínin yousím ñañípi, Alífaialok níñañ Livailí takis epep ilan pípalímbe kañbi nínguk, “Bím nep kle-ku!” Nímímbe, kenan bímbi mílapí, kusei kímípi kle-ñañguk.

¹⁵ Tímbe Livailí Yesu ní-tíaeum ílan loubi, nana towínguk. Tímbe takis epep ama gíta ama endíkñe manda ním kímít-kle-kílíñ eañ (ama wandísí asupgandí Yesu kleñgílíñ) endí bo Yesu gít gwañgwañí en gíta lombi, nana yakan nañgílíñ.

¹⁶ Tímbe Falísí ama endok boñgípsínan nanin endíkñe manda nandí-tale ama díwín endí Yesu en gíta píapí, nana nambímbe kañbi, nandu mílataumbi, gwañgwañíla enbí eñgílíñ, “En neta takis epep ama ba ama endíkñe manda ním kímít-kle-kílíñ eañ en gíta píapí, nana nalak?”

¹⁷ Eumbi, Yesulí manda wín nandímbe, ñíndíñ enbí eñguk, “Kíndemsí endí gwasap amalóñ sílakan ním ñañ. Wín jímbsíat endíngot gwasap amalóñ ñañ. Wíndíngangot nak ama díndím enda ním bíngut. Ním a. Nak ama yomsíat ení-tíañeupi bíngut.”

Yesulok nanandínlí sosílok nanandínjí maklelak

¹⁸ Tímbe nain nola Yoane tuk í-sem-í-sem kena tínguk endok gwañgwañí gít Falísí ama endí sosílok telak kleñípi, nana gítík kímísp tíngílíñ. Tíñímbi, ama díwín endí Yesulóñ bímbi ní-kañbi eñgílíñ, “Yoanelok gwañgwañí ba Falísí ama endok gwañgwanjí endí nana kímísp tímbímbe, neta díkok gwañgwañgailí wíndíñ ním tañ?”

¹⁹ Ní-nandumbi, Yesulí enlok ba gwañgwañílok plon ñíndíñ embi enguk, “Tíkap ama nolí tam tímbektok nana sína wopum tímbímbe, nolí kí-tí-semum bíngílíñ endí kíndem nana kímísp tínelíñ ba? Ním a. Ama walí nolí gíta palíñímbi, nana kímísp kíndem ním tínelíñ.

²⁰ Gan nain wín indaumbi, ama ení-tíañeñguk en nolílok boñgípsínan nanin yapma tíke-ñaumbi, wolondamek nolíli nana kímísp tínekalíñ.”

²¹ Yesulí wíndíñ embi, sosíloñ telak gít enloñ telak wolok eyout manda típet embi, ñíndíñ enguk, “Nímek nolí dasíndasí damanín díkñendíkñen plon sandum kusíp kombín ním kímít takapbí youlek. Wíndíñ tímbekta, kaík walí damanín tíañeumbi blañganeumbi, gínañ wopumgan síník indauk.

²² Tĩmbi bo wain tul komblin wain gwılap kawai gınañ nım wılı gılowık. Wındıñ tĩmbekta, tullı bendı-wopum dambi, gwılap tĩmbı tawaumbi, tul gıta gwılap kolandemık. Wala tĩmbi wain tul komblin wın gwılap komblin gınañ wılı gılolok.”

Yesulok nanandıñ Moselok endıkñe manda maklelak

²³ Tĩmbi Sabat patnandı nain nola Yesulı plaua kena boñgıp dıkñe-ñaupi ñaumbi, gwañgwañiilı en kle-ñañgılıñ. Ñañıpi, kusei kımıpi, plaua mınıjıp met-nañgılıñ.

²⁴ Tĩmbi Falisi amalı yambımbi, Yesu nımbi eñgılıñ, “Wı ka! Neta endı kımısip manda maklembi, patnandı nainda kena tañ?”

²⁵⁻²⁶ Eumbi tambane-enguk, “Nain wolonda Abiatalı tapma amalok telak damanjı palıñılımbi, Devit gıt amañiı nananjıla gawat tı-palımbi, Devittı nıtektı tıñguk? Sındı kasat wın nım pinat-nandıñgılıñ bek? Devit endı Yambattok it gınañ lombi, plaua Yambatta mının mepi nañguk. Plaua wın tapma amalıñgot nanalok, gan Devittı kımısip manda maklembi, plaua nañbi, noliila bo mep emumbi nañgılıñ.”

²⁷ Yesulı wındıñ embi enı-daklembi eñguk, “Yambattı ama Sabatta tĩmbi nım tĩmbı indañguk. Nım sınık. Endı Sabat patnandı nain wın amatam ep tĩmbı pañgıtanelıñdok kımıkuk.

²⁸ Wala tĩmbi nak, Ama Sısınıktı, amatamdı Sabat patnandı nainda nek nek kındem tındılok ewa talelak.”

3

¹ Tĩmbi Sabat patnandı nain nola Yesulı bındambo it kiyau gınañ loubi, ama kii dalandan nolı wolok pipakuk.

² Palımbi, Yesulok kanjıkñiı endı Yesu manda plon kımıtnelıñdok nandıñgılıñ, wala tĩmbi endı Yesu Sabattok sambat kleñıpi, ama wın kañbiutak, ba kımısip makleñıpi, ama wın tĩmbı kındem dautak wala ka-tuakılıñ.

³ Wındıñ ka-tualıñılımbi, Yesulı ama kii dalandan nı-tiañembi nıñguk, “Mılapı indangan it!” Wındıñ embi,

⁴ Falisi amala enı-kañbi eñguk, “Sabattok endıkñe manda walı nıtektı elak? Patnandı nainda kındem ba kolan tılok, ama ep tĩmbı kındem dalok ba ep tĩmbı kımlok?” Yesulı wındıñ enı-kaumbi, manda tambon nım tambane-nımbi, sılak nambım ñaumbi pakılıñ.

⁵ Tĩmbi Yesulok gınañ dı-kokop eneumbi tambane-yambımbi, gınañ kwambındanjıla walen kolaumbi, ama wala ñındıñ nıñguk, “Kıka kosuat!” Eumbi, kii kosuapi, kındem dañguk.

⁶ Tĩmbi Falisi ama endı it kiyau bimbi, pawañ poñambi, wolongan ama wapmañ Elottok sambatıı gıt kımın tıñgılıñ. Kımın tĩmbi, kusei kımıpi, nıtektı tĩmbi wıtneñ eñıpi, manda e-lonjı-tıñgılıñ.

Amatam kımın gıtıktı Yesu kleñgılıñ

⁷ Yesu gıt gwañgwañiı endı pı-ñambi, Galili tuk guañ balılıñ ñañgılıñ. Ñañılımbi, ama kımın wopungan endı Yesu kleñgılıñ. Endı Galili kwelan nanıngot nım a. Amatam Judia kwelan

⁸ ba Jerusalem it kwelan, ba Idumaia kwelan ba Joldan tuk tambon kanda, ba Tilo gıt Saidon it kwet kandañ pakañ, amatam asupgan endı Yesu kundit neknek tı-kuñguk wolok gıñgıt nandıñgılıñda tĩmbi endoñ bıñgılıñ.

⁹⁻¹⁰ Endı amatam asup ep tĩmbı kındem dañgukta, wala tĩmbi ama jımbasıat ba wandanjat endı tıke-kanelıñdok kle-gımbupi, tambo kle-kot-tıñgılıñ. Wındıñ tıñgılıñda tĩmbi, Yesulı kıkeñ plon loup nandımbi, gwañgwañiıla enguk, “Nım kañbi, amatamdı nep kamainelıñ, wala tĩmbi kıkeñ tipnam no bımbi namandı palen.”

¹¹ Tĩmbi ama yal kolanjıat Yesu kañgılıñ endı kesinan mılelem tĩmbi dıñgunembi, ñındıñ kıtıñgılıñ, “Dık Yambattok Nıñañ sınık.”

¹² Wındıñ kıtıñılımbi, Yesulı enlok kusei nım e-daklenelıñdok enı-kımısip kwambıñ tı-semguk.

Yesulı telak netek plon Yambattı gıñgıtıñiı yambı-dıkñelak wala enı-daut tı-semguk

Yesulı enı-mumulın 12 ep danguk

¹³ Tĩmbi Yesulı kwet kımın nolok lombi, ama epmep nandıñguk wakan enı-tiañeum bıñgılıñ.

¹⁴ Bımbi, endoñnan nanin ama 12got epbi, kosı ‘enı-mumulın’ kıtımbi enguk, “Sındı nakıta kunelıñdok sep danlet. Danbi sanı-mulambi, gıñgıt mandana e-ta-kunekalıñ.

¹⁵ Tĩmbi yal kolan ep kle-kot-tı-semnelıñdok gembı pat-samekak.”

¹⁶ Ama 12 Yesulı ep danguk endok kosı ñındıñ: Simon (koi no Petlo kıtıñguk).

17 Tĩmbi Sebedilok nĩñañiit Yakobo gĩt Yoane (endok koset komblin Boanelges ep kĩtĩnguk, nĩnĩlok manda plon 'Endĩ dĩĩmat wandĩĩ').

18 Tĩmbi Andlu, Filip, Batlomio, Mataiyu, Tomas, Yakobo Alifaielok nĩñañ, tĩmbi Tadaio, ba Simon Selot.

19 Tĩmbi Judas Iskaliot, ama endĩ Yesu bola tĩ-ñĩmguk.

Yesulok sambat bien sĩnik wĩ nin?

20 Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañiĩ gĩt ilan ñañguk. Ñaumbi, bĩndambo amatam asuptĩ endoñ bĩ kĩmĩn tĩngĩlĩñ. Nain tuop wĩndĩñ tĩngĩlĩnda tĩmbi, Yesu gĩt gwañgwañiĩ endok nana tuk ep na nain no nĩm inda-semguk.

21 Tĩmbi Yesulok wekal sambat endĩ gĩngĩt wĩn nandĩmbi, "Gĩnañ kamalalak" embi, isĩ kusei bĩmbi, tĩkenelĩndok ñañgĩlĩñ.

22 Ñañĩlĩmbi, endĩkĩe manda nandĩ-tale ama dĩwĩn Jelusalem it kwelan pakĩlĩñ endĩ Yesu pakuknan bĩmbi ñĩndĩñ eu satañguk, "Belsebul endĩ Yesulok gĩnañnan patak", ba "Yal kolandok yambĩ-dĩkĩenjiĩ gembĩ mĩmbi, yal kolan ep kle-kotak."

23 Eumbi, Yesulĩ kĩtĩ-semum bĩmbi enguk, "Kusei nekta Satañdĩ enlok yalĩi ep kle-kolek?"

24 Tĩkap it kwet nolĩ tambĩpi, nĩsĩngan mĩmbi, tambo wĩt-tĩnelĩnda, it kwet walĩ nĩm kwambĩñ dambi palek.

25 Ba sambat nolĩ tambĩpi, nĩsĩngan mĩmbi, tambo wĩt-tĩnelĩnda, sambat walĩ nĩm kwambĩñ dambi patnelĩñ.

26 Wĩndĩngangot Satañdĩ ikan yalĩiila kanjik tĩmbi, ep tambĩlĩmda, endĩ kwambĩñ dambi ilektok tuop nĩm. Endĩ tale-sĩn tawĩk.

27 Tĩmbi Satañ endĩ ama no gembĩnat nomĩk. Ama nolĩ endok it gĩnañ gembĩnat lombi, gĩngĩtĩi joñgũngan ep mektok tuop nĩm. Dama endĩ ama gembĩnat wĩn tĩkembĩ, toali ap imbi bium palĩmek, gĩngĩtĩi palĩmlak wĩn kĩndem ep talewĩk."

28 Yesulĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi enguk, "Nak biañgan sanlet: amatamdĩ dĩwĩsĩla ba Yambatta kolan tĩ-ñĩmbi yom tañda, yom wĩn gĩtĩkkan Yambattĩ kĩndem bi-semekak.

29 Gan no endĩ Dĩndĩm Yal nĩ-kolalakta, endok yomĩn biñĩm-biñĩmlok tuop nĩm patak, yomĩn walĩ papat kwambĩñ palĩmekak."

30 Endĩkĩe manda nandĩ-tale amalĩ Yesulok gĩnañnan yal kolan patak embi, Dĩndĩm Yallok kenan wĩndĩñ e-kolakola e-ta-kuañgĩlĩnda tĩmbi manda wĩndĩñ eñguk.

31 Tĩmbi Yesu meñ kwayaĩi endĩ tombi, it pawan ipi, Yesu gĩt e-nandĩ-tĩnelĩndok manda kĩmĩlĩm loñguk.

32 Loumbi, amatam Yesu kle-gĩmbupi pipakĩlĩñ walĩ Yesu nĩmbi eñgĩlĩñ, "Meñga nokai pawan bĩ ipi, gambĩnep nandĩmbi eañ."

33 Eumbi tambane-enguk, "Mena notnai wĩ nin?"

34 Wĩndĩñ embi, amatam kle-gĩmbup pipakĩlĩñ yambĩñĩpi enguk, "Kawĩ! Nokok mena, notnai ñĩ pakañ.

35 No endĩ Yambattok man tañgonelakta, walĩ wakan nokok mena notnai sĩnik."

4

Yambattok mandalĩ telak nĩtek plon pĩndĩ dam ñalak

1 Tĩmbi Yesulĩ tuk guañ balilĩñ ña-papi, bĩndambo kusei kĩmĩpi, amatam enĩ-daut tĩ-semguk. Nain wolonda amatam endoñ bĩ kĩmĩn tĩngĩlĩñ wĩn wopungan sĩnik, wala tĩmbi Yesulĩ kĩkefĩ nolok plon lo pipalĩmbi, kambak munjulĩm ñañda eñguk. Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtĩktĩ tuk bambalnan pipakĩlĩñ.

2 Tĩmbi Yesulĩ nepek asuptok plon eyout manda embi, enĩ-daut tĩ-semguk. Tĩñĩpi enguk,

3 "Nandĩwĩt! Ama nolĩ nana mĩnjĩp kokota kena gĩnañ ñañguk.

4 Ñambĩ, mĩnjĩp kot-tĩ-kot-tĩ-ñañĩlĩmbi, dĩwĩn telak plon pĩmbi, monĩktĩ bĩmbi, yout-na-taleñgĩlĩñ.

5 Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩndĩ kwet lakatgot kawattĩ salaiñguknan pĩngĩlĩñ. Wolok kwet lakat pakukta, mĩnjĩptĩ platikan tawa-lambĩñgĩlĩñ,

6 gan endĩ kakai plongot pakukta, maimdĩ lambĩ ep dĩmbi yañetambĩ kĩm-taleñgĩlĩñ.

7 Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩndĩ koselek mĩnjĩp boñgĩpsĩnan pĩngĩlĩñ endĩ yakayakan tawa-lambumbi, koselektĩ gembĩnjĩt lambĩ ep tapli-taleumbi, bien nĩm laliñgĩlĩñ.

8 Tĩm mĩnjĩp dĩwĩndĩ kwet galk plon pĩngĩlĩñ endĩ tawa-lambĩmbi, bien kĩndem sĩnik laliñgĩlĩñ. Kwandai dĩwĩndoñ bien lakat, dĩwĩndoñ kambak asup, dĩwĩndoñ asup sĩnik wĩndĩñ laliñgĩlĩñ."

9 Yesulĩ eyout manda wĩndĩñ embi yousĩmbi enguk, "No en pawañnat endĩ mandana nandĩmbi tĩke-kĩlĩñ eukak."

¹⁰ Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtik endĩ ña-taleumbi, Yesu, gwañgwañii 12 gĩta nosii dĩwĩn nĩsĩñgan pakĩlĩñ. Papi, eyout manda gĩtik eñguk wolok kusasĩla nĩ-kaumbi

¹¹ ñĩndĩñ enguk, “Telak nĩtek plon Yambattĩ amatamñii yambi-dĩkĩelak wĩn damañgan pat-sembeĩn pakuk, gan nak man sĩnda wakan sanba dakleumbi, kĩsĩ plon kĩmĩt-talelet. Gan amatamdi nokok gĩñgĩt nĩm inda-taleañ enda wakan nak nandĩnandĩ gĩtik wĩn eyout mandalĩñgot enĩ-daut tĩ-semlet.

¹² Wĩndĩñ tĩmbambi, endĩ deimbi kañ, gan nĩm ka-dakleañ, ba pawanjĩ kĩmĩpi nandañ, gan nĩm nandĩ-dakleañ. Endĩ ka-nandĩ-daklenelĩnda, gĩnananjĩ tambaneumbi, Yambattĩ yomjĩ kĩndem bi-semek.”

¹³ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enĩ-kañbi eñguk, “Eyout manda sanĩt wolok kusei nĩm nandĩ-dakleañ ba? Wĩndĩnda eyout manda gĩtik nĩtek nandĩ-taleneleñ?”

¹⁴ Nandañ! Ama nana mĩnjĩp kotak endĩ Yambattok manda e-kolĩ pĩlak.

¹⁵ Mĩnjĩp telak plon pĩlak wolok walan ñĩndĩñ: manda wĩn nandumbi, gĩnananjĩ gĩnañ pũmbi, Satañdi platikan bĩ manda yapma tĩke-semlek.

¹⁶ Ba mĩnjĩp kwet kawatgot plon pĩlak: endĩ manda wĩn nandĩmbi nandĩ-koĩngom tĩmbi nandĩ-dasiañ.

¹⁷ Gan manda wĩn gĩnananjĩ gĩnañ kakai nĩm tĩlakta, nain dumangangot tĩke-kuañ. Gĩñgĩt mandala tĩmbi mĩlap ba kanjĩk endok plon indaumbi, endĩ platikan sĩnĩk pipĩmbi biañ.

¹⁸ Ba mĩnjĩp koselek mĩnjĩp boñgĩpsĩnan pĩlak: ama dĩwĩn manda wĩn nandĩ-taleañ,

¹⁹ gan kwelalok mĩlap, ba mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ wolok nandĩ-koĩngom julũngan, ba nepek kusei kusei dĩwĩsĩ wolok galktĩ gĩnananjĩ tokĩneumbi, manda nandĩmbi, platik kamalaumbi, bien nĩm indalak.

²⁰ Ba mĩnjĩp kwet galk plon pĩlak wolok walan wĩn ñĩndĩñ: ama endĩ wakan manda nandĩm kasĩlembi tĩke-kuañda, bien ep tĩndĩnjĩ plon inda-ta-ñalok: dĩwĩndĩ lakat, dĩwĩndĩ kambak asup, dĩwĩndĩ asup sĩnĩk laliañ.”

Yambattok mandalĩ telak nĩtek plon bien indalak

²¹ Tĩmbi Yesulĩ Yambattok mandala ñĩndĩñ enbi eñguk, “Ama nolĩ sipala it gĩnañ tĩke-lombi, kambottĩ tapliwĩk ba pipat doundou kapmainan kĩmĩlek ba? Nĩm a! Endĩ it gĩnañ tĩke-lombi, indangan kĩmĩlĩmbi kolĩ salewĩk.

²² Wolok tuopgan manda gĩtik pat-sembeĩn patak wĩn eu inda-daklelok. Tĩmbi nepek gĩtik wĩt-tapliñgĩlĩñ patak wĩn tĩmbi inda-daklelok.

²³ No en pawañnot endĩ mandana ñĩn nandĩmbi tĩke-kĩlĩñ eukak.”

²⁴ Yesulĩ wĩndĩñ embi enguk, “Pawanjĩlĩ manda nĩtek nandañ wĩn nandĩmbi tĩke-kĩlĩñ enekalĩñ. Manda nĩtek nandĩmbi tañgoneañda, Yambattĩ wolok tuopgan nanandĩ sambĩ, nombo yousĩmbi samĩ-sĩnĩk taukak.

²⁵ Neta, no endĩ nanandĩ Yambattĩ mĩñguk wĩn tĩke-kulakta, endok nanandĩn wĩn tĩmbĩm wopum daukak. Gan no endĩ nanandĩ wĩn nandĩ-kĩnnembi nĩm tĩke-kulakta, nanandĩn palĩmlak wĩn apma tĩke-ñĩmĩmbi, silak palekak.”

Yambattĩ telak nĩtek plon gĩñgĩtĩii yambi-dĩkĩneumbi inda-sata-tañ

²⁶ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Yambattĩ enlok gĩñgĩtĩii telak nĩtek plon yambi-dĩkĩneumbi inda-sata-tañ, nak wolok plon eyout manda no ñĩndĩñ sanba nandĩwĩt: ama nolĩ kena gĩnañ nana mĩnjĩp kot-tĩ-kot-tĩ-tĩlak.

²⁷ Kot-talembi, ilan ñambi, tim sandap dou-mĩlat-ta-kuumbi, mĩnjĩp walĩ bendĩ-wopum dambi, mĩndĩñ lambĩlak. Gan telak nĩtek plon lambĩlak wĩn en nĩm nandĩlak.

²⁸ Kwet en kena tĩmbĩmbi, bien indalak. Dama mĩndĩñ lambĩ-indaumbi, sap kĩmĩlĩmbi, siñgi kandañ bien indalak.

²⁹ Bien gĩlĩta-taleumbi, epep nain indaumbi, ama walĩ bien ep mĩlak.”

³⁰ Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Yambattĩ telak nĩtek plon enlok gĩñgĩtĩii tĩpet sĩnĩk wĩngan yambi-dĩkĩneumbi inda-sata-tañ? Kusei wolok plon nĩndĩ eyout manda nek enambi dakleutak?”

³¹ Yambattok kĩkesĩpmĩn wolok bendĩmbendĩn wĩn wambĩñ mĩnjĩp nomĩk. Mĩnjĩp wĩn tĩpnam sĩnĩk, mĩnjĩp dĩwĩn kena gĩnañ kokañ wĩn wolok tuop nĩm.

³² Kwet plon kotnambi, lambĩ bendĩ-wopum dambi, yaya dĩwĩn gĩtik wĩn yapma klelak. Kii gayam wopungan tĩmbĩmbi, monĩktĩ kĩndem wolok plon isĩ tĩmbi, pĩtĩñ patnelĩñ.”

³³ Yesulĩ manda enĩ-ta-kumbi, eyout manda wandĩñ asupgan eñguk; wĩn amatam nandĩnandĩnjĩlok tuop enbi,

³⁴ kwapmeñgan eyout mandalĩñgot enĩlĩñguk. Gan eyout manda wolok bien gwañgwañii nĩsĩñgan palĩmek e-dakle-tĩ-semleñguk.

Yesulĩ gembĩn gwañgwañiila daut semguk

Yesulí sasale gít tuk enb+mbi, kílp eñgimik

³⁵⁻³⁶ Sandap wolonda kwet kílm eumbi, Yesulí kikeñ plon pipapi, gwañgwañiila enbi eñguk, “N+ndí tuk guañ d+ikñembi, dat kandañ ñana.” Eumbi, gwañgwañiilí ama k+m+in gítik yambimbi, kikeñ plon lombi, Yesu joñgo nañg+pi, tuk tambon kandañ ñañg+il+ñ. T+mbi ama d+w+ndí kikeñj+ t+kembi, ep klembi ñañg+il+ñ.

³⁷ Ñañ+imbi, sasale wopumgand+ kusei k+m+pi, tuk pend+im m+lapí, k+keñj+ g+nañ p+umbi tokñeup t+ñguk.

³⁸ Gan Yesulí joñgo w+ñgan k+keñ tem+ik siñgi kandañ kumba gamba k+m+pi dou-pakuk. T+mbi gwañgwañiilí t+mb+ s+ikñembi n+ñg+il+ñ, “N+n+ndaut. Tuk guañ g+nañ p+nepi tam+ñ. W+in n+m nandí-n+m+lañ ba?”

³⁹ N+mb+mbi m+lapí, sasale n+ñomb+mbi, tuk guañda n+ñguk, “Gitak! Busukñane!” Eumbi, sasalelí kílp eumbi, tuk+ busukñembi pakuk.

⁴⁰ T+mbi Yesulí gwañgwañiila enguk, “Neta gemb+nj+ p+lak? N+tekta t+mbi, nak+ta kuañ, gan gama n+m nandí-k+ik+ t+namañ?”

⁴¹ Eumbi, dambe taletalet t+mbi, n+siñgan e-nandí-t+mbi eñg+il+ñ, “En ama n+nein, ñala sasale gít tuk guañd+ man tañgoneam+ik?”

5

Yesulí eumbi, yal kolan asup endí b+it g+nanj+ g+nañ p+ñg+il+ñ

¹ T+mbi Yesu g+ta gwañgwañiilí endí tuk guañ d+ikñembi, tambon kandañ, Gelasa amatamdok kwelan, ña-tomg+il+ñ.

² Tombi, Yesulí k+keñ bimbi, kwamb+ñ loumbi, ama no yal kolannat amasunnan pakuk endí yamb+mbi Yesuloñ b+ñguk.

³⁻⁴ Ama w+in toa kwamb+ñ ba aindí kii kesi nain nain im-mañg+il+ñ, gan ama nolí endok gemb+in t+ke-p+uktok tuop n+m. Endí toa pat-t+mb+ d+ikñeumbi, ain w+p m+ndí-pal+mbi pa glol+ñguk. T+mbi endí sañan daumbi, kii kesi toa ba aindí nombo imnel+ñdok tuop n+m kaañg+il+ñda kak biumbi, sunnan dou-m+lat-pat-t+il+ñguk.

⁵ Tim sandap tuop endí sunnan ba kwet jañgin plon papi, kwawa wopum t+mbi, kawattí siñgin gw+lap w+pi domb+mbi pa kul+ñguk.

⁶⁻⁸ Ama endí wakan mayañgan ipi, Yesu kañbi, endoñ woñep b+umbi n+ñguk, “Yal kolan, d+ik ama g+nañ nanin poñau!” N+mbi n+g+ñg+neumbi, b+tombi, kesinan m+lelem t+ñ+mbi, kwamb+ñgan k+imbi n+ñguk, “Yesu, Yambat Loloñ S+nik endok N+ñañ, d+ik nek t+namepi b+lañ? Nak Yambattok koi plon ganlet: d+ik kena g+m n+m namekañ.”

⁹ N+mb+mbi, Yesulí “Koka nin?” n+mandumbi tambane-n+ñguk, “Kotna K+m+in G+it+k. N+ndí asupgand+ kuam+ñ, ñala.”

¹⁰ Endí w+ndíñ embi g+ñg+neumbi n+ñguk, “N+ndí kwet ñ+n bineñdok n+m n+ni-mulekañ.”

¹¹ T+mbi kamañgan b+it asup k+m+in wopumgandí kloñnan kumbi, kwet mina-pak+il+ñ.

¹² W+ndíñda yal kolan endí Yesulí nandí-semumbi, b+it g+nanj+ g+nañ p+nel+ñdok n+ndíñg+il+ñ.

¹³ N+mandumbi nandí-semum ama g+nañ nanin lamb+ poñambi, b+it g+nanj+ g+nañ p+ñg+il+ñ. P+umbi, b+it kloñnan woñep p+mbi, kwet bambalnan j+lopi, tuk guañ g+nañ p+ñg+il+ñ. B+it lakat n+m, 2000 netepep g+it+ik endí p+mbi, tuk nam k+m-taleñg+il+ñ.

¹⁴ T+mbi b+it kaul+ d+ikñe ama endí pimbi woñep ñambi, ama it kwelan ba kenanj+ g+nañ pak+il+ñ tuop kasat t+semg+il+ñ. T+semumbi, endí nepek nek indañguk w+in kanel+ñdok b+ñg+il+ñ.

¹⁵ B+mbi, Yesuloñ tombi, ama kañbi ka-nandíñg+il+ñ w+in: ama yal kolan k+m+in g+it+knat kuñguk endí g+nañ nanand+in tomb+mbi, dasindasi k+m+pi, busukñanengan pipakuk. Amatamdí dau g+itkñin w+ kañbi m+siñg+il+ñ.

¹⁶ Nepek ka-nandí-t+ñg+il+ñ endí ama yal kolannat kuñguktok plon ba b+ttok kandañ nepek indañguk wolok kasat t+semg+il+ñ.

¹⁷ Kasat w+in nandí-talembi, w+nas+ilí wolongan Yesulí kwes+ w+in bim ñaw+ktok n+ndí-t+mb+mbi nandí-semguk.

¹⁸ T+mbi Yesulí k+keñ plon loñ+imbi, ama yal kolan kle-kol+mguk endí kle-ñaw+ktok n+ndí-t+ñguk.

¹⁹ Gan Yesulí n+m embi n+ñguk, “D+ik ika kwekanan ñambi, nokai g+ta kuñ+pi, Wopumdí telak n+tek plon blan t+gambi nandí-gambi, nepek wopum t+kindem da-gam-talek wolok kasat t+semekañ.”

²⁰ Eumbi, ama walí it kwet 10 wolok kandañ ñambi, kusei k+m+pi, Yesulí nepek t+ñ+mguk wolok kasat t+sem-kuumbi, amatam g+it+kt+ nandímbi nandí-g+it+ p+it+ p+ñg+il+ñ.

Yesulí wembe sembisemb+in gít tam j+mbalat ep t+mb+ kindem dañg+im+ik

²¹ Tĩmbi Yesu gĩt gwaĩgwaĩii endĩ kĩkeñ plon lombi, bĩndambo tuk gwaĩ dĩkĩembi, tambon kandañ ña-tomguk. Tombi, tuk ballilĩnan palĩñĩlĩmbi, amatam asupgandĩ endoñ bĩmbi, kĩmĩn tĩngĩlĩñ.

²² Tĩñĩlĩmbi, it kiyau kaulĩ-dĩkĩe ama no koi Jailus endĩ bĩmbi Yesu kaĩbi, kesinan mĩlelem tĩmbi

²³ dĩngũembi nĩ-kukulembi eĩnguk, “Wembana tĩpmĩnam endĩ sembupi tĩlak. Ñala dĩkĩ kindem bĩmbi, kĩkalĩ endok plon kĩmĩlĩmbi, kĩndem dambi palen.”

²⁴ Nĩmbĩ nandĩmbi, en gĩta ñaĩnguk.

Ñañĩlĩmbi, amatam kĩmĩn wopum endĩ kle-gĩmbupi, tambo kle-kot-tĩñĩpi ñaĩngĩlĩñ.

²⁵ Endok boĩngĩpsĩnan tam no ñaĩnguk, endĩ tamdok jĩmbat tĩ-ta-kuumbi, gwĩlat 12 tĩnguk.

²⁶ Tĩmbi gwasap ama asuptĩ gwasap kusei kusei mĩumbi walĩ mĩlap yousĩ mĩumbi, siĩngĩ gawat walĩ wopum sĩnĩk nandĩmbi kuĩnguk. Tĩmbi kena tĩngĩlĩñ wolok tuan mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ palĩnguk gĩtĩk wĩn em-taleĩnguk, gan jĩmbalĩ nĩm paĩngĩtaĩnguk.

²⁷⁻²⁸ Tam endĩ wakan Yesulok gĩngĩtĩ nandĩlĩngukta tĩmbi ñĩndĩnĩ kĩmĩt-nandĩ-tĩnguk, “Nak dasindasingot tĩke-kautetta, gumañ kĩndem dautet.” Wĩndĩñ nandĩmbi, amatam kĩmĩn gĩtĩk ñaĩngĩlĩñ boĩngĩpsĩnan Yesulok siĩngĩ kandañ ñambi, dasindasin tĩke-kaĩnguk.

²⁹ Tĩke-kaumbi, wolongan wekailĩ kala daumbi, piĩngĩu paĩngĩta-taleumbi nandĩnguk.

³⁰ Tĩmbi Yesulok gembĩn noli tĩañeum nandĩmbi, wolongan tambanembi enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Nĩndĩ dasindasina tĩke-kalak?”

³¹ Eñĩlĩmbi, gwaĩgwaĩiilĩ nĩngĩlĩñ, “Kalañ: amatam kĩmĩn gĩtĩktĩ gep kle-gĩmbupi tambo kle-kot-taĩ. Neta ‘Nĩndĩ neplak?’ elañ?”

³² Gan Yesulĩ ‘Nĩndĩ sĩnĩk nep mĩk?’ wĩn ka-daklewĩtok yambĩ-ta-ñañguk.

³³ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, tam endĩ piĩngĩu plon kundit indaĩnguk wala nandĩ-mĩsĩmbi, blañblañ tĩñĩpi Yesuloñ bĩnguk. Bĩmbi, kuañ dombĩnnan mĩlelem tĩ-ñĩmbi, enlok kusei eu tawaumbi nĩnguk.

³⁴ Nĩmbĩmbi, Yesulĩ nĩnguk, “Wembe, nanandĩ kwambĩndaĩngala kĩndem dalañ. Mĩlapka taleumbi, waleĩga kĩndem daumbi, ña kĩndemgot kuukañ.”

³⁵ Yesulĩ tam manda wĩndĩñ nĩ-palĩñĩlĩmbi, it kiyau kaulĩ-dĩkĩnelok ilnan nanin ama dĩwĩn manda tĩke-bĩmbi, nosĩ kaĩbi nĩngĩlĩñ, “Wembaĩga ip sembĩlak. Ñala endaut amalĩ slakan nektok ikanan kesitĩ gawat ñautak?”

³⁶ Gan Yesulĩ manda wĩn nandĩ-kĩmnembi, kaulĩ-dĩkĩnela nĩnguk, “Nĩm mĩsĩwĩñ, slak nandĩ-kĩlĩk tĩ-namĩ-ta-ñaukañ!”

³⁷ Wĩndĩñ embi, amatam gĩta gwaĩgwaĩii dĩwĩn en nĩm klenelĩndok enĩ-kĩmĩsip tĩ-sembi, Petlo, Yakobo gĩta kwayaĩ Yoane endĩngot yanaĩngĩpi ñaĩnguk.

³⁸ Ñambi, kaulĩ-dĩkĩnelok ilan tombi, amatam kĩmĩn gĩngĩlĩ ba mano kulĩm tĩmbi kut-palĩmbi yambĩnguk.

³⁹ Yambĩ-nandĩmbi, it gĩnañ lombi enguk, “Sĩndĩ nektā gĩngĩlĩ wopum tĩmbi kut-pakañ? Wembe ñĩn nĩm sembĩk, endĩ slak dou patak.”

⁴⁰ Wĩndĩñ eu nandĩmbi, kolan ka-kwalepgĩlĩñ.

Gan Yesulĩ amatam gĩtĩk ep kleum pawan piĩmbi, wembe meñ beu gĩta gwaĩgwaĩii tĩpet gĩt no wĩn yanaĩngĩpi, wembe pakuknan loĩnguk.

⁴¹ Lombi, wembe kii tĩkembĩ, nĩsĩlok manda plon “Talita kumi” nĩnguk, wĩn ñĩndĩñ, ‘Wembe tip, mĩlat ganlet.’

⁴² Eumbi, wolongan wembe walĩ mĩlapi, ñañambĩt tĩnguk. (Wembe wolok gwĩlat 12.) Tĩmbi amatam wolok pakĩlĩñ endĩ nepek wĩn ka-silĩkĩembi, nanandĩnjĩ nĩm nandĩ-dakleĩngĩlĩñ.

⁴³ Tĩmbi Yesulĩ kasat ama dĩwĩnda nĩm ennelĩndok kĩmĩsip kwambĩñ tĩ-sembi, wembe wĩn nana mĩumbi nambektok enguk.

6

Nasalet nasilĩ Yesulok gembĩnla nandum tĩl tĩnguk

¹ Tĩmbi Yesulĩ kwet walĩnin ñambi, gwaĩgwaĩii gĩta il kuseinan ñam pakuk.

² Pakap, Sabat patnandĩ nain indaumbi, it kiyau gĩnañ lombi, kusei kĩmĩpi, amatam enĩ-daut tĩ-semumbi nandĩngĩlĩñ. Tĩmbi asuptĩ nandĩ-gĩtĩp gĩtĩp tĩmbi eĩngĩlĩñ, “Ama slanin ñalĩ manda gĩtĩk ñĩn denanin inda-ñĩmĩnguk? Nanandĩ wopuwopum ñĩn inda-ñĩmĩnguk wĩn netepein sĩnĩk? Ba kundit tĩndĩn walan wĩn engano sĩnĩk!”

³ Endĩ it tĩndĩ ama slanin wĩn! Malialok nĩñañ, ba Yakobo, Jose, Juda gĩta Simon, endok dasĩ. Tĩmbi wiwii endĩ nĩn gĩta kuañ.” Wĩndĩñ embi nandĩ-ñĩmum pi-sĩnĩk taĩnguk.

⁴ Tĩmbi Yesulĩ enguk, “It kwet dĩwĩn endĩ plofet ama nola nandum loloñ tĩlak, gan ilnan nasĩ ba nolii ba wekal kusipĩii endĩ ka-mĩsĩ-tĩ-ñĩmañ.”

⁵ Wɪndɪn̄ tɪŋgɪlɪnda tɪmbi, kundit engano tɪmbepi nandum mɪlataumbi, sɪlak ama jɪmbasat tɪpet sɪnɪk kiilɪ ep kaumbi, kɪndem daŋgɪlɪn̄.

⁶ Tɪn̄pi nandɪŋguk, "Nekta sɪnɪk tɪmbi, kenanala nandum tlal tɪlak?" Wɪndɪn̄ nandɪn̄pi, enɪ-daut tɪ-semektok it kwet kle-gɪmbut-n̄aŋguk.

Yesulɪ endok kusei gwaŋgwaŋiila daut semguk

Yesulɪ gwaŋgwaŋi 12 kenala enɪ-mupi, endɪkɪn̄e tɪ-semguk

⁷ Tɪmbi Yesulɪ gwaŋgwaŋi 12 enɪ-tiaŋeum bɪumbi, kena tɪnelɪndok ama tɪpet tɪpet enɪ-mupi, yal kolan ep kle-semnelɪndok gembɪ emguk.

⁸ Tɪmbi enguk, "Sɪndɪ n̄anepi, nepek no n̄m tɪke-n̄anekalɪn̄, toŋanjɪŋgot. Nana ba lɪk wɪn n̄m tɪke-n̄anekalɪn̄, ba mɪnem kwandai gɪmɪn no dasindasinjɪ gɪnaŋ n̄m dasinekalɪn̄.

⁹ Kesɪsɪlok gwɪlap wɪnda tɪkenekalɪn̄, dasindasi tɪpet wɪ n̄m, noŋgangot dasinekalɪn̄."

¹⁰ Wɪndɪn̄ embi enguk, "It kwet nolok tombɪmbi, ama nolɪ sanɪ-tiaŋeumbi, endok il gɪnaŋ londekamɪk, it kwet wolok patekamɪk tuop endok ilnangot dou-mɪlat-tɪ-patekamɪk.

¹¹ Tɪkap it kwet nolok tombɪmbi, wɪnasɪlɪ not n̄m tɪ-sambi, mandanjɪ n̄m nandɪnekalɪnda, yambimbi n̄anekalɪn̄. N̄anepi, kesɪsɪ plon kwɪlɪn̄ sapak wɪt-sapleum pɪukak. Wɪndɪn̄ tɪmbɪmbi, kundit kolan tɪŋgɪlɪn̄ wɪn ka-nandɪ-tomnekalɪn̄."

¹² Yesulɪ wɪndɪn̄ eumbi, gwaŋgwaŋiilɪ n̄ambi, amatam gɪnanjɪ tambananelɪndok gɪŋgɪt manda engɪlɪn̄.

¹³ Tɪn̄pi, yal kolan asup ep kle-kot-semgɪlɪn̄, ba jɪmbasat asup gwasap tullɪ saple-sembi, ep tɪmbɪ kɪndem daŋgɪlɪn̄.

Elottɪ Yesulok gembɪn nandɪ-tomguk

¹⁴ Tɪmbi Yesulok koi gɪŋgɪt pɪndɪ daŋgukta tɪmbi, ama wapmaŋ Elot endɪ bo wɪn nandɪŋguk. Ama dɪwɪsɪlɪ Yesula n̄ndɪn̄ eaŋgɪlɪn̄, "Yoane, tuk i-sem-i-sem ama en wakan bɪndambo kɪmnan nanin mɪlakuk, wala tɪmbi endɪ kena gembɪnat tɪmbi kulak."

¹⁵ Ba dɪwɪndɪ Yesula "En Elia" eaŋgɪlɪn̄, ba dɪwɪndɪ "Endɪ plofet ama no, plofet ama damanin wandɪn̄ nomɪk" eaŋgɪlɪn̄.

¹⁶ Wɪndɪn̄ eumbi, Elottɪ wɪn nandɪmbi pa eŋguk, "Yoane, ama wɪn damaŋgan natna ewa bim dombum kɪmguk, en wakan mɪlapi kulak."

¹⁷⁻¹⁸ Elot endɪ kusei n̄ndɪnda wɪndɪn̄ eŋguk: endɪ bo enlok kwayaŋ Filip endok tamɪn koi Elodia apma tɪkeumbi, Yoanelɪ gɪŋgɪt wɪn nandɪmbi n̄ŋguk, "Dɪk kwayaŋgalok tam matɪke-pataŋ wɪn kɪmɪsip manda maklelaŋ." Endɪ wɪndɪn̄ n̄lɪŋgukta, Elottɪ bo tamɪn nandɪ-n̄mbi, kena gwaŋgwaŋiilɪ enɪ-mulɪmbi n̄ambi, Yoane tɪkembɪ, it kwambɪn̄ gɪnaŋ im kɪmɪmbi pakuk.

¹⁹ Tɪmbi Elodialɪ Yoanela gimbit gɪnan gɪnaŋ tɪke-papi, wɪlektok nandɪŋguk. Gan endɪ tuop n̄m,

²⁰ neta Elottɪ Yoane tɪke-kamaiŋguk. Endɪ Yoanela nandum ama dɪndɪm sɪnɪk, Yambattok kena tɪndɪlok ama no tɪmbɪmbi, enda ka-mɪsɪmɪsɪ e-tɪ-n̄mguk. Tɪmbi endɪ Yoane nɪ-tiaŋembi, mandan nandɪlɪŋguk. Nandɪn̄pi, "Nɪtek tɪmbet?" embi, gɪnaŋ tɪpet tɪmbi nandɪ-bendɪ-tɪlɪŋguk. Gan endɪ Yoanelok mandan nandɪ-koŋgom tɪlɪŋguk.

²¹ Tɪmbi Yoane wɪlɪ kɪmbektok telak no Elodialɪ n̄ndɪn̄ inda-n̄mɪŋguk. Elottɪ indaindan nain indaumbi, amaŋiilɪ loloŋ ba ama saŋanjɪlok telak dama ba Galili kwettok ama biesɪ ep kɪmɪn tɪ-talembi, nana sina wopum tɪ-semguk. Tɪmbi endɪ kɪmɪn tɪmbi nana na-palɪmbi,

²² Elodia enlok wemban endɪ amalooŋ n̄a tombi, dausɪnan kap tɪŋguk. Kap tiumbi, Elot gɪt yokɪn̄i endɪ kaŋbi nandɪ-kɪndem daŋgɪlɪn̄. Tɪmbi Elottɪ wembe sim n̄ŋguk, "Dɪk nepek wala ba wala eumbi gametet."

²³ Embi e-kwambɪn̄ dambi n̄ŋguk, "Nepek wala ba wala eumbi, kɪndem gametet. Nak kwet n̄n ka-dɪkɪnelet wala bo eumbi, kɪndem tambɪpi, tambon gametet."

²⁴ Wɪndɪn̄ eumbi, wembelɪ meŋloŋ n̄ambi nɪ-nandɪmbi n̄ŋguk, "Nak nektok sɪnɪk eutet?" Eumbi, meŋlɪ n̄ŋguk, "Yoane miti tuk i-sem-i-sem tɪŋguk endok kumbamla e!"

²⁵ Eumbi, wolongan platik sɪnɪk n̄ambi, Elottoŋ tombi n̄ŋguk, "Dɪk n̄ndɪn̄gɪtaŋgan Yoanelok kumbam jawaŋ plon kɪmɪpi namɪn̄!"

²⁶ Eumbi, Elottɪ nandum kola-sɪnɪk taŋguk. Gan endɪ yokɪn̄iilok dausɪnan manda e-kwambɪn̄ da-n̄mɪŋgukta tɪmbi, mandan wɪn pi-pɪwɪktok tuop n̄m nandɪŋguk.

²⁷ N̄m nandɪ-n̄mlok, gan joŋgo nandɪ-n̄mbi, wolongan enlok kamaikamai ama no Yoanelok kumbam tɪke-bɪuptok nɪ-mukuk. Nɪ-mulɪmbi, it kwambɪn̄ gɪnaŋ n̄ambi, Yoanelok bim dombɪmbi,

²⁸ kumbam jawaŋ gɪnaŋ kɪmɪpi tɪke-bɪ wembe mɪumbi, meŋnɪlɪ kauptok tɪke-n̄am mɪŋguk.

²⁹ Tĩmbi Yoane gwañgwañiilĩ gĩñgĩt wĩn nandĩmbi, it kwambĩñnan ñambi, Yoanelok dalandan tĩke-ñambi kĩndikĩlĩñ.

Yesulĩ juda ama 5000 nana ep towĩnguk

³⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañiilĩ 12 wĩn kenala enĩ-mukuk endĩ undane-bĩmbi, enloñ kĩmĩn tĩmbi, kena tĩñgĩlĩñ ba gĩñgĩt manda enĩ-daut tĩ-semgĩlĩñ wolok kasat gĩtĩk tĩ-ñĩmgĩlĩñ.

³¹ Tĩmbi amatam asup sĩnĩk walĩ yousĩyousĩ ñañambĩt tĩ-palĩmbi, Yesu gĩta gwañgwañiilĩ endĩ nana tuk nanelĩñdok nandĩñgĩlĩñ, gan nain no nĩm inda-semguk, wala tĩmbi Yesulĩ enguk, “Bĩmbi, nĩnĩngan kwet ama nĩmnatnan ñana! Nain duman wandĩñ ña-kunambi, siñginjĩ busukñanewĩn.”

³² Wĩndĩñ eumbi, endĩ kĩkeñ plon lombi, nĩsĩngan tuk guañ dĩkĩñembi, kwet ama nĩmnat tĩmbi dumalanelĩñdok ñañgĩlĩñ.

³³ Ñañĩlĩmbi, amatam asuptĩ yambĩmbi yambĩ-nandĩ-tomgĩlĩñ. Tĩmbi amatam it kwet tuop nanin bĩñgĩlĩñ endĩ bo kesĩtĩ woñep ñambi, Yesulĩ ñanepi nandĩnguknan dama ña-tomgĩlĩñ.

³⁴ Tĩmbi Yesulĩ wolok ña-tombi, kĩkeñ plon nanin pĩñĩpi, amatam kĩmĩn wopum yambĩmbi, gĩnañĩ ñĩndĩñ nandĩnguk, “Sipsip yambĩ-dĩkĩñenjĩ nĩmnat nomĩk tañ”. Wĩndĩñ yambĩ-nandĩmbi, blan tĩ-sembi, kusei kĩmĩpi, nepek asup enĩ-daut tĩ-semguk.

³⁵ Enĩ-daut tĩ-semumbi, maim daut ip pĩ-sembepe tĩngukta tĩmbi, gwañgwañiilĩ endoñ bĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Ñĩn kwet ama nĩmnatnan patnambi, maim daut ip pĩupi tĩlak.

³⁶ Wala dĩk amatam enĩ-mulĩmbi, it kwet ba it jala ñasĩngan pakañnan wolok ñambi, nananjĩ tua nambĩt.”

³⁷ Eumbi tambane-enguk, “Sĩngan nana ep towiut!” Eumbi nandĩ-piasat tĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Dĩk nek elañ? Nĩndĩ ñambi, mĩnem nek ñalĩ nana tuam bĩmbi emneñ? Mĩnem 200 wolok tuop nĩm!” *

³⁸ Eumbi enguk, “Sĩnlok nana nĩtek pat-samlak ña kawĩt!” Eumbi ña kañbi undane-bĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Plaua kĩt tambongot tĩm tuk gaut tĩpetgot pat-nĩmlak.”

³⁹⁻⁴⁰ Eumbi, Yesulĩ amatam kli kĩndem plon samba sambat pipatnelĩñdok enbĩmbi, dĩwĩndĩ 100, dĩwĩndĩ 50 wĩndĩñ pipakĩlĩñ. Pipalĩmbi,

⁴¹ Yesulĩ plaua kĩt tambon gĩta tuk gaut tĩpet wĩn epmbi, kunum plon dei loubi, Yambat we ñĩnguk. We ñĩm-talembi, plaua ombĩmbi, gwañgwañiilĩ em-ta-ñauambi, endĩ bo tĩke-papusenembi, amatam emgĩlĩñ. Tĩmbi Yesulĩ tuk gaut tĩpet wĩn wĩndĩngot ep danbĩmbi, amatam gĩtĩkkan emumbi,

⁴² gĩtĩkkanđĩ nañbi na-tokñeñgĩlĩñ.

⁴³ Wĩndĩñ tĩmbĩmbi, plaua ba gaut wĩn na-tlatlap tĩm biñgĩlĩñ wĩn ep dasiumbi, sandĩñ lĩk 12 tokñeñguk.

⁴⁴ Amatam nana nañgĩlĩñ endoñnan nanin amalok kunakunasĩ wĩn 5000.

Yesulĩ tuk guañ plon ñañguk

⁴⁵ Tĩmbi wolongan Yesulĩ gwañgwañiilĩ enĩ-gĩñgĩnembi, kĩkeñ plon lombi, tuk guañ dĩkĩñembi, Betsaida it kwelan damandama ñanelĩñdok enĩ-mukuk. Enĩ-mulĩm ñañĩlĩmbi, Yesu en amatam isĩnan enĩ-mulepi pakuk.

⁴⁶ Papi enĩ-mut-talembi, nĩmolo tĩmbektok kwet jañgĩnnan loñguk.

⁴⁷ Tĩmbi kwet kĩlĩm eumbi, gwañgwañiilok kĩkeñdĩ tuk guañ boñgĩpnan ñañĩlĩmbi, Yesu en engan kwambĩñnan papi,

⁴⁸ yambĩnguk wĩn: sasalelĩ ñañgĩlĩñ kandañ biñgukta, kĩkeñ plon papi tuk kĩndit-tlalĩmbi yambĩnguk. Kwet gama nĩm salañĩlĩmbi, Yesulĩ tuk guañ plon kesĩtĩ ñambi ep tĩmbi dumalambi, yapma kle-ñaupi nandĩnguk.

⁴⁹⁻⁵⁰ Tĩmbi gwañgwañiilĩ Yesu tuk guañ plon bĩmbi kañbi, “Walen tĩp no kamĩñ” wĩndĩñ kĩmĩt-nandĩngĩlĩñ. Endĩ gĩtĩkkanđĩ en kañbi mĩsĩmbi, gembĩnjĩ pĩmbi, kwawa tĩñgĩlĩñ. Gan Yesulĩ manda embi enguk, “Ñĩn natna ya, simbasĩ busukñaneumbi nĩm mĩsĩnelĩñ.”

⁵¹ Wĩndĩñ embi, kĩkeñ plon loubi, sasalelĩ kĩlp eumbi, ka-sĩlĩkĩñembi nanandĩnjĩ nĩm nandĩ-dakleñgĩlĩñ.

⁵² Gĩnañ kwambĩñ kuñgĩlĩñda tĩmbi endĩ Yesulĩ plaualĩ kundit engano tĩnguk wolok kusei nĩm nandĩ-tomgĩlĩñ.

Yesulĩ amatam nandĩ-kĩlĩk tĩ-ñĩmĩngĩlĩñ ep tĩmbi kĩndem dañguk

⁵³ Tuk guañ dĩkĩñe-talembi, Genesalet kwelan tombi, kĩkeñ tĩke-kwambĩnda-kolĩ pĩnguk.

⁵⁴ Tĩmbi kĩkeñ plon nanin pĩmbi, wolongan amatam Yesu ka-dakleñgĩlĩñ endĩ

* 6:37: Mĩnem denali 200 wĩn kena nain 200 wolok tuan.

⁵⁵ it kwet tuop woñep ñambi, kusei kîmîpi, jîmbasat tañgo plon ep kîmîpi, Yesulî wandîñ ba wandîñ ñañguk tuop nandîmbi, endoñ ep biñgîlîñ.

⁵⁶ Endî it kwet tip ba wopum ba it jala nolok ba nolok ñaumbi, amatamdi jîmbasat endoñ ep bîmbi, ini plon yapîkîlîñ. Yapîpi nî-nandî-tîmbi, dasindasin kusipgot tîke-kanelîñdok nandîmbi nî-nandîñgîlîñ. Tîmbi nandî-semum tîke-kañgîlîñ tuop kîndem dañgîlîñ.

7

Yesulî nepek nek ñalî Yambattok dainan ama tîmbi kolalak wala enî-dakleñguk

¹ Tîmbi Falisi ama gît endîkîne manda nandî-tale ama dîwîñ Jerusalem nanin biñgîlîñ endî bi Yesuloñ kîmîñ tîñgîlîñ. Kîmîñ tîmbi

² kañgîlîñ wîñ: Yesulok gwañgwañii dîwîñ endî sosîlok telak nandî-kîmnembi, kîsî nîm wîlîpi, nana sîlak ep nambîmbi yambîñgîlîñ. Yambîmbi nandum tuop nîm tî-semguk.

³ Neta, Falisi ama gît juda ama dîndîm kunepi nandañ endî gîtik sosîlok ep tîndîñjî ep kwambîñ dambi kunelîñdok enî-daut tî-semañ. Ep tîndî no wîñ endî kîsî nîm wîlîkañda, nana nîm nañ.

⁴ Tîkap endî kîmîlî tuannanan ñambi bañ, nain wolonda tuk nîm iyañda, endî nana nîm nañ. Endî Yambattok dainan kîndem patnelîñdok jawañ kambot gîta nepenepek dîwîñ no pat-wîlîkañ, ba sosîlok ep tîndî wandîñgot dîwîñ asupgan kîmît-klembi tañ.

⁵ Wîndîñda Falisi ama gîta endîkîne manda nandî-tale ama endî Yesu ñîndîñ nî-kañgîlîñ, "Nîtekta tîmbi, gwañgwañgailî sosîlok ep tîndî nîm kîmît-klembi, kîsî nîm wîlîpi nana nañ?"

⁶ Nîkaumbi enguk, "Ama man manbenjî tîpelat! Eu inda manda no pofet Aisaialî youkuk wîñ sîndok juluñîtsîlok kusei inda-dakle-kîlîñ elak. Yambattok manda wîñ ñîndîñ youyoulîñ patak,

'Amatam ñalî manjîlîñgot kotna tîke-loañ, gan gînañ nanandîñjîlî mayañgan sînik patak.

⁷ Endî mandana nandî-kîmnembi, ama sîlanîndok nandînandî enî-daut tî-semañ.

Wîndîñda endî kap nîmolo tîmbi nani-kîndem da-tañ wîñ sîlanin.'

⁸ Manda wolok tuop sîndî Yambattok endîkîne manda bîmbi, amalok ep tîndîñjî tîke-kwambîñ dambi kleañ."

⁹ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, "Sîndî sosîlok ep tîndîñjî kîmît-klenelîñdok nandîmbi, Yambattok endîkîne mandan wîlambane-kokotok kundit tî-kîndem dañ.

¹⁰ Neta, Moselî manda ñîndîñ embi youp biñguk patak, 'Dîk meñga becala nandum loloñ tîmbekak', ba 'No en meñ beula manda enî-suambat-tîlakta, wîlî kîmbekak.' Moselî wîndîñ eñguk,

¹¹ gan sîndok kandañ wîñ ñîndîñ sînik: ama no meñ ba beula ñîndîñ nîlak, 'Nepek nek pat-namlak wîñ Yambat mîuptok e-kwambîñ dañgut, wala tîmbi gep kîmîlettok tuop nîm.' Endî wîndîñ nîmbîmbi,

¹² sîndî kîmîsip tî-ñîmbi ñîndîñ nîañ, 'Dîk meñga ba beka bîndambo nîm tîke-kîmîlekañ.'

¹³ Wîndîñgangot sîndî sosîlok ep tîndîñjîlî yanañgîp piñîpi, Yambattok endîkîne manda tîmbî lakatalak. Tîmbi sîndî kundit kolan wandîsî asupgan pat-tañ."

¹⁴ Tîmbi Yesulî bîndambo amatam kîtî-sembi enguk, "Sîndî gîtikkan mandana ñîñ nandîmbi nandî-kîlîñ ewît.

¹⁵⁻¹⁶ Nepek gîtik nambîmbi mîñjîpsî gînañ pîlak walî sep tîmbi kolauptok tuop nîm. Gan nepek gînanjî gînañ papi lambî-lamîtak walî mek sep tîmbi kolayañ."

¹⁷ Tîmbi Yesulî amatam kîmîñ gîtik yambîmbi, gwañgwañii gîta it gînañ lo-pakuk. Palîmbi, gwañgwañiilî eyout manda eñguk wala nî-kañgîlîñ.

¹⁸ Nî-kaumbi enguk, "Sîndî wîndîñgot nanandîñjî nîmnat bek? Nana walan kusei kusei nambîmbi, mîñjîpsî gînañ pîlak walî sep tîmbi kolauptok tuop nîm. Wîñ nîm nandañ ba?"

¹⁹ Nepek wandîñ walî amalok gînanjî gînañ sînik nîm pîlak. Nîm sînik. Walî tem meñ gînañ pîmbi, temdok telak plon dîndîngan ñambi, tem koñ gînañ pîlak." (Yesulî wîndîñ embi, nana gîtik Yambattok dainan kîndem gîtikgot embi enî-dakle-tî-semguk.)

²⁰ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, "Nepek amalok gînanjî gînañ papi lambî-lamîtak walî biañgan ep tîmbîm kolayañ.

²¹ Nekta, wîñ amalok gînanjî gînañ nanin sînik nanandî kolan walî lambî-lamîlîmbi ñîndîñ tañ: endî telak joñgo kuañ, ba kumbu tañ, ba ama yandîp kîm-tañ, ba tam ba wapat noloñ kumbu tañ,

²² ba ka-galkta tañ. W'indañ t'mbi, t'm'p'm'le kusei kusei tañ. T'mbi end' not juluf'it tañ, ba siñgi m'si ba mayek n'mnat sasaleañ, ba not ka-gimb'it tañ, ba manda winjt' eañ, ba n'sila nandum loloñ tilak. W'indañ t'iñ'pi, nand'i-kamalambi kuañ.

²³ Nepek kolan g'it'k wal' amalok g'nananj' g'nañ papi lamb'mbi lam'tak wal' biañgan Yambattok dainan ep t'mbi kolayañ."

Yesul' enlok kusei ama d'w'inda daut semguk

Yesul' Fonia tam no endok wembanlok g'nañ yal kolan n'i-kleñguk

²⁴ T'mbi Yesul' m'lap, gwañgwañii g'it Juda amatamdok kwet bimbi, Tail it kwet kandañ ñañguk. N'ambi, s'lak pat-nand'i-t'imbepi it nolok g'nañ lombi, amal' en wand'iñ patak w'in n'im nand'i-ñ'mnel'ñdok nand'iñguk, gan end' pat-sembe'ktok tuop n'im.

²⁵ N'im s'nik. Wembe no yal kolannat endok meñi: 'Yesu wand'iñ patak' nand'imb, wolongan endoñ bimbi, kesinan m'lelem t'mbi,

²⁶ d'iñgunembi, wembanlok g'nañ yal kolan kle-ñ'i-mektok n'i-g'iñg'ineñguk. Tam w'in end' Juda tam n'im. End' Fonia nanin, Silia kwelan indañguk,

²⁷ wala t'mbi Yesul' ñ'nd'iñ n'ñguk, "Gwañgwa bisat end' nana dama na-tok'ienekaliñ. N'im kañbi, endok nana w'in yapma t'k'embi, kamotta ep kot-semneñ."

²⁸ Eumbi, tamd' tambane-n'ñguk, "Wopum, biañgan elañ. Gan gwañgwa bisat end' nana namb'mbi d'ip kwelan p'lak w'in kamott' naañ."

²⁹ Eumbi, Yesul' nanand' k'i'ikt'nl'ok kusei ka-nand'i-tombi n'ñguk, "D'ik w'ind'iñ elañ, wala t'mbi k'ndem a, ñau! Yal kolan end' wembañga ip kambimbi ñalak."

³⁰ Eumbi, ilan n'ambi kañguk w'in: biañgan yal kolan wal' wemban kak ñaumbi, ipal plon pat-nand'i-t'ñguk.

Yesul' ama kaman no t'mbi k'ndem dañguk

³¹ T'mbi Yesul' gwañgwañii g'it Tail it kwet kandañ p'i-ñ'ambi, Saidon it kwet d'ik'ñembi, Dekapolis kandañ ñ'ambi, Galili tuk gwañnan tomguk.

³² Tomb'mbi, ama no nañg'ip b'mbi, Yesul' kii endok plon k'im'lektok n'i-nand'iñg'ilañ. Ama wolok pawañ sipsipm'in, t'mbi man manben m'lap, manda d'nd'im ew'ktok tuop n'im.

³³ T'mbi Yesul' amatam k'im'in g'it'k w'in yambimbi, ama w'in t'ke-nañg'ipi ña n'isetkan pak'im'k. Pal'iñ'pi, Yesul' kii n'ñañ t'pett' endok pawañ g'nañ sua embi iw'it suambi, man manben t'ke-kañguk.

³⁴ T'ke-kañ'pi, kunum plon dei loubi yayak'ñembi, enlok mandan plon "Efata" eñguk, w'in "D'ik tom!"

³⁵ Eumbi, ama wolok pawañ tomb'mbi, man manben salaktaumbi, kusei k'im'pi, manda d'nd'im nand'imb eñguk.

³⁶ T'mbi Yesul' amatamda kasat w'in n'im eu sataw'ktok enbi, k'im'sip kwamb'im t'-semguk. Nain asup k'im'sip wand'iñgot t'-sem'ñguk, gan n'im, end' g'iñg'nembi pa eu satañguk.

³⁷ T'mbi kasat w'in nand'iñg'ilañ end' biañgan nand'i-s'lik'ñembi eñg'ilañ, "Kundit g'it'k t'i-kulak w'in k'ndem g'it'kgot. End' ep t'mb'mbi, pawanj' kaman end' bo nand'i-tomañ, t'mbi manj' gal'ñguk end' manda eañ."

8

Yesul' amatam 4000 nana ep towiñguk

¹ T'mbi nain wolonda b'ndambo amatam k'im'in wopum nol' Yesu g'ita papi, nananj' taleumbi s'lak pak'ilañ. Pal'mbi, Yesul' gwañgwañii ep k'im'in t'mbi enguk,

² "Amatam nain t'pet g'it no nak'ta papi, nananj' taleumbi, blan t'-semlet.

³ T'ikap nak s'lak is'nan en'mulam ñ'antañda, telak boñg'ipnan daus' diman t'mb'mbi k'im-katap t'nel'ñ. D'w'in nol' kwet mayañgan nanin b'mb'in."

⁴ Eumbi tambane-n'ñg'ilañ, "Kwet ñolok it kwet n'mnat. N'nd' nana tuop denanin t'k'embi ep towinetam'ñ?"

⁵ Eumbi en'-kañguk, "S'nl'ok nana n'tek pat-samlak?" Eumbi n'ñg'ilañ, "Plaua kit tambon t'petgot pat-n'mlak."

⁶ T'mbi Yesul' amatam enb'mbi, kwelan pi-pak'ilañ. Pipal'mbi, end' plaua kit tambon t'pet ep papi, Yambat we ñ'mbi ep tamb'pi, gwañgwañi'la enguk. Em'i-ta-ñ'ambi, dani-papusenembi emnel'ñdok enb'mbi, wolok tuop t'mbi emg'ilañ.

⁷ T'iñ'pi, Yesul' tuk gaut tiptip t'pet s'nik pat-semguk w'i epbi, Yambat we ñ'mbi, w'in bo dani-papusenembi emnel'ñdok enb'mbi em'ta-ñ'añg'ilañ.

⁸ T'mbi amatamd' nana w'in nañbi na-tok'neñg'ilañ. T'mbi nana na-tlatlap t'mb'mbi d'ip pakuk w'in ep dasiumbi, sand'iñ lik wopum kit tambon t'pet tok'neñguk.

⁹ Amatam nana nañgılıñ wın 4000 netepepek. Tımbi Yesulı enı-mulım ñaumbi,
¹⁰ wolongan endı gwañgwañii gıt kıkeñ plon lombi, Dalmanuta kwet kandañ ñañgılıñ.

Yesulı gwañgwañii en Mesia tımbi dakleñguk

Yesulok kusei gama nım nandı-tomgılıñ

¹¹ Tımbi Falisi ama endı Yesu tue-kambi tı-ñımnepi endoñ bımbi, en gıta e-taña-tambıt tımbi gıñgı-nembi, Yambattı endok kusei tımbı daklewıktok nandımbi, kundit no tımbım kanelıñdok nıñgılıñ.

¹² Nımbımbi, Yesulı gınañ kwambındanjıla nandum mıłataumbi enguk, “Neta amatam ñalı kundilı kanepi eañ? Nak biañgan sanlet: kundit wandiñ no nım daut samum kanekaliñ. Nım sınık.”

¹³ Yesulı wındıñ embi, Falisi ama yambımbi, gwañgwañii gıta bındambo kıkeñ plon lombi, tuk guañ tambon kandañ ñanepi ñañgılıñ.

¹⁴ Nañıpi, gwañgwañiilı kamalambi, nana no nım ep bıñgılıñ, gan plaua noñgangot kıkeñ plon pat-semguk.

¹⁵ Tımbi Yesulı nandınanđı moyendı gwañgwañiilok gınanjı gınañ bendı-wopum dawık wala mısbımbi, molo manda eyout plon kımıpi enguk, “Sındı Falisi ama ba ama wapmañ Elot endok plaua kımıli bendıla ka-kılıñ enekaliñ!”

¹⁶ Eumbi, gwañgwañiilı nısiñgan “Nana nım pat-nımlakta wala elak bek” embi e-nandı-tıñgılıñ.

¹⁷ Tımbımbi Yesulı wın nandımbi enı-kañbi eñguk, “Sındı nana nım wın neta e-nandı-tañ? Sındı kusatna gama nım nandımbi nandı-tomañ bek? Wındıñ gınanjı kwambıñ dañguk bek?”

¹⁸ Sındı dausat, gan nım kañ, ba pawanjat, gan manda nım nandañ, ba sındı nandı-kamalayañ bek?

¹⁹ Nak plaua kıt tambongot wın tambıpi, ama 5000 ep towiwambi, nambım dıp pakuk wın sındı sandıñ lık nıtek dasium tokñeñguk?” Yesulı wındıñ enı-kaumbi, “Lık 12 tına tokñeñguk” nıñgılıñ.

²⁰ “Ba nak plaua kıt tambon tıpetgot walı amatam 4000 ep towiwambi, nambım dıp pakuk wın sındı sandıñ lık wopum nıtek dasium tokñeñguk?” Eumbi, “Lık kıt tambon tıpet tına tokñeñguk” nıñgılıñ. Nımbımbi,

²¹ ñındıñ enguk, “Sındı kusatna gamañgot nım nambı-nandı-dakleañ bek?”

Yesulı ama no dai kolan tımbi kındem dañguk

²² Tımbi Yesulı gwañgwañii gıta Betsaida it kwelan ña-tomguk. Tombımbi, ama dai kolan no endoñ nañgıp bımbi, tıke-kauptok nı-nandıñgılıñ.

²³ Tımbi Yesulı ama en kii plon tıkembı nañgılımbi, it kwet pawañ pıñgımık. Tımbi Yesulı ama wolok dai plon iwıt suambi, kiilı endok plon kımıpi nı-kañguk, “Dık nepek no kalañ ba nım?”

²⁴ Nımbımbi deimbi eñguk, “E. Nak ama dıwın yambılet. Gan nak yambıwambi, kombalı ñañ nomık tılak.”

²⁵ Eumbi, nombo kii dai plon kımımbi, dai gembınat deimbi, kındem dañguk. Kınde daumbi, nepenepek gıtık wın ka-dakleñguk.

²⁶ Tımbi Yesulı ama wın it kwelan nombo loutok nı-kımısipbi, dındımgan ilnan ñauktok nı-mukuk.

Yesulı enlok kusei tımbi dakleñguk

²⁷ Tımbi Yesulı gwañgwañii gıta pı-ñambi, it kwet tiptip Sisalia Filipai it kwet wopum kle-gımbupi pakılıñ wandıñ ñañguk. Telak plon ñañıpi, gwañgwañii enı-kañbi eñguk, “Amatamđı naka nin sınık pa nanıañ?”

²⁸ Eumbi nıñgılıñ, “Dıwındı dıka Yoane amatam mitı tuk i-sem-ta-kuñguk en ganıañ. Tımbi dıwındı dıka Elia ganıañ, wın plofet ama damanin endı bındambo indaup een ip wakan bek. Ba dıka plofet damanin no pa ganıañ.”

²⁹ Eumbi, Yesulı enı-nandımbi eñguk, “Gan sınıla naka nin sınık nanıañ?” Eumbi, Petlolı manda ñındıñ tambane-nıñguk, “Dıtna Mesia wakan.”

³⁰ Eumbi, Yesulı kımısip tı-sembi, gama enlok kusei ama nola nım ennelıñdok enguk.

³¹ Tımbi wolongan Yesulı kusei kımıpi, Yambattok nanandı kwambıñ Mesia enlok plon ñındıñ enı-daut tı-sembi enguk, “Amalok Nıñan endı mılap ba siñgi gawat kusei kusei inda-ñımektok. Ama bıesi, tapma ama bıesi gıt endıkñe manda nandı-tale ama endı kusalı kaumbi, tuop nım tımbımbi, siñgi wılmıumbi wıli kımbekak. Tımbi sandap tıpet gıt no tımbımbi, bındambo kımnan nanin mıłalekak.”

³² Yesulı wındıñ eñıpi enı-dakle-ta-ñıñguk. Eu dakleumbi, Petlolı engan tiañem ñambi, kusei kımıpi, manda wolok nı-ñombıñguk.

³³ Gan Yesulɛ tambanembi, gwañgwañiilok dausɛnan Petlo nɛ-ñombɛmbi eñguk, “Satañ, dɛk nambi ñau! Dɛk amalok nanandɛngot klelañ, Yambattoñ nɛm.”

Yesulɛ en kle-kuñguk manda enguk

³⁴ Tɛmbi Yesulɛ amatam kɛmɛn wopum wakɛt gwañgwañii kɛti-semum bɛmbi enguk, “Ama no endɛ nak nep kle-kuupi nandɛlakta endɛ enlok nanandɛn ba galk siñgi wɛpi, kloñbalɛ tɛke-lo-bembi, nep kle-kuuktok elet.

³⁵ Neta, no endɛ natnala ba gɛngɛt manda kɛndemnalok kuñgun bi-namlak, endɛ wakan kunumdok kuñguñ taletalen nɛmnat inda-ñɛmekak. Gan no endɛ kwelalok kuñguñ enlok tɛke-kɛmɛlep nandɛlakta, endɛ kunumdok kuñguñ kola-ñɛmekak.

³⁶ Kola-ñɛmɛmbi, kwelalok nepenepek kusei kusei gɛtɛk ep kasɛleñguk walɛ nɛtek tɛmbi tɛmbi londaukak?

³⁷ Endɛ kuñgun kolañguk wɛn nek ñalɛ tuambi, bɛndambo kasɛleukak? Wɛn tuop nɛm.

³⁸ Man ñɛndɛngɛta Yambat siñgi wɛlimɛmbi, yomsɛat kuañ, ba dɛwɛndɛ naka ba mandanala maetambi kuañ. Nain taletalenan Ama Sɛsɛnɛktɛ dɛndɛm añelo yanañgɛpi, Beulok gembɛ ba kolsalennat indangan indaukak wolonda endɛ bo en maeta-ñɛmgɛlɛñ wɛn maeta-semekak.”

9

¹ Yesulɛ wɛndɛñ embi enguk, “Nak biañgan sɛnɛk sanlet: Yambattɛ nain kɛmɛkuk wɛn indaumbi kusei kɛmɛpi, amatam gɛtɛk ini plon gembɛnat yambɛ-dɛkñeukak. Tɛmbi biañgan ñɛ pakañ sɛndoñnan nanin dɛwɛn endɛ gama kaik kuñɛmbi indaumeke kanekalɛñ.”

Yambat, Mose gɛta Elia endɛ Yesulok kusei tɛmbi kwambɛñ dañguk

² Kena nain kɛt tambon noñgan taleumbi, Yesulɛ gwañgwañii tɛpet gɛt no, wɛn Petlo, Yakobo gɛt Yoane yanañgɛlɛmbi, kwet jañgɛn ombap nolok lombi, wandɛñ nɛsɛñgan pakɛlɛñ. Palɛmbi, gwañgwañiilok dausɛnan Yesulok siñgin walan tɛkɛleumbi,

³ dasindasan salembi, walalan bien sɛnɛk indañguk. Kwelan ñolok ama nolɛ sandum satnɛn wandɛñ tɛmbektok tuop nɛm.

⁴ Tɛmbi gwañgwañiilɛ plofet ama damanin tɛpet, Elia gɛt Mose, endɛ indambi, Yesu gɛta manda e-nandɛ-tɛmbɛmbi yambɛngɛlɛñ.

⁵⁻⁶ Yambɛmbi, kolan mɛsɛmbi, Petlolok nanandɛn kamalaumbi, “Manda nɛtek ewɛt?” embi, Yesula ñɛndɛñ nɛnguk, “Nɛnɛndaut! Ñɛ pakamɛñ wɛn kɛndem sɛnɛk. Wala tɛmbi it jala tɛpet gɛt no mana! Dɛkok no, Moselok no, Elialok no.”

⁷ Tɛmbi mulukua nolɛ pɛmbi ep tɛmɛlɛmbi, Yambattɛ mulukua gɛnañ nanin kɛtu pɛmbi enguk, “Ñɛne nokoñ nɛñana noñgan sɛnɛk. Nak en ka-galkta tɛ-ñɛmlet. Sɛndɛ endok manda tɛke-kwambɛñ dambi kunekalɛñ!”

⁸ Eumbi, gwañgwañiilɛ wolongan deimbi kañgɛlɛñ wɛn: Mose gɛt Elia endɛ ikan pailɛmbi, Yesu en noñgan palɛmbi kañgɛlɛñ.

⁹ Tɛmbi endɛ kwet jañgɛn plon nanin pɛñɛpi, Yesulɛ nepek wɛ kañgɛlɛñ wolok manda kasat ama nola joñgo nɛm ennelɛñdok e-kɛmɛsip tɛ-semguk, kasat wɛn Amalok Nɛñan endɛ kɛmnan nanin mɛlalekak wolondameke kɛndem enelɛñdok enguk.

¹⁰ Eumbi, endɛ Yesulok manda wɛn nandɛ-kwambɛñ dambi, nɛsɛñgan “Kɛmnan nanin mɛlatmɛlat wɛn nɛtek?” embi e-nandɛ-tɛngɛlɛñ.

¹¹ Tɛmbi endɛ Yesu nɛ-kañbi eñgɛlɛñ, “Kusei nektok endɛkñe manda nandɛ-tale amalɛ Elia Mesialok telak dama bɛuptok pa eañ?”

¹² Eumbi, Yesulɛ Yoane miti tuk i-sem-ta-kuñguk endok plon ñɛndɛñ e-youpi enguk, “Elia endɛ biañgan Mesialok telak dama bɛmbi, amatam gɛnanjɛ tɛmbi kaitanelɛñdok bɛbukak. Gan nɛtekta tɛmbi, Ama Sɛsɛnɛkta bo ñɛndɛñ youyoulɛn patak: endɛ siñgin gawat kusei kusei bembɛmbi, amalɛ nɛ-tɛke-pɛ sɛnɛk tanekalɛñ?”

¹³ Gan nak Eliala ñɛndɛñ sanba: endɛ bo ikan bɛmbi, amalɛ nɛsɛlok nanandɛ kɛmbi, manda endok plon youyoulɛn patak wolok tuopgan nepek kusei kusei kolan tɛ-ñɛmgɛlɛñ.”

Yesulɛ ama gwañgwa no yal kolannat tɛmbi kɛndem dañguk

¹⁴ Tɛmbi Yesu gɛt gwañgwañii tɛpet gɛt no endɛ kwet jañgɛn bimbi pɛ-ñambi, gwañgwañii dɛwɛn pakɛlɛñnan tomgɛlɛñ. Tombi yambumbi, amatam kɛmɛn wopumɛ ep gɛmbupi pakɛlɛñ, tɛmbi endɛkñe manda nandɛ-tale ama dɛwɛndɛ gwañgwañii gɛta e-tañan tɛngɛlɛñ.

¹⁵ Tɛmbi ama kɛmɛn gɛtɛk endɛ Yesu bɛmbi kañɛpi, ka-sɛlɛkñembi, endoñ woñep ñambi, we ñɛmgɛlɛñ.

¹⁶ Tɛmbi Yesulɛ enɛ-nandɛmbi eñguk, “Sɛndɛ neta e-tañan tañ?”

¹⁷⁻¹⁸ Eumbi, amatamdok boñgɛpsɛnan nanin ama nolɛ Yesula ñɛndɛñ tambane-nɛnguk, “Endaut. Nak nɛñana yal kolan nat dɛk tɛmbi kɛndem dawɛktok nañgɛpi bɛt, gan dɛk nɛm palañda gwañgwañgailɛ yal kolan wɛn kleklelok enɛt, gan endɛ tɛ nɛm kañbi bilɛñ. Yal

kolan walé endok man manben tímbe galúmbi, manda ním pa elak. Nainñin inda-ñimlak tuop yallí niñana tímbe kolakolalok tíke-kolímbe pa pílak. Tímbe man payak lambumbi, man si-gílím dambi, piñgiu díndíñ pat-tílak.”

¹⁹ Yesulí manda wín nandum mílataumbi enguk, “Nak gíñañ kwambíndanjíla kunjít tílet. Nain nítek síník nak nombó sín gíta palambi, nandí-kílikí tí-namnekalíñ? Gwañgwa wín nokoñ tíkem bíwít.”

²⁰ Eumbi nañgíp bíumbi, yal kolan walé Yesu kañbi, wolongan gembí kopi, kwelan kolí píumbi, tíkíle-bínjat tímbe, man payak lambíñguk.

²¹ Tímbe Yesulí beu ní-kambi eñguk, “Nain nítek síník kundít ñíndíñ tí-ta-bílak?” Eumbi níñguk, “Damañgan gwañgwa típ palímbe inda-ñimíñguk.

²² Nain asup yal kolan walé niñana komba galk gíñañ ba tuk gíñañ tíke-kolímbe pa píumbi, wílí kímbektok tuop pat-tílak. Gan, tíkap dík tuopta, nínda blan nandí-nímbe, níp kímbílekañ.”

²³ Wíndíñ eumbi Yesulí níñguk, “Netekta ‘tíkap dík tuopta’ nanílañ? Dík nandí: no en nandí-kílikínat kulakta Yambattí nek inda-ñímektok nandílak wolok tuopgan tí-ñimlak.”

²⁴ Eumbi, wolongan gwañgwa beulí kí-tímbe níñguk, “Nak nandí-kílikí tí-gamlet. Gan nandí-kílikína lakalakaen, wala tímbe nep tímbe pañgítawa.”

²⁵ Tímbe Yesulí amatam asuptí endok kandañ woñep bíñgíñ wín yambímbi, yal kolanlí gwañgwa wolok man ba pawañ masíp míñguk wakan ní-ñombímbi níñguk, “Natna ganí-sípbe ganlet: poñambi, bíndambo ním undane-bímbe píukañ.”

²⁶ Eumbi, yal kolanlí kwawa embi, gwañgwa tímbe wopumgan gembí kolímbe, yal kolan en bím poñañguk. Poñambi, kwelan pí wípí, dalandan nomík palímbe, amatam kañgíñ endoñnan nanín asuptí “Kímlak” eñgíñ.

²⁷ Gan Yesulí gwañgwa kí plon tíke-mílalímbe mílapi ikuk.

²⁸ Tímbe Yesulí tí gíñañ lombi, gwañgwañí gít níñgíñ papi ní-kañbi eñgíñ, “Kusei neta níndí yal kolan wín klenep tí pí kamíñ?”

²⁹ Eumbi enguk, “Yal kolan ñandisí endí nímololíñgot gumañ ep klelok, nepek nolí ním.”

Yesulí kímbektok manda enbímbi, nain típet tíñguk

³⁰⁻³¹ Tímbe Yesu gít gwañgwañí endí wínanín ñambi, Galilí kwet díkñembi ñañgíñ. Níñpi, Yesulí gwañgwañí ení-daut tí-semep nandíñgukta tímbe amalí en wandíñ patak wín ním nandí-ñímnelíñdok nandíñgukta. Níñpi, ñíndíñ ení-ta-ñañguk, “Amalok Níñan en kanjíkíñ endok kísi plon kímbímbi wílí kímbekak. Tímbe kena nain típet gít no tímbe, kímnan nanín mílalekak.”

³² Gan gwañgwañí endí manda eñguk wolok kusei ním nandí-daklembi, ní-kanelíñdok mímbe bíñgíñ.

Yesulí kuñgulok manda gwañgwañíla ení-daut tí-semguk

Kíupi kuñgulok manda

³³ Tímbe ñakap, Kapaneam it kwelan tombi, it gíñañ lo-taleumbi, Yesulí gwañgwañí ení-nandímbi eñguk, “Telak plon nekta e-tañan tílíñ?”

³⁴ Ení-nandímbi, endí telak plon “Gwañgwa níndok boñgípnínan níndí síník níp maklembi, dama tílak?” embi, e-kle-kot-tíñgíñda tímbe, manda ním embi gitakan pakíñ.

³⁵ Tímbe Yesulí pípapi, gwañgwañí 12 kí-tí-semum bíumbi enguk, “Tíkap ama nolí telak dama kuupi nandílakta, en wakan enla nandum pímbíñ tímbe, nolí gítík endok síngi kle-kumbi, típlaplainjé kuukak.”

³⁶ Wíndíñ embi, gwañgwa típ no nañgíp bímbi, boñgípsínan kímbí, kílí kamai-papi enguk,

³⁷ “No endí naka tímbe gwañgwa ñándingan no not tí-ñímekta, endí nak not tí-namek. Tímbe no endí nak not tí-namekta, nakgot ním a, nínan nani-mukuk en not tí-ñímek.”

³⁸ Tímbe Yoanelí Yesula “Níñdaut” embi níñguk, “Nain nola níndí ama nolí díkok koka embi, yal kolan ep kle-kot-semum kañgímíñ. Gan endí níndoñnan nanín ním, wala tímbe níndí kímbímbi tí-ñímkap ním kañbi bíñgímíñ.”

³⁹ Eumbi enguk, “No en kotna embi, kundít gembínat tílak, wandíñ walé nítek plon pañgítambi, platik naní-kolauk? Wíndíñ tíndílok tuop ním, wala tímbe ním kímbímbi tí-ñímnekalíñ.

⁴⁰ Neta, no en níndok kenaníla kanjík ním tí-nímlakta endí níndok notní tílak.

⁴¹ Tímbe no endí Mesialok sambatíñ kuañda tímbe tukgot gípi samek, enda nak biañgan sanlet: Yambattí plap kena kambakan wandíñ wolok tuan biañgan ombí-ñímekak.

⁴² Tĩmbi no endĩ gĩngĩtna koi nĩmnat ñandin no tĩmbĩ pipĩmbi yom tĩlakta, en blangandok. Endĩ kundit kolan wandiĩ gama nĩm tĩñĩlĩmbi, noli kawat wopum no tĩkembĩ, bim plon tembi-ñĩmbi, tuk kimbĩñĩ gĩnañ munjut-kolĩm pipĩmbi kĩmbĩmda wĩn kĩndem. Nĩm kañbi, kundit kolan wandiĩ tĩmbĩmbi, Yambattĩ kĩnjan mĩlap wopum ombi-ñĩmekak.

⁴³⁻⁴⁴ Tĩkap kĩkali gep tĩmbĩ pipĩmbi yom tĩlañda, kĩka wĩn dombekañ. Wĩndiĩ tĩmbi, kĩka tambongot kukapi, kuĩngu taletalen nĩmnat gĩnañ ñaukañ. Nĩm kañbi, kĩka tĩpelatkan kukapi, jĩmbĩñdok komba galk taletalen nĩmnat gĩnañ pĩwĩñ.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ba tĩkap kesĩkali gep tĩmbĩ pipĩmbi yom tĩlañda, kesĩka wĩn dombekañ. Wĩndiĩ tĩmbi, kesĩka tambongot kukapi, kuĩngu taletalen nĩmnat gĩnañ ñaukañ. Nĩm kañbi, kesĩka tĩpelatkan kukapi, jĩmbĩñnan gep kolĩ pĩwĩñ.

⁴⁷ Ba tĩkap daukali gep tĩmbĩ pipĩmbi yom tĩlañda, dauka wĩn gĩtnei kolekañ. Wĩndiĩ tĩmbi, dauka tambongot kukapi, Yambattok kuĩngu taletalen nĩmnat gĩnañ ñaukañ. Nĩm kañbi, dauka gĩtĩk kukapi, jĩmbĩñnan gep kolĩ pĩwĩñ.

⁴⁸ Jĩmbĩñ wandiĩ siĩgin gawat taletalen nĩmnat palekak: wandiĩ bĩnem amalok gaumjĩ nañ endĩ nĩm kĩmnekalĩñ, ba kombalĩ papat kwambĩñ dĩmbi ei-ta-ñaukak.”

⁴⁹ Yesulĩ wandiĩ embi enguk, “Siundĩlo tĩñĩpi, simu tapma plon kĩmĩkañ walĩ Yambattok dainan tapma tĩmbĩ kĩndem dalak. Wĩndiĩngangot Yambattok dainan kĩndem daneñdok komba dĩndĩnlĩ amatam nĩndĩ gĩtĩk inda-nĩmlak.

⁵⁰ Simu wĩn nepek kĩndem sĩnk. Gan, tĩkap simulok koĩngom gembĩn pailekta, nombu kĩndem dawĩktok nepek no tuop nĩm tĩneñ. Wala tĩmbi sĩndĩ nosiilok boĩngĩpsĩnan simu koĩngom gembĩnnat nomĩk kumbi, ep kiupi busukñanengan kunekalĩñ.”

10

Wapatam tambĩtambĩtok manda

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañiĩ gĩt kwet wĩnanin yousĩm ñambi, Judia kwelan ba Joldan tuk tambon kandañ ñaĩnguk. Ñaĩñĩmbi, amatam kĩmĩn no kĩmĩn no bĩndambo endoñ bĩmbi kĩmĩn tĩaĩngĩlĩñ. Tĩmbi kena pat-tĩlĩnguk wĩndiĩngangot bĩndambo enĩ-daut tĩ-sem-ta-kuĩnguk.

² Tĩmbi Falisi ama dĩwĩndĩ bĩmbi, Yesu tue-kañbi tĩ-ñĩmmnep nandĩñĩpi nĩ-kañbi eĩngĩlĩñ, “Endĩkĩne mandalĩ ama noli kĩndem tamĩn kle-kolektok elak ba nĩtek?”

³ Eumbi manda tambane-enguk, “Moselĩ sosiila endĩkĩne manda nĩtek kĩmĩt-semguk?”

⁴ Eumbi nĩngĩlĩñ, “Moselĩ ñĩndĩñ nandĩ-semguk: ama no endĩ tamĩn biup nandĩmbi, endok kusei pepa plon youp mĩmbi, kĩndem nĩ-kleuk.”

⁵ Eumbi tambane-enguk, “Gĩnañ kwambĩndanjĩla Moselĩ endĩkĩne manda wĩn youpi kĩmĩt-samguk.

⁶ Gan nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan wĩn wĩndiĩ nĩm pakuk. Moselĩ ñĩndĩñ youkuk, “Yambattĩ ama ep tĩmbĩ indaĩnguk wolonda endĩ ama gĩt tam indaĩngĩlĩñ.

⁷ Kusei wala tĩmbi amalĩ meñ beu yambĩmbi, tamĩnloñ galĩ-kwambĩñ daumbi,

⁸ pĩngĩp noĩngan indayamĩk. Wĩndiĩ youyoulĩn patakta tĩmbi, ama gĩt tam endĩ nombu tĩpet nĩm tĩndemĩk. Endĩ wapatam tĩmbi, pĩngĩp noĩngan patemĩk.

⁹ Wala tĩmbi wapatam Yambattĩ ep kiukuk wĩn amalĩ nĩm tambĩlek.”

¹⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañiĩ gĩt bĩndambo ilan ña-palĩñĩpi, wapatam tambo ka-mĩsĩ-taĩ wolok nĩ-nandumbi

¹¹ tambane-enguk, “No endĩ tamĩn ka-mĩsĩmbi, tam kombliñ tĩlakta, ama walĩ wakan tamĩn kolan tĩ-ñĩmbi, Yambattok dainan telak joĩngu kulak wakan.

¹² Ba tam noli wapalĩ ka-mĩsĩmbi, ama kombliñ tĩlakta, endĩ bo wĩndiĩngangot telak joĩngu kulak wakan.”

Nĩndĩ Yambattok kuĩngu kwambĩñ kasĩleukak?

¹³ Tĩmbi amatamdĩ wembe gwaĩngwa tiptip Yesulĩ ep kawĩktok yanaĩngĩp bĩngĩlĩñ. Bĩñĩlĩmbi, gwaĩngwañiĩlĩ kĩmĩsip tĩ-sembi enombĩngĩlĩñ.

¹⁴ Wĩndiĩ tĩmbĩmbi, Yesulĩ yambĩm gĩnañ komba dĩmbi enguk, “Sĩndĩ wembe gwaĩngwa yambĩmbi nokoĩnan bĩwĩt! Yambattĩ ama ñandĩsĩ wakan enlok gĩngĩt yambĩ-dĩkĩnelak, wala tĩmbi nombu nĩm kĩmĩsip tĩ-semnekalĩñ!

¹⁵ Nak biaĩngan sanlet: no endĩ wembe gwaĩngwalok tuop Yambattok kapmainan nĩm kulakta, endĩ wakan Yambattok gĩngĩt nĩm.”

¹⁶ Wĩndiĩ embi, wembe gwaĩngwa noĩngan noĩngan ep ya-apbi, kiilĩ kumbanjĩ plon kĩmĩpi, ep gwĩlam tĩ-semguk.

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañiĩ gĩt telak kusei kĩmĩp ñanep tĩñĩlĩmbi, ama noli endoñ woĩnep bĩmbi mĩlele-tĩ-ñĩm nĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Endaut kĩndem. Nak nĩtek tĩmbi, kuĩngu taletalen nĩmnat kasĩleutat?”

¹⁸ Eumbi tambane-niñguk, “Kusei nekta naka kɪndem nanɪlañ? Ama noli kɪndem nɪm, Yambat en noñgandi kɪndem.

¹⁹ Dɪk endɪkɪne manda Yambatti kɪmɪt-nɪmɪñguk wolok kusei ip nandɪlañ: ‘Dɪk ama wɪli kɪm nɪm tɪmbekañ. Telak joñgo nɪm kuukañ. Kumbu nɪm tɪmbekañ. Ama joñgo siñgin nɪm siukañ. Ama nolok nepek joñgo nɪm tɪmbɪ pailɪm tɪke-ñɪmekañ. Dɪk nain tuop meñga bekalɪ nandɪ-semum loloñ tɪndekamɪk.’

²⁰ Yesulɪ wɪndɪñ eumbi niñguk, “Endaut. Nak gwañgwa sim papi kusei kɪmɪp, endɪkɪne manda wɪn gɪtɪk ikan tañgonembi kɪmɪt-kle-ta-bɪlet.”

²¹ Yesulɪ dɪndɪmɪgan kambi, wale kɪndemda nandɪ-ñɪmbi niñguk, “Dɪk nepek noñgan walañgot tɪpɪkalañ. Wala tɪmbi dɪk ñam nepenepeka gɪtɪk tualok kɪmɪt-taleumbi, mɪnem gammekalɪñ wɪn epmbi, ama pɪmbɪñesɪla emumek, tuan wopum kunum gɪnañ patgamekak. Wɪndɪñ tɪmek bɪmbi, nak nep kle-kuukañ.”

²² Ama wali mandan wɪn nandum mɪlataumbi, timan dai kolañguk. Endɪ il ba kenañ asup palɪnguk wɪ nɪm buptok nandɪm gɪnañ mɪlataumbi, kak bim ñañguk.

²³ Tɪmbi Yesulɪ gwañgwañii tɪkɪle-yambɪmbi enguk, “Ama kwɪlɪkwɪlɪñjɪat Yambattok gɪñgɪt indanep nandañda endɪ kena kwambɪñ tɪnekalɪñ.”

²⁴ Wɪndɪñ eumbi nandɪm nandɪ-sɪlɪkɪñeñgɪlɪñ. Tɪmbi Yesulɪ yousɪm “Nɪñanai” embi, nombo ñɪndɪñ enguk, “No endɪ Yambattok gɪñgɪt indaup nandɪlakta endɪ kena kwambɪñ tɪmbekak.

²⁵ Kamel noli lɪk bem gɪnañ tip wolok ña tombepi nandɪwɪmda, endɪ kena kwambɪñ tɪmbek. Tɪmbi ama kwɪlɪkwɪlɪlɪn wopum no endɪ Yambattok gɪñgɪt indaup nandɪlakta, endɪ wɪndɪñgot kena kwambɪñ tɪlak, gan endok kenañlɪ kamellok kenañ maklembi mɪlata-ñɪmekak.”

²⁶ Eumbi, gwañgwañiilɪ kolan sɪlɪkɪñembi, nɪsɪñgan e-nandɪ-tɪmbi eñgɪlɪñ, “Mɪlap wandiñda, nɪndɪ kuñgu taletalen nɪmnat wɪn tuop kasɪlewɪk?”

²⁷ Tɪmbi Yesulɪ dɪndɪmɪgan yambɪmbi enguk, “Ama endɪ nɪsɪlok gembɪnjɪla tuop nɪm, gan Yambatti kɪndem ep mek. En wamb nepenepeka gɪtɪk tuop tɪ-taleuk.”

²⁸ Wolongan Petlolɪ niñguk, “Yakñe! Nɪndok kandañ nɪtek? Nɪndɪ nepenepeknɪ gɪtɪk bi-talem bɪmbi, dɪk gep kle-kuamɪñ wɪn.”

²⁹ Eumbi enguk, “Nak biañgan sanba: no endɪ natnala ba gɪñgɪt manda kɪndemla tɪmbi il ba daliɪ ba kwayañii ba dalañii ba wiwii ba meñ beu ba gwañgwa bɪsatñii ba nana kenañ gɪtɪk bi-taleñguk,

³⁰ endɪ wakan il gɪt daliɪ gɪt kwayañii gɪt dalañii gɪt wiwii gɪt meñii gɪt gwañgwa bɪsatñii gɪt nana kenañ inda-ñɪmbi, yousɪm nombo wopumgan inda-ñɪmekak. Tɪñɪpi, man kwelan ñolok naka tɪmbi kena gɪm mɪumbi, kunumdok kuñgu kusei kɪmɪlekak wolonda kuñgu taletalen nɪmnat inda-ñɪmekak.

³¹ Nain wolonda ama man ñɪndɪñgɪt amatamdok dausɪnan damandama tañ endoñnan nanin asuptɪ siñgi patnekalɪñ. Tɪmbi siñgi sɪnɪk endok kandañ asuptɪ dama patnekalɪñ.”

Yesulɪ kɪmbi mɪlalekak wolok bɪndambo enbɪmbi, gama nɪm nandɪ-dakleñgɪlɪñ

³² Tɪmbi endɪ Jerusalem it kwelan lonelɪñdok telak klem ñañgɪlɪñ. Yesu endɪ telak dama tɪ-semumbi, gwañgwañiilɪ endok kundit wɪ kañ nandɪ-bendɪ-tɪmbɪmbi, amatam ep kle-ñãñgɪlɪñdɪ mɪsɪmɪsɪ plon ñãñgɪlɪñ. Ñakap, Yesulɪ gwañgwañii 12 nɪsɪñgan bɪndambo ep kɪmɪn tɪmbi, enlok plon nepek inda-ñɪmekak wolok manda enɪ-dakle-semguk. Enɪ-dakle-semñɪpi,

³³ ñɪndɪñ enguk, “Sɪndɪ nandañ. Nɪndɪ Jerusalem it kwelan loamɪñ. Lo-tomnambi, Amalok Nɪñan wɪn tapma ama biesɪ ba endɪkɪne manda nandɪ-tale ama endok kɪsɪ plon kɪmɪlɪmbi, wɪlɪ kɪmbektok manda eu talembi, Roma amalok kɪsɪ plon kɪmɪtnekalɪñ.

³⁴ Kɪmɪlɪmbi tɪ-lakalaka e-tɪ-ñɪmbi, manjɪ iwɪtti suambap bɪt gwɪlap pɪsɪkɪñattɪ waipbi wɪlɪ kɪmbekak. Tɪmbi maim tɪpet gɪt no tɪmbɪmbi, kɪmnan nanin mɪlalekak.”

³⁵ Tɪmbi Sebedilok nɪñãñiit tɪpet, Yakobo gɪt Yoane, endɪ Yesuloñ bɪmbi nɪñgɪmɪk, “Nɪnɪndaut. Nɪtɪ nepek nola ba nola endetamɪk wɪn dɪk nandɪmbi tɪ-nɪmeñdok nandamɪk.”

³⁶ Eumbi enguk, “Nak sɪta nek tɪ-samettok nandamɪk?” Enɪ-kaumbi,

³⁷ ama wapmañ patep nandɪñgɪmɪkta ñɪndɪñ nɪñgɪmɪk, “Dɪk inda-daklembi, amatam indangan yambɪ-dɪkɪneukañ, nain wolonda nandɪ-nɪmumbi, nɪtoñ nanin noli kɪka dɪndɪmnan, noli kɪka kepmanan pipatekamɪk.”

³⁸ Gan Yesulɪ enguk, “Sɪtɪ manda eamɪk wolok kusei nɪm nandɪ-daklembi nanɪamɪk.”

Endɪ wɪndɪñ embi, yousɪm mɪlap bemep tɪlak wolok ñɪndɪñ enguk, “Nak tuk kimbɪñ nambetat wɪn sɪtɪ gɪla nandekamɪk ba? Ba tuk iutat wɪn sɪtɪ gɪla indekamɪk ba?” Yesulɪ wɪndɪñ enɪ-kaumbi,

³⁹ “Niti tuop” eñgimik. Eumbi enguk, “Biañgan. Natna tuk nambetat win siti bo nandekamik, ba tuk iutat win siti bo indekamik.

⁴⁰ Gan nindi kitna sinik kandañ ba kitna kepma kandañ pipalekak win nak ewa taleutok tuop nim. Pipapipat win Yambat en ikan ti-kiliñ embi eu tale-semguk.”

⁴¹ Timbi gwañgwañii kit tambon tambon endi manda win nandimbi, Yoane git Yakobo enda ginanjí komba diñguk.

⁴² Timbi Yesulí eni-tiañeum bumbi enguk, “Sindí nandañ, kwet tuop yambi-dikñe ama ba ama loloñ endi gñgíjtii kindem nim pat-yambi-dikñeñ. Endi ama kunduwat, amatam endok kapmainan kuañda nandi-semum nislok kena gwañgwa silanin sinik timbimbi, kena gim pat-emañ.

⁴³ Gan sindok boñgípsinan windin nim inda-samektok sanlet. No endi sindok boñgípsinan ama wopum indaup nandilakta, endi tlaplapsi kuukak,

⁴⁴ ba telak damanjí kuup nandilakta, amatam gitik endok kena gwañgwa silanin kuukak.

⁴⁵ Ama Sisinik endi bo windiñgangot kulak. Endi amatam tlaplae ti-ñmnelñdok nim, endi tambon tlaplae ti-sembi, amatam asup endok kinjan kimbí, yomslok tuan ombi-tale-semektok indañguk.”

Yesulok kusei inda-dakleñguk

Amá dai kolan endi Yesulok kusei nandi-dakleumbi timbi kindem dañguk

⁴⁶ Timbi Yesulí gwañgwañii ba amatam kimin wopum gita Jeliko it kwelan bi tombi dikñem ñañguk. Winanin ñañilimbi, ama no dai kolan amatamda minem ba nanañla kitinat ti-kuñguk koi Batimaio, Timaiolok nñañ, endi telak pawañ pipakuk.

⁴⁷ Pipalñilim nimbí eñgilñ, “Yesu Nasalet nanin endi bilak.” Nimbí nandim kusei kimipi, Yesu Mesialok koi no plon kiti-ñimbi eñguk, “Yesu, Devittok Nñañ, dik blan tinamñ!”

Gembinat kiti-palimbi,

⁴⁸ amatam asupti ni-ñombimbi nñgilñ, “Gitakan pat!” Gan endi kwambíñgan kitimbi eñguk, “Devittok Nñañ-o, blan tinamñ!”

⁴⁹ Windin eumbi, Yesulí bi ipi enguk, “Kiti-ñimim biwin.” Eumbi, ama dai kolan kiti-ñimbi nñgilñ, “Nim miswin. Endi kiti-gamlak. Mlapi ñau!”

⁵⁰ Eumbi, sauloñ kolí palimbi, dikop mlapi, Yesuloñ ñañguk.

⁵¹ Ñaumbi, Yesulí ni-nandim eñguk, “Nak nek ti-gamittok bilañ?” Eumbi nñguk, “Nandaui loloñ. Nak nombo deup nandilet.”

⁵² Eumbi nñguk, “Kindem a, ñau! Nanandi-kiliktñgalí gep timbim kindem dalañ.” Eumbi, wolongan ama wolok dai kindem daum deimbi, Yesu klem telak ñañguk tuop ñañguk .

11

Yesu Mesialí ama wapmañ nomik Jelusalem loñguk

¹ Timbi Yesu gita gwañgwañii endi lo-ñakap, Jelusalem it kwet timbi dumalaumbi, kwet jañgn koi Oliv wolok loñgilñ. Loñpi, it kwet tpet, Betfage git Betani, wandin lo-tombi, Yesulí gwañgwañii tpet eni-mupi

² enguk, “Siti it kwet da patak wolok ñandekamik! Ñam lombi, wolongan doñki nñañ toali top bimbin kandetamik. Doñki endok plon ama noli no nim pipapi ñañguk. Kañbi pisap nañgipi biwi!”

³ Tikap nimbek noli sambimbi, ‘Siti neta windin tamik?’ eumbi, ñandin nñandekamik, ‘Molomdi kena mimbí, platik kimilí undanem biutak.’”

⁴ Yesulí windin eumbi ñam, doñki nñañ telak yamanan top bimbin kañbi pisakimik.

⁵ Pisat-palñilimbi, ama diwin wolok ikilñ endi eni-kañbi eñgilñ, “Siti nek tñdepi, toa pisakamik?”

⁶ Eni-kaumbi, Yesulí manda eñguk windiñgan tambane-engimik. Eumbi yambium,

⁷ doñki nñañ Yesuloñ nañgipi ñañgimik. Ña-tombi, saulonjé kiundip doñkilok plon kimilimbi, Yesulí wolok plon lo-pipapi ñañguk.

⁸ Timbi amatam asupti Yesu koi gñgit tike-lonelñdok saulonjé telak plon samba eñgilñ, diwindi kli sap kena gñañ nanin dombi mep bimbi, windiñgot telak plon ipañgilñ.

⁹ Timbi amatam Yesu telak plon siñgi dama tim kle-ñañgilñ endi ñandin kitimbi nitike-loñgilñ,

“Yambattok koi tike-lowit!

Ama ñin Molomdok koi plon ni-mulimbi bi indalak

en ni-kindekindem ewit!

10 Sotni Devit endi giŋgitiŋii kindem yambi-dikŋeŋguk,
windiŋgangot ama ŋali ti-nimekak,
wala tɔmbi en ni-kindekindem ewit!

Yambat kunum ginaŋ patak endok koi tike-lona!"

11 Yesuli Jerusalem it kwelan lo-tombi, tapma it saŋ simba ginaŋ loŋguk. Lombi, nepek giŋgitiŋik ka-nandi-ti-talembi, kwet kilim eumbi pim gwaŋgwaŋii 12 git Betani it kwelan lombi douŋgilitiŋ.

Yesuli tapma it ti-dindim tiŋguk

12 Kwet salaumbi, Jerusalem ŋaneliŋdok Betani it kwet bimbi, telak plon ŋaŋipi, Yesuli nanaŋ gawat tiŋguk.

13 Tɔmbi deium ŋaumbi, komba koi fik no sakŋat kaŋbi, "Bien patak bek?" embi ŋam lonjiŋguk. Gan bien indaında nain nim indaŋgukta, sakgot pakuk.

14 Wandin kaŋbi, komba wala niŋguk, "Dikok nana bien win ama noli nombo nim nambekak." Eumbi, yala manda win gwaŋgwaŋiili nandiŋgilitiŋ.

15 Ŋakap, Jerusalem it kwelan lo-tomgilitiŋ. Tombi, Yesuli tapma it saŋ simba ginaŋ lombi, nepenepeksi tapma tindilok tuaŋgilitiŋ yambiŋguk. Yambiŋbi nandum pi-sinik taumbi, kusei kimip ep kleŋguk. Ep klembi, ama minem tambo mi kena tiŋgilitiŋ endok kimikimisi ba ama mambaip pat-tuaŋgilitiŋ endok gembani ep wili tombokuk.

16 Tiŋipi, tapma it saŋ simba ginaŋ nepek no tike-ŋa-bit nim tineliŋdok kimisip ti-semguk.

17 Tɔmbi amatam eni-daut ti-sembi eŋguk, "Kwet ŋolok plon Yambattok manda ŋindin youyoulin patak, 'Itna ŋin kwet tuop amalok nimolo it timbekak.' Gan sindi it ŋin timbimbi, kumbu ama saŋan endok kawat tombaŋ wandin tilak."

18 Amatam kimin wopumdi Yesu manda eni-daut ti-semguk win nandiŋbi nandi-silikŋe-tiŋgilitiŋ. Tapma ama biesi git endikŋe manda nandi-tale ama endi wandin nandiŋbi, Yesu nepek nek tiŋguk ba eŋguk wolok giŋgit nandiŋbi, amatamdi Yesuloŋ kandaŋ ŋa gali-taleneliŋ wala misimbi, wili kimneliŋdok telak e-lonji-tiŋgilitiŋ.

19 Tɔmbi Yesu git gwaŋgwaŋii endi kwet kilim eumbi tuop Jerusalem it kwet bimbi ŋaŋgilitiŋ.

Yambatti nepenepek gitikkan tuop ti-taleuk

20 Kwet salaumbi, Jerusalem undane-ŋaŋipi, fik komba win pakuknan bindambo ŋa-tombi kaŋgilitiŋ: komba wali kakainan kusei kimipi yaŋeta-lo-taleŋguk.

21 Tɔmbi Petlol w kaŋbi, Yesuli komba ni-ŋombiŋguk win nandi-siwipi niŋguk, "Ninindaut, ŋi ka! Komba ni-suambakuŋ win yaŋeta-talelak."

22 Eumbi tambane-ŋguk, "Sindi Yambatti nepenepek gitikkan tuop ti-taleuk win nandi-kwambiŋ dambi kunekaliŋ.

23 Nak biaŋgan sanlet: tikap ama noli kwet jaŋgin ŋala 'Mɔlapi, tuk kimbini ginaŋ pi!' embi, wandin indauptok nandi-kwambiŋ dambi, ginaŋ tpet nim tilakta, wolok tuopgan inda-ŋimekak.

24 Wandinnda nandin sanba nandiwit: sindi nimolo tiŋipi, nepek wala ba wala Yambat ni-nandumbi nandi-samekak wandin nandi-kwambiŋ dambi kuaŋda, bien wolok tuopgan inda-samekak.

25-26 Besi kunum ginaŋ patak endi sindok ep tindinji kolan win bi-samektok sindi nain tuop nimolo tiŋipi, dama nosi nola nandi-kola ti-ŋimaŋ win bi-ŋimnekalitiŋ." *

Yesuli ama biesi gita manda e-kle-kot-tiŋguk

Yesuli nindok manla kena pat-tiŋguk wala e-nandiŋgilitiŋ

27 Tɔmbi Yesuli bindambo gwaŋgwaŋii git Jerusalem it kwelan ŋa-tombi, tapma it saŋ simba ginaŋ lom wandin ŋaŋambit tiŋguk. Tiŋilimbi, tapma ama biesi ba endikŋe manda nandi-tale ama git ama biesi diwin endi endoŋ bim

28 ni-kaŋbi eŋgilitiŋ, "Dik kundit nandin tilaŋ win gembu ba nanandi denanin tikembi pat-tilaŋ? Ba nindok manla pat-tilaŋ?"

29 Eumbi eŋguk, "Nak wandiŋgangot manda noŋgan sinik sani-nandutet. Wi nanbimek, nak nindok manla kundit tilet win tambon sani-dakleutet.

30 Yoane tuk i-sem-i-sem endi kena tiŋguk win kunumdok ep tindin ba amalok ep tindin? Win nanimbimbi nandiwa."

* **11:25-26:** Nandi-tale ama diwandi manda kusip no patgot tilak eaŋ. Manda win nandin, "Gan, tikap sindi nim bi-ŋimnekalitiŋda, Besi kunum ginaŋ patak endi bo ep tindinji kolan nim bi-samekak."

³¹ Wɪndɪn̄ eumbi, nɪsɪŋgan e-taŋan tɪmbi eŋgɪlɪn̄, “Nɪndɪ ‘kunumdok ep tɪndɪn̄’ wɪndɪn̄ enambi eutak, ‘Tɪmbi neta endok mandan nɪm nandi-kɪlɪktɪ tɪ-nɪmgɪlɪn̄?’”

³² Gan nombo ‘amalok ep tɪndɪn̄’ wɪndɪn̄ enambi, amatamdɪ nɪtek tɪ-nɪmnetaŋ?” Wɪndɪn̄ embi mɪsɪŋgɪlɪn̄. Nekta, amatam gɪtɪktɪ Yoanela nandum plofet biaŋgan tɪŋgukta tɪmbi.

³³ Wɪndɪn̄da endɪ Yesu nɪndɪn̄ tambane-nɪŋgɪlɪn̄, “Yoaneli kena tɪŋguk wɪn kunumdok ep tɪndɪn̄ ba amalok ep tɪndɪn̄ wɪn nɪndɪ nɪm nandamɪn̄.” Eumbi enguk, “Ale, wɪndɪn̄da nak bo nindok mandala kundit pat-tɪlet wɪn nɪm sanbetet.

12

Yesuli ama biesɪ Yambattok kena ka-dɪkŋeŋgɪlɪn̄ endok ep tɪndɪnjɪ kolan eu dakleŋguk

¹ Tɪmbi Yesulɪ kusei kɪmɪpi, eyout mandalɪ manda enguk. Eŋɪpi, nɪndɪn̄ enguk, “Ama nolɪ kwet nolok wain kap tɪpɪmbi, dɪm kwambɪn̄ tɪŋguk. Tɪmbi wain tul wɪsɪ-dottok kwet no kɪndɪpi, kawattɪ it ombap kloŋ no kena ka-dɪkŋelok kɪndɪlɪm ikuk. Tɪmbi endɪ wain bien dɪwɪn gama indaum epeplok nandɪn̄pi, ama dɪwɪn enbɪ taleumbi, kena gɪtɪk kɪsɪ plon kɪmɪkuk. Kɪmɪpi, ama en il kusei bɪmbi, kwet mayaŋgan sɪnɪk n̄aŋguk.

² N̄a-kuŋɪlɪmbi, wain bien indaumbi, mepmeptok nain indaŋguk. Indaumbi, kena molomdɪ kena gwaŋgwa no wain bien dɪwɪn ep bɪ-nɪmektok nɪ-mulɪm n̄ambi, kena ka-dɪkŋe amalɔŋ n̄aŋguk.

³ N̄a-tombɪmbi, ka-dɪkŋe ama endɪ bien nɪm mɪmbi, endɪ gwaŋgwa wɪn tɪkem wɪpi, molomloŋ sɪlak nɪ-mulɪmbi n̄aŋguk.

⁴ Undane-n̄aumbi, molomdɪ kena gwaŋgwa no bɪndambo nɪ-mulɪmbi n̄aŋguk. N̄aumbi, kumbam wɪlɪ tawaumbi, kundit mayetan tɪ-nɪmɪumbi, molomloŋ undane-n̄aŋguk. N̄aumbi,

⁵ molomdɪ kena gwaŋgwa no bɪndambo nɪ-mulɪmbi, ka-dɪkŋe endok kandaŋ n̄a-tombɪmbi wɪlɪ kɪmguk. Gan molomdɪ wandiŋgan embi, kena gwaŋgwa asup bɪndambo enɪ-mulɪm n̄aŋgɪlɪn̄. N̄aumbi, endok plon wɪndɪn̄gangot ka-dɪkŋelɪ kanjɪk tɪ-sembi, dɪwɪn sɪlak yandɪpbi, dɪwɪn yandɪp kɪmgɪlɪn̄.

⁶ Tɪmbi molom enlok ama noŋgan ku-nɪmɪŋguk, wɪn enlok nɪŋaŋ noŋgan sɪnɪk en wakan gɪnaŋlɪ nandɪ-koŋgom tɪ-nɪmlɪŋguk. Gan enda nɪndɪn̄ kɪmɪt-nandɪ-nɪmbi eŋguk, ‘Ka-dɪkŋe amalɪ natnalok nɪŋana sɪnɪk en kaŋbi, nandum loloŋ tɪmbɪm wain bien mɪmbi, nɪm wɪlɪ kolaukak.’ Wɪndɪn̄ nandɪmbi, sɪŋgi sɪnɪk nɪŋaŋ engan ka-dɪkŋe amalɔŋ nɪ-mulɪmbi n̄aŋguk.

⁷ Gan ka-dɪkŋe kolasi endɪ nɪŋaŋ wɪn kaŋbi, nɪsɪŋgan nɪndɪn̄ e-nandɪnandɪ tɪmbi eŋgɪlɪn̄, ‘Yakŋesii, endɪ wakan kukapi, kena n̄n kasɪleukak, wala tɪmbi wɪtnam kɪmbɪmbi, kena n̄n nɪndok gɪŋgɪt tɪmbekak.’

⁸ Wɪndɪn̄ eŋɪpi tɪke-wɪlɪ kɪmbɪmbi, kena pawaŋ joŋgo kolɪm piŋguk.”

⁹ Yesulɪ eyout manda wɪndɪn̄ tɪ-sem-talembi enɪ-nandɪm eŋguk, “Sɪndɪ nɪtek nandaŋ? Kena molom endɪ gɪŋgɪt wɪn nandɪmbi, nɪtek tɪmbekak? Endɪ bɪ-tombi, ka-dɪkŋe kolan yandɪp kɪmbi, ka-dɪkŋe kombilin bɪndambo ep indambi, wain kenaŋ endok kɪsɪ plon kɪmɪlekak.”

¹⁰ Yesulɪ wɪndɪn̄ embi, yousɪm enla manda nɪndɪn̄ embi enɪ-nandɪŋguk, “Yambattok manda youyoulɪn patak n̄n sɪndɪ gama nɪm pinat-nandɪŋgɪlɪn̄ bek?

‘It ta no it tɪndɪ amalɪ kenan nɪmnat embi sɪŋgi wɪlɪmgɪlɪn̄

walɪ ta dɪwɪn yapma klembi, it tɪke-kwambɪn̄ dalak.

¹¹ Wɪn Wopumdɪ tɪmbɪ indaum kanambi, kundit gɪtɪkɪlin tɪlak.’”

¹² Yesulɪ wɪndɪn̄ eumbi, ama biesɪlɪ “Eyout manda wɪn nɪnla elak” nandɪ-daklembi, tɪkenelɪndok nandɪŋgɪlɪn̄, gan amatam kɪmɪn wopum endɪ mik tɪ-semnelɪn̄ wala mɪsɪmbi, kak, kaŋbɪmbi n̄aŋgɪlɪn̄.

Yesu takisla tue-kambiŋgɪlɪn̄

¹³ Tɪmbi Juda ama biesɪlɪ Falisi ama dɪwɪn gɪta Elottok nolii dɪwɪn Yesu mandalɪ sɪsoŋ tɪ-nɪmnelɪndok enɪ-mukɪlɪn̄.

¹⁴ Enɪ-mulɪmbi, Yesuloŋ bɪm nɪmbi eŋgɪlɪn̄, “Endaut. Nɪndɪ dɪkok kusaka nandamɪn̄: dɪk manda julun̄t nɪm pa elaŋ. Dɪk loloŋ ba pɪmbɪn̄ gɪtɪkkan sɪnɪk Yambattok telak dɪndɪm nɪnɪ-daut tɪ-nɪmbi, amalɪ nɪtek nandɪ-gammelɪn̄ wala nɪm mɪsɪlaŋ. N̄ala eumbi nandɪna: nɪndɪ Sisa, Roma kwettok ama wapmaŋ mayaŋgan sɪnɪk patak, enda takis mɪnem mɪnambi walɪ tuop tɪlak ba nɪm?

¹⁵ Wɪn mɪlok ba nɪm mɪlok?” Wɪndɪn̄ eumbi, Yesulɪ julun̄tsɪlok kusei nandɪ-daklembi enguk, “Sɪndɪ neta mandalɪ sɪsoŋ tɪ-namaŋ? Sɪndɪ mɪnem kwandai satnin no tɪmbi indaumbi, daut namumbi kawa.”

¹⁶ Eumbi, m̄nem t̄ike-b̄im m̄um kañbi eni-nand̄imbi eñguk, “Ama walan ba kot kundit w̄in nindoñ?” Eumbi, endi “Sisaloñ” n̄ñḡil̄iñ. W̄ind̄iñ n̄mb̄imbi

¹⁷ enguk, “Sisalok ḡiñḡit w̄in Sisa enla tambon m̄inekal̄iñ, ba Yambattok ḡiñḡit w̄in Yambat enla tambon m̄inekal̄iñ.” W̄ind̄iñ eñ̄ipi, ama bies̄i lok s̄isoñ makleumbi, ka-piasat t̄i-ñ̄imḡil̄iñ.

K̄imnan nanin m̄ilam̄ilatok plon Yesu n̄i-nand̄iñḡil̄iñ

¹⁸ T̄imbi Sadusi ama d̄iw̄ind̄i Yesuloñ b̄iñḡil̄iñ. Endi k̄imnan nanin m̄ilam̄ilat w̄in n̄im patak eñ̄ipi eni-daut t̄i-sem-ta-kuañ. Endi Yesuloñ b̄imbi n̄i-nand̄im eñḡil̄iñ,

¹⁹ “Endaut. Mosel̄i Juda amatam n̄inda manda ñ̄ind̄iñ yout-n̄imguk, ‘Ama noli tam t̄ikembi, yam̄in pap sembekta, kwayañli dalok kanjali t̄ikembi, dalok gwañgwa bisat ep t̄imbi indanekal̄iñ.’”

²⁰ Sadusi amal̄i w̄ind̄iñ embi yous̄im n̄iñḡil̄iñ, “Damañgan dakwaya k̄it tambon t̄ipet kuñḡil̄iñ. Endoñnan nanin tua endi dama tam t̄imbi, komblin n̄imnat, yam̄in papi semb̄iñguk.

²¹ Sembumbi, monali dalok kanjali t̄ikembi, w̄ind̄iñgangot yam̄in papi semb̄iñguk. Sembumbi, gwik endok plon w̄ind̄iñgangot inda-ñ̄im̄iñguk.

²² Dakwaya k̄it tambon t̄ipet endi tam wakangot t̄ikembi, yam̄in ḡit̄ik papi semb̄i-taleñḡil̄iñ. T̄imbi siñgi s̄in̄ik kanjaksi wal̄i w̄ind̄iñgot semb̄iñguk.

²³ Ama k̄it tambon t̄ipet ḡit̄ikkand̄i tam wakangot t̄ikeñḡil̄iñda. T̄ikap, m̄ilam̄ilat nain indaukak, nain wolonda tam w̄in nindok s̄in̄ik t̄imbekak?”

²⁴ Sadusi amal̄i w̄ind̄iñ eumbi, Yesul̄i enguk, “S̄ind̄i Yambattok manda wolok kusei ba Yambattok gemb̄in n̄im nand̄i-k̄il̄iñ eañ bek, wala t̄imbi k̄imnan nanin m̄ilam̄ilata nandumbi kelam dalak?

²⁵ Amatamdi k̄imnan nanin m̄ilapi, wapatam n̄im indanekal̄iñ. Endi kunumdok añelo nom̄ik s̄ilak kunekal̄iñ.

²⁶ T̄imbi Yambatt̄i amatam k̄imnan nanin ep m̄im m̄ilatnekal̄iñ ba n̄im, wolok s̄ind̄i Mosel̄i kasat ñ̄in youkuk w̄in n̄im pinat-nandañ ba? Mose endi komba tip no wolok plon komba manben indaum kañbi ñ̄oñguk. Ñ̄aumbi, Yambatt̄i ama ikan semb̄iñḡil̄iñ endok plon ñ̄ind̄iñ n̄iñguk, ‘Nak Ablaamdok Yambat, Isakalok Yambat, Yakobolok Yambat, nak endok Yambats̄i patet.’ Yambatt̄i w̄ind̄iñ eñ̄ipi,

²⁷ ñ̄ind̄iñ eu dakleñguk: endi semb̄isemb̄indok Yambat n̄im a, endi kaik kuañ endok Yambat. Nekta, ama semb̄i-taleñḡil̄iñ endi bo Yambattok dainan kaik kuañda t̄imbi. W̄ind̄iñda s̄ind̄i m̄ilam̄ilat n̄im patak eañda, biañgan nandum kamalalak.”

Ama noli endik̄ne manda dek wal̄i dama s̄in̄ik t̄ilak wala Yesu n̄i-kañguk

²⁸ T̄imbi Yesu ḡit Sadusi ama endi manda e-kle-kot-t̄i-pal̄iñ̄il̄imbi, endik̄ne manda nand̄i-tale ama no wolok b̄im yamb̄iñguk. Yamb̄imbi, Yesul̄i manda tambon k̄indemgot tambane-enb̄im nand̄iñgukta n̄i-kañbi eñguk, “Yambatt̄i endik̄ne manda ḡit̄ik k̄im̄it-n̄im̄iñguk, t̄imbi nek ñ̄al̄i dama t̄i-sem̄bi, d̄iw̄in ḡit̄ik yapma kle-talelak?”

²⁹ Eumbi tambane-n̄iñguk, “Endik̄ne manda ñ̄al̄i dama s̄in̄ik t̄ilak, ‘Israel amatam s̄ind̄i manda ñ̄in nand̄imbi t̄ike-k̄il̄iñ nekal̄iñ: Molom en noñgan. Endi n̄indok Yambatni, d̄iw̄in no n̄im pakañ.

³⁰ Wala t̄imbi d̄ik ḡinañga ḡit waleñga tip ḡit nanand̄iñga ḡit gemb̄iñga ḡit̄ik Yambat Molomga endokgot bi-ñ̄imekañ.’

³¹ T̄imbi endik̄ne manda wandiñgan no ñ̄ind̄iñ patak, ‘D̄ik d̄itnala t̄i-gamlañ, w̄ind̄iñgangot nokala t̄i-ñ̄imekañ.’ Endik̄ne manda t̄ipet wal̄i endik̄ne manda d̄iw̄in ḡit̄ik yapma klembi pakam̄ik.”

³² Yesul̄i w̄ind̄iñ eumbi, endik̄ne manda nand̄i-tale amal̄i “Waak!” embi n̄iñguk, “Endaut, d̄ik manda biañgan s̄in̄ik elañ. Yambat en noñgangot, d̄iw̄in no n̄im pakañ.

³³ T̄iñ̄ipi, n̄ind̄i endok gaut tapma sina d̄iumbi, nepek d̄iw̄in w̄ind̄iñgot tapma t̄i-ñ̄imneñ w̄in k̄indem. Gan t̄ikap n̄ind̄i ḡinañni ḡit nanand̄iñ ḡit gemb̄ini ḡit̄ik endokgot bi-ñ̄imneñ, ba n̄nla t̄i-n̄imam̄iñ tuop w̄ind̄iñgangot notniila t̄i-semneñ, w̄in tapma kusei kusei yapma klembi, endok dainan k̄indem bien s̄in̄ik.”

³⁴ Ama endi manda tambon w̄ind̄iñ eumbi, Yesul̄i endok nanand̄in k̄indem kañbi n̄iñguk, “D̄ik Yambattok ḡiñḡit k̄indem indaw̄iñ.” W̄ind̄iñ n̄imb̄imbi, Juda ama bies̄il̄i en mandal̄i s̄isoñ t̄i-ñ̄imnepi m̄s̄imbi, nepek nola b̄indambo n̄im n̄i-kañḡil̄iñ.

Yesul̄i endik̄ne manda nand̄i-tale ama endok mandanj̄i ba kund̄its̄i kolan eu dakleñguk

³⁵ T̄imbi Yesul̄i tapma it sañ simba ḡinañ papi, amatam eni-daut t̄i-sem-t̄iñ̄ipi eni-kañbi eñguk, “N̄it̄ekta t̄imbi, endik̄ne manda nand̄i-tale ama endi Mesia en Devittok komblingot eañ?”

³⁶ Dɪndɪm Yallɪ Devittok gɪnaɪ tɪmbɪ tɪkɪleumbi, Devit en Mesiala ɲɪndɪɲ eɲguk, 'Yambat Wopumɪ nokok Wopumnala ɲɪndɪɲ nɪɲguk: Dɪk bɪmbi, kɪtna sɪnɪk kandaɲ pipapi, nakɪta amatam yambi-dɪkɪne-kundekamɪk. Kuɲɪpi, kanjɪtgai ep pi-yaliwambi, dɪkok kapmainan patnekalɪɲ.'

³⁷ Wɪndɪɲda Devit en Mesiala 'Wopumna' kɪtɪɲguk, wala tɪmbi Mesia endɪ Devittok komblin silaningot ba? Nɪm a. Endɪ Devittok Wopum." Tɪmbi ama kɪmɪn wopum Yesulok manda nandɪmbi nandi-koɲgom tɪɲgɪɲɪɲ.

³⁸ Tɪmbi Yesulɪ eni-daut tɪ-sem-tɪɲɪpi enguk, "Sɪndɪ endɪkɪne manda nandi-tale ama endok nandɪnandɪnjɪ ba ep tɪndɪnjɪ ka-kɪɲɪɲ enekalɪɲ! Dɪwɪn endɪ amatamɪ yambum loloɲ tɪmbektok nandaɲ, wala tɪmbi endɪ ama loloɲ endok dasindasinjɪ pat-dasimbi, 'tɪna nɪmbɪt' taɲ. Tɪmbi endɪ amatamɪ kɪmɪn kwelan we semɲɪpi, kosɪ tɪke-lonelɪɲda nandaɲ.

³⁹ Tɪɲɪpi, it kiyau gɪnaɪ ba nana sina wopum gɪnaɪ endɪ ama loloɲɪlok pipapat plon patnepi nandaɲ.

⁴⁰ Endɪ tam kanjak juluɲɪt tɪ-sembi, isɪ nepenepeksi yapma tɪkeɲ, tɪmbi amatamdok dausɪnan tɪ-kelakelamjɪ kot-taplɪnelɪɲdok nɪmolo ombap taɲ. Endɪ ep tɪndɪnjɪ dɪndɪm walan taɲ, wala tɪmbi Yambattɪ tuan mɪlap sɪnɪk ombɪ-semekak."

Yesulɪ tam kanjak nolok kundit kɪndem eu dakleɲguk

⁴¹ Tɪmbi Yesulɪ tapma it gɪnaɪ papi, mɪnem Yambattok kɪmɪkɪɲɪɲ wolok tambon kandaɲ pipakuk. Pipapi kaɲɪɲɪmbi amatamɪ bɪ, mɪnem tapɪkot kawat dɪɲgwɪnda gɪnaɪ dasiu pɪɲguk. Amatam kwɪɲkwɪɲɪnjɪ wopum asuptɪ bɪmbi, mɪnem wopungan kɪmɪɲɪmbi pɪɲguk.

⁴² Tɪɲɪɲɪmbi, tam kanjak pɪmbɪɲen nolɪ bɪmbi, mɪnem kwandai gɪmɪn tɪpet kɪmɪɲɪmbi pɪɲguk.

⁴³⁻⁴⁴ Tɪmbi Yesulɪ wɪn kaɲbi, gwaɲgwaɲɪi kɪtɪ-semum bɪumbi enguk, "Nak biaɲgan sanba: amatam dɪwɪn endɪ mɪnem wopungan kolɪmbi, wopum gama nɪsɪlok pat-semlak. Gan tam kanjak pɪmbɪɲen ɲalɪ mɪnem nana tualok palɪmɪk wɪn gɪtɪk kolɪ taleumbi, ɲam nɪmnat, sɪlanin sɪnɪk patak, wala tɪmbi mɪnem kɪmɪlak wɪn dɪwɪn gɪtɪkkandɪ kɪmɪlalɪɲ wɪn yapma kle-talelak.

Yesulɪ nain taletalenan nepek nek indaukak wolok eni-dakleɲguk

13

Mɪlaplok kusei kɪmɪkɪmɪɲɪɲ

¹ Tɪmbi Yesulɪ gwaɲgwaɲɪi gɪt tapma it saɲ simba gɪnaɪ nanin pi-ɲaɲɪpi, gwaɲgwaɲ nolɪ tapma it kɪt youpi nɪɲguk, "Nɪnɪndaut, ɲɪ kawɪɲ! It gɪtɪk ɲɪn engano kɪndem bien. Tɪmbi kawat wopum wopumɪɲgan tɪndɪn."

² Eumbi nɪɲguk, "It wopum ɲɪ yambɪlaɲ wala ganba: Juda amatamdok kanjɪksɪɲɪ bɪmbi, it gɪtɪk ɲɪn wiapi, kawat no nɪm biumbi, kawat nolok plon palekak. Nɪm sɪnɪk."

³ Yesulɪ wɪndɪɲ embi, Jerusalem it kwet bɪmbi, Oliv kwet jaɲgɪnnan loɲguk. Lombi, tapma it tambon kandaɲ wolok pip palɪmbi, Petlo, Yakobo, Yoane gɪta Andlu endɪɲgot endoɲ bɪm nɪ-kambi eɲgɪɲɪɲ,

⁴ "Dɪk nɪnbɪmbi nandaɲna: nepek nek tapma ittok plon elaɲ wɪn dawanda indaukak? Ba kundit nek ɲalɪ dama indaumbi ka-nandɪnekamɪɲ: mɪlap kusei gɪtɪk ip inda-nɪmep tɪlak?"

⁵ Tɪmbi Yesulɪ nepek indaukak wolok eni-dakleɲɪpi eɲguk, "Sɪndɪ ka-kɪɲɪɲ embi kunekalɪɲ. Nɪm kaɲbi, ama nolɪ tue-sambiumbi, juluɲ mandan wɪn nandi-ɲɪmnelɪɲ.

⁶ Ama asuptɪ nokok kotna plon bɪ-indambi, 'Natna Mesia wakan' embi, amatam asup tue-yambiumbi, juluɲ mandanjɪ nandi-kwambɪɲ danekalɪɲ.

⁷⁻⁸ Tɪmbi ama sambat dɪwɪndɪ mɪlapi, sambat dɪwɪnda mik tɪ-semnekalɪɲ, tɪmbi ama wapmaɲ dɪwɪndok sambattɪ mɪlapi, wapma dɪwɪndok sambatta mik tɪ-semnekalɪɲ, wala tɪmbi sɪndɪ miktok gɪɲgɪɲ nandɪnekalɪɲ, ba mik mayaɲgan indaumbi wolok gɪɲgɪt nandɪnekalɪɲ. Wɪndɪɲ nandɪɲɪpi, nɪm sɪɲkɪnebi mɪsɪnekalɪɲ. Nepek wɪn gɪtɪk biaɲgan indaukak, gan kwet nain taletalen walɪ gama nɪm. Tɪmbi mɪnjamɪnjat kwet nolok ba nolok tɪmbekak, ba nana map inda-semekak." Yesulɪ wɪndɪɲ embi, e-yout manda enbi eɲguk, "Nepek wɪ gɪtɪk indaukak wɪn tamɪ gwaɲgwa tɪkeup dama siɲgin gawat lakalakat inda-ɲɪmlak wandɪɲ indaukak. Gan siɲgi kandaɲ mɪlap wopum sɪnɪk indaukak.

⁹ Nain wolonda sɪnɪla nɪtek kuaɲ wɪn ka-kɪɲɪɲ embi kunekalɪɲ. Kanjɪksɪɲɪ sepi, mandala ama biesɪlok kɪsɪ plon sambiumbi, it kiyau gɪnaɪ sandɪpnekalɪɲ. Tɪmbi sɪndɪ

nokok g̃n̄g̃t̄nai kuañda t̄mbi yamb̄+d̄k̄ñe ama ba ama wapmañ endok daus̄nan ipi, kusatna e-dakle-semnekal̄ñ.

¹⁰ T̄mbi g̃n̄g̃t̄ manda k̄ndem w̄n biañgan amatam g̃t̄ik̄ta dama eu p̄um ennekal̄ñ. En̄-taleumek, kwet nain taleukak.

¹¹ T̄mbi kwapme kwapme sepbi, mandala sanañg̃p̄ ñañl̄mbi, ‘Manda n̄tek ene-tam̄ñ?’ w̄nd̄ñ embi nand̄-bend̄-wopum itangan n̄m t̄nekal̄ñ. N̄m a! Nain wolonda s̄n̄ñgan manda w̄n n̄m enekal̄ñ. W̄n D̄nd̄m Yall̄ g̃nanj̄ tokñeumbi, Yambatt̄ manda samekak w̄n wakan enekal̄ñ.

¹² Wolonda naka t̄mbi dall̄ kwayañ ba kwayañd̄ dal kanj̄ktok k̄s̄ plon k̄m̄l̄mbi, yand̄p̄ k̄m̄nekal̄ñ. Ba bept̄ wembe gwañgwañii kanj̄ktok k̄s̄ plon k̄m̄l̄mbi, yand̄p̄ k̄m̄nekal̄ñ. T̄mbi wembe gwañgwal̄ meñj̄ bes̄la kanj̄k t̄-sembi, w̄nd̄ñgangot t̄mb̄mbi yand̄p̄m̄-k̄m̄nekal̄ñ.

¹³ Kotnala t̄mbi ama g̃t̄ik̄t̄ nand̄-kola wopungan t̄-sam̄-kunekal̄ñ. Gan amatam m̄lap w̄n ba w̄n g̃ñg̃nembi bemi, kuañ tuop nep kwamb̄ñ da-kuañda en wakan Yambatt̄ ep mekak.”

M̄lap wopum s̄n̄ik̄ indaukak

¹⁴ T̄mbi Yesul̄ yous̄mbi enguk, “Nepek kolan papait no tapma it g̃nañ, k̄m̄sis̄p̄ t̄nd̄nnan, wand̄ñ loukak. Loumbi, Yambatt̄ w̄n kañbi, nandum p̄-s̄n̄ik̄ taumbi, enlok il siñgi w̄l̄mekak. (No end̄ manda ñ̄n pinapi, wolok kusei nand̄-k̄liñ eukak.) S̄nd̄ nepek kolan w̄ kañbi, nain wolonda amatam Judia kwelan pakañ end̄ p̄mbi, kwet jañg̃nnan lonekal̄ñ.

¹⁵ T̄mbi no end̄ it pawan papi, nepek nola it g̃nañ nombo n̄m loukak,

¹⁶ ba no end̄ kena g̃nañ papi, sauloñ̄n t̄keupi undane ilan n̄m ñaukak.

¹⁷ O wem! Nain wolonda tam gwañgwa m̄nj̄psat, ba gwañgwa num emañ end̄ blas̄ñgangok.

¹⁸ T̄mbi s̄nd̄ m̄lap w̄n gwi asal̄ nainnan n̄m indauktok n̄molo t̄-kunekal̄ñ.

¹⁹ Neta, nain wolonda m̄lap wopum s̄n̄ik̄ indaukak. Yambatt̄ kwet t̄mb̄ indañguknan bikap man ñ̄nd̄ñg̃t̄ m̄lap wand̄ñ no n̄m indañguk, t̄mbi b̄nd̄ambo n̄m indaukak.

²⁰ T̄kap Wopumd̄ nain w̄n n̄m t̄mb̄ dumalaw̄mda, amatam g̃t̄ik̄kan talenel̄ñ. Gan end̄ amatam ep danbi enlok g̃ñg̃t̄ kas̄leñguk enda wakan nand̄-sembi, nain w̄n ikan t̄mb̄ dumalañguk.

²¹ Nain wolonda ama nol̄ ñ̄nd̄ñ bek sanbekta, ‘Yakñesi! Mesial̄ ñ̄ patak’, ba ñ̄nd̄ñ sanbek, ‘W̄ kaw̄! End̄ da patak!’, s̄nd̄ manda wala nandum t̄lal t̄mbekak.

²² Neta, Mesia juluñgan ba pofet ama juluñgan indambi, n̄s̄lok kusas̄ t̄mb̄ dakle-semnekal̄ñdok amatam kundit engano s̄n̄ik̄ ep daut semum ka-s̄l̄k̄ñenekal̄ñ. T̄kap end̄ tuopta, ama wal̄ amatam Yambatt̄ enlok g̃ñg̃t̄ ep danguk w̄n ep t̄mb̄ kamalanekal̄ñ.

²³ Gan s̄n̄la ka-k̄liñ e-kunekal̄ñ. Nak nepek g̃t̄ik̄ indaukak wolok itangan sani-talelet.”

Mesialok tomtom nain w̄n dawanda s̄n̄ik̄ indaukak w̄n nimbek nol̄ n̄m nand̄lak

²⁴ T̄mbi Yesul̄ yous̄mbi enguk,

“Gan m̄lap wopum w̄n taleumek

‘wolonda maim dautt̄ bip m̄umbi, yak̄pt̄ bo n̄m saleumbi,

²⁵ kunum g̃nañ d̄mboñg̃pt̄ pi-p̄nekal̄ñ.

T̄mbi nepek nek kwamb̄ñ kunum g̃nañ pakañ ep m̄nj̄l̄mb̄ kwesi binekal̄ñ.’

²⁶ T̄mbi nain wolonda amatam g̃t̄ik̄t̄ kanekal̄ñ w̄n: Amalok N̄ñan end̄ mulukua g̃nañ gemb̄n wopum ba kolsalen walalannat p̄mbi inda-dakleukak.

²⁷ Wolonda end̄ amatam dembek dembek kuañ enlok g̃ñg̃t̄ ep kas̄leñguk end̄ wakan enloñ ep k̄m̄n kolektok añelo en̄-mul̄m ñambi, kunum kwet k̄m̄l̄ taleñguknan nanin ep kiutnekal̄ñ.

²⁸ W̄nd̄ñ ñala s̄nd̄ komba konelok plon nanand̄ ñ̄n epnekal̄ñ: kii gayam tukñot t̄mbi, sak kaik indaumeek, maim nain indaup t̄lak w̄nd̄ñ nandañ.

²⁹ W̄nd̄ñgangot m̄lap g̃t̄ik̄ san̄t̄ w̄n indaum kañbi, s̄n ñ̄nd̄ñ nand̄nekal̄ñ: Ama S̄s̄n̄ik̄ end̄ inda-dakleuptok nain ip dumala-ta-b̄lak.

³⁰ Nak biañgan sanba nand̄w̄t̄: amatam man ñ̄nd̄ñg̃t̄ kuañ endoñnan nanin d̄w̄nd̄ gama n̄m k̄m̄ñl̄mbi, nepek w̄n g̃t̄ik̄ indaukak.

³¹ Kunum kwet taleukak, gan nokok mandana g̃t̄ik̄t̄ n̄m paipi, papat kwamb̄ñ palekak.

³² Nepek g̃t̄ik̄ w̄n nain wolonda s̄n̄ik̄ indaukak w̄n ama nimbek nol̄ n̄m nand̄lak. Añelo kunum g̃nañ pakañ ba Yambatt̄ N̄ñan en bo w̄n n̄m nandañ. N̄m. Bep Yambat en noñgand̄ñgot nand̄lak.

³³ Sɪndɪ nain wɪn dawanda sɪnɪk indaukak wɪn nɪm nandañ, wala tɪmbi ka-kɪlɪñ embi mandɪm kunekalɪñ!

³⁴ Nain indaukak wɪn ñɪndɪñ: ama nolɪ il bimbi, kwet mayaŋgan ñaup tɪlak. Endɪ kena gwañgwañii kena molom molom danɪ-sembi, telak yama mandɪmandɪ endɪ ka-mandɪ-kɪlɪñ ewɪktok endɪkɪne manda ni-talembi ñalak.

³⁵ Wɪndɪñda it molomdɪ nain dawanda sɪnɪk bɪtukak wɪn sɪndɪ nɪm nandañ. Endɪ kwet kɪlɪm eumbi, ba tim boñgɪp, ba puput noñgan kɪtɪumbi, ba kwet salaup tɪmbɪmbi, ba salasalanan tombekak wɪn sɪndɪ nɪm nandɪañda tɪmbi ka-mandɪ-kɪlɪñ e-kunekalɪñ!

³⁶ Nɪm kañbi, dou-palɪmbi, molomdɪ platik sɪnɪk bɪ tombi, sep tɪmbɪ indawɪk.

³⁷ Endɪkɪne manda ñɪn sanlet wɪn gɪñgɪtnai gɪtɪkkan sɪndok: ka-mandɪ-kɪlɪñ embi kunekalɪ.”

Yesu wɪlɪ kɪmbi bɪndambo mɪlakuk

14

Yesu kɪmkɪmlok tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-ñɪmgɪlɪñ

¹ Tɪmbi gwɪlat wopum tɪpettɪ ep tɪmbɪ dumalañguk, wɪn kamaikamai nain gɪta plaua wɪlɪmbendɪ nɪmnat wolok gwɪlat. (Wolonda Isael amatamdɪ Yambattɪ Isip kwelan nanin ep kɪmɪkuk wolok pat-nandɪ-pakañ.) Gwɪlat walɪ sandap tɪpet wolok sɪñgi kandañ ep tɪmbɪ dumalañɪmbi, tapma ama biesɪ ba endɪkɪne manda nandɪ-tale ama endɪ Yesu telak gɪtak plon tɪkembali wɪlɪ kɪmbektok telak yolonjɪmbi,

² ñɪndɪñ eñgɪlɪñ, “Gwɪlat gɪnañ wɪndɪñ tɪnambi, nɪm kɪndem daukak. Nɪm kañbi, amatam kɪmɪn wopum endɪ mɪlapi, gimbit tɪm, kesɪ tapma tɪmbi, mik tɪnelɪñ.”

³ Tɪmbi Yesulɪ Betani it kwelan ñambi, ama no damañgan wanda kwambɪñ inda-ñɪmɪñguk koi Simon endok ilnan nana na-pakuk. Palɪñɪmbi, tam no endɪ pama tul mɪndɪñ kɪndem tuan wopum sɪnɪk wɪn tɪke-bɪmbi, kawat kanɪm bim ombɪ-gɪlombi, pama tul wɪn Yesulok kumbam plon yalɪmukuk. Yalɪmulɪmbi,

⁴ ama dɪwɪsɪ wolok pakɪlɪñ endɪ tamda gɪnanjɪ komba dɪumbi nɪsɪñgan eñgɪlɪñ, “Neta sɪnɪk pama tul kɪndem ñɪn sɪlak tɪmbi kola-talelak?”

⁵ Tuktok tuan wɪn wopum sɪnɪk, mɪnem 300 netepek. * Endɪ tuk wɪn tualok kɪmɪlɪmda, mɪnem walɪnin tɪkembali, ama pɪmbɪñenda emɪwɪk.”

Wɪndɪñ embi, tam ni-ñombɪñgɪlɪñ,

⁶ gan Yesulɪ enguk, “Biu palen! Sɪndɪ neta mɪlap mañ? Endɪ tɪ-kɪndekɪndem tɪ-namlak.

⁷ Ama pɪmbɪñesɪ endɪ nain tuop sɪn gɪta kuañ, wala tɪmbi nain nola ba nola ep mɪ-pañgɪtanep nandañda kɪndem tɪnelɪñ. Gan natna nain tuop sɪn gɪta nɪm paletat,

⁸ wala tɪmbi tam ñalɪ man ñɪndɪñgɪt nepek nek tuop tɪ-namek wolok tuop tɪk. Endɪ pama tul i-namɪk, wɪn nak kɪmbambi nep kɪnditnekalɪñ wolok itangan pɪñgɪpna tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-namɪk.

⁹ Nak biañgan sanlet: dembek dembek ñanekalɪñ tuop gɪñgɪt manda kɪndem ñɪn eu sataumbi, tam ñalɪ nepek nek tɪ-namɪk wolok kasat wakɪt kwet tuop tɪ-sembi, tam endok kasat eu kaik taukak.”

¹⁰ Nain wolonda Judas Iskalɪot, Yesuloñ gwañgwañii 12 endoñnan nanin no, endɪ Yesu bola tɪ-ñɪmektok tapma ama biesɪloñ ñañguk.

¹¹ Ñambi, wolok tuop enbɪmbi nandɪm gɪnañjɪ kɪndem daumbi, mɪnem mɪnepi nɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ. Tɪmbi Judalɪ kusei kɪmɪpi, “Yesu bola tɪ-ñɪmektok nain kɪndem delok indauk?” embi mandɪñguk.

Yesulɪ kɪmbepi, gwañgwañii tɪ-pañgɪpañgɪle tɪ-semguk

¹² Plaua wɪlɪmbendɪ nɪmnat sinjilok gwɪlat wolok kusei kɪmɪkɪmɪlɪnan Isael amatamdɪ sɪpsɪp nɪñañ wɪpi, tapma tɪmbi, Yambattɪ Isip kwelan nanin ep kɪmɪkuk wolok kɪmɪt-nandɪm pakañgɪlɪñ.

Gwɪlat wɪn indaumbi, gwañgwañii! Yesu ni-kañbi eñgɪlɪñ, “Nɪndɪ delok ñambi, gwɪlat ñolok nana tɪ-jumɪt tɪ-gamneñdok nandɪlañ?”

¹³ Eumbi, Yesulɪ gwañgwañii tɪpet enɪ-mupi enguk, “Sɪtɪ Jelusalem it kwet gɪnañ lombi, ama nolɪ tuk kambot bembɪ bɪ sep tɪmbɪ indautak en kle ñandekamɪk. En kle ñaumbi,

¹⁴ it nolok ña loutak wolok molomla ñɪndɪñ nɪndekamɪk, Nɪnɪndauttɪ ñɪndɪñ elak: nak gwañgwanai gɪta it gɪnañ delok gwɪlattok nana nambetet?”

¹⁵ Eumbi, it gɪnañ wopum no tɪ-kɪlɪñ e-bimbɪn wɪn gwat patak daut sametak. Wolok tɪ-jumɪt tɪ-nɪmdekamɪk.”

* 14:5: Mɪnem denali 300 wɪn kena nain 300 wolok tuan.

¹⁶ Eumbi, gwañgwañiit t̄ipet endi nand̄imbi, w̄inanin ñam Jelusalem it kwelan loñḡim̄ik. Lo tombi, Yesul̄ eñguk wolok tuop inda-semumbi, gw̄l̄attok nana t̄i-jum̄t̄ t̄iñḡim̄ik.

¹⁷ T̄imbi kwet kil̄im eumbi, Yesul̄ gwañgwañiit 12 ḡita b̄imbi, it ḡinañnan loñḡil̄iñ.

¹⁸ Lom nana na-pal̄iñ̄im̄bi, Yesul̄ enguk, “Biañgan sanlet: s̄indoñnan nanin no nak̄ita nana yakan nalak endi nak bola t̄i-nametak.”

¹⁹ W̄ind̄iñ eumbi, ḡinañj̄i m̄lataumbi, noñgan noñgand̄i ñ̄ind̄iñ n̄iñḡil̄iñ, “Nakta n̄im bek?”

²⁰ N̄imb̄imbi enguk, “W̄in gwañgwa 12 s̄indoñnan nanin no. Endi plaua d̄ip t̄ikembi, nak̄ita tuk w̄itna noñgan ḡinañ̄i youpi nalak, en wakan.

²¹ Biañgan s̄in̄ik. Manda youyoulin̄ patak wolok tuop Ama S̄is̄in̄ik w̄in bola t̄i-ñ̄im̄umbi w̄il̄i k̄imbekak. Gan ama nin bola t̄i-ñ̄imetak en blangandok. Meñd̄i n̄im ap m̄īumda, w̄in k̄indem.”

²² T̄imbi nana na-pal̄iñ̄im̄bi, Yesul̄ plaua no t̄ikem gw̄ilam t̄imbi, omb̄im gwañgwañiila embi enguk, “T̄ike namb̄it; ñ̄in nokok gaumna.”

²³ W̄ind̄iñ embi, wain w̄itna no t̄ikembi, gw̄ilam t̄i-talem emumbi, ḡit̄ikkand̄i w̄itna noñgan wolok ḡinañ̄i nañḡil̄iñ.

²⁴ Namb̄imbi enguk, “Ñ̄in nokok wekatna. Nak amatam asup endok k̄injan k̄imbi, wekatna yal̄mutet. Wal̄i wakan toptop Yambatt̄i amatam̄iit ḡit̄ t̄lak w̄in t̄imbi kwamb̄iñ dalak.

²⁵ Nak biañgan s̄in̄ik sanlet: nak wain tuk kwelan nombo n̄im nambetat. Yambatt̄i ḡiñḡit̄iñ indangan yambi-d̄ik̄neukak wolondamek nak en ḡita papi, wain tuk komblin engano w̄i mek nambetat.”

²⁶ T̄imbi Yambat n̄i-w̄it-ta-lo kap no tiu taleumbi, Oliv kwet jañḡin t̄imbi dumalanepi pi-ñ̄añḡil̄iñ.

²⁷ Ñañ̄ipi, Yesul̄ gwañgwañiila embi eñguk, “Yambattok manda no ñ̄ind̄iñ youyoulin̄ patak, ‘Nak ka-d̄ik̄ne ama w̄ila k̄imb̄imbi, sipsipt̄i papusenenekal̄iñ.’ Wala t̄imbi s̄ind̄i ḡit̄ikkand̄i siñgi w̄it-nambi pi ñanetañ.

²⁸ Gan Yambatt̄i k̄imnan nanin nep m̄īum m̄latmek, telak dama t̄i-sambi, Galili kwelan ñam wolok sambetat.”

²⁹ Eumbi, Petlol̄i n̄iñguk, “Ama d̄i-w̄in ḡit̄ikt̄i gambimbi pi-ñ̄anetañ bek, gan nakta n̄im s̄in̄ik.”

³⁰ Eumbi n̄iñguk, “Nak biañgan ganba: man tim ñ̄olondañgan puputt̄i nain t̄ipet n̄im k̄it̄umbi, d̄ik̄ nain t̄ipet ḡit̄ no naka ‘En n̄im nand̄i-ñ̄imlet’ eutañ.”

³¹ Eumbi, Petlol̄i ḡiñḡin̄embi n̄iñguk, “K̄indem d̄ik̄ita nep nul̄imbi k̄imbetet, gan nak d̄ika ‘N̄im nand̄i-ñ̄imlet’ n̄im eutet. N̄im s̄in̄ik.” Eumbi, gwañgwañiit ḡit̄ikkand̄i w̄ind̄iñgangot n̄i-taleñḡil̄iñ.

Yesu en k̄imbepi t̄i-pañḡipañḡile t̄iñguk

³² T̄imbi Yesu ḡit̄ gwañgwañiit endi ñambi, kwet no koi Getsemane wolok ña-tomḡil̄iñ. Tombi, Yesul̄ gwañgwa d̄i-w̄inda embi eñguk, “S̄ind̄i ñ̄olok pipal̄imbi, nak ñam n̄imolo t̄imbi b̄itutet.”

³³ W̄ind̄iñ embi, Petlo, Yakobo ḡit̄ Yoane yanañḡipi ñañguk. Ñañ̄ipi, enlok plon nepek inda-ñ̄imetak wala nandum m̄lata-s̄in̄ik taumbi, gemb̄iñ p̄umbi

³⁴ enguk, “Ḡinañna nand̄iwa kola-s̄in̄ik talak, k̄imbettok tuop nand̄ilet. S̄ind̄i ñ̄olok papi, ka-k̄il̄iñ embi pal̄it!”

³⁵ Yesul̄ w̄ind̄iñ embi, lakat ñaña em kwelan pi-p̄imbi, telak no palekta, m̄lap bembemdok nain wal̄i en maklew̄ik wala Yambat n̄imolo t̄i-ñ̄im̄iñguk.

³⁶ Endi enlok manda plon beula “Abba” k̄it̄i-ñ̄imbi n̄iñguk, “O Bep! D̄ik̄ nepenepek ḡit̄ik tuop t̄i-talew̄iñ, wala t̄imbi d̄ik̄ m̄lap ñ̄in napma t̄ike-nam̄iñ. Gan d̄ik̄ nokok nanand̄i n̄im k̄im̄it-kleukañ. N̄im s̄in̄ik. D̄ik̄ n̄itek nand̄ilañ, wolok tuopgan indaw̄in.”

³⁷ T̄imbi Yesul̄ gwañgwañiit t̄ipet ḡit̄ no endoñ undane-b̄imbi, yambum dou-pal̄imbi, Petlo n̄i-ñomb̄im n̄iñguk, “Simon, d̄ik̄ doulañ ba? D̄ik̄ nain dumangan kaik paleñdok tuop n̄im ba?” W̄ind̄iñ embi enguk,

³⁸ “Biañgan s̄in̄ik: ḡinan̄j̄il̄i nepek k̄indem t̄imbepi nand̄ilak, gan p̄iñḡips̄il̄i gemb̄in n̄imnat, wala t̄imbi ka-k̄il̄iñ embi, n̄imolo t̄imb̄it. N̄im kañbi, tue-kambi plon pi-p̄inel̄iñ.”

³⁹ Yesul̄ w̄ind̄iñ embi, nombo yambim ñambi, n̄imolo dama t̄iñguk w̄ind̄iñgangot nombo t̄iñguk.

⁴⁰ N̄imolo t̄imbi taleumbi, nombo gwañgwañiiloñ undane-b̄imbi yamb̄iñguk w̄in: dausi m̄lataumbi dou-pak̄il̄iñ. Dounan nanin m̄lapi, manda n̄itek n̄inel̄iñ wala nandum m̄latañguk.

41 Tĩmbi Yesulĩ nombo ña nĩmolo tĩ-talembi, gwañgwañiiloñ undane-bĩumbi, nain tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi enguk. “Sĩndĩ gamañgot doumbi silak pat-nandĩ-taĩ ba? Ip tuop. Nandañ: Ama Sĩsĩnĩk yom amalok kĩsĩ plon kĩmĩkĩmĩttok nain ip indalak.

42 Ñala mĩlalĩmbi ñana. Wĩ kawĩt: bola tĩ-namlok ama ip nĩp tĩmbĩ dumalalak.”

Yesu tĩkeñgĩlĩñ

43 Wĩndĩñ e-palĩñĩmbi, wolongan Yesulok gwañgwañii 12 endoñnan nanin no, Judas Iskaliot, endĩ ama kĩmĩn wopum telak dama tĩ-semumbi bĩñgĩlĩñ, wĩn tapma ama biesĩ ba endĩkĩe manda nandĩ-tale ama ba ama biesĩ dĩwĩn endĩ enĩ-mulĩmbi, kakit ba kwandĩ mep bĩñgĩlĩñ.

44 Bola tĩndĩ ama endĩ damañgan sambat ñĩndĩñ kĩmĩpi enguk, “Simumu tĩ-ñĩmambi, ama ip wakan embi, ña tĩke-kwambĩñ dam tĩke-ñanekalĩñ.”

45 Wĩndĩñ eñgukta kena gĩnañ tombi, dĩndĩmngan Yesuloñ bĩmbi, “Nĩnĩndaut, we!” embi, wopungan simumu tĩ-ñĩmĩnguk.

46 Wĩndĩñ tĩ-ñĩmĩmũ kañbi, gembĩnat ñam tĩke-kwambĩñ dañgĩlĩñ.

47 Tĩmbi ama Yesu gĩta pakĩlĩñ endoñnan nanin nolĩ kakil tiañe lambĩmbi, tapma amalok telak damanjĩlok kena gwañgwa sĩlanin wĩlepi, pawangot wĩlalĩm pĩnguk.

48 Tĩmbi Yesulĩ enbi eñguk, “Sĩndĩ naka nandum kumbu ama sañan tĩmbĩmbi, kakit ba kwandĩ mep bĩ-tombi, nep mañ ba?”

49 Sandap tuop nak tapma it sañ simba gĩnañ lombi, sĩndok boñgĩpsĩnan papi, amatam enĩ-daut tĩ-sem-ta-bĩñĩlambĩ, nĩm nepgĩlĩñ. Gan manda youyoulĩn patak wolok tuop man inda-namĩwĩn.”

50 Wĩndĩñ eumbi, gwañgwañii gĩtĩktĩ en bĩmbi pim ñañgĩlĩñ.

51 Tĩmbi ama gwañgwa no sandum satningot tembi Yesu kle-ñañguk en wakĩt tĩkembĩ,

52 sandum tĩke-gĩlĩm dañgĩlĩñ. Gan endĩ sandum pĩsapi, biatan pi ñañguk.

Yesu manda plon kĩmĩkĩlĩñ

53 Tĩmbi endĩ Yesu tĩkembĩ, tapma amalok telak damanjĩlok ilan nañgĩpi ñañgĩlĩñ. (Wandĩñ tapma ama biesĩ ba ama biesĩ dĩwĩn ba endĩkĩe manda nandĩ-tale ama gĩtĩk endĩ bĩm kĩmĩn tĩñgĩlĩñ.)

54 Yesu tĩke-ñañĩlĩmbi, Petlolĩ kambak mayañgan siñgi kandañ ep klembi ñañguk. Ñakapi, tapma amalok telak damanjĩ endok sañ simba gĩnañnangan loñguk. Lombi, tapma amalok telak damanjĩ endok tĩplaplailii gĩta pipapi, komba seĩmbi pakuk.

55 Tĩmbi tapma ama biesĩ en gĩta juda amalok yambĩ-dĩkĩenjĩ gĩtĩk endĩ Yesu wĩlĩ kĩmbektok nandĩñĩpi, ama Yesulok siñgin sinelĩñdok yolonjĩ-tlakĩlĩñ.

56 Neta, ama asupĩ bĩmbi, joñgo siñgin simbi, julũñĩt manda eñgĩlĩñ. Gan endĩ mandanjĩ walan noñgangot nĩm eñgĩlĩñ, endĩ manda kusei kusei eñgĩlĩñ.

57 Tĩmbi ama dĩwĩndĩ bĩ indambi, joñgo siñgin simbi eñgĩlĩñ,

58 “Nĩndĩ manda no ñĩndĩñ eumbi nandĩñgĩmĩñ, ‘Nak tapma it kĩttĩ tĩndĩn ñĩn wiapi, sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnangan wolok kĩnjan kĩttĩ nĩm tĩndĩn no mamba ilekak.’ Wĩndĩñ eumbi nandĩñgĩmĩñ” eñgĩlĩñ.

59 Gan mandanjĩlok walan wĩn bo noñgan nĩm.

60 Tĩmbi tapma amalok telak damanjĩ endĩ mĩlapi indangan bĩ ipi, Yesu nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩk manda tambon tuop nĩm ewĩñ ba? Ama walĩ dĩkok manda eañ wĩn nandum nĩtek tĩlak?”

61 Eumbi, gitak papi, manda tambon no nĩm nĩnguk. Tĩmbi wolongan tapma amalok telak damanjĩ endĩ Yesu ñĩndĩñ nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩtna Mesia wakan, Yambat nĩ-kĩndekĩndem eamĩñ endok Nĩñañ ba?”

62 Nĩ-nandumbi Yesulĩ nĩnguk, “Natna en wakan. Gamanda kanekalĩñ wĩn: Ama Sĩsĩnĩk endĩ Gembĩ Molomdok kii dĩndĩmnan pipalĩmbi, yakan amatam yambĩ-dĩkĩendekamĩk. Tĩmbi en wakan kunum gĩnañ nanin mulukua plon undane-bĩumbi kanekalĩñ.”

63 Eumbi, tapma amalok telak damanjĩ endĩ manda wĩn nandum pi-sĩnĩk taumbi, kusalĩ tĩmbĩ daklewĩktok dasindasin wilapbi enguk, “Neta amala nombo enĩ-nandĩmbi, ama ñolok kusalĩla yout-lonjĩnetamĩñ?”

64 Sĩndĩ ip nandĩlĩñ, endĩ enla Yambat eñĩpi, Yambat nĩ-tĩke-pĩ-yalilak. Wala nĩtek nandañ?” Eumbi, gĩtĩkkandĩ Yesu mandanlok kĩnjan tĩkewĩktok nandĩñgĩlĩñ tuop wĩlĩ kĩmbektok e-taleñgĩlĩñ.

65 Tĩmbi dĩwĩndĩ kusei kĩmĩpi, manjĩ iwĩt sua-ñĩmbi, timan dai sandumdĩ masĩpbi, kĩsĩlĩ wĩpi nĩngĩlĩñ, “Nĩndĩ gwĩtak nĩnĩmbĩm indaumbi nandĩna!” Tĩmbi tĩplaplaelĩ Yesu tĩkembĩ, kĩsĩ pĩndĩmdĩ wĩkĩlĩñ.

Petlolĩ Yesula “Nak en nĩm nandĩ-ñĩmlet” eñguk

⁶⁶ Tĩmbi Petlolĩ tapma amalok telak damanjĩlok it pawan saĩ simba gĩnaĩ palĩĩĩĩmbi, ama wolok kena wembe noli bĩmbi,

⁶⁷ Petlolĩ komba sei-palĩm kaĩbi, ka-kĩliĩ embi nĩĩnguk, “Dĩk bo Yesu Nasalet nanin en gĩta kulaĩ gambĩlet.”

⁶⁸ Eumbi, Petlolĩ nĩĩnguk, “Nĩm a. Dĩk nek elaiĩ nak nĩm nandĩlet.” Wĩndĩĩ embi, saĩ simba telak yamanan pĩ-ĩaumbi, wolongan puputtĩ kitiĩnguk.

⁶⁹ Tĩmbi kena wembe endĩ Petlo kaĩĩpi, manda dama eĩnguk wĩndĩĩngangot nombu embi, ama wolok pakĩĩĩĩnda enbi eĩnguk, “Ama ĩĩn Yesulok nol no ĩĩakan.”

⁷⁰ Eumbi, Petlolĩ nombu “Nak nĩm” embi gĩĩngĩneĩnguk.

Tĩmbi nain nĩm ombataumbi, nombu ama wolok ikĩĩĩĩ endĩ nĩĩngĩĩĩĩ, “Dĩk Galili naninda tĩmbi dĩk biaĩngan endok nol no.”

⁷¹ Nĩmbĩmbi, Petlolĩ manda kwambĩĩngan nombu nombu embi ĩĩndĩĩĩĩ enguk, “Biaĩngan sĩĩk. Nak ama koi eaiĩ wĩn nĩm nandĩ-ĩĩmlet. Manda juluĩĩt eletta, Yambattĩ kĩndem nep tĩmbi kolawa.”

⁷² Eumbi, wolongan puputtĩ kitiĩumbi, nain tĩpet tĩmbĩmbi, Petlolĩ Yesulĩ manda nĩĩnguk wĩn nandĩ-ĩwĩkuk. Yesulĩ ĩĩndĩĩĩĩ nĩĩngukta, “Puputtĩ gama nain tĩpet nĩm kitiĩĩĩĩmbi, dĩk dama nain tĩpet gĩt no naka ‘En nĩm nandĩ-ĩĩmlet’ eutaĩ.” Petlolĩ manda wĩn nandĩ-tombi, sĩmbai kolaumbi, kolan sĩĩk kukuk.

15

Yesulĩ yom amalok kĩnjan tĩkeĩnguk

¹ Kwet salaup tĩmbĩmbi, wolongan tapma ama biesĩ gĩt ama biesĩ dĩwĩn ba endĩkĩĩe manda nandĩ-tale ama, wĩn endĩ Juda amatamdok yambĩ-dĩkĩĩenji gĩtĩk endĩ kĩmĩn tĩmbi, Yesu nek tĩ-ĩĩmnelĩĩĩndok manda e-topgĩĩĩ. E-topbi, Yesu kii top naĩngĩp ĩĩambi, Judia kwettok yambĩ-dĩkĩĩe ama Pilato endok kii plon kĩmĩkĩĩĩĩ.

² Tĩmbi Pilatolĩ kaĩbi nĩ-nandĩm eĩnguk, “Ba dĩk Juda amatam endok ama wapmaĩ ba?” Eumbi tambane-nĩĩnguk, “Dĩtna elaiĩ ip wakan.”

³ Tĩmbi tapma ama biesĩ endĩ Yesulok siĩngĩn si-sĩĩk taĩngĩĩĩĩ.

⁴ Wĩndĩĩ tĩmbĩmbi, Pilatolĩ Yesu nombu nĩ-nandĩĩĩpi eĩnguk, “Endĩ dĩkok manda asup embi, siĩngĩĩga siyaĩ wĩn nandĩlaĩ. Dĩk manda tambon tuop nĩm ewĩĩ ba?”

⁵ Eumbi, manda no nĩm tambane-eumbi, Pilatolĩ wala nandĩ-bendĩ-tĩĩnguk.

⁶ Gwĩlap tuop kamaĩkamai nain indaumbi, Pilatolĩ amatam nandĩ-sembi, ama nolok koi kitiĩaĩngĩĩĩ en wakan it kwambĩĩĩ gĩnaĩ nanin pĩsapi emliĩnguk.

⁷ Nain wolonda ama no koi Balabas it kwambĩĩĩ gĩnaĩ pakuk. Endĩ nolii gĩta Roma ama mik tĩ-sembi, dĩwĩn yandĩp kĩĩngĩĩĩĩ, wala tĩmbi ep imbi, it kwambĩĩĩ gĩnaĩ yambiumbi pakĩĩĩĩ.

⁸ Tĩmbi amatam kĩmĩn gĩtĩk endĩ Pilatoloĩ lombi, kundit nek tĩ-semliĩnguk wĩndĩĩngangot nombu tĩ-semektok nĩ-nandĩĩngĩĩĩĩ.

⁹⁻¹⁰ Tapma ama biesĩ endĩ Yesu koi gĩĩngĩtta ka-gimbĩtĩ tĩ-ĩĩmbi, kusei wala en Pilatolok kii plon kĩmĩkĩĩĩĩĩnda. Pilatolĩ wĩn nandĩmbi, amatam tambane-enguk, “Juda sĩĩndok ama wapmaĩ wĩn pĩsat-samettok nandaĩ ba?”

¹¹ Gan tapma ama biesĩĩĩ amatam enĩ-munjupi eĩngĩĩĩĩ, “Sĩndĩ eumbi, endok kĩnjan Balabas pĩsat-sametak.” Tĩmbi amatamdĩ ama biesĩĩĩ eĩngĩĩĩĩ tuopgan eumbi,

¹² Pilatolĩ nombu enĩ-nandĩmbi eĩnguk, “Wĩndĩĩ eaiĩnda tĩmbi, ama ĩĩn Juda ama sĩĩndok ama wapmaĩ nĩĩn en wakan nek tĩ-ĩĩmlettok nandaĩ?”

¹³ Eumbi, nombu kitiĩmbi nĩĩngĩĩĩĩ, “Kloĩbat plon wĩĩ kĩmbĩn!”

¹⁴ Eumbi enguk, “Neta wĩndĩĩ tĩ-ĩĩmet? Endĩ kundit kolan nek sĩĩk tĩĩnguk?” Eumbi, endĩ kwambĩĩngan kitiĩmbi eĩngĩĩĩĩ, “Kloĩbat plon wĩĩ kĩmbĩn!”

¹⁵ Eumbi, wolongan Pilatolĩ nandĩ-sembi, gĩnanji busukĩanewĩktok Balabas pĩsat-semguk. Pĩsat-sembi, Yesu waiplnelĩĩndok enĩmbi, bĩt gwĩlap pĩsĩkĩĩattĩ waiplgĩĩĩĩ. Taleumbi, kloĩbat plon wĩtnelĩĩndok ama saĩasĩlok kĩsĩ plon kĩmĩkuk.

Yesu tĩ-lakalaka e-tĩ-ĩĩmbi, kloĩbat plon wĩkĩĩĩĩ

¹⁶ Tĩmbi ama saĩasĩĩĩ Yesu tĩkembali, nĩsĩĩlok saĩ simba gĩnaĩ naĩngĩpĩ ĩĩaĩngĩĩĩĩ. Nĩ-tombi, nosii gĩtĩk ep mĩn tĩmbi,

¹⁷ Yesu tĩ-lakalaka e-tĩ-ĩĩmnelĩĩĩndok sauloĩ gĩmĩn ama wapmaĩndok sauloĩ nomĩk wĩn dasi-ĩĩmbi, toa pĩsĩkĩĩat walĩ bondĩnem kumbam plon dasi-mĩmbi, ama wapmaĩndok bundi walan tĩĩnguk.

¹⁸ Dasi-ĩĩm-taleumbi, ama noĩngan noĩngandĩ bĩmbi nĩĩngĩĩĩĩ, “We! Juda amalok ama wapma!” Wĩndĩĩ embi,

¹⁹ toĩalĩ kumbam plon wĩpi, iwĩt sua-ĩĩmbi, juluĩjuluĩ mĩlelem tĩ-ĩĩmĩĩpi tĩ-kĩndem da-ĩĩmĩgĩĩĩĩ.

²⁰ Ti-lakalakaē g̃it̃k̃ t̃i-tale-ñ̃+mbi, sauloñ g̃+m̃in w̃in kiund̃il̃ñ̃+mbi, nombo enlok dasindasin dasi-ñ̃+mbi, kloñbat plon w̃it̃nepi nañg̃ip̃ ñ̃añg̃il̃ñ̃.

²¹ Ñ̃añ̃ipi, ama no telak plon t̃imb̃+ indañg̃il̃ñ̃ koi Simon Sailini it kwelan nanin, Alesande g̃it̃ Rufus endok beset. End̃ĩ Jelusalem it kwelan lambum kañbi, kaikan Yesuloñ kloñbat bemektok ñi-g̃iñg̃ineumbi bemum ñ̃añg̃il̃ñ̃.

²² Ñ̃ambi, kwet no koi Golgota (ñ+ñilok manda plon Kumbam kwandat) wolok Yesu nañg̃ipi ñ̃a-tomg̃il̃ñ̃.

²³ Ñ̃a-tombi, siñgin gawattok gwasap wain tuk g̃it̃ tambaneñg̃il̃ñ̃ w̃in m̃i-kaumbi, ñ+m̃ nañguk.

²⁴ T̃imbi kloñbat plon k̃im̃+p̃ w̃ipi mamb̃+ ikuk. W̃ind̃ñ̃ t̃i-talembi, dasindasin dannel̃ñ̃dok satu sañala kol̃m̃ ep indaumbi wolok tuop danbi epg̃il̃ñ̃.

²⁵ Nain w̃in 9 kilok t̃imb̃+mbi, kloñbat plon w̃ik̃il̃ñ̃.

²⁶ T̃imbi kusalĩlok manda ñ̃nd̃ñ̃ palañ plon youpi, kumbam kusipnan w̃il̃m̃ pakuk, “Juda ama endok ama wapma.”

²⁷⁻²⁸ T̃iñ̃ipi, kumbu ama sañan t̃ipet Yesu g̃ita kloñbat plon yand̃ipg̃il̃ñ̃, nol̃ĩ Yesulok kii d̃ind̃m̃nan, nol̃ĩ kii kepmanan ep mamb̃+ ik̃im̃k̃.*

²⁹ T̃imbi amatam wolok ñ̃añ̃amb̃t̃ t̃ñ̃g̃il̃ñ̃ end̃ĩ manda kusei kusei ñ+mbi ñi-lakalakaē eñ̃ipi, kumbanj̃ d̃ñ̃gunembi ñ+ñ̃g̃il̃ñ̃, “Ỹ+ĩ! D̃ik̃ tapma it wiat-kopi, nain t̃ipet g̃it̃ no wolok g̃inañngan nombo mamb̃+ ilepi eñ̃guñ̃ w̃in! Ñitek?”

³⁰ Gw̃ilaka t̃ike-k̃im̃lepi, kloñbat plon nanin p̃+w̃il̃ñ̃!”

³¹ T̃imbi tapma ama b̃ies̃ĩ g̃it̃ end̃ĩk̃ñe manda nand̃i-tale ama end̃ĩ bo w̃ind̃ñ̃got Yesulok plon e-sasale manda ñ+s̃iñgan embi eñ̃g̃il̃ñ̃, “Ñitek t̃imbi, end̃ĩ ama d̃w̃in ep k̃im̃kuk, gan enlok siñgin tuop ñ+m̃ t̃ike-k̃im̃tak.

³² T̃ikap end̃ĩ biañgan Mesia, Israẽl amatam endok ama wapmañ kulakta, man ñ̃nd̃ñ̃g̃it̃ kloñbat plon nanin p̃+un. W̃ind̃ñ̃ t̃imbekta, kusalĩ ka-nand̃+mbi nand̃i-k̃il̃k̃t̃i t̃i-ñ̃mnetam̃ñ̃.” T̃imbi ama t̃ipet en g̃ita yand̃ipg̃il̃ñ̃ end̃ĩ bo ñi-kolañg̃im̃k̃.

Yesu k̃im̃guk

³³ T̃imbi maim boñg̃ipnan pal̃+mbi, kwet tuop k̃il̃m̃ indaumbi ñ̃akap 3 kilok t̃ikeñguk.

³⁴ 3 kilok t̃imb̃+mbi, Yesul̃ enlok manda plon gemb̃+nat k̃it̃+mbi eñguk, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?”, w̃in ñ+ñilok manda plon “Yambatna Yambatna, nekta nambilañ?”

³⁵ T̃imbi ama d̃w̃in kamañgan ik̃il̃ñ̃ end̃ĩ manda w̃in nand̃+mbi eñg̃il̃ñ̃, “Yakñesi! Plofet Elia k̃it̃-ñ̃mlak.”

³⁶ T̃imbi ama nol̃ĩ woñep ñ̃ambi, d̃il̃ñ̃ tuk kimb̃ñ̃ g̃inañ nanin no t̃ike-b̃im̃ wain tuk k̃itan g̃inañ w̃is̃+mbi, komba bem plon imbi, Yesul̃ nambektok sua eumbi loñguk. Loumbi eñguk, “Papa kana, Elial̃ b̃imbi t̃ike-p̃+utak ba ñ+m̃.”

³⁷ T̃imbi Yesul̃ wopumgan k̃it̃+mbi k̃im̃guk.

³⁸ Nain wolonda tapma ilan it g̃inañ delok Yambatt̃i patak pa eañ wolok sandum wopum no temb̃+mbi, it g̃inañ masip bimb̃in pakuk. T̃imbi Yesul̃ k̃imb̃+mbi, wolongan sandum w̃in boñg̃ipgan blañganembi, gwat nanin wilap p̃+ lap taleñguk.

³⁹ T̃imbi ama sañas̃ilok telak damanj̃ end̃ĩ ama kloñbat plon yand̃ipg̃il̃ñ̃ yamb̃+pakuk. Yamb̃+p̃ipi, Yesul̃ k̃im̃ walan engano k̃im̃guk w̃in kañbi eñguk, “Biañgan s̃+ñk̃, ama ñ̃in Yambattok ññ̃añ̃ s̃+ñk̃.”

⁴⁰⁻⁴¹ T̃imbi tam asup Galili nanin Yesu g̃it̃ yakan Jelusalem b̃ñ̃g̃il̃ñ̃ end̃ĩ bo wolok pak̃il̃ñ̃. D̃w̃indok kosi ñ̃nd̃ñ̃: Malia Makdala nanin wak̃t̃ Salome, t̃imbi Malia, Yakobolok ou ba endok kwayañ Joses endok menjet. Yesul̃ Galili kwelan kul̃ñ̃guk nain wolonda tam t̃ipet g̃it̃ no wal̃ en g̃ita kuñ̃ipi, t̃iplaplae kena t̃i-ñ̃+m̃-kul̃ñ̃g̃il̃ñ̃. Tam wal̃ g̃it̃k̃ giñgiñgan ipi ka-tuak̃il̃ñ̃.

Yesulok dalandan sumnan k̃im̃k̃il̃ñ̃

⁴² Timlala t̃imb̃+mbi, Sabat patnand̃ĩ nain dumalaumbi, nepek g̃it̃k̃ t̃i-jum̃t̃ ba t̃i-d̃ind̃m̃ t̃ind̃ilok nain t̃ipm̃+ñ dañguk, wala t̃imbi

⁴³ Josep Alimatia nanin end̃ĩ Yesulok dalandan platik sumnan k̃im̃lepi nand̃iñguk. Josep end̃ĩ Juda amatamdok yamb̃+d̃ik̃ñe ama endoñnan nanin no, ep t̃ind̃in k̃indem koi g̃iñg̃ilat. T̃imbi end̃ĩ bo nain Yambatt̃i g̃iñg̃it̃ñ̃ indangan plon yamb̃+d̃ik̃ñeuk wala mand̃imand̃ĩ kuñguk. End̃ĩ wakan m̃+s̃im̃+s̃ĩ w̃ilambanembi, Pilatoloñ lombi, Yesulok dalandanla ñi-nand̃iñguk.

⁴⁴ Ñi-nandumbi, Pilatolĩ “Yesu ip k̃im̃k̃” manda w̃in nand̃i-s̃il̃k̃ñembi, ama sañas̃ilok telak damanj̃ ñi-tiañeum b̃+umbi, “Yesu biañgan k̃im̃k̃ ba ñ+m̃?” wolok ñi-nand̃iñguk.

* 15:27-28: Nand̃i-tale ama d̃w̃ind̃ĩ manda kusip no patgot t̃ilak eañ. Manda w̃in ñ̃nd̃ñ̃, “W̃ind̃ñ̃ t̃iñg̃il̃ñ̃da, manda no youyouliñ patak wal̃ inda-dakleñguk, w̃in ‘Enda nandum kolan t̃ind̃ĩ ama no t̃iñguk’ wolok bien indañguk.”

⁴⁵ Ni-nandumbi, endi ni-dakle-ñi-mi-umbi, Pilatoli Josep nandi-ñi-mguk.

⁴⁶ Tĩmbi Josepti ñambi, sandum satnin ombap no tuambi, Yesulok dalandan kloñbat plon nanin tĩmbi bĩndĩlĩm pi-umbi tĩke-ñambi, sandumdi tĩmipi imguk. Im-talembi, kawat gĩnañ enlok gĩngĩt kulukilĩñnan wolok ña kĩmĩkuk. Kĩmĩpi, kawat wopum no munjulĩmbi ña sum yama masipguk.

⁴⁷ Endi wĩndĩ tĩñĩlĩmbi, Malia Makdala nanin gĩta Malia Joselok meñ endi “Yesulok dalandan delok kĩmĩletak?” wĩndĩ kĩmĩt-nandĩmbi ka-tuakĩmĩk.

16

Yesuli kĩmnan nanin mĩlakuk

¹ Sabat patnandi nain taleumbi, Malia Makdala nanin en gĩta Malia Yakobo meñ tĩmbi Salome, endi salasalanan kandañ ñam, Yesulok dalandan saple-ñĩmnelĩndok gwasap gĩt pama tul tuambi tĩ-jumĩt tĩngĩlĩñ.

² Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan sala mulum tĩmbĩmbi, tam endi mĩlapi isi bĩmbi, Yesulok sum telak wĩn kle ñaĩñĩlĩmbi, kwet salaĩnguk.

³ Endi telak plon ñaĩñipi, nĩsĩngan nandi-mĩlatambi eĩngĩlĩñ, “Nĩndi nĩp kĩmĩpi, kawat wopum sum yama masip patak wĩn munjupi, dlĩtom nĩmetak?”

⁴ Wĩndĩ eĩñipi ña sumnan tombi, deium ñaumbi kaĩngĩlĩñ wĩn: kawattĩ sum yama kĩmĩsip pakuk wĩn ikan munjulĩmbi, tambon kandañ ña pakuk. Kawat wĩn wopum sĩnĩk.

⁵ Tĩmbi endi sum gĩnañ lombi, ama gwaĩngwa no kĩt dĩndĩm kandañ pipalĩm kaĩngĩlĩñ, endok dasindasin ombap satnin sĩnĩk. Tamdi ama wĩn kañbi sĩlĩkĩneĩngĩlĩñ.

⁶ Tĩmbi endi enguk, “Nĩm sĩlĩkĩnelĩñ! Sĩndi Yesu Nasalet nanin kloñbat plon wĩkĩlĩñ en kanepi bañ, gan endi ñĩ nĩm patak. Kwel kĩnjangot ñĩ kawĩt! En ip mĩlakuk.

⁷ Kak, ñawĩt! Sĩndi gwaĩngwañĩ gĩt Petlo endoñ ñambi, ñĩndĩ enbĩt, Yesuli manda dama sanguk wolok tuopgan endi telak dama tĩ-sambi, Galili kwelan ñaumbi, wolok kanekalĩñ.”

⁸ Eumbi, gembĩnjĩ pi-um blañblañ tĩmbi, sum bim pi ñaĩngĩlĩñ. Pi ñaĩñipi, mĩsĩngĩlĩñda tĩmbi ama nola nepek nek indaĩnguk wolok kasat nĩm tĩ-semgĩlĩñ.

*Yesuli nolĩloñ indambi, kunum gĩnañ loĩnguk **

⁹ Kena nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan Yesuli salasalanan kĩmnan nanin mĩlapi, dama sĩnĩk Malia Makdala nanin endoñ indaĩnguk. (Lap kandañ endi yal kolan kĩt tambon tĩpet tam endoñ gĩnañ ep kle-kokuk.) Yesuli tam endoñ indaum

¹⁰ pi-ñambi, ama Yesu gĩta kuĩngĩlĩñ endoñ ñaĩnguk. Ña yambumbi, kut-blanbla e-palĩñĩlĩmbi, nepek nek indaĩnguk wolok tuop kasat tĩ-sembi

¹¹ eĩnguk, “Yesu kaik palĩmbi kat.” Gan amalĩ manda wĩn nandumbi tĩl tĩnguk.

¹² Wolok siĩgi kandañ gwaĩngwañĩ tĩpet endi Jelusalem it kwelan nanin pi-ñañĩlĩmbi, Yesu siĩgin walan tĩkleumbi inda-semguk.

¹³ Inda-semum undane-ñambi, nosiila kasat tĩ-semgĩmĩk. Gan endi nandumbi, wĩn bo tĩlgot tĩnguk.

¹⁴ Tĩmbi gwaĩngwañĩ 11 endi nana na-palĩñĩlĩmbi, Yesuli siĩgi endoñ bo inda-semguk. Inda-sembi, amatam en mĩlĩlĩmbi kaĩngĩlĩñ endok mandanjĩ nĩm nandi-kĩlĩk tĩmbi, gĩnañ kwambĩ tĩmbi, nandum tĩl tĩnguk wala enombĩnguk.

¹⁵ Tĩmbi enguk, “Sĩndi kwet tuop ñambi, nokok gĩngĩt manda kĩndem ñĩn amatam gĩtĩkta eu sapakĩaneukak!

¹⁶ No endi miti tuk i-talembi, gĩngĩt manda kĩndem nandi-kwambĩñ dalakta, en wakan Yambattĩ tĩke-kĩmĩlekak. Gan no endi nandum tĩl tĩlakta, enlok kusei tĩmbĩ dakleumbi, tambon ombi-tĩkeukak.

¹⁷ Tĩmbi Yambattĩ amatam gĩngĩt manda kĩndem nandi-kwambĩñ dañ wĩn ep tĩmbi paĩngĩtaumbi, kundit engano ñandin tĩnekalĩñ: endi yal kolan nokok kotna plon ep kle-kopi, manda kombliin kwet dĩwĩndoñ wĩn enekalĩñ.

¹⁸ Tĩkap endi malet sañan upmat kĩsĩlĩ tĩke-lonelĩñ ba tuk kolan upmat nanelĩñ, nepek walĩ nĩm ep tĩmbĩ kolanekealĩñ. Tĩmbi endi wakan ama jĩmbasat endok plon kĩsĩ kĩmĩpi ep tĩmbĩ kĩndem danekalĩñ.”

¹⁹ Wopum Yesuli manda wĩn eni-talembi, Yambattĩ kunum gĩnañ tĩke-loĩnguk. Tĩke-loumbi, Yambattĩ enlok kii dĩndĩmnan pip palĩmbi, yakan kunum kwet yambi-dĩkĩneamĩk.

²⁰ Tĩmbi gwaĩngwañĩlĩ kwet tuop ñambi, gĩngĩt manda kĩndem en pi-ĩnguk. Wĩndĩ tĩmbĩmbi, Wopumdi mandanjĩ kwambĩñ dawĩktok ep tĩmbi paĩngĩtaumbi, kundit engano sĩnĩk tĩngĩlĩñ.

* **16:8:** Nandi-tale ama dĩwĩndi ñĩndĩ eañ: Maleko en manda ñĩn nĩm youkuk.

LUKA Ama Sisirik Yesu indaŋguk

Lukalí g'ñgít manda k'ndem ama loloñ no koi Tiofilus endí pinalektok youkuk

¹ Yambattí nepek gítik n'ndok boñg'ipninan tímbi indaŋguk wolok kasat ama asuptí nanand'nj'lok tuop kiupi youk'íñ.

² W'in kusei k'ím+k'ím'ílan nanin nepek indaŋguk w'in daus'íli kañbi, g'ñgít manda e-daut kena t'ñg'íñ endí kasat w'in t'í-n'ím-g'íñ, wolok tuop endí w'índ'ñgangot kiupi youk'íñ.

³ Tímbi nak nepek gítik indaŋguk w'in nain ombapgan e-lonj' kena t'í-k'íñ eñgutta tímbi n'índ'ñ tímbe'ttok nand'ílet: nak bo nepek indaŋguk wolok kasat sambat plon k'ím'íp youpi, lolona Tiofilus d'ika yout-gametat.

⁴ W'índ'ñ tím'bambi, n'índ'ñ nand'í-dakleukañ: nepek wolok kasat t'í-gamg'íñ walí biañgan w'índ'ñgan indaŋg'íñ.

Eñalolí Yoane inda'uptok Sakalalala n'ñguk

⁵ Elottí Judia kwettok ama wapmañj'í kuñ'ímbi, tapma ama no kuñguk koi Sakalalala. Endí telak dama no koi Abia endok sambat g'íta tapma it g'ínañ kena pa t'íñguk. Tam'ín Elisabet endí bo Alondok* sambat.

⁶ Wapatam t'ípet endí Yambattok dainan d'índ'ím s'ínik kumbi, Wopumdok end'íkñe manda ba telak gítik k'ím'í-kleñg'ím'íkta yomjet no n'ím pat-semguk.

⁷ Gan Elisabet endí yam'ín pakukta tímbi endí gwañganjet b'ísat n'ímnat papi, g'ílik s'ínik t'íñg'ím'ík.

⁸ Nain nola n'índ'ñ indaŋguk: Abialok sambat endí tapma ilan kena t'índ'ílok nain inda-semumbi, Sakalalalí bo Yambattoñ tapma t'íñmepi lom pakuk.

⁹ Pal'íñ'ímbi, tapma amalí "Wopum'í pataknan n'índ'í lombi, pama m'íliñat s'íñ'ímetak?" embi, tapma ama n'ís'ílok ep t'índ'ínj'í klembi, tím'í-inda sañ'ala kok'íñ. Kol'ím'í, Sakalalala tím'í-indaumbi, it g'ínañnan loñguk.

¹⁰ Pama m'íliñat sinjilok nain indaumbi, amatam asupt'í tapma it sañ j'imba g'ínañ k'ím'ín tím'í, n'ímolo t'í-pakil'íñ.

¹¹ Tím'í Wopumdok eñalo nol'í Sakalalaloñ inda-ñ'ím'ím'í, pama sinjilok sisuat wolok k'ít d'índ'ím kandañ ikuk.

¹² I'í kañbi ka-s'ílik'ím'í, kolan m'ís'íñguk.

¹³ Gan eñalolí n'índ'ñ n'ñguk, "Sakalalala, d'ík n'ím m'ís'íw'íñ. Yambattí ikan n'ímoloñga nand'ñgukta n'índ'ñ t'í-gamekak: tamga Elisabet endí n'íñañga no apm'ím'í, koi Yoane k'ít'íkañ.

¹⁴ Enda tím'í s'ím'baka k'índem daumbi, s'íli's'íli wopum'í g'ínañga tok'ñeukak. Tím'í endok inda'indañ'íla amatam asupt'í bo s'íli's'íli t'í-ñ'ím'ínekal'íñ.

¹⁵ Kusei n'índ'índa w'índ'ñ t'ínekal'íñ: Wopum'í enda nandum loloñ s'ínik t'ílak. Gwañgwa walí kuñgun Wopum bi-ñ'ímekakta tím'í wain ba tuk kimb'ín n'ím nambekak. Tím'í endí meñ s'ím'íbai g'ínañnan pal'íñ'ím'í, D'índ'ím Woñ'í tok'ñe-ñ'ím'ím'í kuukak.

¹⁶ Endí Isael amatam asup g'ínañj'í ep tím'í tambanembi, Wopum Yambats'íloñ undane ñanekal'íñ.

¹⁷ Yambattok gem'í ba Woñ plofet Elialoñ palm'íñguk w'índ'ñgangot n'íñañgaloñ bo palm'ím'í, Wopumdok telak dama t'ím'íbekak. Endí bepsiilok g'ínañj'í tambaneumbi, gwañganj'í nombo wale k'índem t'í-semnekal'íñ, tím'í ama Yambattok manda w'íkañ endok g'ínañj'í tambaneumbi, ama d'índ'ím kuañ endok nanand'ínj'í klenekal'íñ. W'índ'ñ t'íñ'ípi, endí Wopum b'ím'íñdok t'í-pañg'ípañg'íle t'í-semekak."

¹⁸ Tím'í Sakalalalí eñalola n'ím'í eñguk, "Mandañgala n'ítek nand'íwambi, biañgan tím'íbek? Nak g'ílik s'ínik t'íñgut, tím'í tamna endí bo gw'ílat asupgan makleñguk w'in!"

¹⁹ Eumbi n'ñguk, "Nak eñalo Gabiel, tím'í nak Yambattok ñasiñgan kuñ'ípi, kena pa t'ílet. Tím'í nak d'ík'íta manda embi, g'ñgít manda k'índem n'ín gan ganlok embi, nani-mul'ím'í b'ít.

²⁰ Ale, d'ík nand'í: g'ñgít manda gan'ít wolok tuop Yambattí nain k'ím'íkuknan indaukak. Gan d'ík mandana n'ím nanand'í-k'ílik t'ílañda tím'í nak mañga k'ím'ísip gamambi, slak mañga kwap em pal'ím'í, nepek gan'ít walí bien indaukak wolok tuop." Eñalolí w'índ'ñ eñguk.

* 1:5: Alon w'in tapma ama gítik endok bep pañji.

²¹ Sakalaiala nain ombap tapma it ginañ sakñelam pakukta tĩmbi amatam mandipakĩlĩñ endĩ nandĩ-bendĩ tĩ-nĩmĩngĩlĩñ.

²² Tĩmbi endĩ sañ jimba ginañ pĩnguk nain wolonda endĩ manda enbektok tuop nĩm. Slak man kwap em papi, kĩttĩngot tĩngukta tĩmbi amatamdĩ “Endĩ tapma it ginañ nepek engano sinĩk no kañak” wĩndĩñ nandĩngĩlĩñ.

²³ Tapma ilan kenan tĩndĩlok nainĩñ taleumbi, Sakalaiala ilnan undane ñam

²⁴ pat-ta-ñaumbi, tamĩn Elisabet endĩ gwañgwa mĩnjĩp tĩnguk. Tĩmbi yakĩp kit tombon endĩ ilnan gitakan pat-sembeĩmbi, ñĩndĩñ eñguk,

²⁵ “Wopumdĩ nain ñĩndĩngĩt nandĩ-nambi, amatamdok dausĩnan maetna tĩmbi tale-namektok ñĩndĩñ tĩmbi inda-namlak.”

Eñalolĩ Yesu indauptok Malia nĩnguk

²⁶ Elisabetĩ yakĩp kit tombon noĩgan gwañgwa mĩnjĩp tĩ-palĩñĩlĩmbi, Yambattĩ eñalo Gabriel Nasalet it kwelan Galili kandañ patak wandĩñ nĩ-mulĩmbi,

²⁷ tam sim no ama gĩta gama nĩm kuĩgun koi Malia endoñ ñaĩnguk. Ama wapmañ Devit damaĩgan kuĩnguk endok kombliin koi Josep tam sim wĩn endok gĩngĩt wĩlĩmum pakuk.

²⁸ Eñalolĩ Malialoĩ tĩmbi we ñĩmĩmbi nĩnguk, “Wopumdĩ ginañ sĩloĩ kĩndem tĩ-gambi, dĩkĩta patak.”

²⁹ Wĩndĩñ eu nandĩmbi, gĩnan mĩlalĩmbi, nanandĩn nĩm dakleumbi, gĩnan ginañ “Manda wolok kusei wĩn nek?” embi, nanandĩ kena tĩnguk.

³⁰ Tĩmbi eñalolĩ nĩmbi eñguk, “Malia. Yambattĩ ginañ kĩndem tĩ-gambi nandĩ-gamlak, wala tĩmbi nĩm mĩsĩwĩñ!

³¹ Nandĩlañ. Dĩk gwañgwa mĩnjĩp tĩmbi, gwañgwa tĩkeukañ endok koi Yesu kĩtũkañ.

³² Endĩ ama wopum palĩmbi, Yambat Loloñ Sĩnĩk endok nĩñañ nĩnekalĩñ. Bep pañ Devit endĩ Isralael amatamdok ama wapmañjĩ kuĩnguk, wĩndĩngangot Wopum Yambattĩ en ama wapmañjĩ kĩmĩlĩm papi,

³³ nain taletalen nĩmĩnat Jekoptok sambat, wĩn Isralael amatam, yambĩ-dĩkĩñembi, endok ama wapmañjĩ kuukak.”

³⁴ Tĩmbi Malialĩ eñalo nĩ-nandĩmbi eñguk, “Nepek wĩn nĩtek indaukak? Nak ama gĩta gama nĩm kuĩngut, wala.”

³⁵ Eumbi tambane nĩnguk, “Dĩndĩm Woĩdĩ dĩkoĩnan pĩumbi, Yambat Loloñ Sĩnĩk endok gembĩnĩlĩ gep tapliuak, wala tĩmbi gwañgwa apmekañ endĩ giĩgi sĩnĩk, tĩmbi Yambat enlok Nĩñañ nĩnekalĩñ.

³⁶ Dĩkok sambatka tam no Elisabet en nandĩ-ñĩmlañ. Endĩ gilĩk, tĩmbi ‘En yamĩn’ wĩndĩñ nĩngĩlĩñ, gan man ñĩndĩngĩt endĩ bo gwañgwa mĩnjĩpmat kuumbi, yakĩp kit tombon noĩgan ñalok.

³⁷ Nekta, Yambattĩ nepek no tuop nĩm tĩmbek no nĩm patak.”

³⁸ Eumbi, Malialĩ tambane nĩnguk, “Ale. Nak Wopumdok kena wembe sĩlanin. Manda elañ, wolok tuop inda-namun.” Wĩndĩñ eumbi, eñalolĩ en kañ bĩmbi ñaĩnguk.

Malialĩ Elisabettoñ ñaĩnguk

³⁹ Wolonda Malialĩ tĩ-wĩlĩ dĩkĩne tĩmbi, Galili kwet bĩmbi, Judia kwet pĩñĩlopĩlatnan platik sĩnĩk ñambi, it kwet nolok tomguk. Tombi,

⁴⁰ Sakalaialok ilnan lombi, endok tamĩn Elisabet we ñĩmĩnguk.

⁴¹ We ñĩmĩmbi nandumbi, wolongan gwañgwa Elisabettok sĩmbai ginañ pakuk walĩ gembĩnatgan sasik tĩnguk. Tĩmbi Dĩndĩm Woĩdĩ endok ginañinan tokĩñeumbi,

⁴² wopungan kĩtĩmbi, ñĩndĩñ eñguk, “Tam nĩndok boĩngĩpniinan dĩk wakan gwĩlam gamgamĩn, tĩmbi gwañgwa tĩkeukañ wĩn wĩndĩngangot gwĩlam ikan mĩmĩn.”

⁴³ Elisabetĩ wĩndĩñ embi yousĩmbi nĩnguk, “Gan nĩtek tĩmbi dĩk Wopumnalok meñĩ tam pĩmbĩñen nak ñĩndĩn nokoñ bĩlañ?

⁴⁴ Nak Wopumnalok meñ ganlet wĩn kusei ñĩndĩnda: nak dĩk we nameñ wĩn nandĩ nain wolondaĩgan gwañgwa nokok sĩmbatna ginañ patak endĩ sĩlĩsĩlĩ tĩmbi, sasik tĩk.

⁴⁵ Tĩmbi Wopumdĩ nek ganguk wolok tuop indaukak wĩn nandĩ-kwambĩñ dambi tĩkekulañda, amatam dĩwĩn yapma kle-patañ.”

Malialĩ Wopum nĩ-kĩndem daĩnguk

⁴⁶ Tĩmbi Malialĩ ñĩndĩñ eñguk,

“Walenalĩ Wopum nĩ-loloñ elak,

⁴⁷ Yambat nep kĩmĩtak enda ginañina tĩptĩ nandĩ-koĩngom tĩ-ñĩmlak.

⁴⁸⁻⁴⁹ Nekta, nak endok kena wemben pĩmbĩñen,

gan endĩ wandingan embi nandĩ-nanguk,

wĩn Yambat Gembĩ Molom endĩ kundit wopuwopum asup tĩ-namguk,

wala tĩmbi amatam man ñĩndĩngĩt kuañ ba sĩngi kunekalĩñ

78 N̄ndok Yambatn̄ end̄ ḡnañ busuk molomda t̄mbi w̄ndiñ t̄lak.

End̄ ama w̄n n̄-mul̄mbi,

maim sonan wandin end̄ kunum ḡnañ nanin n̄ndoñ p̄mbi,

79 ama yomj̄la t̄mbi k̄l̄im ḡnañ k̄mdok ḡñḡt̄ kuañ kol̄ sale-sem̄lak,

end̄ busuktok telaknan n̄nañḡl̄mbi kunekam̄ñ.”

Sakalal̄ p̄lofet manda w̄ndiñ eñguk.

80 T̄mbi gwañgwa wal̄ bend̄ wopum daumbi, ḡnan tipt̄ w̄ndiñgot gemb̄lañguk. T̄mbi end̄ kwet ama n̄mnatnan ña ku-ta-ñakap, nain w̄n indaumbi, Isael amatamdok daus̄nan inda-dakleñguk.

2

Yesu gwañgwa indañguk

1 Nain wolonda Sisa Augustos Roma kwet ḡt̄ik kiup ka-dik̄ñeñguk end̄ kwet tuop kot sambat t̄mbektok nand̄mbi, wolok tuop end̄k̄ñe manda no k̄m̄l̄im ñañguk.

2 (Kwiliniusl̄ Sisalok kapmainan Silia provinslok kand̄k̄ñe ama kuñguk nain wolonda kot sambat wal̄ indañguk. Damañgan wandin no n̄m t̄nd̄n.)

3 W̄ndiñda amatam ḡt̄ikt̄ kos̄ k̄m̄t̄nepi bep pañ kasats̄lok is̄ kuseinan ñañḡl̄mbi.

4 Josept̄ w̄ndiñgangot t̄ñguk. End̄ ama wapmañ damañgan kuñguk koi Devit endok sambatta t̄mbi, Nasalet it kwet Galili kwelan patak w̄n b̄mbi, Judia kwelan ñambi, Devittok il kusei koi Betleem wolok ñaupi ñañguk.

5 N̄mbi, Malia ḡñḡt̄ w̄l̄m̄um papi, gwañgwa m̄nj̄p̄ t̄ñguk en nañḡl̄mbi, yakan koset k̄m̄t̄tepi ñañḡm̄k̄.

6 Ña tom pal̄ñ̄l̄mbi, gwañgwa tiket̄kelok nain indaumbi,

7 Malial̄ gwañgwa telak dama t̄keñguk. T̄kemb̄i, sandum̄d̄ t̄m̄p̄ imbi, makauttok jawañ ḡnañ k̄m̄k̄kuk. W̄n it kiyou tokñeñgukta t̄mbi makauttok ilan lo pak̄m̄k̄.

8 T̄mbi wandiñ kandañ sipsip kand̄k̄ñe ama d̄w̄n end̄ Betleem it kwet pawan pa kumbi, sipsip kaul̄-d̄k̄ñe kena tim t̄-pak̄l̄iñ. T̄-pal̄ñ̄l̄mbi,

9 Wopum̄d̄ eñalo no n̄-mul̄m̄ endoñ b̄ indaumbi, Wopumdok kolsalen walalan bien endok plon youl̄m̄ kañbi, kolan m̄s̄ñḡl̄mbi.

10 Gan eñalol̄ enguk, “S̄nd̄ n̄m m̄s̄nel̄ñ! Nak ḡñḡt̄ manda k̄ndem no s̄ndoñ t̄ke b̄let, t̄mbi manda wal̄ amatam ḡt̄ik ḡnañj̄i youl̄mbi, sil̄sil̄ t̄nekal̄ñ. Manda w̄n ñ̄nd̄ñ:

11 ama ñ̄n Yambat en amatam̄ñi sepmektok n̄-mutak, w̄n Mesia Wopum̄n̄, end̄ man tim ñolondañgan Devittok il kwel Betleem wolok inda-samlak.

12 Nak manda biañgan elet w̄n s̄nd̄ ñ̄nd̄ñ ka-nand̄netañ: s̄nd̄ gwañgwa ḡm̄n wakan t̄mbi indaumbi, sandum̄d̄ t̄m̄p̄ imbi, makauttok jawañ ḡnañ k̄m̄l̄im pal̄m̄ kanetañ.”

13 Eñalol̄ w̄ndiñ eumbi, platik s̄n̄k̄ eñalo k̄m̄n wopum̄d̄ kunum ḡnañ nanin p̄ indambi, Yambat n̄-k̄ndem dambi, ñ̄nd̄ñ eñḡl̄mbi,

14 “Kunum loloñen ḡnañ Yambattok koi n̄-ta-low̄t, t̄mbi kwelan amatam ḡnañ k̄ndem t̄-sem̄lak endok kandañ busuk pat-semekak.”

15 T̄mbi eñalol̄ yamb̄mbi, kunum ḡnañ undane ña-taleumbi, sipsip kand̄k̄ñe amal̄ n̄s̄ñgan e-nand̄ t̄mbi eñḡl̄mbi, “Yakñe! Nepek indalak w̄n Wopum en n̄ni-daklelak, wala t̄mbi Betleem ñambi kana!”

16 W̄ndiñ embi, platik s̄n̄k̄ ñambi, Malia ḡt̄ Josep ep t̄mbi indaumbi, gwañgwa w̄n wakan makauttok jawañ ḡnañ pal̄m̄ kañḡl̄mbi.

17 Kañbi, eñalol̄ gwañgwa wolok plon manda enguk w̄n kasat t̄-sem̄ḡl̄mbi.

18 T̄mbi amatam sipsip kand̄k̄ñe amalok kasat w̄n nand̄ñḡl̄mbi end̄ ḡt̄ik nanand̄ kena t̄ñḡl̄mbi.

19 Gan Malia end̄la manda w̄n ḡt̄ikgan ḡnan ḡnañ dasimbi, nand̄-kw̄nakw̄nalembi pa kul̄ñguk.

20 T̄mbi sipsip kand̄k̄ñe amal̄ undanem kenanj̄nan p̄ ñañḡl̄mbi. Ñañ̄pi, nepek ḡt̄ik eñalol̄ enguk wolok tuop indañgukta t̄mbi end̄ nepek ḡt̄ik nand̄mbi kañḡl̄mbi wolok Yambat n̄-k̄ndek̄ndem embi, koi n̄-ta-loñḡl̄mbi.

21 Sande noñgan taleñ̄l̄mbi, gwañgwa ḡm̄n p̄ñḡu d̄p̄ domb̄domb̄lok nain indaumbi, meñ beul̄ koi Yesu k̄t̄ñḡm̄k̄. End̄ gama meñ s̄mbai ḡnañ n̄m pal̄ñ̄l̄mbi, eñalol̄ koi wakan ikan k̄t̄ñguk.

Simeon ḡta Anal̄ tapma ilan Yesu gwañgwa Mesia en wakan ka-dakleñḡm̄k̄

22 Mosel̄ end̄k̄ñe manda d̄w̄n k̄m̄k̄kuk wal̄ ñ̄nd̄ñ elak: tam gwañgwa ikan tiket̄ken end̄ n̄tek t̄mbi, b̄ndambo Yambattok dainan t̄-jamilambi, gumañ enloñ ñauk.

Endi kñe manda wïn kïmit-klendemïktok nain indaumbi, Malia gïta Josep endi gwañgwa tïkembali, Wopum enlok bi-ñïmïndepi Jelusalem ñañgïmïk.

²³ Endi Wopumdok endi kñe manda ñïn tañgonendemïktok wïndïñ tïñgïmïk, “Sïndi ama ba ilalok gaut wapai telak dama indañ gïtik Wopum enlok bi-ñïmïnekalïñ.”

²⁴ Tïmbi Wopumdok endi kñe mandali elak wolok tuop endi “mambaip sim tïpet ba monïk no mambaip wandin tïpet” tapma tïndemïktok nandïm ñañgïmïk.*

²⁵ Nain wolonda ama no Jelusalem kuñguk koi Simeon. Endi ama dïndïm, Yambattok endi kñe manda kïmit-klembali, ama nin Yambatti ni-mulïmbi Isael amatam eni-busuk tï-semekak en mandïmbi kuñguk. Tïmbi Dïndïm Woñdi en gïta papi,

²⁶ ñïndïñ ni-dakle-taleñguk: endi gama kuñpi, Wopumdi Mesia ni-mulektok e-kwambïñ dañguk wïn kaukak.

²⁷ Tïmbi Dïndïm Woñdi Simeon tapma it sañ jimba gïnañ ni-mulïmbi lo pakuk. Palïmbi, Yesu meñ beuli endi kñe mandali elak wolok tuop tï-ñïmïndemïktok en wandïñ tïke ñaumbi,

²⁸ Simeondi gwañgwa wïn kañbi tïke apmbi, Yambat we ñïmïmbi niñguk,

²⁹ “Molom, dïk manda nanguñ wolok tuop inda-talelak, wala tïmbi man ñïndïñgït kena gwañgwañga nandi-namumbi, busukñienengan semba.

³⁰ Nak ama nindi gamanda amatamgai ni-pmekak en ip dautnali kalet.

³¹ Dïk en ikan ni-mbï taleumbi ni-mulïm amatam gïtik en kanekaliñ.

³² Tïmbi Isael amatamgai nïnda kot gïñgït ni-mekak, ba amatam dïwïndok telaka kolï sale-semekak.”

³³ Simeondi gwañgwala wïndïñ eumbi, meñ beuli wïn nandi-mbi, nanandi kena tïñgïmïk.

³⁴ Tïmbi Simeondi gwïlat tï-sembi, Yesu meñ Maliala ñïndïñ niñguk, “Nandïlañ. Yambatti gwañgwa ñïn ni-mbï taleumbi, Isael amatam asup endi en kïmit-kleañ ba ni-m wolok tuopgan Yambattok dainan pi pïnekalïñ ba it-kwambïñ danekaliñ. Gwañgwa wali kïmisalen no wandin Yambat en kïmïkuk, gan amatam asupti siñgi wïlmnekalïñ.

³⁵ Enda tïmbi amatam gïnañ nanandïñjï sembin wïn tïmbi dakle-taleukak. Tïmbi nepek niñañgala inda-ñïmekak kusei wala tïmbi simba gawatti kakit man pi-sïkïat nomïk waleñga bo youlekak.” Simeondi wïndïñ eñguk.

³⁶ Tïmbi profet tam gïlik no kuñguk koi Ana endi bo tapma ilan pakuk. Endi Asellok sambat, Fanuellok wemban. Tam sim pakuk wolonda wapat tïmbïmbi, gwïlat kït tombon tïpetgot yakan kuñgïmïk. Kukap,

³⁷ wapai sembumbi, slak tam kanjak pat-ta-bïkap, gwïlat 84 gïtik ombïñguk. Endi tapma ilan pat-kuñpi, tim sandap Yambat ni-wowoñ tïñpi, nanañ kïmisipbi, ni-molo pa tïñguk.

³⁸ Nain wolondañgan endi Yesu meñ beu gïta Simeon yambïmbi, endoñ bïmbi, wolongan gwañgwa wala tïmbi Yambat we ñïmïñguk. Tïmbi amatam gïtik Mesia Jelusalem nasi mïlap gïnañ nanin epmektok indaukak endok mandïmandï kuñgïñ endi Analï gwañgwa wolok indaindanla gïñgït eni-ta-ñañguk.*

³⁹ Yesu meñ beuli Wopumdok endi kñe mandali elak wolok tuop tï-talembi, iset kwesetnan Nasalet Galili kwelan undane ñañgïñ.

⁴⁰ Tïmbi gwañgwa wïn nanandïñ kïndemli gïnan tokñeumbi, bendi kwambïñ daumbi, Yambatti gïnañ kïndem tï-ñïmïñguk.

Yesu gwañgwali Beulok ilan palektok nandiñguk

⁴¹ Gwïlat tuop kamaikamai nain† indaliñgukta, Yesulok meñ beuli Jelusalem pa ñayañgïmïk.

⁴² Tïmbi Yesulok gwïlat 12‡ tïmbïmbi, tañgïmïk tuop klembi, Jelusalem londepi Yesu gïta ñañgïmïk.

⁴³ Ña pakap, gwïlat taleumbi, ilan undane ñandepi, Yesu gwañgwa en Jelusalem kandañ sakñelam pakuk wïn ni-m ka-nandi-mbi kañip ñañgïmïk.

⁴⁴ Endi “Tua en amatam asup telak ñañ endok boñgïpsïnan ñalak” wïndïñ nandiñpi, sandap noñgan nandi-bendi ni-mnat telak ñañgïmïk. Ñambi, kusei kïmïpi, sambatsettok ba nosettok boñgïpsïnan lonjïñgïmïk.

⁴⁵ Lonjï ni-m kañbi, undane Jelusalem ñañpi lonjïñgïmïk.

* 2:24: Kisim Bek 22:29, 34:19, Wok Pris 12:6-8 * 2:38: Jelusalem wïn Isael amatam gïtik endok plon e-yout tïlak.

† 2:41: Gwïlat wolonda Isael amatamdi Yambatti Isip kwelan epmïñguk wïn nandi-pakañ. ‡ 2:42: Juda amatamdi ñïndïñ nandiñgïñ: gwañgwa no gwïlat 12 ombïlak en ip amalok jimba plon tomlak.

⁴⁶ Tim sandap t̄ipet ḡit no lonj̄lonj̄ kena t̄i-ñambi, gwañgwa tapma it sañ jimba ḡinañ t̄imbi indaumbi, kañḡim̄ik w̄in: end̄i endaut ama endok boñḡips̄nan pipapi, mandanj̄i nand̄imbi, wolok kuseila eni-nand̄i pa t̄iñguk.

⁴⁷ End̄i mandanj̄i nand̄i-daklembi, k̄indem tambane-semgukta t̄imbi ama endok mandan nand̄iñḡil̄iñ end̄i ḡit̄ikgand̄i nand̄i-sil̄ik̄neumbi, nanand̄i kena t̄iñḡil̄iñ.

⁴⁸ T̄imbi meñ beuli en kañbi ka-sil̄ik̄neumbi, meñiñ n̄iñguk, “Gwañgwa kambak, nekta ñ̄nd̄iñ s̄in̄ik n̄ilam̄itañ? Nand̄ilañ, beka n̄t̄i gep lonj̄i kuñ̄ipi, nand̄i-bend̄i wopum t̄i-gamam̄ik.”

⁴⁹ Eumbi enguk, “N̄itek t̄imbi nep lonj̄im kuam̄ik? Nak Bepnalok ilnan ñ̄olok palettok en w̄in s̄it̄i n̄im nand̄iñḡim̄ik ba?”

⁵⁰ W̄ind̄iñ eumbi, manda wolok kusei n̄im nand̄i-dakleñḡim̄ik.

⁵¹ T̄imbi walinin meñ beu ḡita p̄imbi, Nasalet it kwelan undane ñambi, endok kapmainjetnan kuñguk. T̄imbi meñiñ nepek ḡit̄ik gwañgwalok plon indañguk w̄in ḡinan ḡinañ nand̄i-dasimbi k̄im̄it-nand̄i-kuñguk.

⁵² T̄imbi Yesulok p̄iñḡul̄i bend̄i wopum daumbi, nanand̄in bo w̄ind̄iñgangot t̄iñgukta Yambat ba amal̄i bo w̄ind̄iñgot nand̄i-koñgom t̄i-ñ̄im̄iñḡil̄iñ.

3

Yoaneli Wopumdok telak t̄i-d̄ind̄ime kena t̄iñguk

¹ T̄imbi Sisa Taibelius end̄i Roma kwet tuop wolok ama wapmañj̄i kuumbi, gw̄ilat 15 t̄imbi dumalañguk. Wolonda Pontius Pilatol̄i Sisalok kapmai kumbi, Judia distrik ka-d̄ik̄neumbi, Elott̄i Galili distrik ka-d̄ik̄neñguk. T̄imbi Elottok konombal Filipt̄i Itulia ḡit Tlakonitis distrik ka-d̄ik̄neumbi, Lisanas̄i Abilene distrik ka-d̄ik̄neñguk.

² T̄imbi Anas en ḡita Kaiafas end̄i tapma amalok telak damanj̄i kuñḡim̄ik. Nain wolonda Yoane Sakalaialok n̄ñañ end̄i kwet ama n̄imnatnan kuñguk. Kuumbi, Yambatt̄i manda n̄imb̄imbi,

³ Jodan tuk baliliñ tuop kuñ̄ipi, manda eu p̄imbi, amatamda ñ̄nd̄iñ enguk, “Yambatt̄i yomj̄i bi-samektok s̄ind̄i ḡinañ tambatambattok tuk inekal̄iñ.”

⁴ Yoaneli kena t̄iñguk w̄in plofet Aisaial̄i manda no youkuk wolok tuop indañguk. Endok mandan pepa kwasa ḡinañ ñ̄nd̄iñ youyoul̄in patak,

“Ama noli kwet ama n̄imnatnan kuñ̄ipi, ñ̄nd̄iñ k̄it̄ilak,

‘Wopumdok telak t̄i-d̄ind̄im e-ñ̄im̄it!

Telak kelam t̄i-d̄ind̄im e-ñ̄im̄inekal̄iñ!

⁵ Kwet w̄il̄iñ ḡit̄ik taplium tok̄neumbi, kwet jañḡin ba kwet k̄im̄in ḡit̄ik t̄i-jamilenekal̄iñ.

T̄imbi telak kelam t̄i-d̄ind̄im embi,

telak lop̄lat yout d̄ind̄imembi t̄imbi jambilaukak.

⁶ T̄imbi amatam ḡit̄ikgand̄i Yambatt̄i telak n̄itek plon epma t̄ikeukak w̄in ka-nand̄inekal̄iñ.”^o

Aisaial̄i manda w̄ind̄iñ youkut wolok tuop Yoaneli t̄iñguk.

⁷ T̄imbi nain tuop ama k̄im̄in wopumgand̄i Yoaneloñ b̄imbi, ḡinañ tambatambattok tuk i-semektok n̄imb̄imbi, ñ̄nd̄iñ pa en̄iñguk, “Malet sañandok kombliñii, s̄ind̄i nokoñ b̄imbi, tukgot inel̄iñdok nandañ ba? Nind̄i sanb̄imbi, telak w̄ind̄iñ Yambattok gimbit inda-samekak w̄in maklenel̄iñ? S̄ind̄i kolanj̄ilok k̄injanl̄i sapma kleuktok nandañda,

⁸ ḡinañj̄i tambanembi, wolok bien kuñgunj̄inan t̄imbi indaumbi, ḡinañj̄i ḡinañ ñ̄nd̄iñ n̄im nand̄inekal̄iñ, ‘Bep pañ̄i Ablaam endok k̄indemla t̄imbi Yambattok gimbit maklenekam̄iñ.’ Nak sanba nand̄iw̄it: Yambatt̄i k̄indem kawat ñ̄in ep t̄ik̄leumbi, Ablaamdok kombliñii indanel̄iñ w̄in! Wala t̄imbi s̄ind̄i bien k̄indem n̄im laliyañda, kilamek!

⁹ Kapinoño komba kuseinan ikan k̄im̄ik̄m̄il̄in patak. Komba bien k̄indem n̄im pa laliyañ ḡit̄ik w̄in j̄inb̄im ḡilo-taleumbi, komba ḡinañ kol̄i p̄im d̄ukak.”

¹⁰ T̄imbi amatam̄d̄i n̄-nand̄imbi eñḡil̄iñ, “W̄ind̄iñda n̄itek t̄inekam̄iñ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “No end̄i kiup̄i t̄ipet palm̄ilakta, ama no kiup̄i n̄imnat enda no m̄ilok. Ba nanala w̄ind̄iñgangot t̄ilok.”

¹² T̄imbi takis epep ama d̄iw̄in end̄i w̄ind̄iñgot tuk i-semektok b̄imbi ni-nand̄imbi eñḡil̄iñ, “Endaut, n̄ind̄i n̄itek t̄inekam̄iñ?”

¹³ Eumbi enguk, “S̄ind̄i gavmand̄i takis epnel̄iñdok elak wolok tuopgot epbi, n̄im maklenekal̄iñ.”

¹⁴ Tĩmbi mik amalĩ wĩndĩngangot nĩ-nandĩmbi eĩngĩlĩ, “Tĩmbi nĩndĩla nĩtek tĩnekamĩ?” Eumbi enguk, “Sĩndĩ ama nolok mĩnem kasĩlenelĩndok tĩ-pĩĩpĩne nĩm tĩ-nĩmekalĩ, ba manda plon siĩgin joĩngo nĩm sinekalĩ. Tambo sĩndĩ kenanjĩlok tuan samaĩ wala nandum tuop tĩmbek.”

¹⁵ Tĩmbi amatam Yoanelĩ mandan nandĩngĩlĩ endok gĩnanjĩ mĩlalĩmbi, gĩnaĩjĩ gĩnaĩ nĩndĩ eĩngĩlĩ, ‘Mesia en wakan bek’. Wĩndĩnĩ nandĩ-kwĩnakwĩnalembi, nĩtek indawik wala mandĩngĩlĩ.

¹⁶ Tĩmbi Yoanelĩ amatam gĩtĩkta nĩndĩnĩ tambane enguk, “Nakta tukgot i-sam tĩ-kulet. Gan ama no indaup tĩlak endok gembĩnĩ nak napma klelak. Endĩ wakan Dĩndĩm Woĩ kombanat i-samekak. Tĩmbi nak pĩmbĩnen nĩandin nĩalĩ endok kesii gwĩlap kiundĩmettok tuop nĩm.

¹⁷ Ama no plaua mĩnjĩp gĩt gwĩlap ep danbi, mĩnjĩp wĩsi-kopi, gwĩlap ba kĩlĩkĩlĩk siu dĩlak, wĩndĩngangot ama indaup tĩlak endĩ amatam ep danbi, gĩngĩtĩnĩ epbi, dĩwĩn komba taletalen nĩmnat gĩnaĩ ep siu dĩnekalĩ.”

¹⁸ Yoanelĩ wĩndĩnĩ embi, molo manda dĩwĩn asup eĩpi, gĩngĩtĩ manda kĩndem amatamda en-ta-kuĩnguk.

¹⁹ Tĩmbi ama wapmaĩ Elottĩ konombal Filip endok tamĩn Elodias matĩkeĩnguk ba tĩ-bomboe kusei kusei dĩwĩn tĩngukta tĩmbi Yoanelĩ pa nĩ-nombĩnguk.

²⁰ Gan Elottĩ tĩ-bomboen wĩn nĩm ka-daklembi, nombi yousĩmbi, Yoane tĩkembali, it kwambĩn gĩnaĩ kĩmĩlĩm pĩnguk.

²¹ Yoanelĩ amatam gĩtik gĩnaĩjĩ tambĩneĩngĩlĩ wĩn tuk i-semĩpi, Yesu bo tuk i-nĩmĩnguk. Tuk i-nĩmĩmbi, nĩmolo tĩnĩlĩmbi, kunum gĩnaĩ dĩlĩ tombĩmbi,

²² Dĩndĩm Woĩndĩ inda-daklembi, monĩk mambaip walan indambi, endok plon pĩpipakuk. Tĩmbi kunum gĩnaĩ nanin kĩtikĩtĩ no nĩndĩnĩ kĩtĩu pĩnguk, “Dĩk nĩnana noĩngan sĩnĩk. Nak gĩnaĩnalĩ gep kasĩlembi, dĩka walena kĩndem dalak.”

Yesu Mesialok bep paĩnĩilok kot sambat

²³ Yesulĩ gwĩlat 30 nĩtepek ombĩmbi, kenan kusei kĩmĩkuk. Amatam enda nandĩngĩlĩn en Joseptok nĩnĩnĩ. Tĩmbi Josep endĩ Elilok komblin,

²⁴ Eli wĩn Matattok komblin, Matat wĩn Livailok komblin, Livai wĩn Melkilok komblin, Melki wĩn Janailok komblin, Janai wĩn Joseptok komblin,

²⁵ Josep wĩn Matatiaslok komblin, Matatias wĩn Amoslok komblin, Amos wĩn Nahumlok komblin, Nahum wĩn Esilok komblin, Esli wĩn Nagailok komblin,

²⁶ Nagai wĩn Maattok komblin, Maat wĩn Matatiaslok komblin, Matatias wĩn Semeindok komblin, Semein wĩn Joseptok komblin, Josek wĩn Jodalok komblin,

²⁷ Joda wĩn Joanandok komblin, Joanan wĩn Resalok komblin, Resa wĩn Selubabelok komblin, Selubabel wĩn Sealtielok komblin, Sealtiel wĩn Nelilok komblin,

²⁸ Neli wĩn Melkilok komblin, Melki wĩn Adilok komblin, Adi wĩn Kosamlok komblin, Kosam wĩn Elmadamdok komblin, Elmadam wĩn Erlok komblin,

²⁹ Er wĩn Josualok komblin, Josua wĩn Eliesellok komblin, Eliesel wĩn Jolimlok komblin, Jolim wĩn Matattok komblin, Mattat wĩn Livailok komblin,

³⁰ Livai wĩn Simeondok komblin, Simeon wĩn Judalok komblin, Juda wĩn Joseptok komblin, Josep wĩn Jonamlok komblin, Jonam wĩn Eliakimlok komblin,

³¹ Eliakim wĩn Melealok komblin, Melea wĩn Menalok komblin, Mena wĩn Matatalok komblin, Matata wĩn Natandok komblin, Natan wĩn Devittok komblin,

³² Devit wĩn Jesilok komblin, Jesi wĩn Obettok komblin, Obet wĩn Boaslok komblin, Boas wĩn Salmondok komblin, Salmon wĩn Nasondok komblin,

³³ Nason wĩn Aminadapok komblin, Aminadap wĩn Atmindok komblin, Atmin wĩn Arnilok komblin, Arni wĩn Heslondok komblin, Heslon wĩn Peleslok komblin, Peles wĩn Judalok komblin,

³⁴ Juda wĩn Jekoptok komblin, Jekop wĩn Aisaktok komblin, Aisak wĩn Ablaamdok komblin, Ablaam wĩn Telalok komblin, Tela wĩn Nahollok komblin,

³⁵ Nahol wĩn Seluktok komblin, Seluk wĩn Reulok komblin, Reu wĩn Pelektok komblin, Pelek wĩn Ebellok komblin, Ebel wĩn Selalok komblin,

³⁶ Sela wĩn Kainandok komblin, Kainan wĩn Alpaksattok komblin, Alpaksat wĩn Semdok komblin, Sem wĩn Noalok komblin, Noa wĩn Lamettok komblin,

³⁷ Lamek wĩn Metuselalok komblin, Metusela wĩn Enoktok komblin, Enok wĩn Jalettok komblin, Jalet wĩn Maalalok komblin, Maalalel wĩn Kainandok komblin,

³⁸ Kainan wĩn Enoslok komblin, Enos wĩn Settok komblin, Set wĩn Adamdok komblin, tĩmbi Adam wĩn Yambattĩ tĩmbi indaĩnguk.

4

Satandí Yesu tí-kuyuk tí-ñim-ñguk

¹ Tímbi Yesulí tuk í-taleumbi, Díndim Woñdí gínan gínañ tokñe palímgukta nañgíñmbi, Jodan tuk bim kwet ama nímnatnan ña kuñguk.

² Wandíñ tím sandap 40 dou mílat tí-kuñíñmbi, Satandí tí-kuyuk pa tí-ñim-ñguk. Nain wolonda nanañ no ním nam, slak kuñíñmbi, tím sandap walí taleumbi, nanañ gawat tíñguk.

³ Tímbi Satandí ñíndíñ níñguk, “Dík Yambattok Níñan síníkta, kusaka tímbi dakleuk-tok kawat ñín nímmbi, nanañ indawín!”

⁴ Eumbi tambane níñguk, “Wíndíñ ním. Yambattok manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Ama nanañíñgot kuñgun míuktok tuop ním.’”^{*}

⁵ Tímbi Satandí kwet loloñen nolok nañgíp lombi, kwet tuop amatam kusei kusei kuañ wín gítíkkan walawalan nomík nain dumangan daulímmbi

⁶ níñguk, “Kwet gítík wolok gembín ba paman wín nokok kítnanan kímílim kadíkñelet, wala tímbi ama nola ba nola mímílok nandímbi, kíndem kiinan kímílet. Nepek gítík wín dík gam-taletalelok nandílet,

⁷ wín tíkap dík kesítnanan mílelem tí-nameñda, nepenepek gítík wín díkok gíngít tí-taletak.”

⁸ Eumbi tambane níñguk, “Yambattok manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Dík Wopum Yambatka mílelem tí-ñimmbi, en noñgangot kímít-klelok.’”^{*}

⁹ Tímbi Satandí Yesu nañgípi, Jusalem tapma it pendím kusip plon lo kímípi nínguk, “Dík Yambattok Níñan síníkta, ñínanin díkopi ma pí!

¹⁰ Kusei ñíndíñda dík ním kolautañ: Yambatta manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Endí eñaloñílok kímínan gapípi, gambi-díkñenelíñdok enbekak.’

¹¹ No wín ñíndíñ, ‘Endí kímíli gep wít-taloumbi, kawattí kesíka ním gaulek.’”^{*}

¹² Eumbi tambane níñguk, “Yambattok manda ñíndíñ elak, ‘Dík Wopum Yambatka endok gembín inda-dakleuktok tí-kuyuk ním tí-ñimekañ.’”^{*}

¹³ Satandí tí-kuyuk kusei kusei gítík tí-ñim-mum taleumbi, “Nain nolamek” embi kañ bímbi ñañguk.

Ama Sísínik Yesu endí enlok kuseíñín tímbi dakleñguk

Yesulí enlok kuseíñín Nasalet it kwelan eu dakleñguk

¹⁴ Tímbi Yesulí Galíli kwelan undane ñambi, Díndim Woñdok gembí plon kulíñgukta endok gíngít walí kwet kle-gímbup pakañ tuop sapaññeñguk.

¹⁵ Tímbi endí kwet wolok kle-gímbut kuñípi, it kíyaunjí gínañ gíngít manda ení-daut tí-sem pa tímbimbi, amatam gítíktí koi gíngít tíke-loñgíñí.

¹⁶ Tímbi Nasalet it kwet kandañ pap bendíñguknan bo ña tomguk. Tombi, Sabat patnandí nain indaumbi, ep tíndín klembi, it kíyau gínañ loñguk. Lombi, manda pinat-semepi mílalímbi,

¹⁷ plofet Aisaialí manda youkuk wín tíkemi, enda míngíñí. Mímbi písapí, manda ñíndíñ pakuk wín tímbi indaumbi pinat-semguk,

¹⁸ “Wopumdí gíngítí manda kíndem ama pímbíñesíla enbettok nanbí taleñguk, wala tímbi endok Woñdí gembín namlak.

Endí manda ñíndíñ ewa píuktok naní-mukuk:

toptop kolan plon pakañ wín písat-semnekalíñ,

ba dausí sípmí sípmín endok dausí tímbi tom-semnekalíñ.

Tímbi endí ñíndíñ tímbettok naní-mukuk:

nak ama ep pí yaliumbi pímbíñen kuañ endok mílapsí tímba taleukak,

¹⁹ ba Wopumdí amatamñí wale kíndem tí-semsemlok nain indalak wín ewa píukak.”^{*}

²⁰ Manda wíndíñ pinat-talembi, pepa kwasa wín kwasanembi, it kíyau kena amala bínda mímbi, amatam ení-daut tí-semektok pípakuk. Tímbi it kíyau gínañ pakíñí endí gítíkandí daut endañgot deíngíñí.

²¹ Tímbi Yesulí kusei kímípi, manda ñíndíñ enguk, “Gíngítí manda pinalam nandañ walí man ñíndíñgítí bien inda-daklelak.”

²² Wíndíñ eumbi, amatam gítíktí ní-kíndem dambí, mandan nandum galkñat síník tíngukta nanandí kena tímbi eñgíñí, “Nítek tímbi Joseptok níñgan walí manda wandín elak?”

²³ Eumbi enguk, “Bíañganak, síndí eyout manda ñíndíñ nanínetañ, ‘Tímbi kíndenda ama, dík dítnalok píngípka tímbi kíndem da-mek’, wín Kapaneam it kwelan kena tímbim gíngítka nandíngímíñ, wíndíñgangot ílok ika kuseinan tímbimbi kana!”

²⁴ Wndñ embi yous^mmbi enguk, “Nak biañgan sanba: plofet ama no enlok ilnan nasiilⁱ not n^m pa tⁱ-ñmañ.

²⁵ Snd plofet Elia nek tⁱnguk wⁿ nandⁱ-ñ^mt: endⁱ kuñⁱl^mbi, gw^lat tⁱpet g^t no g^t yakⁱp k^t tambon noñgan gwⁱ no n^m p^umbi, kwet tuop nanañ map wopum indaⁱnguk. Nak biañgan sanlet: nain wolonda Isael kwelan Juda tam kanjak asupgan kuñⁱl^mñ,

²⁶ gan Yambattⁱ Elia wⁿ endoñ n^m nⁱ-mupi, endⁱ Sidon kandañ tam kanjak no Salefat it kwelan kuñⁱng endoñnan nⁱ-mul^m ñambi tⁱke k^mikuk.

²⁷ T^mbi plofet Elisalⁱ kuñⁱl^mbi, Isael kwelan Juda amatam asuptⁱ wanda kwambⁱñ yambo mawatsiat kuñⁱl^mñ. Gan Elisalⁱ endoñnan nanin no n^m t^mbi k^{ndem} dañguk, endⁱ ama no koi Naman Silia kwelan nanin en noñgant t^mbi k^{ndem} dañguk.”

²⁸ T^mbi it kiyau g^{nañ} pakⁱl^mñ Yesulok manda wⁿ nandⁱmbi, g^{nañ}jⁱ komba d^umbi
²⁹ m^lapi, en it kwet pawan kle munjul^m ñaⁱnguk. Isⁱ kwesⁱ wⁿ kwet k^min plon pakukta, j^mbiñ malapnan tⁱke nañgⁱp ñambi, munjut kolⁱ p^uktok ñaⁱngⁱl^mñ.

³⁰ Gan endⁱ undanembi, k^min g^tik boñgⁱpsⁱ g^{nañ} yapma klembi, walinin pⁱ ñaⁱnguk.

³¹ Ñambi, it kwet no koi Kapaneam Galili kwelan patak wandⁱñ pⁱ tombi pakuk. Papi, Sabat patnandⁱ nainda g^{ngit} manda enⁱ-daut sem pa tⁱlⁱnguk.

³² Endⁱ ama biesⁱlⁱ manda gemb^{nat} eañ wndñ eñgukta t^mbi nandⁱ-g^tñgⁱt^k tⁱngⁱl^mñ.

Yesulⁱ amatam ep t^mbi k^{ndem} daumbi, g^{ngit} manda eu pⁱnguk

³³ Sabat patnandⁱ nain nola ama no yal kolanⁱ g^{nan} g^{nañ} pⁱnguk endⁱ it kiyau g^{nañ} lom pakuk. Endⁱ wopumgan kwawa tⁱñⁱpi eñguk,

³⁴ “Ei, Yesu Nasalet nanin, dⁱk nekt^a n^{ndoñ} bilañ? Dⁱk nⁱp t^mbi kolaneñdok b^lañ ba? Nak kusaka nandⁱlet: dⁱk Yambat enlok kena ama giñgi sⁿik wⁿ.”

³⁵ Wndñ eumbi, yal kolan wⁿ nⁱ-ñombⁱñⁱpi eñguk, “Dⁱk mañga masipbi, amalok g^{nan} nanin lamb^m po ñau.” Eumbi, yal kolandⁱ ama wⁿ munjut kol^mbi, ama pakⁱl^mñ endok boñgⁱps^{nan} pⁱnguk, gan yal endⁱ ama wⁿ n^m t^mbi kolaumbi, slak lamb^m po ñaⁱnguk.

³⁶ T^mbi amatamdⁱ kundit wⁿ kañbi ka-s^lkñembi, nanandⁱ kena t^mbi, nⁱsⁱngan e-nandⁱ t^mbi eñgⁱl^mñ, “Kai, ama ñalⁱ manda n^{it}nein sⁿik elak? Ama yambalat nom^k endⁱ yal kolan manda gemb^{nat} enbumbi lamb^m po ñaⁱñ!”

³⁷ Yesulⁱ kundit wandin t^mbi^mbi, endok g^{ngit} walⁱ kwet kle-g^{mbup} pakañ tuop sapakñaneñguk.

³⁸ Yesulⁱ it kiyau g^{nañ} nanin p^mbi, Simondok ilan loñguk. It w^{lok} Simon yapman tam j^mbat t^mbi, pⁱng^u komba d^umbi pakuk. T^mbi Yesulⁱ en t^mbi plap tauktok nⁱ-nandumbi,

³⁹ tam pakuknan lombi mumuñembi, j^mbat nⁱ-ñombⁱumbi, tam wⁿ kañ biñguk. Wndñ t^mbi^mbi, tam pⁱng^u nandum pañg^{ta}umbi, plapkan m^lapi, Yesu g^t nolii yambⁱ-dⁱkñeñguk.

⁴⁰ Maim p^umbi, Sabat patnandⁱ nain taleumbi, amalⁱ nosii j^mbat kusei kusei inda-semguk wⁿ Yesuloñ yanañgⁱp b^umbi, kilⁱ ama g^tik noñgan noñgan ep kañbi, ep t^mbi k^{ndem} dañgⁱl^mñ.

⁴¹ Tⁱñⁱpi, amatam asuptoñ yal kolanjⁱ wak^t ep kle-semumbi, kwawa wopumgan tⁱñⁱpi po ñambi, ñndñ eñgⁱl^mñ, “Dⁱk Yambattok N^{ñañ} sⁿik.” Yal kolan endⁱ Yesu en Mesia Yambattⁱ nⁱ-mukuk wndñ nandⁱ-ñ^mñgⁱl^mñ, wala t^mbi enombⁱmbi, manda eelok e-k^misip tⁱ-semguk.

⁴² Kwet salaup t^mbi^mbi, Yesulⁱ it bimbi, pⁱ ña kwet ama n^mnatnan ñambi pakuk. T^mbi amalⁱ lonjⁱ kukap t^mbi^mbi indaumbi, tⁱke kimbⁱ dambi, en g^{ta} papatok nⁱngⁱl^mñ.

⁴³ gan endⁱ ñndñ enguk, “Yambattⁱ amatam yambⁱ-dⁱkñembi, ama wapmañjⁱ kulak w^{lok} g^{ngit} manda k^{ndem} ewa p^uktok endⁱ nani-mukuk, wala t^mbi nak it kwet d^wnnan bo ñauttok een.”

⁴⁴ Wndñ embi yamb^k bimbi, ña Judia kwet tuop kumbi, it kiyauñjⁱ g^{nañ} manda eu pⁱnguk.

5

Petlo g^t noliiⁱ Yesulok mandala m^kbalak asup tiañeñgⁱl^mñ

¹ Nain nola Yesulⁱ Genesalek tuk guañ kⁿnanjatnan il^mbi, amatam k^min wopumdⁱ Yambattok manda nandⁱnepi kle-g^{mbup}i, ñasⁱ ñasⁱngan tⁱngⁱl^mñ.

² T^mbi Yesulⁱ kⁿnanjatnan kⁱkeñ tⁱpet pal^m kañbi, m^kbalak epep amalⁱ kⁱkeñjⁱ bimbi, liksⁱ w^lip pakⁱl^mñ yambⁱnguk.

³ Yambim endoñ ñambi, kikeñ nolok plon lombi, kikeñ molom Simon enda kambak munjulim ñaña euktok niñguk. Eumbi, wíndiñ tím̄bimbi, wolok pipapi, gíngit manda eni-daut kenan yousimbi tí-semguk.

⁴ Tí-sem-talembi, Simon ñíndiñ niñguk, “Dík tuk guañ boñgipnan ñambi, m̄kbalak epeplok líksi wín mep kím̄lím gíñañ ma píwít.”

⁵ Eumbi tambane niñguk, “Endaut, ñíndi tim ombap kena gím slakan tím̄iñ, tím̄bi m̄kbalak bien no ním epm̄im̄iñ. Gan díkok mandala joñgo bíndambo lík mep kím̄lam pínetañ.”

⁶ Wíndiñ embi, endi líksi mep kím̄lím píumbi, m̄kbalak asup sínik melimbi, lík blañganenepi tíngilíñ. Wíndiñ tím̄bimbi,

⁷ nosii díwín kikeñ nolok plon kuñgíliñ endi bí ep pañgítanelíndok kí wayo kot-semum bímbi, ep pañgítañgíliñ. Tím̄bi m̄kbalak kikeñ típet wolok gíñañ ep dasi tokñeumbi, kikeñ típet tuk gíñañ píndepi tíngim̄ik.

⁸ Tím̄bi Simon Petlolí wíndiñ indaum kañbi, Yesu kesiiñan m̄lelem tím̄bi niñguk, “Wopum, nak ama yomnat, kak nambimbi ñau.”

⁹ Kusei ñíndiñda endi wíndiñ niñguk: en wakít ama gítik en gíta kikeñ plon pakíliñ endi m̄kbalak asup epíliñda tím̄bi m̄simbi, nanandi kena tíngilíñ.

¹⁰ Tím̄bi Sebedilok níñañiit típet Yakobo gít Yoane Simon gíta m̄kbalak epep kena pa tíngim̄ik endi wíndiñgangot tíngim̄ik. Tím̄bi Yesulí Simon ním̄bi eñguk, “Ním̄ m̄sívíñ. Dík m̄kbalak tiatia tílañdí gamanda amatam eni-tiatia kena tím̄bi kuukañ.” Wíndiñ eumbi,

¹¹ endi kikeñ ep tíañeumbi, kínanjat kwambíñnan loumbi, nepenepek gítik bí-talembi, Yesulok gwañgwa indambi, en kle kuñgíliñ.

Yesulí ama jím̄bat yambo mawalat no tím̄bi kíndem dañguk

¹² Yesulí Juda amatamdok it kwet no pakuk wandíñ kuñlím̄bi, ama no píngíu gwílap gítik yambo mawattí sípm̄iñguk endi bí Yesu kañbi, pí píñ timan dai kwet plon kím̄ip píndím̄ papi, ní-kukulembi eñguk, “Wopum, tíkap dík nep kím̄lep nandílañda, guma jím̄batna tím̄bi taleumbi, kíndem dawa.”

¹³ Eumbi, kii kot suapi, ama wín tíke-kañbi niñguk, “Nak nandi-gamlet. Dík kíndem da!” Eumbi, wolongan wanda kwambíñ walí pailím̄bi, kíndem dañguk.

¹⁴ Tím̄bi Yesulí manda kwambíñ ním̄bi eñguk, “Nepek inda-gamlak wolok kasat ama nola ním̄ tí-semekañ. Ním̄ sínik. Dík ñambi, gwílapka tapma amala daulím̄umbi, jím̄batka talelak wín gambi-dakleutak. Tím̄bi amatamdí wandañga biañgan ip talek wín gambi-nandínelíndok dík tapma tím̄bekañ, wín Moselí endikñe manda kím̄it-ním̄guk wolok tuop.”

Yesulí wíndiñ eñguk,

¹⁵ gan kena tínguk wolok gíngítí sapakñane sínik taumbi, amatam asupgandí mandan nandínepi ba jím̄batsí kle-semektok Yesuloñ bímbi, kím̄in pa tíañgíliñ.

¹⁶ Gan Yesulí wandingan embi, yambík bímbi, engan kwet ama ním̄natnan ñam, ním̄olo pa tíliñguk.

Yesulí yom bímbilok gembí palmíñguk wín daut semguk

¹⁷ Nain nola Yesulí amatam eni-daut tí-semñilím̄bi, Falisi ama gíta endikñe manda nandi-tale ama endi lo ñasíñgan pipakíliñ. Endi Jelusalem ba it kwet gítik Galili ba judia kwelan pakañ walínin bímbin. Tím̄bi Wopumdok gembin jím̄batsiat ep tím̄bi kíndem dalok Yesuloñ palmíñguk.

¹⁸ Nain wolonda ama díwíndi nosi no kii kesii dalandan tañgo plon tañgonem bímbi, Yesulí it pakuknan lom dainan kím̄itnelíndok tí-tlakíliñ.

¹⁹ Amatamdi it wín tokñeñgíliñda tím̄bi endi tí gíñañnan bem lonelíndok tuop ním̄, wala tím̄bi endi it píndim̄ bat wolok lombi, píndim̄ wiap blanganembi, toali tañgo plon top gílim̄ dambi, bíum pí amatam boñgípsíñnan Yesulok kuañnan pínguk.

²⁰ Wíndiñ tím̄bimbi, Yesulí nanandi kílíktíñjilok bien ka-nandím̄bi, ama wala ñíndiñ niñguk, “Notna, yomga gítik wín bí-gam-taletalen.” Wíndiñ eumbi,

²¹ endikñe manda nandi-tale gít Falisi ama endi kusei kím̄ipi, nisíñgan ñíndiñ e-nandi tíngíliñ, “Yakii, ama manda wíñjít elak wín en nin? Wín Yambat en noñganlíngot yom bímbilok gembin palmílak yañ!”*

²² Tím̄bi Yesulí gíñañ nanandíñjí ka-nandím̄bi eni-nandím̄bi eñguk, “Kusei nítekta síndi gíñañjí gíñañ wíndiñ e-nandi tañ?”

²³ Gembí ním̄ pat-namumda, nak ‘Yomga bí-gam-taletalen’ ním̄bambi, ba ‘Mílapí ñau’ ním̄bambi, bien kíndem indauk ba? Ním̄ ya!

* 5:21: Juda amalok nanandíñjí wín ñíndiñ: no en Yambat esiesi-ñimlak endi tíke pí yalilak.

²⁴ Gan nak Ama Sis+in+kti kwelan ñolok yom bimbilok gemb+in pat-namlak w+in s+nd+ namb+ daklenel+ñdok nak ñ+nd+ñ n+ñguk. W+nd+ñ eñ+pi, ama kii kesii dalandanla n+mbi eñguk, “Nak ganlet: d+ik m+lap+ip, ipatka t+ikembi, ikanan ñ+au.” Eumbi,

²⁵ wolongan ama wal+ daus+nangan m+lap+ip, ipal t+ikembi, ilnan ñ+añ+pi, Yambat n+kindem dañguk.

²⁶ T+mbi amatam g+it+kti w+in ka sil+ik+embi, nanand+ñj+ n+ñm dakleumbi, nepek m+is+m+is+in kañg+il+ñ wala Yambat n+ta-loñ+pi, n+is+ñgan ñ+nd+ñ eñg+il+ñ, “Man nepek g+it+ik+in indaumbi kam+ñ.”

Yesul+ yom ama ep tiañeupi indañguk

²⁷ Wolok siñgi kandañ Yesul+ walinin p+im ñ+ambi, takis epep ama no koi Livai en takis epep ilan pal+mbi kañbi, ñ+nd+ñ n+ñguk, “D+ik b+im nep kle ku.” W+nd+ñ eumbi,

²⁸ Livaiñ kenalok nepenepep g+it+ik w+in bi-talembi m+lap+ip, Yesu kleñguk.

²⁹ T+mbi end+ ilnan nanañ si-jumut wopungan Yesulok t+ñ+im+umbi, wolongan takis epep ama ba ama d+iw+in asupgan en g+ita nanañ yakan nañg+il+ñ.

³⁰ T+mbi Falisi ama g+it nos+ d+iw+in end+ik+ne manda nand+ taleñg+il+ñ end+ w+in kañbi nandum p+umbi, e-balep t+mbi, Yesulok gwañgwañii ñ+nd+ñ eng+il+ñ, “S+nd+ nekta takis epep ama ba ‘yom ama’ d+iw+in en g+ita nanañ yakan nañ?” Eumbi,

³¹ Yesul+ tambanem enguk, “K+indem+ end+ gwasap amaloñ n+im ñ+añ, w+in j+imbats+at end+ñgot gwasap amaloñ ñ+añ.

³² Ama n+is+la nandum d+ind+im t+lak nak en en+tiañelok kwelan n+im indañgut, tambo nak yom ama enbambi, g+inañj+ tambanenel+ñdok indañgut.”

Yesulok nanand+in ba ep t+ind+in w+in damanin wand+in n+im

³³ T+mbi ama d+iw+nd+ Yesu ñ+nd+ñ n+ñg+il+ñ, “Yoanelok gwañgwañii end+ nain asup nanañ k+im+is+ipbi, n+imolo kena pa tañ, t+mbi Falisi amalok gwañgwanji end+ bo w+nd+ñg+angot tañ, gan n+tekt+ d+ikok gwañgwañgail+ nanañ k+im+is+ip nain no n+im k+im+pi, k+im+is+ip pa tañ?” Eumbi,

³⁴ nolililok plon eyout manda ñ+nd+ñ enbi eñguk, “Ama no tam+in t+lakta t+mbi nolii g+ita na-s+il+is+il t+ñ+il+mbi, s+nd+ k+indem nolililok nanañ k+im+is+ip t+semnel+ñ ba? N+im ya!

³⁵ Gan nain indaumbi, kanj+ik+ii+il+ ama w+in yapma tikenekal+ñ. T+keumek, nolilil+ blan t+mbi, nanañ k+im+is+ip t+nekal+ñ.”

³⁶ W+nd+ñ embi yous+mbi, nepek komblin ba damanin wala eyout manda ñ+nd+ñ bo enguk, “Ama nol+ dasindasin komblin blañganembi, kusip t+ikembi, dasindasin damanin mambupmeuk ba? N+im ya! End+ w+nd+ñ t+imbekta, dasindasin komblin w+in kola-ñ+imek, t+mbi dasindasin kusip komblin wak+it dasindasin damanin endok tuopset noñgan n+im t+imbek.

³⁷ T+mbi wain tul komblin w+in meme gw+lap damanin g+inañ n+im wil+ g+ilolok. W+nd+ñ t+imbekta, wain tull+ bend+ wopum dambi, meme gw+lap damanin t+mb+ tawa kolaumbi, wain kwelan poña pi-talew+ik.

³⁸ Wala t+mbi wain tul komblin w+in gw+lap komblin g+inañ pa wil+ g+ilolok.

³⁹ T+mbi no en wain tuk damanin nañguk end+ wala ‘Koñgom s+in+k’ embi, wain komblin w+in nambepi kunj+it talak.”

6

Yesul+ Sabat patnand+ nainnan nek t+nd+lok eu talelak

¹ Sabat patnand+ nain nola Yesul+ plaua m+ñj+ip kenanan d+ik+ne ñ+añ+il+mbi, gwañgwañii en g+ita ñ+añg+il+ñ end+ plaua bien mep pañg+pi, m+ñj+ip kaik nañg+il+ñ.

² T+mbi Falisi ama d+iw+nd+ w+in kañbi, nandum tuop n+im t+mb+mbi eng+il+ñ, “N+tek t+mbi s+nd+ Sabattok end+ik+ne manda w+ipi, kena n+im t+nd+lok elak w+in tañ?”

³ T+mbi Yesul+ tambane enguk, “End+ik+ne manda w+iw+ttok kandañ s+nd+ Devit g+ita nolii+ nanañ gawat pal+ñ+il+mbi, n+tek t+ñguk wolok kasat w+in n+im pinap nandañ ba?”

⁴ End+ Yambattok ilan lombi, plaua nanañ endok bi-ñ+im+in w+in mepi nañguk. End+ik+ne mandal+ elak wolok tuop nanañ w+in tapma ama end+ñgot nanalok, gan Devitt+ w+in joñgo mep nambi, nolii+ bo emumbi nañg+il+ñ.”*

⁵ W+nd+ñ embi yous+mbi enguk, “Nak Ama Sis+in+kti Sabat patnand+ naind+ok molomda t+mbi wolonda nek guma t+nd+lok w+in ewa talelak.”

⁶ Sabat patnand+ nain no indaumbi, Yesul+ it kiyau g+inañ lombi, en+ daut t+pal+ñ+il+mbi, ama no kii d+nd+im dalandañguk end+ bo wolok b+im pakuk.

* 6:4: Devitt+ end+ik+ne manda w+ikuk, gañgan Yambatt+ gimbit n+im t+ñ+im+ingukta t+mbi Yesul+ Falisi amal+ enlok gwañgwañiila gimbit n+im t+semnel+ñdok eñguk.

⁷ Tĩmbi Falisi gĩta endĩkĩne manda nandĩ-tale ama endĩ Yesu kĩt yout tĩ-ñĩmnelĩndok kusei lonjĩngĩlĩñ, wĩndĩñda endĩ Yesulĩ Sabat patnandĩ nainnan ama no tĩmbĩ kĩndem dauk ba nĩm wolok ka-tuakĩlĩñ.

⁸ Gan Yesulĩ nanandĩnjĩ wĩn ka-nandĩmbi, ama kii dalandan wĩn kĩtĩ-ñĩmĩmbi nĩnguk, “Mĩlap bĩmbi, ñolok it!” Wĩndĩñ eumbi mĩlapi, dausĩnan ikuk.

⁹ Tĩmbi Yesulĩ enbi eĩnguk, “Nak ñĩndĩñ sanĩ-nandutet: Sabattok endĩkĩne mandalĩ nek tĩneñdok nandĩ-nĩmlak - ama tĩmbi kĩndem dalok ba ama tĩmbi kolalok, kuĩngun tĩke-kĩmĩttok ba tĩmbi kĩmlak?” Wĩndĩñ embi,

¹⁰ amatam wolok pakĩlĩñ yambi-ta-ñĩa-talembi, ama kii dalandan ñĩndĩñ nĩnguk, “Kĩka kot suat” nĩmbĩmbi, wĩndĩñ tĩmbĩmbi, kiilĩ salaptambi, kĩndem daĩnguk.

¹¹ Tĩmbi gimbit wopumdi ama biesĩlok gĩnañjĩ tokĩneumbi, Yesu nĩtek tĩmbi kolanelĩndok wala nĩsĩngan e-nandĩ tĩngĩlĩñ.

Ama Sĩsĩnk Yesu endĩ ama nin en kle-kuĩngĩlĩñ enĩ-daut tĩ-semguk

Yesulĩ gwaĩngwa 12 ep danguk

¹² Nain wolonda Yesulĩ nĩmolo tĩmbepi kwet jaĩngĩnnan lombi, tim ombap Yambat nĩmolo tĩ-ñĩmĩnguk.

¹³ Kwet salaumbi, ama asup en kleaĩngĩlĩñ kiti-semum bĩmbi, endok boĩngĩpsĩnan nanin ama 12got ep danbi, ‘enĩmumulĩn’ kot emguk.

¹⁴ Ama ep danguk endok kosĩ ñĩndĩñ: Simon (koi no Petlo kitiĩnguk), tĩm kwayañ Andlu, Yakobo, Yoane, Filip, tĩm Batlomio,

¹⁵ Matayo, Tomas, tĩm Yakobo Alifalialok nĩñañ, tĩm Simon koi wĩn ‘Selot ama’ kitiĩngĩlĩñ,

¹⁶ tĩm Judas Yakobo nĩñañ, gĩta Judas Iskaliot, ama nin siĩngi Yesu bola tĩ-ñĩmĩnguk.

Amatam nĩtein endĩ dĩwĩn yapma kle-pakañ?

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañii ep danguk en gĩta kwet jaĩngĩnnan nanin pĩmbi, kwet kĩmbat nolok tombĩmbi, gwaĩngwañii asupgan dĩwĩndĩ en gĩta wandĩñ pakĩlĩñ. Tĩmbi endĩngot nĩm, wĩn amatam kĩmĩn wopum Judia kwet tuop nanin ba Jelusalem nanin, ba Tilo Sidon it kwet tĩpet tuk kimbĩñ balilĩñ pakamĩknan nanin

¹⁸ endĩ Yesulĩ manda eumbi nandĩnelĩndok ba jĩmbatsĩ ep kle-kot tĩ-semektok bĩ palĩmbi nandĩ-sembi, ama dĩwĩn yal kolandĩ mĩlap emguk wĩn bo ep tĩmbi kĩndem daĩnguk.

¹⁹ Tĩmbi amatam kĩmĩn wopum endĩ Yambattĩ Yesu gembĩ mĩmbi, amatam gĩtik ep tĩmbi kĩndem daumbi kaĩngĩlĩñ, wala tĩmbi endĩ tĩke-ka tĩnelĩndok bañak lonjĩngĩlĩñ.

²⁰ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañiiloĩ dei yambĩmbi, ñĩndĩñ enguk,

“Amatam nĩsĩla nandum pĩmbĩñen tĩlak

sĩndĩ wakan Yambattok gĩngĩtĩii indambi kuañ,

wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

²¹ Man ñĩndĩngĩt nepenepekta lonjĩ kuañ

sĩndĩ wakan Yambattĩ sep tĩmbi tokĩnekalĩñ,

wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

Man ñĩndĩngĩt sĩmba blan plon kuañ

sĩndĩ wakan sĩmba sasat plon kunekalĩñ,

wala tĩmbi sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

²² Sĩndĩ nak Ama Sĩsĩnk nep kle-kuañda tĩmbi

amatamdĩ nandĩ-kola tĩ-samañ,

ba nĩsĩlok boĩngĩpsĩnan nanin sep kle-kotnelĩndok

sanĩ-suambapi, kosĩ tĩmbi kolalak,

nain wolonda sĩndĩ amatam dĩwĩn yapma kle-pakañ.

²³ Wĩndĩñ inda-samekaknan walenjĩ kĩndem daumbi,

sĩlĩsĩlĩ wopum inda-samumbi,

kusei ñĩndĩñda dikondĩkot tĩnekalĩñ:

bep pañjii endĩ plofet ama damaĩngan kuĩngĩlĩñ

enda wĩndĩngangot pa tĩ-semumbi,

tuanjĩ wopum kunum gĩnañ kasĩleĩngĩlĩñ,

tĩmbi sĩndĩ wĩndĩngangot kasĩlenekalĩñ.

²⁴ Gan mĩnem kwĩlkwĩlĩnjĩ wopum sĩndĩ blasĩngan,

wĩn sĩndĩ ikan nepenepesĩ kĩndem gĩtik wĩn kasĩle-taleañ.

²⁵ Man ñĩndĩngĩt nĩm tĩ-blamblaem kuañ sĩndĩ blasĩngan,

wĩn sĩndĩ lonjĩ tĩ-kunekalĩñ.

Man n̄ndiñgīt s̄mba sasat k̄ndem plon kuañ s̄ndi blas̄iñgan,
w̄n s̄ndi kukulembi, s̄mba blan plon kunekaliñ.

²⁶ Amatam ḡit̄ikt̄i s̄ndok kosi t̄ike-lonekaliñ
wolonda s̄ndi blas̄iñgan!

Neta, bep pañjiil̄ plofet ama julūñgan
endok kosi pa t̄ike-loñḡil̄ñ,
gan Yambatt̄i plofet ama wandin w̄n yalam̄kuk.”

Ep t̄ind̄in k̄ndem amatam tambon n̄mnat t̄i-sem t̄i-kunekaliñ

²⁷ Yesuli yous̄imbi enguk, “Mandana t̄ikembi kuañ s̄nda n̄ndiñ sanlet: s̄ndi kanj̄iksii
ḡinañ k̄ndem t̄i-sem-ta-kunekaliñ, w̄n nandi-kola t̄i-samañ enda t̄i-k̄ndek̄ndem t̄i-
sem-ta-kunekaliñ,

²⁸ yala t̄i-samañ enda gw̄lam t̄i-sem-ta-kunekaliñ, kolan t̄i-samañ enda n̄molo t̄i-sem-
ta-kunekaliñ.

²⁹ Ama noli bunga tambon w̄itakta, tambon bo w̄ilektok tambane-n̄imekañ. Ba noli
sauloñga galom t̄ike-gamlakta, kiup̄iñga bo bi-n̄im̄umbi t̄ikeukak.

³⁰ D̄ik nepek nola gani-nandi tañ enda emekañ, ba noli nepenepeka galom mep gamlak
ombi-gamektok n̄m ni-ḡiñḡineukañ.

³¹ Ep t̄ind̄in ḡit̄ik d̄ik nandi-galk tambi, amatamdi d̄ika w̄ndiñ t̄i-gamneliñdok nandi-
sem laiñ, d̄ik bo w̄ndiñgan t̄i-sem-ta-kuukañ.

³² T̄ikap d̄ik amal̄i ḡinañ k̄ndem t̄i-gamañ endañgot ḡinañ k̄ndem t̄i-sem̄inda, nekta
Yambatt̄i gani-k̄ndem dawik? Yom ama endi bo w̄ndiñgangot pa tañ, w̄n endi ama nin
ḡinañ k̄ndem t̄i-sem̄lak enda ḡinañ k̄ndem t̄i-n̄imañ.

³³ Ba t̄ikap d̄ik amal̄i k̄ndem t̄i-gamañ endañgot k̄ndem t̄i-sem̄inda, nekta Yambatt̄i
gani-k̄ndem dawik? Yom ama endi bo w̄ndiñgangot pa tañ.

³⁴ Ba t̄ikap d̄ik ama nindi tambon ombi-gamneliñdok tuop w̄n nandi-kwamb̄iñ dalañ
endañgot em̄inda, nekta Yambatt̄i gani-k̄ndem dawik? Yom ama endi bo yom amala
nepek emañ, w̄n tambon wolok tuopgan ombi-sem̄neliñdok w̄ndiñ pa tañ.

³⁵ N̄m, w̄ndiñ n̄m t̄lok. Tambo s̄ndi kanj̄iksi ḡinañ k̄ndem ḡit̄i kundit̄i k̄ndem t̄i-
sembi, nepek tambon n̄mnat embi, ombi-samneliñdok n̄m pa mand̄inekaliñ. S̄ndi
w̄ndiñ t̄inekaliñda, tuanji wopum pat-samekak, t̄imbi s̄ndi Bes̄i Yambat Loloñ S̄n̄ik
endok ep t̄ind̄in klembi, wembe gwañgwañii kuañ w̄n inda-dakleukak. Neta, endi wakan
ama kolan pa tañ ba s̄mba k̄ndem manda n̄m pa eañ enda k̄ndem pa t̄i-sem̄lak.

³⁶ Beps̄ili amatam ḡinañ busuk t̄i-sem̄lakta, w̄ndiñgangot s̄ndi ḡinañ busuk t̄i-
sem̄nekaliñ.

³⁷ S̄ndi amatam eni-p̄i n̄m t̄i-kunekaliñ, t̄imbi Yambatt̄i w̄ndiñgangot sani-p̄i
n̄m t̄imbekak. S̄ndi amatam yom plon n̄m ep k̄im̄it̄i t̄i-kunekaliñ, t̄imbi Yambatt̄i
w̄ndiñgangot yom plon n̄m sep k̄im̄ilekak. S̄ndi amatamdok yomji bi-sem t̄i-
kunekaliñ, t̄imbi Yambatt̄i bo yomji bi-samekak.

³⁸ S̄ndi amatam plap t̄i-sem t̄i-kunekaliñ, t̄imbi Yambatt̄i w̄ndiñgangot plap t̄i-
samekak. S̄ndi plap tañ wolok tuop endi plap t̄i-sambi, nombo yous̄imbi, sam tokñe
s̄inik taumbi, d̄iw̄n lam̄ip̄i ukak. Nekta, s̄ndi amala n̄itek t̄i-semañ, wolok tuopgan
Yambatt̄i s̄nda bo t̄i-samekak.”

Ama man mambenji t̄ipet endok telak n̄m klenekaliñ

³⁹ T̄imbi Yesuli yous̄imbi, eyout manda n̄ndiñ enguk, “Ama dai sipm̄isipm̄in endi nol
no dai sipm̄isipm̄in gumañ nañḡilek ba? N̄m ya! W̄n n̄iset t̄ipelat ban ḡinañ p̄ndem̄ik
bek.

⁴⁰ Gwañgwa no endi n̄ndaul̄in n̄m maklelak, gan endi nandi-nandi kena t̄imbi
taleumek, endi n̄ndaul̄indok tuop indauk bek.

⁴¹ N̄itek t̄imbi, d̄ik nokalok dai ḡinañ kil̄ikil̄ik w̄n kalañ, gan d̄itnalok dauka ḡinañ
komba bem patak w̄n n̄m ka-daklelaiñ?

⁴² D̄ik komba bem dauka ḡinañ patak w̄n n̄m kañbi, n̄itek nokala n̄ndiñ n̄mbeñ,
‘Notna, nak dauka ḡinañ kil̄ikil̄ik patak w̄n klewa lamb̄i-gam̄iñ.’ Ama man mamben
t̄ipelat, dama d̄itnalok dauka ḡinañ komba bem patak w̄n kle kopmek, siñgi kandañ ka-
d̄ind̄im embi, nokaloñ dai ḡinañ kil̄ikil̄ik patak w̄n k̄ndem kleu lamb̄i-n̄imek.

⁴³ Komba k̄ndem no endi bien kolan n̄m pa lalilak, w̄ndiñgangot komba kolan no
endi bien k̄ndem n̄m pa lalilak.

⁴⁴ Komba wal̄i n̄itein w̄n bienli mek t̄imbi daklelak. Kuañḡim̄di bien mandañ s̄n̄ik
indaumbi t̄ikelok ba? Ba ḡinjatt̄i bien gip indaumbi t̄ikelok ba? N̄m ya!

⁴⁵ Amalok kandañ w̄n w̄ndiñgot: nepek endok ḡinan tokñe patak wal̄i wakan man
ḡinañ lambumbi elak. Wolok tuop nepek k̄ndem ama k̄ndemli ḡinan ḡinañ dasi-m̄iñguk

wali wakan bien kɪndem tɪmbɪ indalak, tɪmbi wɪndɪŋgangot nepek kolan ama kolandi gɪnan gɪnañ dasi-mɪŋguk wali wakan bien kolan tɪmbɪ indalak.

⁴⁶ Nekta slakan 'Wopumɪ' manjɪlɪŋgot pa nanañ, gan manda sanlet wɪn nɪm taŋgoneañ?

⁴⁷ Ama no nokoñ bɪmbi, mandana tɪke kulak endɪ ama nɪtein wɪn sani-daut tɪ-sametet.

⁴⁸ Endɪ ama it kwambiñ tɪŋguk wandin. Endɪ it kɪndilɪŋpi, ban ombap kɪndilɪm pɪumbi, ita mambi ilɪmbi, kawat ta kusei gɪnañ meli pɪumbi, gembɪnatgan youli gɪlɪm da-taleŋguk. Tɪmbi tuk gwam wopum indambi, it plon suaŋguk, gan endɪ tɪ-kɪndem daŋgukta tɪmbi mɪnjulɪm, sasɪk nɪm tɪŋguk.

⁴⁹ Tɪmbi ama no mandana nandi-kɪmkɪmnelak endɪ ama it joŋgonjoŋgo kɪndikuk wandin. Endɪ it kɪndilɪŋpi, ta plongan kɪmɪpi, joŋgonjoŋgo kɪndikuk. Tɪmbi tuk gwam wopumɪ it wolok plon suambi mɪnjulɪmbi, platik sɪnɪk gɪlom pɪmbi lɪime-taleŋguk."

Ama Sisɪnɪk Yesu endɪ gɪnañ busuk daut semguk

7

Yesulɪ mik ama telak damanjɪlok kena gwaŋgwa jɪmbalat tɪmbɪ kɪndem daŋguk

¹ Yesulɪ manda gɪtɪk wɪn amatam enbɪ taleumbi, Kapaneam it kwelan lo ña pakuk.

² Wandɪñ kandañ mik ama telak damanjɪ no pakuk endok kena gwaŋgwa jɪmbat wopum tɪmbi, kɪmkɪmlok tuop tɪŋguk. Endɪ kena gwaŋgwa wala nandum loloñ sɪnɪk tɪŋgukta tɪmbi,

³ Yesulok gɪŋgɪt nandiɪmbi, Judalok ama biesi dɪwɪn Yesuloñ eni-mukuk, wɪn endɪ Yesu nɪ-tiaŋeum bɪmbi, kena gwaŋgwa jɪmbalat tɪmbɪ kɪndem dauptok wɪndɪñ tɪŋguk.

⁴ Tɪmbi ama wali Yesuloñ ña tombi, mik ama telak damanjɪlok kasat tɪ-ñɪmɪmbi nɪ-gɪŋgɪnembɪ eŋgɪlɪñ, "Telak damanjɪ wɪn kɪndem tɪke-kɪmɪleŋdɪk tuop.

⁵ Nekta, endɪ Juda nɪndok sambat nɪm, ganmek nɪnda gɪnañ kɪndem pa tɪ-nɪmlak. Tɪñpi, it kiyaunɪ wɪn endɪngan nɪp tɪmbɪ plap taumbi indaŋguk."

⁶ Wɪndɪñ eumbi nandi-sembi, en gɪta ñaŋguk.

Ñambi, telak damanjɪlok il tɪmbɪ dumalaumbi, telak damanjɪli nolii Yesuloñ eni-mupi, manda ñɪndɪñ kɪmɪlɪmɪŋguk, "Wopum, slakan kesɪk gawat nɪm bɪwɪñ. Nak kambak ñandin ñolok nekta nokok itnanangan bɪ nambeñ?

⁷ Nak bo daukanan bɪmbɪla nandi-wam mɪlatalak. Dɪk slak mandaŋgot eumbi, kena gwaŋgwana kɪndem dawɪn.

⁸ Natna bo ama lolonailok kapmai kulet, tɪmbi nokok pɪmbɪmɪŋnɪnai dɪwɪn kuañ. Nak mik ama nola 'Ñau!' nɪmbambi ñalak, ba nola 'Bo!' nɪmbambi pa bɪlak. Tɪmbi kena gwaŋgwana 'Kena ñɪn tɪ!' nɪmbambi, kena wɪn pa tɪlak."

⁹ Tɪmbi Yesulɪ telak damanjɪlok manda wala nandi-gɪtɪŋgɪtɪk embi, undane amatam kɪmɪn wopum en kle bɪŋgɪlɪñ yambɪmbi, ñɪndɪñ enguk, "Nak ñɪndɪñ sanlet: Islael sɪndok boŋgɪpsɪnan bo nak ama nanandi-kɪlɪktɪnat ñandin no nɪm kaŋgut." Wɪndɪñ eumbi,

¹⁰ telak damanjɪlɪ nolii eni-mukuk endɪ bɪndambo undanem ilan ña lombi, kena gwaŋgwa kɪndem dambi palɪmbi kaŋgɪlɪñ.

Yesulɪ ama sim no kɪmnan nanin tɪmbɪ mɪlakuk

¹¹ Nain nɪm ombataumbi, Yesulɪ it kwet no koi Nain wandɪñ ñaumbi, gwaŋgwañii gɪt amatam kɪmɪn wopumɪ en gɪta yakan ñaŋgɪlɪñ.

¹² Ñambi, it kwet sañ yama tɪmbɪ dumalaumbi, ama dalandan no taŋgonem pɪŋgɪlɪñ. Wɪn tam kanjak nolok nɪñañ noŋgan sɪnɪk endɪ sembɪŋguk. Tɪmbi it kwet wɪnasɪ asuptɪ dalandan ba meñ ep klembi pɪŋgɪlɪñ.

¹³ Tɪmbi Wopumɪ tam kanjak wɪn kañbi, blan tɪ-ñɪmɪmbi nɪŋguk, "Nɪm kuleñ."

¹⁴ Wɪndɪñ eñpi, ña taŋgo tɪke-kaumbi, ama taŋgoneŋgɪlɪñdɪ kak wɪŋgan ilɪmbi, dalandanla nɪŋguk, "Ama sim, nak 'Mɪlat!' ganlet."

¹⁵ Wɪndɪñ eumbi, gwaŋgwa wali bɪnda mɪlap pipapi, kusei kɪmɪpi manda eŋguk. Tɪmbi Yesulɪ meñla nɪŋguk, "Nɪñaŋga ñɪn naŋgɪpi ñau!" Eumbi naŋgɪpi ñaŋguk.

¹⁶ Tɪmbi amatam wɪ kaŋgɪlɪñ endɪ gɪtɪk mɪsɪmbi, Yambat nɪ-kɪndem dambi, nɪsɪŋgan ñɪndɪñ eŋgɪlɪñ, "Plofet wopum no boŋgɪpnɪ gɪnañ indaŋguk kulak" ba "Yambatti amatamñii nɪp kɪmɪlektok bɪ inda-nɪmlak."

¹⁷ Tɪmbi nek indaŋguk wolok gɪŋgɪt wali sapakñanembɪ, Judia kwelan ba kwet kle-gɪmbup pakañ tuop eu sataumbi ña-taleŋguk.

Yesu gɪt Yoane endɪ nin wɪn nɪm nandi-dakle-semgɪlɪñ

¹⁸ Yoane tuk ii-sem endok gwaŋgwañii Yesulɪ kundit kusei kusei tɪŋguk wolok kasat gɪtɪk enla tɪ-ñɪmɪ-taleŋgɪlɪñ.

¹⁹ Tĩmbi endĩ gwañgwa tĩpet kiti-semum bĩumbi, Yesula ñĩndĩñ nĩ-nandĩndemĩktok enĩ-mukuk, “Mesia bĩwĩktok een wĩn dĩk wakan ba? Ba ama nola mandĩneñ?” Wĩndĩñ embi enĩ-mulĩmbi,

²⁰ Yesuloñ ña tombi nĩngĩmĩk, “Yoane tuk ii-sem endĩ ñĩndĩñ ganĩ-nandĩnda embi nĩnĩ-mulĩmbi bamĩk, ‘Mesia bĩwĩktok een wĩn dĩk wakan ba? Ba ama nola mandĩneñ?’”

²¹ Nain wolonda Yesulĩ amatam jĩmbatsiat ba pĩngĩp gawatsiat asup wĩn ep tĩmbi kindem dambi, yal kolanjĩ wĩn ep kle kot-sembi, ama asup dausĩ sipsipmĩn tĩmbi tom-semguk.

²² Tĩmbi endĩ Yoanelok manda tambon ñĩndĩñ tambane enguk, “Sĩtĩ ñambi, nepek dautsettĩ kamĩk ba pawanjettĩ nandamĩk wolok kasat tĩ-ñĩmdekamĩk: dausĩ sipsipmĩn dausĩ tombĩm kañ, tĩmbi kesĩt nĩm kuañdĩ kesĩt kuañ. Amatam jĩmbat yambo mawatsiat endok wandanjĩ wĩn ep tĩmbi gĩlĩta-semalak, pawanjĩ kamen pawanjĩ tombĩm nandañ. Ama sembĩsembĩn bĩndambo kaitambi mĩlakañ, tĩmbi ama pĩmbĩñesĩla gĩngĩt manda kindem enbum nandañ.

²³ Tĩmbi no en kusatna nambi-nandĩmbi, nandĩ-kolan nĩm tĩ-namlakta endĩ amatam dĩwĩn yapma kle-patak.”

²⁴ Yoane gwañgwa tĩpet enĩ-mukuk endĩ undane pi ñaumbi, Yesulĩ kusei kĩmĩpi, ama kĩmĩn wopumda Yoanelok plon ñĩndĩñ enguk, “Kwet sĩlaninnan ñañgĩlĩñ wĩn sĩndĩ nek kanepi ñañgĩlĩñ? Wĩn sĩndĩ sasalelĩ pinjĩm pendĩlĩm ña-bĩ tĩlak wĩn kanepi ñañgĩlĩñ ba?

²⁵ Tĩkap nĩmda, nek kanepi ñañgĩlĩñ? Ama dasindasin pamanat no kanepi ñañgĩlĩñ ba? Nandañ: ama dasindasinjĩ pamanjĩat ba pipapatsĩ kindem sĩnĩk endĩ ama wapmañdok isĩnan pa kuañ.

²⁶ Wĩndĩñda sĩndĩ nek sĩnĩk kanepi ñañgĩlĩñ? Plofet ama no kanepi ñañgĩlĩñ ba? I wakanak. Tĩmbi Yoanelok kandañ nak ñĩndĩñ sanlet: endĩ plofet dĩwĩn yapma kle-talelak.

²⁷ Wĩn enda wakan Yambattok mandan ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Nak gĩngĩt ee amana no nĩ-mulam ñambi, telak dama tĩ-gambi, telak tĩ-dĩndĩm e-gamekak.’[✧] Wĩndĩñ youyoulĩn patak,

²⁸ Tĩmbi nak ñĩndĩñ sanlet: ama gĩtĩk kwelan dama indañgĩlĩñ endĩ Yoane nĩm makleañ, ganmek no en Yambattok gĩngĩtĩlĩlok boñgĩpsĩnan pĩmbĩñen sĩnĩk kulakta endĩ Yoane makle patak.”

²⁹ Takis epep ama gĩt amatam dĩwĩn endĩ manda wĩn nandĩ-talembi, Yoanelok kii plon tuk iñgĩlĩñda tĩmbi Yambattok telak wĩn dĩndĩm sĩnĩk tĩmbi dakleñgĩlĩñ.

³⁰ Gan Falisi gĩt endĩkĩe manda nandĩ-tale ama endĩ gĩnañ tambatambattok tuk nĩm iñgĩlĩñda tĩmbi Yambattĩ nek tĩnelĩñdok nandĩnguk wala nandum tĩl tĩnguk.

³¹ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Wĩndĩñda tĩmbi amatam man ñĩndĩngĩt kuañ endĩ nĩteĩn? Nak endok kusasĩla eyout manda nek ewĩt?

³² Wĩn endĩ gwañgwa bĩsattĩ sañalala ipakanan pipapi, nosĩla kiti-sembi, ñĩndĩñ enĩañ, ‘Ñĩndĩ pakñuak pendĩtnambi, sĩndĩ kap nĩm tĩlĩñ, ba kap mano tĩñĩtnambi, sĩndĩ kulblamblae nĩm tĩlĩñ.’

³³ Kusei ñĩndĩñda nak sĩndok plon wĩndĩñ sanlet: Yoane tuk ii-sem endĩ indambi, nanañ kĩmĩsip pa tĩnguk, tĩñĩpi wain nĩm pa nalĩnguk wala sĩndĩ nandum tuop nĩm tĩmbĩmbi, enda ñĩndĩñ pa eañ, ‘Yal kolan endok gĩnañnan patak.’

³⁴ Tĩmbi nak Ama Sĩsĩnĩktĩ indambi, nanañ ba wain nañĩpi, kĩmĩsip nĩm pa tĩlet, wala sĩndĩ nandum tuop nĩm tĩmbĩmbi, ñĩndĩñ pa eañ, ‘Ama ñĩn kawĩt! Tĩmbi namba! Endĩ nanañ ba wain asup sĩnĩk pa nalak, ba takis epep ama ba yom ama not tĩ-semalak!’

³⁵ Sĩndĩ wĩndĩñ pa eañ, gan amatam Yambattok nanandĩn kĩmĩt-klem kuañ endĩ nanandĩ wĩn dĩndĩm sĩnĩk wakan daut nĩmañ.”

Yom tam nolĩ Yesulok kesii wĩlĩmbi, yomĩn bi-ñĩmĩnguk

³⁶ Falisi ama nolĩ Yesu nanañ en gĩta nambektok nĩ-tiañeumbi, endok ilnan lombi, nanañ nanelĩñdok pi pakuk.

³⁷ Tĩmbi yom tam no it kwet wolok kuñguk endĩ Yesula “Falisi amalok ilnan nanañ na patak” gĩngĩt wĩn nandĩngukta, pĩngĩp saple mĩlĩñ kindem kanĩm kawat satnĩndĩ tĩndĩn no tĩkembĩ, it gĩnañ loñguk.

³⁸ Lombi, Yesulok kesiiinan kandañ ñam papi kulĩmbi, dai tullĩ pi Yesulok kesii youlĩ gautaumbi, kumban saktĩ tĩmbi kalandaumbi, kesii nain ombapgan sĩmumuñ embi, pĩngĩp saple mĩlĩññattĩ saple-ñĩmĩnguk.

³⁹ Tĩmbi Falisi ama Yesu nĩ-tiañeñguk endĩ wĩn kañbi, gĩnan gĩnañ ñĩndĩñ eñguk, “Tam ñĩn endĩ yom tam no. Ama walĩ diañgan plofet ama kuumda, tam tĩke-kalak ñolok kusei ka-nandĩ-taleuk.”

✧ 7:27: Malakai 3:1, Kisim Bek 23:20

⁴⁰ Tĩmbi Yesulĩ Falisi ama endok nanandĩn wĩn nandĩmbi nĩnguk, “Simon, nak manda no ganba nandĩ.” Eumbi nĩnguk, “Endaut, eumbi nandĩwa.”

⁴¹ Eumbi nĩnguk, “Ama noli mĩnem tambonlok ama tĩpetta emguk, nolok mĩnem kwandai 500, tĩmbi nolok mĩnem kwandai 50.*

⁴² Endĩ ombĩndemĩktok tuop nĩmda, blan tĩ-sembi, kak tambon wiat-semguk. Wĩndĩnda endoĩnan nanin nindĩ nol maklembi, mĩnem molomda sĩmba kĩndem tĩ-nĩmekak?”

⁴³ Eumbi nĩnguk, “Mĩnem kwandai 500 wialĩmĩnguk endĩ bek.” Eumbi, “Wĩn dĩndĩm elañ” nĩmbi,

⁴⁴ undanem tam kaĩbi, Simon nĩnguk, “Tam nĩn kalañ ba? Nak dĩkok ika gĩnañ lambĩwambi, dĩk ep tĩndĩnĩ nĩm klembi, not nĩm tĩ-namĩn, wĩn dĩk kesĩtna wĩlĩwĩlĩttok tuk no nĩm gĩt-namĩn, gan endĩ kesĩtna dai tullĩ wĩlĩpi, kumbam saktĩ sapleum kalandalak.

⁴⁵ Dĩk kĩtna ba bumna no nĩm sĩmumuĩ tĩ-namĩn, gan nak it gĩnañ lambĩt wolondaĩngan endĩ kusei kĩmĩpi, nĩm tĩndĩn wĩn, kesĩtna sĩmumuĩ tĩ-namumbi, nain nĩn bĩ tomlak.

⁴⁶ Dĩk kumbana tuk galk sĩlanindĩ nĩm saple-namĩn, gan endĩ pĩngĩp saple mĩlĩn kĩndem bien walĩ kesĩtna saple-namĩk.

⁴⁷ Wĩndĩnda nĩndĩnĩ ganlet: tam nĩalĩ sĩmbai kĩndem da-sĩnik talakta tĩmbi wĩndĩnĩ tĩ-namlak. Walĩ nĩndĩnĩ daut nĩmlak: endok yomĩn asupgan bimbĩn. Gan no endok yomĩn lakatgan bimbĩnda endĩ lakat wolok tuop sĩmbai kĩndem dalak.”

⁴⁸ Tĩmbi tamda nĩnguk, “Yomga gĩtik bi-gam-taletalen.” Wĩndĩnĩ eumbi,

⁴⁹ ama gĩtik en gĩta nanañ nam pakĩlĩn endĩ kusei kĩmĩpi, gĩnañjĩ gĩnañ nĩndĩn nandĩngĩlĩn, “Endĩ ama nin sĩnik, nĩala yom bimbĩ bo pa tĩlak?”

⁵⁰ Tĩmbi Yesulĩ tam nĩnguk, “Nanandĩ-kĩlĩktĩngala tĩmbi Yambattĩ kolan gĩnañ nanin gepma tĩkek, wala tĩmbi busukĩnenengan nĩaukañ.”

8

Tam dĩwĩndĩ bo Yesu klembi kuĩngĩlĩn

¹ Wolok sĩngĩ kandañ Yesulĩ kle-gĩmbut nĩnĩpi, it kwet tip ba wopum wandĩnĩ manda eu pĩmbi, Yambattĩ amatamĩnĩ yambi-dĩkĩnelak wolok gĩngĩt manda kĩndem enĩ-ta-kuĩnguk. Tĩmbi gwaĩngwaĩnĩ 12 endĩ en gĩta yakan kuĩngĩlĩn.

² Tĩmbi dama Yesulĩ tam jĩmbatsĩat dĩwĩn ep tĩmbi kĩndem daĩngĩlĩn ba yal kolanjĩ ep kle kot-semguk endĩ bo en kle-kuĩngĩlĩn. Tam no wĩn Malia Makdala nanin (damaĩngan Yesulĩ yal kolan kĩt tambon tĩpet ep kle kolĩmĩnguk).

³ Tĩmbi Yoana (endok wapai Kusa endĩ ama wapmañ Elottok it kaulĩ-dĩkĩneĩnguk) gĩta Susana wakĩt tam asup dĩwĩn Yesu gĩta yakan nĩngĩlĩn. Tam walĩ Yesu gĩt gwaĩngwaĩnĩ plap tĩ-sembi, mĩnemjĩlĩ ep kasop tĩ-semmaĩngĩlĩn.

Ama Sĩsĩnik Yesu endĩ mandan nandĩm tĩke-kĩlĩn enelĩndok eĩnguk

Gĩngĩt manda kĩndem wĩn nanañ mĩnjĩp ama noli kena gĩnañ kokuk wandĩn

⁴ Amatam it kwet nolok ba nolok endĩ Yesuloĩ bĩ kĩmĩn wopum tĩnĩlĩmbi, eyout manda no nĩndĩnĩ enguk,

⁵ “Ama noli plaua nanañ mĩnjĩp kot-tikitiki tĩmbektok kenan gĩnañ nĩnguk. Nĩa tom kolĩnĩlĩmbi, mĩnjĩp dĩwĩndĩ telak plon pĩmbi, amalĩ yali-ñā-bĩ tĩmbĩmbi, monĩktĩ bĩ na-taleĩngĩlĩn.

⁶ Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩn kwet kawakawatnan pĩmbi, tawam lambĩmbi, tuk nĩmnatta tĩmbi yaĩetambi kĩm-taleĩngĩlĩn.

⁷ Tĩmbi mĩnjĩp dĩwĩndĩ koselek mĩnjĩpnan pĩmbi, wakĩt yakan tawa lambĩngĩlĩnda koselektĩ ep taplumbi kĩngĩlĩn.

⁸ Mĩnjĩp dĩwĩn kwet kĩndem plon pĩmbi, tawa lambĩmbi, bien asup laliĩngĩlĩn, wĩn bien 100 100 wĩndĩnĩ laliĩngĩlĩn.” Yesulĩ wĩndĩnĩ embi yousĩmbi, nĩndĩnĩ kĩtĩnguk, “No en pawaĩnat endĩ pawaĩ kĩmĩpi, nandĩ-tĩke-kĩlĩn eukak.”

⁹ Tĩmbi Yesu gwaĩngwaĩnĩl eyout manda eĩnguk wolok kusei nandĩnepi nĩ-kaumbi

¹⁰ enguk, “Yambattĩ nandĩ-sambi, amatamĩnĩ nĩtek yambi-dĩkĩnelak wĩn sanĩ-sĩwĩlĩmbi nandĩ-dakleañ. Gan nanandĩn sembĩn wĩn nak amatam dĩwĩn endĩla eyout mandalĩngot enba nandĩañ. Wĩn endĩ kaĩbi nĩm ka-nandĩ-tomnelĩndok ba nandĩmbi nĩm nandĩ-daklenelĩndok[☆] wĩndĩnĩ pa tĩlet.

* 7:41: Mĩnem kwandai noĩngan wĩn kena nain noĩngan wolok tuan. Ama walĩ mĩnem kiulĩm palmĩnguk wĩn wopum dauptok kena mĩlĩnguk. Endok mĩnem kena wĩn wakan. ☆ 8:10: Aisaia 6:9-10

11 Tĩmbi eyout manda et wolok kusei wĩn ñĩndĩñ: plaua mĩnjĩp wĩn Yambattok manda.

12 Mĩnjĩp telak plon pĩngĩlĩñ wĩn amatamdĩ Yambattok manda nandĩ dasiambi, Satandĩ bĩmbi, gĩnañjĩ gĩnañ manda patak wĩn yolom tĩke-semalak. Nĩm kañbi, endĩ manda wĩn tĩke-papi, Yambattok gĩngĩt indanelĩñda, Satandĩ wĩndĩñ tĩ-semalak.

13 Mĩnjĩp kwet kawakawalatnan pĩngĩlĩñ wandin walĩ manda nandĩmbi sĩlĩsĩlnat kasĩleañ. Gan endĩ wĩn plaua mĩnjĩptok kakai kwet gĩnañnan nĩm pilak wandin, wala tĩmbi endĩ nain dumangan nanandĩ-kĩlĩktĩ tañ, gan tĩ-kuyuk no inda-semumbi, nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ pipĩlak.

14 Mĩnjĩp koselek boñgĩpsĩnan pĩngĩlĩñ wandin walĩ Yambattok manda nandĩm kuñĩlĩmbi, kwelalok mĩlap ba mĩnem kwĩlĩkwĩlĩ ba nepenepek sĩlĩsĩlĩ pa emlak walĩ nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ makleumbi, bukaiñgot pakañ.

15 Tĩmbi mĩnjĩp kwet kĩndem gĩnañ pĩngĩlĩñ wandin walĩ ama gĩnañ nanandĩnjĩ wĩn kĩndem ba dĩndĩm sĩnik, tĩmbi endĩ manda wĩn nandĩ-dasĩmbi, tĩke-kwambĩñ dambĩ gĩngĩnem kuñĩpi, bienjĩat tañ.”

Sĩndĩ Yambattok manda telak nĩtek plon nandĩ-dakleañ wĩn ka-kĩlĩñ enekalĩñ

16 Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, “Ama nolĩ kolsalen pĩndopi, kambottĩ nĩm tapliwĩk ba doundoulok palapalat kapmainan nĩm kĩmĩlek. Tambo endĩ kolsalen indañgan kĩmĩlĩmbi, ama it gĩnañ loañ kolĩ sale-semek. Yambattok mandan wĩndĩngangot kusei ñĩndĩñda indañgan tĩmbĩ daklelok:

17 endĩ amatam nĩtek yambĩ-dĩkĩnelak wandĩñ kandañ nepek pat-sembeñ pakañ gĩtik ep tĩmbĩ indañgan indanekalĩñ, tĩmbi nanandĩ sembeñ gĩtik wĩn bo eu tawaukak.

18 Wala tĩmbi sĩndĩ Yambattok mandan telak nĩtek nandĩmbi nandĩ-dakleañ wĩn ka-kĩlĩñ enekalĩñ. No en endok mandan nandĩmbi tĩke kulakta, Yambattĩ yousĩ mĩmbi, nanandĩn tĩmbĩ poñgĩtaumbi nandĩ-dakleukak. Gan no en mandan wĩn nĩm tĩke kulakta, nanandĩn palmektok nandĩlak wĩn apma tĩke-ñĩmumbi, slak palekak.”

Yambattok manda kĩmĩt-kleañdĩ Yesulok meñ kwayañii sĩnik tañ

19 Tĩmbi Yesulok meñ kwayañii endĩ Yesu kanepi bĩngĩlĩñ, gan amatam kĩmĩn wopumĩ masip pakĩlĩñda tĩmbi ñasĩngan bĩmbĩlok tuop nĩm.

20 Tĩmbi amalĩ Yesu ñĩndĩñ nĩngĩlĩñ, “Meñga kwayañgailĩ gambĩnep nandĩmbi bĩlĩñ, pawan ikañ.”

21 Eumbi tambane enguk, “Amatam Yambattok manda nandĩmbi kĩmĩt-kleañ endĩla mek nokok mena kwayanai tañ.”

Ama Sĩsĩnik Yesu endĩ gembĩn daut semguk

Sasale gĩta tuk guañdĩ Yesulok man tañgoneñgĩmĩk

22 Nain nola Yesulĩ gwañgwañii gĩta kĩkeñ plon lombi enguk, “Tuk guañ dĩkĩñembi, tambon kandañ ñana” eumbi, wolok ñanepi ñañgĩlĩñ.

23 Ñañĩpi, doulĩ tĩmbĩ gwaseim dounguk. Dou palĩmbi, kwet jañgĩnnan nanin sasale wopumgan tuk guañnan pĩm pendĩlĩmbi, tuk kĩmĩn gĩtik mĩlap tawambi, kĩkeñ gĩnañ pĩm tokĩneumbi, mĩlap wopum gĩnañ pakĩlĩñ.

24 Tĩmbi gwañgwañiilĩ dounan nanin tĩmbĩ sĩlĩkĩñembi nĩngĩlĩñ, “Bep bep, nĩndĩ ip kĩmnepi tamañ!” Eumbi mĩlap, sasale wakĩt tuk kĩmĩn wopumgan lopĩlat sĩnik wĩn enombĩumbi, sasalelĩ kĩlp eumbi, tukĩ busukĩnenengan pakuk.

25 Tĩmbi gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Nekta nĩm nandĩ-kĩlĩktĩ tañ?”

Wĩndĩñ eumbi mĩsĩmbi, nanandĩ kena tĩmbi, nĩsĩ walĩngan ñĩndĩñ e-nandĩ tĩngĩlĩñ, “Ama ñĩn en nĩn sĩnik, ñala sasale gĩt tukta bo manda kwambĩñ enbumbi, man tañgoneamĩk?”

Yesulĩ yal kolan asup ama nolok gĩnan gĩnañ nanin ep kleñguk

26 Yesu gĩt gwañgwañii endĩ tuk guañ dĩkĩñembi, Gelasa amatamdok kwet Galili distrik dat kandañ patak wandĩñ ña suañgĩlĩñ.

27 Tĩmbi Yesulĩ kwet kwambĩñnan loubi, ama walĩnin no yal kolannat endĩ endoñ bĩnguk. Ama walĩ nain ombapgan it ba dasindasin ka-mĩsĩmbi, biatan ama sumnan doumĩlat tĩmbi kulĩnguk.

28 Endĩ Yesu kañbi, kesiinan pi pĩm papi, kwawa tĩmbĩmbi, yal kolandĩ Yesu ka-nandĩ-tomgukta amalok man plon wopumgan ñĩndĩñ kĩtĩmbi nĩnguk, “O Yesu, Yambat Loloñ Sĩnik endok Nĩñañ, dĩk nek tĩ-namepi bĩlañ? Dĩk nandĩ-nambi, kena gĩm nĩm namĩñ.”

29 Yesulĩ yal kolan ama wĩn bim poñauktok manda kwambĩñ nĩngukta yal walĩ wĩndĩñ eñguk.

Yal kolan ama wolok gĩnan gĩnañnan pakĩlĩñ endĩ nĩ-gĩngĩneumbi, tĩ-kelakelam pa tĩlĩnguk, wala tĩmbi amalĩ nain asup sen kwambĩñlĩ kii kesii topbi, nĩm pi ñauktok

ka-dikneañgilin, gan endi sen timbi dikneumbi, yal koland i ni-kleumbi, kwet ama nimmnatnan na kulniguk.

³⁰ Timbi Yesuli ni-nandimbi enguk, “Koka nin?” Eumbi, yal kolan asupti endok ginan pi-nimnigilinda timbi “Kotna Kimin Gitik” nignuk.

³¹ Timbi yal koland i nindin timbi engilin, “Dik jimbun naneñdok nim nini-muleñ” wandin embi ni-gingine tingilin.

³² Kwet kloloñen wandin bit asupti mina-pakilinda timbi yalli Yesu nindin ni-gingineñgilin, “Dik nandi-nimumbi, bit endok ginañjinan pineñ.” Eumbi nandisemguk.

³³ Nandi-semumbi, ama ginan nanin poñambi, bittok ginañjinan pumbi, bit kimin wopumdi kwet kloñnan wolok woñep pi nambi, tuk guañnan pumbi, tuk nambi kim-taleñgilin.

³⁴ Wandin timbimbi, bit yambindikne amal nek inda nguk win kañbi pi nambi, wolok kasat amatam it kwelan ba kanda ilan na ti-semgilin.

³⁵ Timbi amatamdi nepek inda nguk win kanepi Yesuloñ bimbimbi kañgilin win: ama dama yal kolannat kulniguk endok nanandin dakleumbi, dasindasi dasimbi, Yesulok kesiinan pipalim kañbi misnigilin.

³⁶ Timbi nepek nek inda nguk win dausli kañgilin endi ama yal kolannat kulniguk nitek kindem da nguk wolok kasat amatam diwinda ti-semgilin.

³⁷ Wandin timbimbi, Gelasa nasi gitikgandi Yesu kundit tinguk wala kolan misimbi, kwesi biuktok ni-nanditngilin. Ni-nandumbi nandi-sembi, yambim nauktok kikeñ plon lo nguk.

³⁸ Timbi ama yal kolannat kulniguk endi Yesu gita kuuktok ni-nandi tinguk, gan Yesuli ilan ni-mupi, nindin nignuk,

³⁹ “Dik ikanan undanem nambi, Yambatti kundit engano sinik ti-gamik wolok kasat amatamda ti-semekañ.” Eumbi, walinin pumbi, it kwelan undanem nambi, Yesuli nepek ti-nimniguk win amatam gitikta kasat ti-semguk.

Yesuli tam jimbatal no timbi kindem daumbi, wembe no kimnan nanin timbi milakuk

⁴⁰ Yesuli bindambo tuk guañ tambon kandañ na suaumbi, amatam en mandi pakilin gitik endi silisili timbi, not ti-nimnigilin.

⁴¹ Timbi it kiyaulok kandikne ama no koi Jailus endi Yesuloñ bimbimbi, kesiinan pi pindim dou papi, kakukulembi, enlok ilan nañgip nauktok nignuk,

⁴² win wemban noñgan sinik gwilal 12 en kimbepi tingukta timbi wandin tinguk. Timbi Yesuli nandi-nimimbi, en gita nañilimbi, amatam kle nañgilin endi kle-gimbupi nasnigan nasnigan tingilin.

⁴³ Timbi tam no tam jimbatal inda-nimimbi, ama nol en timbi kindem dauktok tuop nimda ti-tlalimbi, gwilat 12 ombinguk.*

⁴⁴ Endi Yesu siñgin kandañgan timbi dumalaumbi, dasindasinlok bleblem tikekaumbi, wolongan wekail kalanda nguk.

⁴⁵ Timbi Yesuli enguk, “Nindi neplak?” eumbi, amatam gitikti “Nim nim” eumbi, Petlol nignuk, “Bep, dik amatam kimin wopumdi gep kle gim gim embi, nasnigan nasnigan tañ win!”

⁴⁶ Gan Yesuli gignembi enguk, “Nimbek nañ kindem dauktok nepmimbi, gembinali kena timbim nandilet win!”

⁴⁷ Wandin eumbi, tam endi pat-sembektok tuop nim win nandi-daklembi, blañblañem bimbimbi, Yesu kesiinan pi papi, amatam dausinan kusei nekta tike-kañbi, wolongan kindem da nguk wolok kasat ti-nimimbi ni-siwikuk.

⁴⁸ Timbi Yesuli nignuk, “Wembana, nanandi-kiliktin gali gep timbi kindem dalañ, nañ busukneñgan nau.”

⁴⁹ Yesuli manda wandin eñilimbi, ama nol it kiyau kandikne lok ilan nanin manda tikembi, Jailusloñ bimbimbi nignuk, “Wembañga ip sembik, wala timbi endaut nimmbimbi, slakan wandin kesik gawat nim nau.”

⁵⁰ Gan Yesuli mandan win tikembi, Jailus nindin nignuk, “Nim misiwun, nandi-kiliktin got ti-namun. Timbi wembañga kindem dauktok.”

⁵¹ Wandin embi, na Jailuslok ilan tombi, it ginañnan ama diwin nim lonelndok ekimisip ti-sembi, Petlo, Yoane, Yakobo tim wembelok meñ beu endi ngot yanañgilim lo ngilin.

* **8:43:** Nandi-tale ama diwinda manda kusip no gamañgot patak eañ. Win nindin, “Endi minem kwilikwilili gitik wasap amala em-tale nguk.”

⁵² Tĩmbi amatam it gĩnañnan pakĩlĩñ endĩ gĩtik wembela kut-blambla embi mano tĩ pakĩlĩñ, gan Yesulĩ enda ñĩndĩñ enguk, “Wembe ñĩn nĩm sembĩk, endĩ slak dou patak, wala tĩmbi mano nĩm tĩmbĩt.”

⁵³ Wĩndĩñ eumbi, wolok pakĩlĩñdĩ wembe wĩn ikan sembĩnguk wĩn ka-nandĩngĩlĩñda tĩmbi Yesulok mandala nandum tlal tĩmbĩmbi, tĩkĩle manda nĩngĩlĩñ.

⁵⁴ Gan Yesulĩ wembe kii plon tĩkembĩ kĩtĩ-ñĩmĩmbi nĩnguk, “Wembe, dĩk mĩlat!” Eumbi,

⁵⁵ wembe wolok gĩnañ tiptĩ undane bĩ pĩmbi, wolongan mĩlakuk. Mĩlalĩmbi, Yesulĩ nanañ no mĩmbi nambektok enguk.

⁵⁶ Tĩmbi wembe meñ beulĩ kundit wĩn kañbi ka-sĩlĩkĩmbi, nanandĩnjet nĩm dakleñguk. Gan Yesulĩ enĩ-kĩmĩsip tĩ-sembi, nepek indañguk wĩn ama nola nĩm enĩnelĩñdok enguk.

Ama Sisinik Yesu endĩ gwañgwañii kena embi, en nin wĩn dausinan tĩmbĩ kwambiñ dañguk

9

Yesulĩ gwañgwañii 12 kenala enĩ-mukuk

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwañgwañii 12 kĩtĩ-semum bĩmbi, yal kolan gĩtik ep kleklelok ba jĩmbat kusei kusei ep tĩmbĩ kĩndem dalok gembĩ embi,

² amatam ep tĩmbĩ kĩndem danelĩñdok ba Yambattĩ yambĩ-dĩkĩnelak wolok gĩngĩt eu pĩuktok enĩ-mukuk.

³ Enĩ-mupi enguk, “Telak ñanepi nepek no nĩm mep ñanekalĩñ, wĩn toñanjĩ ba lĩksĩ ba nanañ ba mĩnem ba kiupĩ dĩwĩn nĩm epbi ñanekalĩñ.

⁴ It kwet nolok tombĩmbi, it molom nolĩ sani-tiañeumbi, endok ilan lonekalĩñ tuop, it wolokgot dou-mĩlat tĩmbi, walinin pĩm it kwet nolok ñanekalĩñ.

⁵ Ba it kwet nolĩ not nĩm tĩ-samnekalĩñda, it kwet wĩn binekalĩñ wolonda sĩndĩ Yambattĩ enda nandum pĩ-sĩnik talak wĩn daut semnelĩñdok wĩnasĩlok dausinan kesĩsĩ plon kĩlĩkĩlĩk wĩngan wĩp mamañeum pĩmbi ñanekalĩñ.”

⁶ Tĩmbi gwañgwañii Yesu bĩmbi, it kwet kle-gĩmbut ñambi, kwet tuop gĩngĩt manda kĩndem eu pĩmbi, amatam ep tĩmbĩ kĩndem dañgĩlĩñ.

Elottĩ Yesu wĩn nin sĩnik wĩn nĩm nandĩ-dakleñguk

⁷ Tĩmbi Galili kwetok kandĩkĩne ama Elot endĩ Yesu gĩt gwañgwañii nepek engano sĩnik gĩtik tĩngĩlĩñ wolok kasat nandĩmbi, kusei ñĩndĩñda endok nanandĩn nĩm dakleñguk: ama dĩwĩndĩ “Yoane tuk ii-sem endĩ kĩmnan nanin mĩlakuk” wĩndĩñ pa eñgĩlĩñ,

⁸ dĩwĩndĩ “Elia bĩndambo indauktok mandĩngĩmĩñ endĩ wakan indañguk” wĩndĩñ pa eñgĩlĩñ, tĩmbi dĩwĩndĩ “Plofet ama damañgan sembĩnguk no kĩmnan nanin mĩlakuk” wĩndĩñ pa eñgĩlĩñ.

⁹ Tĩmbi Elottĩ eñguk, “Yoane wĩn nak ewambi, bim wĩlĩ dĩkĩñeñguk. Wĩndĩñda tĩmbi ama ñĩn endok koi gĩngĩttĩ nokok pawañna gĩnañ pĩnguk wĩn nin sĩnik?” Wĩndĩñ embi, Yesu kauptok telak pa lonjĩnguk.

Yesulĩ ama 5,000 nanañ emguk

¹⁰ Tĩmbi enĩmumulĩn endĩ Yesulok undanem bĩmbi, kena nek tĩngĩlĩñ wolok kasat tĩ-ñĩmĩmbi yanañgĩlĩmbi, nĩsĩngot it kwet no koi Betsaida kandañ ñañgĩlĩñ.

¹¹ Tĩmbi amatam kĩmĩn wopumdĩ gĩngĩt wĩn nandĩngĩlĩñda endĩ Yesu klembi, ñañguknan ñañgĩlĩñ. Ña tombĩmbi, Yesulĩ yambĩmbi not tĩ-sembi, Yambattĩ amatamĩi yambĩ-dĩkĩnelak wolok plon manda enbi, amatam ep tĩmbĩ kĩndem danelĩñdok nĩ-nandĩngĩlĩñ wĩn ep tĩmbĩ kĩndem dañguk.

¹² Tĩmbi timlala tĩmbĩmbi, gwañgwañii Yesulok bĩmbi nĩngĩlĩñ, “Ñĩn kwet sĩlaninnan pakamĩñ, wala dĩk amatam enĩ-mulĩmbi, it kwet ba kanda it ñasĩngan pakañnan ñambi, nanañ tuk ba doundou it tĩmbĩ indawĩn.”

¹³ Eumbi enguk, “Sĩn ep towiwĩt!” Eumbi nĩngĩlĩñ, “Nĩndĩ plaua nanañ kĩt tambon gĩt mĩkbalak tĩpetgot pat-nĩmlak. Ba dĩk nĩndĩ ñambi, amatam gĩtik ñolok nanañ tuaneñdok wĩndĩñ nandĩ-nĩn-ĩlañ ba?”

¹⁴ Amatam asup kĩmĩn tĩ-pakĩlĩñ, gan amalok kwĩnakwĩnatsĩ wĩn 5,000 ba nek. Kusei wala tĩmbi gwañgwañii wĩndĩñ eñgĩlĩñ. Eumbi, Yesulĩ tambane enguk, “Amatam ep danbĩmbi, kĩmĩn no 50 no 50 wĩndĩñ pipalĩt.”

¹⁵ Wĩndĩñ eumbi, wolok tuop ep danbĩmbi pi pakĩlĩñ.

¹⁶ Tĩmbi Yesulĩ plaua kĩt tombon gĩta mĩkbalak tĩpet wĩn epbi, kunum plon deium loumbi, Yambat we nĩmĩmbi, nanañ wĩn ombĩmbi, amatam dani-semnelĩndok gwañgwañiila emguk. Emumbi,

¹⁷ gĩtikgandi nañgĩlĩñ. Na tokñe-taleumbi, nanañ na tla biñgĩlĩñ wĩn gamap dasiumbi, sandĩñ lĩk 12 tokñeñgĩlĩñ.

Petlolĩ Yesulok kusei e-dakleñguk

¹⁸ Nain nola Yesulĩ engan nĩmolo kena tĩ-pap bĩmbi, gwañgwañi en gĩta pakĩlĩñ enda enĩ-nandĩmbi eñguk, “Amatamdi naka nin pa nanañ?”

¹⁹ Eumbi tambane nĩñgĩlĩñ, “Asuptĩ dĩka Yoane tuk ii-sem pa ganañ, ba dĩwĩndĩ Elia bĩndambo indañguk wĩndĩñ pa eañ. Tĩmbi dĩwĩndĩ plofet damanin no mĩlapi kulak wĩndĩñ pa eañ.”

²⁰ Wĩndĩñ eumbi, nĩsila enĩ-nandĩmbi eñguk, “Gan sĩnla naka nin pa nanañ?” Eumbi, Petlolĩ “Dĩk Mesia Yambattĩ gambĩ taleñguk” wĩndĩñ nĩñguk,

²¹ gan Yesulĩ enla Mesia sĩnĩk wĩn ama nola nĩm enĩnelĩndok kĩmĩsip kwambĩñ tĩ-sembi

²² yousĩmbi enguk, “Nak Ama Sĩsĩnĩk nepek nĩndĩñ inda-namektok een: Juda nĩndok ama biesĩ, tapma ama biesĩ gĩta endĩkñe manda nandĩ-tale ama endĩ nambum tuop nĩm tĩmbĩmbi, siñgi wĩt-nambi, pĩñgĩp gawat asupgan nambi, nulĩ kĩmbambi, sandap tĩpet gĩt no tĩmbĩmbi, Yambattĩ nep tĩmbĩm mĩlaletat.”

²³ Tĩmbi Yesulĩ ama gĩtikta nĩndĩñ enguk, “No en nokok gĩñgĩt indam kuupi nandĩlakta, endĩ enlok nanandĩn siñgi wĩlĩmbi, sandap noñgan noñgan kloĩbalĩ tĩke bembĩ, nak nep kle kuuktok elet.

²⁴ Nekta, no en wĩndĩñ nĩm tĩmbi, kwelalok kuñgun enlok tĩke kamaiupi nandĩlakta, kuñgu kwambĩñ walĩ pailĩmekak. Tĩmbi no en naka tĩmbi kwelalok kuñgun biuktok tĩ-pañgĩtam patakta, kuñgu kwambĩñ walĩ palmekak.

²⁵ Tĩkap amalĩ kwelalok nepenepek kusei kusei gĩtik ep kasĩleñĩlĩpi, kuñgun kolalak ba pailĩmlak, nepenepek walĩ en nĩtek tĩmbĩ londauk? Wĩn tuop nĩm.

²⁶ Tĩkap kwelan nĩlok ama nolĩ naka ba mandanala mayektalakta, endĩ kilamek! Neta, nain talealenan nak Ama Sĩsĩnĩktĩ undane bĩ tombi, nakĩt Bepna ba kunumdok eñalo nĩndok nulĩnulĩn walĩ nep gĩmbulĩmbi, wolonda nak ama wala mayekta-nĩmĩmbi, siñgi wĩlmetat.

²⁷ Gan nak biañgan sanlet: nĩ ịkañ sĩndoñnan nanin dĩwĩn endĩ gama kaik kuñĩpi, Yambattĩ amatam indañgan yambĩ-dĩkñelak wĩn kanekalĩñ.”

Yesulok pĩñgiu walan engano tĩkĩleñguk

²⁸ Yesulĩ wĩndĩñ eu taleumbi, sande noñgan nĩaumbi, Petlo, Yoane gĩt Yakobo yanañgĩpi, nĩmolo tĩmbepi kwet jañgĩn nolok loñguk.

²⁹ Lombi, nĩmolo tĩnĩlĩmbi, mam dai walan engano sĩnĩk tĩkĩleumbi, dasindasinĩ bo satnin sĩnĩk kolĩ saleñguk.

³⁰ Tĩmbi platik sĩnĩk ama tĩpet, Mose gĩt Elia, endĩ Yesu gĩta manda embi ịkĩmĩk.

³¹ Kunum nulĩnulĩnlĩ ep gĩmbulĩmbi, Yesulĩ kwet bimbi nĩaukak wolok plon manda eñgĩmĩk, wĩn endĩ Yambattok nanandĩn kĩmĩt-kleñĩpi, Jerusalem kĩmbektok tĩñguk.

³² Eñĩlĩmbi, Petlo gĩt noliit endĩ doulĩ ep tĩmbĩ gwaseimbi dou pakĩlĩñ.

Pakap sĩlĩkñeembi, Yesulok nulĩnulĩn wakĩt ama tĩpet en gĩta ịkĩmĩk yambĩñgĩlĩñ.

³³ Tĩmbi ama tĩpet endĩ Yesu bim nĩañĩlĩmbi, Petlolĩ Yesu nĩñguk, “Bep, nĩ pakamĩñ wĩn kĩndem sĩnĩk. Nala it jala tĩpet gĩt no kĩnditna, dĩkok no, Elialok no, Moselok no.” Petlolĩ manda eñguk wolok kusei nĩm nandĩ-dakleñĩpi, joñgu eñguk.

³⁴ Eñĩlĩmbi, mulukualĩ indambĩ ep tĩmĩlĩmbi, gwañgwalĩ mĩsĩñgĩlĩñ.

³⁵ Tĩmbi mulukua gĩnañnan kĩtikĩtĩ nolĩ kĩtĩmbi enguk, “Nĩn nokok nĩñana. Nak en kenana tĩmbektok kasĩleñgut; sĩndĩ endok mandan tĩke-kĩlĩñ e-kunekalĩñ.”

³⁶ Manda eu taleumbi, gwañgwalĩ Yesu engan ịlĩmbi kañgĩlĩñ. Tĩmbi nepek kañgĩlĩñ wala manjĩ galĩumbi, nain wolonda ama nola kasat nĩm tĩ-nĩmĩñgĩlĩñ.

Yesulĩ gwañgwa nolok yal kolan no kle kolĩmĩñguk

³⁷ Kwet salaumbi, Yesu gĩt gwañgwañi tĩpet gĩt no endĩ kwet jañgĩnnan nanin pĩ-taleumbi, amatam kĩmĩn wopum en mandĩ-pakĩlĩñ endĩ kanepi bĩñgĩlĩñ.

³⁸ Tĩmbi ama no boñgĩpsĩnan pakuk endĩ kĩtĩ-nĩmĩmbi eñguk, “Endaut, nak dĩk nĩñana noñgan sĩnĩk wĩn nandĩ-nĩmeñdok ganĩ-kukulelet.

³⁹ Nain nain yal kolan nolĩ tĩke-kwambĩñ dam tĩ-lamĩlĩmbi, platik sĩnĩk kwawa wopum tĩmbi, gembĩ kolĩmbi, man payak pa lambĩlak. Tĩñĩpi, nain noñgan noñgangot kañbiumbi, kĩndem pa patak.

⁴⁰ Wĩndĩnda tĩmbi nak gwañgwañgailĩ yal kolan wĩn klenelĩndok enĩ-kukulet, gan endĩ yal kolan wĩn klenepi tĩ nĩm kambĩ bilĩñ.”

41 Tĩmbi Yesulĩ tambane eñguk, “Amatam man ñĩndĩñgĩt kuañ sĩndĩ ama kelakelamesi, tĩmbi nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ nĩm pat-samlak. Nak sĩn gĩta kuñgula kunjĩt tĩlet. Nain nĩtek sĩnĩk gamañgot sĩn gĩtañgan kuwambi, nanandĩ-kĩlĩktĩ inda-samekak?” Wĩndĩñ embi, gwañgwa beula nĩmbi eñguk, “Nĩñañga nañgĩp ñolok bo.”

42 Nañgĩp bĩñĩlĩmbi, yal kolanĩ tĩke kolĩmbi, kwelan pĩmbi, gembĩ kokuk. Gan Yesulĩ yal nĩ-ñombĩmbi kle kolĩm ñaumbi, gwañgwa tĩmbĩ kĩndem daumbi, bĩndambo beulok kiinan kĩmĩkuk.

43 Tĩmbi amatam gĩtĩk endĩ Yambattok gembĩn wopum wandin kañbi ka-gĩtĩñgĩtĩk embi, nanandĩnjĩ nĩm dakleñguk.

Yesulĩ en ba gwañgwañilok kusasĩ en-kaik tañguk

Amatamdĩ nepenepek gĩtĩk tĩñguk wala nanandĩ kena tĩñĩlĩmbi, Yesulĩ gwañgwañiila enbi eñguk,

44 “Sĩndĩ pawanjĩ kĩmĩpi, manda ñĩn sanbep tĩlet wĩn nĩm nandĩ-kamalanekalĩñ. Nak Ama Sĩsĩnĩk kanjĩknalok kĩsĩnan napĩtnelĩñdok een.”

45 Gan gwañgwañiilĩ Yesu nek eñguk wĩn nĩm nandĩ-dakleñgĩlĩñ. Manda wolok kusei kĩmĩsembĩ-semĩnda tĩmbi nĩm nandĩ-kĩlĩñ embi, Yesu nĩ-nandĩnepi mĩsĩñgĩlĩñ.

46 Tĩmbi endĩ kusei kĩmĩpi, nĩsĩlok boñgĩpsĩnan nĩndĩ loloñ sĩnĩk tĩlak wala e-ka-lamĩt tĩñgĩlĩñ.

47 Tĩmbi Yesulĩ gĩnañ nanandĩnjĩ ka-nandĩ-daklembi, gwañgwa mĩnam no tĩke tiañe bĩmbi, en gĩta kĩmĩlĩ ilĩmbi,

48 ñĩndĩñ enguk, “No en sĩndok boñgĩpsĩnan pĩmbĩñen sĩnĩk kulakta walĩ wakan loloñ sĩnĩk, wala tĩmbi no en nak nandĩ-nambi, gwañgwa ñandin nola not tĩ-ñĩmlakta, endĩ naka not tĩ-namlak, tĩmbi no en naka not tĩ-namlakta endĩ Yambatta not tĩ-ñĩmlak, wĩn Yambat nin nak nanĩ-mukuk enda not tĩ-ñĩmlak.”

49 Tĩmbi Yoanelĩ nĩñguk, “Bep, ama nolĩ dĩkok koka kĩtĩmbi, yal kolan ep kleumbi kañgĩmĩñ, gan endĩ nĩn gĩta nĩm kuñpi, nĩm gep klelak, wala tĩmbi nĩndĩ nĩ-kĩmĩsip tĩ nĩm kañ biñgĩmĩñ.”

50 Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩñguk, “No en kanjĩk nĩm tĩ-samlakta endĩ not tĩ-samlak, wala tĩmbi sĩndĩ slakan nĩ-kĩmĩsip nĩm tĩ-ñĩmnekalĩñ.”

Yesu kle-kuñgu walĩ mĩlapmat

51 Yesu kunum gĩnañ nañgĩp lololok nain tĩmbĩ dumalañĩlĩmbi, nandĩ-gembĩlañpi, Jelusalem ñauktok ñañguk.

52 Nañpi, ama dĩwĩn enĩ-mulĩmbi, telak dama ñañgĩlĩñ. Wĩn Yesu gĩt noliilok tĩ-jumut tĩ-semnelĩñdok ñambi, Samalia it kwet nolok ñam tomgĩlĩñ.

53 Gan Yesulĩ Jelusalem ñaup tĩñgukta tĩmbi wĩnasĩlĩñ enda nĩm nĩ-tiañenelĩñdok nandĩñgĩlĩñ. Wĩndĩñ tĩmbĩmbi,

54 Yesulok gwañgwañiit Yakobo gĩt Yoane endĩ wĩn nandĩmbi, nĩ-nandĩmbi eñgĩmĩk, “Wopum, nĩtĩ kĩtĩ nĩ-nandĩndambi, komba kunum gĩnan nanin pĩmbi, ep dĩum tal-enelĩñdok nandĩlañ ba?”

55 Eumbi tĩkĩle yambĩmbi, gwañgwa tĩpet wĩn enombĩumbi

56 yousĩmbi, it kwet nolok ñañgĩlĩñ.

57 Telaknan ñañpi, ama nolĩ Yesula ñĩndĩñ nĩñguk, “Dĩk wandĩñ ba wandĩñ ñaupi, ñaukañ tuop gep kle kuutat.”

58 Eumbi nĩñguk, “Klinalok toñgaut endĩ tombañjĩat, ba monĩk kunum plon kuañ endĩ bo isiat, gan nak Ama Sĩsĩnĩkgan it nĩm pat-namlak.”

59 Tĩmbi Yesulĩ ama nola ñĩndĩñ nĩñguk, “Bĩ nak nep kle ku!” Gan ama walĩ ñĩndĩñ tambane nĩñguk, “Wopum, dĩk nandĩ-namumbi, dama ñambi, betna kĩndiletat.”

60 Eumbi nĩñguk, “Yambiumbi, kĩmĩkĩmĩn* nĩsĩ nosiĩ ep kĩnditnekalĩñ. Gan dĩkta ñambi, Yambattĩ amatam indañgan yambĩ-dĩkĩeukak wolok gĩñgĩt eu pĩukak.”

61 Tĩmbi ama nolĩ bo Yesula nĩmbi eñguk, “Wopum, nak gep kle-kuuttok nandĩlet, gan nandĩ-namum dama ilan ñambi, sambatnai enba nandume k bĩ gep kleutat.”

62 Eumbi nĩñguk, “No en kena kusei kĩmĩpi, glimona pa tĩlak endĩ Yambattok kapmainan kena tĩndĩlok tuop nĩm.”

Ama Sĩsĩnĩk Yesulok gwañgwañiilĩ nĩtek kuñguk

10

Gwañgwañiilĩ kenanjĩ nĩtek tĩndĩlok elak

* 9:60: Yesulĩ kĩmĩkĩmĩnla eñguk endĩ ama Yambattok dainan kuñgunjĩ nĩmnat enda eñguk.

²³ Yesulí gwañgwañii gíta nísíñgan palíñlímbe, ñíndíñ enguk, “Amatam nindí nepek síndí kañ wolok tuop dausilí kañ endí amatam díwín yapma kle-pakañ.

²⁴ Kusei ñíndíñda wíndíñ sanlet: plofet ama gíta ama wapmañ damañgan kuñgíñ asuptí nepek síndí kañ wín kanepi nandí-koñgom tíñgíñ, gan endí ním kañgíñ, ba manda síndí nandañ wín nandínepi nandí-koñgom tíñgíñ, gan endí ním nandíñgíñ.”

Samalia amali ama no not tí-ñímíñguk wíndíñgan gíñañ busuk tí-kulok

²⁵ Nain nola endíkñe manda nandí-tale ama nolí Yesuloñ bí indambi, Yesulok nanandín ka-nanduktok e-ka tímbe níñguk, “Endaut, nak nítek tímbe, kuñgu taletalen nímnat wín kasilewít?”

²⁶ Eumbi ní-nandímbe eñguk, “Endíkñe manda nítek youyoulín patak? Wín ní-nímbe nandína.”

²⁷ Eumbi, ñín tambane níñguk, “Dík gíñañga ba gíñañga tip, gembíñga ba nanandíñga wín Wopum Yambatka endok gítik bí-ñím-taleumbi palmekak. Tímbe dítnala nandílañ, wíndíñgangot nokala nandí-ñímekañ.”*

²⁸ Wíndíñ eumbi, Yesulí níñguk, “Manda wín tambane elañ wín dándím síník. Dík wíndíñgan tí-ta-kulañda, kuñgu kwambíñ pakamekak.”

²⁹ Tímbe ama walí ‘Endíkñe manda kímít-kle-taleñgut’ wíndíñ inda-dakleuktok Yesula ñíndíñ ní-nandímbe eñguk, “Tímbe ninda nandíwambi, notna tímbekek?”

³⁰ Eumbi, Yesulí tambane eyout manda no ñíndíñ eñguk, “Ama nolí Jerusalem nanin Jeliko it kwelan pí-m ñaupí, telaknan ñañípi, ama píñdasí endok kísínan loñguk. Loumbi wípi, dasindasin gít kwíkwí gítíkan lom tíke-ñím talembi, ama en kak bim ñaumbi, kímbepe tí pakuk.

³¹ Palíñlímbe, ñíndíñ indañguk: tapma ama nolí telak wolokgan pí-m ñambi ka-kímneubi, gíñgíñgan ñambi, makle ñañguk.

³² Ñaumbi, tapma ittok kena ama nolí bo wolok bí tomguk endí wíndíñgangot ka-kímneubi, gíñgíñgan ñambi, makle ñañguk.

³³ Gan ama Samalia nanin no telak wolokgan ñañguk endí ama wín pakuknan bí sua kañbí, blan tí-ñímbe,

³⁴ endoñnan ñambi, wandan wín tuk galkñat wakít wain tukti wípi tímíñmíñguk. Tí-talembi, enlok doñki plon kímíñm loumbi nañgíp ñambi, patnandí ilan kímípi kadíkñeñguk.

³⁵ Salaumbi kañíp ñaupí, kena nain típet wolok tuan mímne jímbe, patnandí it molom mímbe, ñíndíñ níñguk, “Dík ama ñín ka-díkñeukañ, tímbe mímne gamlet walí nain nítepektok tuop. Makleukakta, síngi undane bímbi, yousímbe gametat.”

³⁶ Yesulí wíndíñ embe, endíkñe manda nandí-tale ama ní-nandímbe eñguk, “Ama típet gít no endí ama ní píñdasílok kísínan loñguk wín kañgíñ. Dík nítek nandílañ, endoñnan nanin ama ní endí ama wolok nol síník indalak?”

³⁷ Eumbi níñguk, “Gíñañ busuk tí-ñímíñguk en.” Tímbe Yesulí níñguk, “Dík bo ñambi, wíndíñgangot tí-kuukañ.”

Malialí Wopumdok mandan nandíñguk wíndíñ tílok

³⁸ Tímbe Yesulí gwañgwañii gít Jelusalem ñanepi, telaknan ñañípi, it kwet nolok tombímbe, tam no koi Mata endí ilnan ní-tiañeumbi loñguk.

³⁹ Loumbi, Matalok dalañ koi Malia endí Wopumdok kesiinan bí pipapi, mandan nandí-pakuk.

⁴⁰ Gan Mata endíla nanañ neknek tí-jumupi, glimona tímbe, Yesuloñ indambi ní-ñombímbe níñguk, “Wopum. Dalana nambiumbe, natnañgan nanañ tí-jumut kena tílet. Dík wala ní-m nandílañ ba? Nímím bí-m, nep kímíñ.”

⁴¹ Eumbi, Wopumdí tambane níñguk, “Mata Mata. Dík nepek asuptok nandí-bendí wopum tímbe, gíñañga mílatalak,

⁴² gan dík nepek noñgangotta típíkalañ. Malia endíla wín ep tíndí kímde kasílelak wín ní-m apma tíkelok.

11

Bep Yambatta nítek ní-molo tí-ñímlok

¹ Tímbe nain nola Yesulí kwet nolok ní-molo tíñguk. Tímbe taleumbi, gwañgwañiilok nanin nolí ní-mbe eñguk, “Wopum, Yoanelí gwañgwañiila ní-mololok sambat daut semguk, wíndíñgangot dík bo daut ní-míñ.”

² Eumbi enguk, “Síndí ní-molo tíñípi, ñíndíñ enekalíñ, ‘Bep, díkok koka wín gíñgíñgan tí-gamlok.

* 10:27: Lo 6:5, Wok Pris 19:18

Dik amatam gitik nip timbi gitingtkai indaneñ.

³ Dik sandap noŋgan noŋgan wolok nanañ nımññ.

⁴ Nındı amatamdı yom tı-nımañ wın gitik bi-semamññ,
wala timbi dik bo yomñ bi-nımññ.

Dik tı-kuyuk plon nım nımbiwıññ.’”

⁵⁻⁶ Wındıñ embi yousımbi enguk, “Tıkap dik tim boŋgıpnan noka noloñ ñambi, kıtıu silıkñeumbi, ñındıñ nımbenñ, “Nokok notna nolı telak bıkap itnanan bıumbi, nanañ towıupi yolonjılet, wala timbi dik nanañ tıpet gıt no namññ, timbi sıñgimek tambon ombı-gametat.’

⁷ Wındıñ eumbi, noka it gınañgan dou patak endı ñındıñ tambane ganbek bek, ‘Dik nekta douñatnan nanin nep silıkñelañ? It yama wesak ip kekakñet, timbi wembe gwañgwanailı bo ip dou-talelıñ, wala timbi nıtek mlapi gametet?’

⁸ Nak ñındıñ ganba: endı wındıñ ganbi, dik endok nolla timbi nım nandı-gamek bek, gañgan gıñgıneñgala timbi endı joŋgo mlapi, nepek nekta tıpkalañ wın dıka gamekak.

⁹ Wındıñda nak sınla ñındıñ sanba nandıwıt: Yambatta nımolo tı-ñımañpi, nepek nola nı tı-kunekalıñda wın kasılenekalıñ, nepek nola lonjı tı-kunekalıñda wın kanekalıñ, timbi yama wesak wıt tı-kunekalıñda pısat-samekak.

¹⁰ Nekta, ama Yambattok plapta nı-nandañ endok kandañ wın ñındıñ: nı-nandı tañdı kasıleañ, lonjılonjı tañdı kañ, ba yama wesak wıkañ enda pısat-semalak.

¹¹ Ba sındoñ nanin bep nındı nıñañlı mıkbalakta nı-nandumbi, malet mıwık ba?

¹² Ba puput mınjıpta nı-nandumbi, kauñ mıwık ba?

¹³ Sındı kolan tındı ama, gañgan nepenepek kındem wembe gwañgwanjıila pa emañ. Wındıñda nıtek timbi kunum Bepsı endı ama nındı Dındım Woñ kasılenelıñdok nı-nandañ enda nım emek? Nım ya, endı sapma klembi, e-nandañ tuop emekak.”

Yesu gembınlok kusai wın ka-daklelok

¹⁴ Nain nola Yesulı ama nolok gınañnan yal kolan pı-ñımbi man sipmıñguk wın nıkle-kolımbi po ñağguk. Ñaumbi, ama walı manda eumbi, amatamdı kundit wın kañgılıñ endı ka pıasat timbi, nanandı kena tıñgılıñ.

¹⁵ Gan dıwındı ñındıñ eñgılıñ, “Endı yal kolan pa ep klelak wın yal kolandok telak damanjı Belsebul endok gembın plon tılak.”

¹⁶ Timbi dıwındı tı-kuyuk tı-ñımbi, Yambattok gembın palmılak wın timbi dakle-semektok jımba kundit no tımbektok nıñgılıñ.

¹⁷ Gan Yesulı gınañ nanandıñjı wın ka-nandı-daklembi enguk, “Ama wapmañ nolok gıñgıtıñıı tambıpi, nı-sıñgan minelıñda endı bıaıñgan kola-talenekalıñ. Timbi sambat nolı bo wındıñgangot tınelıñda endı bo tawam papusenembi kolanekalıñ.

¹⁸ Wındıñgangot tıkap Belsebul, wın Satan, endok sambalılı tambıpi, nı-sıñgan miañda, kenanjılı nıtek kwambıñ dauk? Wın tuop nım. Wındıñda tıkap nak mandanjılok tuop klembi, Belsebullok gembınlı yal kolan pa ep klewamda, nak endok kenan tımba kolauk.

¹⁹ Timbi nepek no wın ñındıñ: tıkap Belsebulı gembı namumbi, yal kolan ep kle-semamda, nındı nosıı gembı emumbi, endı yal kolan pa ep kle-semañ? Belsebul ba? Nım bek. Wındıñda nıtek timbi nokok plon wındıñ eañ? Sındı naka manda julunıt nanañ wın nosıı wakan timbi dakle-samnekalıñ.

²⁰ Gan tıkap nak bıaıñgan Yambattok gembınlı yal kolan pa ep kleletta, ñındıñ inda-daklelak: sındı Yambattı sambı-dıkñelak endok gembın wın ikan boŋgıpsıınan kanandañ.

²¹ Ama gembınat nolı mıktok nepenepek gitik tıwılı dıkñembi, ilı ka-dıkñe-kılıñ elakta, gıñgıtıñıı ep timbi kolanelıñdok tuop nım.

²² Endı mıktok nepenepel walı tıke kamaiuktok nandılak, gan ama no nolı wolok gembın maklelak endı ama woloñ bımbi, mik tı-ñımbi maklelakta, endı mıktok nepenepel wakıt gıñgıtıñıı gitik apma ep danbi, enlok nolııla emlak.*

²³ Tımbi mıktok kandañ wın ñındıñ: no en not nım tı-namlakta endı kanjık tı-namlak, timbi nındı nakıta kena nım timbi, gıñgıtıñıı ep kımın tılakta endı ep kleum papusenañ.”

²⁴ Yesulı wındıñ embi yousımbi enguk, “Tıkap yal kolan nolı ama gınan gınañ nanin lambı poñaukta, endı yal pa kuañnan ñambi, pipapat lonjımbi kuwık. Lonjı tılapbi, ñındıñ ewık, ‘Nak bındambo undane ñambi, pakutnan lowa.’

²⁵ Wındıñ embi, ña kawık wın: it wın ikan jamımbi tı-dındım em bımbın palek.

* 11:22: Yesulı eyout manda mıktok plon eñguk wın enla wakıt Satandok plon eñguk; Satan en ama gembınat wandın, gan Yesulok gembınlı endok gembın maklelak.

26 Wíndiñ kañbi ñambi, yal kolan en makleañ kít tombon típet yanañgílm bím̄bi, it wandíñ lombi, wolok kunelíñ.† Wíndiñ tímbím̄bi, ama blangan. Nektá, dama yal kolan noñgandí ama wín tímbí kolaumbi, síñgi yal kolan asuptí tímbí kola síník tauk.”

Yambattok mandan nandím̄bi tike kuañdí amatam díwín yapma kle pakañ

27 Yesulí manda wíndiñ eumbi, tam no amatam kím̄n tí-pakíñ endok boñgípsinan pakuk endí kítím̄bi, ñíndiñ nñnguk, “Tam gapbí, num ganguk endí amatam díwín yapma klembi patak.”

28 Gan Yesulí tamdok mannan tíkembali, ñíndiñ eñguk, “Wín amatam Yambattok mandan nandím̄bi tañgoneañ endí wakan amatam díwín yapma kle pakañ.”

29 Amatamdí yousíyousí pa bññím̄bi, kím̄n wopungan indaumbi, Yesulí kusei kím̄pi, ñíndiñ enguk, “Amatam man ñíndiñgít kuañ síndí kolasí. Síndí kusatna kañbi nambí-daklenelñdok jimba kundit no kanelñdok embi gññíneañ, gan jimba kundit no ním̄ daut samum kanekalíñ. Ním̄ síník. Wín Yonalok jimba kunditgot kanekalíñ.

30 Nepek nek Yonala inda-ñím̄nguk wín Ninive nasila ñíndiñ daut semguk: wín Yambattí ní-mulím̄bi bñnguk. Wíndiñgangot nak Ama Sísiník nepek nek inda-namekak wín amatam man ñíndiñgít kuañ sínda ñíndiñ daut semkek: wín Yambattí naní-mulím̄bi indañgut.

31 Kwet no koi Siba wolok tam wapmalí manda plon lololok nainnan amatam man ñíndiñgít kuañ sín gíta mílapi, kusasí tímbí dakleukak. Endí ama wapmañ Solomonda nandumbi, manda nandí-daklelok molom tímbím̄bi, endok mandan nanduktok kwet mayañgan síník nanin endoñ ñañguk. Gañgan síndí ama Solomon maklelak endok mandan nandí-kím̄kím̄neañ, wala tímbi kíñjan tíkenekalíñ.

32 Tím̄bi Ninive nasilí manda plon lololok nainnan amatam man ñíndiñgít kuañ sín gíta mílapi, kusasí tímbí dakleukak. Endí Yonalok mandala gñañjí tambañgíñ, gañgan síndí ama Yona maklelak endok mandala wíndiñ ním̄ tañ, wala tímbi kíñjan tíkenekalíñ.

33 Ama nolí kolsalen píndopi, kambottí ním̄ taplíwík ba kwet sembín nolok ním̄ kím̄lek. Tambo endí indañgan kím̄pi, ama it gñañ loañ kolí sale-semlok wíndiñ tím̄bek.

34 Daukalí píñgípkalok kolsale wandin. Daukalí kíndemda, Yambattí kolsalen gamlak wala ka-dakleumbi, gñañga gítík kolí salelak. Daukalí kolanda, gñañga gñañ kílm̄ mulumgot pakamlak.

35 Wala tím̄bi kilañmek! Ním̄ kañbi, kolsalen kasíleup nandíñguñ, gan kílm̄ ikan kasíleum pakamlak.

36 Wíndiñda tíkap kolsalendí gñañga gítík tokñeumbi, kílm̄ no ním̄ pakamlakta, sipalaktí kolí sale-gamlak wíndiñgan dík bo kolí salelañ.”

Ama biesílok julunítsílok telak ním̄ kle-kulok

37 Yesulí manda eu taleumbi, Falisi ama nolí nanañ yakan nandemíktok ní-tiañeumbi, ñam ilnan lombi, nanañ nanalok pípakuk.

38 Gan endí dama kii ním̄ wílikukta tím̄bi‡ Falisi ama walí nandí-bendí tím̄bím̄bi,

39 Wopumdí nñnguk, “Falisi síndí jawañ ba tuk wítina wín pawangot pa wílikañ wandin, gan síndí gñañjí gñañ kolan ba tí-piñpiñelí tokñem patak.

40 Síndí ama kamasí! Yambattí nepek pawan tím̄bí indañguk, wíndiñgangot endí gñañ ním̄ tím̄bí indañguk ba?

41 Pawandok nepek wala nandí-bendí wopum ním̄ tñekalíñ. Tambo síndí gñañjí wín pímbíñesíla bí-sembi, ep kím̄tñekalíñ. Wíndiñ tñnelíñda, gñañjí gít ep tñndíñjí típet walí Yambattok dainan jamílan indaukak.

42 Falisi síndí nanañ kena gñañ nanin gítík wín tambípi, gwasap ba yaya wín bo kít tambon tambon tambípi, Yambattok tambon pa mañ, gan gñañjílí en ním̄ kasíleañ, ba ep tñndí dñndím̄ ním̄ pa tañ, wala tím̄bi síndí kilañmek! Yambat en mek sambekak. Síndí Yambatta tambon máñpi, enda ba amatamda gñañjí emnelíñ ñak!

43 Falisi síndí it kíyau gñañ pítit damañgot pítnelíñdok nandañ, tím̄bi kím̄lí tuanan amatamdí we sambí, gññgíñgan tí-samnelíñdok nandañ, wala tím̄bi kilañmet!

44 Amatamdí sum sembín no ním̄ ka-nandí-daklembi, wolok plon joñgo yalím̄bi kolayañ.§ Síndí sum sembín wandin, gan amatamdí nepenepek kolanlí síndok gñañjí tokñelak wín ním̄ ka-nandí-dakleañ, wala tím̄bi kilañmet!”

45 Tím̄bi endíkné manda nandí-tale ama nolí Yesula nñnguk, “Endaut, dík Falisi amala wíndiñ enlañda, nñnda bo gññgíñgan ním̄ tí-ním̄lañ.”

46 Eumbi enguk, “Endíkné nandí-tale ama síndí amatam nepek mílap**

† 11:26: It wín ama gñanlok walan. ‡ 11:38: Falisi amalí Yambattok dainan jamílan indanelíñdok kisi pa wílikañgíñ. § 11:44: Namba 19:11-22 ñíndiñ elak: no en ama dalandan en ba nepenepek tíke-kalakta endí Yambattok dainan jamílan ním̄ indalak. ** 11:46: Nepek mílap wín endíkné manda mílap wolok walan.

tañgonenelñidok pa emum młataumbi, ep tımbı pañgıtanelñidok kıt kımıt no nım pa tı-semañ, wala tımbi kilañmet! Yambattı sındı bo sambekak.

⁴⁷ Sındı kilañmet! Plofet ama nin bep pañjıllı yandıp kımğılıñ endok sum gwatnam wın sındı tımbı kaik talak.

⁴⁸ Endı yandıp kımğılıñ, tımbi sındı sum gwatnamjı tımbi kaik tañ, wala tımbi bep pañjıllı plofet amala nek tı-semğılıñ wın sındı ka nandum kındem sınık tılakta sın indadakleañ.

⁴⁹ Kusei wındıñda Yambat nanandı-tale molom endı ñındıñ eñguk, ‘Nak plofet ba gıñgıt ee ama Islael amatamdoñ enı-mulam ñaumbi, endoñnan nanin dıwın ep tımbı kolanelñidok kle-gımğım embi, dıwın yandıp kımnekalıñ.’

⁵⁰ Wala tımbi plofet ama gıtık kwet kusei kımıkımılınan nanin bıkap man ñındıñgıt yandıp kımğılıñ endok wekatsılok tuan kolan wın amatam man ñındıñgıt kuañ sındı ombı-tıkenekalıñ.

⁵¹ Wın Abellok plon kusei kımıpi, Sakalaia ama nin sisuat gıt tapma it wolok boñgıpssetnan wılı kımğuk endok plon talelak endok kımkmıjılok tuan kolanla nak biañgan ñındıñ sanlet: amatam man ñındıñgıt kuañ sındı wın ombı-tıkenekalıñ.

⁵² Yambatta nanandılok telak walı it wandin. No en wolok gınañ lolakta endı Yambattok kusei ka-nandı-daklembi nandı-ñımlak. Endıkñe manda nandı-tale ama sındı it wolok yama ki wın kımıt kimbıñ dañ, gan gınañ nım loñgılıñ, tımbi amatamdı bo lonep nandıñgılıñ wın kımısip tı-semğılıñ, wala tımbi kilañmet!”

⁵³ Yesulı wındıñ eu taleumbi, walinin pı ñaumbi, Falisi gıt endıkñe nandı-tale ama endı kusei kımıpi, kanjik kolan sınık tı-ñımbi, nı-nandı kusei kusei tıñıpi,

⁵⁴ kıt yout tınelñidok enlok mandanlı sısoñ tı-ñımnep nandımbi, mandımandı tı-ñımgılıñ.

12

¹ Nain wolonda amatam asup kwınakwınattok tuop nım endı bo Yesuloñ kımın tımbi kle-gımbupi, tambo yalı tıñgılıñ. Tımbi Yesulı kusei kımıpi, dama gwañgwañılla ñındıñ enguk, “Sındı Falisi amalok plaua kımılımbendınjıla ka-kılıñ embi kunekalıñ. Wın endı manjı mambenji tıpelat, tımbi ep tındınjı juluhıt tañ wala elet. Nım kañbi, sındı bo wındıñgangot tınelıñ.

² Biañgan sınık, nepek kımısembın gıtık wın Yambattı tımbı indañgan indaumbi, nanandı sembın gıtık wın tımbı dakleukak.

³ Wındıñda sındı manda kılım gınañ eñgılıñ wın maim plon eu indaukak, tımbi sındı nepek no it gınañnan manda janjak eñgılıñ wın ipakanan wopumgan eu pıukak.”

Yambat endañgot mısı-ñımlok

⁴ Yesulı yousımbi enguk, “Notnai, nak ñındıñ sanba: amalı pıñgıpsıñgot wılı kımnelıñ, gan sıñgi kandañ sep tımbı kolanelñidok gembı no nım pat-semłak enda nım mısınekalıñ.

⁵ Tambo nında mısı-ñımlok wın daut sametet: Yambattı ama wılı kımıbi, sıñgi kandañ jımbıñ kılı pıuktok gembın palmılak enda mısımısı tı-ñımlok. Biañgan sınık sanlet: endañgot mek mısınekalıñ.

⁶ Monık tıptip kıt tombongot wın mınem gımın tıpettı tuatuan, gañgan Yambattı noñgan no nım kamala-ñımlak.

⁷ Sındı endok dainan loloñ sınık, monık asup yapma kleañ, tımbi endı kumbanjı saktok kwınakwınatsı wın bo nandı-talelak, wala tımbi amala nombı nım mısı-semnekalıñ.

⁸ Sanba nandıwıt. No en amalok dausınan ‘Nak Yesulok gıñgıt’ wındıñ e-daklelakta, nak Ama Sısınıktı Yambattok eñaloñılok dausınan enda wakan ‘Endı nokok gıñgıt’ wındıñ e-dakleutat.

⁹ Gan no en amalok dausınan naka ‘En nım nandı-ñımlat’ elakta, nak Yambattok eñaloñılok dausınan enda wakan ‘En nım nandı-ñımlat’ eutat.

¹⁰ Tımbi no en Ama Sısınık nanı-kolalakta, endok yomın wın kındem bı-ñımlok, gan no en Dındım Woñ nı-lakalaka e tılakta, endok yomın wın kımılım palmekak.

¹¹⁻¹² Amalı manda plon sepmbi, it kiyau gınañ ba gavmandok dainan ba lolonjılok dausınan sapınekalıñ. Nain wolongan sınık Dındım Woñdı manda nek eelok wın daut samekak, wala tımbi wolonda sındı nandı-bendı wopum tımbi, ñındıñ nım enekalıñ, ‘Ñındı manda nek enetamıñ?’ Ba ‘Nek tambane enınetamıñ?’ ”

Mınem kwılıkwılıla ka-galkta nım tılok

¹³ Tımbi ama kımın wopum boñgıpsınan ama nolı Yesu nımbi eñguk, “Endaut, datnalı betnettok kii bimbın wın en noñganlıñgot ep kulak, wala tımbi dık nımbımbi, nokok tambon danbi namın.”

¹⁴ Eumbi nāñguk, “Notna, ba ama nolī nak sambī-danbettek ba nepenepeset dani-samettok nanbī taleñguk ba? Nām ya, wīn nokok kena nām.”

¹⁵ Wīndāñ embi yousīmbi, amatamda enguk, “Nepek tokñetokñien walī kuñgu kīndem nām samlak, wala tīmbi sīndī ka-kīlīñ embi, kuñgunjī ka-dīkñē-kīlīñ enekalīñ. Nām kañbi, kwīlīkwīlī ba nepek nola ka-galkta tīnelīñ.”

¹⁶ Wīndāñ embi, eyout manda no nīndāñ embi enguk, “Ama mīnem kwīlīkwīlī asupmat endok nanañ kenan bien lali kīndem daumbi,

¹⁷ nanandīn gīnañ nīndāñ nandī-kwīnakwīnaleñguk, ‘Nītek tīlok? Nanañ bien asup nālī it kawai wolok gīnañjīnan wīsī-kolettok tuop nām!’ Wīndāñ nandīmbi

¹⁸ eñguk, ‘Kombīkmekek nandīlet: nak wīsī-kot it kawai gītīk wīn wiapi, kombīn wopum asupgan kīndipi, nanañ ba kwīlīkwīlī gītīk pat-namlak wīn wolok wīsī-koletat.

¹⁹ Tīñpī, natnala nīndāñ eutat: Ip ñak! Nak nepenepek kīndem gwīlat asuptok kīmīp kiulambi pat-namlakta tīmbi kīndem pat-nandīmbi, na sīlīsīlī tīmbatat!’

²⁰ Gan Yambattī tambon nīndāñ nāñguk, ‘Dīk kamen, man tīm ñolondañgan kuñguñga gapma tīkelok. Tīmbi nepek tī-jumut tīñguñ walī nīndok tīmbekek?’ ”

²¹ Yesulī eyout manda wīndāñ embi, yousīmbi enguk, “No en kwelan ñolok kwīlīkwīlī asup palmektok ep kiutak, gan nepek Yambattok dainan tuannat no nām palmīlakta, endī ama kamen wandīn.”

Pīñgīp ka-dīkñēla nandī-bendī wopum nām tīlok

²²⁻²³ Tīmbi Yesulī yousīmbi, gwañgwañīla nīndāñ embi, “Nepek tokñetokñien walī kuñgu kīndem nām samlakta tīmbi nak kuñgunjīlok ba pīñgīpsīlok kandañ nīndāñ sanlet: wīn kuñgu ba pīñgīp walī bien tīlak, nanañ ba dasindasin walī nām, wala tīmbi sīndī nanañ nek nanekalīñ ba dasindasi nek dasinekalīñ wala nandī-bendī wopum nām tīnekalīñ.

²⁴ Sīndī monīk oeoe yambīm nandīwīt: endī nanañ tīpi-bimbi met nañ wīndāñ nām pa tañ, tīmbi endī wīsī-kot it bo nām pat-semalak, gañgan Yambattī tuopkan ep towīlak. Sīndīla endok dainan monīk yapma kleañda, nītek tīmbi nām sep towīuk?

²⁵ Tīmbi sīndoñnan nanin no endī nandī-bendī wopumlī kuñgun lakat yousum ombatawīk ba? Nām ya!

²⁶ Sīndī nepek tīp kambak wandīn tīndīlok tuop nām, wīndāñda kusei nekta nepek dīwīn wala nandī-bendī wopum pa tañ?

²⁷ Pama klīnan indañ wīn yambīm nandīwīt! Nak nīndāñ sanba: endī kena meñ nām tañ, ba dasindasinjī bo nām pa youkañ. gañgan endok pamanjīlī ama wapmañ Solomondī dasindasin kīndem sīnīk pa dasīñguk endok paman wīn maklelak.

²⁸ Kī nepek pamanat kena gīnañ man lambī indaumbi, desa dombīmbi ep siu dīnekalīñ wandīn wīn bo Yambattī dasindasinjī kīndem emlak, nītekta tīmbi endī sīndok dasindasinjī nām tīmbi inda-samek? Wīn nām nandañda, sīndok nanandī-kīlīktīnjī wīn lakat sīnīk pat-samlak!

²⁹⁻³⁰ Amatam Yambat nām nandī-kīlīktī mañ endok nanandīnjīlī nanañ tuk nepek wandīndokgot pat-semalak. Bepsīlī ikan nīndāñ nandī-talelak: nepek gītīk wīn nām pat-samekta sīndī kunelīñdok tuop nām, wala tīmbi sīndī amatam dīwīndī tañ wīndāñ nām tīnekalīñ, ba nandī-bendī wopum nām tīnekalīñ.

³¹ Tambo sīndok nanandīnjīlī Ama Wapmañjīlok gīñgīt kuñgulokgot pat-samekak, tīmbi nepek wandīn walī bo kuñgunjīlok inda-samekak.”

Ama Sīsīnik endok tomtomlok tī-pañgītām kulok

³² Tīmbi Yesulī gwañgwañīla enbī eñguk, “Kīkesmīn tīp, sīndok Bepsīlī nīndāñ tīndīla nandūm kīndem dañguk: en ama wapmañjī kumbi, sīndī en gīta kandīkñē kena tīnelīñdok nandīmbi, wolok tuop tīñguk, wala tīmbi sīndī mīsīmīsī nāmnat kunekalīñ.

³³ Sīndī nepenepesī pat-samlak wīn tuatualok kīmīpi, mīnem walinīn tīkembī, pīmībīñēsīla emnekalīñ. Wīndāñ tīnekalīñda, tuanjī nām taleukak wīn kunum gīnañ pat-samekak. Kumbu amalī wīn kumbu tīnelīñdok tuop nām, ba kwīnakamdī wīn nām tīmbi kolaukakta tīmbi walī mīnem līksī nām kolawīk wandīn. Sīndī kwelalok nepenepek wala galk nām nandīnekalīñ. Tambo sīndī nepek nek Yambattok dainan lolōñ sīnīk wala galk nandīnekalīñ.

³⁴ Kusei nīndāñda: nepek gīnañjīlī kasīleum pataknan kandañ gīnañ nanandīnjīlī bo wandīñ pat-samekak.

³⁵⁻³⁶ Kena gwañgwalī molomjīlī nanañ si-jumut tīndīnnan nanin undane ilan bīmbi, wesak wīlīmbi, platīk sīnīk pīsālīmnelīñdok mandīmmandī pa tañ, wīndāñgangot sīndī kolsalenjī pīndolīm dīumbi, kena tīndīlok tī-pañgītām kunekalīñ.

³⁷ Kena gwañgwalī wīndāñ tī-kuñlīmbi, molomjīlī undane bīmbi kalak wīn: kena gwañgwañīlī gama kaik papi, mandī pakañ. Kena gwañgwa wandīn walī gwañgwa dīwīn

yapma kle pakañ. Nak biañgan sanba: molomjilî kena tîndîlok tî-paŋgîpaŋgî tîmbi, nanañ nanelîndok enî-tiañembi, nananjî kle-semekak.

³⁸ Wîñ tim bomup ba puputti kusei kîmîpi kîtilaknan undane bîmbi, kena gwañgwalî gama kaik palîñîlîmbi ep tîmbi indaukta, gwañgwa walî wakan dîwîñ yapma kle pakañ.

³⁹ Tîmbi sîndî nepek ñîñ nîm nandî-kamalanekalîñ: it molomdî kumbu amalî nain nehta sînik bîwîk wîñ nîm nandîlak. Nandîwîmda! endî kaik kuñîpi, il wiapi, gînañ loup tîmbîmbi kîmîsip tî-ñîmek.

⁴⁰ Wîndîñgangot sîndî ‘Ama Sîsînikti man nîm tombek bek’ wîndîñ nandîñîlîmbi, wolongan kaikan bî tombekak. Wîndîñda tîmbi sîndî tomtomnalok tî-paŋgîtam kunekalîñ.”

⁴¹ Tîmbi Petlolî nîñguk, “Wopum, eyout manda elañ wîñ nîndokgot ba amatam gîtiktok?”

⁴² Eumbi tambane eñguk, “Manda wîñ kandîkñe ama matañgotañgolat nanandîñ kindem palmîlak wandîñ wala elet. Wîñ en wakan molomñîlî kena gwañgwañî dîwîñ yambi-dîkñelok nîmbi taleumbi, nanañ mepmettok nain dîndîm sînik danî-semektok nîlak. Molomñîlî kena manda wîndîñ nîmbi,

⁴³ ña kukap undane bîmbi kalak wîñ: kena gwañgwalî nek tîmbektok nîñguk wolok tuopkan tîñgukta endî gwañgwa dîwîñ yapma kle patak.

⁴⁴ Nak biañgan kena gwañgwa enda ñîndîñ sanlet: molomñîlî nepenepel gîtik wîñ endî ka-dîkñeuktok nîmbi taleukak.

⁴⁵ Gan tîkap kena gwañgwa walî gînan gînañ ñîndîñ nanduk, ‘Molomnalî ña sakñelambi, plastik nîm bîukak’ wîndîñ nandîmbi, kusei kîmîpi, kena wembe gwañgwa dîwîñ joñgo yandîpbi, nanañ ba tuk kwambîñ wopum nañbi, kamakama tîmbekta, nek inda-ñîmek?

⁴⁶ Kena gwañgwa molomñîlî kena nain nehta ba nain nehta sînik bîukak wîñ nîm nandîlakta tîmbi endî nîm mandî palîmbi, nain wolondañgan molomñîlî undane bîukak. Bîmbi, ep tîndîñ kolan wîñ kañbi, wolok kîñjan tî-lamîpi, amatam Molom nîm kîmîtkleañ en gîta tuanjî kolan ombî-semekak.

⁴⁷ Tîkap kena gwañgwa walî molomñîlok mandan nandîñguk, gan nîm tañgoneñguk ba nîm tî-paŋgîpaŋgîle tîñgukta, en nain ombapgan waipmîlok.

⁴⁸ Gan tîkap endî molomñîlok mandan wîñ nîm nandîñgukta makleumbi, nain dumangan waipmîlok. Wîndîñgangot tîkap Yambattî ama nola gwîlam asup mîmînda endî wolok tuopkan tambon ombî-mîlok nandîlak, ba endok kiinan kena wopum kîmîkîmîlînda, endî wolok tuopkan kenalok bien indauktok nandîlak.”

Yesulî amatam ep tambîlektok indañguk

⁴⁹ Yesulî yousîmbi enguk, “Nak komba kwelan kîmîlam dîuktok indañgutta ñîndîñ nandîlet: komba walî ikan dualîmda, wîñ kindem sînik.

⁵⁰ Gan nak dama tuk walan no* îilok nanbî taletalan. Tuk wîñ gama nîm îngutta tîmbi mîlap walî gînañna tîmbi mîlatalak.

⁵¹ Sîndî nak amatam kwelan ep tîmba busukñenengan kunelîndok indañgut wîndîñ nandîñ ba? Wîndîñ nîm. Nak ñîndîñ sanba nandîwît: tambo nak amatam ep tambîlettok indañgut. Naka tîmbi

⁵² man ñîndîñgîtta kusei kîmîpi, kundit ñîndîñ inda-ta-ñaukak: sambat kît meñ noñgan yakan pa kuañ endî tambîpi, kîmîñ tîpet indambi, tîpettî tambon, tîpet gît nolî tambon wîndîñ ipi, nîsîñgan tambon tambon kanjik tî-kunekalîñ.

⁵³ Wîndîñ tambîpi, bep nîñan endî nîsetkan tambon tambon ipi, kanjik tîndekamîk, tîmbi me wemba endî bo nîsetkan tambon tambon ipi, kanjik tîndekamîk, tîmbi nambîñ tam gît yapman tam endî nîsetkan tambon tambon ipi, kanjik tîndekamîk.”

Yambattok manda dîndîmngan nandîlok

⁵⁴ Yesulî amatam kîmîñ wopumda yousîm ñîndîñ bo enguk, “Sîndî mulukualî tuk kimbîñ kandañ indam bîumbi kañbi, wolongan ñîndîñ pa eañ, ‘Gwi bîutak’ wîndîñ eumbi, wolok tuop indalak.

⁵⁵ Tîmbi sîndî sasalelî klinan kandañ nanin pendîp bîumbi kañbi, ñîndîñ pa eañ, ‘Maim kunduwat dîutak’ wîndîñ eumbi, wolok tuopkan indalak.

⁵⁶ Ama manjî mambenjî tîpelat! Sîndî kunum gît kwettok plon nek indalak wîñ kañbi, maim îletak ba gwi pîutak wîñ ka-kîlîñ eañ. Gan nîtehta tîmbi sîndî man ñîndîñgît nepek nek indalak wîñ kañbi, kenanalok kusei nîm ka-nandî-dakleañ?

⁵⁷ Ba kusei nehta sînlak ep tîndînjî plon nek ñalî dîndîm sînik wîñ bo nîm ka-danbî, wolok tuop tañ?

* **12:50:** Tuk wîñ mîlap ba piñgîp gawat Yesulî bembektok tîñguk wala elak.

⁵⁸ Tikap ama nolɔ manda plon gapɔlep tɔmbɔmbi, sitɔ telaknan yakan nɔnɔpi, mandanjet e-salendemiktok nɔka tɔmbekaɔn. Nɔm kaɔbi endɔ gɔnɔgɔnɔmbi, gep tiaɔnɔmbi, manda kandanoɔn gapɔlɔmbi, endɔ bo tem dumandok kiinan gapɔlɔmbi, endɔ gepmbi, it kwambɔnɔnan gapɔlek.

⁵⁹ Biaɔnɔn ganlet, dɔk it kwambɔn gɔnaɔn papi, mɔnem nɔtek ombɔ-nɔmlok een wɔn gɔtik ombɔ-mɔ-taleuɔn wolok tuop.”

13

Gɔnanjɔ nɔm tambanenekalɔnda kolanekalɔn

¹ Nain wolondaɔnɔn amatam wolok bɔ pakɔlɔn endoɔnɔn nanin dɔwɔndɔ Yesula kasat nɔndɔn tɔ-nɔmgɔlɔn: Galili ama dɔwɔndɔ tapma ilan tapma tɔnɔlɔmbi, Pilatolɔ eum yandɔpmɔum kɔmbɔmbi, wekatsɔlɔ pɔmbi, tapma gauttok wekatsɔlɔ wakɔt kiukuk. Kasat wɔndɔn tɔ-nɔmɔmbi

² tambane enguk, “Mɔlap wandin inda-semgukta, ama wolok yomjɔlɔ Galili ama dɔwɔsɔlok yom makleɔguk, sɔndɔ wɔndɔn nandaɔn ba?”

³ Nak nɔndɔn sanba: nanandɔnjɔ wɔn dɔndɔm nɔm. Gan sɔndok kandaɔn, tɔkap sɔndɔ gɔnaɔnjɔ nɔm tambanem kunekalɔnda, wɔndɔnɔngangot sɔndɔ gɔtik kola-talenekalɔn.

⁴ Tɔmbi amatam 18 Siloam kandaɔn kɔmgɔlɔn wɔn endok kandaɔn nɔtek? It ombap jɔnɔgnɔlɔ gɔlombi, ep kot tapliɔnguk. Endok kolanjɔlɔ amatam dɔwɔn gɔtik Jerusalem kuaɔn endok kolanjɔ makleɔguk, sɔndɔ wɔndɔn nandaɔn ba?”

⁵ Nak nɔndɔn sanba: nanandɔnjɔ wɔn dɔndɔm nɔm. Gan sɔndok kandaɔn, tɔkap sɔndɔ gɔnanjɔ nɔm tambanenekalɔnda, wɔndɔnɔngangot sɔndɔ gɔtik kola-talenekalɔn.”

⁶ Tɔmbi Yesulɔ eyout manda no nɔndɔn enguk, “Ama nolok wain kenan gɔnaɔn fik komba no tɔpium pakuk. Tɔmbi kena molomdɔ komba wɔn ka-nandɔ tɔmbepi bɔnguk, gan endɔ bien no nɔm lali palɔmbi kaɔnguk. Bien nɔmnat kaɔbi,

⁷ kena kandɔkɔne amala nɔmbi eɔnguk, ‘Kalaɔn: gwɔlat tɔpet gɔt no gɔtik wolok gɔnaɔnɔn nak nɔnɔambɔ tɔmbi, komba bienda yolonjɔlet, gan endɔ bien no nɔm lalilak. Neta slakan sɔnɔk kwettok galk tiaɔne-talelak? Kak, dombɔ kot!’

⁸ Eumbi nɔnguk, ‘Molomna. Biumbi, gwɔlat noɔngangot nombo yousɔ-mɔum palɔn. Palɔmbi, nak kwet tambɔpi, kuseinan makauttok tem kɔmɔpi kautat.

⁹ Gwɔlat no wolondamek bien laliukak bek. Tɔkap nɔmda, komba wɔn kɔndem dombɔ kolekaɔn.’”

Yambattɔ amatam nɔtek yambɔ-dɔkɔnelak

Yambattok kandɔkɔne wɔn nɔtein?

¹⁰ Sabat patnandɔ nain nola Yesulɔ it kiyau nolok gɔnaɔnɔn amatam enɔ-daut tɔ-sem pakuk.

¹¹ Tɔmbi tam no yal kolandɔ pɔ-nɔmɔmbi, jɔmbat siɔgin sait gɔnaɔn tɔmbi inda-nɔmɔmbi, en dɔndɔm ilektok tuop nɔm, wala tɔmbi gwɔlat 18 wolok tuop plindambi pa kulɔnguk, endɔ bo wolok bɔ pakuk.

¹² Palɔmbi, Yesulɔ tam wɔn kaɔbi kɔtɔ-nɔmɔmbi bɔmbi nɔnguk, “Tam, jɔmbat gep topkɔlɔn eɔnguk walɔ ip taleumbi, siɔngiɔnɔ paɔneun.” Wɔndɔn eɔnɔpi,

¹³ kii endok plon kɔmɔlɔmbi, wolongan siɔgin sait tɔ-dɔndɔm embi, kusei kɔmɔpi, Yambat nɔ-kɔndem daɔnguk.

¹⁴ Yesulɔ Sabat patnandɔ nainnan tam wɔn tɔmbi kɔndem daɔngukta tɔmbi it kiyaulok telak dama endɔ gɔnaɔn komba dɔmbi, amatam enombɔmbi, nɔndɔn eɔnguk, “Sandap kɔt tambon noɔnɔn wɔn kena tɔndɔlok pat-samlak, wolonda endɔ sep tɔmbi kɔndem danelɔndok bɔnekalɔn, Sabat patnandɔ nainnan nɔm.”

¹⁵ Wɔndɔn eumbi, Wopumdɔ tambane nɔndɔn nɔnguk, “Ama manjɔ mambenjɔ tɔpelat! Sɔndɔ gɔtik makauk ba doɔkinjɔ wɔn Sabat patnandɔ nainnan isɔnan ep pɔsapɔ, tuk nanelɔndok pa yanaɔngɔkaɔn.

¹⁶ Gan tam nɔn Ablaamdok kombilin endok kandaɔn wɔn nɔtek? Satandɔ gwɔlat 18 gɔtik topmɔmbi ku-ta-bɔlak, tɔmbi sɔndɔ en Sabat patnandɔ nainnan nɔm pɔsalɔmlok nandaɔn ba?”

¹⁷ Wɔndɔn eumbi, kanjɔkɔnɔ gɔtikɔtɔ mayek tam palɔmbi, amatam gɔtik endɔ kundit kɔndem sɔsɔnɔk tɔlɔnguk gɔtik wala sɔlɔsɔlɔ tɔngɔlɔn.

¹⁸ Tɔmbi Yesulɔ yousɔmbi enguk, “Yambattok kandɔkɔne wɔn nɔtein? Kandɔkɔne walɔ nɔtek bendɔlak nak wolok plon eyout manda nek eut?”

¹⁹ Wɔn mastat mɔnjɔp ama nolɔ tɔkɔmbi, kenan gɔnaɔn kokuk wandin. Mɔnjɔp tipnam walɔ lambɔ bendɔ wopum dambi, komba wopum tɔmbɔmbi, monɔktɔ isɔ kii gayam plon tɔngɔlɔn.”

²⁰ Wɔndɔn embi, bɔndambo nɔndɔn enguk, “Nak Yambattok kandɔkɔne wɔn nɔtein eut?”

²¹ Wɪn plaua kɪmɪlɪmbendɪ tam nolɪ tɪkembɪ, plaua kwɪlan wopumgan wakɪt kiupi tambaneŋguk wandɪn. Papalem kaumbɪ, kɪmɪlɪmbendɪ lakatgot walɪ plaua gɪtɪk wɪn tɪmbɪ bendɪ lambɪŋguk.”

Kunumdok yama gik sɪnɪk wolok lolok

²² Yesulɪ Jelusalem ŋaupɪ, it kwet wopum ba tip wandɪŋ ŋaŋɪpi, amatam enɪ-daut tɪ-semguk.

²³ Tɪmbɪ ama nolɪ nɪ-kaŋbɪ eŋguk, “Wopum, wɪn ama lakat endɪŋgot Yambattɪ kolanjɪlok tuan wɪat-semumbɪ, kunum gɪnaŋ lonekalɪŋ ba nɪtek?” Eumbɪ enguk,

²⁴ “Nak ŋɪndɪŋ sanlet: amatam asuptɪ Yambattok kandaŋ ŋanepɪ wɪt nɪm kanekalɪŋ, wala tɪmbɪ sɪndɪ yama gik sɪnɪk wolok lonelɪŋdok gembɪ kotnekalɪŋ.

²⁵ It molom endɪ mɪlapi, yama sip taleumek, sɪndɪ bɪ it pawan ipɪ, wesak wɪpi nɪnekalɪŋ, ‘Wopum, yama pɪsat-nɪmɪŋ.’ Eumbɪ, tambon ŋɪndɪŋ sanbekak, ‘Nak nɪm nandɪ-samlet. Sɪndɪ denasi?’ Sanbɪ nandɪmbɪ,

²⁶ kuseɪ kɪmɪpi, manda tambon ŋɪndɪŋ nɪnekalɪŋ, ‘Nɪndɪ dɪkɪta yakan nanaŋ tuk naŋgɪmɪŋ, tɪmbɪ dɪk nɪndok ipakanan gɪŋgɪt manda e-daut tɪŋguŋ.’

²⁷ Gan endɪ ŋɪndɪŋ sanbekak, ‘Nak ŋɪndɪŋ sanlet: sɪndɪ denasi wɪn nak nɪm nandɪ-samlet. Kolan tɪndɪ gɪtɪk sɪndɪ nambɪm ŋa-talewɪt!’

²⁸ Tɪmbɪ kɪmɪsip tɪ-samgukta tɪmbɪ sɪndɪ kunum pawan papi, Ablaam, Aisak, Jekop gɪt plofet gɪtɪk endɪ Yambat gɪta kuŋɪlɪmbɪ yambɪnekalɪŋ, wolondamek sɪndɪ wandɪŋ kukulembɪ, manjɪ sɪ-gɪlɪm danekalɪŋ.

²⁹ Tɪŋɪlɪmbɪ, Yambattok gɪŋgɪtɪlɪl kwet tambon tambon taletalenan nanɪn en gɪta kunelɪŋdok bɪmbɪ, nanaŋ sɪ-jumut tɪndɪnnan pɪpapi nanekalɪŋ.

³⁰ Nandaŋ: wolonda ŋɪndɪŋ indaukak: ama nɪn enda nandum sɪŋgɪ kuaŋ endoŋnan nanɪn dɪwɪsɪlɪ dama tɪnekalɪŋ, tɪmbɪ damandaman kuaŋ endoŋnan nanɪn dɪwɪsɪlɪ sɪŋgɪ tɪnekalɪŋ.”

Yesulɪ Jelusalem it kwetta blan tɪ-ŋɪmɪŋguk

³¹ Nain wolongan Falisi ama dɪwɪndɪ Yesuloŋ bɪmbɪ nɪŋgɪlɪŋ, “Elottɪ gwɪlɪ kɪmbeŋdok nandɪlak, wala tɪmbɪ dɪk ŋalɪnɪn pɪ ŋau.”

³² Eumbɪ enguk, “Sɪndɪ ŋambi, kamot moyen wala ŋɪndɪŋ nɪmbɪt, ‘Nandɪlaŋ, nak man gɪt desa jɪmbatsɪat ep tɪmba kɪndem dambɪ, yal kolan ep kle-semɪ, sɪŋgɪ nombo yousɪ ŋambi, kenana tɪmba taleukak.’ Sɪndɪ ŋa wɪndɪŋ nɪmbɪ nandɪwɪn.

³³ Biaŋganak, plofet ama Jelusalemgot yandɪp kɪmkɪmlok, kwet nolok nɪm, wala tɪmbɪ nak man ba desa ba sisa telakanan yousɪ ŋaŋalok een.

³⁴ O Jelusalem nasi, sɪndɪ blasɪŋgandok. Sɪndɪ plofet ama pa yandɪp kɪmaŋ, tɪmbɪ ama sɪndoŋ enɪ-mumulɪn baŋ wɪn kawattɪ yandɪpmɪum kɪmaŋ. Puputtɪ nɪŋaŋɪ ep kɪmɪn tɪmbɪ, papaulɪ ep kamailak, wɪndɪŋgangot nain asupgan natnaloŋ sep kɪmɪn tɪmbettok nandɪŋgut, gan sɪndɪ nɪm nandɪ-namgɪlɪŋ.

³⁵ Nandaŋ! Wopumdɪ sɪndok kwesɪ bɪmbɪ, nombo nɪm sep kamaiukak. Tɪmbɪ nak ŋɪndɪŋ sanba: sɪndɪ nombo nɪm nambɪnekalɪŋ. Nɪm sɪnɪk. Sɪndɪ nokok plon ŋɪndɪŋ enekalɪŋ, ‘Wopumdɪ ama nɪ-mulɪm nɪndoŋ bɪlak en gwɪlam mɪlok!’[☆] wolondamek nombo nambɪnekalɪŋ.”

14

Plap kenalɪ Sabattok endɪkɪne manda kɪmɪt-klekle wɪn maklelak

¹ Sabat patnandɪ nain nola Falisi ama loloŋ nolɪ Yesu nanaŋ nanalok nɪ-tɪaŋeumbɪ ŋa lo palɪmbɪ, nanaŋ beulok nolɪlɪ ka-tuakɪlɪŋ.

² Tɪmbɪ ama no kɪi kesɪi bendɪmbendɪnat endɪ Yesulok dainan bɪ indaumbɪ

³ kaŋbɪ, endɪkɪne manda nandɪ-tale ama gɪt Falisi ama enɪ-nandɪmbɪ eŋguk, “Endɪkɪne mandalɪ nek tɪneŋdok nandɪ-nɪmlak - Sabat nainnan ama kɪndem tɪmbɪ kɪndem dalok ba nɪm?”

⁴ Wɪndɪŋ eumbɪ, manda no nɪm tambane nɪmbɪmbɪ, ama wɪn tɪkembɪ, tɪmbɪ kɪndem dambɪ nɪ-mulɪm ŋaŋguk.

⁵ Tɪmbɪ Yesulɪ enɪ-nandɪmbɪ eŋguk, “Sabat patnandɪ nainnan nɪŋaŋjɪ ba makauksɪ nolɪ tuk ban gɪnaŋ pɪukta, sɪndoŋnan nanɪn nɪn endɪ platikan nɪm tɪaŋeum lambek?”

⁶ Wɪndɪŋ eumbɪ, manda tambon tambane nɪnelɪŋdok lonjɪŋgɪlɪŋ.

Kayombineanɪ ba plap taŋdɪ tuan tɪkenekalɪŋ

⁷ Tɪmbɪ ama enɪ-tɪaŋaŋen endɪ ama lolondok pitit plon pipatnelɪŋdok pilɪmbɪ, Yesulɪ wɪn kaŋbɪ, eyout manda no ŋɪndɪŋ enguk,

☆ 13:35: Kap 118:26

⁸ “Ama noli nanañ sina tɫaknan gep tiañeumbi, dɨk dɨtnalok nanandɨñgala ama lolondok pitit plon nɨm pipaleñ. Nɨm kañbi, ama loloñga no nanañ molomdi nɨ-tiañeñguk endɨ bɨumbi,

⁹ sɨtet tɨpelat sep tiañeñguk endɨ gambɨmbi, ñɨndɨñ ganbek, ‘Endok pitit wɨn, bi-ñɨmɨmbi, nolok pit.’ Wɨndɨñ ganbɨmbi, dɨk siñgi mayek tɨmbɨmbi, ganɨ-mulɨm siñgi sɨnɨk ña pipaleñ.

¹⁰ Wɨndɨñda tɨmbi, tambo gep tiañenekalɨñ wolonda dɨk pitit siñgi sɨnɨk wolok pilekañ. Wɨndɨñ tɨmbeñda, nanañ molomdi gambɨmbi ñɨndɨñ ganbek, ‘Notna, dɨk lo, pitit dama tɨke.’ Wɨndɨñ ganbɨmbi, dɨk ama dɨwɨn no gɨta yakan nanañ nalañ endok dausɨnan kot gɨñgɨt tɨkeukañ.

¹¹ Nekta, ama gɨtik nɨsɨlok kosi gɨñgɨt tɨke-loañda endok kosi gɨñgɨt tɨke-pɨukak, tɨmbi no en kayombɨnem kulakta en tɨke-loukak.”

¹² Tɨmbi Yesulɨ yousɨmbi, ama nɨ-tiañeñguk enda ñɨndɨñ nɨñguk, “Dɨk nanañ sina tip ba wopum tɨñpi, nokai ba dat kwayañgai ba sambakai ba dɨkok kwekanan nasɨ mɨnem kwɨlɨkwɨlɨnjɨat wandisɨ wɨn nɨm pa enɨ-tiañeukañ. Nɨm kañbi, endɨ bo tombon gep tiañeumbi, nepek nek tɨñguñ wolok tombon kwelan ñolok ombɨ-gamum tɨke-taleuñ.

¹³ Tambo dɨk nanañ sina tɨñpi, ama pɨmbɨñesɨ wakɨt ama kɨsɨ ba kesɨsɨ ba dausɨ kolan wandisɨ enɨ-tiañeukañ.

¹⁴ Endɨ tombon ombɨ-gammelɨñdok tuop nɨm, gan ama dɨndɨm endɨ kɨmnan nanin mɨlatnekalɨñ wolondamek Yambattɨ tuañga kɨndem ombɨ-gamumbi, amatam dɨwɨn yapma kle palekañ.”

Yambattok nɨ-tiañela e-tembɨ manda nɨm elok

¹⁵ Tɨmbi ama Yesu gɨta yakan nanañ nañgɨlɨñ endoñnan nanin noli manda wɨn nandɨmbi, ñɨndɨñ nɨñguk, “No en Yambattɨ nanañ sina wopum gɨñgɨtɨñilok tɨ-semekak wɨn nambekakta endɨ amatam dɨwɨn yapma kle patak.” Wɨndɨñ eumbi,

¹⁶ Yesulɨ nɨñguk, “Nain nola ama noli nanañ sina wopum tɨmbepi, amatam asup sɨnɨk enɨ-tiañeñguk.

¹⁷ Nanañ nanalok nain indaumbi, kena gwañgwa no nɨ-mulɨmbi, enɨ-tiatiañen endoñ ñambi enguk, ‘Nepenepek gɨtik ip tɨwɨlɨ dɨkñemɨñda tɨmbi sɨndɨ bɨwit!’

¹⁸ Gan endɨ noñgan noñgandɨ kusei kɨmɨpi, e-tembɨ manda nɨmbi eñgɨlɨñ. Ama dama ña kañguk endɨ ñɨndɨñ nɨñguk, ‘Nak kwet sanoñgat no tuañguk wɨn ña kauttok een, kusei wala tɨmbi nak nɨm bɨmbɨlok dɨk nokok blan mandana molomgala nɨmbekañ.’

¹⁹ Tɨmbi ama noloñ ñaumbi, endɨ ñɨndɨñ nɨñguk, ‘Nak makauk wapai kit tombon tombon kena emettok ep tuañguk wɨn yanañgɨpi tɨkatɨka tɨmbepi ñaupɨ tɨlet, kusei wala tɨmbi nak nɨm bɨmbɨlok dɨk nokok blan mandana molomgala nɨmbekañ.’

²⁰ Tɨmbi noli bo ñɨndɨñ nɨñguk, ‘Nak tam kombɨkan tɨñgutta tɨmbi ñaɨalok tuop nɨm.’

²¹ Tɨmbi kena gwañgwalɨ undane bɨmbi, enɨ-tiatiañen endɨ nek eñgɨlɨñ wolok kasat gɨtik wɨn molomñɨla tɨ-ñɨmɨñguk. Tɨmbi nanañ beulɨ gɨnañ komba dɨumbi, kena gwañgwan ñɨndɨñ nɨñguk, ‘Dɨk platik sɨnɨk it kwettok telak tip ba wopum wandɨñ ñambi, ama pɨmbɨñesɨ wakɨt ama kɨsɨ ba kesɨsɨ kolan ba dausɨ sɨsɨpɨmɨn yambɨmbi yanañgɨlɨm bɨwit.’ Wɨndɨñ eumbi, wolok tuopgan tɨmbi, undanem bɨmbi

²² nɨmbi eñguk, ‘Molomna, mandañga ip biennat tɨlak, gan it gɨnañ gama nɨm tokñek.’

²³ Wɨndɨñ eumbi nɨñguk, ‘Bɨndambo ñambi, it kwet pawan telak tip ba wopum tuop kuñpi, amatam yambetañ wɨn enɨ-gɨñgɨneumbi, itna gɨnañ tokñenelɨñdok bɨwit.’

²⁴ Nak ñɨndɨñ sanlet: ama dama enɨ-tiatiañen endoñnan nanin noli nanañ tɨ-jumut tɨ-semɨt wɨn lakat no nɨm nanekalɨñ.”

Yesu julunjuwuñ nɨm kle-kulok

²⁵ Tɨmbi amatam kɨmɨn wopum asuptɨ Yesu ñañguknan kle ñañɨlɨmbi undane yambɨmbi, ñɨndɨñ enguk,

²⁶ “No en nakɨta kuupi nandɨlak, gan naka tɨmbi meñ beu wakɨt tamɨn ba wembe gwañgwañii ba dal kwayañii ba wiwii ba enlok kuñgun wɨn bo siñgi nɨm wɨt-semɨlakta, endɨ nokok gwañgwana sɨnɨk kuuktok tuop nɨm.

²⁷ Tɨmbi no en enlok kloñbal nɨm tɨke bemi, nak nep kle kulakta, endɨ nokok gwañgwana sɨnɨk kuuktok tuop nɨm.

²⁸ Tɨkap sɨndoñnan nanin noli it wopungan kɨndilep nandɨwikta, endɨ dama pipapi, ittok tuanla nandɨmbi, mɨnem palmɨlak walɨ it wɨn tɨmbi taleuktok tuop ba nɨm wɨn ka-nandɨwik.

²⁹ Nɨm kañ, yop tambɨ, it kusei kɨmɨlek, gan endɨ it tɨmbi taleuktok tuop nɨm, tɨmbi ama it wɨn ka-nandañ endɨ gɨtɨktɨ kusei kɨmɨpi nɨ-lakalaka embi,

³⁰ ñɨndɨñ enelɨñ, ‘Ama ñalɨ it plapkan kusei kɨmɨpi kɨndikuk, gan nɨtekteka nɨm tɨmbi talelak?’

³¹ Ba tɔkap ama wapmañ no endi ama wapmañ nol nola mik ti-ñimepi ñauk, endi nitek tɔmbek? Endi dama pipapi nandi-kiliñ embi, endok ama lakatgot endi diwɔndok ama asupgan mik ti-semnelɔndok tuop ba nɔm.

³² Tɔkap nɔmda, kanjikɔñiɔi gama mayaŋgan palɔñiɔmbi, ama wapmañ walɔ kanjikɔñiɔloñ manda kimɔlɔm ñaumbi nɔmbek, 'Busuk inda-nimektok nitek tɔmbet?'

³³ Wɔndiŋgangot sɔndi gɔngɔtsii ba nepenepeɔ gɔtik pat-samlak wɔn siŋgi wɔlmɔnelɔndok nɔm ti-paŋgɔtam pakañda, sɔndi nokok gwaŋgwanaɔ sɔnik kunelɔndok tuop nɔm.

³⁴ Palañ wɔn nepek koŋgom sɔnik. Gan wolok koŋgomɔi talewɔkta, nitek tɔnambi, nombok koŋgom dawɔk? Wɔndiñ tɔndiɔlok tuop nɔm!

³⁵ Palañ wandin wɔn nana kena gɔnañ ba gwɔlaŋgwɔlam gɔnañ kena nɔmnat, slak kolɔm ñalok.*

No en pawañnat endi pawañ kimɔpi, mandana nandi-kiliñ eukak."

15

Yom amalɔ gɔnañ tambanelak enda tɔmbi sɔlisɔli wopum indalak

¹ Tɔmbi takis epep ama ba yom ama asupgandɔ Yesulok mandan nandiɔnɔpi pa baaŋgɔliñ. Wɔndiñ tɔmbɔmbi,

² Falisi ama gɔt endi kɔne manda nandi-tale ama endi yambɔmbi nandum pɔmbi, Yesula ni-wolwolk embi eŋgɔliñ, "Ama walɔ yom ama not ti-sembi, en gɔta pipat-mɔlat tɔmbi, nanañ yakan pa nalak."

³ Wɔndiñ eumbi, Yesulɔ eyout manda no ñɔndiñ enguk,

⁴ "Tɔkap sɔndoñ nanin ama nolɔ sipsip 100 yambɔ-dɔkɔneñiɔmbi, noŋgan nolɔ pailekta, biwɔk ba? Nɔm ya! Endi 99 diwɔn wɔn kwet kli pataknan yambium kli na-palɔmbi, noŋgan pailak wɔn lonjɔ ñakap tɔmbɔ indauk wolok tuop.

⁵ Tɔmbɔ indambi, walen kɔndem daumbi, bupum mɔmbi undane ñauk. Ña

⁶ ilan tombi, nolii ba il kwelnan nasii kɔti-semum bɔmbi endok, 'Sipsip pailak wɔn ip tɔmba indakta tɔmbi, bɔ nakɔta sɔlisɔli tɔmbɔ!'

⁷ Nak sanba nandi-wɔt: ama walɔ sipsip pait-palɔmbi tɔmbɔ indaŋguk wala sɔlisɔli wopum tɔŋguk, wɔndiŋgangot yom ama noŋgan no endi gɔnañ tambanelak enda tɔmbi kunum gɔnañ sɔlisɔli wopum sɔnik indauk. Gan ama 99 endi ikan dɔndɔm kuañda tɔmbi gɔnañ tambatambata nɔm nandañ enda tɔmbi sɔlisɔli lakatgot indauk."

⁸ Yesulɔ wɔndiñ embi yousɔmbi enguk, "Tɔkap tam nolok mɔnem kwandai satnin* kɔt tambon tambon palmek, tɔmbi noŋgan no pailekta, kak biwɔk ba? Nɔm ya. Endi kolsalen pɔndopi, it jamɔmbi, lonjɔ-kiliñ embi, tɔmbɔ indauk wolok tuop.

⁹ Tɔmbɔ indaumbi, nolii ba il kwelnan nasii kɔti-semum bɔmbi endok, 'Mɔnemna pailak wɔn ip tɔmba indakta tɔmbi bɔ nakɔta sɔlisɔli tɔmbɔ!'

¹⁰ Nak ñɔndiñ sanba nandi-wɔt: tam walɔ mɔnem kwandai pailɔmɔmbi tɔmbɔ indaŋguk wala sɔlisɔli tɔŋguk, wɔndiŋgangot yom ama noŋgan no endi gɔnañ tambanelak enda tɔmbi Yambattok eñaloñiɔlok boŋgɔpsɔnan sɔlisɔli indalak."

¹¹ Tɔmbi Yesulɔ yousɔmbi enguk, "Ama no endok nɔnañiit tɔpet pakɔmɔk.

¹² Pakap, monalɔ beula ñɔndiñ nɔŋguk, 'Bep, dɔk mɔnem kwɔli-kwɔli ba kwet pakamlak wɔn itaŋgan danbi, nokok tambon namɔñ.' Eumbi, nepek gɔtik wɔn danbi enguk.

¹³ Monalɔ nain nɔm ombataumbi, beulɔ nepenepek mɔŋguk wɔn tualok kimɔt-talembi, mɔnem gɔtik epmbi, kwet mayaŋgan ñambi pat-ti-kuŋguk. Kumbi, nandi-kamala-kuñɔpi, mɔnem epguk wɔn gɔtik kot-taleŋguk.

¹⁴ Kot-taleumbi, kwet pakuknan wandiñ nanañ map wopum indaŋguk. Indaumbi, gwaŋgwa walɔ nanañla lonjɔ nɔm kañbi,

¹⁵ ama wɔnanin nolon ña pa galɔmbi, bɔlɔ yambɔ-dɔkɔnektok kena gɔnañ ni-mulɔm ñaŋguk.

¹⁶ Ña kena ti-kuñɔpi, nanañ gawat tɔliŋgukta tɔmbi bɔttok nanañ wɔn bo ep nanalok galk nandiŋguk, gan enlok nanañ nepek no nɔm pa maaŋgɔliñ.

¹⁷ Wɔndiñ ti-kukap, gɔnañ nanandɔn tombɔmbi, ñɔndiñ nandiŋguk, 'Ama betnalok mɔnem kena ti-ñi-mañ gɔtik endok nanañ tuk wɔn mɔlapkan pat-semalak, gan nak endok nɔnañli ñolok nanañnala kimɔbepi pa tɔlet.

¹⁸ Wɔndiñda nak kwet ñin bimbi, bɔndambo betnalon ña tombi, ñɔndiñ nɔmbetat: Bep, nak Kunum Molom gɔt dɔk sɔta yom ti-samgut,

* **14:35:** No en Yesu julunjuɔl klelak endi palañ koŋgom nɔmnat wandin. * **15:8:** Mɔnem kwandai satnin walɔ kena nain noŋgandok tuan. † **15:15:** Juda amalɔ bitta nandum nepek kolan papait tɔmbɔmbi, nɔm nayaŋgɔliñ ba tɔkekaŋgɔliñ ba ep towiyaŋgɔliñ.

¹⁹ wala tĩmbi nak ñandin ñali nombo nĩñaña sɪnɪk kuuptok tuop nĩm, slak nandi-namumbi, mĩnem kena tĩ-gambi kuutat.'

²⁰ Wĩndĩñ nandĩmbi mĩlapi, wolongan beuloñ ñauktok ñaũguk.

Ñakap, kambak mayaňan il tĩmbi dumalaum bĩumbi, beulĩ kaũguk. Kañbi kadaklembi, blan tĩ-ñĩmbi, woñep ñam apbi, simumuñ tĩ-ñĩmĩnguk.

²¹ Tĩmbi nĩñañli ñĩndĩñ nĩnguk, 'Bep, nak Kunum Molom gĩt dɪk sɪta yom tĩ-samgut, wala tĩmbi nak ñandin ñali nombo dɪkok nĩñaña sɪnɪk kuuptok tuop nĩm.'

²² Gan beulĩ nandi-kĩmnembi, kena gwaňgwañiila ñĩndĩñ enguk, 'Sĩndĩ platik sɪnɪk ñambi, dasindasi engano pamanat wĩn tɪke bĩmbi dasi-ñĩmĩt, tĩmbi besa pamanat kii nĩñañ plon dasi-ñĩmĩmbi, kesĩ gwĩlap wakĩt dasi-ñĩmĩt.

²³ Tĩmbi makauk nĩñañ kĩttĩ towium bendĩ wopum da-kĩliñe patak wĩn tɪke bĩm wĩp, sina wopum tĩmbi, sɪlɪsɪlɪ tĩna.

²⁴ Neta, nĩñaña ñĩn endĩ kĩmguk ba paikuknan nanin nombo bĩ indambi, kaik patak.' Wĩndĩñ eumbi, kusei kĩmĩpi, sɪlɪsɪlɪ wopum tĩngĩliñ.

²⁵ Tĩñĩlĩmbi, tuanli kena gĩnañ pakuk walĩ ilan undane bĩm, it tĩmbi dumalaumbi, amatamdĩ kap tiumbi nandĩnguk.

²⁶ Nandĩmbi, kena gwaňgwa no kĩtĩ-ñĩmĩum bĩumbi, nĩ-nandĩ asup tĩmbi, ñĩndĩñ nĩ-kaũguk, 'Wĩ nek indalak?'

²⁷ Eumbi nĩnguk, 'Kwayaňga mona ip bɪk patak. Tĩmbi pĩngĩu gwĩlap no nĩm kolaũgukta besetti eumbi, makauk nĩñañ kĩttĩ towium bendĩ wopum daũguk wĩn wĩpi, nanañ si-na tamĩñ.' Wĩndĩñ eumbi,

²⁸ tualĩ wala nandu pĩumbi, gĩnañ komba dĩumbi, it gĩnañnan nĩm lololok gĩngĩneũguk. Tĩmbi beulĩ pĩmbi, tualoñ ñambi, nĩ-busumbusuk tĩ-ñĩmbi, it gĩnañ louktok nĩ-nandĩñpi nĩ-gĩngĩneũguk.

²⁹ Gan tualĩ tambane nĩnguk, 'Nandĩlañ. Gwĩlat asupgan ñĩn nak kena gwaňgwa sɪlanin nomɪk kena tĩ-gam-ta-bĩmbi, mandaňga no nĩm wĩkut, ganmek dɪk notnai gĩt sɪlɪsɪlɪ tĩneñdok meme nĩñañ kambak no nĩm namguñ.

³⁰ Gan nĩñaña mona ñali tam telak joňgo kuañ en gĩta kumbi, mĩnemga na-taleũguk en wandin walĩ bĩumbi, dɪk eumbi, makauk nĩñañ kĩttĩ towium bendĩ wopum daũguk wĩn dombĩmbi si-ñĩmañ.'

³¹ Eumbi, beulĩ nĩnguk, 'Nĩñaña, dɪk nepek nola nĩm lonjĩlañ. Nain tuop dɪk noňganli nakĩta kulañ, tĩmbi nepenepek gĩtɪk pat-namlak wĩn dɪkok gĩngĩt.

³² Kwayaňga ñĩn endĩ kĩmguk ba paikuknan nanin nombo bĩ indambi kaik patak. Nĩtektata waleni nĩm kĩndem daumbi, na sɪlɪsɪlɪ nĩm tĩneñ?'

16

Mĩnem kwĩlɪkwĩlɪ nandi-daklenat ka-dɪkũnelok

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwaňgwañiila eyout manda no ñĩndĩñ enguk, "Ama kwĩlɪkwĩlɪ wopummat nolĩ mĩnem kwĩlɪkwĩlɪ kena aman nolok kiinan ka-dɪkũneuktok kĩmĩt-talembi kuũguk. Kuumbi, nain nola ama dɪwĩndĩ kandɪkũnelok plon kɪt yout manda ñĩndĩñ nĩngĩliñ, 'Endĩ nepenepeka ep tĩmbi pailektok tɪlak.' Wĩndĩñ eumbi,

² kandɪkũne kɪtĩ-ñĩmĩum bĩumbi nĩnguk, 'Dɪkok plon manda eum nandĩt wĩn nĩtek? Dɪk kandɪkũne kena nombo tĩ-nameñdok tuop nĩm, wala tĩmbi yout sambat tĩmbĩmbi, mĩnem kwĩlɪkwĩlɪlok kusei dakleun.'

³ Tĩmbi kandɪkũneli gĩnan gĩnañ ñĩndĩñ nandĩnguk, 'Molomnalĩ kandɪkũne kena napma tɪkelak, wala tĩmbi nak nĩtek tĩmbetat? Neta, nak kwet dɪplĩndɪplɪlok gembĩ no nĩm pat-namlakta, tĩmbi mĩnem kwĩlɪkwĩlɪ kɪtĩnatta maetalet.

⁴ O, kombɪkmek nandɪlet! Tɪkap nak man wĩndĩñ wĩndĩñ tĩmbetta, molomnalĩ kenala nep kleukak, wolondamek amalĩ not tĩ-nambi, isĩnan gumañ nanĩ-tiañeneñĩ bek.'

⁵ Wĩndĩñ embi, molomñĩlok tombon tɪke-kuũgĩliñ noňgan noňgan kɪtĩ-semum bĩumbi, nola nĩ-kañbi eũguk, 'Molomnalok tombon dɪkok kandañ nĩtek patak?'

⁶ Eumbi nĩnguk, 'Oliv komba tul wĩn wɪli gɪlo tĩndɪn wĩn kwet kambot* 100 wolok tuop.' Eumbi ñĩndĩñ nĩnguk, 'Ale, dɪk tambon ombeñdok kundit youkuñ ñĩn tɪkembĩ, platik sɪnɪk pipapi, tambon 50 ombeñdok yout.'

⁷ Wĩndĩñ embi, no nĩ-nandĩmbi eũguk, 'Molomnalok tombon dɪkok kandañ nĩtek patak?' Eumbi nĩnguk, 'Plaua mĩnjɪp kĩmĩka tĩndɪn wĩn lɪk 100 wolok tuop.' Eumbi nĩnguk, 'Ale, dɪk tambon ombeñdok kundit youkuñ ñĩn tɪkembĩ, tambon 80 ombeñdok yout.' Kandɪkũneli wĩndĩñ eũguk.

* 16:6: Kwet kambot wandin no wĩn 37 lita ba nek.

⁸ Kwelalok nepektok kandañ ama kwet ñolok gñngit kuañ endi siñginji tike-kim̄tnelñndok kundit ti-kindem dambi, ama Yambattok kolsalen gñnañ kuañ wñ yapma kleañ, wala tĩmbi molomli kandikñe kelamdĩ nitek tñnguk wñ nandi-tombi, ñindñ eñguk, 'Ama walĩ enlok siñgin tike-kim̄lektok kundit ti-kindem dañguk.'

⁹ Yesuli eyout manda windiñ embi yousĩmbi enguk, "Nak ñindñ sanba: sındi windiñgangot kwelalok minem kwilikwili pat-samlak walĩ amatam not ti-sembi, ep kim̄tnekaliñ. Windiñ tñnekalñda, kwelalok nepenepek gitik kena mi-taleumek, kuñgu taletalen nĩmnatnan sanĩ-tiañeum lonekaliñ.

¹⁰ No en nepek silanin kiinan kim̄lim patak wñ ka-dikñe-kiliñ elak walĩ wakan nepek bien wopum windiñgangot ka-dikñe-kiliñ elak. Ba no en nepek silanin kiinan kim̄lim patak wñ dindĩmgan nĩm ka-dikñelak walĩ wakan nepek bien wopum windiñgangot dindĩmgan nĩm ka-dikñe-kiliñ elak.

¹¹ Windiñda tĩkap sındi kwelalok minem kwilikwili silanin wñ nĩm ka-dikñe-kiliñ eñgĩlñda, nindi nepek Yambattok dainan biennat wñ sındok kisĩnan ka-dikñenelñndok kim̄lelak? No nĩm.

¹² Ba tĩkap sındi ama nolok nepek kisĩnan kim̄kuk wñ nĩm ka-dikñe-kiliñ eñgĩlñda, nindi nepek no sñlok pat-samektok samekak? Wñ bo nĩm.

¹³ Kena gwañgwa silanin endi molomñit tĩpet endok kena ti-semektok tuop nĩm. Windiñ tĩmbekta, endi molomñin nola nandum pĩmbĩnen tĩmbĩmbi, nandi-kunjit tĩñmek, tĩmbi molomñin no wñ gñnañĩ kasĩlembi, tike-kwambĩ dauk. Windiñgangot sındi Yambat ba minem kwilikwili lok kena tĩpelatkan ti-kunelñndok tuop nĩm."

Yambattok dainan matañgotañgoli minem kwilikwili maklelak

¹⁴ Falisi ama minem kwilikwili lok nandi-koñgom tĩañgĩlñ endi Yesuli manda wolok plon eu pĩmbi nandiñpi, tima giak ti-ñĩmĩmbi, nĩ-sasale manda eñgĩlñ.

¹⁵ Tĩmbi Yesuli enguk, "Sındi amatamdok dausĩnan dindĩm walan pa tañ, gan Yambattĩ gñnañ nanandĩnjĩ nĩtein wñ sambĩ-dakle-talembi, kusei ñindĩñda nandum tuop nĩm ti-samlak: nepek amalĩ nandum loloñ sñnik tĩlak walĩ Yambattok dainan kolan papait sñnik pa tĩlak.

¹⁶ Yoane tuk ii-sem endi gama nĩm indañĩlĩmbi, Moselok endikñe manda gĩta plofet amalĩ manda youkĩlñ wñ eu pĩmbi, amatamdĩ kim̄t-kleñgĩlñ. Tĩmbi Yoanelĩ indañguk wolok siñgi kandañ Yambattĩ amatam nitek yambĩ-dikñelak wolok gñngit manda kindem eu pĩmbi, amatamdĩ endok gñngit indanelñndok gembĩ kokañ.

¹⁷ Gan endikñe manda gitiktĩ gama papat kwambĩ pakañ. Kunum kwet endi kindem paitekamĩk, gan endikñe manda endĩla lakat sñnik no nĩm paitnekalñ. Nĩm sñnik.

¹⁸ Windiñda no en tamĩn kle-kopi, komblin tĩkelak, endi Yambattok dainan telak joñgo kulak, tĩmbi no en tam kle-kokolĩn no tĩkelak, endi windiñgangot telak joñgo kulak."

Minem kwilikwili kunumdok yama nĩm pĩsalelak

¹⁹ Tĩmbi Yesuli kasat no ñindñ ti-semguk, "Ama minem kwilikwili wopumnat no kuñguk. Endi dasindasin pamanat tuan wopum pa dasimbi, sandap tuop nanañ sina wopum pa tĩlñguk.

²⁰ Endok telak yamanan ama pĩmbĩnen no kim̄lim pakuk, koi Lasalos.† Wandalĩ endok pĩngĩu gwĩlap gitik tĩmbi kolaumbi,

²¹ nanañla papi, ama kwilikwili nattok ilĩ gñnañ nanañ na-tlapi, ti na gĩlam gñnañ mep kokañ wñ nambepi nandiññguk. Tĩmbi windiñgot nĩm. Kamottĩ bo bĩmbi, wandan bĩndaañgĩlñ.

²² Tĩmbi wĩnaña ama pĩmbĩnen endi sembumbi, eñalolĩ gĩnan tip nañgĩt-lombi, endok pañĩn Ablaam gĩta kim̄lim pakuk. Tĩmbi ama kwilikwili nat endi bo sembumbi kindit tapliñgĩlñ. Kindit taplimbi,

²³ kolandok gñngit tĩmbi, pĩngĩp gawat wopum nandiñ pakuk. Papi, deium loumbi, Ablaamdĩ Lasalos gĩta yakan mayañgan sñnik palĩmbi yambĩñguk.

²⁴ Yambĩmbi, kitiu loumbi nĩnguk, 'Bep pañ Ablaam! Nak komba galk ñolok gñnañ papi, pĩngĩp gawat wopum nandiñlet. Dik blan nandi-nambi, Lasalos nĩ-mulĩmbi, kii nĩñañ kusiptĩ tuk gñnañ youp bĩmbi, mambena plon kim̄lim busukñenewĩn.'

²⁵ Gan Ablaamdĩ tambane nĩnguk, 'Nĩñana, dik nĩm nandi-kamalaukañ: siti dama kaik pakĩmĩknan dik pipapat kindem kasile-taleñguñ, tĩmbi Lasalosĩ nepek kolan kusei kusei inda-ñĩmĩmbi, blan plon pakuk. Gan man ñĩn endi ñolok busuk plon patak, tĩmbi dik pĩngĩp gawat wopum nandiñlañ.

† 16:20: Kot Lasalos wolok walan wñ "Yambattĩ tike-kim̄tak en".

²⁶ Tĩmbi wĩngot nĩm. Masimasip no kimĩkĩmĩlĩn, wĩn kwet jambĩlan nĩndok ba sĩndok boĩngĩpnĩnan patak, tĩmbi nĩndoĩnan ba sĩndoĩnan nanin nolĩ wĩn dĩkĩnĩmbi, tambo ñaneĩndok tuop nĩm.'

²⁷ Ablaamdĩ wĩndĩnĩ eumbi, ama walĩ nombo kĩtĩ-nandĩmbi nĩĩnguk, 'Bep. Wĩndĩnĩnda dĩk kĩndem Lasalos nĩ-mulĩmbi, bepنالok ilan ñambi,

²⁸ kwayanai kĩt tambon pakañ wĩn molo manda enbĩmbi, endĩ kuĩngunji tĩ-dĩndĩm ewĩt. Nĩm kañbi, endĩ bo kwet kolan ñolokgan pĩmbi, pĩngĩp gawat wopum nandĩnelĩn a'

²⁹ Eumbi nĩĩnguk, 'Neta Lasalosĩ ñauktok elañ? Kwayañgailĩ Mose gĩt plofet amalĩ manda youyoulĩn wĩn gĩtĩk pat-semłak. Manda wĩn wakan nandĩmbi kĩmĩt-klenekalĩn.'

³⁰ Eumbi, ama walĩ Ablaamda nĩmbi eĩnguk, 'Bep. Wĩn tuop nĩm. Gan ama sembĩsembĩn nolĩ endoĩn ñaukta, gĩnañji kĩndem tambanenekalĩn.'

³¹ Eumbi nĩĩnguk, 'Tĩkap endĩ Mose gĩt plofet ama endok mandanjĩ nandĩ-kĩmneyañda, ama nolĩ kĩmnan nanin mĩłapi, molo manda enbĩm, walĩ bo nĩm dakle-semek.'

17

Kuĩngu nĩtek kuamĩn wĩn ka-kĩlĩn elok

¹ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañĩlla ñĩndĩnĩ enguk, "Nepek kusei kuseilĩ mek amatamda inda-sembi, ep tiañeum yom tañ. Gan ama kusei nĩndĩ tĩ-kuyuk plon enĩ-tiañelok endĩ blangan.

² Kawat wopum no ama wolok bim plon tembĩmbi, tuk kimbĩnĩ gĩnañ youp munjup kolĩm pĩwĩk walĩ mĩłap, gan tĩkap endĩ gĩngĩtna koi nĩmnat ñandin no tĩmbĩm yom plon pipĩłakta, Yambattĩ kĩnjan mĩłap wopum ombĩ-mĩumbi, mĩłata-sĩnĩk taukak.

³ Wala tĩmbi kuĩngunji ka-kĩlĩn enekalĩn.

Tĩkap noka nolĩ yom tĩłakta, ep tĩndĩn kolan wĩn biuktok manda kwambĩnĩ nĩmbekañ, tĩmbi yomĩnla nandum blalaumbi, siĩgi wĩtakta, yomĩn bi-ñĩmekañ.

⁴ Tĩmbi endĩ sandap noĩngan gĩnañ nain asup yom tĩ-gamek, tĩmbi nombo nain nĩtek yom tĩ-gamguk tuop ñĩndĩn ganbek, 'Nak yomnala nandĩwam blalaumbi, siĩgi wĩtet' eumbi, dĩk yomĩn bi-ñĩmekañ."

⁵ Tĩmbi ama enĩ-mumulĩn endĩ Wopumda ñĩndĩnĩ nĩĩngĩlĩn, "Dĩk nanandĩ-kĩlĩktĩnĩ tĩmbi wopum da-nĩmĩn."

⁶ Eumbi tambane enguk, "Tĩkap nanandĩ-kĩlĩktĩnjĩ lakat mastat mĩnjĩp nomĩk pat-samekta, kĩndem komba kakai sakñen ñala ñĩndĩnĩ nĩnelĩn, 'Dĩk kakatka tamapi ñam, tuk kimbĩnĩ gĩnañ pĩmbi, tĩpi kwambĩnĩ da!' Wĩndĩnĩ nĩmbĩmbi, komba walĩ wolongan mandanjĩ taĩngonewĩk."

⁷ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi enguk, "Tĩkap kena gwaĩngwa sĩlanin no nanañ kena ba sipsip yambĩ-dĩkñe kena tĩ-samekta, kena gĩnañ nanin undane ilan bĩumbi, sĩndoĩnan nanin nolĩ 'Platik sĩnĩk bĩmbi, nanañga ñĩn na!' wĩndĩnĩ nĩmbek ba?

⁸ Nĩm ya. Tambo endĩ ñĩndĩnĩ nĩmbek, 'Dĩk nanañ tĩ-jumut tĩ-nambi, dasindasiĩnga tĩ-dĩndĩm tĩmbi, nanañ tuk mep bĩ kle-namum nambamek, dĩtnalok siĩngimek kle na.'

⁹ Tĩmbi kena gwaĩngwalĩ molomdok mandan taĩgoneumbi, molomdĩ nĩ-kĩndem dawĩk ba? Nĩm ya.

¹⁰ Wala tĩmbi sĩndĩ wĩndĩnĩngangot nepek Molomjĩlĩ manda sanguk wĩn gĩtĩk taĩgone-taleañda, ñĩndĩnĩ enekalĩn, 'Nĩndĩnĩ kena gwaĩngwa ñandin ñalĩ kenanĩngot tĩngĩmĩn, nĩnda nĩnĩ-kĩndem dalok tuop nĩm.'

Yambatta kot gĩngĩt mĩlok

¹¹ Tĩmbi Yesulĩ gwaĩngwañĩnĩ gĩt Jelusalem ñaupi, kwet tĩpet, Samalia gĩt Galili, wolok balilĩnjetnan klembi ñaĩnguk.

¹² Nĩmbi, it kwet nolok loup tĩnĩlĩmbi, ama kĩt tambon tambon endĩ ña Yesu tĩmbi dumalaĩngĩlĩn. Endĩ jĩmbat yambo mawatsiat, amatamdĩ yambĩ-mĩsĩmĩsĩ taaĩngĩlĩnda tĩmbi mayaĩngan ipi

¹³ kĩtĩ-ñĩmĩmbi nĩĩngĩlĩn, "Yesu, ama wopum, dĩk blan tĩ-nĩmbi nandĩ-nĩmĩn."

¹⁴ Wĩndĩnĩ kĩtĩmbi yambĩmbi, Moselok endĩkñe manda klenelĩndok embi enguk, "Sĩndĩ gwĩłapsĩ tapma amala daut semnepi ñawĩt!" Wĩndĩnĩ eumbi ñaĩnĩlĩmbi, wolongan wandanjĩ gĩlĩtaĩnguk.

¹⁵ Tĩmbi gwĩłapsĩ kaum kĩndem daumbi, endoĩnan nanin nolĩ nolii yambĩmbi, Yambat wopumgan nĩ-ta-lo tĩnĩpi, Yesuloñ undane bĩnguk.

¹⁶ Ama wĩn endĩ Juda ama nĩm, endĩ Samalia nanin. Endĩ Yesulok kesiinan bĩ pi pĩmbi, kwet plon pĩndĩm papi, sĩmba kĩndemda manda nĩnguk.

¹⁷ Eumbi, Yesulĩ amatam en gĩta pakĩlĩn ñĩndĩnĩ enguk, "Nak ama kĩt tambon tambon ep tĩmba kĩndem dalĩn bek, gaĩngan ama kĩt tambon tĩpet tĩpet endĩ delok pakañ?

¹⁸ Nĩtektta tĩmbi ama sambat nolok ñalĩ engangot undane bĩmbi, Yambat koi gĩngĩt mĩłak?"

¹⁹ Wɪndɪñ embi nɪŋguk, “Nanandi-kɪlɪktɪŋgalɪ gep tɪmbɪ kɪndem dalañ. Kɪndem a, mɪlapɪ ñau!”

Yambatti indañgan nɪmbi-dɪkñeukak wolok tɪ-pañgɪpañgɪlelok

Ama Sisɪnɪktɪ indañgan bɪ inda-dakleukak

²⁰⁻²¹ Yambatti dawanda kusei kɪmɪpi, amatam indañgan yambi-dɪkñeukak wala Falisi amali Yesu nɪ-nandumbi, ñɪndɪñ tambane enguk, “Endɪ ikan boŋgɪpsɪnan papi sambi-dɪkñelak, wala tɪmbi sɪndɪ nepek wolok kusei kɪmɪkɪmɪt wɪn dausɪlɪ kanelɪñdok tuop nɪm, ba amali nosiila ñɪndɪñ nɪm enɪnekalɪñ, ‘Yakñesi, endɪ ñolok patak’ ba ‘Da patak.’”

²² Wɪndɪñ embi yousɪmbi, gwañgwañiila enguk, “Mɪlap nain indaukuk wolonda sɪndɪ Ama Sisɪnɪk nak nain dumangangot nambɪnepi nandi-koŋgom tɪnekalɪñ, gan nɪm nambɪnekalɪñ.

²³ Tɪmbi dɪwɪndɪ naka ‘En ñandɪñ patak’ ba ‘Wandɪñ patak’ wɪndɪñ sanɪnekalɪñ, gan sɪndɪ nandi-kɪmnembi, nɪm woñepi ep klenekalɪñ.

²⁴ Kusei ñɪndɪñda: pɪsapɪsattɪ bayak eumbi, kunum kwet kusei kɪmɪkɪmɪlɪnan nanin ñam taleŋguknan sale-talelak, wɪndɪñgangot Ama Sisɪnɪk nokok nainna indaumbi, indañgan tombetat.

²⁵ Gan dama nak pɪŋgɪp gawat ba mɪlap kusei kusei bemambi, amatam man ñɪndɪñgɪt kuañ endɪ siŋgi wɪt-namnekalɪñ. Wɪndɪñ inda-namektok een.

²⁶ Amatamdɪ Noalok nainnan tuk gwam wopum gama nɪm indañlɪmbi nɪtek kuŋgɪlɪñ, wɪndɪñgangot endɪ nak Ama Sisɪnɪk gama nɪm tomñɪlambi kunekalɪñ.

²⁷ Endɪ nanañ tuk nambi, wapatam tɪñɪlɪmbi, Noalɪ kɪkeñ gɪnañ loŋguk wolok tuop. Tɪmbi tuk gwam wopumdɪ suam ep walaimbi, yandɪp kɪm-taleŋguk.

²⁸ Lotilok nainnan wɪndɪñgangot indañguk: amatamdɪ nanañ tuk nayaŋgɪlɪñ, ba nepenepek tuatua kena ba nanañ kena ba it kɪndikɪndit kena pa taaŋgɪlɪñ,

²⁹ gan Lotilɪ Sodom it kwet biŋguk sandap wolonda komba gɪt kawat kombanat kunum gɪnañ nanin gwi nomɪk pɪm yandɪpbi, ep dɪumbi kɪm-taleŋgɪlɪñ.

³⁰ Noa ba Lotilok nainnan mɪlaptɪ amatam kaikan inda-semguk, wɪndɪñgangot nak Ama Sisɪnɪktɪ tombi inda-dakleutatan mɪlaptɪ inda-semekak.

³¹ Sandap wolonda isɪ pawan ba kenanjɪ gɪnañ pakañ enda ñɪndɪñ tɪnelɪñdok nak elet: endɪ nepenepesɪ mep ñanelɪñdok isɪ gɪnañ nɪm lonekalɪñ ba undane isɪnan nɪm ñanekalɪñ.

³² Loti tamɪnloñ mɪlap inda-ñɪmɪŋguk wɪn sɪndɪ nɪm nandi-kamalanekalɪñ.

³³ No en kwelalok kuŋgun enlok tɪke kamaiuktok gembɪ kotakta, kunumdok kuŋgun pailɪmekak. Tɪmbi no en naka tɪmbi kwelalok kuŋgun bilakta, kunumdok kuŋgun walɪ palmekak.

³⁴ Nak ñɪndɪñ sanlet: nain wolonda amatam tɪpettɪ tim ipat noŋgan plon dou palɪmbi, no matɪkembɪ, no bium palekak.

³⁵⁻³⁶ Tɪmbi tam tɪpet endɪ yakan nanañ mɪndɪ palɪñɪlɪmbi, no matɪkembɪ, no bium palekak.”*

³⁷ Tɪmbi gwañgwañiilɪ nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Wopum, wɪn dendɪñ indaukuk?” Eumbi, eyout manda no ñɪndɪñ enbi eñguk, “Nepek kɪmɪkɪmɪn pataknan monɪk oeoelɪ kɪmɪn tɪmbɪmbi, nepek delok patak wɪn inda-daklelak.”

18

Ñimolo tɪ-ta-kuumbi, Ama Sisɪnɪk en bɪ tombekak

¹ Tɪmbi gwañgwañiilɪ nain tuop nɪmolo tɪmbi gɪŋgɪnembi, nɪm nandi-mɪlatanelɪñdok Yesulɪ eyout manda no ñɪndɪñ enbi

² eñguk, “It kwet nolok manda kandan ama no kuŋguk. Endɪ amala nɪm nandi-semɪlɪŋguk, ba Yambatta bo giñgiŋgan nɪm tɪ-ñɪmlɪŋguk.

³ Tɪmbi it kwet wolok tam kanjak no kuŋguk endɪ manda kandanloñ nain nain bɪmbi, ñɪndɪñ nɪlɪŋguk, ‘Dɪk nandi-nambi, kanjɪkna nɪ-gɪŋgɪneumbi, tambonna endok kandañ patak wɪn ombɪ-namekak.’

⁴ Wɪndɪñ eumbi, kandanlɪ nandi-kɪmnembi kulɪŋguk. Kukapi, siŋgimek enla ñɪndɪñ eñguk, ‘Nak ama nɪm nandi-semlet, ba Yambatta bo giñgiŋgan nɪm tɪ-ñɪmlet.

* **17:35-36:** Nandi-tale ama dɪwɪndɪ manda kusip no gamaŋgot patak eañ. Wɪn ñɪndɪñ, “Nain wolonda ama tɪpet endɪ kena gɪnañ yakan palɪñɪlɪmbi, no matɪkembɪ, no bium palekak.”

⁵ Gan wandingan embi, tam kanjak ñalî nain nain mîlap ñîn pa namlakta tîmbi nak joŋgo tîke-kîmîlambi, tambon kak tîkeukak. Nîm kañbi, nain tuop gîngîne bîumbi jîklotaut.’”

⁶ Wopumdî eyout manda wîndîñ tî-sembi, gwañgwañiila enguk, “Sîndî kandan ama kelamdî nek eñguk wîn nandañ ba? Endî tam gîngînen wîn tîke-kîmîlepi eñguk.

⁷ Tîmbi Yambattî amatam enlok ep kasîleñguk wîn nek tî-semekak? Endî gîngîtîiilî tim sandap kîti-ñîmañ wîn nain ombaggan nandi-kîmnembi, nîm ep kîmîlek ba? Nîm ya.

⁸ Nak ñîndîñ sanlet: nain nîm ombataumbi, platik sînik ep kîmîlekak. Gan nak Ama Sîsîniktî bî tommek, nak wolonda amatam nanandi-kîlîktînjîat dîwîn kwelan ep tîmba indanekalîñ ba nîm?”

Kayombînembi kuañ endî Yambattok dainan dîndîm indañ

⁹ Tîmbi Yesulî yousîmbi, eyout manda no eñguk, wîn ama endî dîndîm wîndîñ nandi-kwambîñ dambi, dîwînda nandum pîmbîñen tîlak ama wandisî wala ñîndîñ enguk,

¹⁰ “Nain nola ama tîpet, wîn Falisi ama no, tîmbi takis epep ama no, endî nîmolo tîndepi tapma it gînañ loñgîmîk.

¹¹ Falisi ama endî lom ipi, gînan gînañ enla ñîndîñ nîmolo tîmbi eñguk, “Yambat. Ama dîwîn gîtik endî mînem tiatia telak julûngan kîmît-kleañ, ba kundit kelam tañ, ba telak joŋgo pa kuañ. Gan nak endî wandin nîm, ba takis epep ama da patak en wandin bo nîm, wala tîmbi sîmba kîndemda manda ganlet.

¹² Sande noŋgan gînañ nak sandap tîpet endîkîne manda klembi, nanañ gîtik kîmîsipbi patet, ba nepenepek gîtik epmîlet wîn kît tambon tambon tambîpi, noŋgan wîn dîkok pa gamlet.’

¹³ Gan takis epep ama endî mayaŋgan sînik ipi, kunum gînañ deium lolola mîsîmbi, yomînok sîmba gawat tîñîpi, kuañ wîpi, ñîndîñ nîñguk, “Yambat. Nak ama yomat, dîk mamasa tî-namîñ.’”

¹⁴ Yesulî eyout manda wîn tî-sem-talembi enguk, “Nak ñîndîñ sanlet: ama ñalî Yambattok dainan dîndîm indambi, ilnan ñaŋguk, Falisi ama endîla nîm. Neta, ama gîtik nisîlok kosî gîngît tîke-loaŋda Yambattî ep tîke-pîlak, gan no en kayombînelakta en Yambattî tîke-lolak.”

Ama nîtnein endî Kunum Molomdok gîngît indaukak?

¹⁵ Tîmbi amatamdî Yesulî ñakñak bo ep kauptok nandiîmbi, endoñ yanañgîpi bîñgîlîñ. Bîumbi, gwañgwañiilî yambîmbi enombîmbi enî-kîmîsip tî-semgîlîñ,

¹⁶ gan Yesulî kîti-semum bîumbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Wîn ama ñandisî ñala wakan Yambattî enlok gîngîtîiilî yambi-dîkînelak, wala tîmbi gwañgwa bîsat yambiumbi nokoñ bîwît. Telak masip nîm tî-semnelîñ.

¹⁷ Nak bîaŋgan sanlet: no en Yambattok kapmainan gwañgwa bîsat nomîk nîm kuup nandiîlakta, endî endok gîngît nîm indaukak. Nîm sînik.”

¹⁸ Tîmbi Judalok telak dama noli Yesula ñîndîñ nîñguk, “Endaut kîndem, nak kuñgu taletalen nîmnat kasîleuttok ep tîndîn nîtek kleut?”

¹⁹ Eumbi nîñguk, “Nekta naka kîndem nanlañ? Yambat en noŋganlîngot kîndem sînik.

²⁰ Dîk endîkîne manda ip nandi-talelañ: dîk ama nolok tamîn gîta joŋgo nîm kundekamîk, dîk ama wîli kîm nîm tîmbekañ, ba kumbu nîm tîmbekañ, ba ama nolok siŋgin joŋgo nîm siukañ, tîmbi meñga bekala giñgiŋgan tî-sem-ta-kuukañ.”*

²¹ Wîndîñ eumbi nîñguk, “Manda elañ wîn gîtik nak ikan tip plongan kusei kîmîpi, taŋgonem tî-ta-bîlet.”

²² Yesulî manda wîn nandiîmbi, ñîndîñ nîñguk, “Kîndem, gan neppek noŋgangot gama tîmbeñdok patak wîn ñîndîñ: dîk nepenepek gîtik pakamlak wîn tualok kîmîlîm tua-taleumbi, mînem wîn danbi, ama pîmbîñesîla emekañ. Wîndîñ tîmbeñda, tambon tuaŋga wopum kunum gînañ pakamekak. Ale, wîndîñ tîmbi taleumbi, bîm nak nep kle-kuukañ.”

²³ Wîndîñ eu nandiîmbi, mînem kwîlîkwîlîn asup sînik palmîñgukta tîmbi gînan mîlataŋguk.

²⁴ Yesulî wîn kañbi enguk, “Ama mînem kwîlîkwîlînjîat Yambattok gîngît indanelîndok nandañ endî gliñgliñnat.

²⁵ Kamel noli lîk bemdok gînañ mînam wolok ña tombep nandumda endî gliñgliñ tîmbek. Gan ama kwîlîkwîlî wopumnat noli Yambattok gîngît indambi, endok kapmainan kuup nandiîlakta endî gliñgliñ wopum sînik tîmbek.”

* 18:20: Kisim Bek 20:12-16

²⁶ Wɪndɪñ eumbi, manda nandɪñgɪlɪñ endɪ ñɪndɪñ eñgɪlɪñ, “Ei, tɪkap wɪndɪñda, ama nolɪ kuñgu taletalen nɪmnat kasɪleuptok tuop no nɪm patak!”*

²⁷ Tɪmbi Yesulɪ enguk, “Nepek no amalɪ tɪmbektok tuop nɪm wɪn Yambattɪ tuop tɪ-talewɪk.”

²⁸ Tɪmbi Petlolɪ nɪñguk, “Nɪndok kandañ bo nɪtek? Nɪndɪ nepenepet ba gɪñgɪtniɪ gɪtɪk pat-nɪmañ wɪn yambi-talembi, dɪk gep kle-kuamɪñ wɪn!”

²⁹ Eumbi enguk, “Nak biañgan sɪnɪk sanba nandɪwɪt: ama gɪtɪk Yambattok gɪñgɪt indam kunelɪñdok isɪ ba tamjɪ ba dasɪ kwayaɲjɪ ba menjɪ bepsɪ ba gwañgwanjɪ bɪsat yambi-taleañ endok kandañ wɪn ñɪndɪñ:

³⁰ endɪ gɪñgɪtsii yambiñgɪlɪñ wolok kɪnjan kwelangan yousɪ-semum kasɪlenekalɪñ, tɪmbi gɪñgɪtsii kombliɪn walɪ gɪñgɪtsii damanin wɪn yapma klelak. Tɪmbi nain gamañda indaukakan endɪ kuñgu taletalen nɪmnat kasɪlenekalɪñ.”

Yesu en kɪmbi mɪlalekak wala gwañgwañiila en-kaik tañguk

³¹ Yesulɪ gwañgwañii 12 walɪ nɪsɪñgan patnelɪñdok yanañgɪpi, ñɪndɪñ enguk, “Nandañ: nɪndɪ Jerusalem ñaneñdok ñamɪñ, tɪmbi wolok plofet amalɪ Ama Sɪsɪnɪk nokok plon manda gɪtɪk youyoulɪn wolok tuopkan indaukak.

³² Juda amalɪ ama sambat nolok kɪsɪnan napɪlɪmbi, endɪ nanɪ-lakalaka embi, kolan tɪ-nambi, iwɪttɪ nep suambi,

³³ kolan sɪnɪk nep waɪpbi, nulɪm kɪmbetat. Tɪmbi maim tɪpet gɪt no ñaumbi, bɪndambo kɪmnan nanin kaitambi mɪlaletat.”

³⁴ Yesulɪ wɪndɪñ eñguk, gan gwañgwañiilɪ nek inda-ñɪmekak wɪn nɪm nandɪ-dakleñgɪlɪñ. Manda wolok kusei kɪmɪsembɪ-semum pakukta tɪmbi endɪ wɪn nɪm nandɪ-kɪlɪñ eñgɪlɪñ.

Ama dai sisipmɪn nolɪ Yesu en Mesia wɪn nandɪ-dakleñguk

³⁵ Yesulɪ Jeliko it kwet tɪmbɪ dumalaumbi, ama dai sisipmɪn no telak pawan pipapi, kɪtnat tɪ pakuk.

³⁶ Papi, amatam asup makleum nandɪmbi, enɪ-nandɪmbi eñguk, “Ñɪn nek tañ?”

³⁷ Eumbi nɪñgɪlɪñ, “Yesu Nasalet nanin endɪ bɪlak.” Wɪndɪñ eumbi

³⁸ kɪtɪ-ñɪmɪmbi eñguk, “Yesu, Devittok Kombliɪn, dɪk naka gɪnañ busuk tɪ-namɪñ!” Wɪndɪñ kɪtɪumbi,

³⁹ telak dama tɪñgɪlɪñdɪ nɪ-ñombɪmbi eñgɪlɪñ, “Ei, gitak pat!” gan ama walɪ wopumgan kɪtɪmbi eñguk, “Devittok Kombliɪn-o, dɪk naka gɪnañ busuk tɪ-namɪñ!”

⁴⁰ Tɪmbi Yesulɪ wɪñgan bɪ ipi, ama wɪn nañgɪpi endoñ bɪnelɪñdok eumbi, nañgɪp ñasɪñgan bɪumbi nɪ-nandɪmbi eñguk,

⁴¹ “Nak nek tɪ-gamettok nandɪlañ?” Eumbi nɪñguk, “Wopum, nak bɪndambo daut deuptok nandɪlet.”

⁴² Wɪndɪñ eumbi, Yesulɪ nɪñguk, “Wɪndɪñda bɪndambo dei! Nanandi-kɪlɪktɪñgalɪ gep tɪmbɪ kɪndem dalañ.”

⁴³ Wɪndɪñ eumbi, wolongan dai tombɪm deimbi, Yesu klembi, Yambatta kot gɪñgɪt mɪñguk. Tɪmbi amatamdɪ kundit wɪn kañgɪlɪñ endɪ bo Yambat nɪ-ta-lo tɪñgɪlɪ ñ.

19

Ama Sɪsɪnɪk endɪ ama pait-papal ep lonjɪmbi epmehtok indañguk

¹ Tɪmbi Yesulɪ Jeliko it kwelan tombɪ, dɪkñe ñaupɪ ñañguk.

² It kwet wandɪñ ama no kuñguk, koi Sakius. Endɪ takis epep amalok telak damanjɪ no, en mɪnem kwɪlɪkwɪlɪ wopum palmɪñguk.

³ Endɪ Yesu kaupok nandɪ-koñgom tɪñguk, gan endɪ ama dumanda tɪmbi ama kɪmɪn gɪtɪktɪ masimasip tɪ-ñɪmɪmbi, kauktok tuop nɪm.

⁴ Wɪndɪñda endɪ yapma klembi, dama woñep ñambi, komba endɪ lololok tuop nolok plon lombi, “Yesulɪ telak ñolok bɪutak” wɪndɪñ nandɪmbi, kauktok mandɪ pakuk.

⁵ Tɪmbi Yesulɪ kwet wolok ña tombi, deium loubi, Sakius kañbi nɪñguk, “Sakius. Platit pɪ! Nak man ñɪn dɪkok ilan ñam palettok elet.”

⁶ Eumbi nandɪmbi, platit sɪnɪk pɪmbi, Yesu sɪlɪsɪlɪnat ilan nɪ-tiañeumbi loñguk.

⁷ Tɪmbi amatam wɪ kañgɪlɪñ endɪ gɪtɪk kusei kɪmɪpi, e-balep tɪmbi eñgɪlɪñ, “Endɪ yom amalok ilan pap dowepi loñak.”

⁸ Gan Sakiuslɪ mɪlap ipi, Wopum ñɪndɪñ nɪñguk, “Wopum, nak ñɪndɪñ tɪmbep nandɪlet: nak nepenepetna tambɪpi, tambon ama pɪmbɪñesɪla emetat. Ba nak nɪmbek nolok nepenepesɪ jululɪ tɪmbi epgutta, nak bɪndambo nain tɪpet tɪpet ombɪ-semetat.”

* 18:26: Juda amalok nanandɪnjɪ no wɪn ñɪndɪñ: tɪkap mɪnem kwɪlɪkwɪlɪ asup pat-semakta, ñɪndɪñ inda-daklelak: Yambattok gwɪlamdɪ endok plon patak.

⁹ Yesulí manda wín nandímbi nñguk, “Ama ñalí bo Ablaamdok komblin* kulakta tímbi Yambattí sandap ñolonda it ñolok kuañ en kolandok kiinan nanin sepma tíkeumbi, kindem pakañ.

¹⁰ Nak Ama Sisíníktí amatam pait-papal enda wakan ep lonjímbi epmektok indañgut.”

Ama Wapmañlí undanem bímbi, gñíngítñiilok tuanjí ombí-semekak

¹¹ Yesulí Jerusalem tímbi dumalañgukta tímbi amatamdí ñíndíñ nandíñgílíñ, ‘Yambattí kusei kímípi, indañgan nímí-dí-kñeupi tilak.’ Kusei wíndíñda tímbi Yesulí yousímbi, eyout manda no amatam mandan nandí pakílíñ enda ñíndíñ enbi

¹² eñguk, “Ama loloñ nolí kwet kulíñguknan wolok ama wapmañ indauktok nandíñguk. Kusei wala tímbi endí ama wapmañjí nímí taleuktok kwet mayañgan ñambi, nombó undane búktok eñguk.

¹³ Embi, kena gwañgwañii endoñnan nanin kíť tambon tambon kíť-semum bímbi, ama noñgan noñgan mímém lík noñgan† embi enguk, ‘Síndí mímém ñín tíkembí, kena mímílímbi, nak ñam undane bútat wolok tuop.’ Wíndíñ embi ñañguk.

¹⁴ Tímbi endok gñíngítñií nandí-kunjíta tí-ñímíñgílíñ endí ama díwín ep danbí, en kle ñambi, ñíndíñ enelíñdok ení-mukílíñ, ‘Níndí ama ñín endí ama wapmañn kuuptok ním nandamíñ.’

¹⁵ Tímbi ama wín ama wapmañjí nímí taleumbi, ilnan undanem bíñguk. Bímbi, kena gwañgwa mímém emímín endí mímém wín nítek ka-díkñeum bendíñguk wín kananduktok endí kíť-semum bínelíñdok eñguk.

¹⁶ Eumbi, dama bíñguktaí ñíndíñ nñguk, ‘Molom, dík mímém lík noñgan namguñ, gan nak kenanewambi, mímém lík kíť tambon tambon ikan yousímbi indañguk.’

¹⁷ Wíndíñ eumbi nñguk, ‘Kena gwañgwa kindem dík kundít kindem síník tíñguñ. Dík nepek típ mímém wín ka-díkñe-kílíñ eñguñda tímbi it kwet kíť tambon tambon yambí-díkñeñdok ganba talelak.’

¹⁸ Tímbi ama nolí bímbi nñguk, ‘Molom, dík mímém lík noñgan namguñ, gan nak kenanewambi, mímém lík kíť tambon ikan yousímbi indañguk.’

¹⁹ Wíndíñ eumbi nñguk, ‘Ale, dík it kwet kíť tombongot yambí-díkñeukañ.’

²⁰ Tímbi ama nolí bo bímbi nñguk, ‘Mímémga ñín. Nak wín sandumdí tímípi biwam pakuk.

²¹ Nekta, dík ama kunduwat, dík kena ním tíñguñdí ama nolok kena meñdok bien epep pa tílañ, wala tímbi nandí-mísí-gambí, wíndíñ tíñgut.’

²² Wíndíñ eumbi nñguk, ‘Kena gwañgwa kolan dík, dítnalok mandañga walíñgan manda plon gapíletak. Dík naka nandum nak ama kunduwat, kena ním tíñguttí ama nolok kena meñdok bien epep pa tílet wíndíñ nandí-namlañ ba?’

²³ Tíkáp wíndíñda, kusei nekta dík mímémna tíkembí, mímém ilan ním kímíkuñ? Kímílmada, mímém walí kenaneumbi, bien indaumbi bímbi epmet ñak.’

²⁴ Wíndíñ embi, ama wolok ikílíñ enda ñíndíñ enguk, ‘Mímém míñgut wín lom tíkembí, ama ním mímém lík kíť tambon tambon palmílak enda mímíwít.’

²⁵ Eumbi nñgílíñ, ‘Wopum, endí ikan kíť tambon tambon palmílak wín!’

²⁶ Wíndíñ eumbi enguk, ‘Nak ñíndíñ sanba: no en nepek ka-díkñelok mímín wín tíke kulakta, enda nombó yousímbi mílok, tímbi no en wín ním tíke kulakta, endok nepek palmílak wín apma tíke-ñímlok.

²⁷ Tímbi kanjíknai yambí-díkñeuttok ním nandí-namgílíñ wín síndí ñolok yanañgíp bímbi, dautnanangan yandípmí kímíbt.’”

Ama Sisíník Yesu endí Jerusalem gíñañnan ama wapmañ wandin kena tíñguk

Yesulí ama wapmañ nomík Jerusalem loñguk

²⁸ Yesulí wíndíñ eu taleumbi, Jerusalem it kwet tímí dumalauktok yousímbi ñañguk.

²⁹ Ñakap, kwet kímín koi Oliví wolok lombi, Betfage gít Betaní it kwet ep tímí dumalaumbi, gwañgwañiit típet ení-mupí

³⁰ enguk, “Sítí it kwet da wolok ñawít. Ña tombi, doñki níñañ no toalí toptopmín palmí kandetamík. Doñki níñañ wín gítikñin, wín ama nolí wolok plon no ním pipakílíñ. Wín tímí indaumbi písapí nañgíp bíwít.

³¹ Tíkáp ama nolí ‘Nekta písakamík?’ saní-nandumbi, ñíndíñ níndekamík, ‘Wopumdí wala elak.’”

³² Tímbi ama típet ení-mukuk endí ñambi, enguk wolok tuop tímí indañgímík.

* **19:9:** Sambat ñolok gíñañ ‘Ablaamdok komblin’ manda wolok walan típet: Sakius endí Juda ama, tímí Ablaamdí Yambat nandí-kílíktí tí-ñímíñguk wíndíñgangot tíñguk. † **19:13:** Mímém lík noñgan gíñañ kena nain 100 wolok tuan dasium pakuk.

³³ Tĩmbi doñki nĩñañ pĩsalĩñĩłĩpi, molomĩĩłĩ engĩłĩñ, “Sĩtĩ nektĩ ñĩn pĩsakamĩk?”

³⁴ Eumbi, “Wopumđĩ ñĩla elak” eĩgĩmĩk. Eum nandĩ-semumbi,

³⁵ Yesuloñ naĩgĩp ñĩa tombi, sauloñjet doñki nĩñañłok plon kĩmĩpi, Yesu tĩmbĩ plap-taumbi, wolok plon lo pipakuk.

³⁶ Pipalĩm naĩgĩp ñĩaumbi, koi tĩke-lonelĩñdok amatamđĩ sauloñjĩ telak ñĩaĩguknan sambat plon ipane-ta-ñĩaĩgĩłĩñ.

³⁷ Tĩmbi Yesulĩ Jelusalem tĩmbi dumalaumbi, Oliv kwet kĩmĩn klokloñennan pĩñĩłĩmbi, amatam kĩmĩn wopum en kle kuĩgĩłĩñ endĩ kusei kĩmĩpi kot tĩmbi, e-sĩłĩsilĩ tĩĩgĩłĩñ. Endĩ kundilĩ gembĩnat gĩtĩk tĩmbĩm kaĩgĩłĩñ wala tĩmbi Yambat wopumgan nĩ-kĩndekĩndem embi,

³⁸ ñĩndĩñ eĩgĩłĩñ,

“Wopumđĩ ama wapmañ nĩ-mulĩm nĩndoñ bĩlak

enda gwĩlam młok!”^{*}

Kunum Molom Loloñ sĩnĩk busuk nĩmlak

endok koi nĩ-ta-lona!”

Wĩndĩñ kiti-kolĩmbi,

³⁹ Falisi ama nindĩ amatam kĩmĩn wopumdok boĩĩgĩpsĩnan ñĩaĩgĩłĩñ endoñnan nasi dĩwĩn endĩ manda wala nandum pĩumbi, Yesula nĩĩgĩłĩñ, “Endaut, gwaĩgwaĩgai enombĩumbi biwĩt!”

⁴⁰ Eumbi tambane enguk, “Nak ñĩndĩñ sanba: tĩkap endĩ binetañda, kawattĩ gĩtĩk ñĩalĩ kĩtĩnetañ.”

⁴¹ Tĩmbi Yesulĩ Jelusalem tĩmbi dumalaumbi, it kwet wĩn kaĩbi, kut-blambla embi,

⁴² ñĩndĩñ eĩguk, “Jelusalem nasi, man ñĩndĩñgĩt telak nek ñĩalĩ busuk tĩmbi inda-samek wĩn nandĩnelĩñ ñĩak!‡ Gan walĩ dausĩnan sembĩn palĩmbi, nĩm ka-dakleañ.

⁴³ Kusei ñĩndĩñda wĩndĩñ sanlet: nain inda-samumbi, kanjĩksilĩ bĩmbi, kwet tuop masip samnelĩñdok sañ wandĩn sep gĩmbu embi, dĩm pawan kwet kĩmĩlĩ loubi, dĩm makleumbi, mikĩñat sĩndoñ lonekalĩñ.

⁴⁴ Lombi, isĩ kwesi wakĩt wembe gwaĩgwanjii wolok kuañ sĩndĩ sandĩpbi, sep tĩmbi kola-talenekalĩñ. Tĩmbi isĩ wialĩmbi, kawat nolĩ nollok plon nĩm galĩ kwambĩñ dambi palekak. Yambattĩ sep plaptauktok sĩndoñ bĩĩguk, gan sĩndĩ kilanjĩ wĩn nĩm ka-nandĩ-dakleĩgĩłĩñda tĩmbi kanjĩksilĩ wĩndĩñ tĩ-samnekalĩñ.”

Yesulĩ nindĩ manda nĩmbĩmbi kena tĩĩguk wala Juda ama biesĩlĩ nĩ-kaĩgĩłĩñ

⁴⁵ Tĩmbi Yesulĩ tapma it sañ jĩmba gĩnañ lombi, ama nepenepek tuatualok kĩmĩkĩłĩñ yambĩmbi, gĩnañ komba dĩumbi, kusei kĩmĩpi, walinin ep kle kolĩñĩpi

⁴⁶ enguk, “Tapma it ñolok plon Yambattok manda ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Nokok itnalĩ nĩmolo tĩ-namnamlok it palekak’,^{*} gan sĩndĩ wĩn tĩmbĩmbi, kumbu ama piĩdasĩ endok pat-sembi it nomĩk tĩlak.”

⁴⁷ Tĩmbi Yesulĩ sandap tuop tapma ilan ñĩmbi, amatam enĩ-daut tĩ-semĩłĩmbi, tapma ama biesĩ gĩt endĩkĩne manda nandĩ-tale ama ba Judalok telak damanjĩ endĩ en wĩlĩ kĩmmelĩñdok telak lonjĩĩgĩłĩñ,

⁴⁸ gan amatamđĩ endok mandan nandĩnelĩñdok en gĩta galĩĩgĩłĩñda tĩmbi ama biesĩlĩ en wĩtnelĩñdok telak no nĩm kaĩgĩłĩ ñ.

20

¹ Nain nola Yesulĩ tapma ilan amatam enĩ-daut tĩ-sembi, gĩĩgĩt manda kĩndem enĩñĩłĩmbi, tapma ama biesĩ wakĩt endĩkĩne manda nandĩ-tale ama ba ama biesĩ dĩwĩn endĩ kanep bĩmbi,

² ñĩndĩñ nĩ-nandĩĩgĩłĩñ, “Dĩk tapma ilan ñolok kundit kusei kusei pa tĩlañ wĩn nindĩ wĩndĩñ tĩndĩłok gembĩ gamguk ba ganbĩ taleĩguk wĩn nĩnbĩm nandĩna.”

³ Eumbi tambane enguk, “Nak bo ekaeka no sanĩ-nandĩwambi nanbĩ nandĩwa:

⁴ nindĩ Yoane nĩmbĩ taleumbi, tuk ii-sem kena tĩĩguk? Wĩn Kunum Molomđĩ ba ama nolĩ?”

⁵ Eumbi, nĩsĩĩgĩn manda e-kle-kot tĩmbi eĩgĩłĩñ, “ ‘Kunum Molomđĩ’ wĩndĩñ nĩnam, ñĩndĩñ nĩnbetak, ‘Wĩndĩñda sĩndĩ kusei nektĩ mandan nĩm nandĩ-kwambĩñ daĩgĩłĩñ?’

⁶ Ba ‘Ama nolĩ Yoane nĩmbĩ taleĩguk’ wĩndĩñ nĩnam, amatam nin Yoane wĩn plofet ama nandĩ-kwambĩñ daĩ endĩ kawattĩ nĩndĩp kĩmnetañ.” Wĩndĩñ embi,

⁷ ñĩndĩñ tambane nĩĩgĩłĩñ, “Wĩn nindĩ nĩmbĩ taleĩguk wĩn nĩm nandamĩñ.” Eumbi

⁸ enguk, “Ale, nak bo nindĩ nanbĩ taleumbi, kundit ñĩn pa tĩlet wĩn bo nĩm sanbetet.”

^{*} 19:38: Kap 118:26 † 19:42: Yambattĩ epma tĩkeuktok Yesu nĩ-mukuk wĩn nandĩ-kwambĩñ daumda, Yambat gĩta busuk inda-semek. ‡ 19:46: Aisaia 56:7

Yesuli ama biesi endi wain kena kandikne ama kolan wandin eñguk

⁹ Tĩmbi Yesuli kusei kĩmĩpi, amatamda eyout manda no ñĩndĩñ enguk, “Ama noli wain kena tĩnguk. Wain tĩpi-talembi, kenan wĩn kandikne amalok kĩsĩnan kĩmĩpi, nain ombapgan kwet mayańgan nolok ña kuuptok ñańguk.

¹⁰ Bien epeplok nain indaumbi, kena gwańgwa sĩlanin no bien dĩwĩn epmektok kandikne amaloiñ nĩ-mulĩm ñańguk. Ña tombĩmbi, kandikne amalĩ waipbi, slak undane ñauktok nĩ-mukĩĩñ. Nĩ-mulĩm ñaumbi,

¹¹ molomlĩ nombo kena gwańgwa sĩlanin no nĩ-mulĩm ña tombĩmbi, en bo waipbi, sińgi mayek tĩ-lamĩpi, slak undane ñauktok nĩ-mukĩĩñ.

¹² Tĩmbi molomdĩ nombo kena gwańgwa sĩlanin no nĩ-mukuk wĩn endĩ wĩt wekat mĩmbi kle kokĩĩñ.

¹³ Wĩnańa wain kena molomdĩ enla embi eńguk, ‘Nĩtek tĩlok? Ip nandĩlet: nak nĩńana nońganot wale kĩndem tĩ-ñĩmlet en nĩ-mulam ñaumeke, gińgińgan tĩ-ñĩmbi, bien nandĩ-ñĩmumbi epmek bek.’ Wĩndĩñ embi, nĩńań nĩ-mulĩm ñaumbi,

¹⁴ kandiknele nĩńań wĩn kańbi, nĩsĩńgan e-nandĩ tĩmbi eńgilĩñ, ‘Ñalĩńgan beulok kii gwatnam bimbĩn kasĩleupi bĩlak bek. Wĩtnam kĩmbĩmbi, kena ñalĩ nĩndok gińgĩt tĩmbekak.’ Wĩndĩñ embi,

¹⁵ wain kena pawan munjĩmunjĩt tĩ pĩmbi, wĩlĩ kĩnguk.

Sĩndĩ nĩtek nandań, kandiknele wĩndĩñ tĩńgilĩńda tĩmbi wain kena molomdĩ nĩtek tĩ-semekak?

¹⁶ Endĩ bĩmbi, kandikne wĩn gĩtik yandĩpmĩ kĩm-taleumbi, kenan wĩn kandikne ama dĩwĩn nolok kĩsĩnan kĩmĩlekak wĩn!” Tĩmbi amatamdĩ manda wala nandum pĩmbi eńgilĩñ, “E e, wĩn nĩm! Wĩndĩñ nĩm tĩndĩlok!”

¹⁷ Gan Yesuli dai gembĩnatgan yambĩmbi enguk, “Tĩkap wĩndĩńda, manda youyoulĩn ñalĩ nek plon e-yout tĩlak?

‘It kĩndikĩndit amalĩ ta kawattĩ tĩndĩn wĩn sińgi wĩlĩmgĩlĩñ walĩ wakan ta bien sĩnĩk,

ta dĩwĩn gĩtik yapma klelak.’*

¹⁸ Tĩmbi ta wolok kandań wĩn ñĩndĩñ: no en ta wolok plon pi wĩleкта, endĩ lĩlĩmeukak, tĩmbi ta walĩ ama nolok plon pi wĩleкта, wĩlĩ gakneukak.”

¹⁹ Tĩmbi endikne manda nandĩ-tale ama gĩt tapma ama biesi endi Yesuli eyout manda wĩn nĩsĩla eńguk wĩn nandĩ-daklembi, nain wolondańgan tĩkenep nandĩńgilĩñ, gan endi amatamda mĩsĩmbi, kak bĩńgilĩñ.

Takis mĩnem kĩmĩkĩmĩttok Yesu nĩ-nandĩńgilĩñ

²⁰ Endikne manda nandĩ-tale ama gĩt tapma ama biesi endi Yesu Roma ama Judia kwet ka-dikneńguk endok kiinan kĩmĩtnelĩńdok telak lonjĩńgilĩñ, wala tĩmbi endi Yesuli nek tĩńguk ba manda nek eńguk wala ka-tuapi, ama pawanjene deimbi, manda tĩke ku tań wĩn enĩ-mulĩmbi, Yesuloń ñańgilĩñ. Ñambi, mandalĩ sĩsoń tĩ-ñĩmĩnelĩńdok dĩndĩm walan juluńgan tĩńpi,

²¹ nĩmbi eńgilĩñ, “Endaut, nĩndĩ nandĩ-gamamĩñ, dik manda elañ ba e-daut tĩlań wĩn dĩndĩm sĩnĩk, tĩmbi ama loloń ba pĩmbińen gĩtik manda telal nońgan plon enbi, Yambat nĩtek kĩmĩt-klenelĩńdok biańgan enĩ-daut pa tĩ-semłañ.

²² Wĩndĩńda dik nĩnbĩ nandĩna: endikne mandalĩ takis mĩnem Sisala mĩmĩlok nandĩ-nĩmlak ba nĩm?”

²³ Eumbi, tĩ-kuyuksi ka-daklembi enguk,

²⁴ “Mĩnem kwandai satnĩn no daut namĩ!” Eumbi daulĩmĩum kańbi enĩ-kańguk, “Ama walan gĩt koi kundit wolok patak wĩn nĩndoń?” Eumbi tambane “Sisaloń” nĩńgilĩñ.

²⁵ Eumbi enguk, “Wĩndĩńda Sisalok gińgĩt wĩn Sisala tambane mĩnekalĩñ, tĩmbi Yambattok gińgĩt wĩn Yambatta tambane mĩnekalĩñ.”

²⁶ Wĩndĩñ eumbi, amatamdok dausĩnan mandalĩ sĩsoń tĩ-ñĩmĩnelĩńdok tuop nĩm endi Yesulok mandala nanandĩ kena tĩmbi, kwap em pakĩĩñ.

Kĩmnan nanin mĩlamĩlattok Yesu nĩ-nandĩńgilĩñ

²⁷ Sadusi amalĩ “Ama sembĩsembĩn endi nĩm mĩlamĩlattok” wĩndĩñ pa eań endońnan nanin dĩwĩndĩ Yesuloń bĩmbi

²⁸ nĩ-nandĩmbi eńgilĩñ, “Endaut, Moselĩ endikne manda yout-nĩmguk walĩ ñĩndĩñ tĩneńdok elak: tĩkap ama noli tamĩnnat yamĩn papi sembekta, endok dal ba kwayańlĩ endok tam kanjak wĩn tĩkembĩ, endok gwańgwa bĩsat ep tĩmbi inda-ñĩmĩnekalĩñ.*

* 20:17: Kap 118:22, wain kena molomdok nĩńań wakĩt it ta walĩ Yesulok walan. * 20:28: Lo 25:5

²⁹ Ale, nain nola dakwaya kit tambon tipet kuñgilañ. Kuñipi, tualit tam tikembi, yam-in papi semb-iñguk. Sembumbi,

³⁰⁻³¹ mona git gwik endi bo tam wakangot tikembi semb-iñgimik. Win dakwaya kit tambon tipet endi gitik tam win tikembi, yam-in papi semb-iñgilañ.

³² Timbi siñgi tam endi bo lakat papalembi semb-iñguk.

³³ Ale, ama dakwaya kit tambon tipet endi tam noñgangot win tikeñgilañda timbi, ama semb-iñgim-in kimnan nanin kaitambi mlatanekalañ nain wolonda tam win endi nindok tam sinik timbekak?"

³⁴ Timbi Yesuli enguk, "Amatam kwelan kuañ endi wapatam pa tañ,

³⁵ gan Yambatti amatam nandum tuop ti-semumbi, jimba nolok nainnan kunel-iñdok kimnan nanin ep timbi mlatanekalañ endi wapatam nim tnekal-iñ,

³⁶ endi eñaloli kuañ win-iñgangot kunekalañ. Timbi Yambatti kimnan nanin ep timbi mlakilañda timbi endi enlok wembe gwañgwañii kumbi, b-iñdambo semb-iñgim-in tuop nim.

³⁷ Timbi Moseli bo ñ-iñ-iñ ñ-iñ-daklelak: ama semb-iñgim-in endi kimnan nanin pa mlakalañ. Neta, komba mamben-i komba nolok plon duat-pakuk wolok kasat tiñ-iñpi, Wopumda ñ-iñ-iñ elak, en 'Ablaamdok Yambat ba Aisaktok Yambat ba Jekoptok Yambat'.^{*}

³⁸ Win-iñ-iñda timbi endi gitik Yambattok dainan kuñgunjat, wala timbi Yambat endi ama kaik kuañ endok Yambat, ama semb-iñgim-in endok Yambat nim."[†]

³⁹ Timbi endi-kñe manda nandi-tale ama di-w-iñ-iñ ñ-iñ-iñ tambane niñgilañ, "Endaut, dik manda k-iñdem bien elañ."

⁴⁰ Timbi b-iñdambo ni-nandi-iñ-iñ dok mis-iñbi, kak biñgilañ.

Yesuli enlok kuseiñ-ila en-i-nandi-iñguk

⁴¹ Timbi Yesuli ñ-iñ-iñ en-i-nandi-iñguk, "Nitekteka timbi Mesia endi Devittok Komblin sinik win-iñ pa eañ?

⁴² Kusei ñ-iñ-iñda win-iñ-iñ sani-kalet: Yambatti Mesiala manda no niñguk win Devit en Kap g-iñ-iñ ñ-iñ-iñ youkuk,

'Molomdi nokok Wopumna ñ-iñ-iñ niñguk,

Dik kitna diñ-iñ-iñ kandañ pipal-iñbi,

⁴³ kanjikgai win ep p-iñbi,

kesika kapmai yapiletat wolok tuop."[‡]

⁴⁴ Devitti Mesia 'Wopumna' niñgukta, Mesia endi nitek Devittok komblin?"

Kuñgu nitein wala Yambattok dainan tuop t-iñlak

⁴⁵ Amatam gitik nandi pal-iñ-iñbi, Yesuli gwañgwañiila ñ-iñ-iñ enguk,

⁴⁶ "Siñdi endi-kñe manda nandi-tale ama yamb-i-nandi-k-iñ-iñ embi kunekalañ. Endi ama loloñ niñlok dasindasin ombap dasimbi ñ-a-b-iñ nep nandañ, ba amatam ipakanan kim-in kokañ endi giñgiñgan ti-semnel-iñ dok nandañ. Timbi nanañ sina wopumna ba ti kiyau g-iñ-iñ endi pitit k-iñdem damandama patakngot pitnepi nandañ.

⁴⁷ Timbi endi tam kanjak julunggan ti-sembi, is-i ba nepenepes-i yolom ep semañ, timbi diñ-iñ-iñ walan t-iñ-iñ-iñ dok niñmolo ombap pa tañ. Juluñ-iñ-iñda timbi k-iñjan yous-i-semum ombi-tikenekalañ."

21

¹ Timbi Yesuli deium loumbi, amatam m-iñnem kw-iñ-iñ-iñ-iñ-jat tapikot m-iñnem diñgwindi g-iñ-iñ kim-iñ-iñ p-iñbi yamb-iñguk.

² Timbi tam kanjak p-iñ-iñ-iñ no endi bo b-iñbi, m-iñnem g-iñ-iñ tipet k-iñ-iñ-iñ p-iñbi kañbi

³ enguk, "Nak biañgan sanlet: tam kanjak p-iñ-iñ-iñ ñal-iñ m-iñnem k-iñ-iñlak wala amatam di-w-iñ gitikt-iñ m-iñnem k-iñ-iñ-iñ-iñ win yapma klelak.

⁴ Neta, di-w-iñ gitik endi nepek tokñetokñengan pat-sem-laknan nanin tikembi, lakatgot tapikot k-iñ-iñ-iñ, gan tam p-iñ-iñ-iñ endi niñ-iñ-iñ nanin nepek kuñgun ka-di-kñe lok tuop palmik win gitik k-iñ-iñlak."

Nain taletalenan nek indaukuk?

Nain taleup tiñ-iñbi nitek indaukuk?

⁵ Timbi ama di-w-iñ-iñ tapma it kañbi, wala ñ-iñ-iñ eñgilañ: it win kawat k-iñdem-iñ t-iñ-iñ, ba nepenepes tuan loloñ tapma m-iñ-iñ pakuk wala timbi pama walalan indañguk. Timbi Yesuli enguk,

^{*} **20:37:** Kisim Bek 3:6,15,16 [†] **20:38:** Yambat endi ama piñgipsi semb-iñgim-in, gan g-iñ-iñ-iñ tip gama kaik pakañ endok Yambat, timbi endi nain taletalenan piñgipsi bo timbi kaik taumbi kunekalañ. [‡] **20:43:** Kap 110:1. No en ama wapmañdok kii diñ-iñ-iñ kandañ pipatak endi koi giñgilat ba gemb-i wopumna.

⁶ “Sindi nepek neta daukañga tañ wolok nak ñindñ sanba: nain indaumbi, kawat gñtik ñin mep kolim kwelan pi-umbi, kawat noli nolok plon no ñim gali patnekalñ.”

⁷ Wñdñ eumbi ni-nandñmbi eñgñlñ, “Endaut, nepek wñ nain nekta sñnk indaukak, ba jimba kundit nek ñalñ indaumbi kañbi, nepek wali indaupi tñlak wñ nandñnekamñ?”

⁸ Tñmbi enguk, “Sindi ka-kñliñ embi kunekalñ! Ñim kañbi, juluña amalñ juluña ti-sammeliñ. Ama asupti nokok kotna plon bñmbi, ñindñ enekalñ, ‘Nak Mesia wakan’, ba ‘Nain ip dumalalak’. Sindi ama wñdñ pa eañ wñ ñim ep kle-kunekalñ.

⁹ Tñmbi kantri nolok gñnañ ba kantri dñwñndok boñgñpsñnan mik indaumbi, wolok gñngit nandñnekalñ, wolonda sñdñ ñim mñsi-kolanekekalñ. Nepek wandisi wali damandama indauktok een, gan nain taletalen wali wolongan ñim indaukak.”

¹⁰ Tñmbi yousñmbi enguk, “Kantri noli kantri nola mik ti-semumbi, ama wapmañjlok sambaliilñ ñisñngan minekalñ.

¹¹ Tñmbi nain wolonda kwet kwet kenñ wopum ba nanañ map ba jñmbat kusei kusei indaumbi, kñm tambat indaukak, ba kunum plon jimba kundit ba nepek ka-mñsñmñsñ wopum indanekekalñ.

¹² Nepek gñtik wali gamañ ñim indaññmbi, endñ naka tñmbi sep tñmbi kolanelñndok sep kle-gñngim embi sepbi, it kiyaunji gñnañ manda plon sapñpi, it kwambññjñ gñnañ sep kñmñmbi, ama wapmañ ba kandñkñe ama endoñ sanañgñlñ ñambñ, mandala dausñnan itnekekalñ.

¹³ Nain wolonda gñngit manda kñndem ama wala enñnelñndok kilanjñ indaukak.

¹⁴⁻¹⁵ Nain wolonda natna nanandñ sambñ, manjñ tñmba londaumbi, kanjñksii gñtik endñ sñndok mandanjñ nandñmbi, mandanjñ wñnelñndok ba manda wali julufñgan wñ tñmbi indauktok telal lonjñnekekalñ. Kusei wala tñmbi sñdñ gñnañjñ gñnañ ñindñ nandñkwambñ danekalñ, ‘Ñindñ manda nek enambñ, ñip kasopmeukak wala itañgan nandñkñnakwñnale ñim tñnekamññ’.

¹⁶ Menjñ besi ba dasii kwayañjii ba wekat dñpsi ba nosii endñ bo bola ti-samumbi, kanjñksiiñ sñndoñnan nanin dñwñ sandñp kñmnekekalñ.

¹⁷ Kwet tuop amatamdñ naka tñmbi nandñ-kunjñt pa ti-samnekekalñ,

¹⁸ gañgan Yambattok dainan kumbanjñ sak noñgan no ñim pailekak.*

¹⁹ Sindi gñlñm dambi kunekalñnda, kuñgu kwambññjñ kasñlenekekalñ.

²⁰ Sindi kanekalñ wñ: mik amalñ bñmbi, Jerusalem kle-gñmbutnekekalñ. Nain wolonda it kwet wñ tñmbi kolauktok nain dumalalak wñdñ ka-nandñnekekalñ.

²¹ Ka-nandñmbi, ñindñ tñnekekalñ: Judia kwelan pakañ endñ kwet jangñnnan pi ñanekekalñ, tñmbi Jerusalem pakañ endñ bo walinin pñ ñanekekalñ, tñmbi kwet nolok pakañ endñ Jerusalem ñim lonekekalñ. Kusei ñindñnda wñdñ tñnekekalñ:

²² manda gñtik it kwet wolok plon youyoulñn patak wolok bien indauktok Jerusalem nasilñ nain wolonda kolanjñlok kñnjan tñkenekekalñ.

²³ Nain wñ kolan sñnkta tñmbi tam gwañgwa mñnjñpsñat ba tam ñakñakta num emañ endñ blasñngandok. Mñlap wopum sñnk kwelan indaumbi, Yambattok gimbit wopum bien amatamdoñ inda-semumbi,

²⁴ dñwñ kakittñ yandñpmñum kñmnekekalñ, dñwñ ep topbi yanañgñlñmbi, kwet kwet ña-talenekekalñ. Tñmbi kwet nolok nasilñ Jerusalem it kwet ma tñkembñ, ep pñ-yali-ta-ñambñ, Yambattñ nain kñmñt-semguk wñ taleukak wolok tuop.”

Ama Sñsñnk endok tomtom nain

²⁵ Tñmbi Yesulñ yousñmbi enguk, “Tñmbi nepek gñtikñin kusei kusei maim, yakñp ba dombongñp plon indaukak, ba kwelan tuk kimbññdñ tawambñ, gñngñlñ wopum kñtñukak. Kusei wala tñmbi kwet kwet kuañdñ gñnañjñ mñlataumbi, nanandñnjñ ñim dakleukak.

²⁶ Tñmbi nepek kwambññ kunum plon pakañ, wñ maim, yakñp, dombongñp nek, ep minjalñmbi jñloppi, kwesñ binekekalñ, wala tñmbi nepek kolan nek kwetta inda-ññmekak wala amatamdñ mñsñmñsññpi mandñ-ta-kuññpi, kñm katap tñnekekalñ.

²⁷ Wñnaña kanekalñ wñ: nak Ama Sñsñnñktñ mulukua gñnañ pñ tñmbi, gembñ ba nulñnulñn wopumna tñmba dakleukak.

²⁸ Nepek mñlap wandisiñ wakan kusei kñmñp indaumbi, Yambattñ sapma tñkeukak wolok nain tñmbi dumalaukak wala tñmbi sñdñ deium loumbi nandñ-pañgñtanekalñ.”

²⁹ Tñmbi Yesulñ eyout manda no ñindñ embi enguk, “Sindi komba fikñ ba komba dñwñ nandñ-sñwñtnekekalñ.

³⁰ Endñ mindinjñ tawa lambñ dapmñumbi, maim nain indaup tñlak wñ sñdñ dausñlñ kañbi nandñ-dakleyañ.

* **21:18:** Manda wolok kusei wñ ñindñ: Yambattñ amalñ nek ti-samnekekalñ wñ nandñ-talelak. † **21:29:** Plofet amalñ komba fik plon manda youkñlñ endñ nain asupgan Juda amatamdok plon e-yout tñngñlñ.

³¹ Wɨndɨŋgangot mɨlap walɨ indaumbi kaŋbi, ŋɨndɨŋ nandɨ-daklenekalɨŋ, ‘Nain nɨm ombataumbi, Yambattɨ amatamɨi indaŋgan yambi-dɨkŋeukak’.

³² Nak biaŋgan sanba: ama sambat man ŋɨndɨŋgɨt kuaŋ endɨ gama nɨm kɨm-taleŋɨlɨmbi, nepek gɨtɨk ŋalɨ inda-taleukak.

³³ Kunum kwet endɨ talendekamɨk, gan nokok mandanalɨ nɨm taleukak. Nɨm sɨnɨk.

³⁴ Sɨnla kuŋgunjɨ ka-dɨkŋe-kɨliŋ enekalɨŋ. Nɨm kaŋbi, nanandɨŋjɨlɨ tuk kimbɨŋ ba nana sinat ba kwelalok mɨlap wolokgot pat-samumbi, Ama Sɨsɨnɨk nokok tomtomnala nandɨ-kamala-kuumbi, kaikan inda-samek.

³⁵ Sɨsoŋlɨ gaut gembɨnat kaikan tɨkelak, wɨndɨŋgangot nain wopum walɨ amatam gɨtɨk kwet tuop kuaŋ kaikan inda-semekak.

³⁶ Wala tɨmbi sɨndɨ nain tuop ka-kɨliŋ embi, gembɨ pat-samektok nɨmolo tɨ-kuŋɨpi, nepek inda-samekak wɨn gumaŋ maklembi, Ama Sɨsɨnɨk nokok dautnanan siŋgi mɨsɨ nɨmnat indambi itnekalɨŋ.”

³⁷ Yesulɨ sandap tuop tapma ilan lombi, amatam enɨ-daut pa tɨ-semguk, tɨmbi kɨlɨm elɨŋguk tuop endɨ pɨ Oliv kwet jaŋgɨn kandaŋ ŋambi doulɨŋguk.

³⁸ Kwet salaumbi, amatam gɨtɨk endɨ tapma ilan lombi, Yesulok mandan nandɨnelɨndok endoŋ pa bɨaŋgɨlɨŋ.

Ama Sɨsɨnɨk Yesu walɨ kɨmbɨmbi, kɨmnan nanin mɨlakuk

22

Yesu kɨmkɨmlok tɨ-paŋgɨpaŋgɨle tɨ-ŋɨmɨŋgɨlɨŋ

¹ Plaua nanaŋ kɨmɨlɨmbendɨ nɨmnat nanalok gwɨlat, koi no kamaikamai nain, wɨn tɨmbi dumalaŋguk.

² Tɨmbi tapma ama biesɨ gɨt endɨkŋe manda nandɨ-tale ama endɨ amatam yambi-mɨsɨmɨsɨ tɨ-semŋɨpi, Yesu walɨ kɨmbektok telak gitak no lonjɨŋgɨlɨŋ.

³ Yesulok gwaŋgwaŋi 12 endoŋnan nanin no wɨn Judas, koi no Iskalot kɨtɨaŋgɨlɨŋ. Satandɨ endok gɨnan gɨnaŋ pɨmbi naŋgɨlɨmbi,

⁴ nolɨ yambɨmbi, tapma ama biesɨ ba ama tapma it kamaikamai tɨŋgɨlɨŋ endok telak damanjɨ endoŋnan ŋambi, telak nɨtek tɨmbi, Yesu bola tɨ-ŋɨmɨmbi tɨkenelɨndok en gɨta e-nandɨ tɨŋguk.

⁵ Tɨmbɨm sɨmbasɨ kɨndem daumbi, bolalok tuan wɨn mɨnem mɨnepi e-kwambɨŋ daumbi,

⁶ Judaslɨ gɨnaŋ noŋgan tɨmbi nandɨ-tale-sembi, “Kɨndem” eŋguk. Embi, amatam kɨmɨn gɨtɨktok dausɨnan yambi-semɨmbi, bola tɨ-ŋɨmektok nain kɨndem no lonjɨŋguk.

Yesulɨ kɨmbepi, gwaŋgwaŋi tɨ-paŋgɨpaŋgɨle tɨ-semguk

⁷ Plaua nanaŋ kɨmɨlɨmbendɨ nɨmnat nanalok gwɨlat wolok kusei kɨmɨkɨmɨlɨnan kamaikamai gwɨlat pa indalak. Nain wolonda endɨkŋe mandalɨ sipsip nɨŋaŋ noŋgan noŋgan tapma amalok dausɨnan walɨ kɨmnelɨndok elak. Sandap wɨn indaumbi,

⁸ Yesulɨ Petlo gɨt Yoane enɨ-mupi enguk, “Sɨtɨ ŋambi, gwɨlat ŋolok nanaŋ tɨ-jumut tɨ-nɨmumbi nanetamɨŋ.”

⁹ Eumbi nɨ-nandɨmbi eŋgɨmɨk, “Dɨk delok tɨ-jumut tɨndendok nandɨlaŋ?”

¹⁰ Eumbi tambane enguk, “Nandamɨk. Sɨtɨ Jelusalem it kwelan ŋa tombi, ama no tuk kambot bem ŋautak en tɨmbɨ indaumbi, en klembi, it delok loutak wolok lombi,

¹¹ it beula ŋɨndɨŋ nɨndekamɨk, ‘Nɨnɨndauttɨ ŋɨndɨŋ ganɨ-nandɨk: it gɨnaŋ wɨn delok patak nakɨt gwaŋgwanai gwɨlattok nanaŋ naneŋdok nandɨlaŋ?’ Wɨndɨŋ eumbi,

¹² endɨ it gɨnaŋ wopum no plon patak tɨ-kɨliŋ e-bɨmbin wɨn daut sametak. Wolok nanaŋ tuk tɨ-jumut tɨndekamɨk!”

¹³ Yesulɨ wɨndɨŋ eumbi, gwaŋgwaŋiitɨ ŋambi kaŋgɨmɨk wɨn: nepek gɨtɨk Yesulɨ enguk wolok tuopgan indaŋguk. Wɨndɨŋ kaŋbi, gwɨlattok nanaŋ tɨ-jumut tɨŋgɨmɨk.

¹⁴ Tɨmbi nanaŋ nanalok nain indaumbi, Yesu en gɨta gwaŋgwaŋi kena tɨndɨlok enɨ-mumulɨn endɨ it gɨnaŋ wandɨŋ lombi, nanaŋ nanelɨndok pi pakɨlɨŋ.

¹⁵ Pi palɨŋɨpi, Yesulɨ enguk, “Nak gamaŋ mɨlap wopum bembetat. Gan dama nak kamaikamai gwɨlat ŋolok nanaŋ sɨn gɨta nambepi nain ombapgan nandɨ-koŋgom tɨ-ta-bɨŋgut.

¹⁶ Kusei ŋɨndɨnda wɨndɨŋ sanlet: nak gwɨlat ŋandin ŋolok nanaŋ kwelan nombɨ nɨm nambetat. Wɨn nain taletalenan Yambattɨ amatam indaŋgan yambi-dɨkŋeumbi, nanaŋ ŋolok bien inda-dakleukak, wolondamek nak nombɨ gɨŋgɨtnai gɨt yakan nanaŋ ŋandin nambetat.”

¹⁷ Tɨmbi endɨ wɨtna no tɨkembali, Yambat we ŋɨmɨmbi, gwaŋgwaŋiila enguk, “Sɨndɨ wain tuk ŋɨn tɨkembali, sɨn tambɨ mɨŋ tɨmbi nambɨt!”

18 Kusei ñindínda wíndíñ sanlet: sandap ñin taleumbi, nak wain tuk nombo ñim nambetat. Wín Yambattí amatam indañgan yambi-díkñeukak wolondamek nak wain tuk nombo nambetat.”

19 Wíndíñ embi, plaua no tíkemi, Yambat we-ñímbi, ombí embi enguk, “Ñíne nokok píñgipna nak tapma tí-samlet. Síndí nandí-síwít-nammelíndok plaua tíke ombímbi, na tí-kunekalíñ.”

20 Nambi taleumbi, Yesulí wíndíñgangot wain wítña no tíkemi enguk, “Wain tuk ñalí toptop kombliñ Yambattí amatamñii gíta títak wolok walan. Nak wekatnalí tapma tímbi yalímít-samñípi, toptop wín tímba kwambíñ dalak.”

21 Yesulí wíndíñ embi yousímbi enguk, “Yakñesi! Ama bola tí-nam-tí-namlok endí nakíta papi, yakan nanañ namík.

22 Nak Ama Sísiníktí telak kímít-namnamín wín klembi, kím plon loutat. Gan ama bola tí-namlak en blangandok, Yambattí kíñjan ombí-mekak.”

23 Wíndíñ eumbi, wolongan gwañgwalí “Níndoñnan nanin nindí kolan wandin tímbeq?” embi, nísíñgan manda e-nandí tíñgíñ.

24 Tíñípi endoñnan nanin nindí síník amatamdok dausínan loloñ síník wala bo nísíñgan e-dombí-tañan tíñgíñ.

25 Tímbi Yesulí enguk, “Kwelan kuañ endok ama wapmanjii ba yambíndíkñenji endí gíñgítii gembínatgan joñgo joñgo pa yambi-díkñeañ, gañgan endí amatamdí ‘Kíndem tí-nímañ’ wíndíñ enínelíñdok nandañ.

26 Gan síndok kandañ wíndíñ ñim títok. Ním síník. Tambo síndok boñgípsínan lolonjílí ama pímbíñen nomík kuukak, tímbi telak damanjílí típlaplape nomík kuuptok elet.

27 Síndí nítek nandañ? Amatamdok dausínan nindí loloñ síník, wín ama slak pípapi nanañ nalak endí loloñ, ba ama típlaplak tí-ñímlak endí loloñ? Wín slak pípapi nalak walí mek loloñ síník, gañgan natna síndok boñgípsínan típlaplapsí nomík kulet.

28 Nak mílap plon kuñílambi, síndí wakan nakíta galí-kwambíñ dambi ku-ta-bañ.

29 Tímbi Bepnalí amatamñii yambi-díkñeuttok nanbí taleñguk, wíndíñgangot natna síndí bo wíndíñ tínelíñdok sanba talelak.

30 Wín nak amatam indañgan yambi-díkñewamek, síndí kíndem nakíta yakan nanañ nambi, ama wapmañdok pítit plon pípapi, Islaellok sambat 12 yambi-danínelíñdok wíndíñ tílet.”

31 Tímbi Yesulí eñguk, “Simon, Simon, dík nandí: plaua mánjíp kílíkíknat amalí bien epmektok ep papusenelak, wíndíñgangot Satandí nanandí-kílíktíñj: pí píuktok tí-kuyuk tí-samep nandímbi, síndok Yambatta ní-nandímbi, nandí-ñím-taleñguk.

32 Gan nak nanandí-kílíktíñgalí ním pí píuktok nímoló ikan tí-gam-talet. Tímbi dík undane bímbi, nombo nakít galí-kwambíñ damek, nokai ep gembílaukañ.”

33 Eumbi níñguk, “Wopum, nak díkíta it kwambíñ gíñañ ba kímnan lololok tí-pañgítam patet.”

34 Eumbi tambane níñguk, “Petlo, nak ganba nandí: puputtí man tím gama ñím kí-tíñímbi, dík naka ‘Nak en ñím nandí-ñímlet’ embi, nain típet gít no e-sembí tí-nametañ.”

35 Wíndíñ embi yousímbi ení-nandímbi eñguk, “Nak kena tíndílok saní-mupi, míñem wakít lík ba kesísi gwílap ñím mep ñanelíñdok saní-mulam ñañgíñ, nain wolonda síndí nepek nola típíkkañgíñ ba ñím?” Eumbi, tambane níñgíñ, “Nepek no ñím.”

36 Tímbi yousímbi enguk, “Gan nain ñíndíñgítta no en míñemñín palmílakta wín tíke-kuukak, tímbi líl wíndíñgot. Tímbi no en kakit ombap ñím palmílakta, wolok tambon sauloñín tuatualok kímípi, kíñjan kakit no tíkeukak.

37 Kusei ñíndínda tímbi wíndíñ elet: manda no ñíndíñ youyoulín patak, ‘Enda nandum kolan tíndí ama títak’, tímbi manda wolok tuop inda-namektok een. Biañganak: manda nokok plon youyoulín patak wolok bien indaupi títak.”

38 Eumbi níñgíñ, “Wopum, kakit ombap típet pat-nímlak ñí ka.” Eumbi enguk, “Ip tuop.”

Yesulok kímkímlok naindí dumalaumbi, tí-pañgípañgíle tíñguk

39 Tímbi Yesulí walínin pí ñambi, tím tuop tíñguk wolok tuop Oliv kwet jañgíñnan ñaumbi, gwañgwañíilí kle ñañgíñ.

40 Ña kwet wolok tombi enguk, “Síndí tí-kuyuk ñím inda-samektok nímoló tí-kunekalíñ.”

41 Wíndíñ embi yambík bímbi, kawat kolím ñalak wolok tuop ñambi, mílelem tímbi, nímoló ñíndíñ tíñguk,

42 “Bep, dik nandum kindem dalakta, w+tna* nin napma t+ke. Gan wandingan embi, nokok nanandi n+m klew+in, win d+tna n+tek inda-namektok nandi+lan wolok tuop inda-nam+in.”

43 T+mbi kunum g+inañ nanin eñalo noli endoñ p+ indambi, gemb+ m+ñguk.

44 T+mbi s+mba gawatt+ makleumbi d+ñgunembi, n+molo gemb+natgan ti-pal+mbi, kokopt+ wekat nom+ik kwelan p+top p+top t+mbi p+ñguk.†

45 N+molo t+kap m+lapi, gwañgwañiiloñ n+mbi yambi+ñguk win: end+ bland+ ep t+mbi gwasaeumbi dou pak+il+in.

46 Dou pal+mbi enguk, “S+ndi nekta dou pakañ? M+lapi, ti-kuyuk n+m inda-samektok n+molo t+mb+it.”

Yesu bola ti-n+mbi t+keñgil+in

47 Yesul+ w+nd+in eñ+il+mbi, ama k+m+in no endoñ b+ inda-semgil+in. Endok gwañgwañii 12 endoñnan nanin no koi Judas end+ damandama ti-sembi, s+mumuñ ti-n+mbektok endoñ b+ñguk.

48 Gan Yesul+ n+ñguk, “Judas, dik s+mumuñdañgan Ama S+sin+ik bola ti-nametañ ba?”

49 T+mbi endok nolili+ nepek indaup t+ñguk w+n kañ+pi n+ñgil+in, “Wopum, kakitti yand+pnem+in ba?”

50 W+nd+in eñ+pi, endoñnan nanin noli tapma amalok telak damanj+ endok kena gwañgwan kakitti w+lepi, pawan kii d+nd+m kandañ nanin w+lal+m dik+ne p+ñguk.

51 T+mbi Yesul+ w+ kañbi enguk, “Biw+it!” W+nd+in embi, ama wolok pawanlok k+hjannan kiil+ t+ke-kaumbi, k+ndem dañguk.

52 W+nd+in t+mbi, tapma ama bies+ wak+it ama tapma it kamaikamai t+añgil+in ba ama bies+ d+w+in no en t+kenepi b+ñgil+in enda n+nd+in enguk, “S+nd+ naka nandumbi, nak ama piñpiñ t+mbambi, kakit ba dimba nek mepi, nepnel+ñdok bañ ba?”

53 Nak nain nain tapma ilan s+in g+tañgan kuñ+lambi, no n+m nep kañgil+in. Gan man tim n+in k+l+m mulum molomd+ gemb+nat kuñ+il+mbi, nepnel+ñdok s+ndok nain inda-samlak.”

Petlol+ Yesula ‘Nak en n+m nandi-n+mblet’ eñguk

54 T+mbi end+ Yesu t+kembi ña, tapma amalok telak damanj+lok ilan lonel+ñdok nañg+p ñañgil+in. Telaknan ñañ+il+mbi, Petlol+ kambak mayañgan ep klembi ñañguk.

55 T+mbi ama d+w+is+il+ sañ jimba boñg+pnan komba no simbi, pipap sei-pal+ñ+il+mbi, Petlol+ wolokgan p+mbi, en g+ta pipakuk.

56 Pipal+ñ+il+mbi, kena wembe noli kombalok kolsalen duakuk g+inañ pipal+m kañbi, daut kwamb+in kañbi eñguk, “Ama ñal+ bo en g+tañgan pa kulak.”

57 Eumbi, Petlol+ e-sembi t+mbi, tamda n+ñguk, “Nak en n+m nandi-n+mblet.”

58 W+nd+in embi, nain gama n+m ombataumbi, ama noli kañbi n+ñguk, “D+ik bo endok nos+ no wakan.” Eumbi, Petlol+ n+ñguk, “Nak n+m.”

59 Lakat papaleumbi, ama noli bo g+ñg+nembi eñguk, “Biañgan s+in+ik: ama ñal+ en g+ta pa kulak. Neta, end+ bo Galili nanin!”

60 Gan Petlol+ n+nd+in tambane n+ñguk, “D+ik nek elañ nak n+m nandi+let.” Eñ+il+mbi, wolongan puputt+ k+it+ñguk.

61 K+it+umbi, Wopumd+ undanembi, Petlo d+nd+mngan kaumbi, Wopumd+ manda n+ñguk w+n nandi-tomguk. Manda w+n n+nd+in, “Man tim puputt+ gama n+m k+it+ñ+il+mbi, dik nain t+pet g+it no naka ‘Nak en n+m nandi-n+mblet’ eutañ.” Manda w+n nandi-s+w+pi,

62 s+mbai k+mb+mbi, walinin p+ n+mbi, mano kw+l+m t+ñguk.

63 T+mbi ama Yesu ka-d+ik+ne pak+il+in end+ kusei k+m+pi, n+suambapi waipbi,

64 timan dai bo masipbi n+ñgil+in, “D+ik plofet manda embi, nindi gutak w+n n+nb+ nandi+na!”

65 W+nd+in embi, manda winj+it kusei kusei n+mbi, koi n+ kolañgil+in.

Yesu manda plon k+m+ik+il+in

66 Kwet salaumbi, Juda amatamdok ama bies+ en g+ta tapma ama bies+ g+it end+ik+ne manda nandi-tale ama end+ k+m+in ti-pal+mbi, Yesu nañg+pi daus+nan loumbi, n+kañbi eñgil+in,

67 “D+ik Mesia s+in+ik kulañda, n+nb+m nandi+na.” Eumbi enguk, “Nak w+nd+in sanbetta, s+nd+ mandana n+m nandi-kwamb+in danetañ.

68 Ba nepek nola san+nandutta, tambon n+m tambane nan+metañ.

69 Gan nain n+m ombataumbi, nak Ama S+sin+ikt+ Yambat Gemb+ Molom kii d+nd+mnan pipaletat.*

* 22:42: W+tna w+n m+lap ba piñgiu gawat Yesu inda-n+m+uktok t+ñguk wolok walan. † 22:44: Nandi-tale ama d+w+nd+ Luka en manda nin n+m youkuk w+nd+in eañ. ✧ 22:69: Kap 110:1

⁷⁰ Eu nand+i mbi, giti+k gandi+ n+i ndi+n ni+n gi+l i+n, "Wi+ndi+nda dik Yambattok Ni+nañ wi+ndi+n elañ ba?" Eumbi enguk, "Nak n+i m, wi+n si+n eañ wakan."

⁷¹ Eumbi, ni+si+n gan e-nandi+ t+i mbi eñ gi+l i+n, "Ni+ndi+la ama ñolok kusei enlok man plon nanin eu pi+umbi nandam+i+n, wala t+i mbi wi+n inda-dakleuktok ama nola nombo n+i m lonji+netam+i+n."

23

¹ T+i mbi ki+m+i n ti-pak+i+l i+n giti+k gandi+ m+i lapi, Yesu Pilatoloñ nañ gi+pi,

² kusei ki+m+i pi, ki+t yout t+i mbi, ni+ndi+n eñ gi+l i+n, "Ni+ndi+ ama ñolok kusei ni+ndi+n ka-nandam+i+n: endi+ amatamni+ ep t+i mbi kamalalak. T+i mbi takis m+i nem Roma ama wapmañ Sisala m+i mlok wi+n endi+ ni+ni-ki+m+i sip pa ti-n+i mlak, ti+n+i pi bo enla ni+ndi+n pa elak, 'Natna Mesia, ama wapma.'"

³ T+i mbi Pilatoli+ Yesu ni-nandi+m bi eñguk, "Dik Juda amalok ama wapmañji+ ba?" Eumbi ni+n guk, "Di+tna elañ i+ wakan."

⁴ Eumbi, Pilatoli+ tapma ama biesi+ la ba ama ki+m+i n wopum enda enbi eñguk, "Nak ama ñolok endi+kñe manda wi+wit bien no n+i m kalet."

⁵ Gan endi+ gi+n gi+nembi ni+n gi+l i+n, "Endi+ Judia kwet tuop amatam eni+daut ti-semni+pi, Galili kwelan kusei ki+m+i pi bi+m Jelusalem ñolok amatam gi+nanji+ ep t+i mbi m+i latak."

⁶ Pilatoli+ manda wi+n nandi+n gukta eni-nandi+m bi eñguk, "Ama ni+n Galili nanin ba?"

⁷ Eumbi, "Oñ" eñ gi+l i+n. Eumbi, Pilatoli+ nandi+tomguk wi+n: Yesu wi+n kwet Elotti+ ka-dikñe eñguk walinin. T+i mbi Elotti+ bo nain wolonda Jelusalem pakukta t+i mbi Pilatoli+ Yesu endoñ nañ gi+pi ñaneli+ndok eñguk. Eumbi nañ gi+pi ñam tomb+i mbi,

⁸ Elotti+ en kañbi, kusei ni+ndi+nda si+m bai ki+ndem dañguk: Yesulok gi+n gi+tti+ nain asup pawan gi+nañ pi+umbi, endok dainan kundit engano ti+mbektok nandi+l i+n gukta t+i mbi endi+ nain ombapgan en kauktok mand+i n guk.

⁹ Wala t+i mbi endi+ manda kusei kusei ni-nandi+n guk, gan Yesuli+ Elottok mandan nandi-ki+m ki+mneñ+i pi, tambon no n+i m tambanem ni+n guk.

¹⁰ Ti+n+i pi, tapma ama biesi+ ba endi+kñe manda nandi-tale ama endi+ ñasi+n gan ipi, siñgin gembinatgan siñ gi+l i+n.

¹¹ T+i mbi Elot gi+t mik amañii endi+ ni-ti+ke-pi-yalimbi, manda sañala ti-ñ+i m+n gi+l i+n. Wi+ndi+n t+i mbi Elotti+ eumbi, Yesula dasindasi pamanat dasi-ñ+i m+i mbi, nombo nañ gi+pi, Pilatoloñ undane ñañ gi+l i+n.

¹² Pilato gi+t Elot endi+ dama ni+setkan kanji+k ti+n+i pi kuñ gi+m+i k, gan sandap wolondañgan endi+ not ti+n gi+m+i k.

¹³ T+i mbi Pilatoli+ tapma ama biesi+ wak+i t Juda amalok kandi+kñenji+ ba amatam ki+m+i n giti+k ki+ti-semum bi+umbi

¹⁴ enguk, "Si+ndi+ ama ni+n nokoññan nañ gi+pi bi+m bi, endi+ amatam ep t+i mbi kamalalak wi+ndi+n nan+i+l i+n, gan nak si+ndok dausnan endok kusei t+i mba dakle-taleumbi, ni+ndi+n sanlet: manda gi+tik endok plon e-yout tañ wolok bien no n+i m kalet.

¹⁵ Elotti+ wi+ndi+n gan got t+i k. Neta, endi+ eumbi, ama ni+n bi+ndambo ni+ndoñ nañ gi+pi bañ. Wi+n ni+ndi+n: endi+ ki+m ki+mlok kolan no n+i m ti+n guk,

¹⁶⁻¹⁷ wala t+i mbi nak nanandi+l okgot ti-lam+i pi, kak biwa ñautak."*

¹⁸ Gan amatam giti+k gandi+ ka-kwawañganembi eñ gi+l i+n, "Barabas pi+sat-n+i mbi, ama ni+n wi+l i ki+m bi+n."

¹⁹ (Barabas endi+ la nolii gi+ta Jelusalem it kwelan papi, gavman mik ti-sembi, ama no wi+l i ki+m gukta t+i mbi it kwamb+i+n gi+nañ ki+m i+l m pakuk.)

²⁰ T+i mbi Pilatoli+ Yesu pi+sal+i mektok nandi+m bi, amatamda nombo enguk.

²¹ Gan endi+ ni+ndi+n ki+t i+ki+t i+n+i ni+n gi+l i+n, "Kloñbat plon wi+l i ki+m bi+n!"

²² T+i mbi Pilatoli+ mandanji+ makleumbi, nain ti+pet gi+t no t+i mbi mbi, ni+ndi+n enguk, "Nekta si+n i+k? Endi+ kolan nek si+n i+k ti+n guk? Nak t+i mba dakleumbi, endi+ ki+m bektok bien no n+i m kalet, wala t+i mbi nak nanandi+l okgot ti-lam+i pi, kak biwa ñautak."

²³ Gan amatamdi+ gi+n gi+nembi, Yesu kloñbat plon wi+l i ki+m ki+mlok embi, kwamb+i n gan ki+ti mbi, manda sala wopum t+i mbi, Pilatolok mandan wi+l i pi+n guk.

²⁴ Wala t+i mbi Pilatoli+ nandi-sembi, manda eñ gi+l i+n wolok bien indauptok eñguk.

²⁵ Endi+ e-gi+n gi+nenji+la mandanji+ tañgonembi, Barabas en nin gavman mik ti-sembi, ama wi+l i ki+m gukta t+i mbi it kwamb+i+n gi+nañ ki+m i+k i+l i+n en wakan amatamda pi+sapi emguk. Gan Yesu endi+ la wi+n amatamdok mandanji+ la Pilatoli+ en mik amalok ki+si+n an wi+l i ki+mneli+ndok ki+m i+kuk.

* **23:16-17:** Nandi-tale ama di+wi+ndi+ manda kusip no patak eañ. Manda wi+n ni+ndi+n, "Kamaikamai gwilat tuop kandi+kñenji+l i ama no it kwamb+i+n gi+nañ nanin pi+sat-semsemlok een."

⁵¹ gan noliil; Yesulok plon manda nek e-topgılıñ ba kundit nek ti-ñ+m+ñgılıñ endi en gıta gınañ noñgan nım tñguk. Endi Yambattı amatam indañgan yambi-dıkñeukak wala nandı-koñgomnatgan mandı pa tılıñguk.

⁵² Ama walı Pilatoloñ ñambi, Yesulok dalandanla ni-nandumbi nandı-ñ+m+ñguk.

⁵³ Nandı-ñ+m+umbi ñambi, kloñbat plon nanin tamat tıke-p+mbi, sandum satnılı tım+ımbi, tıke ñambi, sum no kawat gınañ kulukululınan kım+kuk. Sum wın ama no gama nım kım+kılıñ.

⁵⁴ Wın Sabat patnandı nain indaup tımb+mbi, tıw+ınd+ıkñe nain dumalañgukta endi wındıñ tñguk.

⁵⁵ Tımbi tam Yesu gıta Galili nanin bımbın endi Josep klembi, sum ba Joseptı telak nıtek plon Yesulok dalandan kım+kuk wın ka-talembi,

⁵⁶ ilan undane ñañgılıñ. Ñambi, gwasap ba piñg+p saple mıññ kındem Yesulok dalandanlok ti-jumupi, endı+kñe manda tañgonembi, Sabatta pat-nandı tñgılıñ.

24

Yesulı kımnan nanin mılakuk

¹ Kena nain kusei kım+kım+ılınan kwet salaup tımb+mbi, tamdı gwasap mıññ kındem ti-jumut tñgılıñ wın epbi, Yesulok sumnan ñañgılıñ.

² Ñam tombi kañgılıñ wın: kawat sum dai masıpm+ın wın manjaneum tambon kandañ ña pakuk.

³ Tımbi endi sum tombañ gınañ loñgılıñ, gan Wopum Yesulok dalandan nım palım kañgılıñ.

⁴ Nım kañbi, nek indañguk wala nanandınjı nım dakleñ+ımbi, platik sınık ama tıpet dasıdasınjet kolsalennat endi endoñ indambi ik+mık.

⁵ Tımbi tamdı yambi-sılıkñembi, kolan mıs+ñıpi, mılelem ti-sembi, dausı kwelan deiumbi, tıpettı engım+k, “Sındı ama kaik patak enda nekta semb+sembın endok boñgıpsınan bı lonjañ?”

⁶ Endi ñolok nım patak, ikan mılalak. Endi dama Galili kwelan gama palıñıpi, manda ñın sanguk wın nandı-tombı,

⁷ ‘Nak Ama Sısın+k nepbi, yom amalok kısınan napı+mbi, kloñbat plon nulı kimbambi, sandap tıpet gıt no ñambi, kımnan nanin bındambo mılalettok een.’ ”

Eñalolı wındıñ eumbi,

⁸ tamdı Yesulı manda eñguk wın nandı-tombi,

⁹ sumnan nanin undane pı ñambi, Yesulok gwañgwañı 11 gıta nosı dıwın yamb+mbi, nepek gıtık inda-semguk wolok kasat ti-semgılıñ.

¹⁰ Wın Malia Makdala nanin, Yoana, Yakobolok meñ Malia, wakıt tam dıwın en gıta pakılıñ walı wakan ama nin Yesulı kenalok en+mumulın endoñ ñambi, kasat ti-sem pa tñgılıñ,

¹¹ gan en+mumulın endi tamdok mandala nandum tlal tımb+mbi, nım nandı-kwambıñ dañgılıñ.

¹² Petlolı wandıngan embi mılapı, sumnan woñep ñambi mumuñem paunıñnem, gınañ deım loubi kañguk wın: sandum Yesulok dalandan tım+ımbi imımın walıñgot pakuk. Wındıñ kañbi, ilan undane ñambi, nepek wın indañguk wolok nanandı kena tñguk.

Yesulok noliit tıpet Emaus telaknan ñañı+ımbi, en inda-semguk

¹³ Tımbi sandap wolondañgan Yesulok noliit tıpet endi Jerusalem bımbi, Emaus ñandepi ñañgım+k. It kwet wın 11 kilomita wolok tuop Jerusalem tımbı dumalaum patak.

¹⁴ Tım ñañıpi, nısetkan nepek gıtık indañguk wolok manda e-nandı tñgım+k.

¹⁵ Manda eu ñañambı tımbi, e-kle-kot tım pa ñañı+ımbi, Yesu en wakan sıñınjetnan ep tımbı dumalaumbi, en gıta yakan ñañguk.

¹⁶ Gan nepek nolı daset masıpm+umbi, nım ka-nandı-tomgım+k.

¹⁷ Tımbi endi en-nandımbi eñguk, “Sıtı manda nektok e-kle-kot tıñıpi ñam+k?” Eumbi, gitakan sınık ipi, dei-blambı embi pakım+k.

¹⁸ Tımbi endoñnan nanin no koi Kleopas endi Yesu ni-kañbi eñguk, “Ama yok asupgan Jerusalem bı pakañ. Endoñnan nanin dık noñganlı kena nain lap kandañ wandıñ nepek indañguk wın nım nandı+ıñ ba?”

¹⁹ Eumbi, “Wın nek indañguk?” wındıñ enı-kañguk. Enı-kaumbi, tambane niñgım+k, “Nepek Yesu Nasalel nanin enda inda-ñ+m+ñguk wala eamık. Endı pofet ama no, tımbi manda gembınat eñguk ba kundit engano tñguk walı amatamda ñındıñ daut semguk: Yambattı enda nandum loloñ sınık.

²⁰⁻²¹ Nındı ñındıñ nandı-kwambıñ dambi mandıñgım+ıñ: Yambattı Yesu en wakan İsael amatam nındı kolan gınañ nanin nıprma tıkeuktok nımbı taleñguk, gan nındok

tapma ama bies† ba n†mb†nd†k†ñen†li en Roma amalok k†s†nan k†m†l†mbi, w†l† k†mbektok manda embi, kloñbat plon w†l†m k†mguk.

Nepek w†n ikan sisañgan inda-ñ†m†mbi, biañgan k†m†s†n†k tañguk.

²² T†mbi wakangot n†m. N†ndoñnan nanin tam d†w†n end† n†p t†mb† s†l†k†ñenembi, nanand†n† n†m daklelak. Man salasalanan s†n†k end† sumnan ñ†l†ñ,

²³ gan Yesulok dalandan n†m kañbi undane b†mbi, ñ†nd†ñ n†n†l†ñ, 'N†nd† nepek engano kam†ñ, w†n eñalol† Yesu kaik patak n†n†mb†m yamb†m†ñ.' Tamd† w†nd†ñ eumbi,

²⁴ n†ndoñnan nanin ama d†w†n end† bo sumnan ñ†mbi kal†ñ w†n, nepek tamd† sumda n†n†l†ñ wolok tuop palak. Gan Yesu en n†m kal†ñ."

²⁵ T†mbi Yesul† enguk, "S†nd† ama kamas†, plofet amalok mandanj† g†t†k g†nañj† g†nañ baiñgan baiñgan pa nand†-dasiañ.

²⁶ End† Mesial† amatam epmektok m†lap wakan bemb†mbi, Yambatt† koi g†ñg†t wopum m†uktok youk†l†ñ."

²⁷ Yesul† w†nd†ñ embi, Moselok plon kusei k†m†pi, Mose en wak†t plofet ama d†w†nd† Yesu enlok plon manda youk†l†ñ g†t†k w†n en†-dakleñguk. En†-dakleñ†l†mbi ñ†kap,

²⁸ it kwet ama t†pet† ñ†ndep nand†ñg†m†k w†n t†mb† dumalañguk. T†mbi end† kaum

Yesul† gamañgot yous†m ñ†uktok t†mb†mbi,
²⁹ t†ke-kimb† dambi n†ñg†m†k, "Kak, n†k†ta pat! Maim ip p†umbi kil†m elak." W†nd†ñ n†-g†ñg†neumbi, en g†ta palep it g†nañ loñguk.

³⁰ T†mbi nanañ nanep t†ñ†l†mbi, Yesul† plaua nanañ no t†kembali, Yambat we-ñ†m†mbi omb†mbi emum t†keñg†m†k.

³¹ T†keñ†pi, dauset tomb†mbi ka-nand†-tomb†mbi, dausetnangan paikuk.

³² T†mbi end† n†setkan e-nand† t†mbi eñg†m†k, "Biañgan s†n†k. End† telaknan n†k†ta b†ñ†pi, manda embi, Yambattok manda wolok bien n†n†-dakleñ†l†mbi, walenet biañgan m†lalak!"

³³ W†nd†ñ eñ†pi, wolongan m†lapi, Jerusalem undane ñ†ñg†m†k. Ñ†a tombi, Yesulok gwañgwañii 11 g†t amatam d†w†n en g†ta k†m†n t† pak†l†ñ ep t†mb† indañg†l†ñ.

³⁴ T†mbi amatam wal† ama t†petta ñ†nd†ñ eng†l†ñ, "Wopumd† biañgan k†mnan nanin m†lapi, Simondoñ indañak!"

³⁵ W†nd†ñ eumbi, ama t†pet end† telaknan nek indañguk wolok kasat t†-sembi eng†m†k, "End† plaua nanañ no omb†mbi n†mumek, n†t† ka-nand†-tom†m†k."

Yesul† gwañgwañiiloñ inda-semguk

³⁶ Gwañgwañiil† gamañgot endañgan manda e-pal†ñ†l†mbi, Yesu en wakan boñg†ps†nan b† indam ip† enguk, "Busuk pat-samun."

³⁷ W†nd†ñ eumbi, ka piast t†mbi, kolan m†s†ñ†pi, "Ama wale kam†ñ" embi nand†ñg†l†ñ.

³⁸ T†mbi end† enguk, "Neta g†nañj† m†lataumbi, g†nañ t†pet tañ?"

³⁹ K†tna kes†tna kaw†t, ñ†n natna s†n†k yañ! Gw†latna t†ke-kañbi, ñ†nd†ñ namb†-daklew†t: nak gaumna g†t kwandatna nat, gan wale t†p end† gaum ba kwandats† n†m nat."

⁴⁰ Eu taleumbi, kii kesii daut semumbi kañg†l†ñ.

⁴¹ Kañbi, sil†sil† g†t nand†-bend†l† g†nañj† tok†ñeñgukta t†mbi gama n†m nand†-kwamb†ñ dañg†l†ñ. T†mbi end† en†-kañbi eñguk, "S†ndok nanañ no patak ba?"

⁴² Eumbi, m†kbalak sinjin pan no m†umbi

⁴³ t†kembali, daus†nangan nañguk.

⁴⁴ T†mbi gwañgwañiila enbi eñguk, "Nak dama s†n g†ta kuñ†pi, ñ†nd†ñ sangut: Mose wak†t plofet ama ba ama d†w†n g†t†k end† nokok plon e-yout t†mbi, manda youk†l†ñ patak manda g†t†k wolok bien indauptok een."

⁴⁵ W†nd†ñ embi, Yambattok manda youyoul†n patak wolok kusei nand†-k†l†ñ enel†ñdok nanand†nj† t†mb† pañg†taumbi

⁴⁶ enguk, "Nepek ñ†nd†ñ indauktok youyoul†n patak: Mesial† p†ñg†p gawat bemb† k†mbi, sandap t†pet g†t no t†mb†mbi, k†mnan nanin m†lalekak.

⁴⁷ T†mbi nolil† Jerusalem it kwelan kusei k†m†pi, endok koi plon amatam g†t†k kwet tuop kuañ end† ñ†nd†ñ eu p†ukak, 'S†nd† g†nañj† tambanenekal†ñda, Yambatt† yomj† bi-samekak.' W†nd†ñ indauktok youyoul†n.

⁴⁸ S†nd† mek nepek g†t†k w†n indañguk ba indaukak wolok gemb† ip† e-daklenekal†ñ.

⁴⁹ Nand†w†t! Bepnal† nek samektok e-kwamb†ñ dañguk w†n natna n†-mulambi, s†ndoñ p†ukak. Gan s†nd† Jerusalem ñ†ñgan papi mand†ñ†l†mbi, Yambattok gemb†n kunum g†nañ nanin w†n dasindasin nom†k dasi-samekak wolok tuop." *

* **24:49:** Manda ñolok walan w†n ñ†nd†ñ, "Yambattok gemb†n, w†n D†nd†m Woñ, kunum g†nañ nanin inda-sembi pat-semekak."

Yesulí kunum ginañ loñguk

⁵⁰ Tĩmbi Yesulí gwañgwañii yanañgipi, Betani it kwet kandañ ñam tombi, kii tĩke-lombi, ep gwilam tĩ-semguk.

⁵¹ Ep gwilam tĩ-semñipi yambik biumbi, Yambattĩ kunum ginañ tĩke-loumbi loñguk.

⁵² Loñilĩmbi, gwañgwañiilĩ mĩlelem tĩ-ñĩmbi, silsilĩ wopum tĩñipi, Jelusalem it kwelan undane ñañgĩlĩ.

⁵³ Ñambi, sandap tuop tapma it sañ jimba ginañ lombi, wolok Yambat nĩ-kĩndem dambi kuñgĩlĩ.

Gĩng'it manda k'ndem Yoaneli youkuk Eundakle manda

Yoane g'ĩng'it manda youkuk endi Yesulok gwañgwañii endoñnan nanin no, gan enlok koi t'ike-louptok n'ım nand'ımbi, k'ım'it-sem'ımbi, enlok plon ñ'ınd'ıñ e-yout t'ĩnguk, "gwañgwa nin Yesuli g'inañi kasileñguk" (13:23, 19:26, 21:7,20) ba "gwañgwa no" (18:15-16, 20:2-8).

Matayo wak'it Maleko ba Lukali g'ĩng'it manda kasatsi w'ın ikan youkil'ıñ, wala t'ımbi Yesuli kundit engano t'ĩnguk asup w'ın Yoaneli lap'ipi, diw'ın no biennat s'ın'ik w'ıngot youpi, ñ'ınd'ıñ eñguk, "kundit youyoul'ın patak wal'ı kusei ñ'ınd'ında youyoul'ın: s'ınd'ı manda ñ'ın pinat nand'ı t'ımbi, Yesu en Mesia, Kunum Yambattok N'ıñañ, w'ın nand'ı-kwamb'ın danekal'ın, t'ımbi nand'ı-kwamb'ın dañ'ipi, endok g'ıng'ıt'ıñi kuañda t'ımbi kuñgu sis'ın'ik w'ın kasilenekal'ın." (20:31)

Yesuli e-yout manda asup eñguk w'ın Yoaneli wind'ıngangot lap'ipi, t'ıpetgot youkuk. Gan endi Yesulok kusal wak'it kuñgu sis'ın'ik ba nand'ı-k'ıl'ıkt'ılok plon manda asup ñ'ınd'ıñ youkuk: Yesuli Kunum Yambattok Man Mandan sis'ın'ik, t'ımbi nepek g'ıt'ıng'ıt'ık ep t'ımbi inda'nguk. Endi Kunum Yambattoñ lololok yama wakan; endi telaktok kusei, manda biañgan sis'ın'ıktok kusei, ba kuñgu sis'ın'ıktok kusei; endi kuñgulok nanañ tuk biañgan sis'ın'ik ba kolsalen kuñgu emlak en wakan; endi m'ılam'ılat ba kuñgu molom; t'ımbi endi sipsiplok kand'ık'ınenj'ı k'ındem ba wain komba sis'ın'ik en wakan. Nin endi Yesu nand'ı-k'ıl'ıkt'ı t'ıñ'm'ılak, endi kuñgu sis'ın'ik kasilembi, papat kwamb'ıngan kulak, gan nin endi Yesu siñgi wilm'ılak, endi k'ımlok g'ıng'ıt kulak, t'ımbi kolandok tambon ombi-t'ıkeukak.

Yoaneli kasat youkuk wolok sambat

Yesuli ama s'ın'ik indambi, kena kusei k'ım'ıkuk (1)

Yesulok mandan ba kundil wal'ı endi Kunum Yambattok N'ıñañ w'ın t'ımbi inda-dakleñguk (2-12)

Yesuli k'ımbepi, gwañgwañii t'ı-pañg'ıpañg'ıle t'ı-semguk (13-17)

Yesuli enlok kusal t'ımbi inda-dakleuktok k'ım m'ılapı, gwañgwañiiloñ inda-semguk (18-21)

Yesuli ama s'ın'ik indambi, kena kusei k'ım'ıkuk

Yesu, w'ın Kunum Yambattok Man Mandan en wakan, ama s'ın'ik inda'nguk

¹ Kwet nain kusei k'ım'ık'ım'ıl'ınan Man Mandan endi ikan pakuk. Endi Kunum Yambat g'ıt yakan kuñg'ım'ık, en bo Yambat.

² En wakan kusei k'ım'ık'ım'ıl'ınan Kunum Yambat g'ıta yakan kuñguk,

³ t'ımbi endok mandanla nepek g'ıt'ıng'ıt'ık ep t'ımbi inda-taleñguk, w'ın telak nolok plon nepek no n'ım t'ımb'ı inda'ından.

⁴ Man Mandan en wakan kuñgu biañgan sis'ın'ik wolok kusei, t'ımbi kuñgu wal'ı amatamdok kolsalen sis'ın'ik.

⁵ T'ımbi kolsalen wal'ı k'ıl'ım g'ınañ kol'ı sale-ta-ñ'ıambi, k'ıl'ımd'ı en makleuktok tuop n'ım.

⁶⁻⁷ Kolsalen wolok gemb'ın il'ıme'ıktok Kunum Yambatt'ı ama no koi Yoane * n'ı-mul'ım b'ı indambi, kolsalen wolok kusei eni-daklembi, amatam g'ıt'ıkgand'ı endok mandan nand'ımbi, kolsalen w'ın nand'ı-k'ıl'ıkt'ı t'ıñ'm'ıneliñdok w'ınd'ıñ t'ĩnguk.

⁸ Kolsalen w'ın Yoane en n'ım, tambo endi kolsalen wolok kusei eu inda-dakleuktok inda'nguk.

⁹ Kolsalen sis'ın'ik, nind'ı amatam g'ıt'ık kol'ı sale-sem'ılak, endi kwelan indaupi t'ĩnguk.

¹⁰ Man Mandan'ı kwet ñ'ın t'ımb'ı inda'nguk, t'ımbi en wakan kwelan ama indambi, kwelan kuñguk, ganmek kwelalok amatamd'ı en w'ın nin s'ın'ik w'ın n'ım ka-nand'ı-tomg'ıl'ıñ.

¹¹ W'ın endi enlok kwelnan w'ıngan p'ı indambi kuñguk, gañgan enlok amatam'ıñi'ı siñgi wilm'ıng'ıl'ıñ.

¹² Gan ama en not t'ıñ'm'ıng'ıl'ıñ, w'ın endok koi t'ıke-kwamb'ın dañg'ıl'ıñ, endi g'ıt'ık Man Mandan'ı ep t'ımb'ı pañg'ıtaumbi, Kunum Yambattok gwañgwa b'ısalii inda'ng'ıl'ıñ.

¹³ W'ın endi meñ beptok wekat s'ın'ik n'ım inda'ng'ıl'ıñ, ba amalok ka-galks'ıla ba nanand'ınj'ıla n'ım, tambo Kunum Yambat engan ep t'ımb'ımbi, enlok gwañgwa b'ısalii inda'ng'ıl'ıñ.

* **1:6-7:** Yoane g'ıng'ıt manda k'ndem youkuk'ı ñ'ılok Yoane tuk i-sem-i-sem endok plon elak.

¹⁴ Man Mandanli kwelan ama gwilap ba gaummat indambi, nindok boŋipninan dou mlilat tiŋguk. Tĩmbi nĩndĩ dautnĩlĩ kañĩtnambi, endĩ enlok kusal engano wĩn tĩmbĩ inda-dakleumbi kaŋĩgmĩñ, wĩn endĩ Bep Yambattok Nĩñañ engano sĩnĩk. Bep en nĩmulĩm pĩm indambi, yousĩyousĩŋgan Beulok gĩnan sĩloñ ba kusal sĩsĩnĩk wĩn tĩmbĩ inda-dakleŋguk.

¹⁵ Endok plon Yoanelĩ ñĩndĩñ e-daklembi kĩtĩmbi eŋguk, “Wĩn ama wala wakan nak ñĩndĩñ sangut, ‘Ama nokok sĩngi kandañ indalak endĩ nak gama nĩm indañĩlambĩ ikan pakuk, wala tĩmbi endĩ nak napma klelak.’”

¹⁶ Tĩmbi Man Mandanli gĩnañ sĩloñ molom sĩnĩkta tĩmbi bĩsĩk kusei kuseilĩ nĩndĩ gĩtĩktok nain nain inda-nĩmguk.

¹⁷ Wĩn Moseli Kunum Yambattok endĩkĩe mandan Juda nĩndok bep pañĩnila emguk, tĩmbi Yesu Klistolĩ Kunum Yambattok gĩnan sĩloñ ba kusal sĩsĩnĩk wĩn tĩmbĩ inda-dakleŋguk.

¹⁸ Nimbek nolĩ Bep Yambat nain nola no nĩm kaŋĩgĩlĩñ. Wĩn enlok Nĩñañ engano sĩnĩk en wakan Bep Yambattok kusal tĩmbĩ inda-dakleŋguk. Neta, endĩ bo Yambat sĩnĩk, tĩmbi Beu gĩta ñasĩŋgan sĩnĩk patak.

*Yoane tuk i-sem-i-semli Yesulok telak ti-dĩndĩm eŋguk
(Matayo 3:1-12, Maleko 1:2-8, Luka 3:15-17)*

¹⁹ Juda ama biesi Jelusalem pakĩlĩñ endĩ Yoanelok kusal, wĩn endĩ Mesia indaindalok een en wakan ba no, wĩn nandĩ-daklenelĩndok nandĩŋĩlĩñ, wala tĩmbi endĩ tapma ama gĩt Livai ama † dĩwĩn Yoaneloñ enĩ-mulĩm ña tombi, “Dĩk nin sĩnĩk?” nĩ-nandĩŋĩlĩñ. Tĩmbi Yoanelĩ ñĩndĩñ tambane enguk:

²⁰ endĩ enlok kusal nĩm kĩmĩt-semĩmbi, endĩ e-daklembi enguk, “Natna wĩn Mesia nĩm.”

²¹ Wĩndĩñ eumbi, nĩ-nandĩmbi eŋĩlĩñ, “Tĩkap dĩk Mesia nĩmda, dĩk nin sĩnĩk? Ba dĩk plofet Elia bĩndambo indauktok een en ba?” Eumbi enguk, “Nak en nĩm.” Eumbi nĩŋĩlĩñ, “Wĩndĩñda dĩk plofet Mose nomĩk wĩn indauktok een en ba?” * Eumbi, “Nak en bo nĩmgot” enguk.

²² Wĩndĩñ eŋũkta, bĩndambo nĩ-nandĩmbi eŋĩlĩñ, “Dĩk nin sĩnĩk? Nĩndĩ ama nĩnĩ-mukĩlĩñ enda manda tambon enĩneñdok dĩk kusaka nĩnbĩm nandĩna. Dĩk dĩtnala nĩtek elañ?”

²³ Eumbi, Yoanelĩ manda no plofet Aisaialĩ youyoulĩn wĩn kĩmĩt-klembi, ñĩndĩñ enguk, “Ama no kwet ama nĩmnatnan papi, Wopumdok telal ti-dĩndĩm ewĩt! wĩndĩñ kĩtĩlak” * wĩn natna wakan.”

²⁴ Tĩmbi Falisi amalĩ ama enĩ-mulĩmbi bĩŋĩlĩñ wali

²⁵ Yoane ñĩndĩñ nĩ-nandĩŋĩlĩñ, “Tĩkap dĩk Mesia en nĩm, ba Elia ba plofet wĩn bo nĩm, wĩndĩñda dĩk nektat amatam tuk pa i-semĩlañ?”

²⁶ Eumbi tambane enguk, “Nak wĩn tukgot pa i-semlet, gan ama no sĩndok boŋĩpsĩnan kulak - sĩn endok kusal nĩm ka-nandĩ-dakleañ -

²⁷ endĩ wakan nokok sĩngi kandañ indaupi tĩlak, tĩmbi nak pĩmbĩñen ñandin ñalĩ endok kesĩ gwĩlaplok toan pĩsalĩmettok tuop nĩm.”

²⁸ Wĩn Yoanelĩ Betani ti kwet, Jodan tuk maim lambĩlambĩn kandañ papi, tuk i-semĩŋguk kwet wolok wĩndĩñ indaŋguk.

Yoanelĩ Yesula Kunum Yambattok Sipsip Nĩñan sĩnĩk wĩndĩñ e-dakleŋguk

²⁹ Kwet salaumbi, Yoanelĩ Yesu bĩum kañbi, noliila ñĩndĩñ enguk, “Wĩ kawĩt: en Kunum Yambattok Sipsip Nĩñañ, nin endĩ kwelalok amatam gĩtĩk endok yomjĩlok mĩlap wĩn apma tĩke-taleukak! †

³⁰ Wĩn ama walaŋgan nak ñĩndĩñ eŋũt, ‘Ama nĩndĩ nokok sĩngi kandañ indalak, endĩ nak gama nĩm indañĩlambĩ ikan pakuk, wala tĩmbi endĩ nak napma klelak.’

³¹ Dama natna bo en nin sĩnĩk wĩn nĩm ka-dakleŋguk, gan endok kusal Isael amatamda tĩmba inda-dakleuktok nak ñolok bĩmbi, tuk i-sem-i-sem kena kusei kĩmĩkut.”

³² Tĩmbi Yoanelĩ yousĩmbi, Yesulok plon ñĩndĩñ e-dakleŋguk, “Dĩndĩm Woñdĩ mambaip wandĩn kunum gĩnañ nanĩn pĩmbi, endok plon pĩ palĩm kaŋũt.

† **1:19:** Ablaamdok lan Jepok endok nĩñañĩloñnan nanĩn nolok koi Livai. Endok sambalii tapma ilan tiplaplape kena kusei kusei tĩañĩlĩñ endok kosi “Livai ama” kĩtĩkĩtĩn. (Namba 3:17-37) * **1:21:** Malakai 4:5, Lo 18:15 * **1:23:** Aisaia 40:3 † **1:29:** Kunum Yambattĩ yomjĩ bĩ-semektok Juda amalĩ sipsip ba gaut dĩwĩn no yandĩpbi, tapma tĩñmaŋĩlĩñ. Gan gauttok wekailĩ amalok yom wĩlĩt-semum taleuktok tuop nĩm, wala tĩmbi Kunum Yambattĩ enlok nĩñañ Yesu amatam kolanjlok tuan apma tĩkeuktok nĩ-mulĩm pĩm indambi, sipsip nĩñañ wandĩn kĩm-semguk.

³³ Damañgan nak bo en Mesia w+n n+m nand+iñ+m+ñgut, gan tuk i-sem-i-semlok nani-mukukt+ ñ+nd+iñ nanguk, 'Ama nindok plon nokok Woñnal+ p+ pal+mbi kaukañ en wakand+ amatam D+nd+m Woñl+ i-semekak.'

³⁴ Eumbi, natna dautnal+ w+nd+iñ indaumbi ka-taleletta t+mbi ñ+nd+iñ pa e-daklelet: ñ+n Kunum Yambattok N+ñañ s+nik."

³⁵ Salaunda Yoanel+ kwet pakuknan wolok b+ndambo ñam ikuk. T+mbi gwañgwa en kle-ta-kuñg+iñ endoñnan nanin t+petti en g+ta ik+i+m+k. Ii+ñ+i+mbi,

³⁶ Yoanel+ Yesu yapma kle ñaum kañbi, gwañgwañiitta ñ+nd+iñ enguk, "W+n kandem+ik! Kunum Yambattok Sipsip N+ñañ wakan ñak!"

³⁷ Eumbi, end+ manda w+n nand+i+mbi, Yesu kle ñañg+i+m+k.

³⁸ T+mbi Yesul+ tambanembi, ama t+pet en kle b+umbi yamb+i+mbi, eni-nand+i+mbi eñguk, "Sit+ nekta bam+ik?" Eumbi n+ñg+i+m+k, "Rabai" (w+n n+ndok mandani plon 'endaut'), "d+ik it delok dou m+lat pa t+lañ?"

³⁹ Eumbi enguk, "B+mbi kandem+ik!" Yesul+ w+nd+iñ eumbi, end+ en kle ña it w+n kañg+i+m+k. 4 kilok t+mb+i+mbi, en g+ta pal+mbi, tim t+ñguk.

⁴⁰ Ama t+pet Yoanelok mandan nand+i+mbi, Yesu kle ñañg+i+m+k, endoñnan nanin no w+n Simon Petlolok kwayañ koi Andlu.

⁴¹ End+ Yesu g+ta pakap kañbimbi, d+nd+i+ngan ñam dal Simon lonji-ta-ña kañbi n+ñguk, "N+i+ Mesia ip kam+ik." (Mesia w+n Glik manda plon Klisto k+i+añ.)

⁴² W+nd+iñ embi nañg+i+mbi, Yesuloñ ña tomg+i+m+k. Ña tomb+i+mbi, Yesul+ Simon daut kwamb+iñ kañbi n+ñguk, "D+ik Simon Yoanelok n+ñañ. Koka komblin Sifas k+i+nekal+iñ." (Kot 'Sifas' w+n Grik manda plon Petlo.) §

Filip g+it Natanaell+ Yesu en Mesia, Kunum Yambattok N+ñañ, w+n ka-nand+i-tomg+i+m+k

⁴³ Salaumbi, Yesul+ Galili kwelan ñaup+ nand+i+mbi ñañguk. Ñañ+pi, Filip t+mb+i indaumbi n+ñguk, "D+ik b+ nak nep kle kuukañ."

⁴⁴ (Filiptok it kwet w+n Betsaida, w+n Andlu g+it Petlo endok iset kweset.)

⁴⁵ T+mbi Filipt+ ña Natanael t+mb+i indaumbi n+ñguk, "Ama wal+iñgan Mosel+ end+ikñe manda g+nañ ba pofet amal+ bo indauktok youyoul+n, w+n Mesia en n+nd+i ip kam+iñ. En Joseptoñ n+ñañ koi Yesu Nasalet it kwelan nanin."

⁴⁶ Eumbi n+ nand+i+mbi eñguk, "Akai! Ba nepek k+ndem no it kwet koi g+iñg+i+ n+mnat wandinnan indauktok tuop ba?" Eumbi, Filipt+ n+ñguk, "D+i+na b+mek ka!"

⁴⁷ T+mbi Yesul+ Natanael b+um kañbi, endok plon ñ+nd+iñ eñguk, "Yakñe! Ama ñ+n end+ Islael ama sis+nik. Juluñ+it endok plon no n+m palm+lak."

⁴⁸ W+nd+iñ eumbi n+ nand+i+mbi eñguk, "N+i+tek t+mbi d+ik nokok kusatna wandin nand+i-namlañ?" Eumbi n+ñguk, "Filipt+ gama n+m k+i+gam+i+mbi, d+ik komba fik kapmainan pipal+mbi gamb+i."

⁴⁹ Natanaell+ manda w+n nand+i+mbi n+ñguk, "Endaut. D+ik Kunum Yambattok N+ñañ s+nik, Islael n+ndok Ama Wapmañni mand+ pakam+iñ w+n d+ik wakan!"

⁵⁰ Eumbi, Yesul+ tambane n+ñguk, "Ba nak komba fik kapmainan pipal+m gamb+i w+nd+iñ gan+ta t+mbi, d+ik w+nd+iñ nand+i-kwamb+iñ dalañ ba? D+ik nepek g+i+tikñin d+i+w+n siñgimek indaumbi kaukañ wal+ man nek indalak w+n makleukak."

⁵¹ T+mbi yous+i+mbi n+ñguk, "W+n biañgan s+nik. Nak ñ+nd+iñ sanlet: s+nd+ kanekal+iñ, w+n kunum yama d+l+ tomb+i+mbi, Kunum Yambattok eñaloñiil+ kwelan nanin kunum g+nañ lombi, nak Ama Sis+nik nokoñnan undane p+mbi, w+nd+iñ lo ña p+ pa t+nekal+iñ." **

Yesulok mandan ba kundil wal+ end+ Kunum Yambattok N+ñañ w+n t+mb+i inda-dakleñguk

2

Yesul+ tuk t+mb+i+mbi wain indañguk

¹ Kena nain t+pet taleumbi, Galili kwelan it kwet no koi Kana wand+iñ ama nol+ k+kokot t+mbi, nanañ sina wopum t+ñguk. Yesu meñl+ wand+iñ pakuk,

² t+mbi Yesu g+it gwañgwañi bo eni-tiañeum b+mbi, wand+iñ pak+i+ñ.

³ Pakap, wain tuk taleumbi, Yesu meñl+ Yesula ñ+nd+iñ n+ñguk, "Wain ememlok w+n ip talek."

⁴ Eumbi tambane n+ñguk, "Me, w+n nokok nepek n+m. Kusatna t+mba inda-daklelok nain w+n gama n+m indak."

§ **1:42:** Kot t+pet wolok kusaset w+n 'kawat'. ** **1:51:** Jekopt+ Kunum Yambattok eñaloñiil+ lat plon lombi p+mbi kañbi ka-nandi-dakleñguk, w+n Yambatt+ en kasileñguk (Stat 28:12-15), w+nd+iñgangot Yesulok gwañgwañiil+ Yambatt+ Yesu kasileñguk w+n ka-nandi-tomnekal+iñ.

⁵ Eumbi, Yesu meñi it wolok kena gwañgwala ñindñ enguk, “Endi nepek no sanbimbi, wolok tuop tñekaliñ!”

⁶ Tĩmbi it wolok gĩnañ kawat kambot tuknat kit tombon, tombon noñgan pakuk, noñgan noñgan wolok wopum wĩn 80 ba 120 lita, wolok tuop. Wĩn Kunum Yambattok dainan tĩ-jamilan tĩndĩlok Juda amatamdi tuk walĩ kisi kesisi, nepek dĩwĩn wakit wĩlikañgĩliñ.

⁷ Tĩmbi Yesuli kambot wĩn kañbi, kena gwañgwala enguk, “Kambot ñi pakañ wĩn tuk gĩt-talewĩt!” Eumbi, kambot gĩtik wĩn gĩlĩm man plon tokñe-taleumbi

⁸ enguk, “Ale, tuk lakat no kambot gĩnañ nanin gĩpi, nanañ kandĩkñe amaloñ tĩke ñawĩt!” Eñguk wolok tuop tĩke ñambi,

⁹ nanañ kandĩkñe amala mĩumbi, tuk walĩ ikan wain indañguk wĩn nakanaka tĩnguk. Nakanaka tĩmbi, wain tuk wĩn denanin wĩn nĩm nandĩnguk, wĩn kena gwañgwa gĩkĩliñ endĩngot nandĩngĩliñ, wala tĩmbi kandĩkñeli ama kĩkokot tĩnguk wĩn kĩtĩmĩmbi

¹⁰ nĩnguk, “Kĩmĩn beu gĩtĩktĩ wain tuk kĩndem wĩn dama danbi, yoksila emum nam, kamakama tĩmbĩmbi, wain kolan siñgimek danbi pa emañ. Gan dĩk wain tuk kĩndem tĩke-kimbĩñ dambi, kombĩtmek tĩke bĩlañ.”

¹¹ Yesuli Galili kandañ, Kana it kwelan tuk tĩmbi wain indañguk walĩ endok jimba kundil dama sĩsĩnk. Kundil wĩn tĩñpi, enlok kusal engano wĩn tĩmbi inda-dakleumbi, gwañgwañiĩli kañbi nandĩ kwambĩñ dañgĩliñ.

¹² Sina walĩ taleumbi, Yesu meñ kwayañii ba gwañgwañii endi Kapaneam it kwelan ña tombi, sandap nĩtepekgot yakan wandĩñ pakĩliñ.

*Yesuli Beulok il giñgiñgan nĩm tĩngĩliñda ep kle-kokuk
(Matayo 21:12-13, Maleko 11:15-17, Luka 19:45-46)*

¹³ Juda amatamdok Kamaikamai gwĩlat walĩ indaup tĩmbĩmbi, Yesuli gwañgwañii gĩta Jelusalem lo ñañguk.

¹⁴ Ña tombi, tapma it sañ jimba gĩnañ lombi yambĩnguk, wĩn ama dĩwĩndi tapmalok makauk wakĩt sipsip ba mambaip tualok ep bĩ yapĩkĩliñ, tĩmbi ama dĩwĩndi mĩnem walan kusei kusei tombi mĩñ kena tĩ-pakĩliñ. * Yesuli wĩn yambĩmbi,

¹⁵ toa no binjaneum gĩlĩm daumbi, ama wakĩt makauk ba sipsip gĩtik wĩn tapma it sañ jimba gĩnan nanin yandĩp kleum poña-taleumbi, ama mĩnem tombi mĩñ kena tĩ-pakĩliñ endok mĩnem kwandainji gĩtik wĩn wĩli papuseneumbi, endok kĩmĩkĩmĩtsĩ ep tambokuk.

¹⁶ Tĩmbi endi ama mambaip tualok kĩmĩkĩliñ wĩn enombĩmbi eñguk, “Ei! Nepenepek gĩtik ñĩn platikan mep ña-talewĩt, tĩmbi nokok Bepnalok il ñĩn tĩmbĩm kĩmĩli tua it sĩlanin inda-ta-bĩlak, wĩndĩñ nombi nĩm tñekaliñ!”

¹⁷ Wĩndĩñ eumbi, gwañgwañiĩli plofet manda no Kap nolok gĩnañ youyoulĩn patak wĩn nandĩ-siwĩkĩliñ. Manda wolok gĩnañ Mesialĩ Kunum Yambatta ñindñ nĩnguk, “Nak dĩkok ika tĩke-kimbĩñ dambi, it walĩ giñgi sĩnk palektok gĩñgĩneletta tĩmbi kuñguna kolaauk.” *

¹⁸ Yesuli tapma ilan wĩndĩñ tĩngukta tĩmbi Juda ama biesĩli nĩmbi eñgĩliñ, “Dĩk jimba kundit nĩtek tĩmbĩmbi ka-dakleamĩñ, wĩn Kunum Yambattĩ tapma it kandĩkñe kena wandin tĩndĩlok ganbĩ taleñguk?”

¹⁹ Eumbi tambane enguk, “Sĩndi Kunum Yambattok il ñĩn wialĩmbi, sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnan nak bĩndambo mamba ilekak.”

²⁰ Eumbi nĩngĩliñ, “Akai! Nĩndĩla tapma it ñĩn gwĩlat 46 gĩnañnan kĩndit-ta-bamĩñ, gan dĩkta sandap tĩpet gĩt no wolok gĩnañnan mambĩ ilepi elañ ba?”

²¹ Gan Yesuli tapma itta sĩnk nĩm eñguk, tambo endi enlok pĩngĩula eñguk.

²² Tĩmbi Kunum Yambattĩ en kĩmnan nanin tĩmbi mĩlakuk, wolok siñgi kandañ gwañgwañiĩli manda wĩn eñguk wĩn nandĩ-siwĩpi, Mesialok mĩlamĩlat plon manda youyoulĩn patak wakĩt manda Yesu en eñguk wĩn nandĩ-kwambĩñ dañgĩliñ.

Yesuli amatam gĩtiktok kusasi nandĩ-talelak

²³ Yesuli Kamaikamai gwĩlatta Jelusalem it kwelan palĩñpi, jimba kundit asup tĩmbĩmbi, amatam asupti wĩn kañgĩliñda tĩmbi en wĩn Mesia sĩnk wĩn nandĩ-kwambĩñ dañgĩliñ.

²⁴ Gan Yesu endĩla amatamdok nanandĩnji plon nĩm panjañganeñguk,

²⁵ wĩn kusei ñindñda: amatam gĩtik endi nĩtein wĩn Yesu en nandĩ-kĩliñ eñguk, tĩmbi endok gĩnañ nanandĩnji yambĩ-nandĩ-dakle-taleñgukta tĩmbi, nĩsĩlok kusasi plon nimbek nolĩ Yesula nanandĩ mĩuktok tuop nĩm.

* 2:14: Ama mĩnem tombi mĩñ kena tĩañgĩliñ endi amatamdok mĩnem tĩkembĩ, wolok kĩnjan tapma ittok mĩnem emumbi, amatamdi walĩ tapmalok gaut tuañgĩliñ ba tapikot kĩmĩkĩliñ. * 2:17: Kap 69:9

3

Kuñgu taletalen nîmnat wolok kusei wîn Yesu en wakan

¹ It kiyau wopum Juda amatam yambi-dîkñeñgîlîñ, endoñnan nanin Falisi ama no koi Nikodemus.

² Endî tim nola Yesuloñ bîmbi nînguk, “Endaut. Nîndî gambî-nandî-dakleamîñ, wîn Kunum Yambattî dîk endaut kuuñdok ganî-mupi, dîkîta patak. Neta, jimba kundit dîk pa tîlañ, wandin wîn ama nolî nîsîlok gembînjî plon tînelîñdok tuop nîm.”

³ Eumbi, Yesulî tambane nînguk, “Wîn biañgan sînik. Tîmbi Kunum Yambattok kandañ nak nîndîñ ganba: tîkap ama nolî indainda komblin bîndambo nîm indaukta, endî endok gîñgît indauktok tuop nîm.”

⁴ Eumbi, Nikodemusî nî-nandîmbi eñguk, “Akai, ama gîlîktî indainda komblin wîn telak nîtek plon tuop indauk? Endî meñlok sîmbai gînañ bîndambo pîumbi, meñlî apmektok tuop nîm bek.”

⁵ Eumbi, Yesulî tambane nînguk, “Wîn biañgan sînik. Nak nîndîñ ganba nandî: tîkap Kunum Yambattî tuk wakî Woñînlî ama nîm tîmbi kaiktaumbi, indainda komblin indaukta, endî Kunum Yambattok gîñgît indauktok tuop nîm.

⁶ Wîn amalok pîñgîtu gwîlap wîn enlok meñ beuloñnan nanin, tîmbi gînañ tiptok kuñgu sîsînik wîn Dîndîm Woñloñnan nanin.

⁷ Nak ‘Sîndî indainda komblin indanelîñdok’ ganî, wala nandî-gîtîñgîtîp nîm tîmbekañ.

⁸ Sasalelî enlok nanandîñ klembi, pendîp ñalak. Walî denanin bîmbi delok ñalak wîn dîk nanduñdok tuop nîm, dîk gîñgîlîñgot pa nandîlañ. Wîndîñgangot Dîndîm Woñdî telak nîtek plon amala kuñgu sîsînik wîn mîumbi, komblin indalak, wîn ama nolî kautok ba nandî-dakleuktok tuop nîm.”

⁹ Nikodemusî nî-nandîmbi eñguk, “Woñdî kuñgu sîsînik mîlak walî nîtek indauk?”

¹⁰ Eumbi tambane nînguk, “Dîk Israeî amatamdok endautsî loloñ, gañgan nepek wîn nîm nandî-daklelañ bek?”

¹¹ Biañgan ñak. Nak nîndîñ ganba: nîndî nepek nandî-kîlîñ eamîñ wolok plon manda eamîñ, ba nepek dautnîlî kañgîmîñ wolok gembîñ ikamîñ, gan sîndî nîndok mandanî nîm pa nandî-dasiañ.

¹² Nak nepek kwelan ñok indañ wolok plon kasat tî-samgut, gan sîndî nokok mandana nîm nandî-kwambîñ dañda tîmbi, nîtek plon pañgîtambi, nepek kunum gînañ indañ wîn sanbam nandî-kwambîñ danelîñ?

¹³ Ganmek sîndoñnan nanin ama nolî kunumdok nepek ka-nandîlok wandîñ no nîm loñgîlîñ. Nîm. Nak Ama Sîsînik noñganlîñgot kunum gînañ kukap, kwelan ñok pîñgutta tîmbi kunumdok nepek gîtîk wîn nandî-talelet.

¹⁴⁻¹⁵ Tîmbi nak nandî-kîlîktî tî-namañdî kuñgu taletalen nîmnat wîn kasîlenelîñdok Kunum Yambattî Ama Sîsînik nak nep lololok elak. Wîn Israeî amatamdî kwet silaninnan kuñlîmbi, amatam malettî eium kîmnep tîñgîlîñ wîn ep kîmîlektok Moselî malet walawalan no tîmbi, komba bem mioñ nolok plon tîke-lo mambi ikuk, ✱ walan wîndîñgangot amatamdî kuñgu taletalen nîmnat wîn kasîlenelîñdok nep mambi loutat.”

¹⁶ Kunum Yambattî kwelalok amatam gîtîk engano sînik ep galk tañguk wîn nîndîñ tîmbî inda-dakleñguk: endî enlok Nîññañ engano sînik amatamda kîm-semektok nî-mulîmbi indañguk. Wîndîñda no en Nîññañ nandî-kîlîktî tîñmîlakta, endî kolandok gîñgît nîm tîmbekak, tambo endî kuñgu taletalen nîmnat wîn kasîleukak.

¹⁷ Wîn Kunum Yambattî Nîññañ amatamdok kolanjîlok kîñjan eu taleuktok kwelan nîm nî-mukuk, tambo endî kolanjîlok kîñjannan nanin yapma tîkeuktok nî-mulîmbi indañguk.

¹⁸ Nin endî Nîññañ nandî-kîlîktî tîñmîmbi kulakta, Kunum Yambattî yomînlîk kîñjan tambon ombî-tîkeuktok nîm eu talelak. Gan nin endî Nîññañ nîm nandî-kîlîktî tîñmîmbi kulakta, endî Kunum Yambattok Nîññañ engano sînik endok koi nîm nandî-kîlîktî tîlakta tîmbi, Kunum Yambattî ikan yomînlîk kîñjan tambon ombî-tîkeuktok eu taleñguk.

¹⁹ Wîndîñ tîñguk wîn kusei nîndîñda: endî kolsalen kwelan ikan nî-mulîmbi indañguk, gan kuñgunjî kolanda tîmbi amatamdî kolsalen siñgi wîlîmbi, kîlîm kasîleñgîlîñ.

²⁰ Neta, ama gîtîk tî-mîpmîle tañ endî ep tîndînjîlok kusei inda-dakleñmek wala mîsîñîpi, kolsalenla nandî-kunjit sînik tambî makleañ.

²¹ Gan nin endî Kunum Yambattok kusâl sîsînik wîn kîmît-klembi, tîke-kwambîñ dalakta, endî Kunum Yambat tañgoneñpi, kundit kîndem pa tîlak walî inda-dakleuktok kolsalen gînañ pa bîlak.

Yesulî Yoane tuk i-sem-i-sem maklelak

²² Kamaikamai gwilat taleumbi, Yesuli gwañgwañii yanañgipi, Jerusalem nanin pĩmbi, Judia kwelan ña tombi, nain dıwın gwañgwañii gıta wandıñ kuñpi, amatam tuk i-semliñguk.

²³⁻²⁴ Yoane tuk i-sem-i-sem it kwambıñ gınañ gama nım kımıkiñda tımbi, endı bo kena wın tı-ta-kuñguk, wın it kwet koi Salim kandañ tuk asup pakukta tımbi, endı tuk no koi Ainon wolok palımbi, amatamdı yousıyousıñgan endoñ bımbi, tuk i-semliñguk.

²⁵ Tımbi nain nola Yoanelok gwañgwañii dıwın gıt Juda ama nolı kusei kımıpi, kısı kesısi ba nepek kusei kusei dıwın wın nıtek wılipi, Kunum Yambattok dainan jamilan indaindalok plon e-taıñan tıñgılıñ.

²⁶ Wıñdın tımbi, Yoaneloñ ñambi nıñgılıñ, “Endaut, ama walı ba, dıkıtı Jodan tuk tambon kandañ kuumbi, endok kusei pa nını-dakleñguñ, wın Yesu endı bo nain ñıñdıñgıtañgan tuk i-sem-i-sem kena tımbımbi, amatam gıtıktı endoñ pa ñaıñ yaıñ!”

²⁷ Eumbi tambane enguk, “Wın kındem. Tıkap Kunum Molomdı ama nım tıke gwılam tıñmekta, kenanlok bien walı indaıñmektok tuop nım.

²⁸ Sınıla nak ñıñdın ewambi nandıñgılıñ, ‘Nak Mesia en nım, tambo nak endok telak dama tıñmettok nanı-mulımbi bı indaıngut.’

²⁹ Mesia nıtok plon nak e-yout manda nıtek ewıt? Mesia wın, endı ama no tam gıñgıt wıliñmın wandin. Tımbi ama wolok nol endok kandañ ipi, mandan nandılak wandin natna Yesulok gembın ipi, amatamdı endok mandan nandınepi ñaıñ wın nandılet, nain wolonda nandı-sılsılılı nokok gınañna tokñelak.

³⁰ Neta, Kunum Yambattı endok koi gıñgıt walı wopum daumbi, nokok kotna gıñgıt walı pıpi euktok nandılak.”

Kunum gınañ nanin pımbi indaınguk wın Yesu en wakan

³¹ Kunum gınañ nanin pımbi indalaktı ama gıtık yapma klelak. Neta, kwelan ama endı kwettok gıñgıtıñii, tımbi kwelalok nepek plon manda eaıñ, gan kunum gınañ nanin pımbi indaınguktı wandin nım, tambo endı kwelan ama gıtık yapma klembi,

³² nepek kunum gınañ kañguk ba nandıñguk wolok plon elak, gañgan mandan wın noñgan noñgandıñgot nandı-dasiañ.

³³⁻³⁴ Kunum Yambattı Nıñıñ nı-mukuk endı Dıñdım Woñ tokñetokñen mılakta tımbi, Woñ walı tımbi pañgıtaumbi, Kunum Yambattok mandangot pa elak, wala tımbi nin endı mandan wın nandı-dasilak, endı ñıñdın tımbı inda-daklelak: endı Kunum Yambattı biañgan molom sınık wıñdın nandı-kwambıñ dalakta.

³⁵ Bepı Nıñıñ tıke-galk talak, tımbi endı nepek gıtıñgıtık endok kiinan kımıpi, kadıkñeuktok nımbı taleñguk.

³⁶ Wıñdınıñda tımbi nin endı Kunum Yambattok Nıñıñ nandı-kılıktı tıñmılak, endı kuñgu taletalen nımnat wın ikan ñıñdıñgıtañgan kasılembi kulak, gan nin endı Nıñıñdok mandan nım tıkembali kımı-klelak, endı kuñgu sısınık wın nım kasıleukak. Tambo, Kunum Yambattı ikan yomınlok kınjan tambon ombı-tıkeuktok eu taleumbi, palmekak.

4

Samalia nasılı Yesu en Mesia wın nandı-kwambıñ dañgılıñ

¹⁻² Tımbi manda no ñıñdın eu sapakñaneñguk, “Amatamdı Yesulok gwañgwañii indaumbi, tuk i-semılak, endok kwınakwınatsılı Yoanelok gwañgwañii yapma klelak.” (Gan wın Yesulı tuk i-sem-i-sem kena nım tıñguk, wın endok gwañgwañiiıñgot amatam tuk i-sem pa tıñgılıñ.) Tımbi manda walı Falısı amalok pawanjı gınañ pıñguk wın Yesulı nandı-tomguk, wolonda

³ endı Judia kwet bimbi, Galili kwelan bıñdambo undane ñaupı ñaınguk.

⁴ Ñambi nandıñguk, wın “Samalia distrik dama dıkñeuttok.”

⁵ Tımbi Yesulı Samalia kwelan ñaıñpi, it kwet no koi Sıkal wın tımbı dumalaumbi, Juda gıt Samalia nasılok bep pañı Jekoptı kwet no nıñıñ Joseptok bıñmıñguk wolok tomguk.

⁶ Tımbi Jekoptı tuk ban no kındin-bium wolok pakuk, wala tımbi Yesulı telak ombagan bıñgukta tımbi gwaseımbi, ban balılıñnan pip pakuk.

Kwet nain bomup tımbımbi,

⁷ Samalia tam nolı tuk gılep bıum kañbi nıñguk, “Dık tuk gıt nam!”

⁸ (Gwañgwañii endıla it kwelan nanañ tuatuala ña-taleñgılıñ.)

⁹ Yesulı wıñdın eumbi, Juda amatamdı Samalia en gıta not nım tañda tımbi tam walı nandı-sılıkñeımbi nıñguk, “Nıtektı tımbi dık Juda amalı nak Samalia tam ñandin ñıla tukta nanlañ?”

* 4:5: Manda walı Stat 48:22 gıt Josua 24:32 wolok plon e-youtak.

¹⁰ Eumbi, Yesulî tambane nînguk, “Kunum Yambattî amatam nek sîloñ tambongan ememlok nandîlak wîn dîk nandî-dakleumda, ba nin sînik tukta ganlak wîn ka-nandî-tombîmda, dîtna naka tukta nanbîmbi, nak tuk ama tîmbî kaiktalok wîn gumañ gamam.”

¹¹ Tîmbi tamdî nînguk, “Ama wopum, tuk ban nîn ombap sînik, tîmbi tuk gîngîttok bo nîm pakamlakta tîmbi, dîk tuk ama tîmbî kaiktalok elañ wîn denanin gîletañ?”

¹² Sotnî Jekop endî wakan tuk ban nîn kîndit-nîmbi, en wakî nîñañii sîba sipsip bulmakauñii tuk ñakan nayañgîlîñ. Nîtek tîmbi dîk gumañ en makleuñdok nandîlañ?”

¹³ Wîndîñ eumbi, Yesulî tambane nînguk, “Amatam gîtikî tuk ñolok gîpi pa nañ, endok binjî bîndambo kalanda ukak.

¹⁴ Gan no en tuk natna mîwambi nambekak, endok bim nombo nîm kalandañmekak. Tambo tuk nak mîmîlok pat-namlak, walî endok gînan gînañ tuk dai no wandin indambi, tîmbi kaiktaumbi, papat kwambîngan kuukak.”

¹⁵ Tîmbi tamdî manda wolok kusei nîm nandî-tombi nînguk, “Ama wopum, dîk tuk wîn naka namekañ! Nîm kañbi, nak nombo tukta kîmbi, tuk gîlepi, slakan ñandîñ yousîyousî bîut.”

¹⁶ Wîndîñ eumbi, Yesulî nînguk, “Ale, dîk ña, wapaka kîti nañgîpi, en gîta undane bîukañ.”

¹⁷ Eumbi nînguk, “Nak wapatna nîm nat.” Eumbi, Yesulî nînguk, “Dîk wapaka nîm nat elañ, wîn dîndîm sînik.

¹⁸ Gan dîk wapakai epguñ wîn kîti tambon gîtik, tîmbi ama nin en gîta man nîndîngîti kulañ, endî dîkok wapaka nîm, wala tîmbi manda elañ wîn biañgan sînik.”

¹⁹ Yesulî wîndîñ eñgukta tîmbi tam walî nînguk, “Ama wopum, nak gambî-nandîlet, wîn dîk plofet ama no.

²⁰ Wîndîñda nak ganî-nandîwa: kwet jañgîna da patak wolok Samalia nînlok bep pañniilî Kunum Yambat mîlelem tîñmañgîlîñ. Nîtek tîmbi Juda sîndî amatamdî Jerusalem it kwelangot Kunum Yambat mîlelem tîñmînelîñdok pa eañ?”

²¹ Eumbi Yesulî tambane nînguk, “Tam, dîk manda nîn dîka ganlet wîn nandî-kwambîñ daukañ: nain dumalaumbi, amatamdî kwet jañgîna ñolokgot ba Jerusalem it kwet wolokgot Bep Yambat nîm mîlelem tîñmînekalîñ.

²² Samalia sîndîla Kunum Yambat mîlelem tîñmañ, endok kusal nîm nandî-kîlîñ eañ, gan Juda ama nîndîla nin sînik mîlelem tîñmamîñ en nandîñmamîñ, wîn kusei nîndîñda: Kunum Yambattî amatam gîtik kolanjîlok mîlapnan nanin yapma tîketîkelok kenan wîn Juda nîndok kandañ kusei kîmîkuk.

²³ Tîmbi nîm ombataumbi, nain wîn ip inda-talelak, wolonda nî-wowoñ tîndîlok ama sîsînik endî Beptok kusal sîsînik wîn nandî-kîlîñ eumbi, Woñînlî ep tîmbî pañgîtaumbi, nî-wowoñ tîñmînekalîñ. Wîn ama wandin wala Beptî yambî-galk tambî, nî-wowoñ tîñmînelîñdok ep kasîleup nandîlak.

²⁴ Kunum Yambat en ama nîm, endî Woñî sînikta tîmbi en mîlelem tîñmîlok wolok telak biañgan sîsînik noñgangot patak. Wîn nîndîñ: endok kusal sîsînik wîn nandî-kîlîñ eumbi, Woñînlî ep tîmbî pañgîtaumbi, nî-wowoñ tî-ñîmlok.”

²⁵ Tîmbi tamdî nînguk, “Nak nandîlet wîn Mesia, koi no Klisto kîtiñañ, endî indauktok een. Tîmbi endî indamek, nepek gîtik nîndî-dakle tî-nîm-taleukak.”

²⁶ Tîmbi Yesulî nînguk, “Nak nîndî manda ganlet wîn Mesia en wakan.”

²⁷ Wolongan endok gwañgwañiiñ undane bî tombi kañgîlîñ, wîn Yesulî tam gîta manda e-nandî tînguk, tîmbi ka-sîlîkîñembi, nanandî kena tîngîlîñ. Gan endoñnan nanin nolî Yesu nîndîñ no nîm nî-kañgîlîñ, “Dîk nekta lonjîmbi nî-nandîlañ?” ba “Kusei nekta tam ñakîta manda e-nandî tîlañ?”

²⁸ Tîmbi tam walî tuk kambot tîke-bînguk wîn wolok biu palîmbi, it kwelan undane ñambi, amatamda nîndîñ enî-ta-kuñguk,

²⁹ “Sîndî nakîta tuk bannan ñambi, ama no nokok ep tîndînalok kusei gîtik nanî-talelak en bîm kawîti! En Mesia wakan bek?”

³⁰ Wîndîñ eumbi, amatamdî it kwet bimbi, Yesu kanepi ñañgîlîñ.

³¹ Amatamdî gama nîm bî tomñîlîmbi, gwañgwañiiñ Yesu nî-gîngînembi eñgîlîñ, “Nîndîndaut, nanañga na!”

³² Gan Yesulî tambane enguk, “Nokok nanañ pat-namlak wîn sîndî nîm ka-nandî-dakleañ.”

³³ Wîndîñ eumbi, nîsîngan nîndîñ e-nandî tîngîlîñ, “Ama nolî nanañ ep bîm mîk ba?”

³⁴ Tîmbi Yesulî enî-daklembi eñguk, “Nak nin nanî-mukuk endok man tañgoneñîpi, kenan tîmbettok namguk wîn gîtik tîmba taleukak, walî wakan nokok nanañna tîlak.”

³⁵ Tîmbi Yesulî yousîmbi enguk, “Amatamdî nîndîñ pa eañ, ‘Yakîp tîpet tîpet taleumbi, nanañ mepmepptok nain indaukuk.’ Gan nak nîndîñ sanlet, sîndî dausi deium ñaumbi,

amatam n'ndoñ b'nepe tañ w'in yambit: endi kena g'inañ nanañ bien epeptok ikan g'ilitalak wandin.

³⁶ No en amatam wandin kuñgu taletalen n'imnatnan yanañg'itak, endi ama bien epepe kena t'mbi, tuan k'ndem kas'ilelak wandin. W'ind'iñda t'mbi t'pit'ipi t'lak g'ita bien epepe t'lakti yakan bienla sil'sil'i tamik.

³⁷ Manda no n'ndiñ pa eañ, 'Ama noli t'pit'ipi t'mb'mbi, noli bien epepe pa t'lak.' W'in kusei n'nd'iñda t'mbi manda wali s'ndok kandañ bien t'lak:

³⁸ s'ndi kena noli t'iñg'il'iñ wolok bien epnel'iñdok nak sani-mulam ñañg'il'iñ, w'in d'w'in noli kena meñ t'iñg'il'iñ, t'mbi s'ndi endok kenanjilok bien kas'ileañ."

³⁹ Samalia tamdi eñguk, "Endi nokok ep t'nd'ina g'itik nani-dakle-talelak," w'ind'iñ eñgukta t'mbi endok ilnan nasi asupti Yesu en Mesia s'nik w'ind'iñ w'in nandi-kwamb'iñ dañg'il'iñ.

⁴⁰ W'ind'iñda t'mbi endi Yesuloñ bi tomg'il'iñ, endi Yesuli en g'ita kuupeptok giñg'nembi, ni-tiañeumbi nandi-sembi, isi kwes'nan sandap t'pet kumbi,

⁴¹ g'iñg'it manda enguk. T'mbi manda eñgukta t'mbi amatam asupgan s'nikti Yesu en Mesia s'nik w'in nandi-kwamb'iñ dambi,

⁴² tamda n'nd'iñ n'iñg'il'iñ, "W'in d'kok mandañgalañgot t'mbi n'ndi nombo n'im nandi-kwamb'iñ dam'iñ. Tambo, n'ndi n'nlak pawann'iñ endok mandan nandi'mbi, n'nd'iñ nandi-dakleam'iñ: biañgan s'nik, ñ'ne Mesia nin kwelalok amatam g'itik kolanjilok kinjannan nanin yapma t'keukak en wakan."

*Yesuli kena ama nolok n'iñañ t'mbi k'ndem dañguk
(Matayo 8:5-13, Luka 7:1-10)*

⁴³ Yesuli Samalia kwelan sandap t'pet pakap, Galili kwelan ñaupi ñañguk.

⁴⁴ Endi damañgan n'nd'iñ eñguk, "Plofet ama nolok ilnan nasili giñg'iñgan n'im pa t'iñmañ."

⁴⁵ W'ind'iñda endi Galili kwelan undane ña tomguk, wolonda w'nasi endi bo Kamaikamai gw'ilatta Jerusalem ñambi, Yesuli nepek nek wolok t'iñguk w'in g'itik kañg'il'iñda t'mbi enda not t'iñm'iñg'il'iñ.

⁴⁶ Yesuli Galili kwelan kuñ'ipi, Kana it kwet wolok damañgan tuk t'mb'im wain indañguk, wand'iñ kandañ endi b'ndambo ñam pakuk. T'mbi Kapaneam it kwet wali Kana ñas'iñgan pakuk, wand'iñ ama wapmañdok kena ama noli kuñguk. Endok n'iñañdi j'ibat t'iñgukta t'mbi,

⁴⁷ endi Yesuli Judia kwelan nanin p'mbi, Galili bi tomguk wolok giñg'it nandi'mbi, wolongan endoñ b'iñguk. B'mbi, ni-g'iñg'nembi, n'nd'iñ eñguk, "Wand'ingan, d'ik nak'ita Kapaneam ñambi, nokok n'iñana sembepe t'lak w'in t'mbi k'ndem daw'in."

⁴⁸ W'ind'iñ eñgukta t'mbi Yesuli n'nd'iñ n'iñguk, "T'ikap amatam s'ndi jimba kundit ba kundit g'itik'niñ daut samambi n'im kañda, s'ndi nak n'im nandi-k'lik'ti t'i-namañ."

⁴⁹ W'ind'iñ eumbi tambane n'iñguk, "Wopum, n'im kañbi n'iñana sembekta, plapgan b'iumbi ñanda."

⁵⁰ Gan Yesuli tambane n'iñguk, "D'ik ñau. N'iñañga ip k'ndem dam kulak."

T'mbi ama wali Yesuli manda n'iñguk w'in nandi-kwamb'iñ dambi, ilan ñaupi ñañguk.

⁵¹ N'ñañ'i'mbi, endok kena gwañg'wañ'iñ en telaknan bi t'mbi indaumbi, n'nd'iñ n'iñg'il'iñ, "D'ik n'iñañga ip k'ndem dak kulak."

⁵² Eumbi, nain nekta s'nik k'ndem dañguk wala en-nandumbi n'iñg'il'iñ, "Desa 1 kilok timlala t'mb'i'mbi, siñgin komba d'iñguk'ti busukñeñguk."

⁵³ Eumbi, beuli ka-nandi-dakleñguk, w'in 1 kilok timlala s'nik Yesuli "N'iñañga k'ndem dam kulak" w'ind'iñ n'iñguk. T'mbi en g'ita amatam endok ilnan kuñg'il'iñ endi g'it'kti Yesu nandi-k'lik'ti t'iñm'iñg'il'iñ.

⁵⁴ Yesuli Judia kwelan nanin Galili kwelan undane bi t'mbi, b'ndambo jimba kundit w'in t'mb'i'mbi, nain t'pet indañguk.

5

Yesuli tuk ban baliliñnan ama no t'mbi k'ndem dañguk

¹ Nain n'itepek ñaumbi, Juda amatamdok gw'ilat no t'mbi dumalaumbi, Yesuli Galili kwet bimbi, Jerusalem undane ñam pakuk.

² Jelusalem it kwettok sañ yama nolok koi wïn Sipsiplok Yama, * tĩmbi yama wolok ñasĩngan tuk ban no patak, wolok koi wïn Judalok mandanjĩ plon Betesta kĩtĩañ. Tuk ban walĩ palanda kĩt tambongot, †

³⁻⁴ tĩmbi palanda wolok plon amatam jĩmbatsiat asup, wïn amatam dausĩ sipsipmĩn, ba kesĩsĩ kolan ba pĩngĩpsĩ dalandañguk endĩ pakĩlĩñ. ‡

⁵ Ama no gwĩlat 38 gĩtik jĩmbat tĩkeñgukta endĩ bo wolok pakuk.

⁶ Yesulĩ tuk bannan ña tombi, ama wïn kañbi ka-nandĩnguk, wïn endĩ nain ombapgan wolok pakañguk. Wĩndĩñda endĩ ñĩndĩñ nĩ-nandĩmbi eñguk, “Dĩk kĩndem dauñdok nandĩ-galk tĩlañ ba?”

⁷ Eumbi, ama jĩmbalattĩ tambane nĩnguk, “Wopum, tuktĩ sasĩk tĩmbĩmbi, notna nolĩ nepmu plaptaumbi, tuk gĩnañ pĩut ñak! Nĩmda tĩmbi, natnañgan pĩmbĩlok gliñgliñ tĩmbambi, dĩwĩn nolĩ napma klembi, dama pa pañ.”

⁸ Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Dĩk mĩlapĩ, ipaka tĩkembali ñau.”

⁹ Tĩmbi wolongan ama walĩ kĩndem dambi mĩlapĩ, ipal tĩkembali ñañguk.

Wĩn Sabat patnandĩ nainda wĩndĩñ indañgukta tĩmbi,

¹⁰ Juda ama biesĩlĩ ama kĩndem dañgukta ñĩndĩñ nĩ-gĩngĩnembĩ eñgĩlĩñ, “Man Sabat yañ! Dĩk nĩtek tĩmbi endĩkĩne manda wĩpi, ipaka tĩkembali ñalañ?”

¹¹ Eumbi tambane enguk, “Ama nep tĩmbi kĩndem dat endĩ ñĩndĩñ nanĩk, “Dĩk ipaka tĩkembali ñau.”

¹² Eumbi nĩ-nandĩngĩlĩñ. “Ama nĩndĩ ‘Ipaka tĩkembali ñau’ ganĩk?”

¹³ Gan Yesulĩ kĩmĩn wopum wolok pakĩlĩñ endok boñgĩpsĩnan paikukta tĩmbi, ama kĩndem dañgukta en nĩn sĩnĩk wĩn nĩm nandĩ-ñĩmĩnguk.

¹⁴ Sĩngĩ kandañ Yesulĩ ama wĩn tapma it sañ jimba gĩnañ tĩmbi indaumbi nĩnguk, “Nandĩlañ, dĩk ip kĩndem dañguñda, yom nombo nĩm tĩmbekañ. Nĩm kañbi, mĩlap wopum sĩnĩk nolĩ gepmek!”

¹⁵ Eumbi, amalĩ walĩnĩn pĩm ña Juda ama biesĩloñ ñambi, Yesulĩ tĩmbi kĩndem dañguk wĩndĩñ eumbi nandĩngĩlĩñ.

Kunum Yambattok Nĩñañ ba kuñgu sisĩnĩktok kusei wĩn Yesu en wakan

¹⁶ Yesulĩ kundit wandĩsĩ Sabat patnandĩ nainda pa tĩlĩngukta tĩmbi, Juda ama biesĩlĩ kusei kĩmĩpi, mĩlap pa mĩngĩlĩñ.

¹⁷ Tĩmbi Yesulĩ enlok ep tĩndĩn kasopmeuktok ama biesĩla ñĩndĩñ enguk, “Bepnalĩ yousĩyousĩngan kena tĩ-ta-kulakta tĩmbi nak bo wĩndĩngangot tĩ-ta-kuutat.”

¹⁸ Kusei wala tĩmbi Juda ama biesĩlĩ Yesu wĩlĩ kĩmbektok telak lonjĩ-sĩnĩk tañgĩlĩñ. Wĩn endĩ Sabattok endĩkĩne manda lapĩkuk walañgot nĩm. Wĩn endĩ Kunum Yambatta “Bepna” eñguk, walĩ en tĩmbĩmbi, endĩ Kunum Yambat gĩt tuopset noñgan tĩngukta tĩmbi wĩlĩ kĩmbektok telak lonjĩngĩlĩñ.

¹⁹ Tĩmbi Yesulĩ ñĩndĩñ tambane enguk, “Manda et walĩ biañgan sĩnĩk. Tĩmbi ñĩndĩngot sanba: nak Kunum Yambattok Nĩñañdĩ natnalok nanandĩnala nepek no tĩmbettok tuop nĩm. Tambo nokok Bepnalĩ nepek nek tĩmbĩmbi kalet, wĩngot gumañ tĩmbet. Wĩn Beptĩ nepek nek pa tĩlak, wĩndĩngangot nak endok Nĩñañdĩ pa tĩlet.

²⁰ Tĩmbi endĩ gĩnañlĩ nep kasĩlembi, enlok ep tĩndĩn gĩtik wĩn dau namum kañbi pa tĩlet. Tĩmbi sĩndĩ ka-sĩlĩkĩnembĩ, nanandĩ kena tĩnelĩñdok, endĩ kundit gĩtikĩn dau namum kañbi tĩmbetat, tĩmbi walĩ kundit damañgan tĩngut wĩn makle tĩnekalĩñ.

²¹ Wĩn ñĩndĩñ: Bepnalĩ ama kĩmnan nanĩn ep tĩmbi mĩlalĩmbi, kuñgu emlak, wĩndĩngangot nak endok Nĩñañlĩ bo ama nĩnda kuñgu emepi nandĩlet enda emlet.

²² Tĩmbi wĩngot nĩm. Beptĩ ama no nĩm yambĩ-danlak. Tambo amalĩ kuñgulok ba kĩmkĩmlok wĩn eu taleatale kena wĩn Beptĩ nokok kĩtnanan kĩmĩt-taleñguk.

²³ Wĩn kusei ñĩndĩñda: endĩ enda kot gĩngĩt mañ gĩtĩktĩ nak Nĩñañda wĩndĩngangot kot gĩngĩt namnelĩñdok nandĩlak. No en gĩngĩnembĩ, nak Nĩñan kot gĩngĩt nĩm namlak, endĩ Bep nanĩ-mukok enda bo kot gĩngĩt nĩm pa mĩlak.

²⁴ Wĩn biañgan sĩnĩk.

Tĩmbi ñĩndĩñ sanba nandĩwĩt: nĩn endĩ nokok mandana kĩmĩt-klembi, Bep nanĩ-mukok en nandĩ-kĩlĩktĩ tĩñmĩlak, endĩ kuñgu taletalen nĩmnat wĩn ikan palmĩlak. Wĩn endĩ damañgan kĩmlak gĩngĩt kuñguk, gan kuñgu sisĩnĩk wolok gĩngĩt ikan indambi kulak, tĩmbi yomĩnlok kĩnjan tambon nĩm ombĩ-tĩkeukak.

* 5:2: Yama wolok sipsip yanañgĩlĩm lo-pĩt pa tĩngĩlĩñ. † 5:2: Nandĩ-tale amalĩ eañ, wĩn tuk ban wĩn wopum sĩnĩk, amalĩ tĩndĩn, tĩmbi ban wĩn palandalĩ tambĩlĩmbi, tuktĩ tambon tambon pakĩmĩk, tĩmbi palandalĩ tuk ban wĩn ep kle-gĩmbut pakuk. ‡ 5:3-4: Nandĩ-tale ama dĩwĩndĩ manda kusip no gamañgot patak eañ. Wĩn ñĩndĩñ, “Endĩ tuk sasĩk tĩmbektok mandĩ-pakañgĩlĩñ. Wĩn kusei ñĩndĩñda: nain no ba nola Wopumdok eñalo nolĩ tuknan pĩmbi, tuk tĩmbi sasĩk tĩnguk, tĩmbi nĩn endĩ tuk gĩnañ dama pĩlĩnguk endĩngot jĩmbat wĩn ba wĩn inda-semguk walĩ tale-semĩnguk.”

²⁵ Manda walí biañgan sínik.

Tímby nak ñíndíñ sanlet: nain indaup tìlak wolonda amatam endok gíñañjì tip kím+kímín endí nak Kunum Yambattok Níñañ nokok mandana nandínekalíñ. Biañgan ñak, nain wín ikan indak, tímby mandana nandí-dasiañdì papat kwambíñgan kunekalíñ.

²⁶ Wín kusei ñíndíñda: nokok Bepna en kuñgu molomdì amatam ep tímby kaiktaumbi, kuñgu ememlok gembín palmílakta, tímby nak endok Níñañdì wíndíñgangot tímbettok endí gembín wín naka bo namguk.

²⁷ Tímby nak Ama Sísínikta tímby endí nak amatam yambí-danbettok ikan nanbí taleumbi, endí kuñgulok ba kím+kímlok manda wín nak ewa taleukak.

²⁸ Síndí wala nanandí kena nombo ním tìnekalíñ, wín kusei ñíndíñda: nain indaukak wolonda sembísembín gítik endí nokok mana malap nandímby,

²⁹ sumjì binekalíñ, wín kíndem tìndí endí mílapi, kuñgu kwambíñ kunekalíñ, tímby kolan tìndí endí mílapi, nak mandanjì ewa taleumbi, endí kolanjìlok tambon ombítíkenekalíñ.

³⁰ Nak natnalok nanandínala nepek no tímbeptok tuop ním. Wín Bepnalí níteknalok, wolok tuopgan nak amatam pa yambí-daní tìlet. Tímby nak telak dándím plon yambí-daní tìlet, wín kusei ñíndíñda: nak natnalok nanandína ním kímít-klelet, tambo Bep naní-mukuk endok man tañgonembi kímít-klelet.”

Yesulok kusal tímby inda-dakleuktok asup patak

³¹ Tímby Yesulí yousímby, ama biesíla enguk, “Tíkapi nak noñganlíñgot natnalok kusatna e-daklewamda, síndí wala nandum biañgan ním tìlak.

³² Gan kusatna e-daklelok no patak, wín Bepna en wakan. Tímby nak ñíndíñ nandí-daklelet: endí manda nokok plon elak walí biañgan sínik tìlak.

³³ Tímby síní nokok kusatna tímby inda-daklenelíñdok ama ení-mulímby, endí Yoane tuk í-sem-í-semloñ ñam ní-nandíñgíñ, wolonda Yoanelí kusatna sísínik wín saní-dakleñguk.

³⁴ Natna kusatna inda-dakleuktok endok ba ama nolok mandan plon ním panjañganelet, ganmek síndí Yoanelok mandan nandí-dasiumbi, Kunum Yambattí kolanjìlok kínjannan nanin sapma tìkeuktok nak Yoanelok mandan wín saní-kaikta tìlet.

³⁵ Sipalaktí duapi kolí salelak, wíndíñgan Yoanelí nokok kusatna tímby sale-samumbi, síní nain dumangan endok mandanla tímby nandí-koñgomnat sílsílsí wopumgan tìñgíñ.

³⁶ Kusatna tímby inda-dakleuktok nepek no pat-namlak, tímby walí Yoanelok mandan makdelak. Wín nokok Bepnalí nak kena tímby taleuktok namguk, wín nak kundit pa tìlet, walí wakan endí nak naní-mulímby indañgut wín tímby inda-daklelak.

³⁷ Tímby wíngot ním. Bepna naní-mukuk endí bo kusatna tímby inda-daklelak. Síndí nain nola endok man malap ním nandíñgíñ, ba endok walan ním kañgíñ.

³⁸ Tímby endok mandan síndok gíñañjì gíñañ ním nandí-dasiu patak, wín kusei ñíndíñda: endí nak wakan naní-mulímby indañgut, ganmek síndí nokok mandana ním nandí-kwambíñ dañ.

³⁹ Síndí kuñgu taletalen nímnat wolok telak wín manda youyoulín gíñañ tímby inda-samektok nandañda tímby manda wín pinat-lonjì kena pa tí-kílíñ eañ, tímby manda walí wakan nokok kusatna eu daklelak,

⁴⁰ gañgan síndí gíñgínembi, nak sep tímby pañgítaumbi, kuñgu sísínik wín kasílenelíñdok nokoñ ním pa bañ.

⁴¹ Amalí kot gíñgít namañ ba ním namañ, nak wala nandí-koñgom ním pa tìlet.

⁴² Gan síndok kandañla wíndíñ ním. Nak nandí-kílíñ tí-sambi, sambí-nandí-daklelet, wín síndok gíñañjìlí Kunum Yambat ním kasíleañ.

⁴³ Neta, nokok Bepnalí naní-mulímby, endok kínjannan síndoñ bíñgut, ganmek síndí síngi wíwít pa tí-namañ. Gan tíkapi ama nolí enlok nanandínla síndoñ bílakta, síndí not pa tíñmañ.

⁴⁴ Síndí nosíilí kot gíñgít samañ wala nandí-koñgom pa tañ, gan Kunum Yambat noñgan síníktí kot gíñgít samektok sín gembí ním pa kokañ. Wíndíñda tímby síndí níteknokok mandana nandí-kwambíñ danelíñ?

⁴⁵ Bepnalok dainan níndí síník mandalí sep youpi saní-kolaukak? Wín nak ním! Síndí wíndíñ ním nandí-namnekalíñ. Wín ama síndí sep kímílektok nandí-kwambíñ dañ, wín Mose en wakan mandalí sep youlekak!

⁴⁶ Endí nokok plon manda youkuk, wala tímby tíkapi síndí endok mandan nandí-kwambíñ daumda, nokok mandana bo nandí-kwambíñ danelíñ.

⁴⁷ Gan tíkapi síndí Moselí manda youkuk wín ním nandí-kwambíñ dañda, nokok mandana níteknandí-kwambíñ danelíñ?”

6

Yesulí ama 5,000 wakít tam gít gwañgwa bisat nanañ ep towiñguk

(Matayo 14:13-21, Maleko 6:30-44, Luka 9:10-17)

¹ Tĩmbi Yesulí Galilí kwelan undanem bĩ pakap, nain nola kĩkeñ tĩkembĩ, Galilí tuk gwañ, wolok koi no Taibelias, wĩn dĩkĩembĩ, tombon kandañ gwañgwañii gĩta wandĩñ ñañguk.

² Tĩmbi amatam kĩmĩn wopumdi Yesulí jimba kundit ama jimbatsiatta tĩ-semliñguk wĩn pa kayañgĩñda tĩmbi, en kle-gĩngĩm embi ñañgĩñ.

³ Tĩmbi Yesulí tambon kandañ ña tombi, kwet jañgĩn nolok lombi, gwañgwañii gĩta pip pakuk.

⁴ (Nain wolonda Juda amatamdok gwĩlat wopum no, koi Kamaikamai gwĩlat, walĩ dumalañguk.)

⁵ Tĩmbi Yesulí deium ñaumbi, amatam kĩmĩn wopum endoñ bĩumbi yambĩmbi, Filipta nĩ-nandĩmbi eñguk, “Nĩndĩ nanañ denanin tuambi, amatam ñandin sĩnĩk ep towineñ?”

⁶ (Endĩ amatam ep towiuktok nandĩ-sambat ikan tĩñguk, gan Filiptok nanandĩ-kĩĩktĩn ka-nanduktok wĩndĩñ eñguk.)

⁷ Tĩmbi Filiptĩ tambane nĩñguk, “Tĩkap nĩndĩ kena tĩmbi, sandap 200 wolok tuan pat-nĩmumda, mĩnem walĩ plaua nanañ tuanambi, amatam noñgan noñganĩ lakatgot nanelĩñda, walĩ gama tuop nĩm tĩ-semek.”

⁸ Tĩmbi Yesulok gwañgwa no koi Andlu, Simon Petlolok kwayañ, endĩ Yesu ñĩndĩñ nĩñguk,

⁹ “Gwañgwa no ñĩn patak, endok plaua nanañ wĩn bali kwĩlanlĩ tĩndĩn kĩt tambongot gĩt mĩkbalak sinjin tĩpet palmĩlak. Gan plaua gĩt mĩkbalak wandin walĩ amatam asupgan pakañ nĩtek tuop tĩ-semek?”

¹⁰ Tĩmbi Yesulí gwañgwañii enbĩmbi, endĩ amatamdi pip patnelĩñdok enbĩmbi pi-pakĩñ. (Kwet wolok kli asup pakuk.) Tĩmbi ama endok kwĩnakwĩnatsĩ wĩn 5,000 ba nĩtepek.

¹¹ Tĩmbi Yesulí plaua nanañ wĩn epbi, Kunum Yambat weñmĩmbi, amatam wolok pipakĩñ enda danĩ-semnelĩñdok gwañgwañiila emguk. Emu taleumbi, mĩkbalak tĩpetta wĩndĩñgangot tĩñguk. Tĩmbi amatamdi nandĩ-galksĩlok tuop epbi ñañgĩñ.

¹² Na tokñeumbi, Yesulí gwañgwañiila enguk, “Nanañ nambĩmbi, dĩp pat-ta-ñalok wĩn kiulĩ! Nĩm kañbi, binam pap kolauk.”

¹³ Wĩndĩñda endĩ amatamdi nanañ na-tĩlap biñgĩñ wĩn kiukĩñ, wĩn plaua nanañ kĩt tambongot wolok dĩpdĩplĩ sandĩñ lĩk 12 tokñeñgĩñ.

¹⁴ Amatamdi Yesulí jimba kundit wĩn tĩmbĩm kañgĩñda tĩmbi manda ñĩndĩñ eu satañguk, “Biañgan sĩnĩk, Kunum Yambattĩ plofet nĩ-mulĩm kwelan indauktok een * wĩn ama ip ñakan sĩnĩk!”

¹⁵ Endĩ wĩndĩñ eumbi, Yesulí yambĩ-nandĩñguk, wĩn amatamdi en kaikgan tĩkembĩ, ama wapmañjĩ wĩndĩñ mambĩ ilektok nandĩ-sambat tĩñgĩñ, wala tĩmbi endĩ yambĩk bimbĩ, bĩndambo engan kwet jañgĩnnan loñguk.

Yesulí tuk gwañ plon yalĩmbi ñañguk

(Matayo 14:22-27, Maleko 6:45-52)

¹⁶ Timlala tĩmbĩmbi, Yesulok gwañgwañiilĩ kwet jañgĩnnan nanin tuk gwañnan pĩmbi pakĩñ.

¹⁷ Pakap, kwet kĩlĩm eumbi, Yesulí endoñ gama nĩm bĩñgukta tĩmbi endĩ kĩkeñ plon lombi, tuk gwañ dĩkĩembĩ, ña Kapaneam kandañ ñanepi ñañgĩñ.

¹⁸ Ñañĩmbi, sasale wopum bĩmbi, tuk pendĩmbi, tuktok gembĩndĩ wopumgan mĩlakuk.

¹⁹ Endĩ 5 ba 6 kilomita wolok tuop kĩndit ñambi kañgĩñ, wĩn Yesu kesĩktĩ tuk plon yaliyali bĩmbi, kĩkeñ tĩmbi dumalaum kañbi mĩsĩñgĩñ.

²⁰ Gan Yesulí enguk, “Nĩn natna sĩnĩk, nĩm mĩsĩnelĩñ.” Wĩndĩñ eumbi,

²¹ gwañgwañiilĩ kĩkeñ gĩnañ ñañgĩp lonelĩñdok nandĩ-koñgom tĩñgĩñ, tĩmbi wolongan kĩkeñdi kwet ñanepi ñañgĩñ wandĩñ ña suañguk.

Kuñgulok nanañ biañgan sĩsĩnĩk wĩn Yesu en wakan

²² Kwet salaumbi, amatam tuk gwañ tambon kandañ gamañgot pakĩñ endĩ ka-nandĩ-tomgĩñ, wĩn “Desa kĩkeñ noñganĩñgot ñolok pakuk, gan Yesulí wolok plon nĩm loñguk. Wĩn gwañgwañiilĩ nĩsĩñgot wolok plon lombi ña-taleñgĩñ.”

²³ Tĩmbi kĩkeñ dĩwĩndĩ Taibelias i kwelan nanin bĩmbi, Yesulí Kunum Yambat weñmĩmbi, amatam nanañ ep towiñguk kwet wolok ñasĩñgan bĩ tomgĩñ.

²⁴ Tĩmbi amatamdĩ ka-nandi-tomgĩlĩñ, wĩn Yesu gĩt gwañgwañĩlĩ kwet wolok nombõ nĩm pakĩlĩñ, wala tĩmbi endĩ kĩkeñ wandĩñ bĩ tomgĩlĩñ wolok plon lombi, Yesu lonjĩnepi Kapaneam it kwelan ñañgĩlĩñ.

²⁵ Ñambi, Yesu en tuk guañ tambon kandañ tĩmbĩ indaumbi, nĩ-nandĩmbi eñgĩlĩñ, “Endaut, dĩk dawanda ñandĩñ bĩñ?”

²⁶ Tĩmbi Yesulĩ e-nandĩnjĩ wĩn nandĩ-kĩmnembi, ñĩndĩñ tambane enguk, “Ba sĩndĩ nak jimba kundit asup tĩmbam kañbi, kusatna nandĩ-dakleñgĩlĩñda tĩmbi nep lonjañ ba? Wĩn biañgan nĩm! Nak sanlet, wĩn sĩndĩ nandĩ-galksĩlok tuop nanañ na tokĩeñgĩlĩñ, walañgot tĩmbi nep lonjañ.

²⁷ Sĩndĩ nanañ kolalak wandin kasĩlenelĩñdok kena boñgĩt nĩm tĩnekalĩñ. Tambo sĩndĩ nanañ walĩ sep tĩmbĩ kaiktaumbi, kuñgu taletalen nĩmnat samlak wĩn kasĩlenelĩñdok gĩñgĩnembi, kena boñgĩt tĩnekalĩñ. Tĩmbi nak Ama Sĩsĩnĩktĩ nanañ wakan sametat, wĩn kusei ñĩndĩñda: Bep Yambattĩ nak wĩndĩñ tĩmbettok nanbĩ taleñguk.”

²⁸ Wĩndĩñ eumbi, endĩ nĩ-nandĩñgĩlĩñ, “Ale, nĩndĩ Kunum Yambattok kenan tĩneñdok nĩtek sĩnĩk tĩlok?”

²⁹ Eumbi tambane enguk, “Kunum Yambat endĩ ñĩndĩñ tĩnelĩñdok nandĩ-samlak: sĩndĩ endĩ ama nin nĩ-mulĩm pĩ indañguk, wĩn natna nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-nam-ta-kunekalĩñ.”

³⁰⁻³¹ Amatamdĩ manda wĩn nandĩmbi, ñĩndĩñ nĩ-nandĩñgĩlĩñ, “Ale, dĩk jimba kundit nek sĩnĩk no tĩmbĩm kañmek, dĩk manda biañgan elañ wĩn gumañ nandĩ-kwambĩñ daneñ? Wĩn ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Endĩ nanañ kunum gĩnañ nanin emum nayañgĩlĩñ,’ * wala tĩmbi Mose endĩla nĩndok bep pañniila nanañ koi mana wĩn kwet sĩlaninnan emumbi nayañgĩlĩñ. Wĩndĩñda dĩtna kundit engano nek sĩnĩk daut nĩmetañ?”

³² Eumbi tambane enguk, “Endĩ nanañ wĩn nayañgĩlĩñ wĩn biañgan sĩnĩk, gan nak ñĩndĩñ sanba: nanañ kunum gĩnañ nanin emguk wĩn Mose nĩm. Tambo nokok Bepna en wakan nanañ sĩsĩnĩk wĩn kunum gĩnañ nanin pa samlak.

³³ Wĩn kusei ñĩndĩñda: nek ñalĩ kunum gĩnañ nanin pĩmbi, kwelalok amatam kuñgu sĩsĩnĩk emlak, walĩ nanañ biañgan sĩsĩnĩk Kunum Yambat en pa samlak wakan.”

³⁴ Eumbi nĩñgĩlĩñ, “Wopum, dĩk nain tuop nanañ wĩn nĩmekañ.”

³⁵ Eumbi enguk, “Kuñgu sĩsĩnĩk wolok nanañ wĩn natna wakan. No en nokoñ bĩmbi, nep yousĩmbi, nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namlakta, endok gĩnan tipmĩnlĩ nanañ tukta nombõ nĩm kĩmbekak.

³⁶ Gan nak sangut wolok tuop sĩndĩ nokok kusatna ikan nambĩ-nandañ, gañgan nĩm nandĩ-kĩlĩktĩ tañ.

³⁷ Bepnalĩ amatam nokok kĩtnanan yapĩtak, endĩ gĩtĩktĩ nokok kandañ bĩ-talenekalĩñ. Tĩmbi nokok kandañ bañ wĩn nak endoñnan nanin no nĩm ep kleutat. Nĩm sĩnĩk.

³⁸ Wĩn kusei ñĩndĩñda: nak natnalok mana tañgoneupi kunum gĩnañ nanin kwelan ñĩn nĩm pĩñgut. Tambo Bepnalĩ nanĩ-mukuk endok man mandan tañgoneuttok indañgut.

³⁹ Tĩmbi endok man mandan wĩn ñĩndĩñ: amatam nokok kĩtnanan yapĩt-taleñguk, endoñnan nanin walĩ no nĩm pait-talenekalĩñ. Tambo nak endĩ gĩtĩk ep kamaimbi, nain taletalennan kĩmnan nanin epma mĩlat-talenekalĩñ.

⁴⁰ Wĩn Bepnalĩ ñĩndĩñ indauptok nandĩ-galk talak: amatam nin endok Nĩñañ nokok kusatna nambĩ-daklembi, nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namañ, endĩ gĩtĩk kuñgu taletalen nĩmnat wĩn kasĩlenekalĩñ, tĩmbi nain taletalennan natna mek kĩmnan nanin epma mĩlatnekalĩñ.”

⁴¹ Yesulĩ “Nanañ kunum gĩnañ nanin pĩñguk wĩn natna” wĩndĩñ eñgukta tĩmbi, Juda ama biesĩlĩ kusei kĩmĩpi, endok plon e-balep tĩmbi,

⁴² nĩsĩñgan e-nandĩ tĩmbi eñgĩlĩñ, “En Yesu yañ, Joseptok nĩñañ wĩn, tĩmbi nĩndĩ endok meñ beu nandĩ-semamĩñ! Nĩtektã tĩmbi ama wandin walĩ kunum gĩnañ nanin kwelan pĩñguk wĩndĩñ pa elak?”

⁴³ Eumbi tambane enguk, “Sĩndĩ sĩnlok boñgĩpsĩnan e-balembalep nombõ nĩm tĩmbĩt.

⁴⁴ Bep nin nak nanĩ-mukuk en amatam nokoñ nĩm yanañgĩlĩmda, ama nolĩ nokoñ bĩmbi, nep kle kunelĩñdok tuop nĩm. Tĩmbi nain taletalennan natna mek kĩmnan nanin ep tĩmba mĩlatnekalĩñ.

⁴⁵ Plofet amalĩ manda youkĩlĩñ wolok gĩnañ ñĩndĩñ youyoulĩn patak, ‘Kunum Yambattĩ amatam gĩtĩk enĩ-daut tĩ-sembi, nanandĩ emekak.’ * Wĩndĩñda tĩmbi amatam Bepĩ nanandĩ emlak wĩn nandĩmbi nandĩ-dasiañ, endĩ gĩtĩktĩ nokoñ bĩmbi, nep kle kuañ.

⁴⁶ Ama nolĩ Bep dailĩ kañguk wĩndĩñ nĩm sanlet. Wĩn nak Bep gĩtĩ kukap kwelan pĩ indañgut, nak noñgandĩñgot en kañgut.

⁴⁷ Wĩn biañgan sĩnĩk. Tĩmbi ñĩndĩñ sanlet: nin endĩ nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-nam-kulakta, endĩ Bep gĩtĩ papat kwambĩñgan kulak.

48 Kuñgu sisinik wolok nanañ wın natna wakan.

49 Sindok bep pañjiil kwet silaninnan kuñipi, nanañ koi mana kunum gınañ nanin piñguk wın nayañgılıñ, gañgan endi sembi-taleñgılıñ.

50 Gan nanañ sisinik kunum gınañ nanin piñguk walı mana wandin nım. Tambo nin endi nanañ wakan nalak, endi nım sembekak.”

51 Yesulı yousimbi enguk, “Nanañ kunum gınañ nanin piñbi, kuñgu sisinik wın pa samlak wın natna wakan. No en nanañ wın pa nalakta, endi papat kwambiñgan kuukak. Nanañ wın nokok piñgipna, tımbi kwelalok amatamdi papat kwambiñgan kunelıñdok nak tapma ti-semetat.”

52 Yesulı wıñdın eñgukta tımbi Juda ama biesilı gınañji komba dıumbi, kusei kımipi, nisıñgan e-tañan tımbi, nıñdın eñgılıñ, “Ama wandin walı enlok piñgu nında nımum naneñdok telak no nım patak!”

53 Eumbi enguk, “Manda et walı biañgan sinik. Tımbi nıñdınıñgot sanlet: tıkap sindi Ama Sisinik nokok piñgipna gıt wekatna nım nanekalıñda, kuñgu sisinik walı nım pat-samekak.

54 Gan nokok piñgipna gıt wekatna na-ta-kulaktı kuñgu taletalen nımnat wın ip palmılak, tımbi nain taletalennan natna en kımnan nanin tımba mılelakak.

55 Wın kusei nıñdınıñda: nokok piñgipna gıt wekatna walı nanañ tuk sisinik.

56 Wıñdınıñda tımbi nin endi nokok piñgipna gıt wekatna na-ta-kulak, endi nakıta galı-kwambiñ dambi kulak, tımbi nak en gıta galı-kwambiñ dambi kulet.

57 Bep kuñgu molomdi nani-mupi, kuñgu namgukta tımbi kulet. Wıñdınıñgangot nin endi nak nep na-ta-kulakta, nak kuñgu sisinik wın ip pa mıletta tımbi endi papat kwambiñgan kuukak.

58 Nanañ kunum gınañ nanin piñguk wın natna wakan. Nanañ nıñdınıñ bep pañdi nanañ koi mana wın nambi, kukap sembiñgılıñ wandin nım. Tambo nin endi nanañ nın pa nalakta, endi papat kwambiñgan kuukak.”

59 Yesulı Kapaneam ti kwelan papi, it kiyau gınañ amatam enı-daut ti-semguk, wolonda endi manda wıñdın eñguk.

Manda kuñgu taletalen nımnat wın tımbi inda-nımlak wolok kusei wın Yesu en wakan

60 Amatamdi Yesulı enlok piñgu gıt wekai nanala manda eum nandımbi, en kle-kuñgılıñ, endoñnan nanin asuptı nıñdınıñ eñgılıñ, “Manda nın mılap sinik yañ. Nıñdın sinik kındem nandı-dasiuk?”

61 Gan endi e-balep wıñdınıñ tıñgılıñ wın Yesulı enlok gınan gınañ ikan nandı-daklembi enguk, “Manda walı sindok nanandı-kılıktıñji tımbi kolalak ba?”

62 Wıñdınıñda tımbi tıkap sindi nak Ama Sisiniktı dama pakutnan undane lowambi nambinelıñda, nıtek nandı-namnelıñ?

63 Wın Kunum Yambattok Woñın walı wakan kuñgu sisinik wın samlak, tımbi kwelan ama nolı wolok sep plaptauktok tuop nım. Wın natna manda sanı-taletel walı sep tımbi pañgıtaumbi, sindi Woñ waktı kuñgu sisinik wın gumañ kasileañ.

64 Ganmek sindoñnan nanin dıwıñdınıñ nokok mandana nım nandı-dasiañ.” (Yesulı manda wın eñguk wın kusei nıñdınıñda: endi kenan kusei kımıkuknan ikan yambi-nandı-dakleñguk, wın ama nıñdınıñ en nım nandı-kılıktı tıñmıñgılıñ, ba nin sinıktı en kanjıkıñiilok kısınan kımılelak.)

65 Tımbi yousimbi enguk, “Amatam dıwıñdınıñ nokok mandana nım nandı-dasiañda tımbi nak nıñdınıñ ikan sanıt: tıkap Beptı ama no nım nandı-taleñmekta, endi nokoñ bımbi, nep kle-kuuktok tuop nım.”

66 Yesulı manda wıñdınıñ eu taleumbi, en kle-kuñgılıñnan nanin asuptı en sıñgi wıñmıñ nımbi, en gıta nombo nım kuñgılıñ.

67 Wıñdınıñda tımbi Yesulı gwañgwañıı 12 enı-nandımbi eñguk, “Ba sindi bo nak nambık bimbi, nınepi nandañ ba?”

68 Eumbi, Simon Petlolı tambane nıñguk, “Wopum, nıñdınıñ dık gambineñda, nıñdoñ sinik nıneñ? Neta, manda kuñgu taletalen nımnat wın tımbi inda-nımlak wın dık noñgandıñgot pa nınıñlañ.

69 Tımbi nıñdınıñda ikan gambi-nandı-daklembi, nandı-kwambiñ damıñ, wın dık wakan Kunum Yambattı gep danbi gani-mukuk.”

70 Tımbi Yesulı tambane enguk, “Natnañgan gwañgwa 12 sep kasileñgut. Ganmek sindoñnan nanin nolı kolan molomdok gıñgıt kulak.”

71 Wıñdınıñ eñguk wın Simon Iskaliottok nıñdınıñ Judas enda eñguk. Wın kusei nıñdınıñda: Judas endi gwañgwa 12 endoñnan nanin no, ganmek endi Yesu kanjıkıñiilok kısınan kımılepi tıñguk.

7

Yesulok kwayañiili en nım nandı-kılıktı tñmıñgılıñ

¹ Wolok siñgi kandañ Juda ama biesılı Yesu wılı kımnelıñdok telak lonjiñgılıñda tımbi, endı Judia kwelan nombo nım kuñgulok nandımbi, Galili kwet wandıñ kandañ kle-gımbut ñambi kuñguk.

² Tımbi Juda amatamdok gwılat no, wın gonjala it gınañ papattok gwılat * wali dumalañguk. Gwılat wın Jelusalem indauptok tıñgukta tımbi,

³ Yesulok kwayañiili ñındıñ nıñgılıñ, “Dık ñalınin pımbi, gwılatta Judia kwelan ñambi, kundit engano pa tılañ wın wolok tımbekañ. Wındıñda amatam gep kle-kuañ endı wın gumañ kanelıñ.

⁴ Neta, kot gıñgıt tıkeuktok nandılaktı kena pat-sembin nım pa tılak. Dık kundit wandın pa tılañda tımbi, kwelan kuañ gıtık enda dıkok kusaka tımbı inda-dakle-semun.”

⁵ (Yesulok kwayañiili bo en Mesia sınık wın nım nandı-kwambıñ dañgılıñda tımbi manda wındıñ eñgılıñ.)

⁶ Wındıñda Yesulı tambane enguk, “Nokok nainna gama nım indañguk, gan sındıla gwılatta nain no ba nola ñanepi ñanelıñ, wali bo kındemgot.

⁷ Wın kwelalok gıñgıtıñi kusei nımnat nıtek tımbi sambı-kunjıt tı-samnelıñ, gan nakta endok kundıtı kolan wın ewa dakle-ta-kuletta tımbi, endı nambi-kunjıtta pa tı-namañ.

⁸ Sındı singan gwılatta Jelusalem ñanekalıñ, gan nakta nainna gama nım indañgukta tımbi nım ñautat.”

⁹ Wındıñ embi, Galili kwelan wıñgan pakuk.

Yesulok mandan ba kundil wın Kunum Yambattoñnan nanin

¹⁰ Yesulok kwayañiili Jelusalem gwılatta ña-taleumbi, endı bo ñañguk, gan endı indañgan nım ñañguk, endı pat-sembin gitañgıtak ñañguk.

¹¹ Tımbi gwılat wolonda Juda ama biesılı en lonjımbi, “Ama wın dek?” embi, e-nandı-ta-kuñgılıñ.

¹² Tımbi kımın wopumdok boñgıpsınan asuptı Yesulok plon manda janjat eñgılıñ. Dıwındı “Endı ama kındem” wındıñ eumbi, dıwındı ñındıñ eñgılıñ, “Nım, endı amatam nanandıñjı tımbı kamalalak.”

¹³ Gan Juda ama biesıla mısıñgılıñda tımbi ama nolı Yesulok plon manda indañgan no nım eñgılıñ.

¹⁴ Gwılatıp palım boñgıptaumbi, Yesulı tapma it sañ jimba gınañ lombi, kusei kımıpi, amatam enı-daut tı-semguk.

¹⁵ Tımbi Juda ama biesılı endok mandan nandımbi, nanandı kena tımbi eñgılıñ, “Endıkñe manda nandı-tale ama nolı en nım nı-daulımıñguk, gan nıtek tımbi nandınanandı wopum wandın palmılak?”

¹⁶ Wındıñ eumbi, Yesulı tambane enguk, “Nak nanandı emlet wın natnaloñnan nanin nım, wın Kunum Yambat nındı nanı-mukuk endoñnan nanin.

¹⁷ Tımbi no endı Kunum Yambattok man kımıt-kleuptok nandımbi kımıt-klelak, endı ka-nandı-dakleukak, wın nanandı wali denanın sınık, wın Kunum Yambattoñnan nanin, ba ama sılanın no nomık natnalok nanandınala pa elet.

¹⁸ Enlok nanandınla manda elaktı enlok koi gıñgıt tıke-louptok wındıñ pa tılak. Gan nin endı nı-mukuk endok koi gıñgıt tıke-louptok kena tılak, endı bıañgan molom, julufıt endok kandañ no nım palmılak.

¹⁹ Moselı Kunum Yambattok endıkñe mandan sındok bep pañjiila enı-daut tı-semguk wın pat-samlak, gañgan sındoñnan nanin nolı manda gıtık wın no nım kımıt-kleañ. Wındıñda tımbi sındı kusei nekta nak sınık nepbi, nılım kımbettok telak lonjañ?”

²⁰ Eumbi, kımın gıtıktı tambane nıñgılıñ, “Nındı gwılı kımbeñdok telak lonjılak? Yal kolandı pı-gamumbi, e-kamakama tılañ!”

²¹ Eumbi enguk, “Nak Sabat patnandı nainnan kundıt engano noñgan tıñgutta tımbi, sındı gıtık wala nandum pıumbi, nanandı kena tañ.

²² Sındok kandañ, sındı nıñañjiilok siñginjı dıp gwılap wın Sabat patnandı nainnan bo pa dombañ, Moselı bep pañjiila enguk wolok tuop. (Gan dombı kundıt telak wın Moselı nanin nım, wın sındok bep pañjiiloñ nanin.)

²³ Tıkap sındı Moselok endıkñe mandan wın nım wıtnelıñdok nıñañjiilok siñginjı dıp gwılap wın Sabat patnandı nainnan bo kındem pa dombañda, nıtek tımbi sındı nak

* 7:2: Bep pañjiili kwet sılanınnan kuñıpi, sel isi gınañ dou-mılat tıñgılıñ, nain wın nandı-kaiktanelıñdok Juda amalı gonjala it gınañ papattok gwılat wolonda gonjala it kındipi, wolok dou mılat tıñgılıñ (Wok Pris 23:33-36,39-43, Lo 16:13-16).

Sabat patnandi nainnan ama nolok siñgin giti tamba kindem da-taleñguk, wala gimbit ti-namañ?

²⁴ Sindi yop tamba, ama dausiliñgot yambi-danbi, yom plon nombo nim yapitnekalin. Tambo sindi nek wali Kunum Yambattok dainan dindim sinik wolok tuop ama yambidanbi, dindimngan tinekalin.

Amatamdi Yesu en Mesia ba nim wala ginañ tipet tiñgilin

²⁵ Wolonda Jerusalem nasi diwindi kusei kimipi, nisiñgan Yesulok plon nindin e-nandi timbi eñgilin, "Nindok ama biesi ama wawittok nandañ win ñakan bek.

²⁶ Nitek timbi endi ñolok indañgan ipi, manda samakgan elak, timbi ama biesi enda manda no nim nañ? Ba endi en Mesia sinik wandin biañgan nandi-nimañ bek?

²⁷ Gan nitek? Mesia en indaume, endi denanin win no nim nandimamalin, gan nindila ama ñolok il kusei win nandimamalin.

²⁸ Wandinnda timbi Yesuli tapma it sañ jimba ginañ amatam eni-daut ti-semipi, manda tambon nindin wopungan eu piñguk, "Sindi nokok kusatna nandi-nambi, nak denanin win biañgan nandi-namañ ba? Gan nak natnalok nanandinana nim bi indañgut. Tambo nin nak nani-mukuk, endi biañgan molom sinik. Sindi en nim nandimamalin,

²⁹ gan nakta en nandi-kilin timmilet, win kusei nandinnda: nak en gita palambi nanimulimbi, pi indañgut."

³⁰ Yesuli Kunum Yambattoknan nanin piñguk wandin eñgukta timbi ama diwindi en tikenepi ti-tlakilin, gan endok kimmlok nainin gama nim indañgukta timbi, amal en tikeneñdok tuop nim.

³¹ Ganmek kamin giti endok boñgipsinan amatam asupti Yesu en Mesia sinik win nandi-kwambin dambi, nisiñgan nindin eñgilin, "Ama ñali Mesia wandin indambi, jimba kundit asup pa tlak! Ama noli indam, en makleuktok tuop nim bek ya."

³² Kimin gitikti Yesulok plon manda janjat wandin eumbi, Falisi amal win nandimbi, tapma ama biesi enmbi, endi tapma ittok kamaikamai ama diwin yakan enimulimbi, Yesu tikenepi ñañgilin.

³³ Timbi Yesuli eñguk, "Nak nain dumangangot sin gita gama paletat. Pakap, nanimukuk endon undane ñawambi,

³⁴ sindi nak nep lonjimbi, nim nambinekalin, timbi nak paletatnan sindi ñanelindok tuop nim."

³⁵ Wandin eumbi, Juda ama biesi nisiñgan nindin e-nandinegilin, "Nindi en lonjimbi nim kanekamin, wandin elakta timbi endi dendin ñaupi elak? Ba endi nindok notnii diwin papusenem papi, Griik amalok boñgipsinan kuañ endon ñambi, Griik ama eni-daut ti-semepi elak ba?

³⁶ Timbi nindi lonjinekamalin, gan nim kanekamin, timbi nindi endi palekakan ñaneñdok tuop nim wandin elak, manda wolok kusei win nitek?"

Kuñguk tuk biañgan sisinik wolok kusei win Yesu en wakan

³⁷ Gonjala it gwilat wolok nain taletalen wali loloñ sinik. Sandap wolonda Yesuli tapma it sañ jimba ginañ mlap ipi, kiti-koli piumbi eñguk, "No en tukta kimplakta, endi nokoñ bimbi nambin!

³⁸ Kunum Yambattok mandan youyoulin patak, wolok tuop nin endi naka nandi-kilikti ti-namakta, 'tuk en timbi kaiktauktok wali endok ginan ginañ tokne map pine-ta-ñaukak.'

³⁹ Yesuli tuktok plon eñguk, win endi Dindim Woñlok plon eñguk. (Win Yesu nandi-kilikti ti-namandi Woñ win kasilenepi tiñgilin, gan nain wolonda Kunum Yambatti Yesulok pipapal engano patak wolok undane louktok gama nim tike-loñgukta timbi Dindim Woñ gama nim nimumbi, kwelan piñguk.)

⁴⁰ Yesuli wandin eumbi nandinegilin, wolonda diwindi nindin eñgilin, "Biañgan sinik, ama ñali plofet indaandalok een ip en wakan."

⁴¹ Timbi diwindi eñgilin, "Endi Mesia sinik." Gan diwindi nindin eñgilin, "Nim ya! Mesial Galili kwelan nim indauktok een!

⁴² Manda youyoulin patak wali nindin elak: Mesial Devittok komblin, timbi endok il kusei Betleem wandin indaukak."

⁴³ Wandinnda timbi amatamdi Yesu en nin wala embi tambikilin.

⁴⁴ Timbi diwindi en tikeneñdok nandi-galk tiñgilin, gan ama noli en nim tikekañgilin.

Juda ama biesi giñginembi, Yesu nim nandi-kilikti timmiliñgilin

⁴⁵ Timbi tapma it kamaikamai amal undanembi, tapma ama biesi git Falisi amaloi ña tombimbi, endi eni-kañbi eñgilin, "Kusei neka sindi en nim tikekañgipi bañ?"

46 Eumbi tambane engilñ, “Manda elak wandin ama nolñ no nñm eumbi nandñngimñ!”

47 Eumbi, Falisi amalñ enombmbi eñgilñ, “Nñm kañbi, endñ sñnda bo juluñit tñ-samek.

48 Ba kandñkñe ama gñt Falisi ama nñndoñnan nanin nolñ Yesu wñn nandñ-kñlñktñ tññmñnguk ba? Nñm yañ!

49 Wñn kñmñn gñtik, nindñ Moselok endñkñe manda nñm nandñ-dakleañda tñmbi jñmbññdok gñngñt kunelññdok nandñ-semamññ, endñ wakan Yesu nandñ-kñlñktñ tññmañ.”

50 Tñmbi ama bñesñ endoñnan nanin no koi Nikodemus, ama nindñ damañgan tim no Yesu kauptok ñañguk, endñ ññndññ enguk,

51 “Nñndok endñkñe mandanñlñ ññndññ tñneñdok elak: nñndñ yop tambi, ama kñt yout tamññ tambon manda ena taleumbi, wñndññ nñm tññmñlok. Tambo nñndñ endok ep tñndñ wñn eu inda-dakleuktok nain mñmbi, endok kusal wñn ka-nandñ-daklembi, wolok siñgi kandañmek endok mandan ena talelak.”

52 Eumbi, noliilñ tambane nñngilñ, “Nñm kañbi, dñtna bo endok nol no Galili nanin! Tñkap dñk manda youyoulñn patak wñn pinat-lonjñlonjñ tñmbeñda, dñk ka-dakleuñ, wñn Galili kwelan plofet ama no nñm indanelññdok een.”

53 Wñndññ eumbi, endñ walinin pñm ñambi, isñnan ña-taleñgilñlñ.

8

1 Gan Yesu endñla Oliv kwet jañgñnnan ñambi loñguk.

Tam telak joñgo kuñguk no Yesuloñ nañgipi bññgilñ

2 Kwet salawa salawa tñmbñmbi, Yesulñ tapma it sañ jimba gñnañ bñndambo undane loubi, amatam gñtñktñ endoñ bñm kle-gñmbulñmbi, endñ pip papi, kusei kñmñpi enñ-daut tñ-semguk.

3 Tñññlñmbi, endñkñe manda nandñ-tale ama gñt Falisi ama dñwñn endñ tam wapañat no telak joñgo kuum kañbi tñkeñgilññ wñn nañgip bñmbi, amatam Yesulok mandan nandñ-pakñlññ endok boñgñpsñnan kñmñlñm ilñmbi,

4 Yesula nñmbi eñgilñ, “Endaut, tam ññn telak joñgo kuññlñmbi tñkeumbi, nañgipi bamññ.

5 Moselok endñkñe mandanñ tam wandisñ wñn kawattñ yandñp kñm tñndñlok nñnlak. Ale, dñkta nñtek tñ-ññmñneñdok ewññ?”

6 Endñ Yesu manda plon kñmñtnelññdok kusei lonjñmbi, mandanññlñ sñsoñ tññmñnep nandñmbi, wñndñññ nñ-nandñngilññ. * Gan Yesulñ nandñ-kñmñnembñ, mumuñanembñ, kwet kwñlññ plon kii nññanñ kundit youkuk.

7 Tñññlñmbi, nombonombon nñ-nandumbi, mñlap ipi enguk, “Sñndoñnan nanin nindñ yom no nñm tññguk, wandin walñ kñndem telak dama tñ-sambi, kawat tñke kopi wñlñ.”

8 Tñmbi Yesulñ bñndambo mumuñanembñ, kwet kwñlññ plon kii nññanñ kundit youkuk.

9 Tñmbi amalñ manda wñn nandñmbi, endñ kusei kñmñpi, noñgan noñgandñ walinin pñm ñañgilññ, wñn ama gwñlatsñ wopum endñ dama ñaumbi, dñwñndñ bo ep klem ña-taleumbi, Yesu gñta tam endñngot pakñmñk.

10 Tñmbñmbi Yesulñ mñlap deimbi, tam nñ-nandñmbi eñguk, “Tam, ama kñt yout tñ-gamññ endñ dek? Ba dñkok yomgalok tambon ombñ-tñkeuñdok ama nolñ nombon nñm elak ba?”

11 Eumbi nñnguk, “Wopum, no nñm.” Tñmbi Yesulñ nñnguk, “Nak bo dñk tamboñga ombñ-tñkeuñdok nñm elet. Kñndem a, ñau, tñmbi yom nombon nñm tñ-ta-kuukañ.”

Kolsalen nindñ kuñgu sñsñnik nñmlak wñn Yesu en wakan

12 Tñmbi Yesulñ bñndambo amatamda manda enbi eñguk, “Kwelan kuañdok kolsalen wñn natna. No en nak nep kle-kulakta, endñ nain no ba nola kñlñm gñnañ nñm kuukak. Tambo endñ kolsalen kuñgu sñsñnik mñlak walñ palmekak.”

13 Tñmbi Falisi amalñ manda wala nandum pñmbi nñngilññ, “Dñtnalok kusaka e-dakleañda tñmbi manda elañ walñ biañgan nñm tñlak.”

14 Eumbi tambane enguk, “Wñndññ nñm. Nak natnalok kusatna e-daklelet, ganmek nokok mandanñ biañgan tñlak, wñn kusei ññndññda: nak denanin bññgut ba dendññ ñautat wñn nandñ-talelet. Gan sñndñla nak denanin bññgut ba dendññ ñautat wñn nñm nandañ.

* 8:6: Nain wolonda Juda amatamdñ endñkñe manda tñpet kñmñt-klembi, kapmainan kuñgilññ. Moselok endñkñe mandanñ tam telak joñgo kuañ wñn kawattñ yandñp kñmñnelññdok eñguk, gan Roma nasilok endñkñe mandanñ wala kñmñsñp tñnguk. Tñkap Yesulñ tam wñn wñlñ kñmbektok eukta, endñ Romalok endñkñe mandanñ wñn wñlek, gan tñkap endñ nñm wñlñ kñmbektok eukta, endñ Moselok endñkñe mandanñ wñn wñlek, tñmbi amatam en kle-kuñgilññ asuptñ siñgi wñlñmnelññ.

¹⁵ Tĩmbi sɪnlok nanandɪnjɪlok tuop ama pa yambɪ-danɪ tɪ-semañ, gan nakta wɪndɪñ nɪm pa tɪlet.

¹⁶ Gan tɪkap nak ka-danɪ kena tɪmbetta, nak wɪn natnañgan nɪm tɪmbet, tambo Bep nak nanɪ-mukuk en nɪtɪ ka-danɪ kena wɪn yakan tamɪk, wala tɪmbi walɪ dɪndɪm euk.

¹⁷ Tĩmbi sɪnlok endɪkɪe mandanjɪ gɪnañ manda no ñɪndɪñ youyoulɪn patak: tɪkap ama tɪpettɪ nepek nolok plon gembɪ ipi, manda noñgan eamɪkta, endok mandanjɪt walɪ biañgan.

¹⁸ Ale, sɪndɪ nokok mandanala wɪndɪñgangot nandum biañgan tɪmbekak. Neta, natnalok kusatna e-daklelet, tɪmbi Bep nanɪ-mukuk endɪ bo gembɪ it-nambi, nokok kusatna e-daklelak.”

¹⁹ Yesulɪ wɪndɪñ eumbi, endɪ nɪ-nandɪmbi eñgɪlɪñ, “Tĩmbi dɪkok bepka gembɪ it-gamlak endɪ dek?” Eumbi enguk, “Sɪndɪ nak nɪm nandɪ-namañ, ba nokok Bepna bo nɪm nandɪ-ñɪmañ. Neta, tɪkap sɪndɪ nak nin sɪnɪk wɪn nandɪ-namumda, nokok Bepna en bo ip nandɪñmɪnelɪñ.”

²⁰ Yesulɪ tapma it sañ jimba gɪnañ papi, tapɪkot mɪnem dasiyañgɪlɪñ kandañ wolok pipapi, amatam enɪ-daut tɪ-semñɪpi, manda wɪn eñguk. Ganmek en walɪ kɪmnelɪñdok nain walɪ gama nɪm indañgukta tɪmbi, ama nolɪ en nɪm tɪkeñgɪlɪñ.

Yesu en kunum gɪnañ nanin wɪn eu inda-dakleñguk

²¹ Tĩmbi Yesulɪ yousɪmbi, ñɪndɪñ enguk, “Nain nɪm ombataumbi, nak sambim ñautat, tɪmbi sɪndɪ Mesia lonjɪ-tɪlapi, sɪndok yomjɪ gama pat-samumbi kɪmnekalɪñ. Tɪmbi natna ñautatnan sɪndɪ ñanelɪñdok tuop nɪm.” †

²² Wɪndɪñ eñgukta tɪmbi Juda ama biesɪlɪ nɪsɪñgan ñɪndɪñ eñgɪlɪñ, “Endɪ elak, wɪn endɪ ñaukakan nɪndɪ ñaneñdok tuop nɪm. Wɪndɪñ elakta tɪmbi endɪ enlok kuñgun tɪmbɪ kolauktok elak ba nɪtek?”

²³ Tĩmbi Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Sɪndɪla kwelan nanin, gan nakta kunum gɪnañ nanin. Sɪndɪla kwet ñolok gɪñgɪt, gan nakta kwet ñolok gɪñgɪt nɪm.

²⁴ Kusei wala tɪmbi nak ñɪndɪñ sanɪt: sɪndok yomjɪ gama pat-samumbi kɪmnekalɪñ. Wɪn tɪkap sɪndɪ nokok kusatna papat kwambɪñ ‡ wɪn nɪm nandɪ-kwambɪñ dañda, sɪndok yomjɪ biañgan pat-samumbi kɪmnekalɪñ ñak.”

²⁵ Eumbi nɪ-nandɪñgɪlɪñ, “Dɪk nin sɪnɪk wɪn nɪnbɪ nandɪna.” Eumbi tambane enguk, “Nak nin? Wɪn nak kena kusei kɪmɪkɪmɪlan eñgut ip wakan.

²⁶ Nak sɪndok kusasɪ tɪmba inda-dakleumbi sanɪ-danbettok manda asupgan gumañ ewɪt. Tɪmbi manda elet walɪ biañgan sɪnɪk. Neta, nanɪ-mukuktɪ biañgan molom sɪnɪk, tɪmbi nak endɪ manda nanbɪmbi nandɪlet, wɪndɪñgangot kwelan kuañda pa enlet.”

²⁷ Yesulɪ Bep Yambattok plon manda enguk wɪn nɪm nandɪ-dakleñgɪlɪñda tɪmbi

²⁸ Yesulɪ yousɪmbi enguk, “Sɪndɪ nak Ama Sɪsɪnɪk kloñbat plon nep lomek, ñɪndɪñ nambɪ-nandɪnekalɪñ: kusatna sangut wɪn natna, tɪmbi natnalok nanandɪnala nepek no nɪm pa tɪlet, tambo Bepɪ nanandɪ namguk wolok tuopgangot nak manda pa elet.

²⁹ Tĩmbi nanɪ-mukuk en wakan nakɪta pat-ta-kulak, wɪn endɪ nokok ep tɪndɪna gɪtɪk wɪn kau kɪndem dalakta tɪmbi nain nola nak nɪm nambiñguk.”

³⁰ Manda wɪndɪñ eñɪlɪmbi, amatam asuptɪ en Mesia sɪnɪk wɪn nandɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ.

Yesulɪ nin yomjɪnan nanin ep pɪsatak endɪ Kunum Yambattok sambalɪ sɪnɪk samaktangan kuañ

³¹ Tĩmbi Yesulɪ Juda ama nin ip nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪñgɪlɪñ endɪ ñɪndɪñ enguk, “Tɪkap sɪndɪ nokok mandana kɪmɪt-kle tɪ-ta-kuañda, sɪndɪ nokok gwañgwanai biañgan sɪsɪnɪk,

³² tɪmbi Kunum Yambattok kusal sɪsɪnɪk wɪn ka-nandɪ-talenekalɪñ. Tɪmbi walɪ sep pɪsalɪmbi, sɪndɪ samaktangan kunekalɪñ.”

³³ Eumbi, endɪ manda wala nandum pɪumbi, tambane nɪñgɪlɪñ, “Nɪndɪ Ablaamdok kombɪlnɪñ, nain nola ama nolok kapmainan kena gwañgwa sɪlanin no nɪm kuñgɪmɪñ. Nɪtek tɪmbi dɪk elañ, wɪn walɪ nɪp pɪsalɪmbi, samaktangan kunekamɪñ?”

³⁴ Eumbi tambane enguk, “Sɪndɪ Ablaamdok kombɪlnɪñ wɪn biañgan sɪnɪk. Gan nak ñɪndɪñ sanba: amatam yom tɪ-kuañ gɪtɪk endɪ yomjɪlɪ ep topmumbi, kena gwañgwa sɪlanin wandin wolok kapmainan kuañ.

† **8:21:** Manda wolok walan wɪn ñɪndɪñ: Yesulɪ kɪmbi, kunum gɪnañ loukak, gan nin endɪ Yesu en Mesia sɪnɪk wɪn nɪm nandɪ-kwambɪñ dañ, endɪ ep kɪmɪlektok Mesia nola lonjɪ-ta-kuñɪpi, nɪsɪlok yomjɪla tɪmbi kunum gɪnañ lonelɪñdok tuop nɪm. ‡ **8:24:** Grik mandalɪ nɪm inda-daklelak, gan nandɪ-tale ama asuptɪ nandañ, wɪn Yesulɪ enlok kusal plon e-yout tɪñguk, endɪ Kunum Yambat wɪndɪñ eñguk.

³⁵ Tĩmbi sındĩ yomlok kena gwañgwa sılanin kuañda tĩmbi Kunum Yambattok ilan pipapat kwambĩñ nĩm pat-samlak, gan nak Molomdok Nĩñañdĩ Bepnalok ilan papat kwambĩñgan kulet.

³⁶ Wĩndĩñda tĩmbi tĩkap sındĩ nak nandĩ-tale-namnelĩñda, nak Molomdok Nĩñañdĩ yomdok toptopnan nanin sep pĩsalambi, sındĩ biañgan Kunum Yambattok sambalii samaktangan kunekalĩñ.

Amalok ep tĩndĩnjĩlĩ bepsĩ sĩsĩnĩktok kusal wĩn tĩmbĩ inda-daklelak

³⁷ Tĩmbi Yesuli yousĩmbi enguk, “Sĩndĩ Ablaamdok sambalii wĩn nandĩ-samlet, ganmek sındĩ nokok mandana nĩm nandĩ-dasiañda tĩmbi nĩlĩ kĩmbettok telak lonjañ.

³⁸ Nakta Bepnalok kandañ nek kañgut wala manda elet, gan sındĩla sĩnok bepsĩlĩ sanguk wolok tuopkan pa tañ.”

³⁹ Eumbi tambane nĩñgĩlĩñ, “Nĩnĩlok bep pañĩ wĩn Ablaam en wakan.” Eumbi enguk, “Tĩkap Ablaamdĩ sındok bep pañĩ sĩsĩnĩk palĩmda, sındĩ endok telak kĩndem wĩn ikan kĩmĩt-klembi kunelĩñ.

⁴⁰ Gan nĩtek? Nak Kunum Yambattok kusal sĩsĩnĩk wĩn endoñnan nanin kasĩleñgut wakangot pa sanlet, gañgan sındĩ nĩlĩ kĩmbettok telak lonjañ wĩn! Ablaamdĩ kundit wandin no nĩm tĩñguk,

⁴¹ wala tĩmbi endĩ sındok bep pañĩ sĩsĩnĩk nĩm. Sĩndok bepsĩ sĩsĩnĩk no patak, tĩmbi sındĩ endok wekai pa kleañ.” Wĩndĩñ eñgukta tĩmbi nĩñgĩlĩñ, “Nĩnĩlok menĩ patnĩ Salalĩ telak joñgo wandin no nĩm kuñpi nĩpguk. Nĩm sĩnĩk. Nĩndĩ Ablaamdok komblinĩii, wala tĩmbi Kunum Yambat en noñgandĩ nĩndok Bepnĩ sĩsĩnĩk.”

⁴² Wĩndĩñ eumbi enguk, “Tĩkap Kunum Yambattĩ biañgan sındok Bepsĩ sĩsĩnĩk palĩmda, sındĩ gĩnañjĩlĩ nep kasĩlenelĩñ. Wĩn kusei nĩndĩñda: wĩn Kunum Yambat enlok kandañnan nanin nak pĩmbi, kwelan ñolok indañgut patet. Tĩmbi natnalok nanandĩnala wĩndĩñ nĩm tĩñgut. Tambo endĩ nak nani-mulĩmbi pĩ indañgut.

⁴³ Nak manda elet wĩn sındĩ kusei neka nĩm nandĩ-dakleañ? Wĩn kusei nĩndĩñda: sındĩ nokok mandana nandĩ-dasindasila kunjit pa tañ.

⁴⁴ Sındĩ wĩn bepsĩ Satan endok komblinĩii, tĩmbi endok wekai klembi, endĩ nĩtek tĩmbep nandĩ-galk talak wĩn sındĩ tĩnep nandañ. Nain kusei kĩmĩkĩmĩlĩnan nanin endĩ amatam ep tĩmbi kola tĩ-ta-bĩlak. Tĩmbi juluñĩt molom sĩsĩnĩkta tĩmbi endĩ kusei sĩsĩnĩk wĩn nain no ba nola nĩm pa kĩmĩt-klelak. Tambo endĩ juluñĩt molom gĩtĩktok kusei, wala tĩmbi juluñĩ manda elak wĩn enlok gĩnañ nanandĩn klembi pa elak.

⁴⁵ Gan nakta Kunum Yambattok kusal sĩsĩnĩk wĩn sanletta tĩmbi, sındĩ nokok mandana nĩm nandĩ-kwambĩñ dañ.

⁴⁶ Sĩndoñnan nanin nolĩ nak kolan tĩñgut wĩn tĩmbi inda-dakleuktok tuop nĩm. Wĩndĩñda tĩmbi nak endok kusal sĩsĩnĩk wĩn sanletta, sındĩ nĩtekteka tĩmbi mandana nĩm nandĩ-kwambĩñ dañ?

⁴⁷ Kunum Yambattok gĩñgĩtĩlĩ endok mandan pa nandĩ-dasiañ, gan sındĩla endok gĩñgĩtĩlĩ nĩm kuañda tĩmbi wĩndĩñ nĩm pa tañ.”

Yesu papat kwambĩñgan kulaktĩ Ablaam maklelak

⁴⁸ Tĩmbi Juda ama Yesulok mandan nandĩ pakĩlĩñ endĩ nĩndĩñ nĩñgĩlĩñ, “Dĩk Samalia ama pĩmbĩnen yal kolannat wĩndĩñ eñgĩmĩñ, wĩn nĩndĩ manda biañgan eñgĩmĩñ yañ!”

⁴⁹ Eumbi tambane enguk, “Nak yal kolanna nĩmnat. Tambo nokok kuñgunalĩ ba mandanalĩ Bepnalok koi gĩñgĩt tĩmba wopum dalak, ganmek sındĩla nokok kotna gĩñgĩt tĩmbi kolalak.

⁵⁰ Natna kotna gĩñgĩt tĩke-louptok kena nĩm pa tĩlet. Tambo no patak nokok kotnalĩ gĩñgĩt tĩkeuptok nandĩlak, tĩmbi endĩ wakan amatam gĩtĩk yambi-danbekak.

⁵¹ Wĩn biañgan sĩnĩk.

Tĩmbi nak nĩndĩñ sanba: no en nokok mandana kĩmĩt-klembi kulakta, endok plon kĩm nĩm indañmekak. Nĩm sĩnĩk.”

⁵² Wĩndĩñ eumbi, Juda amalĩ amalok pĩñgĩpsĩ sılanin wala eumbi, wĩndĩñ nandĩñĩpi nĩñgĩlĩñ, “Dĩk yal kolanganat wĩn ip gambĩ-nandĩ-dakleamĩñ! Ablaam gĩta plofet ama endĩ sembĩ-taleñgĩlĩñ, gañgan dĩk wĩn nĩndĩñ elañ, ‘No en nokok mandana kĩmĩt-klembi kulakta, endok plon kĩm nĩm indañmekak.’

⁵³ Dĩkĩ nĩndok bep pañĩ Ablaam maklelañ ba? Nĩm ya! En gĩt plofet amalĩ sembĩ-taleñgĩlĩñ, wala tĩmbi dĩk wandin walĩ dĩtnala nandum nin sĩnĩk tĩmbĩmbi, manda wandin elañ?”

⁵⁴ Eumbi, Yesuli tambane enguk, “Natna kotna gĩñgĩt tĩke-lowamda, walĩ tĩlal tĩmbek. Wĩn nokok Bepnalĩ wakan kotna gĩñgĩt pa tĩke-lolak. Sındĩ en sındok Yambatsĩ kĩtĩañ,

⁵⁵ gan en n+im nandi-k+iliñ eañ. Natna en nandi-kiliñ t+im+let. T+kap nak 'en n+im nandi-kiliñ elet' w+ndiñ ewamda, s+ndi nom+ik manda juluñgan eut. Gan nak en nandi-kiliñ t+im+mbi, endok mandan k+im+it-klambi kulet.

⁵⁶ S+ndok bep pañji+ Ablaam end+la nandiñguk, w+in nak kwelan indam kuwambi kauktok, t+mbi wala s+is+is+ wopum t+ñguk. T+mbi end+ w+ndiñ indaumbi kañguk, wolonda simbai k+ndem dañguk."

⁵⁷ W+ndiñ eumbi n+ñg+iñ, "Akae! d+ik gama gw+lat 50 n+im maklelañdi n+tek t+mbi 'nak Ablaam kañgut' w+ndiñ eañ?"

⁵⁸ Eumbi tambane enguk, "W+in biañgan s+in+ik. T+mbi nak ñ+ndiñ sanlet: Ablaamdi gama n+im indañ+i+mbi, nak papat kwamb+iñgan kulett+ ikan pakut." Yesul+ enla w+ndiñ eumbi,

⁵⁹ Juda amal+ end+ Kunum Yambat n+ti+ke-pi-yalilak w+ndiñ nandi+mbi, w+tnel+iñdok kawat mek+iñ, gan end+ yambi-sem+i+mbi, tapma it sañ jimba g+inañ nanin p+im ñañguk.

9

Yesul+ dausi sisipm+in kuañ endok dausi t+mbi tombektok indañguk

¹ Nain nola Yesul+ telaknan ñañ+pi, ama no meñ simbai g+inañ nanin dai sisipm+in indañguk w+in kañguk.

² T+mbi endok gwañgwañiil+ n+kañbi eñg+iñ, "N+in+ndaut, w+in enlok yomda ba meñ beulok yomjetta t+mbi dai sisipm+in indañguk?"

³ Eumbi enguk, "W+in enlok ba meñ beulok yomla t+mbi n+im, w+in Kunum Yambatt+ ti+ke-k+im+iñ+i+mbi, amatamd+ endok kundil engano s+in+ik w+in ka-daklenel+iñdok dai sisipm+in indañguk.

⁴ T+mbi n+ndi+ Bep nak nan+i-mukuk endok kundil engano w+in gama sala pal+iñ+i+mbi t+lok. Nain n+im ombataumbi, k+i+m eumbi, ama nol+ kena no t+mbektok tuop n+im.

⁵ Gan kwelan kulet tuop nak kwelan kuañ endok kolsalenji+ wakan."

⁶ W+ndiñ eu taleumbi, kwet plon iw+it suambi, kwet g+it tambaneumbi, ganji indaumbi, ama dai sipsipm+in dai gw+lap plon saplembi,

⁷ ñ+ndiñ n+ñguk, "D+ik Siloam tuk guañnan ñambi, timañga daut w+it." (Kot Siloam w+in n+in+lok mandan+nan 'n+i-mumul+n'.) T+mbi ama wal+ ñambi, timan daut w+il+i+mbi, dai tomb+i+mbi, k+ndem deimbi, ilnan undane ñañguk.

⁸ T+mbi endok noli g+it ama d+w+in nin end+ dama m+nemda k+i+inat ti-sem+il+i+mbi kañg+iñ, end+ en kañbi, n+is+iñgan e-nandi+ t+mbi eñg+iñ, "Ama kwelan pipapi, m+nemda k+i+inat t+iñguk en wakan bek."

⁹ Eumbi, d+w+ndi+ eñg+iñ, "En ñak," t+mbi d+w+ndi+ ñ+ndiñ pa eñg+iñ, "N+im yañ, ama no en nom+ik." T+mbi end+ enguk, "W+in natna ñakan."

¹⁰ Eumbi n+i-nandi+mbi eñg+iñ, "W+ndiñda d+ik n+tek t+mbi dauka tomb+i+mbi deilañ?"

¹¹ Eumbi tambane enguk, "Ama koi Yesu k+i+añ end+ kwet ti+ke ganji t+mbi, nokok dautna gw+lap plon saplembi, ñ+ndiñ nan+ik, 'D+ik Siloam tuk guañnan ñambi, timañga daut w+it.' Wolok tuop nak ñambi, w+il+i+mbi, dautna tom+ik."

¹² W+ndiñ eumbi, endok noliil+ "Ama w+in dek?" n+i-kaumbi, "Nak en n+im nandi+im+let" enguk.

¹³ T+mbi end+ ama dama dai sisipm+in kuñguk w+in nañgi+pi, Falisi amaloiñ ñañg+iñ.

¹⁴ W+in Sabat patnand+ nainnan Yesul+ kiil+ ganji t+mbi, ama wolok dai plon saplembi, dai tomguk,

¹⁵ wala t+mbi Falisi amal+ wala nandum p+i+mbi, end+ bo kusei k+i+ipi, telak n+tek plon dai tomguk wala n+i-kaumbi, ñ+ndiñ tambane enguk, "End+ ganji nokok dautna plon saplembi, nak timana daut w+il+i+pi deilet."

¹⁶ W+ndiñda Falisi ama d+w+ndi+ Yesula ñ+ndiñ eñg+iñ, "Ama wal+ Sabat patnand+ naindok end+i+ke manda maklembi, kena pa t+lak, wala t+mbi Kunum Yambatt+ en n+im n+i-mul+i+ b+i+ indañguk." Gan d+w+ndi+ ñ+ndiñ eñg+iñ, "N+tek t+mbi yom amal+ jimba kundit wandin gumañ pa t+mbek?" W+ndiñ embi, n+is+iñgan tamb+i+k+iñ.

¹⁷ W+ndiñda end+ ama dai sisipm+in indañguk enda b+nda n+i-nandi+mbi eñg+iñ, "W+in end+ d+i+nalok dauka t+mbi tomguk, wala t+mbi d+i+na ama wala n+tek s+in+ik eañ?" Eumbi enguk, "Nak enda nandi+wam end+ plofet ama no t+lak."

¹⁸ Gan ama wal+ dai sisipm+in kuumbi, endok dai tomguk, w+in Juda ama bies+i+ gama n+im nandi+kwamb+iñ dañg+iñ, wala t+mbi end+ ama wolok meñ beu k+i+semum b+i+mbi

¹⁹ en+i-nandi+ñg+iñ, "Ñ+ine sitok n+iñañjet ba? T+mbi s+i+ dai sisipm+in indañguk w+ndiñ eam+ik ba? W+ndiñda n+tek t+mbi end+ man ñ+ndiñg+i+ deilak?"

²⁰ Eumbi tambane eng+i+ik, "En n+tok n+iñanet, dai sisipm+in indaindan w+in nandi+im+m+ik.

²¹ Gan n+tek t+mbi man n+nd+ng+ deilak, ba nindi s+n+ik endok dai t+mb+ tomguk, w+nda mek n+ila n+im nandi-dakleam+ik. W+n enla n+kaw+! End+ ip bend+mbi, ama t+lakta t+mbi k+ndem enlok kusei e-dakleutak.”

²² Juda ama bies+il+ ikan e-toptopm+n, w+n t+kap ama nol+ Yesula en Mesia s+n+ik w+n inda+ngan eukta, ama bies+il+ en it kiyau g+na+ nanin kle-kol+mbi, pawan pa kuuk. Kusei wala t+mbi ama wolok me+ beul+ Juda ama bies+ila m+is+mbi,

²³ n+nd+n+ e+ng+im+ik, “End+ ip bend+mbi, ama t+lakta t+mbi enla n+kaw+!”

²⁴ T+mbi ama bies+il+ ama dai sisipm+n ku+nguk w+n b+ndambo k+it+nmum b+umbi n+ng+il+in, “N+nd+ ama wala yom ama s+n+ik w+nd+n+ nandi+n+mam+n+, wala t+mbi d+ik manda bia+ngan embi, d+ikok daukal+ tomguk, wala Kunum Yambat en wakan n+ k+ndem dauka+, ama w+n n+m.”

²⁵ Eumbi tambane enguk, “End+ yom ama ba n+m, w+n nak n+m nandi+let. Gan nak nepek no nandi-k+il+in elet w+n n+nd+n+: nak dau+na sisipm+n ku+ngutt+ man deilet.”

²⁶ Eumbi yous+mbi n+ka+ng+il+in, “N+tek t+gamguk? Ba n+tek t+mbi dauka t+mb+ tomguk?”

²⁷ Eumbi tambane enguk, “Nak w+n ikan sani+talet, gan s+nd+ nandi+nepi kunj+it t+l+in. Nekta manda k+il+ik w+ngan b+ndambo sanbam nandi+nepi ea+? N+m ka+bi s+nd+ bo endok gwa+ngwa+n+i indanel+n+dok nandi+n+l+in?”

²⁸ T+mbi ama bies+il+ n+suambapi e+ng+il+in, “D+ikta ama wolok gwa+ngwan, gan n+nd+la Moselok gwa+ngwa+n+i.”

²⁹ T+mbi n+nd+la ka-nandi-dakleam+n+, w+n Kunum Yambatt+ Mosela kena manda n+nguk, gan ama wolok kena t+nd+lok gemb+n w+n denan+n w+n n+m nandi+n+mam+n+.”

³⁰ Eumbi tambane enguk, “Akai! N+n nepek g+it+k+n s+n+ik ya+! S+nd+ endok gemb+n w+n denan+n w+n n+m nandi+n+m+, ganmek end+ nokok dau+na t+mb+ tomguk!

³¹ N+nd+ g+it+k nandi-dakleam+n+, w+n Kunum Yambatt+ yom ama n+m nandi+semlak. Tambo nin end+ Kunum Yambat k+m+it+klembi, man ta+ngone-kulakta, Kunum Yambatt+ endok n+molo w+n nandi+mbi nandi+n+m+lak.

³² Ba kwet kusei k+m+ik+m+l+nan nanin b+kap man n+nd+ng+it, ama no dai sisipm+n inda+ndan endok dai t+mb+ tomguk, wolok kasat no ip nandi+ng+im+n+ ba? N+m ya!

³³ W+nd+n+da t+kap ama n+l+ Kunum Yambattoknan nanin n+m b+umda, nepek wandin no t+mbektok tuop n+m.”

³⁴ W+nd+n+ eumbi, ama bies+il+ tambane n+ng+il+in, “D+ik me+ngalok simbai g+na+ nanin yom ama inda+ngu+nd+ kula+ wandin wal+ n+nda n+tek t+mbi nanand+ n+me+ndok nand+la+?” W+nd+n+ embi kle-kok+il+in.

³⁵ T+mbi Yesul+ ama w+n kle-kok+il+in wolok kasat w+n nandi+mbi, ama w+n ka+ptok n+mbi, t+mb+ inda+mbi, n+ nandi+mbi e+nguk, “D+ik Ama Sis+n+ik enda nandi-k+il+kt+ t+n+m+la+ ba?”

³⁶ Eumbi tambane n+nguk, “Ama wopum, nak en nandi-k+il+kt+ t+n+m+ttok Ama Sis+n+ik w+n nin, w+n d+ik nanb+m nandi+wa.”

³⁷ Eumbi n+nguk, “D+ik en ip kala+ n+ak. Bia+ngan s+n+ik, nak manda ganlet natna Ama Sis+n+ik wakan.”

³⁸ W+nd+n+ eumbi n+nguk, “Wopum. Nak nandi-k+il+kt+ t+gamlet.” W+nd+n+ e+n+pi, m+ilelem t+n+m+n+nguk.

³⁹ T+mbi Yesul+ n+nd+n+ e+nguk, “Nak kusei n+nd+n+da t+mbi kwelan inda+ngut: naka t+mbi daus+ sisipm+n kua+ endok daus+ tomb+mbi, de+mbi ka-daklenekal+n+, t+mbi nin end+ n+nd+n+ nanda+, ‘n+nd+ dau+n+ de+mbi ka-dakleam+n+,’ end+ daus+ sisipm+n papat kwamb+n+ngan kunekal+n+. T+mbi end+ ka-dakleam+n+ ba n+m, wolok tuopgan Kunum Yambatt+ yamb+danbekak.” *

⁴⁰ T+mbi Falisi ama d+w+n Yesu g+ta pak+il+in end+ manda w+n nandi+mbi n+ng+il+in, “N+tek? N+nd+ dau+n+ sisipm+n n+me!”

⁴¹ Eumbi enguk, “T+kap s+nd+ ‘N+m ka-dakleam+n+’ w+nd+n+ eumda, s+ndok yom+j+lok m+l+ap n+m pat-samum, gan s+nd+ ‘Ka-dakleam+n+’ w+nd+n+ juluf+ngan ea+nda t+mbi, s+ndok yom+j+lok m+l+ap w+n k+m+l+m pat-samlak.”

10

Sipsip kand+k+n+en+j+ k+ndem w+n Yesu en wakan

* 9:39: Yesul+ g+na+ tiplok daila manda wandin embi, n+nd+n+ e+nguk: no en Yesulok kusal sis+n+ik w+n n+m ka-daklembi, n+m nandi-k+il+kt+ t+n+m+lak, end+ ama dai sisipm+n wandin, t+mbi Kunum Yambatt+ endok tombon omb+imekak.

¹ Yesulí yousímbe, Falisi amala enguk, “Manda elet walí biañgan sínik. Tímbe ñíndíñ sanlet: nin endí sipsip sañ gínañ loupi, yamanan ním loñípi, nolok joñgo lapípi púk, endí kumbu ama ba tí-piñpiñen.

² Gan nin endí yamanan lolak, endí sipsiplok kandíkñenji en wakan.

³ Ama endí yamanan bímbe, yama kandíkñe amalí yama pa písalímlak, tímbe sipsiptí endok man pa kímít-kleañ, wín endí enlok sipsipñilok kosí kítí-semum bímbe, yanañgílmbe, kwelan pímbi ñañ.

⁴ Kwelan píña-taleumbi, kandíkñenjíli telak dama tí-semalak, tímbe sipsiptí endok man malap nandíñmañda tímbe en pa kle ñañ.

⁵ Gan endí ama gítikñin no ním kle ñanelíñ. Tambo endí man malap walan no nandañda tímbe mísímbe pi ñanelíñ.”

⁶ Yesulí Falisi amala eyout manda wíndíñ enguk, gan endí manda wolok kusei wín ním nandí-dakleñgíliñ.

⁷ Wíndíñda tímbe Yesulí bíndambo enbi eñguk, “Manda walí biañgan sínik. Tímbe ñíndíñ sanlet: sipsiptí Bep Yambattoñ lololok yama wín natna.

⁸ Nak gama ním indañlambí, ama nindí sipsiploñ bímbe, juluíngan yambí-díkñeñgíliñ, endí kumbu ama ba tí-piñpiñen ama, gan sipsiptí endok mandanjí ním nandí-dasímbe kímít-kleñgíliñ.

⁹ Nak noñgandí yama wakan. No en nokoñ bímbe, Bep Yambattok sañ gínañ lolakta, en ním kolauktok nak en tíke-kamaiutat, tímbe endí mísímísí nímnat kumbi, nepek nola ním lonjukak.

¹⁰ Kumbu amalí sipsip kumbu tíndílok ba yandíp kímlok ba ep tímbe kolanelíndok walañgot pa bílak. Gan natna indañgut, wín nokok gíñgítñailí kuñgu sísník wakít bísik tokñetokñen walí endok pat-semektok indañgut.”

¹¹ Tímbe Yesulí yousímbe eñguk, “Natna wín sipsiplok kandíkñenji kíndem. Kandíkñe kíndem endí sipsipñiila tímbe nandí-koñgomnat kím-semek.

¹² Gan ama nín mñnem kenañgot pa tílak, endíla sipsiplok kandíkñenji ba bepsí ním. Endí kamot moyendí bímbe kalakta, mísímbe, sipsip yambímbe pímbi ñaumbi, kamottí sipsip ep sí kleumbi papuseneañ.

¹³ Ama walí mñnem kenañgot tímbe, sipsip ním nandí-semalak tímbe wíndíñ pa tílak.

¹⁴⁻¹⁵ Gan natnala sipsiplok kandíkñenji kíndem. Beptí nandí-kíliñ tí-namumbi, nak nandí-kíliñ tíñmílet, wíndíñgangot nokok gíñgítñaila nandí-kíliñ tí-semambí, endí naka nandí-kíliñ tí-namañ. Tímbe wíngot ním. Nokok sipsipñaila tímbe nandí-koñgomnat kím-semetat.

¹⁶ Tímbe sipsip ñalañgot ním a. Sipsip díwín no wakít pat-namañ. Endí sañ ñolok gínañ nanin ním, gan nak endí wakít yanañgít bímbeílok. Endí nokok mana malapna nandímbe, nep kímít-kleumbi, nokok sipsipñai gítíktí kíkesímín noñgan indaumbi, nak noñgandí endok kandíkñenjí kuutat.

¹⁷ Bepnalí nep kasílembi, gínañlí nandí-koñgom pa tí-namlak wín kusei ñíndíñda: nak kímnan nanin bíndambo mílalettok nandí-koñgomnat kímбетat.

¹⁸ Nak ním nandí-tale-semamda, ama nolí nílí kímnelíndok tuop ním, gan nak nandí-tale-sembe, nandí-koñgomnat kímбетat. Wín Bepnalí nokok kuñguna bímbi, bíndambo tíketíkkelok gembí nambí, wíndíñ tímbettok naní-díkñeñguk.”

¹⁹ Yesulí wíndíñ eñgukta tímbe Juda amatamdí nísíñgan bíndambo tambípi,

²⁰ asuptí ñíndíñ eñgíliñ, “Yal kolan nolí endok gínan gínañ pímbi, kamakama tílak. Endok mandan slakan neta nandílok?”

²¹ Tímbe díwíndí eñgíliñ, “Ama yal kolannat nolí manda wáñdin ním euk. Tímbe wíngot ním. Yal kolan nolí dai sísipmín endok dai tímbe tombektok tuop ním yal!”

Juda amatam asuptí Yesu en Kunum Yambattok Níñañ wín ním nandí-kwambíñ dañgíliñ

²² Tímbe gwílat no Jelusalem indañguk wolonda Juda amatamdí bep pañjíli tapma it tímbe kaiktañguk * nain wín nandí-kaikta pa tañ. Gwi sasale nain tímbeímbe,

²³ Yesulí tapma it sañ jímbe gínañ Solomondok palanda plon ñañambít tíñlímbi,

²⁴ Juda amatamdí bímbe, en klem gímbug papi níñgíliñ, “Díklok kusaka nain nítek gamañgot kímít-semumbi, níndí díka nin síník wala gínañ típet tamíñ? Tíkáp dík Mesia síníkta, kusaka indangan níní-dakleukañ.”

* **10:22:** Damañgan nain nola Silia nasílí míkta Jelusalem lombi, tapma ilan nísílok yambatsíla bíp ep tapma tíñmíñgíliñ, kusei wala tímbe ití kolanínguk. Juda amalí Silia nasi ep kle-kot-talembi, tapma it wín bíndambo tímbe kaiktañguk.

²⁵ Eumbi tambane enguk, “Nak w+n ikan sangut, gan s+nd+ n+m nand+kwamb+ñ da-namañ. Nak Bepnalok koi plon kundit engano pa t+let wal+ mek kusatna t+mb+ inda-daklelak,

²⁶ gan s+nd+ sipsipnai n+mda t+mbi w+n n+m nand+kwamb+ñ dañ.

²⁷ Nokok sipsipnail+ mandana nand+dasimbi k+m+tlea+ñ. W+n nak nand+kiliñ t+semlet, t+mbi end+ nak nep k+m+tlembi kuañ.

²⁸ T+mbi nak kuñgu taletalen n+mnat emlet, t+mbi end+ kolandok g+ñg+ nombo n+m t+nekaliñ, t+mbi ama nol+ nokok k+tnanan nanin no n+m k+w+lap t+mbi epmekak.

²⁹ W+n nokok Bepna, nin end+ g+ñg+tnai k+tnanan yap+kuk, end+ mek nepek g+ñg+gan yapma kle-talelak, wala t+mbi ama nol+ Bepnalok kiinan nanin g+ñg+tnai k+w+lap t+mbi, epnel+ñdok tuop n+m.

³⁰ Bep n+ti noñgan tam+k.”

³¹ Manda wala t+mbi amatamd+ b+ndambo kawatt+ wil+ k+mmel+ñdok kawat mek+ñ,ñ,

³² gan Yesul+ enguk, “Nak kundit k+ndem kusei kusei Beptoñ nanin s+ndok daus+nan t+mbambi kañg+ñ. S+nd+ kundit nek s+ñkta t+mbi kawatt+ n+ñepi tañ?”

³³ Eumbi tambane n+ñg+ñ, “W+n kundit k+ndem nola t+mbi w+nd+ñ n+m tam+ñ. W+n d+ik kwelan ama s+lanin wandin wal+ d+tnala Kunum Yambat eñ+pi, en n+ñke-pi-yalilañda t+mbi n+nd+ kawatt+ gw+ñepi tam+ñ.”

³⁴ W+nd+ñ eumbi, Yesul+ elok kusal kasopmeuktok Kunum Yambattok mandan nolok plon e-yout t+mbi, ñ+nd+ñ tambane enguk, “S+ndok end+ñke mandan+ñ g+ñañ youyoulin patak, w+n Kunum Yambatt+ ama d+w+nda ñ+nd+ñ enguk, ‘Nak sangut w+n s+nd+ yambat’.

³⁵ T+mbi n+nd+ nandam+ñ, manda youyoulin patak wal+ nain tuop biañgan s+ñk. Ale, t+kap Kunum Yambat en wakan ama s+laninda manda embi, endok kos+ ‘yambat’ k+ñgukta,

³⁶ n+tek t+mbi s+nd+ nak k+ñ yout t+namañ, t+mbi ‘Nak Kunum Yambattok N+ñañ’ w+nd+ñ eñgukta t+mbi nak en n+ñke-pi-yalilet w+nd+ñ eañ? W+n Bept+ en wakan nak elok kenan t+ñd+lok nak nep kas+lembi, nan+mul+mbi, kwelan pi+ indañgut.

³⁷ K+ndem a, t+kap nak Bepnalok kenan n+m pa t+letta, kak, nak endok N+ñañ w+n n+m nand+kwamb+ñ danekaliñ.

³⁸ Gan t+kap nak Bepnalok kenan w+n t+letta, nak endok N+ñañ w+n nand+kwamb+ñ danekaliñ. W+n s+nd+ nokok mandanala t+mbi w+n n+m nand+kwamb+ñ daneliñ bek, ganmek nokok kunditnala t+mbi w+n nand+kwamb+ñ dawit. W+nd+ñ t+nel+ñda, s+nd+ ka-daklembi nand+daklenekaliñ, w+n Bept+ nokok g+ñañ patak, t+mbi nak endok g+ñañ patet.”

³⁹ Yesul+ w+nd+ñ eñgukta t+mbi amatamd+ b+ndambo t+ke ñanep nand+ñg+ñ, gan end+ kis+nan nanin j+lop paipi ñañguk.

⁴⁰ T+mbi Yesul+ Jodan tuk d+ñk+ñembi, maim lamb+lak kandañnan undane ñambi, Yoaneli damañgan tuk i-sem-i-sem kena t+ñguknan wand+ñ ña kuñguk. Kuñ+ñmbi,

⁴¹ amatam asupt+ endoñ b+mbi, n+s+ñgan ñ+nd+ñ eñg+ñ, “Yoanel+ jimba kundit engano no n+m t+ñguk, ganmek end+ ama ñolok plon manda eñguk g+ñk wal+ biañgan s+ñk.”

⁴² W+nd+ñ eñ+pi, wolok pak+ñ+ñ asupt+ Yesu en Mesia w+n nand+kwamb+ñ dañg+ñ.

11

Milam+lat ba kuñgu molom w+n Yesu en wakan

¹⁻² Ama no koi Lasalos end+ j+mbat wopum t+pakuk. Lasalos+ wiwiit Malia g+ñ Mata en g+ta Betani it kwelan kuñguk, t+mbi Malia w+n tam nin end+ siñgimek Wopumdok kessi piñg+ñ siple mil+ñnatt+ wil+pi, kumbam sakt+ t+mbi kalandañguk. ✧ Lasalos+ j+mbat t+pal+ñ+ñmbi,

³ endok wiwiitt+ Yesuloñ manda ñ+nd+ñ k+m+ñm loñguk, “Wopum, d+ik nand+ñ: noka g+ñañg+ñ kas+lelañ end+ j+mbat t+lak.”

⁴ T+mbi Yesul+ kasat w+n nand+ñmbi, ñ+nd+ñ eñguk, “J+mbat indañm+ñguk wal+ end+ k+mbektok n+m. Tambo wal+ Kunum Yambattok koi g+ñg+ñ wopum dauktok ba nak Kunum Yambattok N+ñañ nokok kusatna engano w+n t+mb+ inda-dakleuktok indañm+ñguk.”

⁵ T+mbi Yesul+ Mata wak+ñ dalañ Malia ba wiu Lasalos w+n ep galk tañguk.

⁶ W+nd+ñda t+mbi end+ ‘Lasalos+ j+mbat t+lak’ g+ñg+ñ w+n nand+ñmbi, kwet pakuk wolok sandap t+pet nombo yous+m pakuk.

⁷ Pakap, gwañgwañila enguk, “B+umbi, Judia kwelan b+ndambo undane ñana.”

⁸ Eumbi nãñgılıñ, “Ninãndaut, Judia nasılı kawattı gwıtnepe tãñgılıñ, nain nım ombat-aumbi, dık bındambo wandıñ undane ñauñdok elañ ba?”

⁹ Eumbi tambane enguk, “Sandap noñgan gınañ aua 12got kwettı sala patak. Wala tımbi sandap kulaktı kwet ñolok kolsalen kalakta tımbi yout-kasalam nım pa tılak.

¹⁰ Gan tim kulaktı kolsalen nım palmılakta tımbi yout-kasalam pa tılak.”

¹¹ Yesulı wındıñ eñpi, yousımbi enguk, “Notnı Lasalosı dou patak, gan nak ñambi, tımba sılıkñem mılalekak.”

¹² Eumbi, gwañgwañiılı nãñgılıñ, “Wopum, tıkap endı dou patakta, jımbalı taleumbi, kındem daukak.”

¹³ Wın Yesulı Lasaloslok kım dok plon e-yout tãñguk, gan gwañgwañiılı endı dou sılanin wala elak wındıñ nandıñgılıñ.

¹⁴ Wındıñda tımbi Yesulı indañgan enı-daklembi eñguk, “Lasalosı ip sembık,

¹⁵ gan sında tımbi nak en gıta nım pakut wala simbatnalı kındem dalak. Wın kusei ñındıñda: nain ñolonda nokok kusatna nandı-kwambıñ da-sın tanelıñdok nainjı indalak. Gan man ñın endoñ ñana.”

¹⁶ Eumbi, wolongan Tomas koi no Didimus endı gwañgwa dıwında ñındıñ enguk, “Ale, wındıñda nındı bo ñambi, ninãndaut en gıta kımna.”

¹⁷ Tımbi Yesulı Betani it kwet kandañ ña tombi, Lasalosı nain tıpet tıpet ikan sum gınañ taplıum pakuk wolok kasat nandıñguk.

¹⁸ Betani wın mayañgan nım, 3 kilomita ba nıtek Jelusalem tımbı dumalaum patak,

¹⁹ wala tımbi amatam asuptı Jelusalem bimbi, Malia gıt Matalok wiset sembıñgukta tımbi enı-kılıktı tınepi endoñ bı taleñgılıñ.

²⁰ Tımbi nimbek nolı Matala “Yesu bılak” wındıñ nımbı nandımbi, endı telak plon ña tımbı indañguk, gan Malialı ilan pipakuk.

²¹ Tımbi Matalı Yesula nãñguk, “Wopum, dık ñolok palımda, witnalı nım sembek.

²² Ganmek man ñındıñgıtañañ ñındıñ nandılet: dık Kunum Yambatta nıtek tımbektok nı-nandutañda, nandı-gametak.”

²³ Eumbi nãñguk, “Dıkok wikalı bındambo kımnan nanin mılapi kuukak.”

²⁴ Eumbi, Matalı nãñguk, “Kunum Yambattı nain taletalessan amatam gıtık ep tımbı mılatanekalıñ, wolondamek nokok witnalı bo mılalekak wında nak nandı-daklelet ñak.”

²⁵ Eumbi nãñguk, “Amatam ep mılamılat ba kuñgu ememlok molom wın natna ñakan. Wala tımbi naka nandı-kılıktı tı-namlaktı kımbek bek, ganmek kuñgun sısnık walı gama palmekak.

²⁶ Wın amatam kaik papi, naka nandı-kılıktı tı-namañ gıtık endı sembınelıñ, ganmek kım bĩañgan walı nain no ba nola nım inda-semekak. Dık wın nandı-kwambıñ dalañ ba?”

²⁷ Eumbi, Matalı nãñguk, “Wopum, bĩañgan ñak! Tımbi nak manda ñın bo nandı-kwambıñ dalet: Mesia, Kunum Yambattok Nıñañ, nin kwelan ñolok indauptok een, wın dıtna wakan.”

²⁸ Matalı wındıñ eu taleumbi, ilan undane ñambi, dalañ Malia kıtıñmımbi, manda janjat tımbi, ñındıñ nãñguk, “Ninãndauttı bı tombi, kıtı-gamlak.”

²⁹ Eu nandımbi, wolongan plastik mılapi, Yesuloñ ñañguk.

³⁰ (Yesulı it kwet gınañ gama nım loñguk, tambo endı Matalı en tımbı indañguk wolok pakuk.)

³¹ Tımbi Jelusalem nasi, nındı Malia gıta it gınañ papi, nı-kılıktı tıñgılıñ, endı Malia plastik sıñk mılapi, pawan pım ñaumbi kañgılıñ. Kañbi, “Endı sumnan kut-blamblan eup ñalak” wındıñ nandımbi, kle ñañgılıñ.

³² Tımbi Malialı Yesu pakuknan ña tombi kañguk, wolonda endı kesınan mılelem tımbi nãñguk, “Wopum, dık ñolok palımda, witnalı nım sembek!”

³³ Wındıñ eu taleumbi, kut-blamblan eñguk, tımbi Jelusalem nasi en gıta bıñgılıñ endı bo mano tıñgılıñ. Tımbi Yesulı wın yambıñguk, wolonda endok gınañlı mılata-sınık taumbi, blan ba gimbit walan wandin deiñguk.

³⁴ Tımbi enı-nandıñguk, “Delok kımılım patak?” Eumbi nãñgılıñ, “Wopum, ñın bı ka.”

³⁵ Tımbi Yesulı sumdok telaknan ñañpi, dai tullı pıñguk.

³⁶ Wındıñda Jelusalem nasılı nısıñgan ñındıñ eñgılıñ, “Wı kawıt! Endı Lasalos gınañlı sınık tıke-kasıleñguk yañ.”

³⁷ Gan endoñnan nanin dıwındı ñındıñ eñgılıñ, “Nıtek tımbi ama dai sipsipmın endok dai tımbı tomguktı ama ñın nım tıke-kımılımbi sembıñguk?”

³⁸ Tımbi Yesulı bındambo gınañ mılata sınık taumbi, sumnan ña tomguk. Lasalos wın kawat tombañ nolok gınañ kımıpi, yama wın kawat wopumdı masip bimbin.

³⁹ Tĩmbi Yesulĩ enguk, “Kawat tĩke ñawit!” Eumbi, ama sembi-sembindok wiu Mata endĩ tambane nĩnguk, “Wopum, nain tĩpet tĩpet ikan sembi-pakukta tĩmbi ip mĩĩñ tĩlak yañ!”

⁴⁰ Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Nak ikan ñĩndĩñ ganĩ: tĩkap dĩk naka nandĩ-kĩĩktĩ tĩ-namlañda, Kunum Yambattok kusal engano wĩn inda-dakleumbi koutañ.”

⁴¹ Wĩndĩñda ama dĩwĩndĩ kawat wĩn tĩke ñaumbi, Yesulĩ deium loubi, ñĩndĩñ eĩnguk, “Bep, dĩk nokok nĩmolona ikan nandĩ-namlañ, wala tĩmbi nak we ganlet.

⁴² Dĩk nain tuop nandĩ-namlañ, wĩn natna nandĩ-talelet. Gan nak amatam ñokok ikañ enda nandĩ-sembi, endĩ dĩtna wakan nanĩ-mulĩm indaĩngut wĩn nandĩ-kwambiñ danelĩndok wĩndĩñ et.”

⁴³ Wĩndĩñ eu taleumbi, wopumgan kĩtĩmbi eĩnguk, “Lasalos, dĩk pi!”

⁴⁴ Eumbi, kĩmguktĩ kaiktambi piĩnguk. Tĩmbi kii kesĩ ba kumbam wĩn sandumdĩ tapli imimĩnda tĩmbi Yesulĩ enguk, “Sandum piĩsalĩm, samakgan kuwĩn.”

*Yesu amatamdok kĩnjan wĩlĩ kĩmnelĩñdok telak lonjĩngĩlĩñ
(Matayo 26:1-5, Maleko 14:1-2, Luka 22:1-2)*

⁴⁵ Wĩndĩñda Jerusalem nasi Malia kanep bĩngĩlĩñ endoñnan nanin asuptĩ Yesulĩ Lasalos nĩtek tĩñmĩnguk wĩn ka-nandĩngĩlĩñda tĩmbi en Mesia sĩnĩk wĩn nandĩ-kwambiñ daĩngĩlĩñ.

⁴⁶ Gan dĩwĩndĩ Falisi amalofĩ ñambi, Yesulĩ nĩtek tĩnguk wolok kasat tĩ-semgĩlĩñ.

⁴⁷ Wĩndĩñda tapma ama biesĩ gĩt Falisi ama endĩ Judalok tĩ kiyau wopumdok ama gĩtĩk kĩtĩ-semum bĩmbi, kĩmĩn tĩmbi, nĩsĩngan Yesulok plon ñĩndĩñ e-nandĩ tĩngĩlĩñ, “Nĩtek tĩlok? Ama wali jĩmba kundit asupgan sĩnĩk pa tĩlak wĩn!

⁴⁸ Tĩkap nĩndĩ binambi, wĩndĩngot tĩ-kuukta, amatam gĩtĩkgandĩ en Mesia wĩndĩñ nandĩ-kwambiñ dambi, enda tĩmbi kusei kĩmĩpi, nĩndok kandĩkĩneni Roma nasi mik tĩ-semumbi, endĩ bĩmbi, nĩndok tapma it wakĩt ama sambat ñĩn nĩpma tĩkeumbi kolanekamĩñ.”

⁴⁹ Tĩmbi ama biesĩ endoñnan nanin no, wĩn Kaiafas, endĩ gwĩlat wolonda tapma amalok telak damanjĩ kuĩnguk, tĩmbi endĩ ñĩndĩñ enguk, “Sĩndĩ ka-nandĩ-daklenjĩ nĩmnat yañ!

⁵⁰ Nĩm kañbi Juda ama nĩn gĩtĩk kola-taleneñ, wala tĩmbi wĩn sĩndok kandañ kĩndem, tĩkap ama noĩnganĩngot amatam gĩtĩktok kĩnjannĩ kĩm-nĩmek. Sĩndĩ wĩn nĩm ka-nandĩ-dakleañ bek.”

⁵¹ Kaiafasĩ wĩndĩñ eĩnguk, gan endĩ manda wĩn enlok nanandĩnla nĩm eĩnguk. Tambo endĩ gwĩlat wolonda tapma amalok telak damanjĩ pakukta, plofet manda eĩnpi, ñĩndĩñ eĩnguk: Yesulĩ Juda amatamdok kĩnjan kĩm-semepi tĩnguk.

⁵² Tĩmbi endokgot nĩm. Endĩ Kunum Yambattok gĩngĩtĩnii kwet nolok nolok papusenem pakañ ep kiulĩmbi, sambat noĩngan tĩnelĩñdok kĩmbepi tĩnguk.

⁵³ Kaiafasĩ wĩndĩñ eĩngukta tĩmbi Juda ama biesĩlĩ sandap wolondaĩngan kusei kĩmĩpi, nĩsĩngan e-sambat tĩ-kumbi, Yesu wĩlĩ kĩmnelĩñdok telak lonjĩngĩlĩñ.

⁵⁴ Wĩndĩñda tĩmbi Yesulĩ Jerusalem nasi endok boĩngĩpsĩnan indaĩngan nombo nĩm kuĩnguk. Tambo endĩ walinĩn piĩm ñambi, kwet no kwet sĩlanĩn ñasĩngan patak wolok ñambi, it kwet no koi Eflaim wolok gwaĩngwañii gĩta kuĩnguk.

⁵⁵ Tĩmbi Juda amatamdok Kamaikamai gwĩlat dumalaumbi, amatam asuptĩ isĩ kwesi bĩmbi, Kunum Yambattok dainan jamĩlan indanelĩñdok itaĩngan tapma ilan tĩ-paĩngĩpaĩngĩle tĩnepi Jerusalem lo ñaĩngĩlĩñ.

⁵⁶ Ñambi, Yesu lonjĩmbi, tapma it sañ jĩmba gĩnañ ipi, nĩsĩngan ñĩndĩñ eĩngĩlĩñ, “Sĩndĩ nĩtek nandañ? Endĩ gwĩlatta nĩm bĩukak bek.”

⁵⁷ Wĩndĩñ eĩngĩlĩñ wĩn kusei ñĩndĩñda: tapma ama biesĩ gĩt Falisi amalĩ Yesu tĩkenelĩndok manda kwambiñ no ñĩndĩñ eu sataĩnguk, “Tĩkap ama nolĩ Yesu delok patak wĩn nandĩlakta, wĩn nĩnbĩ nandĩmbi, en tĩkeneñdok.”

12

*Malialĩ Yesu kĩmkĩmlok tĩ-paĩngĩpaĩngĩle tĩñmĩnguk
(Matayo 26:6-13, Maleko 14:3-9)*

¹ Kamaikamai gwĩlat gama nĩm indaĩñĩmbi, sandap kĩt tambon noĩngan gama palĩmbi, Yesulĩ nolii gĩt Betani it kwelan ña tomguk. Betani wĩn Lasalos, nin Yesulĩ kĩmnan nanin tĩmbi mĩlakuk, endok il kwel.

² Yesulĩ wolok tombĩmbi, nanañ sina tĩ-ñĩmĩmbi, Yesu gĩta nanañ naĩngĩlĩñ endoñnan nanin no wĩn Lasalos, tĩmbi Matalĩ yambi-dĩkĩeĩnguk. Nanañ na-palĩñĩmbi,

3 Malialí wíliñgílo no tákembi, Yesuloñ ña indambi, pñíngip saple míliñ kíndem tuan loloñ síník endok kesí plon yalímipi, kumbam saktí tñmbí kalandañguk. Tñmbi pñíngip saplelok míliñ kíndem walí it gítík wín tokñeñguk. *

4 Tñmbi Yesulok gwañgwañií endoñnan nanin no koi Judas Iskalíot, ama nin endí siñgi kandañ Yesu kanjíkñiílok kísanan kímikuk, endí Malialí kundit tñnguk wala nandum pñmbi eñguk,

5 “Yakai! Nñndí pñíngip saple wín tuatualok kímítnem tuaumda, gwílat noñgandok kena naindok tuan walínin epbi, gumañ pñmbíñesíla emneñ!”

6 Gan endí ama pñmbíñesíla ním nandí-semguk, tambo endí kumbu pa tñngukta tñmbi wíndíñ eñguk. Wín amatamdí Yesu gít gwañgwañiíla mím nem emgíliñ wín Judasí kadíkñembi, walínin gitakan enlok pa eplíñguk.

7 Tñmbi Yesulí Judasla nímmbi eñguk, “Maliala mílap ním míwíñ! Wín nak kímmbambi, nep kíndit taplinekalíñ, wolok itañgan nokok pñíngipna tí-pañgípañgíle tí-namektok endí pñíngip saple wín tuatualok ním kímikuk.

8 Pñmbíñesíli nain tuop sín gíta kuumbi, kíndem ep kímítnekalíñ, gan nakta kwelan ñolok sín gíta papat kwambíñgan ním kuutat.”

Tapma ama biesíli Lasalos bo wíli kímnelíñdok e-sambat tñngíliñ

9 Tñmbi Jelusalem nasi asupgan síník endí Yesu Betani it kwelan pakuk wolok gíngít nandímbi, kanepi bñngíliñ. Tñmbi engot ním. Endí Yesulí Lasalos kímnan nanin tñmbí mílakuk en bo kanepi bñngíliñ.

10-11 Wín Lasalosla tñmbi amatam asuptí Yesulok kandañ ña-talembi, nandí-kílikti tññmíngíliñ, wala tñmbi tapma ama biesíli Lasalos bo wíli kímnelíñdok e-sambat tñngíliñ.

Yesulí ama wapmañ wandin Jelusalem loñguk (Matayo 21:1-11, Maleko 11:1-11, Luka 19:28-40)

12 Kwet salaumbi, amatam kímín gítík gwílatta Jelusalem bñngíliñ endí Yesulí wolok loupi tñnguk manda wín nandíñgíliñ.

13 Nandímbi, Yesulok koi gíngít tíke-loneliñdok komba gandua wandin wolok kíi gayam ombím epbi, it kwet bímbi, telaknan tñmbí indauktok ñambi, ñándíñ kítímbi eñgíliñ, “Hosana! Ní-ta-lona!

Ama ñín Wopumdok koi plon bímbi, Kunum Yambattí gwílam tññmín! Endí Isael nñndok Ama Wapmañni! *

14 Tñmbi Yesulí doñki sim no tñmbí indaumbi, wolok plon pipapi ñañguk. Wín plofet manda ñándíñ youyoulín patak wolok tuop indañguk,

15 “Saion nasi síndí ním mísínelíñ! Wí kawít! Síndok ama wapmañjí doñki nññañ plon pipapi bílak.” *

16 (Nain wolonda Yesulok gwañgwañiíli nek indañguk wolok walan gama ním nandí-dakleñgíliñ. Wín Kunum Yambattí Yesu kímnan nanin tñmbí mílapi, endok pipapal engano wolok undane loñguk, wolok siñgi kandañmek endí nandí-tomgíliñ, wín plofet amalí Yesulok plon wíndíñ indauktok youyoulín, tñmbi wolok tuopgan indañmínguk.)

17 Tñmbi kímín wopum Yesulí Lasalos kítíñmímbi, kímnan nanin tñmbí mílapi, sum gíñañnan nanin lambumbi kañgíliñ, endí yousímmbi, nek indañguk wín e-saktañgíliñ.

18 Kímín gítík Kamaikamai gwílatta Jelusalem bñngíliñ, endí Yesu telak plon tñmbí indanelíñdok ñañgíliñ, wín kusei ñándíñda: Yesulí jimba kundit wandin tñnguk wolok gíngít sapakñeumbi, endí nandímbi, telak plon tñmbí indanelíñdok ñañgíliñ. Ñaumbi,

19 Falisi amalí wín kañbi, nandum tuop ním tñmbímbi, nísíngan ñándíñ eñgíliñ, “Wí kawít! Kwelan kuañ gítíkti en ip klem kunepi ñañ! Nñndí nek kusei kusei tamíñ, walí bien nímnnat wandin inda-daklelak!”

Yesulí enlok kímímñíla plofet manda enguk

20 Amatam gwílatta Kunum Yambat mílelem mñlelem tññmínelíñdok Jelusalem bñngíliñ endok boñgípsínan Grik ama díwín pakíliñ.

21 Filip endí Betsaida it kwet Galilí kwelan nanin, tñmbi sambat walí endoñ bímbi nñngíliñ, “Ama wopum, nñndí Yesu kanep nandamíñ.”

22 Eumbi, Filiptí ñambi, Andlu nímmbí nandumbi, yakan Yesuloñ ñambi, eñgíliñ wolok tuop nñngímík.

23 Tñmbi Yesulí ñándíñ tambane enguk, “Nak Ama Sísiník nokok pipatna engano wolok undane louttok nain walí ip inda-talelak.

* 12:3: Wín wítña típet ba nítek wolok tuop Malialí pñíngip saple koi ‘nad’ kítiñ wín Yesulok kesí plon yalímikuk. * 12:13: Kap 11:25-26 * 12:15: Sekeraia 9:9

²⁴ Wɪn biañgan sɪnɪk. Tɪmbi ñɪndɪñ sanlet: tɪkap nanañ mɪnjɪptɪ kwelan nɪm pɪmbi kɪmbekta, en noñgangot palek. Gan tɪkap endɪ kɪmbekta, endɪ bien asup laliuk.

²⁵ Nin endɪ enlok kuñgun tɪke-kɪmbɪñ dalakta, endok kuñgun papat kwambɪñgan nɪm palmekak. Gan nin endɪ kwelan ñolok kumbi, naka tɪmbi kuñgun enlok nɪm tɪke-kɪmbɪñ dalakta, walɪ wakan kuñgun wɪn tɪke kamaimbi, papat kwambɪñgan palmekak.

²⁶ Wɪn no enlok kena gwañgwana kulakta, endɪ nak nep kle kuwɪn. Nak nep kle kuñpi, natna patetnan endɪ bo palekak. Tɪmbi nokok Bepnalɪ kena gwañgwana kuañ gɪtɪkta kot gɪñgɪt emekak.”

²⁷ Tɪmbi Yesulɪ enlok kɪmla kɪmɪt-nandɪmbi yousɪmbi eñguk, “Man nokok gɪnañna mɪlataumbi, nɪtek ewɪt? ‘Bep, dɪk mɪlap inda-namep tɪlak ñɪn napma tɪke’ wɪndɪñ ewɪt ba? Nɪm a. Wɪn nak mɪlap wɪn bemettok indañgutta tɪmbi wɪndɪñ nɪm eutet.

²⁸ Tambo nak ñɪndɪñ elet, ‘Bep, dɪkok kusaka engano wɪn tɪmbɪ inda-dakleumbi, kokalɪ wopum dawɪn.’”

Yesulɪ wɪndɪñ eumbi, kunum gɪnañ nanin manda nolɪ ñɪndɪñ eu pɪñguk, “Nokok kusatna engano wɪn ikan tɪmba inda-dakleumbi, kotnalɪ wopum dañguk, tɪmbi wɪndɪñgangot bɪndambo tɪmbetat.”

²⁹ Kɪmɪn gɪtɪk wolok pakɪlɪñ endɪ kɪtɪkɪtɪ wɪn nandɪmbi, dɪwɪndɪ “Dɪlɪmat kɪtɪlak” eumbi, dɪwɪndɪ “Eñalo nolɪ manda nɪlak” wɪndɪñ eñgɪlɪñ.

³⁰ Tɪmbi Yesulɪ tambane enguk, “Manda walɪ nak nep tɪmbɪ plaptauktok nɪm, walɪ sindɪ sep tɪmbɪ plaptauktok pɪlak.

³¹ Man ñɪndɪñgɪt nain inda-taleumbi, ñɪndɪñ indaukak: Kunum Yambattɪ kwelalok amatam gɪtɪk yambɪ-danbi, tambonjɪ ombɪ-tɪkenelɪñdok eu taleukak, tɪmbi kwet ñolok kandɪkñe Satan en wakan wɪlɪ pɪukak.

³² Gan natnalok kandañ wɪn ñɪndɪñ: nak kwelan nanin nep loumek, nak amatam gɪtɪktɪ nokoñ bɪmbɪlok telak dɪlɪ-tom-semetat.”

³³ Yesulɪ wɪndɪñ eñguk, wɪn endɪ kɪmkɪm nɪtein kɪmbektok wɪn e-dakleñguk.

³⁴ Tɪmbi amatamdɪ tambane nɪñgɪlɪñ, “Manda youyoulɪn patak walɪ Mesia papat kwambɪñgan kuuktok eumbi pa nandɪñgɪmɪñ. Nɪtek tɪmbi dɪk Ama Sɪsɪnɪk kloñbat plon tɪke-loumbi kɪmbektok elañ? Dɪk Ama Sɪsɪnɪk nɪtein wandin ñala manda wɪn elañ?”

³⁵ Tɪmbi Yesulɪ enlok plon manda embi, ñɪndɪñ enguk, “Kolsalenlɪ nain dumangangot gama sindok boñgɪpsɪnan pat-samekak. Nɪm kañbi kɪlɪmdɪ sapma kleuk, wala tɪmbi sindɪ kolsalen gama pat-samlak tuop wolok gɪnañ yousɪmbi kunekalɪñ. Neta, kɪlɪm gɪnañ kulaktɪ dendɪñ ñalak wala nɪm nandɪ-daklelak.

³⁶ Wɪndɪñda tɪmbi kolsalendok kuseilɪ sɪn gɪta gama palɪñlɪmbi, sindɪ kolsalen molom indanelɪñdok en nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪnekalɪñ.”

Yesulɪ wɪndɪñ eu taleumbi, amatam yambɪk bim ñambi, yambɪ-semɪm pa kuñguk.

Yesu nɪm nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmañdɪ tuanjɪ ombɪ-tɪkenekalɪñ

³⁷ Yesulɪ jimba kundit asupgan amatamdok dausɪnan ip tɪñguk, gan asuptɪ wandingan embi gɪñgɪnembɪ, en Mesia wɪn nɪm nandɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ.

³⁸ Wɪn plofet Aisaialɪ manda no youkuk patak walɪ bien tɪmbektok wɪndɪñ indañguk. Manda wɪn ñɪndɪñ,

“Wopum, nɪndɪ gɪñgɪt manda eñgɪmɪñ

wɪn amatam tɪpet sɪnɪktɪ nandɪ-kwambɪñ dañgɪlɪñ,
ba dɪkok gembɪñga daut semguñ wɪn ka-dakleñgɪlɪñ.” *

³⁹ Endɪ Yesu nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪnelɪñdok tuop nɪm. Wolok kusei wɪn Aisaialɪ ñɪndɪñ youkuk,

⁴⁰ “Nak Kunum Yambattɪ endok dausɪ masipbi, gɪnañjɪ tɪmba kwambɪñ dañguk.

Nɪm kañbi, endɪ dausɪlɪ nokok kunditna kañbi, gɪnañjɪlɪ nandɪ-kɪlɪñ embi,

tambanem, nokoñ bɪumbi,
natna ep tɪmba kaikta-talenekalɪñ.” *

⁴¹ Aisaialɪ wɪndɪñ youkuk, wɪn kusei ñɪndɪñda: Kunum Yambattɪ Mesialok kusal engano wɪn Aisaia itañgan daulɪmɪm kañbi, endɪ nepek eukak ba tɪmbekak wolok plon youkuk.

⁴² Ganmek nain wologan Juda ama biesɪlok boñgɪpsɪnan bo asuptɪ Yesu nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪñgɪlɪñ, gan endɪ Falisi amala mɪsɪñgɪlɪñda tɪmbi wɪn nɪm e-indañgɪlɪñ. Nɪm kañbi, endɪ it kiyau gɪnañ nanin ep kle-kolɪmbi, pawan kunelɪñ.

⁴³ Ama walɪ amatam eni-kɪndem dañ wala nandɪ-galk wopum tɪñgɪlɪñ, ganmek Kunum Yambattok kandañ nandɪ-galk wopum wandin nɪm tɪmbi, nandɪ-kɪlɪktɪnjɪ kɪmɪt-semɪñgɪlɪñ.

⁴⁴ Tĩmbi Yesulĩ wopungan kitĩmbi, ñĩndĩñ eu pĩnguk, “Nak nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namlaktĩ nakgot nĩm nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namlak, tambo endĩ Bep nak nanĩ-mukuk en bo nandĩ-kĩlĩktĩ tĩñmĩlak.

⁴⁵ Wĩndĩñgangot nak nambĩlaktĩ nanĩ-mukuk en bo kalak.

⁴⁶ Amatam nak nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-namañ, endĩ kĩlĩm gĩnañ nombo nĩm kunelĩñdok nak kolsalen wandĩn kwelan pĩ indaĩngut.

⁴⁷ Nak kwelan kuañ yambi-danbi, endok kolanjĩlok tambon ewa taleuktok nĩm indaĩngut. Tambo nak kolanjĩlok tambonnan nanĩn yapma tĩkeuttok indaĩngut. Kusei wala tĩmbi tĩkap ama nolĩ nokok mandana nandĩ-kĩmkĩmnelakta, natna en ka-danbi, endok tambon ewa talelak wĩndĩñ nĩm tĩlet.

⁴⁸ Tambo nin endĩ nak siĩgi wĩt-nambi, nokok mandana nĩm nandĩ-dasilak en ka-danbi, tambon eu taleuktok no patak, wĩn nak manda eĩngut walĩ wakan en kwet nain taletalenan ka-danbi, tambon ombĩ-tĩkeuktok eu taleukak.

⁴⁹ Wĩn kusei ñĩndĩñda: nak natnalok nanandĩnala manda nĩm eĩngut. Tambo Bep nak nanĩ-mukuk en wakan nak manda nek ba nĩtek eelok wĩn nanĩ-dĩkĩñeĩnguk.

⁵⁰ Tĩmbi nak ñĩndĩñ nandĩ-kĩlĩñ elet: endĩ manda euttok nanĩ-dĩkĩñeĩnguk, manda walĩ amatam ep tĩmbĩmbi, kuĩngu taletalen nĩmnat kunekalĩñ. Wĩndĩñda tĩmbi nak endĩ manda nĩtek eelok nanguk, wolok tuopgangot pa elet.”

Yesulĩ kĩmbepi, gwaĩngwaĩnii tĩ-paĩngĩpaĩngĩle tĩ-semguk

13

Yesulĩ gwaĩngwaĩnilok kesĩsĩ wĩlĩt-semguk

¹ Kamaikamai gwĩlat indaup tĩmbĩmbi, Yesulĩ kwelan ñolok bimbi, Beuloñ undane lololok nain indaĩnguk wĩn ka-nandĩ-dakleĩnguk. Endĩ ama nin kwelan ñolok en kĩmĩt-kle kuĩngĩlĩñ wĩn ep galk tĩ-ta-bĩnguk, tĩmbi yousĩmbi, kwelan gama kuĩnguk tuop ep galkta tĩnguk wĩn daut semguk.

² Yesu gĩt gwaĩngwaĩnii endĩ tim nanañ na-palĩñĩlĩmbi, ñĩndĩñ indaĩnguk: Satandĩ Judas, Simon Iskaliottok nĩññañ, enda ikan gĩnan gĩnañ nanandĩ mĩmbi, Yesu kanjĩkĩnii lok kĩsĩnan kĩmĩlektok nĩnguk.

³ Gaĩngan Yesulĩ nandĩnguk, wĩn Beptĩ nepek gĩtik endok kiinan kĩmĩlĩmbi ka-dĩkĩñeĩnguk, tĩmbi endĩ Kunum Yambattoñnan nanĩn pĩnguktĩ endoñ undane louptok tĩnguk. Wĩndĩñ nandĩñĩpi,

⁴ nanañ na-pakĩlĩñnan nanĩn mĩlapi, dasindasin ombap kiundĩp kĩmĩpi, tĩmbĩkalanda no tĩkernbi, boĩngĩunan temguk.

⁵ Tĩñĩpi, tuk jawañ gĩnañ wĩlĩ pĩumbi, kusei kĩmĩpi, gwaĩngwaĩnii kesĩsĩ wĩlĩt-sembi, tĩmbĩkalanda boĩngĩunan temguk walĩ tĩmbĩ kalandaĩnguk.

⁶ Wĩndĩñ tĩ-sem-ta-ñakap, Simon Petoloñ bĩ tombĩmbi nĩnguk, “Wopum, nĩm kañbi dĩkĩ nokok kesĩtna wĩlĩlep tĩmbeñ a.”

⁷ Eumbi tambane nĩnguk, “Natna nek tĩ-samlet wolok kusei wĩn dĩk man ñĩndĩñgĩta nĩm nandĩ-daklelañ, gan gamamek nandĩ-tombekañ.”

⁸ Eumbi, Petolĩ kĩmĩsip tĩñmĩmbi nĩnguk, “Dĩk nain no ba nola nokok kesĩtna no nĩm wĩlĩt-namekañ.” Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Tĩkap nak nĩm wĩlĩt-gametetta, dĩk nokok gĩngĩt yousĩm kuuñdok tuop nĩm.”

⁹ Eumbi, Simon Petolĩ nĩnguk, “Wopum, tĩkap wĩndĩñda, dĩk nandĩ-nambi, kesĩtnaĩngot nĩm wĩlĩt-nameñ, tambo dĩk nokok kĩtna ba kumbana wakĩt wĩlĩt-namekañ!”

¹⁰ Eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Nin endĩ tuk ikan ik, endĩ jamilan sĩsĩnik, gan kesĩĩngot wĩlĩwĩlĩttok. Tĩmbi gĩnañjĩlok kandañ sĩndĩ jamilan sĩnik, gan gĩtik sĩnik nĩm.”

¹¹ Yesulĩ nin sĩniktĩ en kanjĩkĩnii lok kĩsĩnan kĩmĩpi tĩnguk wĩn ikan ka-nandĩngukta tĩmbi ñĩndĩñ eĩnguk, “sĩndĩ gĩtik sĩnik jamilan nĩm.”

¹² Yesulĩ gwaĩngwaĩnilok kesĩsĩ wĩlĩt-talembi, dasindasin ombap bĩndambo dasĩmbi, kwel kĩnjannan undane ña pip papi enĩ-nandĩnguk, “Sĩndĩ nak nek tĩ-samĩt wolok kusei ka-nandĩ-tomañ ba nĩm? Wĩn ñĩndĩñ:

¹³ nak sĩndok Sanĩndaĩtsĩ ba Wopumjĩ kuletta tĩmbi sĩndĩ ‘Nĩnĩndaĩt’ ba ‘Wopum’ nanañ wĩn dĩndĩm eañ.

¹⁴ Wĩndĩñda tĩkap nak sĩndok Wopumjĩ ba Sanĩndaĩtsĩlĩ sĩndok kesĩsĩ wĩlĩt-sam-taleletta, sĩngan kesĩsĩ tambo wĩlĩlĩm tĩ-ta-kulok.

¹⁵ Nak telak wĩn daut samĩt, wĩn sĩndĩ bo nak nomĩk kosĩ gĩngĩt wĩn biu pĩumbi, nak tĩ-samĩt wĩndĩñgan sĩndĩ tambo tĩke-kĩmĩt tĩ-kunekalĩñ.

¹⁶ Biañgan ñak. Nak ñindíñ sanlet: kena gwañgwa sɪlanindí molomjɪlok kapmainan kuañ, tím̄bi ama kena tɪndílok ení-mulɪm ñañ endí bo nin ení-mukuk endok kapmainan kuañ.*

¹⁷ Sɪndí nepek sanít wolok walan ip nandí-dakleañda, tɪkap sɪndí wolok tuop tɪ-kunekaliñda, sɪndí Kunum Yambattok dainan amatam dɪwɪn yapma kle-patnekalíñ.”

Ama nin Yesu kanjɪkɪiilok kɪsɪnan kɪmɪpi tɪñguk wɪn inda-dakleñguk

(Matayo 26:20-25, Maleko 14:17-21, Luka 22:21-23)

¹⁸ Tím̄bi Yesulí yousɪm̄bi enguk, “Nak sɪndí gɪtɪk amatam dɪwɪn yapma kle-patnekalíñ wɪndíñ nɪm̄ elet. Nak ama ñitein nokok gwañgwanai kunelíñdok ep kasɪleñgut wɪn nandí-dakle-samlet, tím̄bi nak nin kasɪleñgut wɪn plofet manda no youyoulɪn patak walí bien tím̄bektok kasɪleñgut. Wɪn ñindíñ, ‘Ama no notna wandin nakɪta yakan nanañ nalak, endí kanjɪk tɪ-namlak.’ ✱

¹⁹ Nak man ñɪn wolok plon itañgan kasat tɪ-samlet, wɪn kusei ñindíñda: wɪndíñ inda-namumek, sɪndí nokok kusatna papat kwambíñ wɪn nandí-kwambíñ danekaliñ.

²⁰ Nak kusatnala elet walí biañgan sɪnɪk. Tím̄bi ñindíñ sanlet: nin endí nak ama nɪ-mukut enda not tɪñmɪlak, endí Kunum Yambattok dainan nak wakan not tɪ-namlak, tím̄bi nin endí not tɪ-namlak, endí nak naní-mukuk enda bo not tɪñmɪlak.”

²¹ Yesulí wɪndíñ e-talembi, gɪnañ mɪlata-sɪnɪk taumbi, indañgan e-daklembi enguk, “Manda et walí biañgan sɪnɪk, wɪn nak ñindíñ sanlet: sɪndoñnan nanin noli bola tɪ-nambi, kanjɪknaïlok kɪsɪnan napiletak.”

²² Tím̄bi gwañgwañiilí Yesulí ninda sɪnɪk eñguk wala gama nɪm̄ nandí-daklembi, nandí-bendí wopum tím̄bi, tambo ka tɪñgɪlɪñ.

²³ Tím̄bi endoñnan nanin no, wɪn gwañgwa nin Yesulí gɪnañlí kasɪleñguk † endí Yesulok ñasɪñgan kii dɪndíñ kandañ pakuk,

²⁴ wala tím̄bi Petlolí enda kiilí walawala tím̄bi nɪñguk, “Ninda sɪnɪk elak wɪn dɪk nɪ-ka!”

²⁵ Wɪndíñ tím̄bɪmbi, gwañgwa walí Yesulok kandañ ñaña embi nɪ-nandíñguk, “Wopum, wɪn nin?”

²⁶ Eumbi, Yesulí tambane nɪñguk, “Nak plaua nanañ dɪp ñɪn wɪtna gɪnañ wɪsɪmbi, mɪwam nambetak en wakan.” Wɪndíñ eñɪpi, plaua nanañ dɪp wɪn wɪsɪmbi, Judas Simon Iskaliottok nɪñañda mɪumbi

²⁷ tɪkeumbi, wolongan Satandí Judaslok gɪnañ pɪ-ñɪmɪñguk. Tím̄bi Yesulí nɪñguk, “Dɪk nepek tím̄bep tɪlañ wɪn platik sɪnɪk tɪ.”

²⁸ Endí wɪndíñ eñguk, gan nanañ na-pakɪlɪñ dɪwɪn noli endí kusei nekta wɪndíñ nɪñguk wɪn nɪm̄ nandí-dakleñgɪlɪñ. Nɪm̄ nandí-daklembi,

²⁹ Judaslí endok mɪnemjɪ ka-dɪkɪeñgukta tím̄bi dɪwɪndí Yesulí Judasla ñindíñ ba nek nɪñguk wɪndíñ nandíñgɪlɪñ, “Dɪk ñambi, gwɪlatta nek nanalok tɪpɪkamɪñ wɪn tua,” ba “Pɪmbɪñesɪla mɪnem em.”

³⁰ Tím̄bi Judaslí nanañ dɪp wɪn tɪke-taleumbi, wolongan walinin kɪlɪm̄ gɪnañ pɪm̄ ñañguk.

Yesulí gwañgwañii tambo tɪke-galk tɪnelíñdok ení-dɪkɪeñguk

³¹ Judaslí walinin ip pɪm̄ ñaumbi, Yesulí gwañgwañii dɪwɪn ñindíñ enguk, “Ama Sɪsɪnɪk nokok kusatna engano walí man inda-dakleupi tɪlak, tím̄bi nek inda-namepi tɪlak, walí Kunum Yambattok kusal engano wɪn tím̄bi inda-dakleukak.

³² Tɪkap nak endok kusal engano wɪn tím̄ba inda-daklelakta, nain nɪm̄ ombataumbi, endí bo nokok kusatna engano wɪn tím̄bi inda-dakleukak.

³³ Gwañgwanai, nak nain dumangot gama sɪn gɪta kuutat. Kukap ñawambi, sɪndí nep lonjɪnekalíñ, gan nak Juda ama biesɪla engut wɪndíñgangot sɪnda ñindíñ sanlet, ‘Nak ñautatnan sɪndí ñanelíñdok tuop nɪm̄.’

³⁴ Wɪndíñda tím̄bi nak endíkeñe manda kombɪn sanbi, sɪndí gɪnañjɪlɪ tambo tɪke-galk tɪnelíñdok sani-dɪkɪeñet, wɪn nak sep galk tɪ-samguttɪ tɪ-samlet, telak wolok tuopgan sɪndí bo tambo tɪke-galk tɪnekalíñ.

³⁵ Tɪkap sɪndí wɪndíñ tɪ-kunekaliñda, amatam gɪtɪktɪ sɪndí nokok gwañgwanai kuañ wɪn sambí-nandí-tomnekalíñ.”

Yesulí Petlolok e-semɪn wɪn eu indañguk

(Matayo 26:31-35, Maleko 14:27-31, Luka 22:31-34)

* **13:16:** Manda wolok walan wɪn ñindíñ: tɪkap Yesulí siñgin tɪke-pɪmbi, gwañgwañii ep kɪmɪkukta, endok gwañgwañiilí tambo wɪndíñgangot tɪlok. ✱ **13:18:** Kap 41:9 † **13:23:** Yoanelí enlok plon e-you tɪñguk, gan enlok koi tɪke-louktok nɪm̄ nandímbi, eu inda-dakleñguk.

³⁶ Tĩmbi Simon Petlolĩ Yesu nĩ-nandĩnguk, “Wopum, dĩk dendĩñ ñaukañ?” Eumbi tambane nĩnguk, “Nak ñautatnan dĩk man ñĩn nep klem ñauñdok tuop nĩm, gan gamamek dĩk nep klembi ñaukañ.”

³⁷ Eumbi nĩ-nandĩmbi eñguk, “Wopum, nĩtek tĩmbi nak man ñĩn gep klem ñauttok tuop nĩm? Nak kuñguna bĩmbi, kĩm-gamettok pañgĩtam patet.”

³⁸ Wĩndĩñ eumbi, Yesulĩ nĩnguk, “Ba dĩkok kuñguñga bĩmbi, kĩm-nametañ ba? Wĩn biañgan nĩm! Nak ñĩndĩñ ganlet: puputti gamañ nĩm kĩtĩñĩlĩmbi, dĩk naka nain tĩpet gĩt no e-sembe tĩ-nametañ.”

14

Kunum Yambattoñ lololok telak noñgangot wĩn Yesu en wakan

¹ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Gĩnañjĩ mĩlataumbi, nandĩ-bendĩ wopum tañ wĩndĩñ nombo nĩm tĩnekalĩñ. Tambo sĩndĩ Kunum Yambattok plon panjañganembi, wĩndĩñgangot nokok plon panjañgane-ta-kunekalĩñ.

² Nokok Bepnalok il kuseinan it gĩnañ asup patak. Nĩm palĩmda, nak ñĩndĩñ nĩm sanbet, ‘Nak ñambi, it tĩwĩlĩ dĩkĩne tĩ-sametat.’

³ Tĩmbi nak ñambi, it tĩwĩlĩ dĩkĩne tĩ-sam-talemek, undane bĩmbi, sanañgĩlambi, sĩndĩ bo natna kuutatnan kunelĩñdok ñanekamĩñ.

⁴ Tĩmbi nak kwet delok ñautat, wolok telak wĩn sĩndĩ ip nandĩ-taleañ.”

⁵ Tĩmbi Tomasĩ nĩnguk, “Wopum, dĩk dendĩñ ñaukañ wĩn nĩndĩ nĩm nandĩ-dakleamĩñ, wala tĩmbi telak wĩn nĩtek nandĩ-dakleneñ?”

⁶ Eumbi nĩnguk, “Natna telaktok kusei, manda biañgan sisĩnĩktok kusei, ba kuñgu sisĩnĩktok kusei. * Nak napma klembi, Beptoñ tomtom wĩn no nĩm sisĩnĩk patak.

⁷ Sĩndĩ nak nandĩ-kĩliñe tĩ-namumda, Bepna bo nandĩñmĩnelĩñ. Tĩmbi sĩndĩ man kusei kĩmĩpi, en nandĩ-kĩliñ tĩñmañ. Biañgan ñak, sĩndĩ en ikan kañgĩlĩñ.”

⁸ Tĩmbi Filiptĩ nĩnguk, “Wopum, dĩk Bep dau nĩmumbi, nandĩna tuop tĩ-nĩmek.”

⁹ Eumbi nĩnguk, “Filip, nak nain ombapgan sĩn gĩta ip kuñgut, ganmek dĩk nokok kusatna gama nĩm nambĩ-nandĩ-tomlañ ba? No en nak nambĩngukĩtĩ Bep ip kañguk. Wĩndĩñda dĩk nekta ‘Bep dau nĩmekañ’ elañ?

¹⁰ Bepĩ nokok gĩnañ palĩmbi, nak endok gĩnañ patet. Dĩk wĩn nĩm nandĩ-kwambĩñ dalañ ba? Nĩtĩ noñgan tamĩkta tĩmbi nak manda sanlet wĩn natnalok nanandĩnala nĩm pa elet. Tambo Bep nokok gĩnañ pataktĩ enlok kenan pa tĩlak.

¹¹ Bepĩ nokok gĩnañ palĩmbi, nak endok gĩnañ patet, sĩndĩ manda wĩn nandĩ-kwambĩñ da-kunekalĩñ. Tĩkap sĩndĩ nak wĩndĩñ eletta tĩmbi wĩn nandĩ-kwambĩñ danelĩñdok tuop nĩmda, kundit ep tĩmbambi kañgĩlĩñda tĩmbi wĩndĩñ tĩnekalĩñ.

¹² Biañgan sisĩnĩk, sĩndĩ kunditnala tĩmbi wĩndĩñ tĩnekalĩñ.

Tĩmbi kundit tĩndĩlok kandañ nak ñĩndĩñ sanlet: nĩn endĩ nak nandĩ-kĩlĩktĩ tĩ-nam tĩ-kulakta, endĩ bo kena ba kundit natna tĩlet wĩndĩñgangot tĩmbekak. Tĩmbi endok kenan ba kundil walĩ natna kena ba kundit tĩñgut wĩn makleukak. Wĩn kusei ñĩndĩñda: nak Bepnalolĩ loutat.

¹³ Lowambi, sĩndĩ nokok kotnalok plon kĩtĩ-nambi, nek ba nek tĩ-samettok nani-nandĩañ, wolok tuop nak Nĩñañdĩ Bepnalok kusal engano wĩn tĩmba inda-dakleuktok tĩ-sametat.

¹⁴ Wĩn tĩkap sĩndĩ nokok gĩñgĩtnai kuañda tĩmbi nek ba nek tĩ-samettok nani-nandĩnekalĩñda, natna wĩn tĩ-sametat.”

Yesulĩ Dĩndĩm Woñ nĩ-mulĩm pĩuptok e-kwambĩñ dañguk

¹⁵ Tĩmbi Yesulĩ yousĩmbi, gwañgwañiila ñĩndĩñ enguk, “Tĩkap sĩndĩ gĩnañjĩlĩ nep galk tañda, nak sĩndĩ nek tĩnelĩñdok san-dĩkĩnelet wolok tuop tĩ-kunekalĩñ.

¹⁶ Tĩmbi nak Bepta nĩ-nandĩwambi, endĩ sĩndok Pañgembĩlanjĩ no nĩ-mulĩm pĩumbi, nokok kĩnjan sĩn gĩta papat kwambĩñgan kuukak.

¹⁷ Nak Dĩndĩm Woñ Beptok kusal sisĩnĩk wĩn tĩmbĩ inda-daklelak enla elet. Kwelalok gĩñgĩtĩñi endĩla en nĩm ka-nandañ ba en nĩm nandĩñmañ, wala tĩmbi endĩ en kasĩlenelĩñdok tuop nĩm. Gan Woñ walĩ sĩn gĩta kulak, tĩmbi sĩndok gĩnañjĩ gĩnañ pĩmbi, palekakta tĩmbi sĩndĩla en nandĩ-kĩliñ tĩñmañ.

¹⁸ Nak sambiwambi, pañgembĩlanjĩ nĩmnat nomĩk nĩm kunekalĩñ. Nĩm. Nak sĩndoñ undane bĩutat.

¹⁹ Wĩn nain nĩm ombataumbi, kwelalok gĩñgĩtĩñiĩ nombo nĩm nambĩnekalĩñ, gan sĩndĩla bĩndambo nambĩnekalĩñ. Tĩmbi nak papat kwambĩñgan kuletta tĩmbi sĩndĩ bo kunekalĩñ.

* **14:6.** Yesu en wakan telak Kunum Yambattoñ ñolok wĩn dau nĩmlak, endok kusal wĩn tĩmbĩ inda-dakle-nĩmlak, tĩmbi kuñgu sisĩnĩk nĩmlak.

²⁰ Sɪndɪ bɪndambo nambɪmek, nɪndɪn̄ ka-nandi-daklenekalɪn̄: nak Beptok gɪnañ patet, tɪmbi sɪndɪ nokok gɪnañ palɪmbi, nak sɪndok gɪnañ patet.

²¹ Nin endɪ nokok endɪkɪne mandana nandi-dasimbi kɪmɪt-kle-kulakta, endɪ wakan gɪnañlɪ nep galk tambɪ, nep kasɪlelak. Tɪmbi nin endɪ wɪndɪn̄ tɪ-namlak, en wakan Bepnalɪ tɪke-galk taukak, tɪmbi natna bo en tɪke-galk tambɪ, nokok kusatna tɪmba inda-dakle-nɪmekak.”

²² Tɪmbi Judas no, wɪn Judas Iskaliot en nɪm, walɪ Yesu nɪ-nandiɪmbi eñguk, “Wopum, nɪtek tɪmbi dɪkok kusaka wɪn nɪndañgot tɪmbɪ inda-dakle-nɪmep elañ, gan kwelalok amatam dɪwɪnda nɪm?”

²³ Tɪmbi Yesulɪ tambane nɪñguk, “Tɪkap nolɪ gɪnañlɪ nep kasɪle-kulakta, endɪ nokok mandana kɪmɪt-kle-kulak. Tɪmbi Bepnalɪ ama wandin wɪn tɪke-galk tambɪ, Bep nɪtɪ endoñ bɪmbi, en gɪta yakan papat kwambiñgan kundekamɪk.

²⁴ Gan nin endɪ gɪnañlɪ nɪm nep kasɪle-kulakta, endɪ nokok mandana nɪm kɪmɪt-klelak. Tɪmbi manda sanbambi nandañ wolok kandañ wɪn nɪndɪn̄: wɪn natnalok manda nɪm, wɪn Bep nin nak kwelan nani-mukuk enlok mandan.

²⁵ Nak gama sɪn gɪta kuñɪpi, nepek gɪtɪk wɪn sani-ta-bɪlet.

²⁶ Gan gamanda Beptɪ sɪndok Pañgembɪlanjɪ, wɪn Dɪndɪm Woñ, nɪ-mulɪm pɪmbi, nokok kɪnjannan sɪn gɪta kuukak. Tɪmbi endɪ wakan nepenepek gɪtɪk sani-daut tɪ-sambi, natna manda sangut gɪtɪk wɪn tɪmbɪ kaikta-samumbi, bɪnda nandi-tomnekalɪn̄.

²⁷ Nak sambɪk bɪmbi, nokok busukna bɪsɪkñat pat-samektok samlet. Busuk samettok pat-namlak walɪ busuk kwelan nanin wandin nɪm. Nak busuk wɪn samletta tɪmbi sɪndok gɪnañjɪlɪ mlɪlataumbi, mɪsɪmɪsɪ nɪm tɪnekalɪn̄.

²⁸ Nak manda nɪndɪn̄ ikan sanbambi nandiñ, ‘Nak sambɪk bɪmbi, n̄akap, sɪndoñ bɪndambo undane bɪutat.’ Sɪndɪ gɪnañjɪlɪ biañgan nep galk tambɪ, nep kasɪle-kuumda, nak Beptoñ ñautat wala sɪndɪ naka tɪmbi nandi-sɪlɪsɪlɪ tɪnelɪn̄. Neta, Bepnalɪ nak napma klembi, loloñ sɪnɪk patakta.

²⁹ Nepek gamamek indaukak wɪn nak man nɪn itañgan sanɪ-talelet, wɪn kusei nɪndɪñda: nak sanɪt wolok tuop indaukak, wolondamek sɪndɪ nak manda biañgan elet wɪn gumañ nandi-kwambiñ danekalɪn̄.

³⁰ Nak sɪn gɪta manda nombɪ yousɪm sansanlok nain lakatgot pat-namlak, wɪn kusei nɪndɪñda: kwettok kandɪkɪne ama Satan endɪ nep tɪmbɪ kolauttok bɪupi tɪlak. Endɪ nepek no tɪ-namektok gembɪ nɪm palmɪlak,

³¹ gan nak wandingan embi nɪm kɪmɪsɪp tɪñmɪlet. Tambo nak Bepna gɪnañnalɪ kasɪlelet wɪn kwelan kuañdɪ nambi-nandi-daklenelɪñdok Bepnalɪ nani-dɪkñeñguk wolok tuopgan tɪlet.

Ale, ip mlɪlapi, pɪm ñana.”

15

Wain komba sɪsɪnɪk wɪn Yesu en wakan

¹ Tɪmbi Yesulɪ yousɪmbi, gwañgwañiila enbi eñguk, “Natna wain komba sɪsɪnɪk, tɪmbi nokok Bepnalɪ wain kenalok kandɪkɪne ama.

² Endɪ nokok kɪtna gayam bien nɪm laliañ gɪtɪk wɪn dombɪmbi, ep kolɪm ñalak. Tɪmbi nokok kɪtna gayam bien laliañ walɪ bien lali-sɪnɪk tanelɪñdok endɪ tɪ-dɪndɪme kena pa tɪlak.

³ Tɪmbi komba kii gayam bien lalilalilok tɪ-dɪndɪm eañ, wandin nak manda sanbambi nandi-dasiñgɪlɪn̄ walɪ ikan sep tɪ-dɪndɪm eumbi, Kunum Yambattok dainan dɪndɪm indañgɪlɪn̄.

⁴ Tɪkap kii gayamdɪ komba plon nɪm yousɪm patakta, walɪ engan bien laliuktok tuop nɪm, wɪndɪñgangot tɪkap sɪndɪ natnalok plon nɪm yousɪm pakañda, bienjɪ lalinelɪñdok tuop nɪm. Wɪndɪñda tɪmbi sɪndɪ natnalok plon yousɪmbi pat-ta-kunekalɪn̄, tɪmbi natna sɪndok plon yousɪmbi pat-ta-kuutat.

⁵ Natna wain komba, tɪmbi sɪndɪ nokok kɪtna gayam. Nin endɪ nokoñ yousumbi, nak bo endoñ yousɪletta, walɪ wakan bien asup pa lalilak. Wɪn kusei nɪndɪñda: nak napma klembi, bien lalilalilok telak no nɪm patak.

⁶ Tɪkap ama nolɪ nokoñ nɪm yousɪmbi patakta, endɪ komba gayam dombɪ kokottok wandin: wɪn tɪke kolɪmbi, yañetaumbi, kii gayam dɪwɪn gɪta ep kiupi, komba gɪnañ ep siu dɪndɪlok.

⁷ Tɪkap sɪndɪ nokoñ yousɪm pakañ, tɪmbi nokok mandana nandi-dasiañgɪlɪn̄ wɪn kɪmɪt-kle-kuañda, sɪndɪ Kunum Yambattɪ wɪndɪn̄ ba wɪndɪn̄ tɪ-samektok nandañ wala kɪndem nɪ-nandumbi, nandi-samekak.

⁸ Nandi-samumbi, sindi telak wɪndiñ plon bien asup laliumbi, nokok gwañgwanai kuañ wɪndiñ inda-daklelak, tɪmbi nokok Bepnali kot gɪñgɪt tɪkelak.”

⁹ Yesuli yousɪmbi, gwañgwañiila enguk, “Beptɪ nep galk tañguk, wɪndiñgangot nak sep galk tañgut. Tɪmbi nak yousɪmbi, sep galk ta-ñauttok sindi nokoñ yousɪm patnekalɪñ.

¹⁰ Wɪn natna Bepnalok endikñe mandan kɪmɪt-kle-talembi, endoñ yousɪm patet, tɪmbi endi yousɪyousɪñgan nep galk talak, wɪndiñgangot tɪkap sindi nokok endikñe mandana kɪmɪt-kleañda, sindi nokoñ yousɪm patnekalɪñ, tɪmbi nak yousɪyousɪñgan sep galk tautat.

¹¹ Wɪn nak sɪmba sasat nandiɪlet wɪn sindi bo nandiɪmbi, gɪnanjɪ gɪnañ tokñeumbi pat-samektok nandiɪlet, wala tɪmbi nokok mandana kɪmɪt-klenelɪñdok sanɪt.

¹² Tɪmbi endikñe mandana wɪn ñɪndiñ: nak sep galk tañgut, wɪndiñgangot sindi gɪnanjɪlɪ tambo tɪke-galk tɪ-ta-kunekalɪñ.

¹³ Tɪkap ama noli noliila ep galk tambɪ kɪm-semekta, endi ep galk tɪndɪlok telak diwɪn gɪtik patak wɪn makle-sɪn tauk.

¹⁴ Tɪmbi tɪkap sindi nokok endikñe mandana kɪmɪt-kle-kuañda, sindi nokok notnai sɪnɪk inda-dakleañ.

¹⁵ Nak sinda kena gwañgwa nombo nɪm sanlet, tambo nak sinda nokok notnai sanɪ-talelet. Wɪn kusei ñɪndiñda: kena gwañgwalɪ molomdi nek nandi-sambat tɪlak wɪn nɪm nandɪlak, gan nokok Bepnali nepek gɪtɪñgɪtɪk nanguk wɪn nak sinda sanɪ-dakle-talewambi, sindi ikan nandi-taleañ.

¹⁶ Sɪndi nak nɪm nep kasɪleñgɪlɪñ. Tambo natna sep kasɪlembi, ñɪndiñ tɪnelɪñdok sep dangut: sindi ñambi, bienjɪ tɪmbi indaukuk, wɪn bien papat kwambiñgan palekak wandin. Wɪndiñ indaumeɪ, sindi nokok kotna plon Bep kɪtɪñmɪmbi, nepek no ba no tɪ-samektok nɪ-nandañ, endi wolok tuop sɪnɪk tɪ-samekak.

¹⁷ Nak endikñe manda ñɪn bɪndambo sanba nandiwɪt: sindi gɪnanjɪlɪ tambo tɪke-galk tɪ-ta-kunekalɪñ.”

Gwañgwañiilok mɪlap inda-semekak wala Yesuli eu inda-semguk

¹⁸ Yesuli bɪndambo yousɪmbi, ñɪndiñ enguk, “Amatam kwelalok gɪñgɪt kuañdi nandi-kunjɪtta tɪ-samumbi, wolonda sindi nɪm nandi-kamalanekalɪñ, wɪn kwelalok gɪñgɪt kuañdi dama naka ip nandi-kunjɪtta tɪ-namgɪlɪñ.

¹⁹ Sɪndi kwelalok gɪñgɪt kuumba, endi sinda nandum endok nosii tɪmbɪmbi, sep galk tanelɪñ. Gan nak endok boñgɪpsɪnan nanin sep kasɪlewambi, sindi natnalok gɪñgɪtnai kumbi, kwelalok gɪñgɪt nombo nɪm kuañ. Kusei wala tɪmbi endi sinda nandi-kunjɪtta tɪ-samañ.

²⁰ Sɪndi manda ñɪn dama sangut wɪn nandi-tombɪt, ‘Kena gwañgwa sɪlanindi molomjɪlok kapmainan kuañ.’ * Kusei wala tɪmbi tɪkap kwelalok gɪñgɪtñiilɪ nak nep tɪmbi kolauttok nep kle-gɪmgɪm eñgɪlɪñda, wɪndiñgangot sindi bo sep tɪmbi kolanelɪñdok sep kle-gɪmgɪm enekalɪñ, tɪmbi tɪkap endi nokok mandana nandi-dasimbi kɪmɪt-kleñgɪlɪñda, wɪndiñgangot endi sindok mandanjɪ bo nandi-dasimbi kɪmɪt-klenekalɪñ.

²¹ Endi Bep nani-mukuk en nɪm nandi-kɪliñ tɪñmañ, wala tɪmbi sindi nokok gɪñgɪtnai kuañda tɪmbi endi kolan wandin wɪn tɪ-samnekalɪñ.

²² Nak indambi, Bepnalok mandan engut wɪn ikan nɪm enbamda, yomjɪlok mɪlap nɪm pat-semek. Gan nak indambi, endok mandan engutta tɪmbi endi yom tɪndɪlok e-tembɪ manda no nɪm pat-semak.

²³ Naka nandi-kunjɪtta tɪ-namlaktɪ Bepnala bo nandi-kunjɪtta tɪñmɪlak.

²⁴ Ba nak kundit gembɪnat gɪtikñin amalɪ nɪm tɪndɪn endok boñgɪpsɪnan nɪm pa tɪmbamda, yomjɪlok mɪlap nɪm pat-semek. Gan endi kundit wɪn kañgɪlɪñ, ganmek Bep nɪta nandi-kunjɪtta tɪ-namgɪlɪñ, wala tɪmbi yomjɪlok mɪlap kɪmɪlɪm pat-semak.

²⁵ Endok endikñe mandanjɪ gɪnañ ñɪndiñ youyoulin patak, ‘Endi naka slakan nandi-kunjɪtta tɪ-namgɪlɪñ,’ * tɪmbi manda walɪ bien tɪmbektok endi wɪndiñ tɪ-namgɪlɪñ.”

Yesuli Dɪndim Woñdi gwañgwañii ep tɪmbɪ pañgɪtauktok e-kwambiñ dañguk

²⁶ Yesuli yousɪmbi enguk, “Sɪñgimeɪ nak sindok Pañgembɪlanjɪ wɪn Beptok kandañ nanin nɪ-muletat. Woñ walɪ Beptoñnan nanin pɪmbi, endok kusal sɪsɪnɪk wɪn tɪmbi inda-daklelak. Pɪmek, nokok kusatna e-dakle tɪmbekak,

²⁷ tɪmbi sɪni bo nokok kusatna e-dakle tɪ-ta-kunekalɪñ. Wɪn kusei ñɪndiñda: sindi nak kena kusei kɪmɪkut nanningan nakɪta ku-ta-bañ.

* 15:20: Manda wolok walan wɪn ñɪndiñ: kena molomda nɪtek indañmɪlak, wolok tuopgan endok kena gwañgwanla indañmɪlak. * 15:25: Kap 35:19, 69:4

16

¹ Nepek kolan sanit wandin wali inda-samumek, sindok nandi-kilitinj wolonda nım pi piuktok nak manda gitik win sanit.

² Endi it kiyaunji gınañ nanin sep kle-kolımbi, pawan kunekalıñ. Tımbi wındıñgot nım. Nain indaumbi, nin endi sindoñnan nanin no wıli kımbekakta, endi 'telak wolok plon Kunum Yambat kımıt-klelet' em nandukak, gan endi tımbi kamalaukak.

³ Endi Bep nıtı nım nandi-kılıñ tı-nımañda tımbi wındıñ tı-samnekalıñ.

⁴ Nepek gamamek indaukak, wın nak man nın itañgan sanı-talelet. Wın kusei nındıñda: nak sanıt wolok tuop tı-samnekalıñ, wolondamek nak endok plon manda sangut wın sindı nandi-tomnekalıñ.

Nak sın gıta kuñgutta tımbi kena kusei kımıkut wolonda nepek wolok kasat gama nım tı-sangut.

⁵ Gan man nındıñgıt nak Bep nani-mukuk endoñnan ñaupı tılet, gañgan sindoñnan nanin nolı 'Dık dendiñ ñaukañ?' wındıñ no nım nani-nandañ.

⁶ Tambo nak ñañalok manda mılap wandin sanletta tımbi, sımba gawattı sindok gınanjı tokñelak.

⁷ Gan nak manda nındıñ elet wali biañgan tılak: nak sambı ñautat wolok bien wali sindoñ inda-samekak. Neta, tıkap nak nım sambı ñautta, Pañgembılalı sindoñ nım bıwık. Tıkap nak sambı ñautatta, nak en nı-mulambi, sindoñ bıukak.

⁸ Bımek, kwelalok gıñgıtıñıla tımbi dakle-semumbi, nandi-kwambıñ danekalıñ, wın yom wın nek sınık, ba nin endi wın dındım sınık, ba Kunum Yambattı nıtek sınık yambı-danbekak wın endi nım nandi-daklembi, nandım kamalalak.

⁹ Wın nındıñ: endi nak nım nandi-kilitı tı-namañ, wali yom biañgan sısınık.

¹⁰ Tımbi dındım kuñgulok kandañ wın nındıñ: nak Beptoñ undane ñawambi, sindı nombo nım nambınekalıñ, wali nak dındım sınık wın tımbi inda-dakleukak.

¹¹ Tımbi ka-danı kenalok kandañ wın nındıñ: Kunum Yambattı kwet ñolok kandıkñe ama Satan ikan ka-danı, tambon ombı-tıkeuktok eu taleñgukta tımbi amatam bo yambı-danbekak.

¹² Manda sansanlok gama asup patak, gan man nındıñgıt sindı wın gitik nandi-daklembi, nandi-dasinelıñdok tuop nım.

¹³ Gan Woñdı Kunum Yambattok kusal sısınık wın tımbi inda-daklelak. Endi pımek, sindok nanandıñjı ep tımbı pañgıtıtaumbi, Yambattok kusal sısınık wın nandi-daklekalıñ. Wın kusei nındıñda: Woñdı enlok nanandıñla manda no nım eukak, tambo manda nıtek nımbımbi nandılak wolok tuop endi eukak, ba nepek nek sıñgimek indaukak wın sanbı indaukak.

¹⁴ Tımbi endi nak manda nımbambi nandılak wın sanbı indaukakta tımbi, endi nokok kusatna engano wın tımbi inda-dakleukak.

¹⁵ Bep nıtok nanandınet wın noñganda tımbi nak nındıñ sanıt, 'Nak manda Woñda nımbambi nandılak wın sinda sanı-dakleukak.'

Mılapsılok kınjannan sılısılılı gwañgwañııloñ inda-semekak

¹⁶ Yesulı yousımbi enguk, "Nain nım ombataumbi, sindı nombo nım nambınekalıñ, tımbi nain nım ombataumbi, bındambo nambınekalıñ."

¹⁷ Wındıñ eumbi, endok gwañgwañıı dıwındı nıñıñgan nındıñ eñgılıñ, "Endi nındıñ elak, 'Nain nım ombataumbi, nındı nombo nım kanekamıñ, tımbi nain nım ombatımbi, bındambo en kanekamıñ,' tımbi 'Endi Beptoñ undane ñaukakta tımbi wındıñ indaukak.' Manda wolok walan wali nek plon e-yout tılak?"

¹⁸ Wındıñ eñıpi, nıñıñgan e-nandıñgılıñ, " 'Nain nım ombatalak' manda wolok walan wı nıtek? Nek elak wın nındı nım nandi-dakleamıñ."

¹⁹ Tımbi endi wala nı-nandınelıñdok nandumbi, Yesulı yambı-nandi-daklembi enguk, "Nak nındıñ sanıt, 'Nain nım ombataumbi, sindı nombo nım nambınekalıñ, tımbi nain nım ombataumbi, bındambo nambınekalıñ.' Wın manda wolok kuseıla sıngan e-nandı tañ ba?"

²⁰ Manda et wali biañgan sınık. Tımbi nak nındıñ sanlet: nak kımbambi, sindı kut-blamban embi, mano tınekalıñ, gan kwelalok gıñgıtıñılı sılısılı tınekalıñ. Tımbi sindok gınañjı mıłata sınık taumbi patnekalıñ, gan sindı bındambo nambımbi, sindok nandi-mılapsılok kınjannan sılısılılı inda-samekak.

²¹ Wın tamdı gwañgwa tıkelak wandin inda-samekak. Endok pıñgıtı gawat tındılok nainnıñ indalakta tımbi gınan mıłata sınık taumbi patak, gan endi gwañgwa tıkemek, gwañgwan indañmılak wali sılısılı mıumbi, mılap wın ip kamalalak.

22 Wíndíngangot nain ñolonda síndok gínañjì mílatalak, gan nak bíndambo bí sambí nambínekalíñ, wolonda walenjilí bo kíndem daumbi, sílísílilí gínañjì tokñeukak, tímbi ama nolí síndok sílísílínjì solom tíkenelíñdok tuop ním.

23 Nain wín indaumek, síndí nepek nolok plon nombo ním nak nani-nandínekalíñ. Wín biañgan síník. Tímbi nak ñíndíñ sanlet: síndí nepek no ba nola nokok Bepnala ní-nandínekalíñ, wolok tuop endí nokok kotna plon samekak.

24 Síndí nokok kotna plon enda nepek nola ním ní-nandí-ta-bíngilíñ. Ale, man ñín síndí kíndem gíngíneumbi, ní-nandí tí-ta-kunekalíñ, tímbi wolok tuopgan inda-samumbi, nandí-sílísílilí gínañjì tokñeukak.”

Mílap kusei kusei indaukak, gan Yesulí kwettok gembín kolan wín ip wílí píñguk

25 Yesulí yousímbe, ñíndíñ enguk, “Nak manda saní-ta-bílet wín eyout mandalíñgot sanlíñgut, gan nain indaumbi, nak manda eñípi, eyout manda nombo ním sanbetat. Tambo nokok Bepnalok plon indañgan kasat tí-sametat.

26 Nain wolonda síndí nokok kotna plon Bep ní-nandínekalíñ. Nak Beptí sep kí-mílektok ní-nandutát wíndíñ ním sanlet, tambo ñíndíñ sanlet: wín sín en ní-nandínekalíñ.

27 Wín kusei ñíndíñda: síndí gínañjilí nak nep galk tambí, nak Beptoñnan nanín píñgut wín nandí-kwambíñ da-kuañda tímbi endí sep galk tambí, ní-nandínjì nandí-samekak.

28 Nak en gíta pakap kwelan pímbi indañgutta, man ñín kwet ñín bímbi, endoñ undane loupí tílet.”

29 Wíndíñ eumbi, gwañgwañíllí níñgíllíñ, “Ei! man ip dík eyout manda bímbi, manda indañgan nínílañ wín!

30 Man ñín níndí gambí-nandamíñ, wín dík nepek gítíngítík nandí-talelañ, tímbi níndí gama ním ganí-nandínambí, dík íkan níndok nanandíní ka-nandí-daklelañ. Kusei wala tímbi níndí dík Kunum Yambattoñnan nanín píñguñ wín nandí-kwambíñ damíñ.”

31 Tímbi Yesulí tambane enguk, “Ba síndí biañgan ip nandí-kwambíñ da-namañ ba?

32 Nandañ! Ním ombataumbi, nain ñín ip inda-talelak: nokok kanjíknaílí sep kleumbi, síndí nak nambium, natnañgan palambí, síndí noñgan noñgandí papusenembí, ísínan pí ña-talenetañ, ganmek nokok Bepnalí nakíta patakta tímbi nak natnañgan ním paletet.

33 Síndí nokok gínañ kuañda tímbi busuk bí-síkñat wín kasíleumbi pat-samektok nak manda wín sanít. Kwelan ñolok mílap kusei kusei pat-samlak, gan nak kwelalok gembín kolan wín ip wíla píngukta tímbi síndok símbatsí saleun.”

17

Yesulí enla ba gwañgwañílla ní-molo tíñguk

1 Yesulí manda wín eu taleumbi, kunum gínañ deium loubi, Beula ní-molo ñíndíñ tíñmíñguk, “Ambep, nak mílap bembí, kímbettok nain ip indalak. Dík nandí-namumbi, nak díkok Níñañgalí kusaka engano wín tímba inda-dakleuktok dík bo nokok kusatna engano wín tímbí inda-dakleukañ.

2 Dík ama nep kí-mít-klenelíñdok namguñ, tímbi nak kuñgu taletalen nímnat enda emettok nandíñguñ, wala tímbi dík nak amatam gítík yambí-díkñeuttok napíkuñ.

3 Tímbi kuñgu taletalen nímnat wolok walan wín ñíndíñ: endí Kunum Yambat sí-síník noñgangot dík nandí-kílilí tí-gamañ, tímbi Yesu Mesía dík nani-mukuñ naka nandí-kílilí tí-namañ.

4 Dík naka kena tímbettok namguñ wín gítík tímba taleñguk, tímbi telak wolok plon dítnalok kusaka engano wín kwelan ñolok tímba inda-dakleñguk.

5 Ale, Bep, man ñín dík nandí-nambí, natnalok kusatna engano wín ñíndíñ tímbi inda-daklewín: kwet gama ním indañílmímbi, nak díkíta kuñípi, nokok pípatpatna engano pat-namguk wín dík bíndambo naka namumbi pat-namun.

6 Dík kwelan kuañ endoñnan nanín díwín ep danbí, nokok gwañgwanai kunelíñdok yapíkuñ, tímbi nak díkok kusaka enda ení-dakle-semambí, endí dík nandí-kílilí tí-gamañ. Wín endí díkok gíngítíkai, gan dík nakíta kunelíñdok yapíkuñ, tímbi nak yambí-díkñewambí, endí díkok mandañga kí-mít-kle-kumbí,

7 man ñíndíngítí nambí-nandí-dakleañ, wín dík nepek gítíngítík namumbi pat-namlak walí biañgan díkoñnan nanín. Endí wíndíñ nandí-dakleañ,

8 wín kusei ñíndíñda: dík manda naka nanguñ wín nak enda enba taleñguk. Ewambí, endí nandí-dasímbe, nak díkoñnan nanín pí indañgut wín biañgan ka-nandí-dakleañ, tímbi dík nani-mukuñ wín ip nandí-kwambíñ da-taleañ.

9 Nak enda tímbi ní-molo tí-gamlet. Nak man ñíndíngítí kwelan kuañ gítíkta ní-molo ním tí-gamlet. Tambo nak ama nín dík nokok gwañgwanai kunelíñdok yapíkuñ endañgot ní-molo tí-gamlet, wín kusei ñíndíñda: endí díkok gíngítíkai síník.

¹⁰ Wɪn nokok gɪŋgɪt kuañ endɪ gɪtɪk dɪkok gɪŋgɪtkai, tɪmbɪ dɪkok gɪŋgɪtkai gɪtɪk endɪ nokok gɪŋgɪtnai. Tɪmbɪ endok kuŋgunjɪlɪ nokok kusatna engano wɪn tɪmbɪ inda-daklelak.

¹¹ Nak kombɪkan dɪkoñ bɪutat, tɪmbɪ kwelan ñolok nombo nɪm yousɪmbɪ kuutat, gan endɪla kwelan yousɪmbɪ kunekalɪñ.

Bep Gɪŋgi Sɪnɪk nɪtɪ noŋgan tamɪk, wɪndɪŋgangot endɪ bo noŋgan tɪnelɪñdok dɪk nandɪ-nambɪ, dɪkok gembɪŋga naka namguñ walɪ ep kamaiukañ.

¹² Nak en gɪta kuñɪpi, dɪk gembɪ namguñ walɪ ep kamaimbɪ yambɪ-dɪkñe-ta-bɪŋgut. Tɪmbɪ endoñnan nanin no kolandok gɪŋgɪt kuŋguk en noŋgandɪŋgot kolaŋguk, nolii dɪwɪnlɪ nɪm. Wɪn manda youyoulɪn patak walɪ bien tɪmbektok wɪndɪñ indaŋguk.

¹³ Ale, nak dɪkoñ bɪupi tɪlet, gan nak nandɪ-sɪlɪsɪlɪ tɪlet wolok tuopgan endɪ bo nandɪ-sɪlɪsɪlɪ tɪnelɪñdok nak kwelan ñolok gamaŋgot patetta manda gɪtɪk ñɪn enbambi nandañ.

¹⁴ Dɪk manda nanguñ wɪn nak enda enɪ-talewambi, endɪ nandɪ-dasiŋgɪlɪñ, tɪmbɪ natna kwet ñolok gɪŋgɪt nɪm kulet, wɪndɪŋgangot endɪ bo kwet ñolok gɪŋgɪt nombo nɪm kuañ, wala tɪmbɪ kwelalok gɪŋgɪt kuañdɪ nandɪ-kunjɪtta tɪ-semañ.

¹⁵ Dɪk kwet ñalinin yapma tɪkeuñdok nɪmolo nɪm tɪ-gamlet. Tambo nak ñɪndɪñ nɪmolo tɪ-gamlet: dɪk ep kamaiumbɪ, kolan molomdɪ ep tɪmbɪ kolanelɪñdok tuop nɪm.

¹⁶ Natna kwet ñolok gɪŋgɪt nɪm, wɪndɪŋgangot endɪ bo kwet ñolok gɪŋgɪt nɪm kuañ.

¹⁷ Wɪndɪñda tɪmbɪ dɪkok mandaŋgalɪ kusaka sɪsɪnɪk wɪn e-daklelak, walɪ ep tɪmbɪ paŋgɪtaumbɪ, endɪ dɪtnalok gɪŋgɪtkaiŋgot kunekalɪñ.

¹⁸ Dɪk nak kwelan nanɪ-mulɪmbɪ indaŋgut, wɪn dɪkok kenaŋga tɪmbettok. Wɪndɪŋgangot nak bo endɪ kwelan enɪ-mut-talelet.

¹⁹ Tɪmbɪ endɪ bo biaŋgan kuŋgunjɪ dɪkok bi-gammelɪñdok nak dɪkok kenaŋga tɪmbettok kuŋguna dɪkok bi-gam-talelet.”

Nin endɪ Yesu nandɪ-kɪlɪktɪ tɪñmɪmekalɪñ enda nɪmolo tɪŋguk

²⁰ Tɪmbɪ Yesulɪ nɪmolo yousɪm tɪmbɪ eŋguk, “Bep, nak gwaŋgwanai 11 endaŋgot nɪmolo nɪm tɪ-gamlet. Tambo nak amatam nin endɪ gwaŋgwanailok mandanjɪ nandɪmbɪ, nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-namnekalɪñ, enda bo nɪmolo tɪ-gamlet.

²¹ Wɪn Bep dɪk nokok gɪnañ palɪmbɪ, nak dɪkok gɪnañ palambɪ, nɪtɪ noŋgan tamɪk, wɪndɪŋgangot endɪ bo noŋgan tɪnelɪñdok nak nɪmolo tɪlet. Tɪmbɪ kwelan kuañ gɪtɪktɪ dɪk wakan nak nanɪ-mukuñ wɪn nandɪ-kwambɪñ danelɪñdok nak nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-namnekalɪñdɪ Bep nɪtok gɪnañ patnelɪñdok nɪmolo tɪlet.

²² Nɪtɪ noŋgan tamɪk, wɪndɪŋgangot endɪ bo noŋgan tɪnelɪñdok nak nandɪ-semɪbɪ, dɪk pipapat engano naka namguñ pat-namlak wɪn emambɪ pat-semɪlak.

²³ Wɪn endɪ noŋgan sɪnɪk inda-talembɪ, noŋgan tɪnelɪñdok nak endok gɪnañ palambɪ, dɪk nokok gɪnañ patañ. Endɪ wɪndɪŋgan noŋgan tɪnekalɪñ, wolonda kwelan kuañ gɪtɪktɪ ka-nandɪ-daklenekalɪñ, wɪn dɪk wakan nanɪ-mukuñ, tɪmbɪ dɪk nak nep galk taŋguñ, wɪndɪŋgangot nak nandɪ-kɪlɪktɪ tɪ-namañ wɪn ep galk taŋguñ.

²⁴ Kunum kwet gama nɪm indañɪlɪmbɪ, dɪk nak nep galk taŋguñda tɪmbɪ pipapat engano wɪn namguñ pat-namlak. Bep, nak ñɪndɪñ indauktok nandɪ-galk talet: amatam nakɪta kunelɪñdok namguñ, endɪ bo natna kuutatnan nakɪta kumbɪ, nokok pipapat engano wɪn kanekalɪñ.

²⁵ Bep ep tɪndɪn dɪndɪm molom, kwelalok gɪŋgɪtɪlɪlɪ dɪka nɪm nandɪ-gamañ, gan nakta nandɪ-kɪlɪñ tɪ-gamlet, tɪmbɪ dɪk nanɪ-mulɪmbɪ indaŋgut wɪn nokok gwaŋgwanai ñalɪ ka-nandɪ-tom-taleañ.

²⁶ Nak dɪkok kusaka engano wɪn daut semgut, tɪmbɪ yousɪmbɪ daut sem-ta-ñautat. Wɪn dɪk nak nep galk talañ, wɪndɪŋgan endɪ bo tambo ep galk tanelɪñdok ba nak en gɪta kuuttok wɪndɪŋgan tɪ-semetat.”

Yesulɪ enlok kusal tɪmbɪ inda-dakleuktok kɪm mɪlapi, gwaŋgwañiiloñ inda-semguk

18

Yesu tɪkeŋgɪlɪñ

(Matayo 26:47-57, Maleko 14:43-53, Luka 22:47-54)

¹ Yesulɪ nɪmolo tɪmbɪ taleumbɪ, gwaŋgwañii gɪt pakɪlɪñnan nanin pɪm ñambi, tuk no koi Kitlon wɪn dɪkñemɪ, oliv komba kena no wandɪñ pakuknan ña tomgɪlɪñ.

² Endɪ wolok nain asup kɪmɪn taŋgɪlɪñda tɪmbɪ Judas Yesu endok kanjɪkɪlɪlok kɪsɪnan kɪmɪlepi tɪŋguk endɪ bo kwet wɪn nandɪŋguk.

³ Wɪndɪñda tapma ama biesɪ gɪt Falisi amalɪ tapma ittok kamaikamai ama dɪwɪn enɪ-mukɪlɪñ en wakɪt Romalok mik ama dɪwɪn Judaslɪ ep kiulɪmbɪ, endɪ tou gɪt sipalak ep pɪndopi, miktok nepenepek epmumbɪ, Judaslɪ yanaŋgɪlɪmbɪ, kwet wolok bɪŋgɪlɪñ.

4 Bɩmbi, Yesulɩ nɩtek indaɩmektok wɩn ikan nandi-taleɩɩpi, ɩa ep tɩmbɩ indaumbi enguk, “Sɩndɩ nin lonjaɩ?”

5 Eumbi tambane nɩɩŋɩlɩɩ, “Yesu Nasalet nanin.” Eumbi enguk, “Wɩn nak ɩakan.” (Tɩmbi Judas Yesu kanjɩkɩɩlok kisɩnan kɩmɩkuk endɩ ama wolok boɩŋɩpsɩnan ikuk.)

6 Yesulɩ “Wɩn nak ɩakan” wɩndɩɩ eumbi, wolongan amalɩ nandi-sɩlɩkɩmbi, sɩŋgisiŋgilok ɩambi, pi pi-taleɩŋɩlɩɩ.

7 Wɩndɩɩ tɩmbɩmbi, bɩndambo en-nandiɩmbi eŋguk, “Sɩndɩ nin lonjaɩ?” Eumbi, “Yesu Nasalet nanin” wɩndɩɩ nɩɩŋɩlɩɩ.

8 Eumbi, Yesulɩ tambane enguk, “Wɩn nak ɩakan wɩn ikan sanɩt. Wɩndɩɩda tɩkap sɩndɩ nak nep lonjaɩda, notnai ɩɩn yambiumbi ɩawɩt.”

9 Yesulɩ manda wɩndɩɩ eŋguk, wɩn endɩ dama Beula ɩɩndɩɩ nɩɩŋguk walɩ bien tɩmbektok eŋguk, “Dɩk ama nakɩta kunelɩɩndok namguɩ wɩn nak yambi-dɩkɩnewambi, no nɩm paikɩlɩɩ.”

10 Tɩmbi Simon Petlolɩ kakit tɩke bɩŋguk wɩn tiaɩeum lambumbi, tapma amalok telak damanjɩ endok kena gwaɩŋgwa sɩlanin no koi Malkus endok pawan kɩt dɩndɩm kandaɩ nanin wɩlɩlɩm pi pɩŋguk.

11 Wɩndɩɩ tɩmbɩmbi, Yesulɩ Petlola nɩɩŋguk, “Dɩkok kakitka kwelnan suaem pɩwɩn. Bepnalɩ engan mɩlap ɩɩn kɩmɩt-namguk wɩn nɩtekta tɩmbi nɩm bembet?”

12 Tɩmbi mik ama wakɩt endok telak damanjɩ ba tapma ittok kamaikamai ama endɩ Yesu tɩkembali, kii imbi

13 naɩŋɩpi, ama no koi Anas endoɩ dama ɩaɩŋɩlɩɩ. Anas endok wembanlok wapai koi Kaiafas endɩ gwɩlat wolonda tapma amalok telak damanjɩ kuŋguk.

14 Wɩn Kaiafas en wakan Juda ama biesɩla nanandɩ dama ɩɩndɩɩ emguk, “Ama noŋganɩɩŋgot amatam gɩtɩktok kɩnjanjɩ kɩmbek wɩn kɩndem.”

Petlolɩ Yesula “Nɩm nandiɩmɩlet” eŋguk

(Matayo 26:58,69-70, Maleko 14:54,66-68, Luka 22:55-57)

15 Yesu naɩŋɩp ɩaɩlɩmbi, Simon Petlo gɩt Yesulok gwaɩŋgwa no * endɩ sɩŋgi klem ɩaɩŋɩmɩk. Tapma amalok telak damanjɩ endok sambalɩlɩ gwaɩŋgwa no wɩn nandiɩmɩŋɩlɩɩ, wala tɩmbi endɩ telak damalok il saɩ jimba gɩnaɩ Yesu kɩndem klem loŋguk,

16 gan Petlolɩ telak yama pawan ikuk. Tɩmbi gwaɩŋgwa nin telak damanjɩlok sambalɩlɩ nandiɩmɩŋɩlɩɩ endɩ pi ɩambi, telak yama kandɩkɩe wembela Petlolok plon manda nɩmbɩmbi, yama pɩsalɩmbi, gwaɩŋgwa walɩ Petlo naɩŋɩlɩmbi, gɩnaɩ loŋɩmɩk.

17 Loumbi, yama kandɩkɩe wembe walɩ Petlo nɩ-kaɩbi eŋguk, “Nɩm kaɩbi, dɩk bo ama wolok gwaɩŋgwa no?” Eumbi nɩɩŋguk, “E, nak nɩm.”

18 Sasale tɩŋgukta tɩmbi tapma amalok telak damanjɩ endok kena gwaɩŋgwa gɩt tapma ittok kamaikamai ama endɩ komba sim ipi, sei-palɩmbi, Petlo endɩ bo boɩŋɩpsɩnan ɩa ipi, komba sei-pakuk.

Tapma amalok telak damanjɩlɩ Yesu nɩ-nandiɩnandi tɩŋguk

(Matayo 26:59-66, Maleko 14:55-64, Luka 22:66-71)

19 Tɩmbi Anas tapma amalok telak damanjɩ damaŋgan pakuk endɩ Yesu nɩ-kaɩbi, endok gwaɩŋgwaɩlok plon ba manda e-daut tɩlɩŋguk wolok plon nɩ-nandiɩnandi tɩŋguk.

20 Tɩmbi Yesulɩ ɩɩndɩɩ tambane nɩɩŋguk, “Nak amatam gɩtɩkta indaŋgan manda engut, wɩn Juda amatam gɩtɩktɩ it kiyaunjɩ gɩnaɩ ba tapma ilan kɩmɩn taɩ wolok nain tuop manda enɩ-daut ti-sem-ta-kuŋgut, tɩmbi nak kwet sembɩnnan nepek no nɩm eŋgut.

21 Wala tɩmbi nekta naka nani-nandiɩlaɩ? Manda enbambi nandiɩŋɩlɩɩ enda enɩ-kaukaɩ; endɩ mek nak nek engut wɩn nandaɩ.”

22 Wɩndɩɩ eumbi, kamaikamai ama ɩasɩŋgan ikɩlɩɩ endoɩnan nanin noli Yesu timan dai plon wɩpi nɩɩŋguk, “Dɩk tapma amalok telak damanjɩ enda nɩtekta manda wɩndɩɩ tambane ɩlaɩ?”

23 Eumbi tambane nɩɩŋguk, “Manda ewa kamalalakta, wɩn kusei nani-dakleumbi nandiɩwa, ba dɩndɩm eletta, dɩk nekta slakan nɩtaɩ?”

24 Tɩmbi Anaslɩ eumbi, Yesu kii im-bimbini naɩŋɩp ɩambi, tapma amalok telak damanjɩ Kaiafas endoɩ ɩaɩŋɩlɩɩ.

Petlolɩ Yesula “Nɩm nandiɩmɩlet” bɩndambo eŋguk

(Matayo 26:71-75, Maleko 14:69-72, Luka 22:58-62)

25 Tɩmbi Simon Petlolɩ komba sei-palɩlɩmbi, nɩ-nandiɩmbi eŋɩlɩɩ, “Nɩm kaɩbi, dɩk bo ama wolok gwaɩŋgwa no?” Eumbi, e-kɩmɩt-semɩmbi enguk, “E, nak nɩm.”

* 18:15: Yoanelɩ gwaɩŋgwa ninda youkuk endɩ enla eŋguk.

²⁶ Tĩmbi tapma amalok telak damanjĩ endok kena gwañgwa no, wĩn ama nindok pawan Petlolĩ wĩlĩ dĩkĩeñguk endok wekai dĩptĩ Petlola ñĩndĩñ nĩnguk, “Dĩk oliv komba kena gĩnañ en gĩta kuumbi gambĩt wĩn!”

²⁷ Eumbi, bĩndambo “Wĩn nak nĩm” eumbi, wolongan puputtĩ kĩtĩnguk.

Pilatolĩ Yesu ama wapmañ kuñgunla nĩ-nandĩ tĩnguk

(Matayo 27:1-2,11-14, Maleko 15:1-5, Luka 23:1-5)

²⁸ Kwet salaumbi, Juda ama biesilĩ Kaiafaslok il bimbĩ, pĩm ñambi, Yesu nañgĩpi, kandĩkĩe ama Pilatolok ilan ñaĩngĩlĩñ, gan il gĩnañ nĩm loĩngĩlĩñ, wĩn kusei ñĩndĩñda: endĩ Roma ama Pilatolok il gĩnañ loumda, Kunum Yambattok dainan kolambi, Kamaikamai gwĩlattok nanañ sandap wolonda nanelĩñdok tuop nĩm. It gĩnañ nĩm lombi, sañ jimba gĩnañ palĩmbi,

²⁹ Pilatolĩ pĩm, endoñ ñambi, enĩ-nandĩmbi eñguk, “Sĩndĩ ama ñala manda nĩtek embi, kĩt yout tĩñmañ?”

³⁰ Eumbi tambane nĩngĩlĩñ, “Endĩ kolan tĩndĩ ama nĩm palĩmda, dĩkok kĩkanan slakan nĩm kĩmĩtneñ.”

³¹ Eumbi, Pilatolĩ enguk, “Tĩkap wĩndĩñda, sĩn en tĩkembĩ, sĩnlok endĩkĩe mandanjĩ kĩmĩt-klembi, manda plon kĩmĩlĩt.” Eumbi, ama biesilĩ nĩngĩlĩñ, “Juda nĩndok endĩkĩe mandanjĩ en kĩmkĩmlok elak, * gan Roma sĩndok endĩkĩe mandanjĩlĩ nĩndĩ sep lapĩpi, wĩndĩñ tĩneñdok kĩmĩsip patak.”

³² Juda ama biesilĩ Pilatola wĩndĩñ nĩngĩlĩñ, walĩ tĩmbĩ inda-dakleñguk, wĩn Yesulĩ damañgan kĩmkĩm nĩtein kĩmbektok e-dakleñguk, manda walĩ bien tĩmbep tĩnguk. *

³³ Tĩmbi kandĩkĩe Pilatolĩ ama biesilok mandanjĩ nandĩ-talembi, kandĩkĩe amalok it gĩnañ undane lombi, Yesu kĩtĩñnum bĩumbi nĩ-nandĩmbi eñguk, “Ba dĩk ñakan Juda amatamdok ama wapmañjĩ ba?”

³⁴ Eumbi tambane nĩ-nandĩnguk, “Ba dĩk manda wĩn dĩtnalok nanandĩngala elañ, ba dĩwĩndok manjĩ klembi elañ?”

³⁵ Eumbi nĩnguk, “Natna Juda ama nĩm, wala tĩmbi dĩkok kusaka nĩtek nandĩ-gamet? Wĩn dĩtnalok amatamgai gĩt tapma ama biesilĩ gepbi, nokok kĩtnanan gapĩkañ. Dĩk nĩtek sĩnik tĩngũñ?”

³⁶ Eumbi tambane nĩnguk, “Nokok ama wapmañ kuñguna wĩn kwet ñolok nĩm. Wĩn kwet ñolok palĩmda, nokok kena gwañgwanailĩ kanjĩknaĩ mik tĩ-semumbi, endĩ nĩtek plon nepbi, Juda ama biesilok kĩsĩnan napĩtnelĩñ? Gan nokok ama wapmañ kuñguna wĩn kwet ñolok nĩm.”

³⁷ Tĩmbi Pilatolĩ nĩnguk, “Wĩndĩñda dĩtna ama wapmañ wĩndĩñ elañ ba?” Eumbi tambane nĩnguk, “Naka ama wapmañ nanlañ wĩn dĩndĩm elañ. Wĩn kusei biañgan sĩsĩnik wĩn e-dakle kena tĩmbettok menalĩ napĩũmbi, kwelan indañgut. Tĩmbi nĩn endĩ kusei biañgan sĩsĩnik wĩn tĩke-kwambĩñ dalok nandĩ-galk tañ gĩtĩk endĩ nokok mandana nandĩmbi nandĩ-dasiañ.”

³⁸ Eumbi, Pilatolĩ nĩnguk, “Kusei biañgan sĩsĩnik wĩn nek sĩnik?”

Pilatolĩ Yesulok kolan no nĩm tĩmbĩ indañguk, ganmek kĩmbektok eu taleñguk

(Matayo 27:15-31, Maleko 15:6-20, Luka 23:13-25)

Tĩmbi Pilatolĩ bĩndambo pĩmbi, Juda amatamdoñ ñambi enguk, “Nakta endok kolan no nĩm tĩmba indalak.

³⁹ Gan nak sĩndok ep tĩndĩnjĩ no kĩmĩt-klembi, Kamaikamai gwĩlat tuop ama no it kwambĩñ gĩnañ nanĩn sĩndok pa pĩsat-samlet, wala tĩmbi sĩndĩ nak ama ñĩn Juda amatamdok ama wapmañjĩ nĩnĩn en pĩsat-samettok nandañ ba?”

⁴⁰ Wĩndĩñ eumbi, endĩ kwawañganembĩ, tambane nĩngĩlĩñ, “Nĩm yañ! Barabas kak pĩsat-nĩmĩñ!” Barabas wĩn endĩ ama piĩpiĩnen nĩn Roma ama mik tĩ-semĩnguk. *

19

¹ Wolongan Pilatolĩ eumbi, mik amalĩ toa pĩsĩk asupnat gaut gwĩlaptĩ tĩndĩn walĩ Yesu waipgĩlĩñ.

² Tĩmbi ama wapmañ walan esilĩmĩñĩpi, toa no pĩsĩkĩat walĩ bondĩnembĩ, kumbannan kĩmĩlĩ pĩumbi, sauloñ gĩmĩn dasi-mĩngĩlĩñ.

³ Wĩndĩñ tĩñĩpi, ama noñgan noñgan endoñ bĩngĩlĩñ tuop endĩ walan noñgangot tĩmbi, “Judalok ama wapmañjĩ, we!” wĩndĩñ nĩmbi, timan dai plon kĩt pĩndĩm wĩkĩlĩñ.

⁴ Tĩmbi Pilatolĩ bĩndambo pĩmbi, kĩmĩn gĩtĩktoñ ñambi enguk, “Nandĩwĩt: nak en sĩndoñ nañgĩp bĩwambi, sĩndĩ ñĩndĩñ ka-nandĩwĩt: nakta endok yomĩnlok bien lonjĩ nĩm kañ bilet.”

⁵ Tîmbi Yesu en toa pi+sikñat bondînen gît sauloñ gîmînnat wakît pi ilîmbi, Pilatolî daut sembi enguk, “Ama ñîn kawî!”

⁶ Wîndîñ eumbi, tapma ama biesî gît tapma ittok kamaikamai amalî Yesu kañgîlîñ, wolongan endî wopungan kîtîmbi eñgîlîñ, “Kloñbat plon wîlî kîmbîñ!” Eumbi, Pilatolî manjînan tîkembî enguk, “Nakta endok yomîñ yolonjîletta tîmbi sîndî en tîkembî, kloñbat plon wîlî.”

⁷ Tîmbi Juda ama biesîlî tambane nîñgîlîñ, “Endî enla ‘Nak Kunum Yambattok Nîñañ’ wîndîñ pa elak, tîmbi endîkñe manda pat-nîmlak walinin nolî ama wandisî wîñ yandîp kîmnelîñdok elak.”

⁸ Tîmbi Pilatolî Yesulok plon manda wandin wîñ nandîñguk wolonda endî wîlî kîmnelîñdok eu taletalela mîsî sînik tambî,

⁹ Yesu it gînañ nañgîp lombi, nî-kañbî eñguk, “Dîk denanin sînik?” Gan Yesulî tambon no nîm tambane nîñguk,

¹⁰ wala tîmbi Pilatolî nîñguk, “Nîtek? Ba dîk manda tambon no nîm nanlañ ba? Nak dîk slak gambiwam kuuñdok ba ewa kloñbat plon kîmbeñdok gembî pat-namlak, wîñ dîk nîm nandî-daklelañ ba?”

¹¹ Tîmbi Yesulî tambane nîñguk, “Kunum Yambattî gembî nîm gamumda, nepek no tî-nameñdok gembî no nîm pakamek. Kusei wala tîmbi ama nin nak dîkok kîkanaan napîkuk endok yomînlî dîkok yomga maklelak.” *

¹² Pilatolî manda wala tîmbi Yesu kañbiuktok telak lonjîñguk, gan Juda ama biesîlî kwawa tîmbi kîtîmbi, Pilatola nîñgîlîñ, “No en enla ama wapmañ elak, endî Roma ama wapmañ Sisala kanjîk tîñmîmbi e-ta-pî tîñmîlak. Wîndîñda tîkap dîk ama ñîñ kañbiutañda, dîk bo Sisalok nol nîm indalañ.”

¹³ Pilatolî manda wîndîñ nandîmbi, wolongan endî Yesulok mandan eu taleuktok en nañgîp pîmbi, ka-danî amalok pitit plon pipakuk, kwet kawat pîndîmlî galgalîñ wolok. (Juda amalok mandanjînan kwet wolok koi wîñ Gabata.)

¹⁴ Sandap wolondañgan Juda amalî Kamaikamai gwîlattok nepek gîtik tî-jumît tîñîlîmbi, kwet boñgîp taumbi, Pilatolî pitit plon pipapi, Juda amatamda e-sasale manda enbî eñguk, “Ale, sîndok ama wapmañjî ñîñ kawî!”

¹⁵ Eumbi, endî kîtîmbi eñgîlîñ, “Nañgîp ñawî! Nañgîp ñawî! Nañgîp ñawî, kloñbat plon wîlî kîmbîñ!” Tîmbi Pilatolî enguk, “Nîtek? Sîndok ama wapmañjî ñakan ñak! Ba nak en kloñbat plon wîlî kîmnelîñdok eut ba?” Eumbi, tapma ama biesîlî ñîndîñ tambane nîñgîlîñ, “Nimbek no en nîndok ama wapmañîñ nîm, Sisa en noñgan.”

¹⁶ Wolongan Pilatolî nandî-sembi, Yesu kloñbat plon wîlî kîmnelîñdok kîsînan kîmîkuk.

Yesu kloñbat plon wîlî kîmîñguk

(Matayo 27:32-56, Maleko 15:21-41, Luka 23:26-49)

¹⁷ Wîndîñda mik amalî Yesu walinin nañgîp ñambi, enlok kloñbat mîtum bembîmbi, kwet no koi Kumba Kwandat, Judalok mandanjînan Golgata, wandîñ nañgîp ñambi,

¹⁸ kloñbat plon wîkîlîñ. Tîmbi kolan tîndî ama tîpet wakîta yandîpbi, no tombon no tombon, tîm Yesu en endok boñgîpsetnan ep samba embi, mambî ikîlîñ.

¹⁹ Tîmbi Pilatolî eu taleumbi, Yesulok kumbam mîndîñ plon kundit ñîndîñ youp kîmîkîlîñ, “Yesu Nasalet nanin, Juda amalok ama wapmañjî.”

²⁰ Kundit wîñ Juda wakît Roma ba Grik endok mandanjî plon youp kîmîkîlîñ, tîmbi Yesu wîkîlîñ wîñ it kwet ñasîñgan pakukta tîmbi Juda ama asupgandî manda wîñ kañbî pinakîlîñ.

²¹ Tîmbi Juda amalok tapma ama biesîlî kundit wala kañ nandum tuop nîm tîmbîmbi, Pilato nîmbi eñgîlîñ, “Dîk Juda amalok ama wapmañjî wîndîñ nîm yout. Tambo ñîndîñ yout, ‘Ama ñalî en ‘Nak Juda amalok ama wapmañjî’ eñguk.’” Wîndîñ eumbi,

²² Pilatolî tambane enguk, “Ewam youlalîñ wîndîñgan palîñ.”

²³ Tîmbi mik amalî Yesu kloñbat plon wît-talembi, endok dasindasin tîpet tîpet wîñ ep danbî, molom tuop tuop epgîlîñ. Tîmbi endî wîndîñgot endok kiupîñ ombap tîkembî kañgîlîñ, wîñ kiupî wîñ sandum noñgandîngot tîndîñ, dîmbo nîmnat,

²⁴ wala tîmbi endî wala kau kîndem daumbi, nîsîñgan ñîndîñ eñgîlîñ, “Wîñ wilap-nambi kolauk, wala tîmbi molom nin sînik wîñ indauktok nîndî tîmbî-indalok sañala tîna!” Wîndîñ embi, tîmbî-inda sañala tîmbîmbi, kiupî wolok molom indaumbi, manda ñîndîñ youyoulîñ patak walî bien tîñguk,

“Endî nokok dasindasina ep danbî, sandumnala tîmbi tîmbî-inda sañala tîñgîlîñ.” ✧

* 19:11: Yesulî tapma amalok telak damanjî Kaiafas endok plon e-yout tîñguk bek. ✧ 19:24: Kap 22:18

Wolok tuopgan mik amalî tîngîlîñ.

²⁵ Tîmbi Yesulok meñ wakî meñlok dalañ, ba Klopas tamîñ koi Malia, tîmbi Malia Makdala nanin endî Yesulok kloñbalî kuseinan ikîlîñ.

²⁶ Tîmbi Yesulî enlok meñ gî t gwañgwan nin gînañlî kasîleñguk wîñ endî ñasîñgan ilîmbi kañbi, gwañgwa wolok plon meñla ñîndîñ nîñguk, “Tam, ñîñ dîkok nîñañga wakan.”

²⁷ Wîndîñ em tambanembi, gwañgwa wala ñîndîñ nîñguk, “Ñîñ dîkok meñga wakan.” Tîmbi nain wolonda gwañgwa walî Yesulok meñ nañgîlîmbi, endok ilnan ñaumbi ka-dîkñeñguk.

²⁸ Wolok siñgi kandañ Yesulî nandîñguk, wîñ endî kena nek tîmbektok indañguk wîñ gîtik ip tîmbi taleñguk. Tîmbi manda enlok plon youyoulîñ patak walî bien tîmbektok endî ñîndîñ eñguk, “Tukta kîmlet.” ✱

²⁹ Tîmbi kwet kambot nolok gînañ wain tuk kimbîñ wîlîmbi, wolok pakuk. Wîndîñda ama nolî nepek busukñanen tuk tiañelok no tîkemi, walî wain tuk gînañ wîsîmbi, komba koi hisop wolok bem kusip bañok gînañ kîmîpi, man plon kîmîlîm loubi nañguk.

³⁰ Wain tuk kimbîñ wîñ nañbi eñguk, “Ip tîmba talelak.” Wîndîñ eñîpi, kumbam bium gwasei pîumbi, kuñgun Kunum Yambattok kiinan kîmîpi kîmîñguk.

³¹ Sandap wolonda Sabat patnandî nain wopum indaup tîmbîmbi, Juda amatamdî wolok tî-pañgîpañgîle tîngîlîñ. Tîmbi Juda ama biesîlî ama kloñbat plon yandîpmîum pakîlîñ endok pîngîpsîlî Sabat nainnan yousîm papatta nandum tuop nîm tîmbîmbi, Pilatoloñ ñambi nîngîlîñ, “Dîk kîndem nandî-nîmbi, mik amala enbîmbi, endî endok kesîsî kwandat wîlî gîlo-semum platikan kîmbîmbi, pîngîpsî ep pîmbi, ep ñawît.” Wîndîñ eumbi, Pilatolî mik amala enbîmbi,

³² endî ama tîpet Yesu gît yandîpgîlîñ endoñ ñambi, dama nolok kesi kwandai wîlî gîloubi, siñgi nolok wîndîñgot tîngîlîñ.

³³ Tîmbi Yesuloñ bîm kañgîlîñ, wîñ en ikan kîmîñguk. Wîndîñ kañbi, endok kesîi kwandai nîm wîlî gîloñguk.

³⁴ Gan mik ama nolî bambau kandañ basamdî youlî tombîmbi, wolongan wekat gît tukti yalîmulîmbi, Yesulî biañgan kîmîñguk wîñ inda-dakleñguk.

³⁵ Wîñ sîndî bo nandî-kîlîktî tînelîñdok nepek wîñ dailîñgan indaum kañgukî wolok gembîñ ipi elak. Endok e-dakle mandan walî biañgan tîlak, tîmbi endî manda biañgan elak wîñ ikan nandî-talelak.

³⁶ Nepek nek indañguk walî manda youyoulîñ patak walî bien tîmbektok indañguk. Neta, manda nolî ñîndîñ elak, “Kwandai no nîm wîlî gîlolok,” ✱

³⁷ tîmbi no wîñ ñîndîñ, “Endî ama youlî tomtomîñ enda daut deinekalîñ.” ✱

Yesu sum gînañ kîmîkîlîñ

(Matayo 27:57-61, Maleko 15:42-47, Luka 23:50-56)

³⁸ Josep Alimatia nanin † endî Yesulok gwañgwa no kuñguk, gan Juda ama biesîla mîsîñgukta tîmbi gitañgitak pat-semîñguk. Yesu kîmîñgukta endî Pilatoloñ ñambi, ñîndîñ nî-nandîñguk, “Nak Yesulok dalandan kîndem tîke ñawît ba?” Eumbi nandî-ñîmumbi, ñam Yesu kloñbat plon nanin bîndîpi, tîke ñañguk.

³⁹ Tîmbi Nikodemus ‡ damañgan tim nola Yesu ña kañguk endî bo bîñguk. Endî gwasap mîlîñ kîndem walan tîpet 30 kilo ba nîtek kiukiulîñ wîñ ep bîñguk.

⁴⁰ Ama tîpet endî Yesulok dalandan tîkemi, Juda amalî dalandanjîlok plon pa tañ telak wîñ klembî, gwasap endok plon kîmîpi, sandum satnindî tîmîp imgîmîk.

⁴¹ Yesu kloñbat plon wîkîlîñ kwet wolok ñasîñgan gwatnam kena no pakuk, tîmbi kena wolok gînañ sum kawat tombañ gîtikîñ no pakuk, wolok ama dalandan gama no nîm kîmîkîmîlîñ.

⁴² Sabat patnandî nain wîñ indaup tîmbîmbi, sum ñasîñgan pakukta tîmbi endî Yesulok dalandan wolok tîke ña kîmîpi, sum telak yama masîpgîmîk.

20

Yesulok dalandan sum gînañ nîm pakuk

(Matayo 28:1-10, Maleko 16:1-8, Luka 24:1-12)

¹ Kena nain kusei kîmîkîmîlînan kwet gama nîm salañlîmbi, Malia Makdala nanin endî Yesulok sumnan ñambi kañguk, wîñ kawat sum telak yama masîmasîpmîñ wîñ tîke lo tambon kîmîlîm pakuk.

✱ 19:28: Kap 22:15, 69:21 ✱ 19:36: Kisim Bek 12:46, Namba 9:12, Kap 34:20 ✱ 19:37: Sekeraia 12:10 † 19:38: Josep Alimatia nanin endî Juda amatamdok kandîkñenji ba ama wopum no. (Matayo 27:57, Maleko 15:42, Luka 23:50-51) ‡ 19:39: Nikodemus endî Juda amatamdok kandîkñenji ba ama wopum no. (Yoane 3:1-10, 7:50)

² Wɪndɪñ kañbi, woñep ñambi, Simon Petlo gɪt gwañgwa no Yesulɪ gɪnañlɪ tɪke-kasɪlelɪñguk endoñ ñambi enguk, “Wopumdok dalandan sumnan nanin tɪke ñambi, delok kɪmɪlɪm patak wɪn nɪndɪ nɪm nandamɪñ.”

³ Wolongan Petlo gɪt nol endɪ iset bɪmbi, sumnan ñandepi

⁴ yakan woñep ñaṅgɪmɪk, gan nol walɪ Petlo maklembi, dama sumnan tomguk.

⁵ Tombi, telak yama pawan mumuñembi, gɪnañ deium loubi, sandum Yesulok dalandan tɪmɪtɪmɪlɪn wɪn kañguk, gan gɪnañ nɪm loṅguk.

⁶ Tɪmbi Simon Petlolɪ sɪṅgi klem bɪ tombi, sum gɪnañ lombi kañguk, wɪn Yesulok kwel kɪnjannan sandumlɪñgot pakuk.

⁷ Sandum no endok kumbam imimɪn walɪ dɪwɪn no gɪt nɪm pakuk. Tambo sandum wɪn engan kwasanembi, gɪṅgɪṅgan kɪmɪlɪm pakuk.

⁸ Tɪmbi gwañgwa dama sumnan tomguk endɪ wɪndɪñgot gɪnañ lombi, nepenepek gɪtɪk wɪn kañbi, Yesu mɪlakuk wɪn nandɪ-kwambɪñ dañguk.

⁹ (Nain wolonda endɪ Kunum Yambattok mandanlɪ Mesialɪ kɪmnan nanin mɪlalektok elak wɪn gama nɪm nandɪ-tomgɪlɪñ.)

Yesulɪ Malia Makdala nanin endoñ indañguk

(Maleko 16:9-11)

¹⁰ Tɪmbi gwañgwa tɪpet endɪ isetnan undane ñaṅgɪmɪk,

¹¹ gan Malia Makdala nanin endɪ sumnan undane bɪ tom papi, pawan ipi, kut-blamblan eñguk. Tɪñɪpi mumuñembi, sum gɪnañ deium loubi,

¹² eñalo tɪpet dasindasinjet satnin wɪn yambɪñguk. Endɪ Yesulok kwel kɪnjannan pipakɪmɪk, nolɪ kumbam kandañ pilɪmbi, nolɪ kesɪ kandañ pipakuk.

¹³ Pipapi nɪṅgɪmɪk, “Tam, dɪk neta kut-blamblan elañ?” Eumbi enguk, “Nokok Wopumnalok dalandan tɪke ñam, delok kɪmɪlɪm patak wɪn nɪm nandɪlet.”

¹⁴ Wɪndɪñ eñɪpi undanembi, Yesu sɪṅgi kandañ ilɪmbi kañguk, gan endɪ en gama nɪm ka-nandɪ-tomguk.

¹⁵ Tɪmbi Yesulɪ nɪ-kañbi eñguk, “Tam, dɪk neta kut-blamblan elañ? Ba ninda lonjɪlañ?” Nɪ-kaumbi, Malialɪ “Kena kandɪkɪne ama kalet” wɪndɪñ nandɪmbi nɪñguk, “Ama wopum. Tɪkap dɪk ñalɪ tɪke ñaṅaṅda, nanbɪ nandɪmbi, dɪk kwet delok kɪmɪlañnan ñambi, natna tɪke ñam kɪndit tapliutet.”

¹⁶ Tɪmbi Yesulɪ Malialok koi kɪtɪmbi, endɪ tɪkɪle ka-nandɪ-tombi, Juda mandanjnan “Rabonai” nɪñguk. (Wɪn nɪnɪlok mandanɪnan ‘Nokok nandautna’.)

¹⁷ Malialɪ Yesula wɪndɪñ kɪtɪmbi, tɪke-kaumbi, Yesulɪ nɪñguk, “Nambɪk bi! Nak gama Bepnaloiñ nɪm undane loṅgut, wala tɪmbi nombo nɪm nep kawɪñ. Dɪk nokok kwayanailoiñ * ñambi, ñɪndɪñ enbekañ, ‘Wɪn nokok Betna gɪt sɪndok Bepsɪ, nokok Yambatna gɪt sɪndok Yambatsɪ, nak endoñ undane loupɪ let.’”

¹⁸ Tɪmbi Malia Makdala nanin endɪ Yesulok gwañgwañiiloñ ña tombi enguk, “Nak Wopum ip kat” embi, Yesulɪ manda nɪñguk wɪn wakan kasat tɪ-semumbi nandɪñgɪlɪñ.

Yesulɪ gwañgwañiiloñ inda sembɪ tɪ-semguk

(Matayo 28:16-20, Maleko 16:14-18, Luka 24:36-49)

¹⁹ Kena nain kusei kɪmɪkɪmɪlɪnan sandap wolonda kwet kɪlɪm eumbi, Yesulok gwañgwañiilɪ kɪmɪn tɪ-pakɪlɪñ. Endɪ Juda ama biesɪla mɪsɪñgɪlɪñda tɪmbi it yama kekak tɪ sip kwambɪñ da-talembi pakɪlɪñ. Palɪñɪlɪmbi, Yesu en boṅgɪpsɪnan indam ipi enguk, “Busuk pat-samun.”

²⁰ Wɪndɪñ e-talembi, enlok kii bim tɪpet wakɪt bambau gilɪn daut semumbi, endɪ Wopum en wakan wɪn ka-nandɪ-tom sɪnɪk tambɪ, sɪlɪsɪlɪlɪ tokɪne-semguk.

²¹ Tɪmbi Yesulɪ bɪndambo enguk, “Busuk pat-samun. Beptɪ nak nanɪ-mukuk, wɪndɪñgangot nak bo sɪndɪ sani-mutet.”

²² Wɪndɪñ e-talembi, man woñlɪ ep pendɪpi enguk, “Sɪndok gɪnañjɪ gɪnañ Dɪndɪm Woñ kasɪlewɪt! Kasɪle-talemek,

²³ Woñ walɪ daut samlak, wɪn Kunum Yambattɪ ama nolok yomɪn biñmɪñguk ba nɪm, tɪmbi wolok tuop sɪndɪ amatamda kɪndem ñɪndɪñ enɪ-dakle-semnekalɪñ, ‘Yomjɪlok mɪlap wɪn wiat-taletalen,’ ba ‘Yomjɪlok mɪlap wɪn kɪmɪlɪm pat-samlak.’”

²⁴ Yesulɪ inda-semguk wolonda endok gwañgwañiilɪ 12 endoñnan nanin no koi Tomas (koi no Didimus) endɪ nolli gɪt nɪm pakuk.

²⁵ Nɪm pakukta, endok nolliilɪ ñɪndɪñ nɪñgɪlɪñ, “Nɪndɪ Wopum kaṅgɪmɪñ!” Gan endɪ enguk, “Tɪkap nak dautnalɪ bililɪndok gil endok kii bim plon nɪm kautat, tɪmbi kɪtna nɪñañlɪ kii bim wandan gɪnañnan nɪm suaeutat, tɪmbi bambau wanda wɪn nɪm tɪke-kautatta, sɪndɪ nek eañ wɪn nak nɪm sɪnɪk nandɪ-kwambɪñ dautat.”

* 20:17: Yesulɪ enlok kwayañiila eñguk, wɪn endɪ gwañgwañiilok plon e-yout tɪñguk.

²⁶ Sande noñgan taleumbi, gwañgwalí b'ndambo it g'nañnan k'im'in t'imb'mbi, Tomasli en g'ita yakan pakilíñ. Endí yama kekak t'í sip kwamb'ñ da-talembi pakilíñ, ganmek Yesulí b'ndambo boñg'psin'an b' indam ipi enguk, "Busuk pat-samun."

²⁷ W'ndíñ eñ'ipi, Tomasla kii bim daul'm'mbi n'ñguk, "K'ika n'ñañ k'itna gil plon k'im'ipi, k'itna ka! T'imb' k'ika kot suapi, nokok bambatna t'ike-nand'í! D'ik nand'í-bend'í nombo n'm t'imbekañ, tambo nak kaik patet w'in nand'í-kwamb'ñ daukañ!"

²⁸ Eumbi tambane n'ñguk, "D'ik nokok Wopumna g'it Yambatna."

²⁹ Eumbi, Yesulí n'ñguk, "Ba d'ik namb'lañda t'imb' nand'í-k'ik'it'í t'i-namlañ ba? Nin end'í n'm nambañ, gan wandangan embi nand'í-k'ik'it'í t'i-namañ, end'í Bepnalok dainan amatam d'iw'in yapma kle pakañ."

Kusei nekta pepa ñ'in youyoulin patak

³⁰ Yesulí gwañgwañiilok daus'nan jimba kundit d'iw'in asupgan t'ñguk, gan w'in pepa ñolok g'inañnan n'm youyoulin patak.

³¹ Gan kundit youyoulin patak walí kusei ñ'nd'ñda youyoulin: s'ind'í manda ñ'in pinat nand'í t'mbi, Yesu en Mesia, Kunum Yambattok N'ñañ, w'in nand'í-kwamb'ñ danekalíñ, t'imb' nand'í-kwamb'ñ dañ'ipi, endok g'ñg'it'ñii kuañda t'imb' kuñgu s'is'in'k w'in kas'lenekalíñ.

21

Yesulí tuk guañ balilíñnan gwañgwañiiloñ inda-semguk

¹ Yesulí gwañgwañiiloñ dama Jerusalem inda-semguk, wolok siñgi kandañ end'í b'ndambo Galili kwelan tuk guañ koi Taibelias wolok inda-semguk. W'in ñ'nd'ñ:

² Simon Petlo, Tomas (endok koi no Didimus) g'it Natanael Kana it kwet Galili kwelan nanin, wak'it Sebedilok n'ñañ'it t'ipet ba Yesulok gwañgwañiit t'ipet no yakan k'im'in t'ipakilíñ.

³ Palíñ'imb'bi, Simon Petlolí nolila enguk, "Nak m'ikbalak lolon'jla ñ'autet." Eumbi n'ñg'ilíñ, "N'nd'í d'ik'ita yakan ñ'netam'ñ." W'nd'ñ embi, walinin p'm ñambi, k'ikeñ plon lom ñambi, m'ikbalak lík tiatia kena t'ñg'ilíñ, gan tim ompap wolonda m'ikbalak no n'm epg'ilíñ.

⁴ Kwet salaup t'imb'mbi, gwañgwañiilí Yesu k'nanjatnan pal'imb'bi kañg'ilíñ, gan end'í en Yesu w'in n'm ka-nand'í-tomg'ilíñ.

⁵ T'imb'bi Yesulí k'it'í-sembi enguk, "Notnai! Ba s'ind'í m'ikbalak no n'm epm'ilíñ ba?" Eumbi, "N'm epmam'ñ" w'nd'ñ n'mb'mbi,

⁶ end'í enguk, "Ale. Líks'í k'ikeñ k'it d'ind'im kandañ kolí p'umb'bi epnetañ." Eumbi, end'í b'ndambo lík w'in kolí p'umb'bi, m'ikbalak asup epg'ilíñda t'imb'bi lík w'in tiañeum k'ikeñ plon lamb'íamb'ílok tuop n'm.

⁷ Wolongan Yesulí gwañgwa g'nañlí t'ike-kas'leañguk end'í Petlola ñ'nd'ñ n'ñguk, "W'in Wopum engan!" Simon Petlolí manda "Wopum" w'nd'ñ nand'ímb'bi, dasindasin kiund'ip biñguk w'in t'ike dasimbi, Yesuloñ ñ'auipi, tuk guañ g'nañ d'ikokuk.

⁸ T'imb'bi gwañgwa d'iw'nd'í Petlo k'ikeñ plon klemb'bi, m'ikbalak lík tokñetokñen w'in tiañembi, k'nanjatnan b'í tomg'ilíñ. Kwet w'in mayañgan s'in'k n'm, 100 mita ba n'itek wolok tuop.

⁹ K'nanjatnan p'imb'bi, komba d'í-papal kañg'ilíñ, t'imb'bi komba galk plon m'ikbalak wak'it plaua nanañ d'iw'in pal'imb'bi kañg'ilíñ.

¹⁰ T'imb'bi Yesulí enguk, "M'ikbalak komb'ikan epm'ilíñ d'iw'in ep b'iw'it!"

¹¹ Eumbi, Simon Petlolí k'ikeñ plon lomb'bi, m'ikbalak lík tiañeumb'bi, tuk pawan k'nanjatnan lamb'ñguk. M'ikbalak wopum s'in'k 153 g'it'k walí p'í lík t'imb'bi tokñeñg'ilíñ, ganmek lík walí n'm blañganeñguk.

¹² T'imb'bi Yesulí b'im, nanañ nanel'ñdok enguk. Gwañgwañiilí en Wopum w'in ip nand'íñ'ñg'ilíñda t'imb'bi, end'í g'it'k walí "D'ik nin?" w'nd'ñ n'i-nand'í-nep m'is'ñg'ilíñ.

¹³ T'imb'bi Yesulí b'imb'bi, plaua wak'it m'ikbalak epbi, emumb'bi nañg'ilíñ.

¹⁴ Yesulí k'imnan nanin m'ílakuk wolok siñgi kandañ end'í gwañgwañiiloñ w'nd'ñ inda-semumb'bi, nain t'ipet g'it no t'ñguk.

Yesulí Petlola endok g'ñg'it'ñii yambi-d'ikñeuktok n'ñguk

¹⁵ Nanañ nanb'í taleumb'bi, Yesulí Simon Petlo n'i-nand'ímb'bi eñguk, "Simon Yoanelok n'ñañ, d'ik nokok gwañgwanai d'iw'in ñ'in yapma klemb'bi, g'inañgalí nak nep kas'le-s'in'k talañ ba?" Eumbi n'ñguk, "T'imb'bi, Wopum, nak g'inañnalí d'ik gep kas'lelet w'in d'ik ip nand'ílañ." W'nd'ñ eumb'bi, Yesulí enlok g'ñg'it'ñiilok plon Petlola ñ'nd'ñ n'ñguk, "Nokok sipsip n'ñañai ep towi t'í-ta-kuukañ."

¹⁶ T'imb'bi b'ndambo n'i-nand'umb'bi, nain t'ipet t'ñguk, "Simon Yoanelok n'ñañ, d'ik g'inañgalí nak nep kas'le-s'in'k talañ ba?" Eumbi n'ñguk, "T'imb'bi, Wopum, nak g'inañnalí

dik gep kasilelet w+n dik ip nandilañ.” W+ndiñ eumbi n+ñguk, “Nokok sipsipnai yambi-dikñe ti-ta-kuukañ.”

¹⁷ T+mbi b+ndambo n+nandumbi, nain t+pet g+it no t+ñguk, “Simon Yoanelok n+ñañ, dik g+inañgal+ nak nep kasilelañ ba?” Yesul+ “D+ik g+inañgal+ nak nep kasilelañ ba?” w+ndiñ eumbi, nain t+pet g+it no t+ñgukta t+mbi, Petlol+ g+inañ kolaumbi n+ñguk, “Wopum, dik nepek g+it+ik ip nandi-talembi, nak g+inañnal+ dik gep kasilelet w+n nambi-nandilañ.” Eumbi, Yesul+ n+ñguk, “Nokok sipsipnai ep towi ti-ta-kuukañ.

¹⁸ W+n biañgan t+mbekañ.

T+mbi nak n+ndiñ ganba nandi. D+ik sim plon papi, d+itnañgan b+ñg+w+lap tembi, delok n+upi nand+iñguñ wolok tuopkan samasamakgan n+al+iñguñ, gan d+ik g+il+ik t+mbekañ nain wolonda dik k+ika t+ke-loumbi, nimbek nol+ gep topmbi, kwet n+m n+añalok nandi-galk talañnan ganañg+i+mbi n+aukañ.”

¹⁹ (Yesul+ w+ndiñ embi, Petlol+ Kunum Yambattok koi g+ing+it m+uktok telak n+tek plon k+imbekak w+n t+mbi inda-dakleñguk.) T+mbi yous+mbi, n+ndiñ n+ñguk, “D+ik nak nep kle-kuukañ.”

Pepa n+in youkuk endok mandan

²⁰ T+mbi Petlol+ tambanem kañguk, w+n Yesul+ gwañgwa nin g+inañl+ t+ke-kasileñguk end+ ep klem b+ñguk. (End+ gw+lattok nanañ yakan na-pak+iñ, wolonda gwañgwa wal+ wakan Yesulok plon panjañganembi n+nand+mbi eñguk, “Wopum, w+n nind+ s+n+ik dik kanj+kkailok k+s+nan gap+lekak?”)

²¹ Petlol+ gwañgwa w+n kañbi, Yesu n+nand+mbi eñguk, “Wopum, ama n+olok kandañ n+tek indañmekak?”

²² Eumbi n+ñguk, “T+ikap nak undanem b+ tombetat, end+ wolok tuop yous+mbi kuuktok nand+iñmetta, wal+ d+kok nepek n+m. D+ikta nak nep kle-kuukañ.”

²³ T+mbi manda wal+ Yesu k+im+it-kle-kuañg+i+l+ñ endok boñg+ps+nan sapakñeumbi, ama wal+ n+m k+imbekak w+ndiñ nand+iñg+i+l+ñ. Gan Yesul+ Petlola n+ndiñ n+m n+mbi eñguk, “Gwañgwa wal+ n+m k+imbekak.” Tambo end+ n+ndiñgot eñguk, “T+ikap nak undanem b+ tombetat, end+ wolok tuop yous+mbi kuuktok nand+iñmetta, wal+ d+kok nepek n+m.”

²⁴ Gwañgwa wal+ wakan nepek g+it+ik wolok gemb+in ipi, n+olok yout-talelak. T+mbi n+ndi mandan youkuk wala nand+na biañgan s+n+ik t+lak.

²⁵ Yesul+ kundit kusei kusei asup d+w+in no wak+it t+ñguk. T+mbi nak n+ndiñ nand+i+let: n+ndi kundit g+it+iñg+it+ik w+n youtnamda, pepa asup s+n+ik indaumbi, n+ndi kwet tuop tuop gepa g+it+ik w+n k+im+itneñdok kwet lonj+neñ.